מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

דוח תקופתי לשנת 2012

פרק א: תיאור עסקי התאגיד

פרק ב: דוח הדירקטוריון

פרק ג: דוחות כספיים

פרק ד: הצגת נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים המיוחסים לחברה

פרק ה: פרטים נוספים על התאגיד

פרק ו: דוח בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

פרק ז: נספחים

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

מספר חברה: 520007469
משרד ראשי: רח' אלנבי 115, תל אביב, 61008
מוקד שירות לקוחות ארצי: 03-7107777
פקס: 03-7107788 www.menoramivt.co.il

מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

פרק א':
תיאור עסקי התאגיד

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

תוכן עניינים

	הגדרות	1
.1	תיאור ההתפתחות הכללית של עסקי התאגיד	3
1.1	פעילות התאגיד ותיאור התפתחות עסקיו	3
1.2	תרשים מבנה אחזקות הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2012	4
1.3	תחומי פעילות	6
1.4	השקעות בהון התאגיד ועסקאות במניותיו	7
1.5	חלוקת דיבידנדים	7
.2	מידע כספי לגבי תחומי הפעילות של החברה	11
2.1	ריכוז תוצאות הפעילות	11
2.2	מידע כספי לפי תחומי הפעילות של התאגיד	12
.3	תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	21
3.1	מידע כללי על תחום הפעילות	21
3.2	מוצרים ושירותים	33
3.3	פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים	46
3.4	לקוחות	49
3.5	שיווק והפצה	50
3.6	ביטוח משנה	52
3.7	תחרות	53
3.8	הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה	56
.4	ביטוח רכב חובה	59
4.1	מידע כללי על תחום הפעילות	59
4.2	מוצרים ושירותים	65
4.3	פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים	65
4.4	לקוחות	66
4.5	שיווק והפצה	66
4.6	ביטוח משנה	66
4.7	ספקים ונותני שירותים	67
4.8	תחרות	67
4.9	הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה	68
.5	ביטוח רכב רכוש	69
5.1	מידע כללי על תחום הפעילות	69
5.2	מוצרים ושירותים	72
5.3	עתודות ביטוח בביטוח כללי	73
5.4	לקוחות	73
5.5	שיווק והפצה	74
5.6	ביטוח משנה	74
5.7	ספקים ונותני שירותים	75
5.8	תחרות	75
5.9	הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה	75
.6	ביטוח כללי אחר	77
6.1	מידע כללי על תחום הפעילות	77
6.2	מוצרים ושירותים	82
6.3	פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים	83
6.4	לקוחות	84
6.5	שיווק והפצה	84
6.6	ביטוח משנה	85
6.7	ספקים ונותני שירותים	86
6.8	תחרות	86
.7	ביטוח בריאות	89
7.1	מידע כללי על תחום הפעילות	89
7.2	שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיותו ובתמהיל הלקוחות	91
7.3	גורמי הצלחה קריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם	91
7.4	תחליפים למוצרי תחום הפעילות	91
7.5	מבנה התחרות והשינויים שחלו בתחום	91
7.6	שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום	91

7.7	מוצרים ושירותים	92
7.8	פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים	94
7.9	שיווק והפצה	96
7.10	ביטוח משנה	96
7.11	ספקים ונותני שירותים	97
7.12	תחרות	97
8.	שירותים ומוצרים פיננסיים	99
8.1	מידע כללי על תחום הפעילות	99
8.2	מוצרים ושירותים	101
8.3	פילוח הכנסות ורווחיות מוצרים ושירותים	104
8.4	לקוחות	104
8.5	שיווק והפצה	104
8.6	תחרות	105
8.7	ספקים ונותני שירותים	106
8.8	מימון	106
8.9	מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד	106
8.10	הסכמים מהותיים	109
9.	תיאור עסקי התאגיד - עניינים הנוגעים לפעילות הקבוצה בכללותה	113
9.1	סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד	113
9.2	מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד	113
9.3	השקעות	126
9.4	ביטוח משנה	133
9.5	ספקים ונותני שירותים	137
9.6	הון אנושי	138
9.7	שיווק והפצה	145
9.8	רכוש קבוע ומתקנים	146
9.9	עונתיות	147
9.10	נכסים לא מוחשיים	150
9.11	הליכים משפטיים	151
9.12	מימון	151
9.13	דירוג ודירוג אשראי	152
9.14	סיכונים סביבתיים ודרכי ניהולם	152
9.15	מיסוי	153
9.16	יעדים ואסטרטגיה עסקית	153
10.	משטר תאגידי	159
10.1	כללי - ישיבות הדירקטוריון וועדותיו	159
10.2	ועדות דירקטוריון	161
10.3	קוד אתי	164
11.	ניהול סיכונים	167
11.1	מדיניות ניהול הסיכונים	167
11.2	תהליכי העבודה	167
11.3	דיון בגורמי סיכון	167
11.4	טבלת גורמי סיכון	171
11.5	עמדת הדירקטוריון בעניין אופן ניהול הסיכונים	171

חלק א': פעילות התאגיד
ותיאור התפתחות עסקיו

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

פרק זה נערך בהתאם לתקנה 8ג לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970 (להלן: "תקנות ניירות ערך"), ואולם האמור בתקנות 8(ב), 8א ו- 8ב לתקנות ניירות ערך לעניין הדוח התקופתי, אינו חל ביחס למידע בדוח התקופתי של תאגיד שאיחד או איחד באיחוד יחסי מבטח או שהמבטח הוא חברה כלולה שלו, ככל שמידע זה מתייחס למבטח.

בשל היות עיקר החזקותיה של החברה תאגידים שהינם מבטחים (מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ובאמצעותה גם מנורה מבטחים פנסיה בע"מ ושומרה חברה לביטוח בע"מ), נערך רובו של פרק זה בהתאם לחוזרי המפקח על הביטוח, אשר החילו את תקנות ניירות ערך האמורות על מבטחים, בשינויים המתחייבים מאופי הפעילות של מבטחים, לעיתים, תוך קביעת פירוט שונה מהנדרש לפי התקנות האמורות.

סעיף השירותים הפיננסיים, בפרק זה, נערך בהתאם להוראות התוספת הראשונה לתקנות ניירות ערך (פרטי תשקיף, וטיוטת תשקיף - מבנה וצורה), התשכ"ט-1969.

דוח זה נערך בשים לב למתווה ולעקרונות כפי שפרסמה רשות ניירות ערך ביום 12 בדצמבר 2012, בעמדה משפטית מספר 25-105, בנושא קיצור דוחות, וכן בשים לב, להנחיות המפקח על אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון, שפורסמו ביום 18 בפברואר 2013, בדבר קיצור הדוחות הכספיים.

פרק זה בדוח התקופתי, העוסק בתיאור החברה, התפתחותה ועסקיה ותחומי פעילותה, כולל גם מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על האינפורמציה הקיימת בחברה במועד פרסום הדוח וכולל את הערכות החברה או כוונותיה, נכון למועד פרסום הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה. במקרים מסוימים, ניתן לזהות קטעים המכילים מידע צופה פני עתיד על ידי הופעת מילים כגון: "החברה/הקבוצה מעריכה", "החברה/הקבוצה סבורה", "בכוונת החברה/הקבוצה", "צפוי/ה" וכדומה, אך ייתכן כי מידע זה יופיע גם בניסוחים אחרים. מידע צופה פני עתיד המופיע בדוח זה מתייחס אך ורק למועד בו הוא נכתב. החברה אינה מתחייבת לעדכן או לשנות מידע זה ככל שמידע נוסף או שונה בקשר למידע כאמור יגיע לידיעתה.

פרק זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח ו/או תקנון, לפי העניין.

יש לקרוא את הדוח התקופתי, על כל חלקיו, כמקשה אחת.

הגדרות

למען הנוחיות, בפרק זה, תהיינה לקיצורים הבאים, המשמעות הרשומה לצידם, אלא אם כן צוין במפורש אחרת:

<u>כללי</u>

"**החברה**" - מנורה מבטחים החזקות בע"מ;

"**הקבוצה**" - החברה והחברות שבשליטתה, במישרין או בעקיפין;

"**מנורה מבטחים ביטוח**" - מנורה מבטחים ביטוח בע"מ;

"**מנורה מבטחים גיוס הון**" - מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ;

"**מנורה מבטחים גמל**" - מנורה מבטחים גמל בע"מ;

"**מנורה מבטחים מהנדסים**" - מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ (בשמה הקודם - החברה לניהול קרן ההשתלמות למהנדסים בע"מ);

"**מנורה מבטחים נדל"ן**" - מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ;

"**מנורה מבטחים פנסיה**" - מנורה מבטחים פנסיה בע"מ;

"**מנורה מבטחים פיננסים**" - מנורה מבטחים פיננסים בע"מ והחברות בשליטתה, אלא אם כן צוין במפורש אחרת;

"**סוכנות אורות**" - אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ;

"**שומרה**" - שומרה חברה לביטוח בע"מ והחברות שבשליטתה, אלא אם כן משתמע או צוין במפורש אחרת;

מונחים:

"**איגרת חוב מיועדת**" - איגרות-חוב ממשלתיות לא סחירות בעלות תשואה מובטחת המונפקות לקרנות פנסיה ולחברות ביטוח, מכוח חוק המילווה (חברות ביטוח), התשכ"ג-1962, ומתוקף הסכמים שנחתמו עימן;

"**גוף מוסדי**" - מבטח וחברה מנהלת;

"**דמי ביטוח**", "**פרמיה**" - הסכום שעל המבוטח לשלם למבטח בהתאם לתנאי הפוליסה לרבות דמים;

"**דמי גמולים**" - הסכום שמשלם עמית (שכיר, עצמאי ומעסיק) בקרן פנסיה או עמית בקופת גמל עבור הביטוח הפנסיוני או החיסכון בקופת הגמל, לפי העניין;

"**דמים**" - סכומים המשולמים על ידי המבוטח לכיסוי הוצאות המבטח, כגון: דמי רישום, או לכיסוי תשלומי חובה כגון: מסים והיטלים שונים;

"**הדוחות הכספיים**" - הדוחות הכספיים המבוקרים של החברה ליום 31 בדצמבר 2012;

"**השקעות חופשיות**" - השקעות של נכסי הקבוצה שלא באמצעות איגרות חוב מיועדות;

"**התחייבות חיתומית**" - התחייבות לרכוש ניירות ערך המוצעים על פי תשקיף אם לא ירכוש אותם הציבור או התחייבות לרכוש ניירות ערך המוצעים על פי תשקיף כדי למכור אותם לציבור;

"**ועדת בכר**" ו/או "**רפורמת בכר**" - רפורמה שנערכה בנובמבר 2004, בעקבות פרסום דוח הצוות הבין משרדי לעניין רפורמה בשוק ההון, שמטרה הייתה להביא לביסוס מבנה תחרותי בשוק ההון ולשיפור תפקודו, זאת באמצעות צמצום הריכוזיות והגברת התחרות בשוק ההון, מזעור ניגודי העניינים בקרב הגופים הפועלים בשוק ההון והרחבת הפיקוח והבקרה על גופים אלה ועל השולטים והמחזיקים בהם ואשר מכוחה נחקק החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות וניגודי העניינים בשוק ההון בישראל (תיקוני חקיקה), התשס"ה-2005."**חברה מנהלת**" - חברה המנהלת קרן פנסיה או קופות גמל אשר קיבלה רישיון לכך, בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005;

"**חוזרי המפקח**" - חוזרים, ניירות עמדה והבהרות המתפרסמים על ידי הממונה או המפקח;

"**חוק הייעוץ הפנסיוני**" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), התשס"ה-2005;

"**חוק השקעות משותפות בנאמנות**" - חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994;

"**חוק החברות**" - חוק החברות, התשנ"ט-1999;

"**חוק חוזה הביטוח**" - חוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981;

"**חוק הפיקוח**" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסים (ביטוח), התשמ"א-1981;

"**חוק ייעוץ השקעות**" - חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995;

"**חוק ניירות ערך**" - חוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968;

"**חוק הפלת"ד**" - חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975;

"**חוק קופות הגמל**" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005;

"**חיתום**" - תהליך אישור הצעת הביטוח ופעולת תמחור הפוליסה המבוצעת, בין היתר, בעזרת הנחות אקטואריות (למעט לעניין סעיף 8 בפרק זה, מוצרים ושירותים פיננסיים, לגביו ראה הגדרת "התחייבות חיתומית" להלן);

"**חתם**" - מי שהתחייב בהתחייבות חיתומית;

"**מוצר פנסיוני**" - כהגדרתו בחוק הייעוץ הפנסיוני;

"**המפקח**" או "**המפקח על הביטוח**" או "**הממונה**" - הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר שהוא גם המפקח על הביטוח, כהגדרתו בחוק הפיקוח;

"**פקודת מס הכנסה**" או "**הפקודה**" - פקודת מס הכנסה [נוסח חדש];

"**פרמיה שהורווחה**" - פרמיה המתייחסת לשנת הדוח;

"**שייר**" - יתרת סיכון המוטלת על המבטח לאחר העברת חלק מהסיכון למבטח משנה;

"**תקנות דרכי ההשקעה**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-2001;

"**תקנות כללי השקעה**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשע"ב-2012;

"**תקנות ההון המינימאלי**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הון עצמי מינימאלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998;

"**תקנות החישוב**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984;

"**תקנות פרטי דין וחשבון**" - תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998;

"**תקנות קופות הגמל**" - תקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964;

S&P - Standard & Poor's - חברת דירוג אשראי בינלאומית;

1. תיאור ההתפתחות הכללית של עסקי התאגיד

1.1 פעילות התאגיד ותיאור התפתחות עסקיו

מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: "**החברה**") הינה חברת החזקות, אשר בעלי השליטה בה הינם ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט, תאגידים זרים הרשומים בואדוז - ליכטנשטיין המחזיקים ב- 61.86% ממניות החברה (לעיל ולהלן: "**התאגידים הזרים**"). התאגידים הזרים מוחזקים בנאמנות עבור מר גורביץ כנהנה יחיד ובלעדי. מנכ"ל החברה, מר ארי קלמן, המכהן גם כיו"ר מנורה מבטחים ביטוח, חברה בת של החברה, מחזיק, באמצעות החברה לנאמנות עובדים, נכון למועד הדוח, בכ- 2.72% ממניות החברה. יתרת מניות החברה מוחזקות בידי הציבור.

החברה התאגדה בישראל (פלשתינה) בשנת 1935 כחברה פרטית בשם משרד לאחריות כללית בע"מ ולאחר מס' שינויי שם, במהלך השנים, שינתה בשנת 2006 את שמה לשמה הנוכחי.

בשנת 1982 בוצעה הנפקה לציבור של מניות החברה בבורסה לניירות ערך בתל-אביב בע"מ והחברה הפכה לחברה ציבורית.

נכון למועד הדוח, החברה עוסקת, באמצעות חברות בנות בשליטתה, בכל ענפי הביטוח העיקריים, ובכלל זה ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, הכולל פנסיה וגמל, ביטוח כללי, הכולל ביטוח רכב (חובה ורכוש) וביטוח כללי אחר וכן ביטוח בריאות. בנוסף, עוסקת החברה, באמצעות חברות בנות נוספות בשליטתה, בפעילות בתחום שוק ההון והפיננסים, ובכלל זה בניהול קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות וחיתום. לחברה גם פעילויות נוספות (שאינן מהוות "תחום פעילות" כהגדרת המונח בתקנות ניירות ערך (פרטי התשקיף וטיוטת תשקיף, מבנה וצורה), התשכ"ט-1969), כגון השקעות בנדל"ן בחו"ל באמצעות חברות בשליטתה.

1.2 תרשים מבנה אחזקות הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2012

להלן תרשים סכמטי של מבנה האחזקות של הקבוצה, נכון למועד הדוח. רשימה של החברות המוחזקות המהותיות של החברה מפורטת בחלק השישי לדוח התקופתי, במסגרת תקנה 11 לתקנות ניירות ערך (להלן: "**דוח פרטים נוספים**").

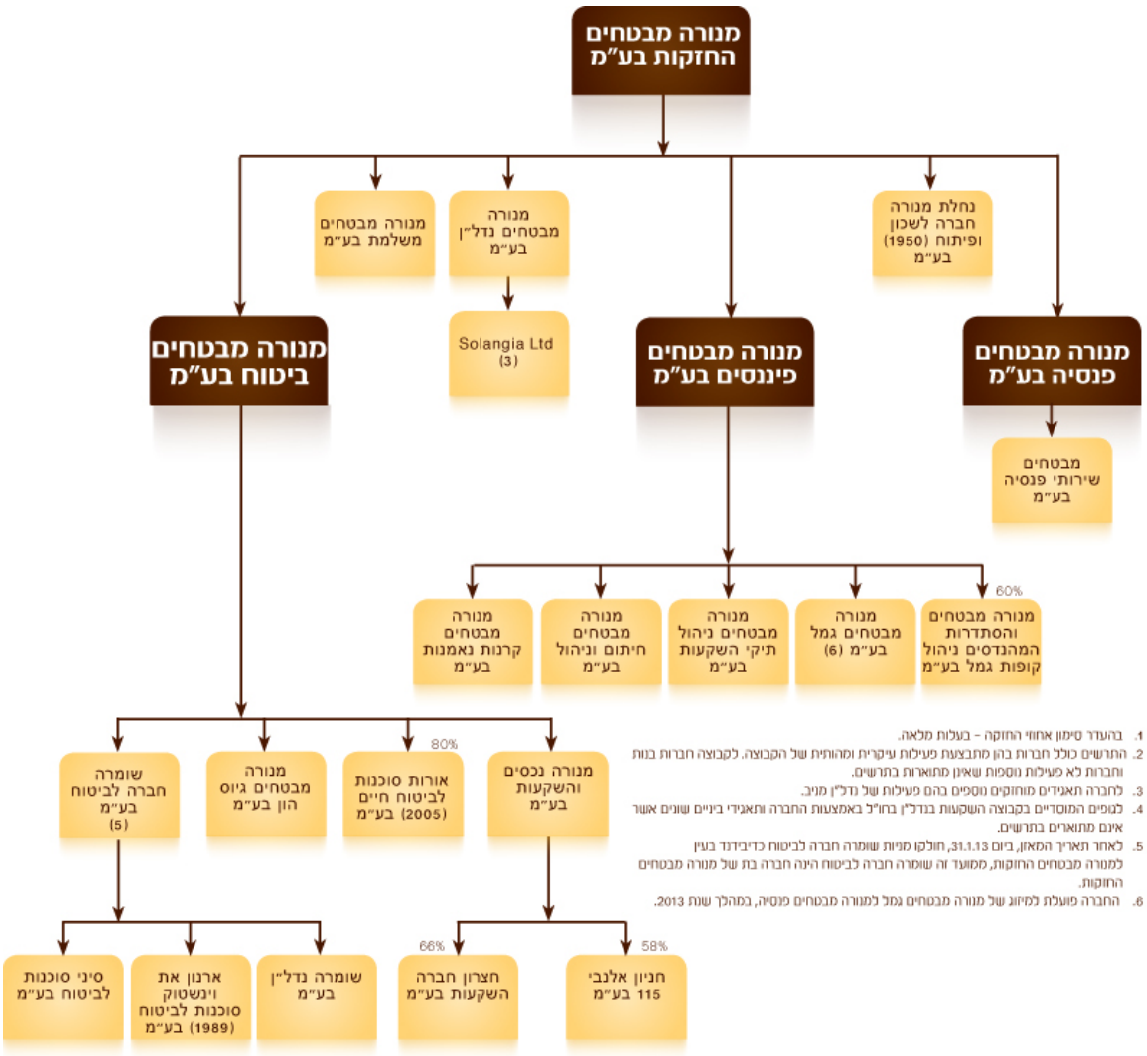

1.2.1 החל משנת 1998 פוצלו עסקי הביטוח של החברה לחברה בת בשליטתה ובבעלותה המלאה - מנורה מבטחים ביטוח, העוסקת בתחומי הביטוח השונים ובכלל זה, בביטוח חיים, ביטוח כללי, הכולל ביטוח רכב (חובה ורכוש) וביטוח כללי אחר וכן ביטוח בריאות.

1.2.2 מחודש אוקטובר 2004 מנהלת החברה, באמצעות מנורה מבטחים פנסיה, חברה בבעלותה ובשליטתה המלאה של החברה[1], את קרן הפנסיה החדשה המקיפה - "מבטחים החדשה", שהינה קרן הפנסיה החדשה הגדולה בישראל (להלן: "**מבטחים החדשה**") ואת קרן הפנסיה הכללית "מבטחים החדשה פלוס".

1.2.3 החל מחודש אוקטובר 2004 מנהלת החברה קופות גמל וקרנות השתלמות, באמצעות מנורה מבטחים גמל, אשר נרכשה כחלק מהרכישה של מנורה מבטחים פנסיה כאמור

[1] עד 15 בפברואר 2012 - בעקיפין, באמצעות מנורה מבטחים ביטוח. ביום 15 בפברואר, 2012, חילקה מנורה מבטחים ביטוח את מניות מנורה מבטחים פנסיה, כדיבידנד בעין, לחברה. החל ממועד זה, מנורה מבטחים פנסיה הינה חברה בת של מנורה מבטחים החזקות. לפרטים נוספים ראה באור 1א. לדוחות הכספיים.

לעיל. פעילותה של מנורה מבטחים גמל בענף זה מתפתחת הן בדרך של רכישת פעילות של קופות גמל קיימות והן בדרך של הקמת קופות גמל חדשות. בחודש דצמבר 2012 אישרו הדירקטוריונים של החברה והחברות הרלבנטיות הליך של שינוי מבני, אשר במסגרתו תתמזג מנורה מבטחים גמל לתוך מנורה מבטחים פנסיה, באופן שמנורה מבטחים פנסיה תהפוך להיות החברה המנהלת של קופות הגמל שבניהול מנורה מבטחים גמל, ומנורה מבטחים גמל תחוסל ללא פירוק. הליך השינוי המבני הנ"ל כפוף לקבלת אישורים שונים, ובכלל זה אישור רשות המסים, אישור הממונה, רשם החברות ואישור בית המשפט להפחתת הון שתיווצר כתוצאה מהמיזוג אצל מנורה מבטחים פיננסים (חברת האם של מנורה מבטחים גמל עובר למיזוג). תוקף המיזוג הינו יום ה- 1 בינואר 2013. לפרטים בדבר פעילות ניהול קופות הגמל המתקיימת בקבוצה, ראה סעיף 3 להלן.

1.2.4 בחודש אוגוסט 2005, הוקמה מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ (להלן: "**מנורה מבטחים קרנות**"). בשנת 2006 החלה את פעילותה בתחום על דרך רכישת פעילות קרנות נאמנות מבנק אגוד לישראל בע"מ ומבנק מזרחי טפחות בע"מ. לתיאור פעילות ניהול קרנות הנאמנות המתקיימת בקבוצה נכון למועד דוח זה, ראה סעיף 8 להלן.

1.2.5 בשנת 2006 החלה החברה, באמצעות מנורה מבטחים נדל"ן, להשקיע בנדל"ן בחו"ל, והחל משנת 2010, גם בפרוייקטים של אנרגיה סולארית בחו"ל.

1.2.6 בחודש דצמבר 2007, רכשה מנורה מבטחים ביטוח את מלוא מניות שומרה. שומרה עוסקת בעיקר בתחומים של ביטוח רכב (חובה ורכוש) וביטוח רכוש וכן מחזיקה בסוכנויות הביטוח סיני סוכנות לביטוח (1989) בע"מ וסוכנות ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) ובנכסי נדל"ן (באמצעות שומרה נדל"ן בע"מ). לאחר תאריך המאזן חילקה מנורה מבטחים ביטוח את שומרה כדיבידנד בעין בתוקף מיום 31 בינואר 2013 (ראה גם באור 41 לדוח הכספי)[2].

1.2.7 בחודש ספטמבר 2008 הושלמה עסקה, לפיה רכשה מנורה מבטחים פיננסים 60% מהון המניות המונפק והנפרע של מנורה מבטחים מהנדסים, שמנהלת את קרן ההשתלמות "אומגה". פרטים בדבר פעילות ניהול קרן זו נכללים בפרטים אודות ניהול קופות הגמל המתקיימת בקבוצה שבסעיף 3 להלן.

1.2.8 בנוסף, לחברה השקעות במספר חברות בנות נוספות כמתואר בתרשים שלעיל. חלק מנכסי הנדל"ן - משרדים ומקרקעין - של החברה מוחזקים על ידי מנורה נכסים והשקעות בע"מ.

1.2.9 בחודש מרס 2012, הושלמה עסקה לפיה רכשה מנורה מבטחים ביטוח את מלוא (100%) המניות הנכללות בהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לפיתוח תעשייה בישראל בע"מ, תוך מיזוגו המלא של הבנק למנורה מבטחים ביטוח בסמוך למועד השלמת העסקה כאמור. (ראה גם באור 4 לדוח הכספי).

[2] בהמשך לאמור, ועל רקע חלוקת מנורה מבטחים פנסיה ושומרה כדיבידנד בעין לחברה כנזכר בסעיפים 1.2.2 ו- 1.2.6, הנפיק המפקח על הביטוח בחודש ינואר 2013 היתר שליטה עדכני בהתאם לשינוי המבני כאמור. לפרטים לעניין היתר השליטה ראה גם באור 1 לדוח הכספי.

1.3 תחומי פעילות

הקבוצה עוסקת בתחומי הפעילות הבאים:

1.3.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח: תחום פעילות זה כולל את פעילויות ביטוח החיים, המנוהלות באמצעות מנורה מבטחים ביטוח, והכולל חסכון פנסיוני במסגרת פוליסת ביטוח, חסכון במוצרי פרט ובנוסף כיסוי לאירועים ביטוחיים הנובעים מסיכונים שונים במהלך חיי הפרט, כגון: ביטוח למקרי מוות, נכות ואובדן כושר עבודה. בנוסף, בתחום החיסכון ארוך הטווח, הקבוצה מנהלת קרנות פנסיה, גמל והשתלמות, באמצעות חברות בנות - מנורה מבטחים פנסיה, מנורה מבטחים גמל ומנורה מבטחים מהנדסים.

1.3.2 ביטוח כללי: הפעילות בביטוח כללי מנוהלת באמצעות מנורה מבטחים ביטוח ושומרה וכוללת את תחומי הפעילויות הבאים:

1.3.3 ביטוח רכב חובה: פעילות התחום הינה מתן כיסוי ביטוחי לנזק גוף שנגרם כתוצאה משימוש בכלי רכב מנועי, כנדרש על פי דין. הפעילות כוללת שיווק ומכירה של פוליסות ביטוח רכב חובה.

1.3.4 ביטוח רכב רכוש: תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות לביטוח נזקי רכוש לרכב, לרבות נזקי צד ג' הנגרמים על ידי כלי רכב מבוטחים.

1.3.5 ביטוח כללי אחר: תחום זה כולל את יתר ענפי הביטוח הכללי, שאינם נכללים בענפי ביטוח רכב חובה או ביטוח רכב רכוש. הביטוחים העיקריים בתחום זה הינם ביטוחים מסוג חבויות, ביטוח רכוש וביטוח תאונות אישיות וכן פעילויות שלא נכללו בתחומי פעילויות אחרים.

להלן פירוט הענפים העיקריים הנכללים בתחום ביטוח כללי אחר:

ביטוח חבויות: ענף זה כולל את פעילות הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות לביטוח חבויות כלפי צדדי ג'.

ביטוח רכוש: במסגרת ענף זה פועלת הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות ביטוח רכוש אשר אינו נכלל במסגרת הפוליסות המוצעות בתחום ביטוח רכב רכוש.

ביטוח תאונות אישיות: במסגרת ענף זה פועלת הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות תאונות אישיות.

יתר ענפי ביטוח כללי: למנורה מבטחים ביטוח פעילויות אחרות, לא מהותיות בענפי ביטוח כללי כגון: ביטוח ערבויות ביצוע וערבויות פיננסיות, ביטוח ערבות חוק המכר, וסיכונים אחרים.

1.3.6 ביטוח בריאות: תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות מענפי הבריאות לטווח ארוך, ובכללן ביטוח מחלות ואשפוז, ביטוחי שיניים, ביטוח סיעודי וביטוח מחלות קשות. הביטוח נעשה במסגרת פוליסות מסוג פרט וקולקטיבים. הפוליסות הנמכרות במסגרת הענפים האמורים מכסות את מגוון הנזקים (למעט מוות ממחלה) הנגרמים למבוטח כתוצאה ממחלות ו/או מתאונות. תחום זה מנוהל בקבוצה באמצעות מנורה מבטחים ביטוח.

יצויין, כי החל מיום 1 בינואר 2012, תחום בריאות, מאחד תחתיו גם את מרבית פוליסות ביטוח הבריאות השונות לטווח קצר, אשר הועברו אליו מתחום הביטוח הכללי כגון: ביטוח דמי מחלה, ביטוח נסיעות לחו"ל וביטוח עובדים זרים ותיירים.

1.3.7 <u>שירותים ומוצרים פיננסים</u>: במסגרת תחום זה מנהלת הקבוצה את הפעילויות הבאות: ניהול קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות ומתן התחייבויות חיתומיות, וזאת באמצעות החברות מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ, מנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ ומנורה מבטחים חיתום וניהול בע"מ, בהתאמה, המצויות בבעלותה של מנורה מבטחים פיננסים.

1.3.8 <u>פעילויות אחרות</u>: בנוסף, לחברה פעילויות אחרות, שלא נכללו בתחומי הפעילות שלעיל משום שאינן מהותיות דיין על מנת להוות תחום פעילות נפרד, ביניהן פעילות ייזום פרויקטים והשקעות בנדל"ן והשקעה בפרוייקטים של אנרגיה סולארית, בחו"ל, באמצעות מנורה מבטחים נדל"ן, ופעילות השקעה בחברות בנות נוספות, כמפורט בסעיף 9.3.6 להלן.

כמו כן, מחזיקה הקבוצה בשלוש סוכנויות ביטוח כמפורט בתרשים מבנה ההחזקות של החברה.

תיאור תחומי הפעילות של הקבוצה יעשה בנפרד, למעט בעניינים הנוגעים לכלל תחומי הפעילות של הקבוצה, אשר יתוארו יחדיו, במסגרת סעיף 9 להלן.

1.4 השקעות בהון התאגיד ועסקאות במניותיו

לא בוצעו השקעות בהון החברה בשנתיים שקדמו למועד דוח זה וכן לא התבצעו עסקאות מהותיות שנעשו על ידי בעלי עניין בחברה מחוץ לבורסה. יצויין, כי בשנת 2008, הונפקו מניות במסגרת ומכוח תכנית מניות למנכ"ל החברה, לחברת נאמנות, עבורו. לפרטים בדבר תכנית המניות למנכ"ל החברה, ראה סעיף 9.6.7 להלן וכן באור 34 לדוחות הכספיים.

1.5 חלוקת דיבידנדים

בשנתיים שקדמו לתאריך הדוח, החברה לא חילקה דיבידנדים.

יתרת הרווחים, כהגדרתה בסעיף 302 לחוק החברות, הניתנים לחלוקה נכון לתאריך הדוח, הינה בסך של כ- 2,127 מיליוני ש"ח.

חלק ב': מידע כספי על תחומי הפעילות של התאגיד

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

2. מידע כספי לגבי תחומי הפעילות של החברה

2.1 ריכוז תוצאות הפעילות

בסעיף זה מובאים נתונים בדבר תוצאות הפעילות של הקבוצה. בנוסף לנתונים המוצגים בסעיף זה, ראה הסברים לתוצאות בהמשך דוח זה, במסגרת תיאור המידע בכל תחום פעילות של הקבוצה וכן בדוח הדירקטוריון.

מידע כספי אודות תוצאות תחומי הפעילות (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
רווח (הפסד) מתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	59,657	(27,663)	212,090
רווח מתחום ביטוח רכב חובה	201,965	126,375	78,570
רווח (הפסד) מתחום ביטוח רכב רכוש	(11,469)	(47,083)	6,367
רווח מתחום ביטוח כללי אחר	23,294	43,858	69,303
רווח מתחום ביטוח בריאות	63,196	52,692	14,126
רווח משירותים ומוצרים פיננסים	(14,658)	6,749	10,339
אחר*	23,593	(63,943)	43,920
רווח לפני מסים על הכנסה	345,578	90,985	434,715
מסים על הכנסה	75,351	52,685	152,768
רווח נקי	**270,227**	**38,300**	**281,947**
מיוחס ל:			
בעלי המניות של החברה	268,577	37,816	281,616
זכויות שאינן מקנות שליטה	1,650	484	331
רווח נקי	**270,227**	**38,300**	**281,947**

	2012	2011	2010
רווח (הפסד) כולל מתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	131,587	(40,416)	230,755
רווח כולל מתחום ביטוח רכב חובה	270,987	73,872	83,815
רווח (הפסד) כולל מתחום ביטוח רכב רכוש	405	(55,297)	7,248
רווח כולל מתחום ביטוח כללי אחר	46,088	25,752	70,934
רווח כולל מתחום ביטוח בריאות	82,593	48,076	15,971
רווח כולל משירותים ומוצרים פיננסים	(14,658)	6,749	10,339
אחר*	58,525	(103,531)	42,199
רווח (הפסד) כולל לפני מסים על הכנסה	575,527	(44,795)	461,261
מסים על הכנסה	158,090	8,397	160,205
רווח (הפסד) כולל	**417,436**	**(53,192)**	**301,056**
מיוחס ל:			
בעלי המניות של החברה	415,787	(53,676)	300,725
זכויות שאינן מקנות שליטה	1,650	484	331
רווח (הפסד) כולל	**417,437**	**(53,192)**	**301,056**

*) כולל בעיקר הוצאות מימון, תוצאות פעילות שאיננה מוגדרת כתחום פעילות והכנסות מהשקעות שאינן משוייכות לתחום פעילות מוגדר.

2.2 מידע כספי לפי תחומי הפעילות של התאגיד

2.2.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

ביטוח חיים (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
פרמיות ברוטו	1,800,069	1,680,902	1,700,745
פרמיות בשייר עצמי	1,684,300	1,562,323	1,587,554
דמי ניהול, נטו	117,407	94,232	193,325
רווח (הפסד) לפני מיסים	(74,326)	(113,740)	63,332
רווח (הפסד) כולל לפני מיסים	(2,396)	(126,493)	81,997
סך התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	18,597,121	16,519,430	16,453,030
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	4,935,607	4,774,977	4,590,258
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	13,661,513	11,744,453	11,862,772

קרנות פנסיה (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
דמי גמולים שנגבו	5,731,941	4,976,058	4,203,323
הכנסות מדמי ניהול, נטו	349,487	323,313	279,447
רווח ורווח כולל לפני מיסים	94,381	90,986	96,015
סכום נכסים מנוהלים	46,661,960	37,628,016	34,114,481

קופות גמל (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
דמי גמולים שנגבו	853,213	798,342	715,827
הכנסות מדמי ניהול	91,643	84,796	76,259
רווח (הפסד) ורווח (הפסד) כולל לפני מיסים	39,602	(4,909)	52,743
סכום נכסים מנוהלים	14,212,245	13,069,008	12,618,235

לפירוט בדבר התפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח החיים וחסכון ארוך טווח ובכלל זה התפתחות הפרמיות ודמי הגמולים, התפתחות הכנסות מדמי ניהול בפנסיה ובקופות הגמל וכן התפתחות הרווח (ההפסד) והרווח (ההפסד) הכולל, לפני מסים, ראה סעיפים 3.1, 3.2 ו- 4.4.1 לדוח הדירקטוריון ובאור 19 לדוחות הכספיים.

2.2.2 ביטוח רכב חובה (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	695,101	634,780	602,065
פרמיות בשייר עצמי	677,131	620,373	490,029
רווח לפני מיסים	201,965	126,375	78,570
רווח כולל לפני מיסים	270,987	73,872	83,815
סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו	2,582,256	2,460,992	2,365,254
הפרשה לפרמיות שטרם הורווחו	297,436	280,670	262,020
תביעות תלויות:			
הערכה אקטוארית	2,055,964	1,980,161	1,941,557
תוספת/גריעה בין הערכה האקטוארית להפרשה בדוחות הכספיים	-	190	17
סכום צבירה	228,857	199,971	161,660

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח רכב חובה, ובכלל זה בדבר התפתחות הפרמיות וכן התפתחות הרווח הכולל לפני מיסים, ראה סעיפים 3.1, 3.3, 4.4.2.1 ו- 4.4.2.2 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

התפלגות הרווח בשייר של תחום הפעילות (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
(הפסד) בגין השנים הפתוחות*	10,826	(15,493)	15,922
שנת חיתום שהשתחררה	2009	2008	2007
רווח בגין שנת החיתום שהשתחררה	123,855	78,507	40,418
התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים הקודמות	67,284	63,361	22,230
סה"כ רווח שדווח	201,965	126,375	78,570
פעילות שלא נכללת בחישוב העתודות	10,830	(16,664)	17,093
הפסד מעסקי הפול	(20,883)	(5,274)	(33,451)

*) הרווח (הפסד) בגין שנים פתוחות כולל את הרווח (הפסד) בגין פעילות שלא נכללה בחישוב העתודות.

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בדבר התפלגות הרווח (ההפסד) בשייר, ראה סעיף 4.4.2.2 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

נתונים בדבר שנות החיתום 2012 - 2005 (באלפי ש"ח):

		שנות חיתום פתוחות				שנות חיתום סגורות			
שנת חיתום		2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
פרמיה ברוטו (כולל דמים)	(1)	700,045	637,834	603,072	622,251	557,314	529,829	497,166	508,804
רווח (הפסד) בשייר בגין שנת החיתום מצטבר לתאריך 31.12.2012	(2)	4,380	284	2,228	132,258	114,929	79,303	48,911	63,370
עודף הכנסות על הוצאות בשייר	(3)	55,111	95,157	67,471	-	-	-	-	-
השפעת ההכנסות מהשקעות על הרווח / העודף המצטבר בגין שנת החיתום	(4)	17,578	47,708	55,937	110,766	113,049	116,371	108,984	109,658

1. החל משנת 2005 ועד לשנת 2012 חל גידול בפרמיות בעיקר עקב הגידול בהיקף המכירות. בשנת 2010 נרשמה ירידה בפרמיות, כתוצאה מתיקון חקיקה לפיו הועברה האחריות בגין ההוצאות הרפואיות לקופות החולים, תוך העברת 9.4% מהפרמיות לקרנית - קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים.
2. החל משנת 2007 חלה עלייה ברווחיות עקב שיפור בחיתום ובתעריפים. חלק מההפסדים (לא כולל הצבירה) נרשמים עקב מדיניות מנורה מבטחים ביטוח שלא להוון התביעות התלויות, בעוד דמי הביטוח הנגבים מחושבים בהנחת היוון.
3. בשנת 2012 עודף ההכנסות משקף פרמיה מורווחת של חצי שנה בלבד. הירידה בעודף ההכנסות בשנים 2010-2012 נובעת מכך שטרם הצטברו הכנסות מהשקעות.
4. הירידה בהשפעת הכנסות מהשקעות נובעת מכך שעל פני השנים טרם הצטברו רווחי השקעות.

2.2.3 ביטוח רכב רכוש (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	996,957	904,352	902,069
פרמיות בשייר עצמי	815,915	740,669	668,572
רווח (הפסד) לפני מיסים	(11,469)	(47,083)	6,367
רווח (הפסד) כולל לפני מיסים	405	(55,297)	7,248
סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו	656,428	634,749	578,640
הפרשה לפרמיות שטרם הורווחו	431,541	404,629	391,432
תביעות תלויות:			
הערכה אקטוארית	224,887	230,120	187,093
תוספת/גריעה בין הערכה האקטוארית להפרשה בדוחות הכספיים	-	-	115

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח רכב רכוש, ובכלל זה בדבר התפתחות הפרמיות והרווח (ההפסד) לפני מיסים, ראה סעיפים 3.1, 3.3 ו- 4.4.2.3 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

פרמיות הביטוח אשר מקורן בפוליסות ביטוח לגביהן נרכש כיסוי ביטוח משנה בשיעור העולה על 90% (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
סך פרמיות ברוטו	1,027	-	65,138
סך פרמיות בשייר	370	-	4,560

2.2.4 ביטוח כללי אחר (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	843,873	771,505	739,626
פרמיות בשייר עצמי	375,223	358,637	329,011
רווח לפני מיסים	23,294	43,858	69,303
רווח כולל לפני מיסים	46,088	25,752	70,934
סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו	1,487,504	1,408,614	1,370,535
הפרשה לפרמיות שטרם הורווחו	327,884	281,023	283,930

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח כללי אחר, ובכלל זה בדבר התפתחות הפרמיות והרווח לפני מיסים, ראה סעיף 6 להלן וכן סעיפים 3.1, 3.3, ו- 4.4.2.4 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

להלן נתונים בתחום פעילות זה, המוצגים תוך הבחנה בין ענפי ביטוח חבויות וביטוח רכוש ואחרים:

ביטוח חבויות (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	274,554	232,198	239,570
פרמיות בשייר עצמי	155,717	134,538	125,711
רווח לפני מיסים	15,354	16,258	35,675
רווח כולל לפני מיסים	35,227	650	37,059
סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו	1,061,453	1,001,065	984,473
הפרשה לפרמיות שטרם הורווחו	121,413	94,552	99,521

תביעות תלויות בגין ענפים שהוערכו על ידי אקטואר:

	2012	2011	2010
הערכה אקטוארית	555,929	539,093	502,425
תוספת בגין הערכה אקטוארית	980	1,329	2,747
סכום הצבירה	162,191	163,040	154,837

תביעות תלויות בגין ענפים שלא הוערכו על ידי אקטואר:

	2012	2011	2010
הערכת מחלקת התביעות את התביעות המזוהות	127,904	94,639	105,409
תוספת לתביעות התלויות בגין אירועים שאירעו אך טרם דווחו (IBNR)	-	6,093	5,963
סכום הצבירה	93,035	102,318	113,571

פרמיות הביטוח אשר מקורן בפוליסות ביטוח לגביהן נרכש כיסוי ביטוח משנה בשיעור העולה על 90% (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
סך פרמיות ברוטו	57,266	37,946	55,971
סך פרמיות בשייר	10,410	6,779	10,950

התפלגות הרווח בשייר של ענף ביטוח חבויות (אלפי ש"ח):

שנת דיווח	2012	2011	2010
הפסד בגין השנים הפתוחות*	(18,323)	(24,689)	(9,089)
שנת חיתום שהשתחררה בשנת הדיווח	2009	2008	2007
רווח בגין שנת החיתום שהשתחררה בשנת הדיווח	37,141	35,187	17,881
התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים הקודמות	(3,464)	5,760	26,883
סה"כ רווח שדווח	15,354	16,258	35,675
פעילות שלא נכללת בחישוב העתודות	18,550	18,152	(7,060)

*) הרווח (ההפסד) בגין שנים פתוחות כולל את הרווח (ההפסד) בגין פעילות שלא נכללה בחישוב העתודות.

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי, בדבר ביטוח חבויות, ראה סעיף 6 להלן וכן סעיפים 3.1, 3.3, ו- 4.4.2.4 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

נתונים בדבר שנות חיתום 2004-2011 בגין ביטוח חבויות (באלפי ש"ח)*:

		שנות חיתום פתוחות					שנות חיתום סגורות		
שנת חיתום		2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
פרמיה ברוטו (כולל דמים)		265,813	236,713	238,722	243,354	247,927	247,048	236,419	222,793
רווח (הפסד) בשייר בגין שנת החיתום מצטבר לתאריך 31.12.2012	(1)	(20,849)	(17,555)	(14,878)	36,276	21,858	(8,927)	42,379	52,877
עודף הכנסות על הוצאות בשייר	(2)	19,311	31,770	43,132	3,054	3,301	-	-	-
השפעת ההכנסות מהשקעות על הרווח / העודף המצטבר בגין שנת החיתום		3,111	9,288	14,545	25,290	40,688	40,482	45,920	40,128

1. השינוי ברווחים על פני השנים, נובע מהתפתחות בהערכת התביעות.
2. בשנת 2012 עודף ההכנסות משקף פרמיה מורווחת של חצי שנה בלבד. הירידה בעודף ההכנסות בשנים 2010-2012 נובעת מכך שטרם הצטברו הכנסות מהשקעות. הירידה בהכנסות מהשקעות על פני השנים, נובעת מכך שטרם הצטברו רווחי השקעות.

2.2.5 ביטוח רכוש (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	569,319	539,307	500,056
פרמיות בשייר עצמי	219,506	224,099	203,300
רווח לפני מיסים	7,940	27,600	33,628
רווח כולל לפני מיסים	10,861	25,102	33,875
סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו	426,051	407,549	386,062
עתודה לסיכונים שטרם חלפו	206,471	186,471	169,585

תביעות תלויות בגין ענפים שהוערכו על ידי אקטואר:

	2012	2011	2010
הערכה אקטוארית של התביעות התלויות	219,580	220,676	216,477
תוספת/גריעה בין הערכה האקטוארית להפרשה בדוחות הכספיים	-	402	-

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח רכוש, ובכלל זה בדבר התפתחות הפרמיות והרווח לפני מיסים, ראה סעיף 6 להלן וכן סעיפים 3.1, 3.3 ו- 4.4.2.4 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

פרמיות הביטוח אשר מקורן בפוליסות ביטוח לגביהן נרכש כיסוי ביטוח משנה בשיעור העולה על 90% (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
סך פרמיות ברוטו	136,675	82,501	103,004
סך פרמיות בשייר	21,259	15,611	17,204

2.2.6 ביטוח בריאות

להלן מידע כספי אודות תחום הפעילות:

באלפי ש"ח	2012	2011	2010
פרמיות ברוטו	434,843	370,184	347,855
פרמיות בשייר	331,550	268,330	252,265
רווח לפני מסים	63,196	52,692	14,126
סך כל הרווח כולל לפני מיסים	82,593	48,076	15,971
סך ההתחייבויות הביטוחיות ברוטו	865,346	656,143	601,023

ביטוח סיעודי:

באלפי ש"ח	2012	2011	2010
פרמיות ברוטו	63,417	57,620	50,407
פרמיות בשייר	49,786	44,798	39,494
רווח (הפסד) לפני מסים	237	22,311	(7,785)
סך כל הרווח (הפסד) כולל לפני מיסים	15,174	20,050	(6,161)

סך ההתחייבויות הביטוחיות ברוטו	616,039	438,074	415,747

ביטוח בריאות אחר:

באלפי ש"ח	2012	2011	2010
פרמיות ברוטו	371,425	312,564	297,448
פרמיות בשייר	281,764	223,532	212,771
רווח לפני מסים	63,150	30,380	21,498
סך כל הרווח כולל לפני מיסים	67,610	28,026	21,719
סך ההתחייבויות הביטוחיות ברוטו	249,307	218,069	185,276

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי, בדבר ביטוח בריאות, ראה סעיף 7 להלן וכן סעיפים 3.1, 3.4, ו- 4.4.3 לדוח הדירקטוריון ובאור 20 לדוחות הכספיים.

2.2.7 שירותים ומוצרים פיננסים

פעילות תחום שירותים ומוצרים פיננסים אינה כוללת את חלקו של ענף הגמל בתוצאות אשר נכלל בתחום חיסכון ארוך טווח (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
סך ההכנסות			
הכנסות מדמי ניהול ועמלות מחיצוניים	65,060	87,312	99,995
הכנסות מדמי ניהול ועמלות שלא מחיצוניים	1,423	1,987	2,468
הכנסות (הפסדים) מהשקעות, נטו	484	(384)	3,166
סך כל ההכנסות	66,967	88,915	105,629
עלויות המהוות הכנסות של תחומי פעילות אחרים	8,989	7,856	12,137
עלויות אשר אינן מהוות הכנסות של תחומי פעילות אחרים	60,936	71,502	76,071
סך כל העלויות	69,925	79,358	88,208
הפחתת מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים	11,700	2,808	7,082
רווח (הפסד) לפני מיסים	**(14,658)**	**6,749**	**10,339**
סך נכסים במאזן	**181,530**	**187,285**	**211,271**

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי, בדבר פעילות שאינה ביטוחית, ראה סעיף 8 להלן וכן סעיף 4.4.4 לדוח הדירקטוריון.

חלק ג': תיאור ומידע על תחומי הפעילות של התאגיד

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

3. תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

3.1 מידע כללי על תחום הפעילות

תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בענפי ביטוח החיים, הפנסיה וקופות הגמל.

ענף ביטוח חיים

ענף ביטוח החיים מעניק כיסוי לאירועים ביטוחיים הקשורים למצבו הכלכלי של האדם והנובעים מסיכונים שונים, כגון: מוות, אובדן כושר עבודה, נכות (להלן: "**ריסק**"), כאשר ישנן תוכניות ביטוח המשלבות בתוכן גם מרכיב של צבירה כספית (להלן: "**חיסכון**"). השילוב בין שני המרכיבים (ריסק וחיסכון) בפוליסה משולבת או בפוליסות נפרדות תלוי בבחירת המבוטח ובצרכיו האישיים לרבות פוליסות המבוססות על חיסכון טהור (ללא רכיב ריסק). פוליסות ביטוח חיים הינן פוליסות ארוכות טווח הניתנות לרכישה באופן עצמאי או במסגרת יחסי עובד מעביד כשכיר או כבעל שליטה ("**ביטוח מנהלים**"). פעילות הקבוצה בענף ביטוח החיים מתבצעת באמצעות מנורה מבטחים ביטוח, חברה בת בשליטתה של החברה.

ענף הפנסיה

ענף הפנסיה מעניק למבוטחים אפשרות לחיסכון פנסיוני לטווח ארוך (פנסיית זקנה), וכן כיסוי למקרה נכות (פנסיית נכות) ומוות (פנסיית שאירים). פעילות הקבוצה בענף הפנסיה מתבצעת באמצעות מנורה מבטחים פנסיה, הפועלת כחברה מנהלת של קרנות פנסיה.

ענף קופות הגמל

ענף קופות הגמל מעניק לחוסך (להלן: "**עמית**") אפשרות חיסכון נוספת לטווח בינוני או ארוך תוך קבלת הטבות מס שונות ואפשרות (בתנאים מסוימים) למשיכת הסכומים שנצברו כסכום חד פעמי. קופות גמל אישיות לתגמולים הן קופות גמל לטווח ארוך (משיכה בסכום חד פעמי מקופות אלו תתאפשר רק בהתקיים תנאים מסוימים ורק בגין סכומים הנובעים מהפקדות שהופקדו בהן עד סוף שנת 2007. הפקדות שבוצעו לקופות אלו מינואר 2008 ואילך מיועדות לקצבה, לא ניתנות למשיכה בסכום חד פעמי וקופות אלו פועלות כקופות גמל לא משלמות לקצבה). קרנות השתלמות הינן קופות גמל לטווח בינוני. קופות גמל אישיות לפיצויים הן לטווחים משתנים בהתאם לתקופות ההעסקה והעדפות העמית (לעניין הפקדות שנערכו בהן מינואר 2008 ואילך פועלות גם הן כקופות גמל לא משלמות לקצבה, אך ניתן למשוך מהן את כספי הפיצויים בסכום חד-פעמי, גם אם אלה הופקדו בהן מינואר 2008 ואילך). קופות מרכזיות לפיצויים (שנסגרו בפני הפקדות משנת 2011 ואילך) וקופות גמל למטרות אחרות הינן בדרך כלל קופות גמל לטווח קצר, המיועדות לעמיתים מסוגים מסוימים בלבד. פעילות הקבוצה בענף קופות הגמל מתבצעת באמצעות מנורה מבטחים גמל ובאמצעות מנורה מבטחים מהנדסים, חברות בנות בשליטתה המלאה של מנורה מבטחים פיננסים. כאמור לעיל, מנורה מבטחים גמל, מצויה בעיצומו של תהליך מיזוג לתוך מנורה מבטחים פנסיה

אופי המכירות, סוגי הפוליסות, תוכניות הביטוח, קופות הגמל והפנסיה הנמכרים או המשווקים לציבור הרחב בתחום ביטוח החיים והחיסכון ארוך הטווח מושפעים מאוד משינויים רגולטוריים, ממדיניות הקבוצה ומהצרכים וההעדפות המשתנים של הלקוחות.

3.1.1 מבנה תחום הפעילות והשינויים בו

בשנים האחרונות חלו שינויים רבים בתחום ביטוח החיים והחיסכון ארוך הטווח, אשר השפיעו או עשויים להשפיע על פעילות הקבוצה בתחום, וזאת לאור שינויים במדיניות הממשלתית אשר הינה בעיקרה מתן העדפה מכרעת לחיסכון במסלול הקצבתי (ביטוחי מנהלים ועצמאיים במסלול קצבה וקרנות פנסיה) על פני המסלול ההוני (קופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים וביטוחי מנהלים במסלול הוני), כדי להבטיח יכולת קיום בכבוד של האזרחים לאחר גיל הפרישה.

מדיניות זו של הממשלה באה לידי ביטוי ברפורמות מקיפות בענף (בין רפורמות אשר הוצאו אל הפועל נכון למועד דוח זה ובין רפורמות עתידיות, כפי שיתואר בהמשך), אשר עניינן, בין היתר, שינוי מבנה המוצרים בתחום, שינוי הטבות המס אשר ניתנות לחוסכים לטווח ארוך, תוך מתן עדיפות לחוסכים במסלולים המיועדים לקצבה.

להלן יתוארו בתמצית עיקרי הרפורמות המרכזיות אשר הונהגו בענף בשנים האחרונות (לפרטים אודות רפורמות עתידיות מוצעות, ראה סעיף 3.1.1.3- 3.1.1.8 להלן).

3.1.1.1 פנסיית חובה

צו ההרחבה להסכם הקיבוצי הכללי מחודש נובמבר 2007 (אשר תוקן בחודש אוגוסט 2011) הקובע הסדר של פנסיית חובה לכל עובד, והמחיל את הוראות ההסכם הקיבוצי בדבר חובת עריכת ביטוח פנסיוני על כלל העובדים השכירים במשק (להלן, בצוותא: "הסדר פנסיית חובה"), השפיע רבות על תחום החיסכון ארוך הטווח, בפרט עקב הרחבת אוכלוסיית החוסכים לגיל פרישה וזאת באמצעות מוצרי חסכון ארוך טווח השונים. בהתאם להסדר פנסיית חובה, שיעורי ההפרשות מהשכר שחובה לבטחו בביטוח פנסיוני (השכר בפועל אך לא יותר מהשכר הממוצע במשק), עולים באופן הדרגתי מדי שנה בשיעור של 2.5% עד לשיעור של 17.5% בשנת 2014 (שיעורי ההפקדות בשנת 2012 עמדו על שיעור של 12.5%). נכון למועד דוח זה, חובת הביטוח הפנסיוני חלה בחלוף שישה חודשי עבודה, אולם אם לעובד הסדר ביטוח פנסיוני קודם, החובה לבטחו, קמה כעבור שלושה חודשי עבודה, בתוקף מיום עבודתו הראשון.

3.1.1.2 הקמת מסלקה פנסיונית

בחודש מרס 2011 פורסם חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק בייעוץ פנסיוני ובשיווק פנסיוני) (תיקון מס' 3), התשע"א-2011, ובו בוצעה הסדרת הליך רישוי של חברה להפעלת מערכת סליקה פנסיונית ומנגנוני הפיקוח על חברה כאמור. התיקון לחוק מסמיך את הממונה לקבוע הוראות הנוגעות למתן רישיון לחברה להפעלת מערכת סליקה פנסיונית. כן נקבעו בחוק הוראות ביחס לדרכי פעילותה וניהולה של מערכת סליקה פנסיונית הוראות בדבר הממשל התאגידי שיחול בה, מתוך מטרה להגן על ענייני משתמשי המסלקה ומקבלי השירות מהמשתמשים ולמניעת ריכוזיות בתחום הייעוץ והשיווק הפנסיוני. כמו כן, התיקון לחוק קובע כללים לעניין פיקוח הממונה על אבטחת המידע המועבר במסלקה. מטרת המסלקה הפנסיונית הינה ניהול מסלקת מידע וכספים בתחום החיסכון ארוך הטווח עבור החוסכים והמעסיקים, תוך הסדרת ממשקי העבודה בין כלל הגופים המוסדיים, היועצים הפנסיוניים והסוכנים הפנסיונים.

מסלקה פנסיונית צפויה לייעל את תהליכי העבודה, לאפשר ניהול ובקרה טובים יותר ולהגביר את השקיפות בניהול חסכונות הציבור. בחודש אוגוסט 2012 הודיע הממונה כי חברת סוויפט-נס זכתה במכרז שפורסם להקמת והפעלת המסלקה הפנסיונית המרכזית.

בחודש אוגוסט 2012, פורסם חוזר גופים מוסדיים בעניין חובת שימוש במערכת סליקה פנסיונית מרכזית שמחייב את כל הגופים המוסדיים ובעלי הרישיון לפעול בנושאים מסויימים, שפורטו בחוזר, אך ורק באמצעות המסלקה. בהמשך פרסמה המסלקה את כללי ההתחברות אליה, והממונה פרסם טיוטת חוזר הקובעת את גובה התשלומים שיהיה על גופים מוסדיים ועל בעלי הרישיון לשלם בגין השימוש במסלקה. במקביל לקידום הקמת המסלקה הפנסיונית פרסם הממונה מספר חוזרים וטיוטות חוזרים, שמטרתם לייעל את תהליכי העבודה ולהסיר חסמים טכנולוגיים.

3.1.1.3 רפורמת דמי הניהול המרביים

בחודש יוני 2012, פורסמו תקנות הפיקוח על **שירותים פיננסיים (קופות גמל)(דמי ניהול), התשע"ב-2012** (להלן, לצורך ס"ק זה: "**התקנות**"), שעניינן קביעת תקרות לדמי ניהול שרשאים גופים מוסדיים לגבות בגין קופות גמל וקופות ביטוח שבניהולם. לפרטים נוספים ראה ביאור 28 לדוחות הכספיים וכן סעיף 1.4 לדוח הדירקטוריון.

3.1.1.4 רפורמת השקיפות בדמי ניהול

בחודש דצמבר 2012, פורסם חוזר גופים מוסדיים בעניין דמי ניהול במכשירי החיסכון הפנסיוני, שקובע את משך התקופה המינימאלית למתן הטבה בדמי ניהול ואת המקרים והתנאים שבהם ניתן להפסיק את ההטבה קודם לתום תקופת ההתחייבות ולהעלות את דמי הניהול.

החוזר אינו חל על קופות גמל מבטיחות תשואה, והוא כולל הוראות מעבר ביחס להסכמי הטבות קיימים. החוזר ייכנס לתוקף ביום 1 במרס 2013.

3.1.1.5 טיוטת חוזר הכרעה עקרונית לעניין העלאת דמי ניהול ללא הודעה מוקדמת

בחודש ינואר 2013, פרסם הממונה טיוטה שניה של חוזר הכרעה עקרונית לעניין העלאת דמי ניהול ללא הודעה מוקדמת, שבה נקבע, כי על חברה מנהלת להשיב לכל מבוטח שנגבו ממנו דמי ניהול מעודכנים, בטרם חלפו חודשיים מהמועד בו נשלחה אליו הודעה בגין העלאת דמי הניהול ושלא חל עליו אחד הסייגים בטיוטת חוזר ההכרעה, את הכספים שנגבו ממנו ביתר. תקופת ההשבה נשוא טיוטת החוזר היא השנים 2006 עד 2009. על חברה מנהלת להשלים את הליך השבת הכספים למבוטחים הזכאים תוך חצי שנה ממועד פרסום חוזר ההכרעה. בשלב ראשוני זה, מוקדם להעריך את השלכות הטיוטה ומידת השפעתה על החברה.

3.1.1.6 רפורמת הכיסוי הביטוחי בקופות גמל

בחודש דצמבר 2012 **פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(כיסויים ביטוחיים בקופות גמל), התשע"ג-2013 וחוזר גופים מוסדיים בעניין רכישת כיסויים ביטוחיים באמצעות חברה מנהלת של קופת גמל.** התקנות והחוזר נועדו להגביר את התחרות והתחליפיות של מוצרי החיסכון הפנסיוני השונים. התקנות והחוזר מאפשרים לחברות מנהלות של קופות גמל להציע לעמיתיהן כיסוי ביטוחי הדומה לזה המוצע על ידי קרנות הפנסיה וחברות הביטוח, ובדרך זאת מחזקים את הרלבנטיות של מוצר קופות הגמל הלא משלמות לקצבה, שהפך בעקבות תיקון מס' 3 לחוק קופות הגמל, למוצר נחות.

התקנות מסדירות את סוגי הכיסויים הביטוחיים שיקבעו בתקנוני קופות גמל לקצבה (כיסוי ביטוחי לאריכות חיים, לסיכוני מוות, לסיכוני נכות ולשחרור מתשלום), תוך קביעת תנאים לשמירת הכיסוי הביטוחי ביחס לעמית לא פעיל. כמו כן, קובעות התקנות את התנאים שבהם תהיה רשאית חברה מנהלת של קופת גמל לא משלמת לקצבה (שאינה קופת ביטוח) לרכוש עבור עמיתי הקופה כיסויים ביטוחיים מהסוגים האמורים לעיל, ובכלל זה חובה לבחור את המבטח בהליך תחרותי שאישר הדירקטוריון, כאשר צד קשור יכול להיבחר כמבטח בתנאי שהציע את התנאים המיטיבים ביותר. כן קובעות התקנות את התנאים שבהם תהיה רשאית חברה מנהלת של קרן השתלמות לרכוש מכספי קרן ההשתלמות ביטוח חיים קבוצתי עבור עמיתי קרן ההשתלמות. כאשר דמי הביטוח שיגבה מבטח שהוא צד קשור של החברה המנהלת יהיו בגובה דמי הביטוח הנהוגים אצל המבטח בפוליסה דומה למבוטחים בעלי מאפיינים דומים.

החוזר האמור מאפשר לחברה מנהלת של קופת גמל לקבל רישיון סוכן תאגיד מוגבל לעניין הכיסויים המפורטים בתקנות לעיל וכן כללים להמשכיות הכיסוי הביטוחי במקרה של ניוד. כמו כן, החוזר מחייב חברה מנהלת לדווח לעמית על כפילות שתיווצר במקרה של שינוי בתקנון בין הכיסוי הביטוחי המוענק ע"י קופת הגמל לבין הכיסוי הביטוחי שבפוליסת הפרט של העמית.

התקנות ייכנסו לתוקף ביחס לקופת גמל לא משלמת לקצבה וקרן השתלמות - בחודש ינואר 2013, וביחס ליתר קופות הגמל - בחודש יולי 2013.

3.1.1.7 עדכון מקדמי קרנות הפנסיה והפסקת שיווק תכניות ביטוח חיים עם מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים

בחודש נובמבר 2012 פרסם הממונה **נייר עמדה בעניין עדכון מערך ההנחות הדמוגרפיות בקרנות פנסיה וביטוחי מנהלים**, שבמסגרתו הוצע לעדכן את מערך הנחות ברירת המחדל של קרנות הפנסיה ולהפסיק שיווק תוכניות ביטוח חיים עם מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים, וזאת בין היתר לאור ממצאי הממונה כי השיפור בתוחלת החיים באוכלוסייה הישראלית היה מהיר מהצפוי, וכי המשך שיווק תכניות ביטוח חיים הכוללות מקדמי קצבה עלול לפגוע ביכולתן של חברות לעמוד, בטווח הארוך,

בהתחייבויות לתשלום קצבאות בגין תכניות אלו. לפרטים נוספים ראה ביאור 37 לדוחות הכספיים וכן סעיף 1.4 לדוח הדירקטוריון.

3.1.1.8 הרפורמה בעניין הנהגת תוכניות ביטוח ותקנוני קופות גמל

לעניין זה, ראה סעיף 9.2.3 להלן.

3.1.1.9 הסדרים נוספים:

- בחודש יולי 2012 פורסמה, **הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), (תיקון מס' 5), תשע"ב-2012** במסגרתה מוצע למנוע ממעסיק להתנות ביצוע עסקה לגבי מוצר פנסיוני, לרבות מתן הטבה או הנחה בדמי ניהול בעבור עובדיו, בביצועו על ידי בעל רישיון מסוים ובכלל זה בעל רישיון המספק למעביד שירותי תפעול. מוצע, כי התניה של מעסיק לביצוע עסקה כאמור, תיחשב כעבירה פלילית. בנוסף, מוצע לאסור על בעל רישיון להתנות רכישת מוצר פנסיוני אחד ברכישת מוצר פנסיוני אחר, ממנו או מאחר, למעט אם קיבל את אישור הממונה לכך.

- בחודש מאי 2012 פורסמה **טיוטה שניה של תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(עמלות הפצה)(תיקון מס'), התשע"א-2011** - שמטרתה מתן אפשרות גם למבטח לשלם עמלות הפצה. התקנות יוצרות אחידות בתשלום עמלת הפצה בין כל המוצרים הפנסיוניים ומשלימות את הרפורמה שבה יועצים אובייקטים (בעיקר הבנקים) יוכלו לשווק או להפיץ את כל המוצרים הפנסיוניים במשק. לטיוטות הוראות הרגולציה הנ"ל, ככל שתתקבלנה, השלכות על הגדלת כח הבחירה הניתן לעובד, תוך הקטנת ההשפעה של הסוכן על בחירת העובד ושיפור הכדאיות של גופים בנקאיים לפעילות בתחום הייעוץ הפנסיוני.

  המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות כמפורט לעיל, הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה. נכון למועד פרסום הדוח ולאור העובדה שמדובר בטיוטות תקנות והוראות רגולציה בלבד, היישום בפועל עשוי להיות שונה באופן מהותי מזה שנחזה והוא תלוי, בין היתר, בנוסח הסופי של התקנות והוראות הדין הנ"ל ובהתנהגות הגורמים השונים בענף הנוגעים לעניין.

3.1.2 תיאור של ענפי הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללו בתחום

3.1.2.1 ענף ביטוח החיים

<u>כללי</u>

- הקבוצה משווקת תוכניות ביטוח המשלבות ביטוח למקרה ריסק וחיסכון, ביניהן פוליסות ביטוח פרט, פוליסות ביטוח קבוצתיות, פוליסות ביטוח מנהלים ופוליסות ביטוח לעצמאיים. הכיסויים הביטוחיים המשווקים על ידי הקבוצה הינם כיסוי ריסק, כגון: מוות, אובדן כושר עבודה ונכות.

- פוליסת ביטוח חיים הינה חוזה בין מבטח למבוטח/בעל פוליסה (להלן: "הלקוח") אשר מגדיר את החובות והזכויות של שני הצדדים. שינוי בחוזה ניתן לבצע בהסכמת שני הצדדים. סכום הביטוח והחיסכון הצבור בהן אמורים לתת מענה לצרכי הלקוח בעיתות משבר או בהתקיים אירוע אחר בחיי המבוטח (כגון מוות, אובדן כושר עבודה או פרישה). עד שנת 1990, שווקו פוליסות בהן מרכיב החיסכון מבטיח תשואה למבוטח, בגיבוי אג"ח ייעודיות לנושא זה שהונפקו על ידי ממשלת ישראל (לפירוט בנושא האג"ח ראה סעיף 9.3.7.1 להלן). החל משנת 1991, וכחלק מהרפורמה בשוק ההון, הפסיקה המדינה להנפיק לחברות הביטוח אג"ח ייעודי כאמור לגבי פוליסות חדשות ולכן הוחל בשיווק פוליסות שאין בהן הבטחה להצמדה למדד של החיסכון, המכונות "פוליסות משתתפות ברווחים". מרכיב החיסכון בפוליסות מושקע על ידי חברות הביטוח בהתאם לתקנות שהותקנו לעניין זה והנחיות המפקח. התשואות שהושגו על ידי החברות, בניכוי דמי ניהול נזקפים לחשבון הפוליסה של המבוטח.

מסלולי ההשקעה הינם רבים ומגוונים והמבוטח רשאי לבחור מסלול השקעה, בהתאם להעדפותיו.

להרחבה בנושא מוצרים ושירותים בתחום הפעילות ראה סעיף 3.2 להלן.

3.1.2.2 ענף הפנסיה

לצד המשך ההצטרפות הקולקטיבית המסורתית לקרנות הפנסיה בהסתמך על הסדרים שערכו המתווכים המסורתיים (מעסיקים ונציגי עובדים) עבור קבוצות עובדים שהם מייצגים (שכן חוק הפיקוח על הגמל קובע שניתן להוסיף ולקבוע את הסדרי הפנסיה בהסכמים, כברירת מחדל, וכי עובד שלא בחר לפנות להסדר פנסיוני שונה מההסדר הקבוע בהסכם החל בעניינו יצורף למכשיר הפנסיוני הקבוע בהסכם או לפיו), מתפתחת בשוק הפנסיה מגמה של הצטרפות אישית של יחידים לקרנות הפנסיה, תוך הסתייעות במתווכים הפועלים לפי הוראות חוק הייעוץ הפנסיוני, בחסות חופש הבחירה שניתן לאותם יחידים מכוח חוק קופות הגמל.

בענף זה מנהלת הקבוצה, במסגרת מנורה מבטחים פנסיה, שתי קרנות פנסיה המעניקות כיסויים לפנסיות זקנה, נכות ושאירים: "מבטחים החדשה", שהינה קרן פנסיה חדשה מקיפה שזכאית לאגרות חוב ממשלתיות מיועדות ו- "מבטחים החדשה פלוס", שהינה קרן פנסיה חדשה כללית. מסגרת ההתקשרות עם המבוטחים היא תקנון, הניתן לשינוי על ידי החברה המנהלת באישור או על פי דרישת הממונה.

הכנסות הקבוצה בענף זה הינן מדמי ניהול המתקבלים מהקרנות כאמור והוצאות הקבוצה בענף זה הינן הוצאות התפעול השוטף של פעילות הקרנות. מנורה מבטחים פנסיה היא חברה מנהלת של קרנות פנסיה בהתאם לחוק קופות הגמל ובהתאם לחוק הפיקוח, ולצורך כך הינה בעלת רישיון מבטח בענף ביטוח פנסיוני.

להרחבה בנושא מוצרים ושירותים בתחום הפעילות ראה סעיף 3.2.2 להלן.

3.1.2.3 ענף קופות הגמל

ענף זה כולל חמישה תתי-ענפים שונים: קופות גמל לא משלמות לקצבה (הפועלות גם כקופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים לעניין כספים שהופקדו בהן עד תום שנת 2007), קרנות השתלמות, קופות מרכזיות (קופה מרכזית לפיצויים, וקופת גמל מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית), קופות גמל למטרות אחרות וקופות גמל בניהול אישי (IRA). פעילות הקבוצה בענף הגמל משלבת מכירות חדשות, כמו גם ניהול הנכסים שהופקדו בעבר בקופות הגמל וטרם נמשכו.

להרחבה בנושא מוצרים ושירותים בתחום הפעילות ראה סעיף 3.2.3 להלן.

3.1.3 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים

פעילות הקבוצה בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מבטחים, קרנות פנסיה וקופות גמל, לרבות הוראות חוק הפיקוח וחוק קופות הגמל והתקנות שהוצאו מכוחם וכן להוראות המפקח/הממונה, כפי שמתפרסמות מעת לעת כמפורט להלן.

3.1.3.1 כללי

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות שפורסמו בשנת הדוח, ואשר לא פורטו במסגרת אחד הנושאים אשר נמנו בסעיפים הקודמים לעיל.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בכלל פעילותה ראה סעיף 9.2 להלן.

<u>הוראות החוק והתקנות</u>

- **חוק קופות הגמל**

בחוק זה הוסדר לראשונה בחקיקה **ראשית תחום הפעילות של קופות הגמל (לרבות קרנות הפנסיה) שעוגן עד אז בתקנות קופות הגמל**. בחוק קופות הגמל נקבעו, בין היתר, הוראות לעניין רישוי חברה מנהלת, היתרי שליטה בחברה כאמור, הגבלות על החזקת אמצעי שליטה בחברה מנהלת, בלעדיות העיסוק, מינוי אורגנים ובעלי תפקידים בחברה מנהלת, הסדרת אישור לקופות גמל, תקנון הקופה ואופן שינויו, כללים לעניין תשלומים לקופה ומשיכת כספים ממנה, דרכי השקעת כספי הקופה וניהול נכסיה, פיקוח על הקופה ודיווחים לממונה ולעמיתים.

במסגרת חוק קופות הגמל נקבעה לראשונה זכותו של עובד לבחור את קופת הגמל בה יפקיד מעבידו את הכספים עבורו; בהקשר זה נקבע כי במידה והעובד הזכאי לא בחר בקופת גמל מסוימת בהתאם לזכותו זו, תהא ההפקדה בקופת הגמל שזהותה נקבעה בדין או בהסכם המעניק לעובד את הזכות להפקדת כספים על שמו בקופת גמל.

חוק קופות הגמל מסמיך את המפקח להטיל עיצומים כספיים על העובר על חלק מהוראות החוק. בהקשר זה, ראה גם פרטים נוספים בדבר חוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 בסעיף 9.2.3 להלן.

מכוח חוק קופות הגמל הותקנו מעת לעת תקנות שונות, המסדירות נושאים שונים בקשר עם קופות גמל (לרבות קרנות פנסיה) וחברות מנהלות ובכללם, כללי השקעה לגופים מוסדיים, הוצאות המותרות בניכוי לגוף מוסדי, שיטות שערוך לגבי נכסים שונים בקופות הגמל, חובת השתתפות על חברה מנהלת באסיפות כלליות ועוד.

בחודש מאי 2012 חוקק תיקון מס' 190 לפקודת מס הכנסה, שכלל את תיקון מס' 8 לחוק הפיקוח על הגמל. במסגרת התיקון הוחזר המעמד ההוני (שמאפשר משיכה חד-פעמית ולא כקצבה) לכספי פיצויי פיטורין שמופקדים בקרן פנסיה ובקופת גמל לא משלמת לקצבה, וכן לכספי עמית שנפטר, אשר לא נמשכו על ידי המוטבים/יורשים אלא הועברו לחשבון חדש שנפתח על שם מוטביו. כמו כן, בוצעו שינויים רבים בהטבות המס הניתנות בגין קצבה, המשפיעות על שכירים, עצמאיים ובעלי שליטה.

- **חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009-2010), התשס"ט-2009 (להלן: "חוק ההתייעלות")**

חוק ההתייעלות אוסר על חברה מנהלת לנהל יותר מקופת גמל אחת מכל סוג מסוגי קופות הגמל שפורטו בו, למעט במקרים מסוימים שפורטו. בחודש אוגוסט 2012 פורסמו, בהמשך לחוק ההתייעלות, תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הרשאה לנהל יותר מקופת גמל אחת), תשע"ב-2012, שמאפשרות לחברה מנהלת שמנהלת יותר מקופת גמל אחת מאותו סוג באמצעות מספר מתפעלים להמשיך בכך עד לסוף שנת 2013. תקנות אלו מחייבות את מנורה מבטחים גמל לבצע שורה של מיזוגי קופות גמל במהלך שנת 2013.

- **חוק גיל פרישה, התשס"ד-2004**

חוק זה קובע את הגיל שבו ניתן לחייב עובד לפרוש מעבודתו בשל גילו, ואת הגיל שבו עובד רשאי לפרוש פרישה מוקדמת וליהנות מגמלה. במסגרת החוק נקבע שהגיל שבו ניתן לחייב עובדת לפרוש מעבודתה בשל גילה יעלה באופן הדרגתי מגיל 62 ל- 64, אלא אם עד לתום שנת 2016 תאשר ועדת הכספים המלצות של השר לגיל פרישה אחר, על בסיס המלצות ועדה ציבורית לבחינת גיל הפרישה לאישה שנולדה עד לשנת 1955. יצויין, כי לאחרונה נתן בי"ד הארצי לעבודה פס"ד חדש, שבמסגרתו סייג בסייגים שונים את יכולת המעסיק לחייב עובד לפרוש מעבודתו בהגיעו לגיל הפרישה הנקוב בחוק הנ"ל.

- **חוק הייעוץ הפנסיוני**

בחוק זה הוסדר העיסוק במקצועות הייעוץ או השיווק הפנסיוני. נקבעו בו, בין היתר, הוראות בדבר חובת הרישוי כיועץ או משווק פנסיוני, תנאים ודרישות כשירות לעניין זה, חובות, איסורים והגבלות לעניין ייעוץ או שיווק פנסיוני, התאמת המוצר לצרכי הלקוח, החובה ליתן ללקוח ייעוץ מיטבי ("Best Advice"), מתן מסמכים המנמקים בכתב את כדאיות החיסכון הפנסיוני והמלצת היועץ, גילוי נאות לגבי היותו משווק או יועץ, זיקתו ליצרנים השונים, תוך קביעת חובות אמון וחובת זהירות ואיסור על ניגוד עניינים אפשרי בין היועץ או המשווק ללקוח, והוראות בדבר פיקוח הממונה על פעילות בעלי המקצוע הנ"ל וחובות רישום ודיווח. לפרטים אודות תיקון מס' 3 של חוק זה בנוגע להקמת מסלקה פנסיונית - ראה סעיף 3.1.1.1 לעיל.

עוד נקבעו בחוק הייעוץ הפנסיוני, הוראות לגבי העיסוק בייעוץ פנסיוני של תאגיד בנקאי ובכללן תנאים לקבלת היתר של יועץ פנסיוני לתאגיד בנקאי. כן נקבע בחוק, כי יועץ פנסיוני רשאי לקבל עמלת הפצה מחברה מנהלת, בשיעור מרבי שייקבע בתקנות, ובלבד שחישוב העמלה ייעשה ללא תלות במוצר שעליו המליץ היועץ ללקוח. בהקשר זה פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(עמלות הפצה), התשס"ו-2006**, בהן נקבעו עמלות ההפצה המרביות שניתן לשלם ליועץ פנסיוני.

לפרטים אודות טיוטת תיקון לתקנות עמלות הפצה הנ"ל - ראה סעיף 3.1.1.8 לעיל.

- **חוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963**

חוק זה קובע, בין היתר, כללים לעניין ההפקדות בקופות הגמל של מרכיב הפיצויים ולעניין כלל ההפקדות בקופות גמל לקצבה, ובכלל זה לגבי פוליסות הכפופות לתקנות קופות הגמל (ביטוחי מנהלים) וקרנות הפנסיה, וכן הוראות הגנה על כספים שהופקדו כאמור מפני עיקול, שעבוד, החזרה או העברה.

- **חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958**

בהתאם להוראות סעיף 19א לחוק הגנת השכר, על קופות גמל לפעול לגביית חובות ממעביד. קופות הגמל יהיו רשאיות להשתחרר מחבותן אם יוכיחו כי לא התרשלו או כי חלו נסיבות אחרות המצדיקות שחרור מחבות זו.

- **פקודת מס הכנסה**

בפקודת מס הכנסה קבועות הטבות מס הניתנות עקב הפקדת כספים בקופות גמל, ובכלל זה לגבי פוליסות הכפופות לתקנות קופות הגמל (לעצמאיים וביטוחי מנהלים) וקרנות הפנסיה, והטבות מס הניתנות לכספים המשתלמים מהן וכן "קנסות" על משיכות שאינן בהתאם לתנאי ההסדר התחיקתי.

בחודש מאי 2012, פורסם **תיקון מס' 190 לפקודת מס הכנסה**, שבמסגרתו בוצעו שינויים רבים בהטבות המס הניתנות בגין קצבה, המשפיעות על שכירים, עצמאיים ובעלי שליטה.

- **תקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 (לעיל ולהלן: "תקנות קופות הגמל")**

תקנות אלה מסדירות נושאים שונים הנוגעים לניהולן של קופות גמל, קרנות פנסיה, וקופות ביטוח. הנושאים העיקריים המוסדרים בתקנות הינם, בין היתר, קביעת שיעורי ההפרשות המותרים להפרשה לטובת חיסכון פנסיוני, תוך אבחנה בין עמיתים שכירים ועמיתים עצמאים, וכן קביעת אפשרויות המשיכה של הסכומים הצבורים בהם והתנאים לעניין זה.

התקנות מחייבות את קופות הגמל וחברות המנהלות קופות גמל, לערוך ביטוח אחריות מקצועית לכיסוי חבותן בשל מעשה או מחדל רשלני כלפי העמיתים, וכן לכיסוי מעילה באמון של עובדיהן כלפי העמיתים. הביטוח ייעשה בסכומים ובתנאים הקבועים **בתקנות השקעות משותפות בנאמנות (הון עצמי וביטוח של מנהל קרן ונאמן ותנאי כשירות של דירקטורים וחברי ועדת ההשקעות), תשנ"ו-1995**

- **צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של מבטח וסוכן ביטוח), התשס"ב-2001 (להלן בפסקה זו: "צו הביטוח") וצו איסור להלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של קופת הגמל וחברה המנהלת קופת גמל) התשס"ב-2001 (להלן בפסקה זו: "צו קופת הגמל")**

צווים אלו מטילים על חברות הביטוח, סוכני הביטוח והחברות המנהלות של קופות הגמל חובת זיהוי לקוחות, דיווח, ניהול ושמירת מסמכים שונים. צו הביטוח חל רק על תכניות ביטוח חיים בעלות מרכיב חיסכון. צו קופת הגמל מחייב קופת גמל או חברה מנהלת של קופת גמל בקשר עם קופת הגמל שבניהולה לרשום ולשמור את פרטי זיהוי העמית המעוניין להפקיד בחשבון עמית עצמאי בקופת גמל. כמו כן, הצו מחיל חובות דיווח ואימות פרטים בגין ההפקדות ומשיכות בסכומים המפורטים בצו. צו קופת הגמל לא חל על קרנות פנסיה.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (העברת כספים בין קופות), התשס"ח- 2008 (להלן: "תקנות הניוד")**

התקנות, ביחד עם חוזרים אשר פורסמו בעניין זה על ידי המפקח, מעת לעת, קובעים כללים שנועדו לאפשר לעמיתים לבצע העברת כספים, באופן קל ופשוט ככל שניתן, בין קופות גמל מאותו סוג (לרבות קרנות פנסיה וקופות ביטוח), ואף העברת כספים מקופות גמל הוניות לקופות גמל לקצבה.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל) (קופת גמל בניהול אישי), התשס"ט- 2009 (להלן: "תקנות קופת גמל בניהול אישי")**

תקנות אלו קובעות את האפשרות לנהל סוגי כספי חיסכון של עמית עצמאי שהוגדרו בתקנות וכספי קרן השתלמות, באמצעות קופת גמל בניהול אישי, אשר תנוהל על ידי העמית או מנהל תיקים מטעמו, תחת מגבלות השקעה מסוימות, שיבוקרו על ידי החברה המנהלת.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (רכישה ומכירה של ניירות ערך), התשס"ט-2009**

בתקנות אלה נקבעו מגבלות לעניין רכישת ניירות ערך בידי גוף מוסדי המנהל השקעות תלויות תשואה (קרן פנסיה, קופת גמל, פוליסת ביטוח חיים משתתפת ברווחים), אם אותם ניירות ערך משווקים או מופצים באמצעות צד קשור לגוף המוסדי, או שצד קשור כאמור הוא החתם בהנפקת אותם ניירות ערך.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות) (תיקון), התשע"ב-2012**

תקנות אלו, במקביל לחוזר גופים מוסדיים, אף הוא בנושא הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות, קובעות את ההוצאות שרשאית הקופה לנכות מתוך נכסי הקופה בשל ביצוע עסקאות. בפברואר 2012 תוקנו התקנות, באופן שהורחבה רשימת ההוצאות שרשאית הקופה לנכות מתוך נכסי הקופה בשל ביצוע עסקאות מחד, ומאידך נקבע, כי דמי הניהול הנגבים ע"י מנפיק תעודות סל ישראליות שבו השקיעו קופות הגמל לא יותרו לניכוי כהוצאות כאמור.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (השתתפות חברה מנהלת באסיפה כללית), התשס"ט-2009**

התקנות קובעות, בין היתר, חובת השתתפות בהצבעה של משקיע מוסדי לגבי כספי העמיתים, באסיפה כללית של תאגיד שהוא בעל זכות הצבעה בו בנושאים המנויים בתקנות, תוך הגדרת מקרים בהם יידרש אישור של נציגים חיצוניים להצבעה והוראות ביחס להתקשרות עם גורם מקצועי לצורך גיבוש המלצות הצבעה באסיפות. בהמשך לתקנות, קבע המפקח, בחוזר אשר פורסם מטעמו, את חובתו של משקיע מוסדי לקבוע ולפרסם באתר האינטרנט שלו את הנושאים הבאים: מדיניות ההצבעה; אופן הצבעה בפועל לרבות ציון העובדה כי ההצבעה הייתה בהתאם למדיניות ההצבעה שלו או של גורם מקצועי שעימו התקשר; אמות מידה ביחס לאיכות הממשל התאגידי בתאגידים בהם הינו שוקל להשקיע. בנוסף, פרסמה רשות ניירות ערך הנחייה בנוגע לפרסום תוצאות הצבעה של גופים מוסדיים בנסיבות מסוימות.

- בחודש פברואר 2012 פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשע"ב-2012 (להלן, לצורך פסקה זו: "**התקנות**"), וחוזר גופים מוסדיים בעניין דרישות הון מחברות מנהלות. התקנות מגדירות את ההון העצמי הנדרש מחברה מנהלת. ואת דרכי השקעת ההון העצמי הנדרש ומגבלות שונות לעניין זה. ראה גם באור 15 בדוחות הכספיים.

- תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל) (איתור עמיתים ומוטבים), התשע"ב-2012 (לעיל ולהלן: "**תקנות איתור עמיתים ומוטבים**") התקנות (וחוזר הממונה המשלים שפורסם בעקבותיהן) מחייבות גופים מוסדיים לנקוט בשורה של פעולות לאיתור עמיתים מנותקי קשר, עמיתים שחשבונם מוגדר כחשבון רדום ומוטבים של עמיתים שנפטרו (להלן: "עמיתים שיש לאתרם") בהתאם ללוחות זמנים שהוגדרו בתקנות.

  במקביל, נקבע בתקנות דמי הניהול החדשות (ראה סעיף 3.1.1.3, לעיל), כי בחשבונות של עמיתים שיש לאתרם ושלא אותרו בפרק הזמן שנקבע בתקנות איתור עמיתים ומוטבים, יופחתו דמי הניהול בגינם ל-0.3% מהיתרה הצבורה. במועד שבו חודש הקשר עם עמית שכזה ניתן יהיה לחזור ולגבות את שיעור דמי הניהול שנגבו מהעמית במועד ניתוק הקשר וכן את ההפרש בין דמי הניהול המופחתים הנ"ל (0.3%) לבין הנמוך מבין 0.5% או שיעור דמי הניהול שנגבו מהעמית במועד ניתוק הקשר.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשע"ב-2012**

  ראה להלן סעיף 9.2.3.

<u>חוזרים של המפקח וניירות עמדה</u>

- בחודש דצמבר 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו טיוב נתוני זכויות העמיתים בגופים המוסדיים (**אשר עודכן בחודש נובמבר 2012**). מטרת החוזר הינה להגדיר את הפעולות הנדרשות מגוף מוסדי כדי להבטיח שרישום זכויות העמיתים במערכות המידע של הגוף המוסדי יהיה מהימן, שלם זמין וניתן לאחזור. החוזר קובע מסגרת עבודה כללית לפרויקט הטיוב ובכללה חובת גוף מוסדי לעריכת סקר פערים, בניית מודל מיפוי והכנת תכנית עבודה מפורטת לטיפול בכל כשל או קבוצת כשלים שאותרו, לרבות לוחות זמנים לביצוע הפרויקט אשר יסתיים עד ליום 30 ביוני 2016. בנוסף החוזר קובע את כללי הממשל התאגידי לעניין פרויקט הטיוב. יצויין, כי יישום הוראות החוזר ידרוש ככל הנראה משאבים כספיים וניהוליים רבים.

- בחודש דצמבר 2012, פרסם המפקח חוזר סוכנים ויועצים שעניינו ייפוי כוח לבעל רישיון. במסגרת החוזר, נקבע מבנה אחיד לטופס ייפוי כוח, שבאמצעותו מייפה לקוח את בעל הרישיון לקבל מידע או להעביר בקשות במסגרת ייעוץ פנסיוני או שיווק פנסיוני נקודתיים או מתמשכים. בחוזר נקבעו תקופות שונות לתוקף ייפויי כוח מסוגים שונים ונקבעו הוראות מעבר ליישום החוזר, עד לכניסתו לתוקף מלא בשנת 2017.

3.1.3.2 ענף ביטוח חיים

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח חיים וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות שפורסמו בשנת הדוח, הנוגעות לענף זה ואשר לא פורטו במסגרת אחד הנושאים אשר נמנו בסעיפים הקודמים לעיל:

<u>הוראות הדין</u>

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי), התשס"ז-2006**

התקנות קובעות עקרונות בסיסיים בביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי, שמטרתם העיקרית שמירה על ענייני המבוטחים והבטחת כיסוי ביטוחי נאות. בתקנות נקבע כי בעל הפוליסה יכול שיהיה מעביד בלבד; למבוטח הבודד יתאפשר מעבר לפוליסת פרט בעת פקיעת הביטוח הקבוצתי בתנאים דומים לפוליסות פרט של המבטח במועד המעבר וללא חיתום מחדש. כן קובעות התקנות חובה על המבטח להמציא לכל מבוטח בקבוצה פוליסה, דף פרטי ביטוח ודיווח שנתי.

- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (ביטוח חיים קבוצתי), תשנ"ג-1993**

בתקנות אלה כלולות הוראות, לעניין ביטוח חיים קבוצתי, ריסק (ללא מרכיב חיסכון) ובכלל זה הגדרת הקבוצות וגודלן המינימאלי, תקופת הביטוח, ותקרת העמלות לסוכנים. בנוסף, המפקח הוסמך לקבוע הוראות לגבי פוליסת המשך במקרה של הפסקת הביטוח הקבוצתי וללא חיתום מחדש.

- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי הפרדת חשבונות ונכסים של מבטח בביטוח חיים), התשמ"ד-1984**

תקנות אלה קובעות הנחיות בדבר דרכי הפרדת החשבונות והנכסים של עסקי ביטוח חיים מכלל עסקי הביטוח של מבטח, והפרדת נכסים של עסקי ביטוח חיים משתתף ברווחים מנכסים של עסקי ביטוח חיים אחרים.

- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי הצמדה בחוזה לביטוח חיים), התשמ"ב-1982**

בתקנות אלה כלולות, בין היתר, הוראות, לעניין תנאי ההצמדה בחישוב התשלומים שעל המבטח לשלם בשל פדיון הפוליסה או מקרה ביטוח בחוזה לביטוח חיים.

- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזה הביטוח) (הוראות למצב רפואי קודם), התשס"ד-2004**

ראה סעיף 9.2.3 להלן.

3.1.3.3 ענף הפנסיה

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בענף הפנסיה וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות שפורסמו בשנת הדוח והנוגעות לענף זה, ואשר לא פורטו במסגרת אחד הנושאים אשר נמנו בסעיפים הקודמים לעיל:

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשע"ב-2012 (לעיל ולהלן: "תקנות הון עצמי מזערי החדשות")

בחודש פברואר 2012 פורסמו תקנות הון עצמי מזערי החדשות וחוזר גופים מוסדיים בעניין דרישות הון מחברות מנהלות המכיל הוראות נלוות ומשלימות לתקנות. התקנות מגדירות את ההון העצמי הנדרש מחברה מנהלת. ראה באור 15 לדוח הכספי.

3.1.3.4 ענף קופות גמל

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בענף הפנסיה וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות שפורסמו בשנת הדוח והנוגעות לענף זה, ואשר לא פורטו במסגרת אחד הנושאים אשר נמנו בסעיפים הקודמים לעיל:

- **תקנות הון עצמי מזערי החדשות** - ראה פירוט בסעיף 3.1.5.3 לעיל.
- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הרשאה לנהל יותר מקופת גמל אחת), תשע"ב-2012**

בחודש אוגוסט 2012 פורסמו התקנות הנ"ל, בהמשך לחוק ההתייעלות (ראה פירוט בסעיף 3.1.5.1 לעיל) שמאפשרות לחברה מנהלת שמנהלת יותר מקופת גמל אחת מאותו סוג באמצעות מספר מתפעלים להמשיך בכך עד לסוף שנת 2013. תקנות אלו יחייבו את מנורה מבטחים גמל לבצע שורה של מיזוגי קופות גמל במהלך שנת 2013.

3.1.4 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיותו ובתמהיל הלקוחות

3.1.4.1 ענף ביטוח חיים

<u>היקף הפעילות</u>

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, הסתכמו כלל הפרמיות בענף ביטוח חיים, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2012, בסך של כ- 16,450 מיליוני ש"ח בהשוואה לסך של כ- 15,625 מיליוני ש"ח בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011. חלה עליה של כ- 5% לעומת השנה הקודמת.

לעניין היקף הפרמיות בחברה ראה סעיף 4.4.1.1 לדוח הדירקטוריון.

בחודש נובמבר 2012 פרסם הממונה **נייר עמדה בעניין עדכון מערך ההנחות הדמוגרפיות בקרנות פנסיה וביטוחי מנהלים**, במסגרתו הורה המפקח להפסיק שיווק תוכניות ביטוח חיים עם מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים, לפרטים ראה סעיף 3.1.1.6 להלן.

<u>רווחיות</u>

רווחיות הקבוצה בתחום זה מושפעת ממספר גורמים עיקריים. גורם משמעותי המשפיע על הרווחיות הינו המרווח הפיננסי הנובע מהשקעת כספי פוליסות ביטוח חיים שהונפקו עד לתום שנת 2003. מרווח זה מושפע מתוצאות שוק ההון בתקופת הדיווח. יצויין, כי בשנת 2011, כתוצאה מתשואה ריאלית שלילית בפוליסות אלו, לא נגבו דמי ניהול משתנים, תוך פגיעה ברווחיות. בנוסף, מושפעת הרווחיות בתחום זה מהיקף צבירת הנכסים בפוליסות שהונפקו החל משנת 2004. גורם נוסף הינו הפער בין הפרמיה הנגבית בגין מרכיב הריסק לעלותו בפועל, בהתחשב בביטוח משנה. התארכות תוחלת החיים משפיעה על הרווחיות הן בתוכניות הריסק, והן בתוכניות בהן משולמת קצבה לכל תקופת חיי המבוטח. גורם נוסף המשפיע על רווחיות החברה הינו משך חיי הפוליסות. ככל שפוליסה משולמת לתקופה ארוכה יותר כך גדלה הרווחיות מהפוליסה.

בנוסף, יש לציין כי שמירה על יחס הוצאות נמוך תביא לשיעור רווחיות גבוה יותר.

בחודש פברואר 2012, הותקנו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(דמי ניהול), התשע"ב-2012**, במסגרתן נקבעו תקרות לדמי ניהול שניתן לגבות בגין פוליסות ביטוח חיים חדשות. לתקרות אלו צפויה להיות השפעה על רווחיות הקבוצה. לפרטים ראה סעיף 3.1.1.3 לעיל.

לעניין ניתוח הרווחיות ראה סעיף 4.4.1.1 לדוח הדירקטוריון.

לנתונים בדבר הכנסות ורווח לפני מס בענף זה ראה טבלה בסעיף 2.2.1 לעיל.

תמהיל לקוחות

ראה סעיף 3.4 להלן.

3.1.4.2 ענף הפנסיה

היקף הפעילות

החברות המנהלות של קרנות הפנסיה החדשות במשק, ניהלו בשנת 2012, עבור עמיתי קרנות פנסיה חדשות, נכסים בסך של כ- 126,292 מיליוני ש"ח, לעומת נכסים בסך של כ- 100,293 מיליוני ש"ח נכון לשנת 2011. בשנת 2012 חל גידול של כ- 26% לעומת שנת 2011.

לעניין היקף הנכסים המנוהלים עבור עמיתי קרנות פנסיה החדשות בקבוצה ראה סעיף 2.4 לדוח הדירקטוריון.

רווחיות

הרווחיות בענף זה תלויה בעיקר בהכנסות מדמי הניהול והשינויים במרכיב הוצאות הנהלה וכלליות. דמי הניהול נגבים בשני אופנים: שיעור מדמי הגמולים שנגבו בתקופה ושיעור מצבירת הנכסים בקרן. צירוף עמיתים חדשים מגדיל את דמי הגמולים שנגבים וצבירת הנכסים גדלה בהתאם.

לנוכח התחרות בענף, חברות מנהלות מעניקות לעמיתי קרנות הפנסיה הטבות בדמי ניהול אשר מיועדות להגדלת הצבירה שלהם בקרן או כיסויים ביטוחיים משלימים וזאת בנוסף לתשלום עמלות לסוכנים וליועצים. ההטבות בדמי הניהול מקטינות את שיעור דמי הניהול האפקטיביים הנגבים מעמיתי הקרנות ולרכישת הכיסויים הביטוחיים קיימת השפעה על הרווחיות.

לנתונים בדבר הכנסות ורווח לפני מס בענף זה ראה סעיף 4.4.1.3 לדוח הדירקטוריון.

תמהיל לקוחות

ראה סעיף 3.4 להלן.

3.1.4.3 ענף קופות הגמל

היקף הפעילות

החברות המנהלות של קופות הגמל במשק, ניהלו בשנת 2012, עבור עמיתי קופות הגמל נכסים בסך של כ- 318,844 מיליוני ש"ח, לעומת נכסים בסך של כ- 293,933 מיליוני ש"ח נכון לשנת 2011. בשנת 2012 חל גידול של כ- 9% לעומת שנת 2011.

לעניין היקף הנכסים המנוהלים עבור עמיתי קופות הגמל בקבוצה ראה סעיף 2.4 לדוח הדירקטוריון.

רווחיות

הרווחיות בענף זה תלויה בעיקר בהכנסות מדמי הניהול והשינויים במרכיב הוצאות הנהלה וכלליות. דמי הניהול נגבים כשיעור מצבירת הנכסים בקרן.

החל משנת 2013 ניתן יהיה לגבות דמי ניהול גם מדמי הגמולים - בהתאם לרפורמה בדמי הניהול האמורה בסעיף 3.1.1.3 לעיל.

לנתונים בדבר הכנסות ורווח לפני מס בענף זה ראה סעיף 4.4.1.4 לדוח הדירקטוריון.

בחודש פברואר 2012 הותקנו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(דמי ניהול), התשע"ב-2012** ובהן נקבעו תקרות לדמי ניהול שחברה מנהלת רשאית לגבות בגין קופות הגמל שבניהולה. לתקרות אלו צפויה להיות השפעה על רווחיות הקבוצה מפעילות ניהול קופות הגמל.

תמהיל לקוחות

ראה סעיף 3.4 להלן.

3.1.5 גורמי הצלחה קריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם

להערכת הקבוצה, גורמי ההצלחה הקריטיים בתחום הפעילות הינם, בין היתר, התמקדות בפעילות ההפצה של המוצרים שהינם רווחים לקבוצה תוך הרחבת מערכי הפצה וגיוס לקוחות חדשים, שמירה על רמת שירות גבוהה ללקוח והתאמת המוצרים השונים לצרכיו, כמו גם יכולת שימור הלקוחות ופיתוח מוצרים חדשים לצרכים משתנים. גורמי הצלחה משמעותיים נוספים, הינם: מובילות בתחום התשואה ללקוח ובכלל זה, התשואה הדמוגרפית בענף הפנסיה, התייעלות בתשומות הייצור, בין היתר, באמצעות שיפור מערכות המידע בתחום זה, בקרה יעילה על גורמי חוץ ויכולת היערכות מהירה לשינויים רגולטוריים.

3.1.6 תחליפים למוצרי תחום הפעילות

מוצרי תחום הפעילות הינם במידה רבה, תחליפיים זה לזה, אולם התחליפיות אינה מלאה, שכן מוצרי הענפים השונים בתחום אינם בעלי מאפיינים זהים לחלוטין, כפי שיפורט להלן.

קיימת תחרות בין הגופים המוסדיים בתחום ביטוח החיים וחסכון ארוך הטווח וזאת, בין היתר, בשל האופי הייחודי של המוצרים הפנסיוניים שהינם מוצרים תחליפיים בתחום.

מעבר לכך, בכל הנוגע למוצרים בענף ביטוח חיים שאין בגינם הטבת מס (כגון - TOP FINANCE) קיימת תחרות אל מול גופים פיננסים אחרים המשווקים מוצרי השקעה (כגון תכניות חסכון בבנקים, קרנות נאמנות ופיקדונות למיניהם). לעניין מרכיבי הריסק בענף ביטוח החיים, לרבות הנכות הקצבתית, ניתן לרכוש את הכיסוי גם בקרן הפנסיה כתחליף למוצרי ביטוח החיים. ואולם, כיסוי זה הינו רק במקרה בו הלקוח רוכש מוצרים המשלבים חסכון לגיל פרישה. מעבר לכך, כיסויי ריסק, לרבות מגוון מוצרי ביטוח שאינם קיימים בקרן הפנסיה כגון נכות מתאונה, אובדן כושר עבודה מקצועי וכיו"ב ניתנים לרכישה ככיסוי נפרד בפני עצמו במסגרת ענף ביטוח חיים בלבד. כמו כן, תשלום חד פעמי ("פיצוי") שאינו קצבתי בקרות אירוע ביטוחי ניתן לרכוש רק בחברת ביטוח.

בנוסף, השינויים הרגולטוריים שנערכו בשנים האחרונות, ובפרט עדכון מקדמי קרנות הפנסיה והפסקת שיווק תכניות ביטוח חיים עם מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים צפויים להערכת החברה, להשפיע על מידת התחליפיות הפנימית בין מוצרי התחום. החברה מעריכה כי לשינויים אלו תהיה השפעה ניכרת על מבנה שוק החיסכון לטווח ארוך ועל התחרות בשוק זה. יצויין, כי נכון למועד דוח זה עדיין לא ברור מה יהיה טיבן של תכניות ביטוח החיים ללא מקדמי קצבה מובטחים שחברות הביטוח ישווקו החל משנת 2013 ולפיכך לא ניתן להעריך מהו שיווי המשקל שאליו יגיע שוק החיסכון הפנסיוני, בעקבות השינויים הרגולטוריים הנזכרים לעיל.

3.1.7 מבנה התחרות והשינויים שחלו בתחום

לפירוט, ראה סעיף 3.7 להלן ולעניין חסמי כניסה ויציאה, ראה גם סעיף 9.1.1 להלן.

3.1.8 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

לתיאור השינויים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ראה סעיף 3.6 להלן.

3.2 מוצרים ושירותים

המוצרים הנמכרים בתחום זה הינם: בביטוח חיים - פוליסות ביטוח ובקרנות הפנסיה וקופות גמל - זכויות על פי תקנונים. המוצרים נמכרים לעיתים כשהם משולבים זה בזה.

3.2.1 ביטוח חיים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

תיאור כללי

הקבוצה משווקת פוליסות ביטוח מנהלים, פוליסות ביטוח לעצמאיים (הכפופות לתקנות קופות הגמל) וכן פוליסות ביטוח פרט. פוליסות אלה כוללות מרכיב חיסכון

הוני או קצבתי או שילוב ביניהם (לפי בחירת המבוטח ובכפוף להוראות הדין) וכן מרכיבי ריסק למיניהם, או כל אחד מהמרכיבים שהוזכרו בנפרד מאחרים (ריסק לסוגיו בלבד או חיסכון לסוגיו בלבד).

מרכיב חסכון הוני

חסכון הוני מעניק למבוטח אפשרות למשוך את ערכי הפדיון בסכום חד פעמי, בכפוף לתנאי הפוליסה והוראות הדין.

מרכיב חסכון לקצבה

במסלול קצבה זכאי המבוטח לקצבה חודשית לכל ימי חייו בהתאם לנוסחה שנקבעה בפוליסה. המסלול העיקרי מקנה תקופה מינימאלית של תשלומי קצבה, שישולמו לשארים או למוטבים, אף אם המבוטח שהחל לקבל קצבה נפטר לפני כן.

פוליסת "ריסק"

פוליסת "ריסק", הינה פוליסת ביטוח הכוללת מרכיב סיכון (ריסק) בלבד.

ביטוח מנהלים

פוליסות ביטוח מנהלים הינן פוליסות ביטוח המשלבות חיסכון, ריסק (מוות), ו/או כיסוי למקרה אובדן כושר עבודה (על פי בחירת המבוטח). פוליסות אלה מהוות מרכיב בתנאים הסוציאליים במסגרת יחסי עובד-מעביד.

הפרמיה מהווה, לרוב, שיעור מוסכם משכרו של המבוטח (לפיצויים, לתגמולים ולאובדן כושר עבודה), כפי שמתעדכן מעת לעת. פוליסות אלה כפופות לתקנות קופות הגמל.

קהל היעד לפוליסות ביטוח המנהלים

הינו עובדים או בעלי שליטה בחברות המעוניינים לרכוש ביטוח מנהלים במסגרת יחסי עבודה.

פוליסות משולבות חיסכון לעצמאים

פוליסות ביטוח המשלבות חיסכון, ריסק (מוות) ו/או כיסוי למקרה אובדן כושר עבודה (תגמולים לעצמאיים).

קהל היעד לפוליסות מסוג תגמולים לעצמאיים הינו לקוחות, עצמאיים המעוניינים בחסכון פנסיוני ולקוחות פרטיים המעוניינים בחסכון פנסיוני נוסף. פוליסות תגמולים לעצמאיים, כפופות לתקנות קופות הגמל.

פוליסות משולבות חיסכון ללקוחות פרטיים

ביטוח פרט הינו פוליסות ביטוח ללקוחות פרטיים הכוללות חיסכון, ריסק או כיסויים ביטוחיים שונים ולעיתים כל המרכיבים משולבים גם יחד.

קהל היעד לפוליסת ביטוח פרט הינו לקוחות פרטיים, עצמאים או שכירים המעוניינים בחסכון נוסף. החיסכון הצבור בפוליסות אלה נזיל וניתן למשיכה בכל עת.

(א) סוגי תוכניות ביטוח בענף ביטוח החיים

להלן פירוט סוגי המוצרים והתכניות העיקריים בביטוחי חיים שמשווקת הקבוצה:

פוליסת "סטטוס"

פוליסה שהקבוצה החלה בשיווקה בשנת 2004. בפוליסה זו קיימת הפרדה מוחלטת בין מרכיבי הריסק, החיסכון וההוצאות. הפוליסה משווקת כפוליסת ביטוח מנהלים, כפוליסת ביטוח פרט או כפוליסות ביטוח תגמולים לעצמאיים. בפוליסות סטטוס סכום הביטוח והפרמיה יכולים להשתנות על פי החלטת המבוטח, בכפוף לתנאי החיתום. החל מיולי 2008, פוליסת סטטוס לקצבה מגלמת הבטחת תוחלת חיים במקדם הקצבה. לאור תיקון 3 לחוק הגמל, הקבוצה החליטה על הבטחת מקדם הקצבה גם בפוליסות סטטוס קצבה שהונפקו החל מינואר 2004. החל משנת 2009 ועד דצמבר 2012 החברה שיווקה פוליסות "סטטוס" המאושרות כקופת גמל משלמת לקצבה או כקופת גמל לא משלמת לקצבה, לפי המקרה, עם הבטחת מקדם קצבה המיועדת

לשכירים ולעצמאים, וכן פוליסות "טופ פיננס לתגמולים", המיועדות לקליטת צבירות הוניות של כספים שהופרשו עד לחודש דצמבר 2008. החל משנת 2013, בהתאם להנחיית המפקח על הביטוח, החברה משווקת עבור לקוחות שכירים ועצמאים שגילם לא עולה על 60 שנים, פוליסות "סטטוס 2013", המאושרות כקופות גמל שאינן כוללות מקדם להבטחת תוחלת חיים ועבור לקוחות שכירים ועצמאים שגילם עולה על 60 שנים, פוליסות "סטטוס", הכוללות מקדם להבטחת תוחלת חיים. החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המבוטח ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי הסיכום בין החברה למבוטח וכרשום בפוליסה.

פוליסת TOP FINANCE[3]

פוליסת ביטוח הכוללת מרכיב חיסכון בלבד, המשווקת כפוליסת פרט. החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המבוטח ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי הסיכום בין החברה למבוטח וכרשום בפוליסה.

ביטוח חיים ריסק טהור

פוליסות מסוג ריסק המעניקות תשלום למוטבים של סכום הביטוח, בתשלום אחד, במקרה של מות המבוטח, למעט במקרה של התאבדות במהלך השנה הראשונה.

במסגרת פוליסות ביטוח "ריסק פרטי" משווקת הקבוצה פוליסות ביטוח ריסק המשמשות כבטוחה למקרה מוות לנותן המשכנתא. סכום הביטוח הינו בגובה יתרת ההלוואה. הפוליסה מאפשרת גם שילוב ביטוח מבנה הדירה בגינה נלקחה ההלוואה.

ביטוח רצף הכנסה

פוליסות מסוג ריסק טהור המעניקות פיצוי חודשי למוטבים במקרה של מות המבוטח, החל מהחודש שלאחר פטירתו ועד לתום תקופת הביטוח.

פוליסות רצף הכנסה וריסק טהור משווקות על ידי הקבוצה, הן ליחידים והן כהרחבה לפוליסות ביטוח חיים אחרות, כגון "סטטוס".

ביטוח ריסק קבוצתי

פוליסות מסוג ריסק קבוצתי משווקות בדרך כלל למעסיקים או איגודים, המייצגים קבוצת מבוטחים בעלי זיקה משותפת, המעוניינים לבטח את חברי הקבוצה בכיסוי למקרה מוות בלבד והן כפופות לתקנות ביטוח חיים קבוצתי, כאשר הפרמיה נגבית בדרך כלל באמצעות בעל הפוליסה עבור כל המבוטחים בקבוצה.

ביטוח אובדן כושר עבודה

כיסוי לאובדן כושר עבודה מעניק למבוטח, לאחר תקופת המתנה של מספר חודשים ממועד מקרה הביטוח, תשלום חודשי ושחרור מתשלום פרמיה בתקופת אי הכושר במקרה של נכות הגורמת לאובדן כושר עבודה, מלא או חלקי, כתוצאה ממחלה או תאונה. כיסוי זה נמכר בדרך כלל ככיסוי נוסף בפוליסות ביטוח אחרות כגון "סטטוס" או "ריסק".

הפוליסה כאמור נמכרת ללקוחות שכירים, עצמאיים ופרטיים.

אובדן כושר עבודה קבוצתי

פוליסות מסוג אובדן כושר עבודה קבוצתי כפופות לתקנות מיוחדות שהותקנו לעניין זה שתחולתן מחודש אפריל 2007, כאשר הפרמיה נגבית בדרך כלל באמצעות בעל הפוליסה עבור כל המבוטחים בקבוצה.

---

[3] נתוני הפרמיות והפדיונות של פוליסות אלה אינם נכללים בדוח עסקי ביטוח חיים.

ביטוח למקרה מוות מתאונה

"מוות מתאונה" הינו כיסוי המעניק למוטבים בעת מקרה מוות של המבוטח כתוצאה מתאונה, סכום כספי חד-פעמי.

ביטוח למקרה נכות מתאונה

"נכות מתאונה" הינו כיסוי המעניק סכום כספי חד-פעמי במקרה של נכות עקב תאונה. במקרה של נכות מלאה ותמידית ישולם סכום הביטוח במלואו, ובמקרה של נכות חלקית ישולם סכום ביטוח יחסי מתוך סכום הביטוח המלא בהתאם לטבלה הקבועה בפוליסה.

להלן פירוט סוגי המוצרים והתכניות העיקריים בביטוחי חיים שהקבוצה שיווקה ועדיין מתקבלות בגינם הפקדות שוטפות:

פוליסת "עדיף"

עד לסוף שנת 2003 שיווקה הקבוצה פוליסת ביטוח "עדיף" בה דמי הביטוח מפוצלים בין מרכיב הריסק (כולל הוצאות) לבין מרכיב החיסכון, כאשר היחס בין המרכיבים כאמור, נקבע על ידי בעל הפוליסה או המבוטח. החיסכון הצבור בפוליסות מסוג זה ששווקו עד שנת 1990 הינו צמוד למדד המחירים לצרכן ותוספת ריבית הרשומה בהן. הפוליסות ששווקו החל משנת 1991 ועד לסוף שנת 2003 הינן פוליסות "משתתפות ברווחים" (תלויות תשואה). המבוטח אינו יכול לבחור את מסלול ההשקעה ודמי הניהול נקובים בתנאי הפוליסה.

פוליסת "מעורב" (מסורתי)

עד לסוף חודש יוני 2001 שיווקה הקבוצה פוליסת ביטוח מסוג "מעורב" (מסורתי), אשר בה סכום הביטוח מורכב ממרכיב החיסכון בתוספת מרכיב הריסק כשהם שלובים יחדיו. בקרות מקרה ביטוח (מוות או תום תקופה) משולם סכום הביטוח הקבוע מראש, הנקוב בפוליסה. החיסכון הצבור בפוליסות מסוג זה ששווקו עד שנת 1990 הינו צמוד למדד המחירים לצרכן ותוספת ריבית הרשומה בהן. הפוליסות ששווקו החל משנת 1991 ועד לסוף חודש יוני 2001 הינן פוליסות "משתתפות ברווחים" (תלויות תשואה). המבוטח אינו יכול לבחור את מסלול ההשקעה ודמי הניהול נקובים בתנאי הפוליסה. פוליסה זו, לרוב, הינה הונית (אם כי קיים נספח קצבה בחלק מהפוליסות). לאור תיקון חוק הגמל הצבירה בגין הפקדות מינואר 2008 ואילך (בפוליסות הכפופות לתקנות קופות גמל) מיועדת לקצבה.

בכל סוגי הפוליסות הנ"ל, רשאי המבוטח/בעל הפוליסה לפדות את הפוליסה לפני הגיעה למועד תום התקופה, על-פי ערכי הפדיון הנקובים בה, ובכפוף לתקנות קופות הגמל או כל הסדר תחיקתי אחר החל על הפוליסה, לפי העניין.

פוליסת TOP FINANCE קופה מרכזית לפיצויים[4]

פוליסת ביטוח הכוללת מרכיב חיסכון בלבד ומאפשרת למעסיק לצבור את התחייבויותיו לתשלום פיצויים לעובדיו, הכול בכפוף לתקנות קופות הגמל. החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המעסיק ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי הסיכום בין החברה למעסיק וכרשום בפוליסה. לאור תיקון חוק הגמל, לפיו לא יותר עוד שיווקן של פוליסות מסוג זה, הייתה רשאית החברה להמשיך ולקבל הפקדות לפוליסות הקיימות עד לתום שנת 2010 רק בגין עובדים שהמעסיק העביר בגינם הפקדות עד סוף 2007. נכון להיום לא ניתן להפקיד סכומים לפוליסות אלו.

4 נתוני הפרמיות והפדיונות של פוליסות אלה אינם נכללים בדוח עסקי ביטוח חיים.

פוליסות TOP LIFE ללקוחות הגיל השלישי

מנורה ביטוח החלה בשיווק של פוליסות לגיל השלישי מסוג TOP LIFE.

החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המבוטח ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי המוסכם בין החברה למבוטח. בנוסף, יכול המבוטח לבחור בהבטחת ריבית לתקופה של בין שנתיים ל- 15 שנה, בהתאם לריבית הנקבעת על ידי מנורה ביטוח.

סדרת מוצרי TOP LIFE מיועדת לניוד כספים מקופות גמל ו/או פוליסות ביטוח, וזאת במטרה לשמש כתוכנית המשך תוך מתן מענה לצרכים והעדפות שונות של הלקוחות בגיל הפרישה. בין היתר, קיימים מוצרים המיועדים לתשלומים עתיים, עם וללא הבטחת מקדם קצבה; תשלומים לתקופה מוגדרת מראש; תשלומי קצבה מיידיים או עתידיים, לתקופות שונות ועוד.

(ב) מסלולי ההשקעה העיקריים

בכל מוצרי הביטוח בהם קיים מרכיב חיסכון ששווקו משנת 2004 ואילך ניתנת למבוטח בחירה לגבי מסלולי ההשקעה של כספי החיסכון. להלן פירוט מסלולי ההשקעה העיקריים הקיימים:

<u>מנורה טווח קצר</u>

במסלול זה מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים בנכסים שמשך חייהם הממוצע הינו פחות משנה, לרבות אג"ח ממשלתי, אג"ח קונצרני שנסחרים בארץ, אג"ח קונצרני לא סחיר ופיקדונות בבנקים כאשר אין כל השקעה במניות ובאופציות למניות.

<u>מנורה צמוד מדד</u>

במסלול זה, מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים באפיקים צמודי מדד לרבות אג"ח מדינה, אג"ח קונצרני הנסחרים בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ, וכמו כן באג"ח קונצרני לא סחיר, בפיקדונות בבנקים ובהלוואות. שעור ההשקעה במניות ובניירות ערך הניתנים להמרה במניות בכל עת אינו עולה על 10% משווי הנכסים במסלול. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

<u>מנורה שקלים</u>

במסלול זה, מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים באפיקים שקליים נושאי ריבית שקלית, לרבות אג"ח מדינה ו/או אג"ח קונצרני הנסחרים בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ, ופיקדונות בבנקים, אג"ח קונצרני לא סחיר והלוואות. שעור ההשקעה במניות ובניירות ערך הניתנים להמרה במניות בכל עת אינו עולה על 10% משווי הנכסים במסלול. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

<u>מנורה כללי</u>

במסלול זה מושקעים הנכסים המצטברים במסלול ההשקעה במגוון רב של אפיקי השקעה, וזאת לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, לרבות בנכסים בלתי סחירים בארץ ובחו"ל.

<u>מנורה מט"ח</u>

במסלול זה, מושקעים, בכל עת, לפחות 70% משווי הנכסים באפיקים צמודי מט"ח ו/או נקובים במט"ח בארץ ובחו"ל, לרבות אג"ח ממשלתיים וקונצרניים שנסחרים ו/או אינם נסחרים בבורסה בארץ ובחו"ל, בפקדונות ו/או הלוואות ו/או "מבנים פיננסיים" צמודי מט"ח ו/או נקובים במט"ח בארץ ובחו"ל. שעור ההשקעה במניות ובניירות ערך הניתנים להמרה במניות בכל עת אינו עולה על 10% משווי הנכסים במסלול. יתרת הנכסים

המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

<u>מנורה מניות חו"ל</u>

במסלול זה, מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים במסלול במניות בחו"ל ו/או בתעודות סל הנסחרות בארץ המחקות מדדי מניות בחו"ל ו/או מכשירים המחקים מדדי מניות בחו"ל ו/או בניירות ערך אחרים שניתן להמירם למניות הנסחרות בחו"ל ו/או בקרנות נאמנות המשקיעות בחו"ל ו/או במוצרים מובנים על ידי מניות בחו"ל. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, לרבות בנכסים בלתי סחירים בארץ ובחו"ל.

<u>מנורה מניות</u>

במסלול זה, מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים במסלול במניות הנסחרות בארץ ובחו"ל או בניירות ערך אחרים שניתן להמירם למניות הנסחרות בארץ ובחו"ל. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, לרבות בנכסים בלתי סחירים בארץ ובחו"ל.

<u>מנורה אג"ח ממשלתי שקלי</u>

במסלול זה מושקעים בכל עת לפחות 90% מהנכסים באגרות חוב ממשלתיות שאינן צמודות ו/או במק"מ. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

<u>מנורה אג"ח ממשלתי צמוד מדד</u>

במסלול זה מושקעים בכל עת לפחות 90% מהנכסים באגרות חוב ממשלתיות צמודות מדד. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

<u>מנורה כהלכה</u>

במסלול זה ההשקעה מתבצעת בכפוף לכללי ההלכה היהודית, בסמכותה הבלעדית של ועדת ההשקעות. הנכסים במסלול ההשקעה יושקעו בנכסים סחירים ובלתי סחירים בארץ ובחו"ל.

3.2.2 פנסיה

- **קרן פנסיה חדשה מקיפה "מבטחים החדשה"**

הקרן מעניקה כיסויים למקרי מוות (פנסיית שאירים), אובדן כושר עבודה (פנסיית נכות) ופרישה לפנסיה בגיל זקנה (פנסיית זקנה), כמפורט בתקנון הקרן. כיסויים אלו ימומנו על ידי ניכוי עלות הסיכונים מחשבון המבוטח מדי חודש בחודשו, כאשר הקרן פועלת על בסיס ערבות הדדית של עמיתי הקרן (דהיינו - המבטח הינם עמיתי הקרן). היקף הכיסויים ייקבע לפי מסלול הפנסיה בו בחר המבוטח (מבין מגוון מסלולי ביטוח אפשריים), לפי גילו במועד הצטרפותו לקרן והתפתחות השכר שלו (בהתאם לרפורמת הכיסויים הביטוחיים האמורה בסעיף 3.1.1.6 לעיל העלות

המצטברת של הכיסויים הביטוחיים שיינתנו למבוטח בעד תקופת ביטוחו לא תעלה על 35% מדמי הגמולים שיופקדו עבורו במרכיבי התגמולים בקרן עד לכל אחד ממועדי תשלום דמי הביטוח). ההפקדות לקרן מוגבלות בתקרה חודשית של עד 20.5% מכפל השכר הממוצע במשק (כיום - הפקדה בסכום של כ- 3,619 ש"ח בחודש), המחושבת באופן מצטבר עבור כל שנת מס בנפרד.
זכויות וחובות עמיתי הקרן נקבעות לפי הוראות התקנון, הקובעות כי לזכות כל עמית בקרן נצבר סכום צבור, שחלוקתו במקדם אקטוארי מתאים תניב את פנסיית הזקנה שיהיה זכאי לה בגיל הפרישה, לפי נתוני הפנסיה שהעמית קבע. כמו כן, יוענק לעמית כיסוי ביטוחי למקרי נכות ומוות לפני גיל הפרישה. היקף הכיסויים יקבע לפי מסלול הפנסיה בו בחר העמית (מבין כמה מסלולים אפשריים, כמפורט להלן), לפי גילו במועד הצטרפותו לקרן והתפתחות השכר שלו, והכול בכפוף להסדר התחיקתי.

התקנון מתוקן מעת לעת, באישור הממונה או לפי דרישתו, ולאחרונה תוקן בחודש אפריל 2012.

היקף דמי הגמולים שגבתה החברה המנהלת מעמיתי קרן הפנסיה מבטחים החדשה במהלך התקופות המתוארות בדוח והנכסים המנוהלים בה (במיליוני ש"ח) מפורטים להלן:

	2012	2011	2010
דמי גמולים	5,642	4,904	4,154
נכסים	46,115	37,279	33,815

לפרטים ראה סעיף 4.4.1.3 לדוח הדירקטוריון.

להלן פרטים לעניין מסלולי הביטוח הקבועים בתקנון:

מסלול כללי - מסלול זה הוא מסלול ברירת המחדל ב"מבטחים החדשה", ובו מוענק הכיסוי הביטוחי המקסימאלי המותר למקרה נכות, וכן מוענק בו כיסוי מאוזן לשאירים, כך שפנסיית השאירים מיועדת להיות דומה לפנסיית הזקנה הצפויה בגיל הפרישה;

מסלול עתיר חיסכון - המיועד למי שמעוניין לקבל פנסיית זקנה גבוהה יותר ובתמורה מעוניין לקבל פנסיית נכות או שאירים נמוכה יותר (באופן משמעותי);

מסלול חיסכון מרבי לפרישה מוקדמת - המיועד גם הוא למי שמעוניין בפנסיית זקנה גבוהה ככל האפשר, ובו מוענקים כיסויים ביטוחיים רק עד הגיעו של העמית לגיל 60, כך שעלות הסיכונים המנוכה מחשבון העמית היא מינימאלית;

מסלול עתיר ביטוח - המיועד למי שמעוניין לקבל פנסיית נכות או שאירים גבוהה יותר בתמורה לקבלת פנסיית הזקנה נמוכה (באופן משמעותי) מזו של המסלול הכללי;

מסלול ביטוח מרבי - שבו מוענק הכיסוי הגבוה ביותר המותר לפי הוראות הממונה בכל גיל הצטרפות לקרן לעניין פנסיות נכות או שאירים, אך אותו כיסוי מוענק רק עד הגיעו של העמית לגיל 60;

מסלול משווה - מסלול מאוזן, המיועד למי שמעוניין כי פנסיית הנכות או פנסיית השאירים שתשתלם לו או למשפחתו תהיה קרובה לפנסיית הזקנה הצפויה בגיל הפרישה;

מסלול ביטוח שאירים מוגבר - המיועד למי שמעוניין לקבל פנסיית שאירים גבוהה יותר בתמורה לקבלת פנסיית זקנה ופנסיית נכות נמוכות (באופן משמעותי) מאלו של המסלול הכללי;

מסלול ביטוח שאירים מופחת - כיסוי 75% לנכות, כיסוי שאירים זהה למסלול עתיר החיסכון;

מסלול משולב מוטה חיסכון - שילוב בין המסלול הכללי לבין המסלול עתיר החיסכון;

מסלול משולב מוטה ביטוח - שילוב בין המסלול הכללי לבין המסלול עתיר הביטוח.

מסלול ביטוח נכות מופחת - כיסוי לנכות זהה למסלול עתיר החיסכון, כיסוי שאירים זהה למסלול ביטוח שאירים מוגבר.

ב"מבטחים החדשה" ארבעה עשר מסלולי השקעה, וכן שני תיקים לכיסוי התחייבויות הקרן למקבלי קצבה, ואלה הם:

מסלול כללי - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, ללא מגבלה מנהלית נוספת; מסלול זה הוא מסלול ברירת המחדל ב"מבטחים החדשה";

מסלול כללי ב' - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, אך לפחות 10% מן הנכסים המנוהלים במסלול זה מושקעים במניות (לרבות המכשירים המתוארים לעניין מסלול המניות);

מסלול מניות - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, אך לפחות 60% מן הנכסים המנוהלים במסלול זה מושקעים במניות (לרבות נגזרים לסוגיהן, אג"ח להמרה במסלול מנייתי ומכשירים פיננסיים נוספים המבצעים השקעות במניות או עוקבים אחר פעילות השקעות במניות);

מסלול אג"ח - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, אך לפחות 50% מן הנכסים המנוהלים במסלול זה מושקעים באגרות חוב (לרבות אגרות חוב מיועדות, תעודות סל העוקבות אחר אגרות חוב והלוואות);

מסלול הלכתי (כללי ג') - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, בהתאם להחלטות הנהלת החברה, ובהתאם לכללי ההלכה היהודית;

תשעה מסלולי יעד לפרישה - הנכסים המנוהלים בהם יושקעו בהתבסס על ההנחה כי הם מיועדים להמרה לפנסיית זקנה במהלך השנה הנקובה בשם המסלול ("יעד לפרישה 2015", "יעד לפרישה 2020" וכן הלאה, עד "יעד לפרישה 2055").

(א) **קרן פנסיה חדשה כללית "מבטחים החדשה פלוס"**

"מבטחים החדשה פלוס" היא קרן פנסיה חדשה כללית (המכונה "קרן כללית" או "קרן משלימה") המיועדת בעיקרה להפקדות דמי גמולים משכר העולה על כפל השכר הממוצע במשק ולהפקדות חד-פעמיות לצורך רכישת קצבה בגיל פרישה. הקרן הוקמה בשנת 1997.

בהתאם לתקנון "מבטחים החדשה פלוס" ניתן כיסוי פנסיוני מקיף (לפנסיית זקנה, לפנסיית נכות במקרה של אובדן כושר עבודה בגיל העבודה ולפנסיית שאירים במקרה של פטירה בגיל העבודה) לעמית שרצה בכך, במסלולי ביטוח שונים שביניהם יכל העמית לבחור, אך נשמרת האפשרות לבחור במסלול פנסיית יסוד (ללא כיסויים ביטוחיים למקרי נכות או פטירה בגיל העבודה). התקנון מתוקן מעת לעת, באישור הממונה או לפי דרישתו, ולאחרונה תוקן בחודש דצמבר 2012 (תיקון שנכנס לתוקף ביום 1 בינואר 2013).

בהתאם להוראות הממונה בהקשר זה, רוכשת מנורה מבטחים פנסיה ביטוח משנה למסלולי הביטוח ב"מבטחים החדשה פלוס". הביטוח נרכש ממנורה מבטחים ביטוח והוא צפוי להוסיף ולהירכש עד לקיומה של מסה קריטית של עמיתים ב"מבטחים החדשה" שחל עליהם כיסוי ביטוחי כאמור.

בעת משיכת כספים מקרן הפנסיה (בין מקיפה ובין כללית), שלא בדרך של קצבה, יוחזר הסכום הצבור של המבוטח, בניכוי מס כדין. לפירוט בדבר השקעות כספי המבוטחים והעמיתים והרווחיות הנזקפת לחברה מהם בענף הפנסיה, ראה סעיף 9.3.7 להלן.

היקף דמי הגמולים שגבתה הקרן בתקופות המתוארות בדוח והנכסים המנוהלים בה (במיליוני ש"ח) מפורטים להלן:

	2012	2011	2010
דמי גמולים	90.3	71.6	49.6
נכסים	465.7	348.9	299.2

לפרטים ראה סעיף 4.4.1.3 לדוח הדירקטוריון.

3.2.3 גמל

קופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים מיועדות לשכירים ולעצמאיים, אלא אם נקבע אחרת בתקנונן. ההפקדות בקופה הן על בסיס חודשי לשכירים ואילו עצמאים יכולים להפקיד את הכספים אחת לתקופה. כפי שפורט לעיל, הפקדות בקופות גמל אלה, שיבוצעו משנת 2008 ואילך, יהיו מיועדות למטרת קצבה, והקופות יהפכו (לעניין הפקדות אלה) לקופות גמל לא משלמות לקצבה.

מנורה מבטחים גמל מנהלת קופות גמל מ- 5 סוגים שונים: קופות גמל לא משלמות לקצבה (שלעניין הכספים שהופקדו בהן עד סוף שנת 2007 מוסיפות להתנהל כקופות

גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים), קרנות השתלמות, קופות מרכזיות (לפיצויים, וכן קופת גמל מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית), קופות גמל למטרה אחרת וקופות גמל בניהול אישי.

3.2.3.1 קופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים

"מנורה גמל", המפעילה שבעה מסלולי השקעה:

1. **מסלול "מנורה גמל כללי"** - מדיניות ההשקעה בו הינה כפופה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, ובכפוף להוראות הדין ולמגבלות שנקבעו על פיו. ביום 1 ביוני 2012 הושלם מיזוג מסלולי ההשקעה "מנורה גמל לפרישה 2020" ו-"מנורה גמל לפרישה 2030" אל מסלול זה, בהתאם לאישור הממונה.
2. **מסלול "מנורה גמל עד 10% מניות"** - מדיניות ההשקעה בו כפופה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, בכפוף להוראות הדין, אולם בכל עת לא יעלה שיעור האחזקה במניות וניירות ערך המירים למניות, על 10% מנכסי המסלול.
3. **מסלול "מנורה גמל מנייתי"** - מדיניות ההשקעה בו כפופה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, אולם בכל עת שיעור ההחזקה במניות וניירות ערך המירים למניות, לא יפחת מ- 50% מנכסי המסלול.
4. **מסלול "מנורה גמל טווח קצר"** - שבו לא יושקעו כספים במניות או בניירות ערך המירים למניות ולא יושקעו בנכסים שיתרת התקופה שעד פדיונם עולה על שנה, ומדיניות ההשקעה בו כפופה להנחה כי על כלל הכספים במסלול זה להיות נזילים בכל עת.
5. **מסלול "מנורה גמל אג"ח ממשלתי"** - שבו יושקעו בכפוף להוראות כל דין, לפחות 75% מנכסי מסלול ההשקעה באג"ח ממשלתי. יתרת הנכסים במסלול תושקע על פי שיקול דעת החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, ובלבד שלא תושקע במניות. ביום 1 ביוני 2012, בהתאם לאישור הממונה, שונה שם מסלול ההשקעה מ"מנורה גמל לפרישה 2015" לשמו הנוכחי ושונתה מדיניות ההשקעה התקנונית והצפויה.
6. **מסלול "מנורה גמל לפרישה 2020"** - מוזג ביום 1 ביוני 2012 אל "מנורה גמל כללי" כמפורט לעיל.
7. **מסלול "מנורה גמל לפרישה 2030"** - מוזג ביום 1 ביוני 2012 אל "מנורה גמל כללי" כמפורט לעיל.

"מבטחים תגמולים ופיצויים" - קופת גמל אישית לתגמולים ולפיצויים לשכירים ולעצמאים.

"מנורה מבטחים אמיר" - המפעילה שלושה מסלולים:

1. **מסלול "מנורה מבטחים אמיר כללי"** - מסלול כללי הפתוח בפני עמיתים חדשים. בו יושקעו הנכסים בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת כפי שיהא מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי ולמגבלות שנקבעו על פיו.
2. **מסלול "מנורה מבטחים אמיר מדד ידוע"** - מסלול מבטיח תשואה כהגדרת מונח זה בתקנות קופות גמל אשר הינו מסלול סגור להצטרפות של עמיתים חדשים. שיעור התשואה המובטחת הוא 5.5% לשנה בתוספת הפרשי הצמדה לפי שיעור עלית המדד, לפי היחס בין המדד שפורסם לאחרונה לפני זקיפת הרווחים לבין המדד הידוע בחודש בו הופקדו הכספים לזכות העמית.
3. **מסלול "מנורה מבטחים אמיר מדד בגין"** - מסלול מבטיח תשואה כהגדרת מונח זה בתקנות קופות גמל אשר הינו מסלול סגור להצטרפות של עמיתים חדשים. שיעור התשואה המובטחת הוא

5.5% לשנה בתוספת הפרשי הצמדה לפי שיעור עלית המדד, לפי היחס בין המדד שפורסם לאחרונה לפני זקיפת הרווחים לבין המדד הידוע בחודש בו הופקדו הכספים לזכות העמית.

"מור - מנורה מבטחים" - קופת גמל אישית לתגמולים המיועדת לאוכלוסיית משרתי הקבע. **הקופה** מפעילה שלושה מסלולים:

1. **"מור מנורה מבטחים מסלול כללי"** - שבו יושקעו הנכסים בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת כפי שיהא מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי ולמגבלות שנקבעו על פיו.
2. **"מור מנורה מבטחים מסלול כללי ב"** - שבו יושקעו עד 10% מנכסי המסלול במניות, ויתרת נכסי המסלול תושקע, בכפוף למקבלה אמורה לעניין השקעה במניות, בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת, כפי שיהא מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי ולמגבלות שנקבעו בו.
3. **"מור מנורה מבטחים מסלול מנייתי"** - שבו לפחות 50% מנכסי המסלול יושקעו במניות, ויתרת נכסי המסלול תושקע בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת, כפי שיהא מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי ולמגבלות שנקבעו בו.

"מבטחים תעוש" המפעילה 2 מסלולי השקעה:

1. **מנורה מבטחים תעוש - מסלול כללי"** - שבו יושקעו כל נכסי המסלול בהתאם לשיקול הדעת של החברה, כפי שישתנה מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי למגבלות שנקבעו על פיו.
2. **"מנורה מבטחים תעוש - מסלול מניות"** - שבו יושקעו לפחות 75% מנכסי המסלול במניות, בני"ע המירים למניות, במדדי מניות, בתעודות השתתפות בקרנות נאמנות המשקיעות במניות או בנגזרים על כל אחד מאלה בארץ ובחו"ל. יתרת הנכסים תושקע על פי שיקול דעת החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

"מנורה מבטחים יתר" - קופת גמל לתגמולים בת ארבעה מסלולי השקעה: שלושה מסלולים מבטיחי תשואה כהגדרת מונח זה בתקנות קופות הגמל (מסלולי א'-ג' של הקופה) ובקשר עמם קיימת התחייבות להבטחת תשואה בהתאם להוראות תקנון הקופה ומסלול רביעי ("מנורה מבטחים יתר מסלול ד") אשר הינו מסלול כללי שאינו מבטיח תשואה.

3.2.3.2 קרנות השתלמות

קרן השתלמות מיועדת לשכירים ולעצמאיים. ההפקדות בקרן ההשתלמות הן על בסיס חודשי לשכירים. עצמאים יכולים להפקיד את הכספים אחת לתקופה.

מנורה מבטחים גמל מנהלת את קרנות ההשתלמות הבאות:

א. **"מנורה השתלמות"**, המפעילה חמישה מסלולי השקעה:

1. **"מנורה השתלמות כללי"**: במסלול זה יושקעו כל נכסי המסלול בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת, כפי שישתנה מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי למגבלות שנקבעו על פיו.
2. **"מנורה השתלמות עד 10% מניות"**: עד 10% מנכסי המסלול יושקעו במניות, וניירות ערך המירים למניות, ויתרת נכסי המסלול תושקע בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת, כפי שישתנה מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי למגבלות שנקבעו על פיו.
3. **"מנורה השתלמות מנייתי"**: לפחות 50% מנכסי המסלול יושקעו במניות, וניירות ערך המירים למניות, ויתרת נכסי המסלול תושקע

בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת, כפי שישתנה מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי למגבלות שנקבעו על פיו.

4. **"מנורה השתלמות מדדי"**: לפחות 75% מנכסי המסלול יושקעו בנכסים צמודים למדד ולא תהיה השקעה במניות. בחודש ינואר 2010 מוזג מסלול זה אל קרן ההשתלמות זו מקרן ההשתלמות "מנורה מסד השתלמות".

5. **"מנורה השתלמות שקלי"**: לפחות 75% מנכסי המסלול יושקעו בנכסים נושאי ריבית שקלית ועד 25% בכל השקעה אחרת. בחודש ינואר 2010 מוזג מסלול זה אל קרן ההשתלמות זו מקרן ההשתלמות "מנורה מסד השתלמות".

ב. **"מנורה מבטחים השתלמות"**, המפעילה שישה מסלולים:

1. **"מנורה מבטחים השתלמות מסלול להבה כללי"** - מדיניות ההשקעות בו נתונה להחלטות ועדת ההשקעות של הקרן, בכפוף להוראות הדין. ביום 1 בינואר 2012 הושלם מיזוג מסלול ההשקעה "להבה מסלול כללי" (מ"ה 561) אל מסלול זה בהתאם לאישור הממונה. בעקבות השלמת המיזוג שונה שם המסלול מ"ממנורה מבטחים השתלמות מסלול כללי" לשמו הנוכחי.

2. **"מנורה מבטחים השתלמות מסלול אג"ח קונצרניות"** - בו קיימת מדיניות השקעות לפיה לפחות 75% מנכסי מסלול ההשקעה יושקעו באגרות חוב קונצרניות של חברות ציבוריות ובכל מקרה שהוא לא תבוצע השקעה במניות.

3. **"מנורה מבטחים השתלמות מסלול אג"ח ממשלתי צמוד"** - בו קיימת מדיניות השקעות לפיה לפחות 75% מנכסי מסלול ההשקעה יושקעו בניירות ערך הנכללים במדד "מדדיות ממשלתיות" או בני"ע העוקבים אחר אותו מדד. יתרת נכסי מסלול ההשקעה תושקע באגרות חוב ממשלתיות, באגרות חוב מדינה אחרות או במזומנים בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת. בכל מקרה שהוא לא תבוצע השקעה במניות.

4. **"מנורה מבטחים השתלמות מסלול אג"ח ממשלתי שקלי"** - בו קיימת מדיניות השקעות לפיה לפחות 75% מנכסי מסלול ההשקעה יושקעו בניירות ערך הנכללים במדד "שקליות ממשלתיות" או בני"ע העוקבים אחר אותו מדד. יתרת נכסי מסלול ההשקעה תושקע באגרות חוב ממשלתיות, באגרות חוב מדינה אחרות או במזומנים בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת. בכל מקרה שהוא לא תבוצע השקעה במניות. ביום 1 בינואר 2012 הושלם מיזוג מסלול ההשקעה "להבה מסלול שקלי" (מ"ה 1380) אל מסלול זה בהתאם לאישור הממונה.

5. **"מנורה מבטחים השתלמות מסלול מניות חו"ל"** - בו קיימת מדיניות השקעות לפיה לפחות 75% מנכסי מסלול ההשקעה יושקעו בניירות ערך הנסחרים בבורסות חו"ל לפי חלוקה גיאוגרפית שתקבע לעניין זה או בני"ע העוקבים אחר מדדי מניות בחו"ל. יתרת נכסי מסלול ההשקעה תושקע באגרות חוב, בפיקדונות או במזומנים. ביום 1 בינואר 2012, שונה שם המסלול מ"מנורה מבטחים מסלול חו"ל" לשמו הנ"ל.

6. **"מנורה מבטחים השתלמות מסלול מניות"** - בו קיימת מדיניות השקעות לפיה לפחות 75% מנכסי המסלול יושקעו במניות, בני"ע המירים למניות, במדדי מניות, בתעודות השתתפות בקרנות נאמנות המשקיעות במניות או בנגזרים על כל אחד מאלה בארץ ובחו"ל. יתרת הנכסים במסלול תושקע על פי שיקול דעת החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

מנורה מבטחים מהנדסים (ש-60% ממניותיה מוחזקות על ידי מנורה מבטחים פיננסים) מנהלת את "אומגה קרן השתלמות":

"**אומגה מסלול אג"ח**" - במסלול זה יושקעו לפחות 75% מנכסי המסלול באגרות חוב ממשלתיות בישראל ו/או בחו"ל ועד 25% מנכסי המסלול באגרות חוב קונצרניות.

"**אומגה מסלול מנייתי**" - במסלול זה יושקעו לפחות 50% מנכסי המסלול במניות וניירות ערך המירים למניות. יתרת נכסי המסלול יושקעו בהתאם לשיקול דעת החברה, כפי שישתנה מעת לעת, ובכפוף להוראות הדין.

3.2.3.3 קופות מרכזיות (לפיצויים ולהשתתפות בפנסיה תקציבית)

מנורה מבטחים גמל מנהלת קופות מרכזית לפיצויים המיועדת למעביד, המבקש לצבור כספים להבטחת פיצוי פיטורין לעובדיו. הקופה אינה קופה אישית, העמית הינו המעביד וצבירת הכספים היא במרוכז על שם המעביד, עבור עובדיו. ההפרשות לקופה מוכרות כהוצאה למעביד והכספים נמצאים בבעלותו עד לשחרורם לטובת עובדיו.

החל מחודש ינואר 2011 נסגרו הקופות המרכזיות לפיצויים להפקדות חדשות.

מנורה מבטחים גמל מנהלת 2 קופות מרכזיות לפיצויים וקופה מרכזית אחת להשתתפות בפנסיה תקציבית, כמפורט להלן:

א. קופות מרכזיות לפיצויים:

"**מבטחים מרכזית לפיצויים**" - מדיניות ההשקעה במסלול זה נתונה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, בכפוף להוראות הדין.

"מנורה מרכזית לפיצויים" המפעילה שלושה מסלולים:

1. **מסלול "מנורה מרכזית לפיצויים כללי"** - מדיניות ההשקעה בו נתונה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, בכפוף להוראות הדין.
2. **מסלול "מנורה מרכזית לפיצויים עד 10% מניות"** - מדיניות ההשקעה במסלול זה כפופה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, בכפוף להוראות הדין, אולם, בכל עת לא יעלה שיעור האחזקה במניות על 10% מנכסי המסלול.
3. **מסלול " מנורה מרכזית לפיצויים ללא מניות"** - מדיניות ההשקעה במסלול זה כפופה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, בכפוף להוראות הדין, אולם ללא השקעה במניות או בניירות ערך המירים למניות.

ב. **"מנורה מבטחים - משתתפת בפנסיה תקציבית"** - הקופה הינה קופה ייעודית לצורך הפקדת כספים שנוכו ממשכורות עובדים הזכאים לפנסיה תקציבית, בהתאם לשיעורים ולתנאים הקבועים בסעיפים 89 ו-90 לחוק התכנית להבראת כלכלת ישראל (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו- 2004) התשס"ג-2003.

בקופה זו מנוהלים 2 מסלולי השקעה:

1. **מסלול "כללי"** - במסלול זה יושקעו כל נכסי המסלול בהתאם לשיקול הדעת של החברה, כפי שישתנה מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי למגבלות שנקבעו על פיו.
2. **מסלול "ללא מניות"** - במסלול זה יושקעו כל נכסי המסלול בהתאם לשיקול הדעת של החברה, כפי שישתנה מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי למגבלות שנקבעו על פיו, ללא השקעה במניות או בניירות ערך המירים למניות.

3.2.3.4 קופות גמל למטרות אחרות

מנורה מבטחים גמל מנהלת קופת גמל למטרה אחרת: "מבטחים קופת גמל למטרות חופשה, חגים והבראה" - קופת גמל אישית למטרה אחרת, המיועדת לעובדים שכירים. ההפקדות בקופה נעשות בידי המעביד, ונרשמות על שם העובד. ההפקדות בקופה הן לצורך כיסוי חובותיו של המעביד לתשלום דמי חופשה, חגים והבראה לעובדיו. שיעורי ההפקדות מתוך השכר המבוטח קבועים בתקנון הקופה כברירת מחדל, אך ניתן לקבוע בהסכם קיבוצי שיעורי הפקדות שונים מאלה הקבועים כברירת המחדל. ההפרשות לקופה זו מוכרות כהוצאה למעביד. הקופה משלמת לעמיתיה את הכספים שנצברו בחשבונם אחת לשנה (במועד שיקבע בתיאום עם המעביד) או בעת פרישה מעבודה (שאז רשאי העובד למשוך את כספו ללא צורך באישור המעביד).

3.2.3.5 קופות גמל בניהול אישי

מנורה מבטחים גמל מנהלת קופת גמל וקרן השתלמות בניהול אישי (IRA - Individual Retirement Account) - "מנורה מבטחים השתלמות בניהול אישי" ו-"מנורה מבטחים גמל בניהול אישי", שמאפשרות לחוסך, בעצמו או באמצעות מנהל תיקי השקעות מטעמו, לקבל החלטות השקעה בנכסים הספציפיים שבהם יושקעו כספי הקופה, וזאת בכפוף למגבלות מסוימות שנקבעו בתקנות. לקרן השתלמות בניהול אישי ניתן להעביר כספי עמית-עצמאי ועמית-שכיר, לרבות כספים לא נזילים. לקופת גמל בניהול אישי ניתן להעביר כספי חוסכים עצמאיים בעלי קופת גמל נזילה, וכספים של חוסכים עצמאיים שהופקדו לגבי הכנסה לפי סעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה (השתכרות או ריווח מעבודה).

לפירוט בדבר השקעות כספי המבוטחים והעמיתים והרווחיות הנזקפת לחברה מהם בענף קופות הגמל, ראה סעיף 9.3.7 להלן.

להלן פירוט נתוני הנכסים המנוהלים (במיליוני ש"ח) על ידי הקופות עבור התקופות המתוארות בדוח:

	2012	2011	2010
קופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים	8,803	8,292	8,330
קרנות השתלמות	4,592	4,060	3,626
קופות מרכזיות לפיצויים	786	689	634
קופת גמל למטרות אחרות	31	27	28

3.3 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

3.3.1 ביטוח חיים

ההכנסות מפרמיות בביטוח חיים[5], בתקופות המתוארות בדוח, היו כמפורט להלן:

(אלפי ש"ח)	2012	2011	2010
סך ההכנסות מפרמיות בביטוח חיים	1,800,069	1,680,902	1,700,745
שיעור ההכנסות מפרמיות הקבוצה	37.7%	38.5%	39.6%

להלן נתונים המפרטים את החלק היחסי של הפרמיה בפוליסות ביטוחי החיים השונות המשווקות על ידי הקבוצה:

נתונים לשנת 2012:

פרמיות (באלפי ש"ח)	תלוי תשואה	מבטיח תשואה	אחר	סה"כ
ביטוח מנהלים:				
עדיף	335,415	28,927	-	364,342
מיעורב (מסורתי)	8,807	18,991	-	27,798
פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004	602,699	-	-	602,699
ביטוח פרט:				
עדיף	75,683	4,491	-	80,174
מיעורב (מסורתי)	44,740	28,522	-	73,262
פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004	129,459	-	-	129,459
ביטוח ריסק טהור:				
ביטוח ריסק פרט	258,984	6,240	-	265,224
ביטוח ריסק קבוצתי	-	-	9,293	9,293
ביטוח אובדן כושר עבודה	166,373	12,730	9,064	188,167
ביטוח סיעודי	498	56	-	554
מחלות קשות	24,422	3,059	-	27,481
אחר	29,243	1,706	667	31,616
סה"כ פרמיות	1,676,323	104,722	19,024	1,800,069
תקבולים בגין חוזי השקעה	351,652	24	-	351,676
סה"כ פרמיות כולל תקבולים בגין חוזי השקעה	2,027,975	104,746	19,024	2,151,745
התחייבויות ביטוחיות ברוטו ליום 31.12.2012	13,661,513	4,888,119	47,490	18,597,122

[5] נתוני הפרמיות והתביעות של פוליסות Top Finance אינם נכללים בדוח עסקי ביטוח חיים.

נתונים לשנת 2011:

פרמיות (באלפי ש"ח)	תלוי תשואה	מבטיח תשואה	אחר	סה"כ
ביטוח מנהלים:				
עדיף	335,951	26,512	-	362,463
מעורב (מסורתי)	10,409	20,130	-	30,539
פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004	499,414	55	-	499,469
ביטוח פרט:				
עדיף	84,914	6,564	-	91,478
מעורב (מסורתי)	48,883	30,269	-	79,152
פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004	122,886	-	-	122,886
ביטוח ריסק טהור:				
ביטוח ריסק פרט	240,541	5,601	-	246,142
ביטוח ריסק קבוצתי			7,470	7,470
ביטוח אובדן כושר עבודה	166,295	9,754	1,246	177,295
ביטוח סיעודי	477	60	-	537
מחלות קשות	24,044	3,352	-	27,396
אחר	33,612	1,413	1,050	36,075
סה"כ פרמיות	1,567,426	103,710	9,766	1,680,902
תקבולים בגין חוזי השקעה	407,685	9	-	407,694
סה"כ פרמיות כולל תקבולים בגין חוזי השקעה	1,975,111	103,719	9,766	2,088,596
התחייבויות ביטוחיות ברוטו ליום 31.12.2011	11,744,453	4,727,272	47,705	16,519,430

נתונים לשנת 2010:

פרמיות (באלפי ש"ח)	תלוי תשואה	מבטיח תשואה	אחר	סה"כ
ביטוח מנהלים:				
עדיף	332,702	33,640	-	366,342
מעורב (מסורתי)	11,266	19,868	-	31,134
פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004	419,453	124,738	-	544,191
ביטוח פרט:				
עדיף	88,594	7,142	-	95,736
מעורב (מסורתי)	52,069	30,491	-	82,560
פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004	91,877	-	-	91,877
ביטוח ריסק טהור:				
ביטוח ריסק פרט	221,455	5,966	-	227,421
ביטוח ריסק קבוצתי	-	-	9,975	9,975
ביטוח אובדן כושר עבודה	169,624	9,966	6,627	186,217
ביטוח סיעודי	445	49	-	494
מחלות קשות	24,211	3,494	-	27,705
אחר	34,199	1,447	1,447	37,093
סה"כ פרמיות	1,445,895	236,801	18,049	1,700,745
תקבולים בגין חוזי השקעה	399,622	12	-	399,634
סה"כ פרמיות כולל תקבולים בגין חוזי השקעה	1,845,517	236,813	18,049	2,100,379
התחייבויות ביטוחיות ברוטו ליום 31.12.2010	11,862,772	4,542,217	48,041	16,453,030

סה"כ הפרמיה בביטוחי מנהלים, לא כולל תקבולים בגין חוזי השקעה, מהווה כ- 55.3% מסך הפרמיות בביטוח חיים בשנת 2012 לעומת כ- 53.1% בשנת 2011.

3.3.2 פנסיה

להלן נתונים אודות הכנסות מנורה מבטחים פנסיה מקרנות הפנסיה שבניהולה (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
הכנסות מדמי ניהול:			
דמי ניהול מנכסים	212,871	180,271	152,853
דמי ניהול מדמי גמולים	341,369	293,947	250,691
(בניכוי דמי ניהול המיועדים להגדלת צבירת העמיתים בקרן)	(204,753)	(150,905)	(124,097)
סה"כ הכנסות מדמי ניהול נטו	349,487	323,313	279,447
רווח לפני מיסים	94,381	90,986	96,015
דמי גמולים שנגבו	5,731,941	4,976,058	4,203,323
סכום הנכסים המנוהלים	46,661,960	37,628,016	34,114,481

לפרטים ראה סעיף 4.4.1.3 לדוח הדירקטוריון.

3.3.3 גמל

להלן נתונים אודות הכנסות מנורה מבטחים גמל מקופות הגמל שבניהולה (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
הכנסות מדמי ניהול:			
סה"כ דמי ניהול	91,643	84,796	76,259
רווח (הפסד) לפני מיסים	39,602	(4,909)	52,743
דמי גמולים שנגבו	853,213	798,342	715,827
סכום הנכסים המנוהלים	14,212,245	13,069,008	12,618,235

לפרטים ראה סעיף 4.4.1.4 לדוח הדירקטוריון.

3.4 לקוחות

לקוחות הקבוצה בתחום הפעילות הינם מגוונים, כך שלקבוצה אין תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות. כמו כן, לקבוצה אין לקוח בודד שסך הכנסותיה ממנו מהוות 10% ומעלה בדוחותיה הכספיים.

3.4.1 ביטוח חיים

להלן טבלה הכוללת נתונים לגבי התפלגות הפרמיה בין מעבידים, מבוטחים פרטיים עצמאיים וקבוצתיים (באחוזים):

הלקוח	2012	2011
מעבידים	60.4%	58.8%
פרטיים ועצמאיים	38.5%	40.6%
קבוצתיים	1.1%	0.6%
סה"כ	**100.0%**	**100.0%**

יצוין, כי למיטב ידיעת הקבוצה, אין לה לקוחות קבועים או לקוחות בעלי מאפיינים קבועים, מעבר לסיווג המפורט בטבלה שלעיל.

3.4.2 פנסיה

להלן התפלגות דמי הגמולים בין מעסיקים ועצמאים (באחוזים):

הלקוח	2012	2011
מעסיקים	97.8%	97.3%
מבוטחים פרטיים ועצמאיים	2.2%	2.7%
סה"כ	100.0%	**100.0%**

להלן התפלגות סוגי העמיתים בקרנות הפנסיה המנוהלות על ידי הקבוצה:

	"מבטחים החדשה"		"מבטחים משלימה"	
הלקוח	2012	2011	2012	2011
פעיל	491,906	456,788	7,664	6,064
מוקפא	407,966	375,346	20,621	17,303
אחר	-	-	-	-

3.4.3 קופות גמל

להלן התפלגות דמי הגמולים בין מעסיקים ועצמאים (באחוזים):

הלקוח	2012	2011
מעסיקים- עמיתים שכירים וקופות מרכזיות לפיצויים	87%	71%
עצמאיים	13%	29%
סה"כ	**100%**	**100%**

3.5 שיווק והפצה

3.5.1 כללי

כיום קיימים, שני סוגי מפיצים למוצרים פנסיונים:

(1) **משווק פנסיוני** - סוכן ביטוח או סוכן שיווק פנסיוני (שהינו עובד הגוף המוסדי) אשר הינו בעל זיקה למבטח או לכל יצרן אחר של מוצר פנסיוני, המתווך בעסקת הרכישה של המוצר הפנסיוני בהמשך להליך ייעוץ אישי שקיים עם הלקוח.

(2) **יועץ פנסיוני** - אדם או תאגיד שאינו בעל זיקה למבטח ו/או לכל יצרן אחר של מוצר פנסיוני ואשר מציע את המוצר הפנסיוני בהמשך להליך ייעוץ אישי שקיים עם הלקוח.

על המשווקים כמו גם על היועצים בתחום חובה למתן ייעוץ מיטבי (Best Advice).

הייעוץ המיטבי מחולק על פי החוק לשני שלבים עיקריים. השלב הראשון מתמקד בהתאמות סוג המוצר הפנסיוני והשלב השני מתמקד בבחירת המוצר הפנסיוני ובבחירת הגוף המוסדי המנהל את המוצר (חברת ביטוח, קרן פנסיה או קופת גמל). המשווק הפנסיוני מחויב, בין היתר, בגילוי הזיקה שלו לגופים המוסדיים אותם הוא משווק אך בכל מקרה חייב להתאים את סוג המוצר הפנסיוני לצורכי הלקוח והעדפותיו (אמנם, לאחר התאמת סוג המוצר, אין המשווק הפנסיוני חייב להמליץ על מוצרים של גופים מוסדיים שאין לו זיקה אליהם).

בהמשך לחובה שהוטלה על הבנקים במסגרת רפורמת בכר למכור את החזקותיהם בקופות הגמל וקרנות הנאמנות, הותר לבנקים לפעול כיועצים פנסיונים וזאת באמצעות עובדים שיוכשרו לכך ויקבלו רישוי מתאים ולרבות ביצוע עסקאות בעקבות אותו ייעוץ.

בשלב הראשון, הותר לבנקים, להפיץ קרנות פנסיה, קופות גמל אישיות וקרנות השתלמות, והחל משנת 2009 הם רשאים להפיץ גם תכניות ביטוח חיים. משמעות הדבר היא כי הבנקים כיועצים פנסיונים יגרמו, קרוב לוודאי, בשל פריסתם הגדולה ונגישותם הרבה לציבור, להתרחבות פעילות ההפצה בתחום. עם זאת, בפועל, הבנקים טרם החלו לעסוק בהפצת תכניות ביטוח חיים.

היבט נוסף הנוגע להבחנה בין הבנקים לבין סוכני הביטוח הינו העובדה שהבנקים רשאים לייעץ ולהפיץ את המוצרים הפנסיונים אך ורק בין כותלי הסניפים בעוד שסוכני הביטוח רשאים לפנות ולשווק את המוצרים הנ"ל ללקוח בכל מקום ובכלל זה במקום עבודתו או בביתו ובמועד המתאים ללקוח.

עוד יצוין, כי דרישות הרישוי וההסמכה של סוכן פנסיוני חדש הורחבו והפכו מורכבות יותר ולכן עשוי הדבר להשפיע על היצע סוכני הביטוח. בנוסף, לאחרונה בעקבות קביעה בתקנות של תקרת דמי ניהול במוצרי ביטוח חיים וגמל תיתכן השפעה שלילית על עמלות סוכני הביטוח וממילא על רווחיותם. **מידע זה, הינו מידע צופה פני עתיד וייתכן והערכה זו לא תתקיים עקב התנהגות השוק ופיתוח מוצרים חדשים אשר יופצו בשוק.**

לקבוצה סוכנות ביטוח בשם "אורות", המטפלת בכל תחומי החיסכון ארוך הטווח ומשמשת כסוכנות הסדר המטפלת, בין היתר, במפעלים שרוב עובדיהם מבוטחים בקרנות הפנסיה שבניהול מנורה מבטחים פנסיה. סוכנות אורות עובדת גם עם מבטחים נוספים (לפירוט ראה סעיף 9.7.3 להלן).

באופן מסורתי הקבוצה משווקת את מוצריה באמצעות סוכנים עצמאיים ובאמצעות משווקים פנסיוניים עובדי הקבוצה. לתיאור מערך הסוכנים של הקבוצה, ראה סעיף 9.7.1 להלן.

3.5.2 ביטוח חיים

בביטוח חיים פועלת הקבוצה באמצעות מחוזות המעניקים שירות כולל של מכירה ותחזוקה של פוליסות. תביעות ביטוח מטופלות על ידי מחלקה ייעודית מרכזית במשרדים הראשיים של החברה. בנוסף קיים בחברה מרכז קשרי לקוחות המעניק שירות לכל פניה של לקוח בטלפון, באמצעות אתר האינטרנט של החברה או בפגישה אישית במשרדי החברה ברחוב אלנבי 115, תל-אביב.

התגמול לסוכני ביטוח מורכב מ- 4 רכיבים עיקריים: עמלה שוטפת, תגמול בגין עמידה ביעדי מכירה ("עמלות יעדים"), דמי גבייה ופרסים בגין מבצעים ואינו זהה בין כל המשווקים.

להלן פרטים לגבי שיעור עמלות מפרמיות בביטוח חיים:

	2012	2011	2010
שיעור עמלות מפרמיות	12.5%	12.3%	14.8%
שיעור עמלות מפרמיה משונתת חדשה	32.7%	38.5%	44.3%

מערך סוכני הביטוח מהווה את ערוץ ההפצה העיקרי של מוצרי ביטוח חיים. לא קיים בקבוצה סוכן שהיקף ההכנסות מהפרמיות שבתיווכו עולים על 10% מהיקף הפרמיות הכולל של ענף ביטוח חיים.

לאור השינוי שחל בתחום החיסכון ארוך הטווח, סוכני הביטוח הרחיבו את מגוון המוצרים שהם משווקים והיום הם משווקים ללקוח הן ביטוח חיים, הן פנסיה והן גמל, זאת, כמובן, בכפוף לחובת מתן הייעוץ המיטבי (Best Advice).

3.5.3 פנסיה

מנורה מבטחים פנסיה משווקת את המוצרים הפנסיוניים שלה באמצעות מערך של מנהלי תיקים עסקיים ומנהלי לקוחות אישיים למעסיקים וללקוחותיה, הפזורים ברחבי הארץ ועומדים בקשר רציף עם מעסיקים ועם מבוטחים של הקרן. מנורה מבטחים פנסיה מפעילה במסגרת קשרי הלקוחות גם מערך של משווקים פנסיונים לשימור לקוחות וגיוס מבוטחים חדשים. מערך השירות למבוטחים ולמעסיקים כולל פריסה ארצית של חטיבות עסקיות ולשכות שירות, שירות אישי הניתן על ידי מוקד שירות לקוחות (Contact Center), אתר אינטרנט (המספק, בנוסף למידע כללי בנושאי פנסיה, גם מידע אישי למבוטח ולמעסיק). מערך השיווק מספק מטריה שיווקית מכירתית הכוללת: צירוף מעסיקים חדשים, צירוף מבוטחים חדשים, מתן ייעוץ והדרכה במכלול המוצרים הפנסיוניים של מנורה מבטחים פנסיה, טיפול בסיום יחסי עובד-מעביד וכיוצא באלה.

מנורה מבטחים פנסיה משתפת פעולה עם סוכנויות הסדר וסוכני ביטוח. שיתוף פעולה זה נוצר עקב רצון חלק מהמעסיקים בטיפול כולל בתנאים הסוציאליים של עובדיהם, טיפול שכולל גביה ושילוב בין מוצרים שונים כמו קרנות פנסיה, ביטוחי מנהלים, קופות גמל ולעיתים גם ביטוחים כלליים. מנורה מבטחים פנסיה צופה ששיתוף פעולה זה ימשך ואף יתרחב בשנים הבאות. **הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד המבוסס על הערכת החברה לגבי השפעת שיתוף הפעולה הנ"ל על עסקיה. צפי זה עלול שלא להתממש בשל שינוי בטעמי העמיתים והערכתם את השירותים הנ"ל שיגרמו להתנהגות השוק באופן השונה מזה הנצפה על ידי החברה נכון למועד דוח זה.**

חלק מהטיפול המשולב במעסיקים, שרוב עובדיהם מבוטחים בקרנות הפנסיה שבניהול מנורה מבטחים פנסיה, נעשה על-ידי סוכנות אורות, שהינה סוכנות ביטוח בבעלות מנורה מבטחים ביטוח; סוכנות זו משמשת כסוכנות הסדר לכל דבר ועניין.

תגמול הסוכנים מתבצע על ידי מנורה מבטחים פנסיה בעיקר באמצעות מנורה מבטחים ביטוח.

בנוסף, מנורה מבטחים פנסיה קשורה בהסכמי הפצה עם מספר בנקים, לשם הפצת קרנות הפנסיה שבניהולה באמצעותם, אך פעילות ההפצה של קרנות פנסיה על ידי הבנקים בשלב זה הינה בהיקף נמוך.

למנורה מבטחים פנסיה אין, בשלב זה, מעסיקים המניבים 10% או יותר מהיקף דמי הגמולים הנגבים בקרנות הפנסיה שבניהולה.

3.6 ביטוח משנה

התקשרויות הקבוצה בביטוחי משנה בענף ביטוח חיים הינן ארוכות טווח והן נקבעות לפי תוכניות הביטוח ואינן קצובות בזמן, למעט כיסוי קטסטרופות (כולל מלחמה) המתחדש מדי שנה. חוזי ביטוח המשנה נחתמים ו/או מתחדשים מדי שנה והשינויים בדרך כלל תקפים רק לגבי פוליסות ביטוח חדשות.

מבטחי משנה ששיעור הפרמיה מסך פרמיות ביטוח המשנה גבוה מ- 10% בתחום ביטוח החיים וחיסכון ארוך טווח (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג P&S	מדינה	2012 פרמיה לביטוח משנה	2012 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2011 פרמיה לביטוח משנה	2011 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2010 פרמיה לביטוח משנה	2010 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance	AA-	שוויץ	65,240	56.4%	71,022	59.9%	66,466	58.7%
Munich Reinsurance	AA-	גרמניה	26,455	22.9%	22,806	19.2%	22,697	20.1%
General& Colonge Re of Life America	AA+	גרמניה	14,142	12.2%	14,121	11.9%	14,862	13.1%

לפירוט הנושא ברמת הקבוצה, ובכלל זה לתיאור סוגי ביטוח המשנה העיקריים ומדיניות החברה לעניין ביטוח משנה בענף ביטוח החיים, ראה סעיף 9.4 להלן. לפרטים נוספים בדבר ביטוח משנה ראה גם באור 2יד(2) בדוחות הכספיים.

3.7 ספקים ונותני שירותים

לקבוצה אין תלות בספקים ונותני שירותים, למעט כמפורט להלן:

התקשרות החברה עם חברת סאפיינס ישראל מערכות תוכנה בע"מ (להלן: "**סאפיינס**") בפרויקט לפיתוח מערכת כוללת לניהול מערך ביטוח חיים ("**טופז חיים**"), ובפרויקט לפיתוח מערכת לניהול מערך הפנסיה ("**טופז פנסיה**") (טופז חיים וטופז פנסיה יחד, להלן: "**מערכת טופז**").

מערכת טופז חיים במנורה מבטחים ביטוח ומערכת טופז פנסיה נמצאות בשלב תפעולי מלא. בנוסף, מבוצעת פעילות תחזוקה שוטפת של המערכות, לרבות עדכונים הנדרשים מעת לעת.

בהמשך לאמור לעיל, התקשרה הקבוצה בחודש אוקטובר 2011 בהסכם המעגן ומסדיר את ההתקשרות רבת שנים עם סאפיינס בקשר למערכת טופז ומערכות תוכנה נוספות שסופקו לקבוצה, בין היתר, בתחום ביטוח חיים, פנסיה, ביטוח משנה ובריאות (להלן: "**המערכות**") ולשירותים שיסופקו לקבוצת מנורה בקשר עם אותן מערכות (להלן בפסקה זו: "**ההסכם**").

בנוסף, ההסכם יוצר מסגרת להמשך אספקת שירותים שונים לקבוצה בקשר למערכות הנ"ל, לרבות שירותי פיתוח, בדיקות, תיקון תקלות, תמיכה, אספקת גרסאות ומהדורות ושירותי תחזוקה למערכות, בהתאם לתכניות עבודה שנתיות מוסכמות.

ההסכם הינו לתקופה של 48 חודשים החל מיום 1.1.2011 ועד ליום 31.12.2014 והיקף העסקה המינימאלי לתקופה זו עומד על סך של כ- 110 מיליוני ₪. נכון למועד הדוח, הקבוצה שילמה לספייאנס סך מצטבר של כ- 102 מיליוני ש"ח.

לאחר תום התקופה הנ"ל, תוקף ההסכם יוארך באופן אוטומטי לתקופות נוספות של 12 חודשים בכל פעם, כל עוד לא הודיע צד למשנהו על אי הארכת ו/או סיום ההסכם בהתאם למנגנונים הקבועים בו.

3.8 תחרות

3.8.1 תנאי התחרות בתחום הפעילות והמתחרים העיקריים

הרפורמות שחלו בתחום בשנים האחרונות, אשר ביטלו את החסמים למעבר בין המוצרים השונים הגבירו את התחרות בתחום נכסי החיסכון לטווח ארוך, זאת, בעיקר בשל היטשטשות הקווים המפרידים בין המוצרים השונים בתחום. במקביל, וכתוצאה מהגברת הרגולציה אשר הגדילה את עלויות התפעול, החלה קונסולידציה של גופים בשוק ההון בעיקר אצל בתי השקעות וכפועל יוצא מכך נוצרו תאגידים המנהלים כספי ציבור בהיקף של עשרות מיליארדי ש"ח, כדוגמת פסגות בית השקעות ודש-מיטב בית השקעות. כפועל יוצא, התחדדה התחליפיות בין מוצרי ביטוח החיים לבין שאר מוצרי החיסכון לטווח ארוך כגון: קרנות פנסיה וקופות גמל. יצוין לעניין זה, כי בעקבות ההגבלות שהוטלו על הבנקים להחזיק ולנהל (כבעלים) קופות גמל, חלקם של הבנקים בתחרות בתחום הפעילות מתמקד בעיקר בתפעול קופות גמל כשירות לגופים המנהלים וכן בייעוץ פנסיוני לציבור. בשנת 2012, נמשכה ההשפעה של תיקון חוק הגמל על ההפקדות במוצרים השונים, אשר הביאה לירידה גדולה בהיקף ההפקדות לקופות גמל מחד, ולהפיכתן של קרנות הפנסיה, ביחד עם ביטוחי המנהלים, ליעד ההפקדות העיקרי של השכירים בישראל, מאידך. החל מתחילת שנת 2013 לא ניתן עוד לשווק מוצרי ביטוח חיים עם הבטחת מקדם קצבה (לפרטים ראה סעיף 3.1.1.6 לעיל), ובמקביל יינתן היתר לקופות הגמל, לרכוש ולשווק כיסויים ביטוחיים שונים (כיסוי ביטוחי לאריכות חיים, כיסוי ביטוחי לסיכוני מוות, כיסוי ביטוחי לסיכוני נכות וכיסוי ביטוחי לשחרור מתשלום) לעמיתיהן (ראה סעיף 9.2.3 להלן). לשינויים אלו, לצד עדכון מקדמי קרנות הפנסיה שצפוי לחול במהלך שנת 2013, צפויה השפעה ניכרת על מבנה שוק החיסכון לטווח ארוך ועל התחרות בשוק זה. בעקבות השינויים הרגולטוריים הנזכרים לעיל, לא ניתן להעריך מהו שיווי המשקל שאליו יגיע שוק החיסכון הפנסיוני. **עם זאת, מידע זה, הינו מידע צופה פני עתיד וייתכן והערכה זו לא תתקיים עקב התנהגות השוק.**

להלן יפורטו מאפיינים ספציפיים של התחרות בענפים השונים בהם פועלת החברה במסגרת פעילותה בתחום.

3.8.1.1 ביטוח חיים

התחרות בענף ביטוח החיים מתרכזת בעיקרה סביב מגוון תוכניות הביטוח המוצעות על ידי חברות הביטוח ובכלל זה תשלום הקצבה במסגרתן, התשואה המושגת על הנכסים לאורך זמן, רמת סיכון הנכסים ביחס לתשואה המושגת/מובטחת, השירות הניתן למבוטחים, וכן היחס בין הפרמיה לבין דמי הניהול. בעקבות השינויים הרגולטוריים שנועדו להגברת השקיפות והיכולת של המבוטחים לבחור את המוצר המתאים ביותר עבורם, התחדדה התחליפיות של מוצרי החיסכון לטווח ארוך, וכן הנגישות והמודעות של הלקוח הסופי למוצרים אלה.

התחרות בעיקרה מתנהלת בין חמש חברות הביטוח הגדולות, לפי חלוקת פלחי השוק הבאה[6]:

[6] הנתונים מתבססים על נתונים המפורסמים באתר אגף שוק ההון שבמשרד האוצר, וכוללים, למיטב ידיעת החברה, את נתוני ענף הסיעוד.

בהתאם לנתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, התפלגות הפרמיות מעסקי ביטוח חיים לשנת הדוח (עד ליום 30 בספטמבר 2012), בין החברות המתחרות בענף הינה כדלקמן:

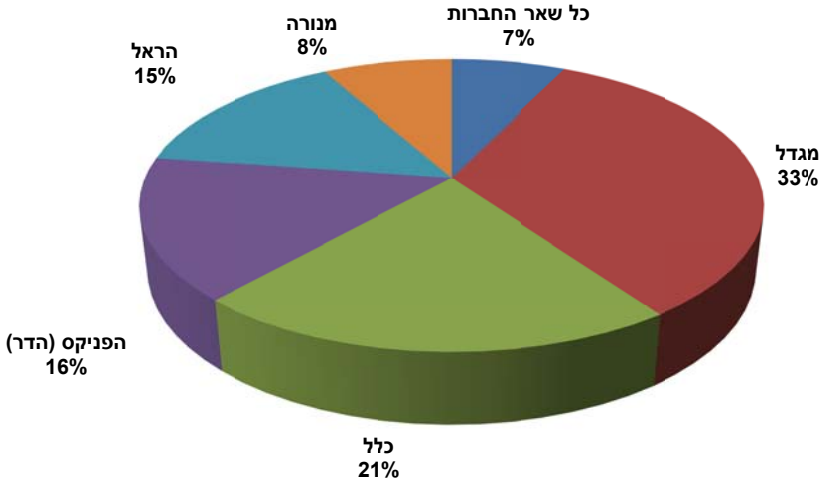

יכולת הקבוצה להתמודד עם התחרות בתחום זה, תלויה, בין היתר, בהרחבת מערך המכירות, בהתייעלות בתשומות הייצור תוך שמירה על רמת השירות, בפיתוח מוצרים ייחודיים, בשימור התיק הקיים ובמובילות בתחום התשואות למבוטחים.

הגורמים העיקריים המשפיעים על התחרות בענף הם חברות הביטוח המתחרות על נתחי השוק שלהן וסוכני הביטוח אשר משפיעים גם הם על גודל נתחי השוק של המבטחים השונים.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם: שיעור תגמול הסוכנים והאטרקטיביות של מגוון המוצרים ותעריפי הביטוח שמציעה הקבוצה וכן התשואה למבוטחים.

3.8.1.2 פנסיה

התחרות בענף הינה בעיקר בין חברות הביטוח אשר בבעלותן חברות לניהול קרנות פנסיה. קרנות הפנסיה שבשליטת חברות הביטוח מהוות למעלה מ-90% מנתח השוק של קרנות הפנסיה החדשות בשוק הפנסיוני ארוך הטווח.

המתחרים העיקריים בענף הפנסיה הם: מקפת אישית שבשליטת קבוצת מגדל; מיטבית-עתודות שבשליטת קבוצת כלל; הראל גילעד שבשליטת קבוצת הראל.

בהתאם לנתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, התפלגות נכסי קרנות הפנסיה בין המתחרים בענף נכון ליום 31 בדצמבר 2012, הינה כדלקמן:

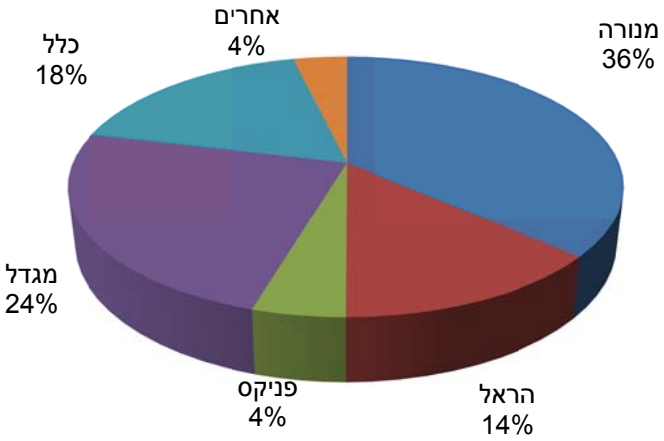

התחרות בענף זה מתמקדת במאמצים להעברת עמיתים בין קרנות הפנסיה השונות ובגיוס לקוחות חדשים.

בעקבות רפורמת בכר, השתנה כאמור מבנה התחרות בתחום כולו וכן בענף הפנסיה. בעקבות כניסתו לתוקף של חוק הייעוץ הפנסיוני והתיקון לחוק זה כמפורט בסעיף 3.1.5.1 לעיל, החלו הבנקים לתת לציבור ייעוץ בנושא הפנסיה. הסדרי פנסיית חובה משפיעים גם הם על התחרות בתחום. כמו כן, החברה מעריכה כי השינויים האמורים משפיעים גם על טעמי הציבור וערוצי הפצה נוספים (כגון סוכנים) בכל הקשור למוצר הפנסיוני הרצוי. כתוצאה מהאמור לעיל, החלה להצטרף לקרנות הפנסיה אוכלוסייה חדשה שלא הייתה מבוטחת בהן בעבר.

מתן רישיונות לקופות גמל שפעלו עד כה כקופות גמל הוניות לרכוש ולשווק כיסויים ביטוחיים לעמיתיהן, על רקע חובת הפנסיה במשק, עשויה לפתח תחרות נוספת בתחום. הדבר מוצא את ביטויו, להערכת החברה, הן על רקע של שיווק קופות הגמל הלא משלמות לקצבה כמוצר תחליפי לקרנות הפנסיה, והן בהיערכות להקמת קרנות פנסיה בידי גופים שפעילותם הדומיננטית בתחום החיסכון הפנסיוני הינה בענף קופות הגמל, דוגמת בתי ההשקעות. בנוסף, כתוצאה מקביעת תקרה לדמי ניהול אשר צפויה להשפיע בעיקר על קופות הגמל, יתכן ויתפתח תהליך של רכישות ומיזוגים בענף קופות הגמל כך שייווצרו גופי גמל בעלי עוצמה תחרותית גדולה מזו הקיימת כיום. **הערכת הקבוצה הינה מידע צופה פני עתיד המבוססת על הרפורמות האחרונות בתחום. צפי זה עלול שלא להתממש במקרה של התנהגות השוק באופן שונה מזה המוערך על ידי הקבוצה במועד דוח זה.** על מנת לשמור על תיק הלקוחות הקיים והרחבתו, מנורה מבטחים פנסיה פועלת לצמצום מעבר של עמיתיה לקרנות הפנסיה המתחרות ובמקביל, לגיוס לקוחות חדשים. במסגרת זו, משתתפת מנורה מבטחים פנסיה במכרזי פנסיה. כמו כן, מנורה מבטחים פנסיה פועלת על מנת להדגיש את יתרון הגודל שלה על פני הקרנות המתחרות. בנוסף פועלת מנורה מבטחים פנסיה להשגת תשואה גבוהה למבוטח על הצבירה שלו בקרן הפנסיה; לשמירה על תשואה דמוגרפית גבוהה; ועל ביצוע חיתום רפואי ועסקי.

3.8.1.3 קופות הגמל

בענף קופות הגמל קיימת תחרות מתמדת מצד מספר רב של מתחרים כאשר התחרות מתמקדת בהשגת תשואה (ביחס לרמת הסיכון), גובה דמי הניהול ואיכות השירות.

בעקבות רפורמת בכר השתנה דפוס התחרות בענף קופות הגמל, באופן שרוב הבנקים מכרו את הבעלות על קופות הגמל שהיו בניהולם, והחלו לשמש

כנותני שירותי תפעול של קופות גמל וכיועצים פנסיוניים. כתוצאה מכך, מתחריה העיקריים של החברה הינם בעיקר גופים לא בנקאיים, והעיקריים ביניהם הינם קבוצת הראל, קבוצת כלל, קבוצת מגדל, קבוצת הפניקס (בעלת השליטה באקסלנס נשואה), פסגות אופק וגופים פרטיים קטנים יותר כגון דש ניירות ערך והשקעות בע"מ, מיטב גמל בע"מ, אנליסט אי.אמ.אס - שירותי ניהול השקעות בע"מ ואלטשולר-שחם בע"מ.

הקבוצה מעריכה, כי נכון למועד אישור הדוח, חלקה בשוק בענף זה הינו כ-4% (הערכת הקבוצה מבוססת על הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים גמל ומנורה מבטחים מהנדסים, ביחס להערכה בדבר סך הנכסים המנוהלים בענף זה).

בהתאם לנתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, התפלגות היקף נכסי קופת הגמל בין המתחרים בענף נכון ליום 31 בדצמבר 2012, הינה כדלקמן:

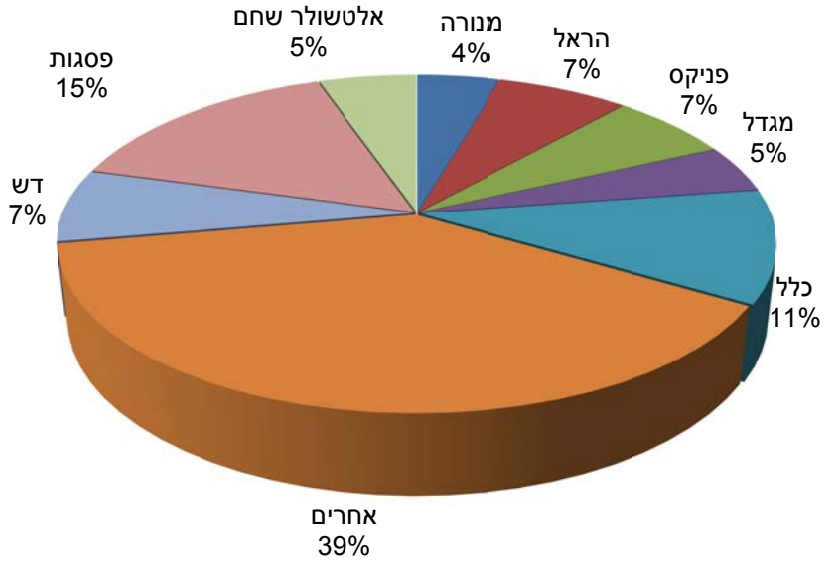

3.8.2 שיטות להתמודדות עם התחרות והגורמים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום

השיטות העיקריות של הקבוצה להתמודד עם התחרות הן: סינרגיה בין החברות השונות בקבוצה במתן פתרונות כוללים ללקוחות הקבוצה בכל אפיקי החיסכון ארוך הטווח, תוך הישענות על גודלה ויציבותה של מבטחים החדשה, קרן הפנסיה הגדולה בישראל; שיפור השירות ללקוח תוך התייעלות תפעולית; הרחבת מערך הסוכנים והסתייעות בסוכנים העובדים עם הקבוצה כמקור להפניית לקוחות; השתתפות במכרזים מרכזיים בתחום ועוד.

הגורמים המרכזיים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום הם היותה של מנורה מבטחים פנסיה מובילה בענף הפנסיה; חוסנה הפיננסי של הקבוצה; מובילות בתשואה למבוטחים/עמיתים; רמת השירות הגבוהה של הקבוצה בעת ניהול תביעות ותשלום תגמולי ביטוח וכן קשר ארוך טווח עם סוכנים שמשווקים את מוצרי הקבוצה.

3.9 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

3.9.1 קופות גמל

מנורה מבטחים גמל משווקת את קופות הגמל שבניהולה במספר ערוצי שיווק והפצה, שהעיקריים בהם הם המשווקים הפנסיוניים של מנורה מבטחים פנסיה, סוכני ביטוח פנסיוניים (לרבות סוכני מנורה מבטחים ביטוח), יועצי השקעות בבנקים, פנייה ישירה

ללקוחות, בין היתר על דרך של השתתפות במכרזים המתפרסמים על ידי מעסיקים/ועדי עובדים/איגודים מקצועיים, קיום כנסים מקצועיים/שיווקיים ופרסום בעיתונות ובאינטרנט.

מנורה מבטחים גמל קשורה בהסכמי הפצה עם מספר בנקים, לשם הפצת קופות הגמל המנוהלות על ידי החברה באמצעותם.

בכניסת התאגידים הבנקאיים להפצת קופות גמל טמון פוטנציאל להגדלת היקף הנכסים המנוהלים על ידי קופות גמל, עקב חשיפת החברות המנהלות - היצרנים - לפלחי אוכלוסייה חדשים. מאידך, עמלות ההפצה עשויות לגרום לשינוי בשיעור הוצאות היצרנים, ולקיטון בשיעור הרווחיות מניהולן של קופות הגמל. כמו כן, כניסת התאגידים הבנקאיים לתחום הייעוץ הפנסיוני יכול שתלווה בנגיסה בפלחי השוק הקיימים, המשווקים בעיקר על-ידי סוכני הביטוח, ואשר בהם קיימים שיעורי רווחיות אשר יכול ויישחקו. הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד המבוססת על כניסתם של שחקנים נוספים לתחום. **צפי זה עלול שלא להתממש במקרה של שינויי חקיקה נוספים בתחום, או העדפת צרכנים שונה.**

למנורה מבטחים גמל אין ערוץ הפצה המניב 10% או יותר מהיקף דמי הגמולים הנגבים בקופות הגמל שבניהולה.

3.9.2 לקבוצה הסכם עם סאפיינס ישראל בע"מ לפיתוח מערכת מחשב (לפרטים ראה סעיף 3.6 לעיל ו- 9.10.1 להלן).

3.9.3 מנורה מבטחים פנסיה חתמה על הסכמי הפצה עם בנק דיסקונט לישראל בע"מ, בנק איגוד לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק ערבי-ישראלי בע"מ, בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, בנק אוצר החייל בע"מ, בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ, יובנק בע"מ, בנק הפועלים בע"מ ובנק מסד בע"מ. בהסכמי ההפצה נקבע כי מנורה מבטחים פנסיה תשלם לבנקים עמלות הפצה בהתאם להוראות הדין תמורת הפצת מוצריה. תחילתו של כל אחד מן ההסכמים לא תהא מוקדמת מן המועד בו הורשה הבנק עימו נערך ההסכם לעסוק בייעוץ פנסיוני כדין. הסכם ההפצה בין מנורה מבטחים פנסיה לבנק הפועלים בע"מ הסתיים ביום 30 בספטמבר 2010. עד למועד חתימת דו"ח זה טרם חודש ההסכם האמור.

3.9.4 בין השנים 2006 עד 2009 חתמו מנורה מבטחים גמל ומנורה מבטחים מהנדסים על הסכמי הפצה עם בנק דיסקונט לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק ערבי-ישראלי בע"מ, בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, בנק אוצר החייל בע"מ, בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ, יובנק בע"מ ובנק הפועלים בע"מ. בהסכמי ההפצה נקבע כי מנורה מבטחים גמל או מנורה מבטחים מהנדסים, לפי העניין, תשלם לבנקים עמלות הפצה בהתאם להוראות הדין תמורת הפצת מוצריה.

3.9.5 בחודש יולי 2010 התקשרה מנורה מבטחים גמל עם להבה חברה לניהול קרן השתלמות בע"מ ועם להב לשכת ארגוני העצמאיים והעסקים בישראל בהסכם לרכישת זכויות הניהול בקרן השתלמות "להבה קרן השתלמות לעצמאים ולשכירים", שתוקן בהסכמת הצדדים בנספח תיקון להסכם מיום 16 בדצמבר 2010. זכויות הניהול עברו לידי מנורה מבטחים גמל החל מיום 1 בינואר 2011. התמורה בגין הרכישה משולמת לשיעורין, כאשר התשלום האחרון יהיה בשנת 2021.

4. ביטוח רכב חובה

4.1 מידע כללי על תחום הפעילות

ביטוח רכב חובה הינו ביטוח סטטוטורי אשר מהווה תנאי מוקדם הכרחי לשימוש ברכב מנועי. על כל בעל רכב מנועי לרכוש ביטוח רכב חובה.

פעילות הקבוצה בתחום ביטוח רכב חובה מתבצעת באמצעות מנורה מבטחים ביטוח ובאמצעות שומרה.

להלן מספר מאפיינים, מגמות והתפתחויות המשפיעים או עשויים להשפיע בעתיד על פעילות הקבוצה בתחום זה.

4.1.1 מבנה תחום הפעילות ושינויים שחלו בו

כללי

פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], תש"ל-1970 (להלן: "**פקודת ביטוח רכב מנועי**") קובעת שנהג רשאי להשתמש ברכב מנועי אך ורק אם הרכב מבוטח בביטוח חובה בפוליסה בת-תוקף בהתאם להגדרות פקודת ביטוח רכב מנועי.

ביטוח רכב חובה מכסה נזקי גוף בלבד, לנוהג ברכב, לנוסעים ברכב המבוטח ולהולכי רגל שנפגעו כתוצאה מפגיעת הרכב המבוטח. הכיסוי הביטוחי מבוסס על הוראות חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975 (להלן: "**חוק הפיצויים**" או "**חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים**") הקובע כי המשתמש ברכב מנועי חייב לפצות את הנפגע בגין נזק גוף שנגרם לו בתאונת דרכים שבה מעורב הרכב. האחריות היא מוחלטת ולא תלויה באשם מצד הנהג או מצד אחרים, וזאת בכפוף לחריגים הקבועים בחוק הפיצויים.

סכום הפיצוי בביטוח רכב חובה אינו מוגבל למעט ראשי נזק מסוימים כגון "כאב וסבל" וכן פיצוי בגין אובדן שכר המוגבל בשילוש השכר הממוצע במשק.

החל מחודש אוקטובר 2010 מונהגת בענף פוליסה תקנית לביטוח רכב חובה על פי תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי), התש"ע-2010. לפרטים ראה סעיף 4.1.3 להלן.

ביטוח שיורי ("הפול")

הכיסוי הביטוחי בענף זה ניתן על ידי המבטחים השונים המורשים לפעול בענף, ואולם כל חברת ביטוח רשאית לדחות מבוטח על פי שיקול דעתה. בעל כלי רכב שסורב כאמור ולא השיג כיסוי ביטוחי באחת החברות הפועלות בענף, רשאי לרכוש ביטוח חובה באמצעות ה"פול". ה"פול" שהינו המאגר הישראלי לביטוח רכב (בבעלות כל חברות הביטוח הפועלות בענף, אשר נושאות בהפסדיו או ברווחיו, על פי חלקן היחסי בענף), מחויב מכוח הדין לבטח מבוטחים שסורבו כאמור. ה"פול" פועל כמבטח לכל דבר, ותעריפיו גבוהים מתעריפי חברות ביטוח אחרות בשוק. הביטוח השיורי לאחר 31.12.2002 מוסדר בתקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת תעריף), התשס"א-2001 וכן באמצעות חוזר מפקח אשר פורסם בעניין זה. לפרטים אודות ההוראות הרגולטוריות האמורות וחלקה של החברה בדמי הביטוח ראה סעיף 4.1.3 להלן.

קרנית

בנוסף, בתחום זה פועלת הקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים (להלן: "**קרנית**"), שהינה תאגיד סטטוטורי שהוקם מכוח חוק הפיצויים ושתפקידו לפצות נפגעי תאונות דרכים שאין באפשרותם לתבוע פיצויים מאת מבטח, בשל העילות המפורטות בחוק הפיצויים. פעילותה של קרנית ממומנת מהפרשה של חברות הביטוח בשיעור קבוע מדמי הביטוח כמפורט בצו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון הקרן), התשס"ב-2002. על פי הצו, על חברות הביטוח להעביר עד ה- 10 בכל חודש, ישירות לקרנית, 1% מהפרמיה (נטו) בגין פוליסות ביטוח רכב חובה שנכנסו לתוקף ממועד זה ואילך.

הפסקת פעילותה של אבנר

בעבר, כל ביטוחי רכב החובה בישראל בוצעו באמצעות תאגיד אבנר - איגוד לביטוח נפגעי רכב בע"מ (להלן: "**אבנר**"). ביטוח רכב חובה נעשה כביטוח משותף, בו השתתפה כל אחת מחברות הביטוח. בשנת 1997 חוקק חוק ביטוח רכב מנועי (ביטוח בתנאי תחרות מבוקרת, הסדרים לתקופת מעבר והוראות לעניין אבנר, התשנ"ז-1997 (להלן: "**חוק תנאי תחרות**") אשר עיגן רפורמה בתחום רכב חובה, במסגרתה חלקו של אבנר בביטוח חובה הופחת בהדרגה, עד שעמד על 0% בשנת 2003 וכן קבע כי מבטחים העוסקים בביטוח רכב מנועי יפעלו בתום תקופת המעבר, שהסתיימה ביום הראשון בינואר 2003, בתנאי תחרות מבוקרת.

הטיפול בתביעות לגבי פוליסות ביטוח משנים הקודמות לשנת 2003 עבר בשנת 2010 לטיפול "קרנית", על סמך תקנות ביטוח רכב מנועי (ביטוח בתנאי תחרות מבוקרת הסדרים לתקופת מעבר והוראות לעניין אבנר) (מועד העברת נכסים וחבויות מאבנר לקרנית) התשע"א-2010, וזאת על סמך סעיף 10 ה(ג) לחוק ביטוח רכב מנועי, התשנ"ז-1997. החל מינואר 2011 חדלה אבנר לפעול וכל זכויותיה והתחייבויותיה עברו לקרנית.

בהמשך לרפורמה האמורה, עברו מרבית חברות הביטוח לתעריף דיפרנציאלי, שנקבע בהתאם לכללים המתבססים על חישובי הסיכון הטהור שמבצע מפעיל מאגר המידע, על פי עקרונות אקטואריים מקובלים בהתאם לתוצאות הענף כולו, לרבות הפול, תוך התחשבות בפרמטרים שונים כאמור בסעיף 4.1.1 להלן.

הקמת מאגר מידע לזיהוי חשדות למקרי הונאה בתביעות רכב חובה

במהלך שנת 2005 הושלם פרויקט כלל ענפי למניעת "הונאה בביטוח רכב חובה", הנשען על מאגר מידע מרכזי אשר תופעל על ידי Insurance Services office of Israel Ltd (להלן: "**ISO**") (Claim Search Israel), ואשר נועד להקטין בצורה משמעותית את היקף ההונאות בתחום ביטוח חובה. החל מינואר 2006, חברות הביטוח רשאיות להשתמש במאגר המידע לצורך זיהוי חשדות למקרי הונאה בתביעות רכב חובה. עלות הקמת המאגר והשימוש בו מתחלקת בין חברות הביטוח. פעולת המאגר ודרכי השימוש של החברות בו עוגנו בהסכם ענפי וגובו בחקיקה מתאימה. בחוזרים אשר פורסמו על ידי המפקח נקבעו תנאים לעיון במידע המצוי במאגר ואמות המידה לקביעת כשירות המורשים להפניית שאילתה בקשר לפרטים אשר במאגר, בהתאם לתקנות ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול של מאגרי מידע), התשס"ד-2005.

העברת האחריות למתן שירותים רפואיים לקופות החולים

במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009-2010), התשס"ט-2009 (להלן, בפסקה זו: "**החוק**") נקבע כי האחריות לטיפול רפואי בנפגעי תאונות דרכים תועבר לקופות החולים. על פי החוק, מאחר וחברות הביטוח אחראיות למימון הטיפול בנפגעי תאונות דרכים ואילו קופות החולים הן ספקיות השירותים העיקריות לנפגעים אלו, תוך שהן גובות בדיעבד את הוצאות הטיפול מחברות הביטוח, אגב הפעלת מערך מנהלי כבד, הוחלט להעביר את האחריות לטיפול בשירותי בריאות, הנכללים בתוספת השנייה **לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994** (להלן: "**חוק ביטוח בריאות**") ורשימת התרופות הכלולות בצו לפי סעיף 8(ז) לחוק האמור, לאחריות קופות החולים, ככל שמדובר בנפגע תאונת דרכים. לעניין זה נקבע כי קופות החולים לא יגבו תשלום השתתפות עצמית בעד שירותים אלו. לשם כך, נקבע בחוק מנגנון להעברת סכומים, שיקבעו על ידי משרד האוצר, מחברות הביטוח לקופות החולים (באמצעות הקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים). שירותים שאינם כלולים בסל שלפי חוק ביטוח בריאות והשתתפויות עצמיות ששילמו הנפגעים עבור השירותים אילו יישארו באחריות חברות הביטוח. לצורך כך בוצעו במסגרת החוק תיקונים בפקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970, בחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 ובחוק ביטוח בריאות. התיקונים נכנסו לתוקף החל מיום 1.1.2010.

לצורך מימון אספקת השירותים הרפואיים לנפגעי תאונות דרכים שיינתנו על ידי קופות החולים, נקבע כי על המבטחים להעביר לקרנית, עד ליום 10 בכל חודש, שיעור מדמי הביטוח שגבו בחודש הקודם בגין כל פוליסת ביטוח רכב חובה שהנפיקו. השיעור שעל חברות הביטוח להעביר לקרנית הוא 9.4% מדמי הביטוח ("**דמי הביטוח**" - סך כל התשלומים הנגבים ממבוטח בענף ביטוח רכב חובה, למעט התוספת למימון קרנית לפי צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון הקרן), התשס"ג-2002 והתוספת למימון עלות

אספקת השירותים לפי צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון עלות אספקת השירותים), התש"ע- 2009). לפרטים נוספים ראה סעיף 4.1.3 להלן.

לפרטים נוספים על השפעת החקיקה האמורה על החברה, ראה סעיף 4.1.3 להלן.

4.1.2 תיאור של תחום הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללו בו

פוליסת ביטוח חובה, בהתאם לפקודת ביטוח רכב מנועי, מעניקה כיסוי לבעל הרכב והנוהג בו, מפני כל חבות שהם עלולים לחוב לפי חוק הפיצויים ומפני חבות אחרת שהם עלולים לחוב בשל נזק גוף שנגרם לנהג הרכב, לנוסעים בו או להולכי הרגל שנפגעו כתוצאה מהשימוש ברכב מנועי.

כאמור לעיל, הכיסוי הביטוחי בתחום רכב חובה קבוע ואחיד בין חברות הביטוח, והוא נקבע על פי הוראות הדין. בהתאם, התחרות בתחום זה מתמצה בעיקר במחיר כמתואר בסעיף 4.8 להלן.

המאפיינים העיקריים של ביטוח רכב חובה הינם:

1. ביטוח רכב חובה נכנס לתוקף רק לאחר תשלום פרמיה במלואה.
2. חובת הביטוח והיקף הכיסוי נקבעו בדין, כאשר בביטוח זה לא נקבע גבול אחריות. יצוין, כי מרכיב הכיסוי לאובדן השתכרות מוגבל עד ל-3 פעמים השכר הממוצע במשק.
3. תעריף ביטוח רכב חובה מסתמך על תעריפי הסיכון המומלצים על ידי מפעיל מאגר המידע (בעבר - ISO, והחל משנת 2010 - רון בינה אקטוארית בע"מ) אשר קיבלה זיכיון לתפעול של מאגר מידע (להלן: "**מפעיל מאגר המידע**"), האוסף מידע מחברות הביטוח לצורך פרסום תעריף סיכון ממוצע לפי פרמטרים מסבירי סיכון שונים שאושרו על ידי המפקח. כל מבטח רשאי לבחור באילו מהפרמטרים שנקבעו כאמור להשתמש לצורך קביעת התעריף (לעניין ההתחשבות בפרמטרים על ידי מבטחים בקבוצה, ראה גם סעיף 4.1.4 להלן).
4. זכאות הנפגע בתאונת דרכים לפיצוי אינה תלויה בהוכחת אשם.
5. תביעות הביטוח בתחום זה מאופיינות בזמן בירור ארוך יחסית, של מספר שנים, בין מועד קרות האירוע הביטוחי לבין מועד התגבשות הנזק וסילוק התביעה ("**זנב תביעות ארוך**").

4.1.3 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

תחום הפעילות כפוף להוראות הדין החלות על מבטחים, לרבות הוראות חוק הפיקוח והתקנות שהוצאו על פיו, פקודת ביטוח רכב מנועי, חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים וחוק ביטוח רכב מנועי כהגדרתו להלן, והתקנות שהוצאו על פיהם וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת.

להלן תמצית הוראות הדין המרכזיות החלות על פעילותה של הקבוצה בתחום וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות שפורסמו בשנה האחרונה:

<u>הוראות הדין</u>

פקודת ביטוח רכב מנועי

כאמור לעיל, פקודת ביטוח רכב מנועי קובעת כי נהג רשאי להשתמש ברכב מנועי אך ורק אם הרכב מבוטח בביטוח חובה בפוליסה בת תוקף, בהתאם להגדרות פקודת רכב מנועי. כמו כן, מסדירה פקודת ביטוח רכב מנועי את חובות הביטוח החלות על נהגים, את חובות המבטחים ואת ההסדרים המותרים בקשר עם תנאי פוליסות הביטוח. במסגרת תיקון לפקודת ביטוח רכב מנועי, הוסמך המפקח ליתן הוראות המחייבות מבטחים או המורות להן לכלול בחוזה הביטוח הוראות בדבר השתתפות עצמית.

בחודש פברואר 2012, פורסם **תיקון לפקודת ביטוח רכב מנועי (מס' 20), התשע"ב-2012,** על פיו יתוקן סעיף 7א. לפקודה שעניינו מרכיב העמסה בתעריף ביטוח, כך שמרכיב העמסה ישתנה מ- 6% ל- בין 5.5% ל- 6.5%. כמו כן, נקבעו הוראות שעה לשנים 2012 ו- 2013 על פיהן בשנת 2012 לא יפחת מרכיב העמסה מ- 6.3% וכן במידה וקבעה הרשות תעריפי ביטוח לפול לשנת 2013, המייקרים את התעריף הממוצע לביטוח אופנועים בבעלות פרטית במסגרת הפול, לא יפחת מרכיב ההעמסה הצפוי לאותה שנה מ-6.2%.

צו ביטוח רכב מנועי (הארכת תוקף השתתפות עצמית), התשע"ב-2012

בחודש מרס 2012, פורסם הצו, שמטרתו, הינה להאריך לצמיתות את הוראת השעה אשר ניתנה במסגרת תיקון מס' 17 בשנת 2008, לגבי סעיף 3א ובהתאמה גם לגבי סעיף 12 לפקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], תש"ל-1970. בסעיפים אלה הסמיך המחוקק את שר האוצר או מי שמונה על ידו, לתת הוראות המחייבות מבטחים בישראל, כולם או סוג מסוים מהם, לכלול בחוזה ביטוח רכב חובה, תניות, שעניינן גביית השתתפות עצמית מהפיצויים להם זכאי הנוהג ברכב בעד אובדן השתכרות או בעד נזק שאינו נזק ממון.

תקנות ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול של מאגר מידע), התשס"ד-2004 (להלן: "תקנות מאגר מידע")

התקנות מסדירות את אופן הפעולה של מאגרי מידע בתחום ביטוח רכב חובה שנועדו להתמודד מחד עם הונאות הביטוח ומאידך לשמש כלי לקביעת תעריף סיכון מומלץ, תוך קביעת יחסי הגומלין בין מנהלי המאגרים לבין המבטחים, וזאת לשם הבטחת מטרות פקודת ביטוח רכב מנועי וחוק תנאי תחרות. התקנות מסדירות, בין היתר, מי יורשה לקבל אישור ולהקים מאגרי מידע, חובת המבטחים להעביר מידע רלוונטי למפעיל מאגר המידע, הגדרת "הונאת ביטוח", קביעת ממונה למסירת הונאות אצל המפקח, מינוי מורשים לעיון במאגרי המידע, ועוד (ראה גם סעיפים 4.1.1 ו- 4.1.2 לעיל).

המבטחים נושאים במלוא עלות הקמת המאגרים ותפעולם. התשלומים שעל מבטחים לשלם עבור שירותי מאגרי המידע נקבעים, בין היתר, בהתחשב בחלקו היחסי של כל מבטח בתחום בהתאם לנתוני שנה קודמת, וכן באיכות ובמועדי הדיווח למאגר.

חוק הפיצויים

החוק נועד ליצור מנגנון יעיל ומהיר לבירור הזכאות לפיצויים ולהערכת שיעורם, כל זאת במנותק משאלת האשם. החוק קובע, בין היתר, מהי תאונת דרכים, מיהו הזכאי לפיצויים ומהם סדרי הדין במקרים כאלו.

תקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת התעריף), התשס"א-2001 (להלן: "תקנות ההסדר")

התקנות מסדירות את הקמתו של התאגיד המשותף של המבטחים שינהל את הסדר הביטוח השיורי שנועד ליתן כיסוי ביטוחי למשתמשים ברכב מנועי שלא השיגו כיסוי ביטוחי באופן ישיר אצל מבטחים בישראל. הסדר ביטוח שיורי זה, מנוהל על ידי ה"פול", כאמור בסעיף 4.1.1 לעיל, ומבוסס על ביטוח משותף של כל המבטחים בענף בהתאם לחלקם היחסי בענף, כפי שהיה בשנה החולפת ובהתאם להוראות ההסכם שביניהם. חלקה של הקבוצה בפול בשנת 2012 עמד על כ- 14.8% ובשנת 2011 על כ- 13.7%.

בחודש אפריל 2012, פרסם המפקח חוזר שעניינו **עדכון תעריפי ביטוח שיורי החל מיום 1 במאי 2012**, קרי - עדכון תעריפי ביטוח למשתמשים ברכב מנועי שלא השיגו כיסוי ביטוחי באופן ישיר אצל מבטח בישראל, בהתאם למנגנון הקבוע בתקנה 5 לתקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת התעריף), תשס"א-2001. החוזר קובע דמי ביטוח נטו במסגרת ההסדר לביטוח שיורי, וזאת בהתאם למשתנים שונים המפורטים בטבלאות שצורפו כנספחים לחוזר. בנוסף, נקבע בחוזר כי לדמי הביטוח נטו ייווספו שיעור ההשתתפות במימון הקרן לפי **צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון הקרן), התשס"ג-2002, שיעור מימון עלות אספקת השירותים לפי צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון עלות אספקת השירותים), התש"ע-2009** ודמים בשיעור של 8 אחוזים מדמי הביטוח נטו. דמי הביטוח נטו יהיו צמודים למדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ויעודכנו ב- 1 לכל חודש לפי שיעור השינוי במדד שפורסם לחודש ינואר 2012 ועד למדד שפורסם לחודש השלישי שלפני יום העדכון. התעריפים אשר נקבעו בחוזר, בביטוח השיורי, יחולו החל מיום 1 במאי 2012, למעט תעריף ביטוח לאופנוע המשמש שני נהגים נקובים בלבד, שאינו מזוהה כרכב אספנות, בבעלות פרטית לתקופה של שנה, אשר חל מיום 1 ביולי 2012. החוזר מבטל חוזרים קודמים בעניין זה.

בחודש אפריל 2012, בעקבות השינויים בתעריפי הביטוח השיורי החלים מיום 1 במאי 2012, פרסם המפקח חוזר שעניינו **דמי הביטוח המרביים בענף רכב חובה**. בחוזר

הבהיר המפקח כי לא יינתן אישור על ידו לגבות דמי ביטוח נטו, עבור ביטוח כלי רכב שאינו אופנוע, העולים על 90% מדמי ביטוח נטו עבור ביטוח בעל מאפיינים זהים במסגרת הביטוח השיורי (בפול). החוזר הנ"ל מבטל את סעיף 3(ב) לחוזר "דמי ביטוח בענף רכב חובה", שקבע כי דמי הביטוח נטו לכל מבוטח לא יעלו על 96% מדמי הביטוח נטו בפול עבור אותו מבוטח, וזאת החל מיום 1 במאי 2012.

צו פיקוח על מצרכים ושירותים (שירותי אשפוז ושירותים אמבולטוריים בבתי חולים לנפגעי תאונות דרכים), התשס"ו-2006

צו זה קובע את המחיר המרבי לשירות אמבולטורי לנפגעי תאונות דרכים הניתן בבית חולים, שיהיה "המחיר המרבי הקובע לאותו שירות, כשהוא נמכר לקופת חולים, שלא עבור נפגע תאונת דרכים" וכן את מחיר הטיפול במחלקה לרפואה דחופה (מיון). לאור התיקון בחוק ההסדרים לשנים 2009-2010, תחולת הצו רלבנטית לתשלומים בגין שירותים רפואיים שניתנו עובר ליום 1 בינואר 2010. בעקבות העלאת המחירים לתעריף המרבי, הוגש בג"צ על ידי איגוד חברות הביטוח, והצדדים עדיין מתנהלים בעניינו בבית המשפט.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי), התש"ע-2010

כאמור בסעיף 4.1.1 לעיל, החל מחודש אוקטובר 2010 מונהגת בענף פוליסה תקנית אחידה אשר מהווה חוזה ביטוח סטנדרטי, המחייב בענף זה (להלן: "**הפוליסה התקנית**"). הפוליסה התקנית מקנה למבוטחים את הכיסוי הביטוחי הנדרש, תוך שמירה על מטרת חוק הפלת"ד - הבטחת פיצוי לנפגעי תאונות הדרכים ללא צורך בהוכחת אשם. בנוסף, קביעת פוליסה תקנית מאפשרת לציבור לשקול את בחירת המבטח, מתוך ידיעה כי חוזה הביטוח ("**המוצר**") הוא אחיד והתחרות שתתפתח תהיה על המחיר והשירות. התקנות קובעות תנאים מינימאליים לביטוח רכב חובה אשר מבטח אינו רשאי לשנותם, אלא להוסיף עליהם הרחבות לגבי היקף הכיסוי הביטוחי. כן קובעות התקנות את נוסח תעודת הביטוח שעל מבטח להוציא במסגרת ביטוח רכב מנועי. התקנות האמורות חלות על פוליסות ביטוח ועל תעודות ביטוח בביטוח רכב חובה אשר תקופת הביטוח הקבועה בהם היא ביום 1 באוקטובר 2010 או במועד מאוחר יותר. התקנות האמורות מבטלות את תקנות ביטוח רכב מנועי (תעודת ביטוח), התש"ל-1970.

הפוליסה התקנית קובעת כי חבות המבטח היא לפי הוראות סעיף 3 לפקודת ביטוח רכב מנועי ומכסה כל חבות אשר מבוטח עשוי לחוב בה לפי חוק הפיצויים וכן חבות אחרת בשל נזק גוף שנגרם לאדם על ידי השימוש ברכב מנועי או עקב השימוש בו ונזק גוף שנגרם למבוטח בתאונת דרכים. בנוסף, כוללת הפוליסה התקנית הוראות ביחס לחובת הגילוי והפרתה, אופן הטיפול בתביעות צד שלישי, חריגים שניתן לכלול בפוליסה התקנית, אופן ביטול הפוליסה, תחולה טריטוריאלית, דוח תביעות שיש לשלוח למבוטח והוראות לעניין תעודת הביטוח שיש לשלוח למבוטחים.

צו הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (הסדרים לחלוקת נטל הפיצויים בין המבטחים), התשס"א-2001

על פי הוראות הצו, במקרה של תאונה מעורבת בין רכב המוגדר כרכב "קל" (משקלו פחות מ- 4 טון) עם רכב המוגדר כרכב "כבד" (שמשקלו מעל 4 טון למעט אוטובוסים), המבטח של הרכב ה"קל" זכאי להשבה של מחצית מסכום עלות התביעה מהמבטח של הרכב הכבד או הרכב האחר ובמקרה של אופנוע 75% מסכום עלות התביעה. לעניין זה הוקם מתווה סליקה "קל כבד", על בסיס אישור הממונה על ההגבלים העסקיים לצורך התחשבנות הדדית בין המבטחים. לפרטים ראו סעיף 4.9 להלן.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בכלל פעילותה ראה סעיף 9.2 להלן.

4.1.4 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיות ובתמהיל הלקוחות

היקף הפעילות

בשנים האחרונות חלה ירידה משמעותית בתעריפי ביטוח רכב חובה. מבלי לגרוע מהאמור, היקף פעילות הקבוצה בתחום גדל בשנים האחרונות כפי שמשתקף בהכנסות מפרמיה כמפורט להלן.

הכנסות

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתחום ביטוח רכב חובה בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2012 הכנסות הענף בתחום עמדו על סך של 3,607 מיליוני ש"ח, לעומת סך של 3,563 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של כ- 44 מיליוני ש"ח בהיקף דמי הביטוח.

לפירוט הכנסות הקבוצה מפרמיה, ראה סעיף 4.4.2.2 לדוח הדירקטוריון.

רווחיות

בתחום זה, לאור זנב התביעות הארוך, קיימת גישה שמרנית להכרה ברווח, לפיה בשלוש השנים הראשונות ממועד תחילת הביטוח (להלן: "**השנים הפתוחות**"), כל עודף ההכנסות על ההוצאות, לרבות תשלומי התביעות, נזקף לסעיף תביעות תלויות (להלן: "**הצבירה**") ואינו מוכר כרווח. בנוסף, הכנסות מהשקעות בשיעור ריאלי של 3% נזקפות אף הן לצבירה. עקב כך, הרווח בתחום זה משקף בעיקרו את רווחיותה של שנת החיתום שהסתיימה שלוש שנים לפני שנת הדיווח, בצירוף רווחי ההשקעה שנצברו על אותה שנה, וכן התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים הקודמות (להלן: "**שנים סגורות**") ופעילות שלא נכללת בחישוב העתודות.

בשנת 2012 פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי), התשע"ג-2013** ("**תקנות חישוב עתודות**"), אשר לפיהן החל מיום 31 במרס 2014 תבוטל שיטת הצבירה הקיימת ובהתאם, הרווחיות בגין שנת החיתום השוטפת תקבל ביטוי מלא בשנת הדיווח הרלבנטית. לפרטים נוספים, ראה סעיף 9.2.3 להלן.

בהסתמך על פרסומי איגוד חברות הביטוח, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2012 עמד הרווח המצרפי של הענף על כ- 862 מיליוני ש"ח, למול הפסד של כ- 44 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

לפירוט בדבר רווחיות הקבוצה בתחום, ראה סעיף 4.4.2.2 לדוח הדירקטוריון.

הגורמים העיקריים המשפיעים על רווחיות תחום הפעילות (או העשויים להשפיע על תחום הפעילות), הינם כדלקמן:

שינויי רגולציה: הכיסוי הביטוחי בתחום מעוגן בהוראות הדין ומכאן ששינויים בהוראות אלה לעניין היקף הכיסוי עשויים להשפיע על הרווחיות בתחום. כך למשל, הצעות חוק לשינוי חוק הפיצויים, יכול שתהיה להן השפעה על הכיסוי הביטוחי, וכפועל יוצא על הרווחיות בתחום.

תעריפים דיפרנציאליים: חברות הביטוח קובעות תעריפים דיפרנציאליים (מותאמי סיכון) הכפופים לקבלת אישור המפקח. התעריפים של מרבית החברות מביאים כיום, בחשבון את מאפייני הרכב והנהג, וכך מבוטחים זהירים משלמים פחות ממבוטחים מסוכנים. מטרת השימוש בפרמטרים הינה להתאים, ככל הניתן, את פרמיית הביטוח לסיכון המבוטח.

כתוצאה מהאמור לעיל, גדלו הפערים בין הפרמיות בביטוח רכב חובה הנדרשות ממבוטחים שונים באותה חברת ביטוח.

נכון למועד הדוח, מתוך כלל הפרמטרים המותרים לשימוש, מתחשבת הקבוצה בחמישה פרמטרים עיקריים, שהינם גיל הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע, ותק רישיון הנהיגה של הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע, שלילת רישיון נהיגה ב- 3 שנים אחרונות, תביעות גוף בגין תאונות דרכים ב- 3 שנים אחרונות והימצאות כרית אויר ברכב, והכול תוך ביצוע אבחנה בין רכב פרטי לרכב מסחרי.

הכנסות מהשקעות: לתיאור אופן ההכרה ברווחי הקבוצה בתחום זה, ראה בסעיף זה לעיל וכן באור 2(יט) לדוחות הכספיים. בנוסף, מאחר שמדובר בשמירה של רזרבות לטווחים ארוכים, לאופן השקעת הכספים והתשואה הנובעת מהם קיימת השפעה על הרווחיות.

שליטה בהוצאות: יכולת הקבוצה לבצע בקרה קפדנית על תשלומים לספקי שירותים בתחום.

בשנים האחרונות חלה עלייה בהיקף תביעות השיבוב של המוסד לביטוח לאומי (להלן: "**המל"ל**") כנגד המבטחים בגין תגמולים ששולמו על-ידי המל"ל לנפגעי תאונות דרכים

המוכרות גם כתאונות עבודה. העתודות לתביעות תלויות כוללות הפרשות בגין תביעות אלה. גידול בהיקף תביעות השיבוב על ידי המל"ל משפיע על הרווחיות.

יצוין, כי המל"ל הודיע לחברות הביטוח על הפסקת ההסכם ביניהם שנחתם בתקופת קיומה של אבנר. על רקע האמור, איגוד חברות הביטוח, לאחר קבלת היתר מהממונה על ההגבלים העסקיים, מתנהל מו"מ משותף עם המל"ל להסדרת הנושא באופן הסכמי.

לשינוי בשכר הממוצע במשק וברמת החיים עשויה להיות השפעה על סכום התביעות וכתוצאה מכך על הרווחיות.

4.1.5 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

לתיאור השינויים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ראה סעיף 4.6 להלן.

4.1.6 גורמי ההצלחה הקריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם

גורמי ההצלחה הקריטיים בתחום רכב חובה הינם, בין היתר, יכולת הקבוצה לזהות את גורמי הסיכון הרלוונטיים לקביעת פלחי שוק הומוגניים ומשמעותיים וקביעת תעריף מתאים לגביהם, וניהול תביעות יעיל.

4.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

פוליסת ביטוח רכב חובה המשווקת על ידי הקבוצה, מעניקה כיסוי אחיד בהתאם להוראות פקודת ביטוח רכב מנועי וחוק הפיצויים, כמפורט בסעיף 4.1.1 לעיל. לתיאור המאפיינים הייחודיים של תחום הפעילות, ראה סעיף 4.1.2 לעיל.

כאמור, תנאי הכיסוי הביטוחי הם בהתאם להוראות פקודת ביטוח רכב מנועי וחוק הפיצויים ועל כן לא קיים מגוון של מוצרים בתחום זה.

4.3 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

נכון ליום 31 בדצמבר 2012, סך דמי הביטוח בתחום ביטוח רכב חובה מהווה כ- 27% מסך דמי הביטוח בענפי הביטוח הכללי.

להלן טבלה הכוללת נתונים לגבי פעילות של הקבוצה בתחום ביטוח רכב חובה (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
פרמיה ברוטו (כולל דמים)	695,101	634,780	602,065
פרמיה בשייר עצמי	677,131	620,373	490,029
תשלומים ושינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	515,911	491,199	605,126
תשלומים ושינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	495,012	452,428	534,792

לעניין הסברים בדבר התפתחות ההכנסות מפרמיות ראה סעיף 4.4.2.2 בדוח הדירקטוריון.

4.4 לקוחות

להלן פירוט התפלגות דמי ביטוח בין מבוטחים פרטיים לציי רכב וקולקטיביים ברכב פרטי ומסחרי (עד 4 טון בלבד):

	דמי ביטוח בשנת 2012 (אלפי ₪)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2012	דמי ביטוח בשנת 2011 (אלפי ₪)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2011
מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים	640,188	92.1%	592,885	93.4%
ציי רכב וקולקטיביים	54,913	7.9%	41,895	6.6%

לקבוצה אין לקוח בתחום ביטוח רכב חובה, שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות הקבוצה בתחום הפעילות וכן אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה. בנוסף, לא ידוע לקבוצה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח רכב החובה. לפי הערכת הקבוצה, שיעור החידושים בשנת 2012 עמד על 63%, למול 62% בשנת 2011, ואחוז הלקוחות אשר רכשו ביטוח רכב חובה וביטוח רכב רכוש עמד על כ-56% מסך אוכלוסיית מבוטחי החובה בקבוצה וזאת לעומת 55% בתקופה המקבילה אשתקד.

דמי ביטוח לפי שנות ותק של לקוחות בתחום ביטוח החובה לתקופות המתוארות בדוח:

מספר שנות ותק	דמי הביטוח באלפי ש"ח			שיעור מסך הכנסות		
	2012	2011	2010	2012	2011	2010
ללא ותק	250,236	228,521	216,743	36%	36%	36%
ותק שנה	159,873	145,999	144,496	23%	23%	24%
ותק שנתיים	104,265	101,565	96,330	15%	16%	16%
למעלה משלוש שנות ותק	180,726	158,695	144,496	26%	25%	24%
סה"כ	695,101	634,780	602,065	100%	100%	100%

4.5 שיווק והפצה

הקבוצה משווקת את פוליסות הביטוח שלה באמצעות סוכנים עצמאיים, להם משולמות עמלות הנקבעות בעיקרן כשיעור מדמי הביטוח בניכוי דמים. לתיאור הנושא ברמת הקבוצה, ראה סעיף 9.4.2 להלן.

לקבוצה אין סוכן אשר היקף פעילותו בתחום עולה על 10% מתחום הפעילות.

להלן פרטים לגבי שיעור העמלות (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום פעילות רכב חובה:

	2012	2011	2010
שיעור עמלות מפרמיה ברוטו	5.4%	5.6%	5.4%

4.6 ביטוח משנה

התקשרויות הקבוצה עם מבטחי משנה בכל ענפי הביטוח הכללי, לרבות תחום ביטוח רכב חובה מתחדשות משנה לשנה. בתחום הפעילות, מתקשרת הקבוצה עם מבטחי המשנה שלה בחוזים מסוג "עודף הפסדים" (Excess of Loss) (לעניין חוזים מסוג זה ראה גם פירוט בסעיף 9.4 להלן). כמקובל בחוזים מסוג זה, אין עמלות המתקבלות ממבטחי המשנה.

בחוזי ביטוח המשנה של החברה החל משנת 2007, חל שינוי המגביל את ההחזר המקסימאלי אותו תקבל החברה ממבטחי המשנה במקרה של נזק. למרות היות הביטוח ללקוחות בלתי מוגבל מבחינת גובה התביעות, לאור בדיקות שערכה החברה ולאור התקרה הגבוהה יחסית שנקבעה, אין שינוי זה יוצר חשיפה מהותית לשייר החברה.

בשנת 2010 התקשרה החברה עם חברת Swiss Re בעסקת ביטוח משנה יחסי (Quota Share) בשיעור של 25% בתחום הפעילות, במספר ענפי ביטוח כללי, לרבות ביטוח רכב חובה. העסקה לא חודשה במהלך שנת 2011, לגבי תחום ביטוח רכב חובה.

בשנים 2011 ו - 2012 חוזה ביטוח המשנה בתחום, מגן הן על מנורה מבטחים ביטוח והן על שומרה.

בשנת 2012 החברה התקשרה בחוזים בתחום הפעילות עם מבטחי משנה המדורגים +AA, -AA, -A, A, +A לפי S&P.

נכון ליום 31 בדצמבר 2012, שעור ההעברה של סיכון הקבוצה למבטחי המשנה שלה בתחום הפעילות נאמד ברמה של כ- 3% מהפרמיות.

להלן פרטים לגבי מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום בשנים המתוארות בדוח (באלפי ש"ח):

שם מבטח המשנה	דירוג S&P	מדינה	2012 פרמיה לביטוח משנה	2012 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2011 פרמיה לביטוח משנה	2011 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2010 פרמיה לביטוח משנה	2010 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance Co	-AA	שוויץ	2,317	13%	3,684	26%	96,869	86%
Aspen Insurance UK Ltd	A	שוויץ	-		1,635	12%	-	
XL RE EUROPE	A	צרפת	-		1,489	11%		

לתיאור התקשרות הקבוצה עם מבטחי המשנה ברמת הקבוצה, ראה סעיף 9.4 להלן.

4.7 ספקים ונותני שירותים

מנורה מבטחים ביטוח מתקשרת מעת לעת עם בתי חולים, מוסדות רפואיים, מבצעי בקרה רפואית וספקי שירותי בריאות אחרים לצורך מתן שירותים רפואיים שונים למבוטחיה, ובכלל זה, אשפוז, טיפולים אמבולטוריים במרפאות והפניה לרפואה שיקומית, והכל בהתייחס לשירותים שלא הועברו לאחריות קופות החולים כנזכר בסעיף זה להלן.

הקבוצה מפעילה מערכת מיכון לבקרה על תשלומים לספקים בכלל ולספקי שירותים רפואיים בפרט. המערכת בודקת את ההתאמה בין חשבונות שקיבלה ובין התעריפים המוסכמים וכן את הקשר בין הטיפול הרפואי לבין הפגיעה. השימוש במערכת זו הוביל לחיסכון בעלויות הספקים ולייעול העבודה מולם.

בנוסף, הקבוצה רוכשת שירותים נלווים לסילוק תביעות ביטוח בתחומים שונים, ובכללם בתחום הפעילות, מאת עורכי דין, חוקרים ומומחים רפואיים.

לקבוצה אין תלות בספק כלשהו. יצוין, כי לאור העברת האחריות למרבית הטיפול הרפואי בנפגעי תאונות דרכים לקופות החולים, החל משנת 2010 (כמפורט בסעיף 4.1.3 לעיל), קטן היקף הפעילות מול הספקים. עם זאת, ולאור העובדה, כי עדיין ישנם טיפולים רפואיים באחריות חברות הביטוח, החברה ממשיכה בהתקשרות מול ספקים רפואיים, ככל הנדרש.

4.8 תחרות

בתחום ביטוח רכב חובה מתחרות 13 חברות ביטוח, לרבות חברות לביטוח ישיר. החברות הגדולות בתחום ביטוח רכב חובה הינן קבוצת כלל, קבוצת הראל והקבוצה. על פי הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, חלקם של שלושת הגופים הגדולים בתחום בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2012 עמד על כ- 39% מסך דמי הביטוח בתחום זה, בדומה לשנת 2011.

נכון לרבעון השלישי של שנת 2012 הקבוצה (מנורה מבטחים ביטוח ושומרה), מובילה בתחום ומחזיקה בנתח שוק של כ- 15% למול 14% בשנה הקודמת.

להלן פירוט נתוני נתחי שוק, לפי חברות:

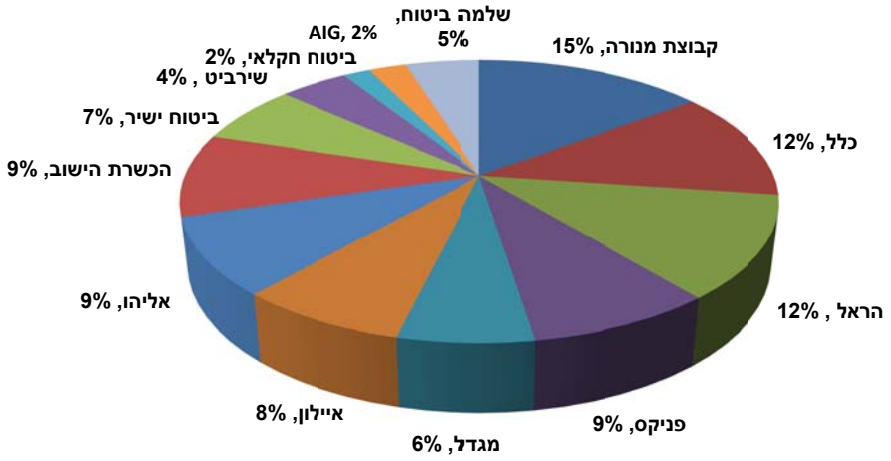

הכיסוי הביטוחי האחיד בכל חברות הביטוח וזמינות מידע השוואתי של מחירים, גורמים לכך שמחיר המוצר הינו המשתנה העיקרי בהחלטת הרכישה של פוליסות הביטוח. חברות הביטוח נבדלות זו מזו במשתנים הקובעים את התעריף וכפועל יוצא בפלחי השוק בהם הן מתמקדות. גורם העלול לפגוע במעמדה התחרותי של הקבוצה הינו שימוש חברות ביטוח אחרות בפרמטרים שונים מהפרמטרים בהם עושה החברה שימוש.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם מערך סוכני הביטוח שלה ומודל תעריפים המאפשר התמקדות בפלחי שוק רווחיים יותר.

4.9 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

בין חברות הביטוח ובין מרכז הסליקה שליד איגוד חברות הביטוח נחתם בינואר 2004 הסכם (המכונה - "קל-כבד"), המסדיר את הטיפול בהתחשבנות עקב תביעות בהם מעורבים כלי רכב כבדים וכלי רכב קלים ו/או אופנועים, כהגדרתם בצו הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (הסדרים לחלוקת נטל הפיצויים בין המבטחים), התשס"א-2001, וכן עקב תביעות בהם מעורבים כלי רכב המבוטחים על ידי הצדדים להסכם זה בפגיעה משותפת שלהם, בהולך רגל הנפגע מחוץ לכלי הרכב. לאור העובדה שבמקרים רבים חברות הביטוח לא הגיעו להסכמה בנוגע לחבות, הוחלט בשנת 2006 להרחיב את סמכויות מנהל המתווה ולהעניק לו סמכויות בוררות לגבי מחלוקות בשאלת החבות, הן במישור המשפטי והן במישור העובדתי. המתווה המקורי והן ההרחבה אושרו על ידי הממונה על ההגבלים העסקיים.

5. ביטוח רכב רכוש

5.1 מידע כללי על תחום הפעילות

הכיסוי המוענק במסגרת פוליסת ביטוח רכב רכוש, כפוף למגבלות הקבועות בחוק ובתקנות, כמפורט להלן.

פעילות הקבוצה בתחום ביטוח רכב רכוש מתבצעת באמצעות מנורה מבטחים ביטוח ושומרה.

להלן מספר מאפיינים, מגמות והתפתחויות המשפיעים או עשויים להשפיע בעתיד על פעילות הקבוצה בתחום זה.

5.1.1 מבנה תחום הפעילות ושינויים שחלו בו

פוליסת ביטוח רכב רכוש כוללת כיסויים בגין נזק עצמי הנגרם לרכב המבוטח, גניבה, וכן נזק רכוש הנגרם על ידי הרכב המבוטח לצד שלישי. ניתן לרכוש פוליסה לנזק לצד ג' בלבד או בשילוב עם כיסויים נוספים.

ביטוח רכב רכוש מתחלק לשתי קבוצות עיקריות על פי סוג הרכב: (1) ביטוח לרכב פרטי ומסחרי שמשקלו עד 3.5 טון המעניק כיסויים ביטוחיים בהתאם לתנאי הפוליסה התקנית הקבועים בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 כמפורט להלן ו- (2) ביטוח לרכבים שאינם פרטיים ומסחריים עד 3.5 טון, על פי פוליסה שאינה כפופה לתנאי הפוליסה התקנית.

5.1.2 תיאור של תחום הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללים בתחום

הפוליסה לביטוח נזקי רכוש ונזקי רכוש לצד ג' לרכב פרטי ומסחרי עד 3.5 טון (ביטוח מקיף וביטוח צד ג'), למעט אופנועים, מעוגנת בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 ובתוספת לתקנות (להלן: "**תקנות רכב רכוש**" ו- "**הפוליסה התקנית**", בהתאמה). הפוליסה התקנית קובעת נוסח ותנאים מינימאליים לביטוח מקיף לרכב אשר חברת ביטוח יכולה לשנותם רק אם השינוי הוא לטובת המבוטח. לפוליסה התקנית ניתן להוסיף הרחבות באשר להיקף הכיסוי, לסיכונים, לחבויות ולרכוש המבוטחים.

כאמור לעיל, בתחום ביטוחי הרכב נכללים גם ביטוחים לרכבים שאינם פרטיים ומסחריים עד 3.5 טון - משאיות, אוטובוסים, נגררים, נתמכים, מלגזות, ואופנועים, אשר אינם כפופים להוראות הפוליסה התקנית.

5.1.3 מאפיינים של ביטוח רכב רכוש

פוליסת ביטוח רכב רכוש הינה, לרוב, לתקופה של עד שנה.

הפוליסה כפופה, כאמור לעיל, למגבלות שהוטלו על ידי המחוקק ועל ידי המפקח במסגרת הפוליסה התקנית (ראה סעיף 5.1.5 להלן).

התעריף לביטוח רכב רכוש אינו אחיד ותלוי במספר משתנים, כגון: סוג הרכב המבוטח, ניסיון התביעה המצטבר של המובטח, גילו של הנהג והגבלת מספר הנהגים הרשאים לנהוג ברכב. התעריף מאושר על ידי המפקח כתעריף מקסימום.

תביעות בתחום זה מתאפיינות בכך שהן מתגבשות במהירות ומשך זמן קצר בין קרות מקרה הביטוח לבין יישוב התביעה ("**זנב תביעות קצר**"). עם זאת, בגין כיסוי צד ג' משך זמן יישוב התביעה ארוך יותר.

5.1.4 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

תחום הפעילות כפוף להוראות הדין החלות על מבטחים, לרבות חוק הפיקוח וחוק חוזה הביטוח, והתקנות שהוצאו על פיהם וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בכלל פעילותה, ראה סעיף 9.2 להלן.

להלן יפורטו תמצית הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח רכב רכוש, וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות שפורסמו בשנה האחרונה בתחום זה:

5.1.5 הוראות הדין

- תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 (להלן: "תקנות רכב רכוש")

התקנות קובעות את נוסח הפוליסה התקנית לביטוח רכב רכוש. הפוליסה התקנית מהווה סל כיסויים מינימאלי, שניתן להרחיבו אך ורק לטובת המבוטח.

בהתאם לתיקון לתקנות רכב רכוש, המתייחס לשינוי בפוליסה התקנית לרכב, מאפשרת הפוליסה למבוטח לוותר, בשלב הצעת הביטוח, על כיסויים מסוימים (ראה סעיף 5.2 להלן), כך שהמבוטח יכול לבחור בין ביטוח מקיף, ביטוח מקיף ללא כיסוי גניבה, ביטוח מקיף ללא כיסוי מפני תאונות וביטוח צד ג' בלבד, ובתנאי שהוויתור נעשה בהודעה מפורשת אשר תועדה על ידי המבטח.

- בחודש אפריל 2012, פורסמו **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי)(תיקון), התשע"ב-2012.** התקנות מתקנות את הפוליסה התקנית הנהוגה בענף רכב מנועי רכוש (עצמי וצד שלישי), כך שתחול רק על כלי רכב פרטיים ומסחריים עד 3.5 טון (לעומת עד 4 טון כפי שהיה נהוג לפני התיקון). כמו כן, כוללות התקנות, בין היתר, את השינויים הבאים: (1) שינוי המנגנון המשמש לחישוב החזר פרמיה למבוטח כאשר הוא מבטל את הפוליסה באמצע תקופה. (2) השתתפות עצמית מוגדלת בתאונת דרכים כאשר הנהג היה נתון תחת השפעת אלכוהול. (3) קביעה כי מקרה ביטוח יכלול אבדן או נזק שנגרם לרכב, לרבות האבזרים והמכלולים שבחבילה הבסיסית של דגם הרכב, אמצעי המיגון שהותקנו בו לפי דרישת המבטח, והאבזרים הנמצאים בו מכוח דין או האבזרים הצמודים אליו שנקובים במפרט. (4) חובת תיקון רכב שגילו עד שנתיים בחלפים חדשים או קוריים. (5) חובת תיקון רכב שיש לגביו אחריות יצרן או יבואן בהתאם לקבוע באחריות. (6) איסור על גביית השתתפות עצמית כפולה במקרה של נזק עצמי ונזק לצד שלישי. (7) הבהרה כי על אף שנזק תוצאתי אינו מכוסה במסגרת הפוליסה, סכומים שישולמו בגין כיסוי נזקי רכוש של צד שלישי שרכבו ניזוק עקב תאונה יכללו גם את ההוצאות הבאות: הוצאות סבירות לשמירתו והעברתו של הרכב למקום הקרוב ביותר שבו ניתן לתקן את הנזק והוצאות הגעתו של הצד השלישי למחוז חפצו לאחר התאונה, שיפוי בשל הפסדים מוכחים של צד שלישי בשל תשלום השתתפות עצמית ואבדן הנחת העדר תביעות, וכן פיצוי בשל אבדן רווחים בזמן השבתתו של הרכב לצורך תיקונו ובלבד שהרכב המושבת הוא רכב מסחרי שנמצא בבעלות צד שלישי ומשמש לעסקו. (8) הסדרת השבתת הרכב. (9) קביעת נוסחת דמי כינון אחידה והטלת חובה לרשום אותה בדף הרשימה ובפוליסה על מנת להגביר את השקיפות. (10) הסדרת כיסוי רעידת אדמה.
- **חוק הגבלת השימוש ורישום פעולות בחלקי רכב משומשים (מניעת גניבות), תשנ"ח- 1998**

החוק קובע נהלים לעניין מכירת כלי רכב לשם פירוק כללי או תיקון וכן נהלי רישום לגבי חלקי חילוף. החוק מחייב את המבטח להחזיר את רישיון הרכב לרשות הרישוי אם הרכב הועבר לשם פירוק כללי. באם מוכר המבטח את כלי הרכב שלא למטרות פירוק אלא למטרות תיקון, חובה על המבטח להחזיק את רישיון הרכב ולא להעבירו לידי הרוכש עד אשר ימציא הרוכש לידי המבטח רישיון מאת מוסך מורשה כי הרכב תוקן כנדרש או בעת החלפת חלק, אישור כי החלק אשר הוחלף נרשם כדין לפי הוראות החוק הנ"ל. מכוח החוק האמור, פורסמו במאי 2007 תקנות הגבלת השימוש ורישום פעולות בחלקי רכב משומשים (מניעת גניבות) (ניהול יומן ורישום בו, דיווח על גניבת חלק והגבלת השימוש בחלקי רכב), תשס"ז-2007, המסדירות את נושא רישום חלקי חילוף של כלי רכב.

- **חוק מכירת רכב משומש (זכאות למידע וגילוי נאות), התשס"ח-2008 ("חוק מכירת רכב משומש")**

החוק קובע, בין היתר, כי מי שרכש רכב משומש זכאי לקבל מכל מבטח שביטח את הרכב מידע אודות סכום תגמולי הביטוח ששולמו בעד הרכב ופירוט סוג הנזק או ירידת הערך שבשלם שולמו. מבטח רשאי לגבות תשלום בעד ההוצאות הכרוכות במסירת מידע כאמור. החוק מטיל על מבטח חובת שמירת מסמכים אודות רכבים שבוטחו על ידו למשך שבע שנים.

- **תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש) (תיקון), התשע"א-2011. בחודש ינואר** 2011 פורסמו התקנות הנ"ל, המתקנות את תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש), תשנ"ג-1992, אשר מטרתן הפחתת מטרדי הרעש בסביבתו הפרטית של האזרח, כך שיוחמרו ההגבלות על גרימת רעש. התיקון הרחיב את השעות בהן חל איסור על גרימת רעש ממקורות שונים, ובין היתר, גם איסור על הפעלת מערכת אזעקה קולית בכלי רכב. מועד תחולתו של איסור הפעלת מערכת האזעקה ברכב כאמור לעיל, הינו בתוך חצי שנה ממועד פרסומן של התקנות, ובמקרה של רכבים ישנים בהם הייתה מערכת האזעקה לפני מועד פרסום התקנות ידרשו בעלי הרכבים להסיר ו/או לנתק את האזעקה עד תום 6 שנים ממועד תחילתן של התקנות. להערכת החברה, ייתכן וכתוצאה מאיסור הפעלת אזעקה קולית בכלי רכב תגדל שכיחות הגניבות במידה ואחוז מסוים מהגניבות, שאזעקות אלו היו מונעות, יתרחש, אך ככל הנראה, בהיקף לא מהותי. **הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד, המבוסס על פעילותה של החברה בתחום זה. הערכה זו עלולה שלא להתממש עקב נסיבות לגביהם קיימת אי ודאות גבוהה במועד הדוח.**
- **תקנות התעבורה (תיקון מס' 11), התשע"ב-2012**
בחודש ספטמבר 2012, פורסמו ברשומות התקנות הנ"ל. עיקרו של התיקון, הינו בשילוב קוד רכב ברישיון הרכב, בהתאם לנוהל שייקבע ויפורסם על ידי משרד התחבורה. בהתאם, יוטמעו, ככל הנראה, קודי הרכב העדכניים גם במחירונים המשמשים, בין היתר, את המבטחים לצורך קביעת שווי רכב לצורך אומדן תשלום תביעות. תחילתן של התקנות נקבע לחודש מרס 2013.
- בחודש אפריל 2012, פורסם **חוק הגבלת השימוש ורישום פעולות בחלקי רכב משומשים (מניעת גניבות) (תיקון מס' 4 - הוראת שעה) (תיקון), התשע"ב-2012.** עניינו של החוק בעיגון קבוע של הוראת שעה שבתוקף, לפיה חל איסור על תיקון כלי רכב ישראליים בשטחי האחריות האזרחית הפלסטינית ואיסור על העברת כלי רכב ישראליים באמצעות רכב אחר לתיקון בשטחים כאמור. החוק הפך להוראת קבע לאור השפעתה ותרומתה של הוראת השעה שלעיל להפחתת מספר גניבות כלי רכב בחודש יוני 2012, פרסם משרד התחבורה, **הצהרת כוונות לעניין רישום "נזק בטיחותי מהותי" ברישיון הרכב.** מדובר במתווה שאמור להחליף את הוראת נוהל מס' 22 של משרד התחבורה, מדצמבר 2011 שהייתה בתוקף עד לחודש פברואר 2012. מטרת הרישום האמור הינה מסירת מידע לציבור על נזק משמעותי שנגרם לרכב וכן מידע מקצועי רלוונטי למוסכים בבואם לתקן רכב המגיע לטיפולם. במסגרת ההצהרה הוגדר נזק ביטוחי מהותי כנזק שאירע למערכות המפורטות בתקנה 309 לתקנות התעבורה, תשכ"א-1961, למעט נזקים מכאניים במערכות הבלמים וההיגוי בלבד; כמו כן, נכללו בהצהרה: נוסח להערה בדבר הנזק המהותי שתירשם ברישיון הרכב; קביעה כי שמאי רכב או מנהל מקצועי במפעל מורשה לביצוע בדיקות לאחר תאונה, ידווחו על הצורך ברישום הערה בדבר נזק מהותי ברישיון הרכב לאגף מערכות מידע במשרד הרישוי. יצוין, כי על פי ההצהרה יישום הרישום של נזק בטיחותי מהותי ברישיון הרכב כרוך בשינויי חקיקה.

<u>הסדרים בענף</u>

- **הסדר שמאי ביטוח רכב**
בעקבות פסק הדין של בית המשפט העליון מאפריל 2001 לעניין שמאות כלי רכב[7], פרסם המפקח חוזר שמטרתו צמצום ניגוד העניינים בפעולות שמאי הרכב, תוך מתן אפשרות למבוטח לבחור שמאי רכב מתוך רשימה רחבה של שמאים בפריסה ארצית. בחוזר נקבעו, בין היתר, גם כללי פעולה לשמאים ומנגנוני ערעור על שומות.
- באפריל 2007, פורסם חוזר המרכז את הטיפול בנושא **צמצום ניגוד העניינים האמור, בעניין שמאות ביטוח רכב (רכוש וצד ג),** הקובע, בין היתר, הוראות בדבר הרחבת הגילוי הנוגע לזכויות המבוטחים, הגברת מעורבותם בהליך בחירת השמאי והרחבת השקיפות כלפי המבוטחים בהליך שומת הנזק.
- בחודש יוני 2010 החליט הממונה על הגבלים עסקיים על מתן פטור בתנאים להסדר בין איגוד חברות הביטוח, מרכז הסליקה של חברות הביטוח בע"מ ומבטחים נוספים, על הקמת מאגר מידע בנוגע להיסטוריית תאונות כלי רכב.

---

[7] בג"ץ 7721/96 איגוד שמאי הביטוח בישראל ואח' נ' המפקח על הביטוח ואח', פ"ד נה (3) 625.

המאגר יכלול פרטים אודות כלי הרכב שיירשמו בו - פרטי הרכב, מבטחים קודמים, פרטים על תביעות ביטוח, פרטים על נזקי תאונות. המידע במאגר יהיה זמין הן לציבור רוכשי רכב משומש והן למבטחים שיצטרפו למאגר. לפי ההחלטה, לאור החשש התחרותי שהשיתוף במידע יביא לפגיעה בתחרות, החליט הממונה להתנות את הפטור בתנאים המנויים בהחלטה, וכן לקצוב אותו לתקופה של שלוש שנים. למיטב ידיעת החברה המאגר מצוי בשלבי הקמה וצפוי להיכנס לפעילות במהלך שנת 2013.

5.1.6 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיות ובתמהיל הלקוחות

היקף הפעילות

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתחום ביטוח רכב רכוש בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2012 הכנסות הענף בתחום עמדו על סך של 4,784 מיליוני ש"ח, לעומת סך של 4,604 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של כ- 180 מיליוני ש"ח בהיקף דמי הביטוח.

לפירוט הכנסות הקבוצה מפרמיה, ראה סעיף 4.4.2.3 לדוח הדירקטוריון.

רווחיות

הרווחיות בתחום מושפעת, בין היתר, מתקפות ונכונות התעריף בו משתמש המבטח, הכנסות מהשקעות, שיעור הוצאות, שמירה על נהלי החיתום ושכיחות הגניבות.

בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2012, בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, הציג הענף בכללותו הפסד מצרפי של 26 מיליוני ש"ח, וזאת לעומת הפסד של 139 מיליוני ש"ח בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011. הקיטון בהפסד נובע משיפור בתוצאות החיתומיות, באופן שולי, ומעלייה בהכנסות מהשקעות.

לפירוט רווחיות הקבוצה בתחום, ראה סעיף 4.4.2.3 לדוח הדירקטוריון

5.1.7 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

לתיאור השינויים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ראה סעיף 5.6 להלן.

5.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

הפוליסות לביטוח רכב רכוש מבוססות על הפוליסה התקנית (למעט רכב מסחרי מעל 3.5 טון ואופנועים), כאשר חברת הביטוח רשאית לשנות תנאי הפוליסה האמורה אך ורק לטובת המבוטח.

פוליסות הביטוח של הקבוצה מעניקות כיסויים כדלקמן:

א. **ביטוח רכב מקיף (פרטי ומסחרי לרבות משאיות)** - כיסוי בגין נזק לרכב כתוצאה מתאונה, נזק לרכב כתוצאה מאש, גניבת הרכב, נזק שנגרם תוך כדי גניבת הרכב, נזק שנגרם כתוצאה מנזקי טבע (שיטפון, סערה, שלג וברד), נזק לרכב כתוצאה ממעשה זדון (למעט על ידי המבוטח או מי מטעמו), נזק שגרם הרכב לרכוש של צד שלישי.

ב. **ביטוח מקיף ללא כיסוי תאונות** - כיסוי ביטוחי של כל הסיכונים המפורטים בס"ק א' לעיל, למעט סעיף נזק כתוצאה מתאונה.

ג. **ביטוח מקיף ללא כיסוי גניבה** - כיסוי ביטוחי של כל הסיכונים המפורטים בס"ק א' לעיל, למעט גניבת הרכב.

ד. **ביטוח אחריות כלפי צד שלישי** - הגנה על המבוטח מפני אחריותו לנזקים שנגרמו לרכוש של צד שלישי כתוצאה משימוש ברכבו.

ה. **ביטוח אופנועים**.

ו. בנוסף לכיסוי הבסיסי, **הקבוצה מאפשרת למבוטח להרחיב את הכיסוי כדלקמן**: כיסוי לנזקי רעידת אדמה, רכב חדש תמורת הישן שניזוק (לרכבים משנות דגם אחרונות בלבד ולמקרה ביטוח של אובדן גמור), ביטוח רדיו טייפ או רדיו דיסק חליפי, ביטוח שבר

שמשות, שירותי גרירה ומתן רכב חליפי. בנוסף, קיים מסלול ייחודי לכלי רכב פרטיים בלבד, המאפשר סל רחב יותר של שירותים והטבות למבוטח, עם אפשרות לפרמיה מוזלת.

ז. תעריף ביטוח רכב רכוש מצוי בפיקוח והוא מעודכן מעת לעת בהתאם לניסיון הנזקים ולמגמותיהם. מדיניות המפקח, נכון למועד הדוח, היא אי התערבות בתעריפים בתחום זה.

5.3 עתודות ביטוח בביטוח כללי

5.3.1 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

להלן טבלה הכוללת נתונים לגבי התפלגות הפעילות של הקבוצה בתחום ביטוח רכב רכוש (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	996,957	904,352	902,069
פרמיות בשייר עצמי	815,915	740,669	668,572
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	722,667	705,041	638,300
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	594,490	549,852	477,377

לעניין הסברים בדבר התפתחות ההכנסות מפרמיות ראה סעיף 4.4.2.3 לדוח הדירקטוריון.

פילוח התביעות המשולמות בתחום רכב רכוש, ברוטו (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
גניבות	72,325	69,062	62,860
תאונות	586,042	523,036	502,814
נזקי טבע	205	1,162	1,534
אחר	69,329	68,869	59,776
סה"כ תביעות משולמות	727,900	662,129	626,984
שינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח ברוטו	(5,233)	42,912	11,316
סה"כ תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח ברוטו	**722,667**	**705,041**	**638,300**

5.4 לקוחות

בתחום ביטוח רכב רכוש, מבטחת הקבוצה בעיקר לקוחות פרטיים. לקבוצה אין לקוח בתחום ביטוח רכב רכוש, שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות הקבוצה וכן אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה.

להלן פירוט התפלגות דמי ביטוח בין מבוטחים פרטיים לציי רכב וקולקטיביים ללא פעילויות נוספות ברכב חובה:

	דמי ביטוח בשנת 2012 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2012	דמי ביטוח בשנת 2011 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2011
מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים	907,231	91%	833,519	92%
ציי רכב וקולקטיביים	89,726	9%	70,833	8%

בנוסף, לא ידוע לקבוצה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח רכב רכוש. לפי הערכת הקבוצה, שיעור החידושים בתחום רכב רכוש בשנת 2012 עמד על כ- 70% לעומת 66% בשנת 2011. שיעור הלקוחות אשר רכשו ביטוח רכב רכוש וביטוח רכב חובה מתוך כלל

הלקוחות שרכשו ביטוח רכב רכוש בשנת 2012 הינו 62% לעומת שיעור של 64% בשנה קודמת.

דמי ביטוח לפי שנות ותק לקוחות במונחי מחזור דמי ביטוח לתקופות המתוארות בדוח:

מספר שנות ותק	דמי הביטוח באלפי ש"ח			שיעור מסך הכנסות		
	2012	2011	2010	2012	2011	2010
ללא ותק	408,752	361,741	369,848	41%	40%	41%
ותק שנה	219,331	198,957	207,476	22%	22%	23%
ותק שנתיים	129,604	126,609	144,331	13%	14%	16%
למעלה משלוש שנות ותק	239,270	217,044	180,414	24%	24%	20%
סה"כ	996,957	904,352	902,069	100%	100%	100%

5.5 שיווק והפצה

הקבוצה משווקת את פוליסות הביטוח שלה באמצעות סוכנים עצמאיים. להלן פרטים לגבי שיעור העמלות (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום פעילות רכב רכוש:

	2012	2011	2010
שיעור עמלות מפרמיה ברוטו	19%	20%	20%

לחברה אין סוכן אשר היקף פעילותו בתחום עולה על 10% מתחום הפעילות.

לתיאור הנושא ברמת הקבוצה, ראה סעיף 9.7 להלן.

5.6 ביטוח משנה

התקשרויות הקבוצה עם מבטחי המשנה בכל ענפי הביטוח, לרבות תחום ביטוח רכב רכוש מתחדשות משנה לשנה.

שעור ההעברה של סיכון הקבוצה למבטחי המשנה שלה בתחום הפעילות נאמד ברמה של כ-כ- 18% מהפרמיות, נכון למועד הדוח. בתחום הפעילות, מתקשרת הקבוצה עם מבטחי המשנה שלה הן בחוזים יחסיים והן בחוזי אקסס אוף לוס, להגנה כנגד אירועים חריגים. בשנת 2012 החברה התקשרה בחוזים בתחום הפעילות עם מבטחי משנה המדורגים -A,AA,A+ -A לפי S&P.

מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג S&P	מדינה	2012 פרמיה לביטוח משנה	2012 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2011 פרמיה לביטוח משנה	2011 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2010 פרמיה לביטוח משנה	2010 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance Co	-AA	שוויץ	175,674	80%	134,861	82%	131,293	56%
Trans Re Zurich	+A	שוויץ	-	-	-	-	43,992	19%
PARTNER RE	-AA	אנגליה	-	-	-	-	26,225	11%

כמקובל בחוזים מסוג זה, מתקבלת עמלת מסירה ממבטחי המשנה, המחושבת כשיעור מהיקף הפרמיה המועברת. שיעור העמלה משתנה בהתאם לתוצאות העסקיות.

לתיאור התקשרות הקבוצה עם מבטחי המשנה ובפרט התקשרות בהסכם ביטוח משנה רב-ענפי Multi-Line, ראה סעיף 9.4 להלן.

5.7 ספקים ונותני שירותים

לקבוצה הסכמים עם מוסכים שונים לצורך מתן השירותים למבוטחים בקרות אירוע ביטוחי. כמו כן, הקבוצה התקשרה בהסכמים עם נותני שירותים נוספים אחרים לפיהם מבוטח אשר הפוליסה שלו כוללת את סוג השירות הרלבנטי, יקבל שירות בהתאם לכתב השירות שרכש. השירותים השונים הניתנים למבוטח הינם, בין היתר, שירותי גרירה לרכב, שירותי תיקון שבר שמשות ברכב, שירותי רכב חלופי ועוד.

בנוסף, הקבוצה רוכשת שירותים נלווים לסילוק תביעות ביטוח בתחומים שונים, ובכללם בתחום הפעילות, מאת עורכי דין, חוקרים, שמאים, מוסכים, ספקי חלפים וספקים נוספים.

לקבוצה אין תלות בספק כלשהו בפעילותה בתחום זה. לתיאור הנושא ברמת הקבוצה ראה סעיף 9.5 להלן.

5.8 תחרות

בתחום ביטוח רכב רכוש פועלות מרבית חברות הביטוח, לרבות חברות לביטוח ישיר.

על פי הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, הקבוצה הייתה המובילה בתחום בשנת הדוח. בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2012 החזיקה הקבוצה בנתח שוק של 16.2% לעומת 15.2% בשנת 2011. בשנה הקודמת, קבוצת הראל הובילה את התחום עם נתח שוק של 15.7%.

נתוני נתח שוק לפי חברות מוצגים בתרשים להלן:

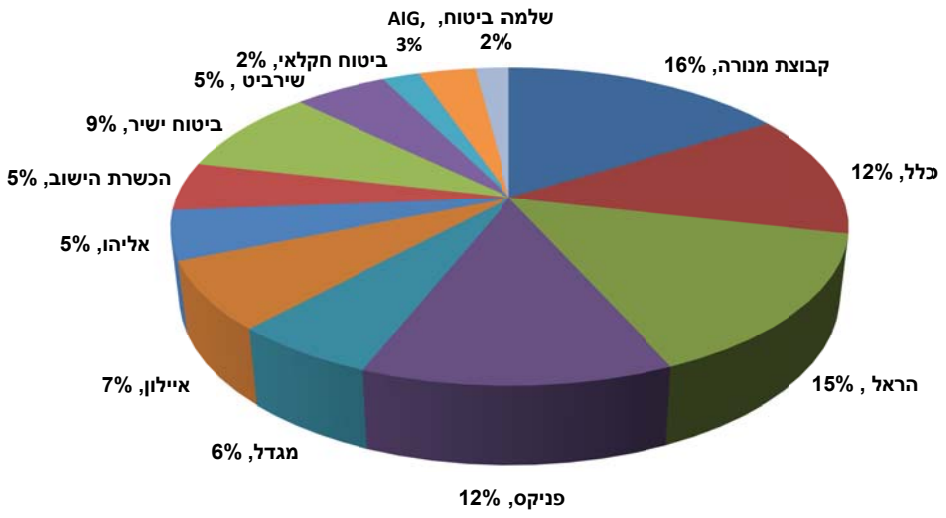

הכיסוי הביטוחי האחיד בהתאם לפוליסה התקנית מוביל לכך שמחיר המוצר הוא המשתנה העיקרי בהחלטת המבוטח לרכוש פוליסת ביטוח. אי לכך שמה הקבוצה דגש בתחום זה על תעריף תחרותי ומוצרים ייחודיים המותאמים לאוכלוסיות מובחנות וכוללים הטבות ייחודיות לאותן אוכלוסיות.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם מערך סוכני הביטוח שלה, המודל התעריפי בו היא משתמשת וכן התקשרות עם רשת של מוסכים לנוחיות מבוטחיה.

בשל היות המחיר משתנה מרכזי בהחלטת הרכישה של הצרכן, שחיקת מחירים מכוונת על ידי אחד המתחרים עלולה לפגוע במעמדה התחרותי של החברה. הקבוצה מבצעת בדיקה שוטפת של התעריף ורמת ההנחות על מנת להתאים את עצמה למתרחש בשוק.

5.9 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

בחודש מאי 2002 נחתם הסכם לשיתוף פעולה בין איגוד חברות הביטוח למרכז הישראלי לבוררות ויישוב סכסוכים בע"מ (להלן: "**בנועם**"), לפיו מחלוקות בנושא תביעות שיבוב בין חברות ביטוח (הן כאלו החברות באיגוד והן כאלו שאינן) בגין רכב רכוש בסכום שאינו עולה על 100,000 ש"ח, לא תוגשנה לבית המשפט אלא תתבררנה באמצעות מוסד בנועם (מוסד זה נמצא בבעלות פרטית ונבחר על ידי איגוד חברות הביטוח). החלטת הבורר בהליך זה מחייבת, והגבייה מתבצעת באמצעות מסלקת איגוד חברות הביטוח. התשלום למוסד בנועם בתביעה או בבוררות מוטל על חברות הביטוח. הסכם זה אושר על ידי הממונה על הגבלים עסקיים כאשר בחודש מאי 2011 התקבל היתר הממונה לתקופה נוספת של שלוש שנים. יצוין, כי

בחודש יוני 2012 הודיעו מנורה ביטוח ושומרה על סיום פעילותן במסגרת הסדר "בנועם" כך החל מיום ה- 1 בספטמבר 2012 לא ניתן יהיה להגיש תביעות חדשות נגדן באמצעות מנגנון זה. מובהר, כי בין מנורה ביטוח לשומרה ממשיך להתקיים הסכם אי שיבוב.

6. ביטוח כללי אחר

פעילות הקבוצה בתחום זה מתמקדת בשלושה ענפים עיקריים: ביטוח חבויות, ביטוח רכוש, וביטוח תאונות אישיות (זמן קצר). כמו כן, בתחום זה נכללים יתר ענפי הביטוח הכללי אשר היקף פעילותם אינו מהותי.

פעילות הקבוצה בתחום ביטוח כללי מתבצעת באמצעות מנורה מבטחים ביטוח ושומרה.

להלן יפורטו ההוראות הרלוונטיות החלות על כל הענפים בתחום זה וכן ההוראות הייחודיות לענפים השונים בתחום.

6.1 מידע כללי על תחום הפעילות

בענף ביטוח חבויות נכללים כל ביטוחי החבויות, למעט ביטוח רכב חובה. הביטוחים העיקריים בענף זה הינם: ביטוחי אחריות מעבידים, אחריות מקצועית, אחריות דירקטורים ונושאי משרה, אחריות צד שלישי, אחריות המוצר, ערבות חוק מכר, ביטוח כלי טיס וביטוח כלי שיט.

ענף ביטוח רכוש מעניק למבוטח כיסוי נגד נזק פיזי לרכוש וכולל ביטוח מקיף דירות, ביטוח אובדן רכוש, מקיף בתי עסק, ביטוחי מבנה ללווי הבנקים למשכנתאות (להלן: "**ביטוח משכנתאות**"), ביטוח ימי, ביטוח הנדסי, ביטוח יהלומים.

ביתר ענפי הביטוח נכללים ענפי ביטוח אשר לא נכללו בתחומי הפעילות לעיל ואינם מהותיים דיים לתוצאות העסקיות של החברה, בין אם בנפרד ובין אם כקבוצה. בין ביטוחים אלו נכללים ביטוחי ערבויות (ערבויות ביצוע וערבויות פיננסיות) ביטוח תאונות אישיות (טווח קצר) וביטוח סיכונים אחרים.

להלן מספר מאפיינים, מגמות והתפתחויות המשפיעים או עשויים להשפיע בעתיד על פעילות הקבוצה בתחום זה.

6.1.1 מבנה תחום הפעילות ושינויים שחלו בו

ביטוח חבויות

ביטוח חבויות הינו ביטוח המכסה את המבוטח בגין אחריותו כלפי צד ג', כתוצאה ממעשה או מחדל של המבוטח. בביטוחי חבויות לא נקבע סכום ביטוח אלא גבול אחריות שהינו הסכום המקסימאלי בו יישא המבטח במקרה של נזק בתוספת הוצאות משפטיות סבירות. תוקפן של פוליסות הביטוח הינו לרוב לשנה, אך מאחר ומדובר בנזק לצד ג' שלמעשה איננו המבוטח, בירור תביעות אלו הינו מורכב ואורך זמן רב (**"זנב תביעות ארוך"**).

ביטוח רכוש

בביטוח רכוש מציעה הקבוצה ביטוחים לפרטים ולבתי עסק.

ביטוח רכוש הינו פוליסה לתקופה של עד שנה בדרך כלל, למעט ביטוח מטען (ימי ואווירי) אשר נכלל בפוליסה פתוחה (כאשר הכיסוי ניתן עבור כל משלוח בנפרד), וביטוחים הנדסיים הנערכים בהתאם לפרקי הזמן של כל פרויקט.

ביטוח תאונות אישיות

בביטוח תאונות אישיות (טווח קצר) מציעה הקבוצה ביטוח לפרטים ולקבוצות. ביטוחים אילו כוללים פוליסות שהינן לרוב לתקופה של שנה.

6.1.2 תיאור של ענפי הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללו בתחום

6.1.2.1 ביטוח חבויות

ענפי החבויות מכסים את המבוטח בשל חבות שהוא עשוי לחוב בה בשל אחריותו מתוקף כל דין, ובפרט מתוקף הוראות פקודת הנזיקין [נוסח חדש] (להלן: "**פקודת הנזיקין**").

ענפי הביטוח המרכזיים בהם עוסקת הקבוצה בענף החבויות, הינם כדלקמן (לעניין הפוליסות והמוצרים המוצעים במסגרת ענף זה ראה הרחבה בסעיף 6.2 להלן):

ביטוח חבות מעבידים - כיסוי למבוטח בגין אחריותו לנזקי גוף הנגרמים לעובד בשל ותוך כדי עבודתו אצל המבוטח. החבות המכוסה היא חבות לפי פקודת הנזיקין או לפי חוק האחריות למוצרים פגומים, התש"ם-1980, והביטוח הינו שיורי, מעל הכיסוי לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995. הביטוח נערך בדרך כלל על בסיס אירוע.

ביטוח צד שלישי - הפוליסה לביטוח אחריות כלפי צד שלישי מכסה את חבותו של המבוטח על פי כל דין, בגין נזקי גוף או רכוש שנגרמו לצד שלישי שאינו עובד המבוטח בשל נזק שנגרם מאירוע תאונתי אשר התרחש במהלך תקופת הביטוח בקשר עם הפעילות בגינה רכש המבוטח את הכיסוי הביטוחי. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע.

ביטוח אחריות מקצועית - ביטוח המכסה את חבותו של בעל מקצוע בגין כשל בביצוע חובתו המקצועית שתוצאתו נזק לצד שלישי, בין אם הינו לקוח של המבוטח ובין אם לאו. ביטוח אחריות מקצועית נערך על בסיס הגשת תביעה.

ביטוח אחריות המוצר - ביטוח המכסה את חבותו של המבוטח בגין נזק שנגרם על ידי מוצרים שיוצרו או שווקו על ידו, לאחר שפסקו מלהיות בחזקתו. ביטוח זה נערך על בסיס הגשת תביעה.

ביטוח דירקטורים ונושאי משרה - ביטוח המכסה דירקטורים ונושאי משרה בשל חבות חוקית שהופרה על ידי הדירקטורים ונושאי המשרה בתוך תקופת הביטוח. הביטוח נערך על בסיס הגשת התביעה. החבות המכוסה היא בעיקרה מתוקף חוק החברות, המטיל חבות אישית על נושאי המשרה בחברה. בעלת הפוליסה בביטוח זה הינה החברה, הרוכשת את הכיסוי עבור נושאי המשרה והדירקטורים המכהנים ו/או שכיהנו בעבר והמוגדרים כמבוטחים.

ענף ביטוח החבויות נחשב לענף תנודתי וזאת בשל רמת אי הודאות הגבוהה ביישוב התביעות הנובעת, בין היתר, ממשך הזמן בין קרות אירוע ביטוחי לבין תשלום הנזק למבוטח ("**זנב תביעות ארוך**"), מהשינויים באקלים השיפוטי ומהשינוי התרבותי המעלה את שכיחות התביעות וחומרתן.

ביטוח כלי טיס וכלי שייט - ביטוח המכסה נזק או אובדן הקשורים לסיכוני תעופה או שייט. ביטוח כלי שייט מכסה גופי אוניות. ביטוח כלי טיס כולל ביטוח גופי מטוסים וביטוח תאונות נסיעה.

6.1.2.2 ביטוח רכוש

להלן סוגי כיסויים עיקריים של ביטוחי הרכוש שמשווקת הקבוצה בענף ביטוח רכוש:

ביטוח דירות (מקיף דירות) - ביטוח מבנה דירה וביטוח תכולת דירה למגורים.

תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), התשמ"ו-1986 (להלן בסעיף זה: "**התקנות**") מגדירות את היקף הכיסוי הביטוחי המינימאלי למבנה דירה ותכולתה, כהגדרתן בתקנות (להלן: "**הפוליסה התקנית דירה**"). על פי התקנות, ביטוח דירות כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכוני אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע, רעידת אדמה ונזקי צנרת. חברת הביטוח יכולה לשנות את הפוליסה התקנית דירה רק אם השינוי הינו

לטובת המבוטח. למבוטח ניתנת אפשרות לוותר בכתב על כיסוי לרעידת אדמה.

אובדן רכוש ומקיף בתי עסק - ביטוחים המכסים אבדן רכוש (כגון; סחורות, מכונות, ציוד, מפעלים, מלאי מסוגים שונים וכו') ושאינו דירת מגורים ותכולתה או רכב מנועי. ביטוח בתי עסק כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכוני אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע ורעידת אדמה. ניתן לרכוש בביטוחים אלה כיסוי לנזק תוצאתי של אובדן רווחים. פוליסות בתי עסק נמכרות בדרך כלל כפוליסות מטרייה הכוללות גם ביטוחי חבויות.

ביטוח משכנתאות - ביטוח מבנה עבור לווים הנוטלים משכנתא למימון רכישת דירות. פוליסות אלו משועבדות לטובת המלווה. ביטוח זה נמכר בדרך כלל בשילוב עם ביטוח חיים (ריסק) לכיסוי יתרת ההלוואה במקרה של מות המבוטח.

ביטוח ימי, כלי טיס וכלי שיט - ביטוח המכסה נזק או אבדן הקשורים לסיכוני תעופה או שיט. ביטוח כלי שיט מכסה גופי אניות; ביטוח כלי טיס כולל ביטוח גופי מטוסים וביטוח תאונות נסיעה; וביטוח ימי מכסה הובלת מטענים בים ובאוויר.

מטענים בהובלה - ביטוח המכסה אובדן או נזק למטען הנגרם במסגרת הובלה יבשתית.

ביטוח הנדסי (ביטוח שבר מכני) - ביטוח המכסה נזקים לציוד הנובעים מהפעלתו, בניגוד לנזקים הנגרמים על ידי גורמים חיצוניים בלתי תלויים.

ביטוח הנדסי (עבודות קבלניות) - כיסוי לעבודות קבלניות, ציודן וחומרים, מפני נזק תאונתי.

ביטוח הנדסי (עבודות הקמה) - כיסוי לעבודות הקמה של מערכות מכניות, ציודן וחומרים, מפני נזק תאונתי.

ביטוח הנדסי (ציוד מכני הנדסי) - כיסוי מפני נזק תאונתי לציוד מכני הנדסי.

ביטוח ציוד אלקטרוני - כיסוי לנזק תאונתי, למערכות מתח נמוך ולכיסוי הוצאות שחזור מידע מחשבים ושכירת ציוד חלופי.

ביטוח סיכוני טרור - המכסה נזק פיזי לרכוש ואובדן רווח גולמי בשל מעשה טרור. ניתן לקנותו כביטוח שיורי (מעל תקבולי מס רכוש), או ככיסוי מלא.

6.1.2.3 **ביטוח תאונות אישיות זמן קצר** - ביטוח תאונות אישיות מעניק פיצוי בסכום נקוב בהתאם להעדפות המבוטח בשל אירועים תאונתיים הגורמים לנכות (זמנית ו/או קבועה) ו/או למות המבוטח. בנוסף, כולל הכיסוי לעתים גם פיצוי שבועי בגין אובדן כושר עבודה כתוצאה מתאונה ו/או מחלה.

6.1.2.4 **יתר ענפי הביטוח**

- **ביטוח ערבויות ביצוע וערבויות פיננסיות**

הקבוצה משווקת ערבויות ביצוע שמהותן התחייבויות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות המבוטח כלפיו. הפוליסות מונפקות לטובת מזמיני עבודה בפרויקטים ומיועדות להבטיח עמידה בהתחייבויותיהם של קבלנים, יזמים וגופים גדולים נוספים בביצוע פרויקטים, כפי שסוכמו בין הצדדים.

בנוסף, הקבוצה משווקת ערבויות פיננסיות שמהותן התחייבות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות פיננסית של המבוטח כלפיו.

- **ביטוח ערבות חוק המכר**

הקבוצה משווקת ביטוח המכסה את השקעתם של רוכשי יחידות דיור כנגזר מחוק המכר (דירות) תשל"ג-1973 וחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות רוכשי דירות), התשל"ה-1974. ביטוח זה תואם את ההנחיות בחוק המכר ולרוב תקופת הביטוח שלו ארוכה (מעל שנה). הסיכון בפוליסות אלו הולך ופוחת עם הזמן כתוצאה מהתקדמות הבנייה עד

לקבלת החזקה בנכס. בהתאם להוראות הפיקוח, ההכרה ברווח מהכנסות החברה מענף זה נדחות לתקופה של 5 שנים. החברה מנפיקה פוליסות אלו לרוכשי הדירות, בין בשיווק ישיר באמצעות הקבלן ובין באמצעות בנקים המספקים מימון לפרוקיט הבנייה.

- **סיכונים אחרים**

הקבוצה מנפיקה פוליסות המכסות סיכונים שונים אשר לא נכללו בענפים שלעיל מאחר והכיסויים הינם בסכומים לא מהותיים. לדוגמא: החברה מנפיקה פוליסות לכיסוי הוצאות משפטיות.

6.1.3 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

פעילות הקבוצה בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מבטחים, חוק הפיקוח וחוק חוזה הביטוח והתקנות שהוצאו על פיהם וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת.

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח כללי וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות שפורסמו בשנה האחרונה בתחום זה.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בכלל פעילותה ראה סעיף 9.2 להלן.

6.1.3.1 ביטוח חבויות

להלן יפורטו מגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בענף ביטוח חבויות:

<u>הוראות הדין</u>

חוק חוזה הביטוח

בהתאם להוראות חוק חוזה הביטוח, בביטוח חבויות (המכונה בחוק "ביטוח אחריות"), התביעה לתגמולי ביטוח אינה מתיישנת כל עוד לא התיישנה תביעת הצד השלישי נגד המבוטח. כן קובע חוק זה, כי ביטוח חבויות מכסה גם הוצאות משפט סבירות שעל המבוטח לשאת בשל חבותו, אף אם הוצאות אלה הן מעל לסכום הביטוח.

6.1.3.2 ביטוח רכוש

<u>הוראות הדין</u>

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דמי עמילות מרביים בביטוח מבנה אגב הלוואה לדיור), התשע"ג-2012

בחודש אוגוסט 2012, פורסמו התקנות אשר מסדירות את גובה דמי העמילות המרביים שישולמו לסוכני ביטוח בביטוח מבנה אגב הלוואה לדיור כמשמעותן בתקנות. קביעת תקרה לדמי עמילות נועדה לוודא הגינות בקביעת דמי עמילות, למנוע פערים לא סבירים בין דמי עמילות המשולמים בביטוח אגב הלוואה לדיור לבין אלו המשולמים בחוזי ביטוח מבנה דירה אחרים ולמנוע התייקרות הפרמיה שישלם מבוטח. תקרת דמי העמילות בעבור ביטוח מקיף לדירה, הנדרש כבטוחה להלוואה לדיור, הוגבלה לשיעור של עד 20%, כולל מע"מ, מדמי הביטוח שגבה המבטח מהמבוטח. על אף האמור, נקבעו הוראות מעבר, ובהן מדרג בשיעור דמי העמילות המרביים, באופן שבשנת 2013 דמי העמילות המרביים, כאמור, יהיו בשיעור של 30% ובשנת 2014 בשיעור של 25%. התקנות נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2013.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי), התשע"ג-2013 ("תקנות חישוב עתודות")

לעניין זה ראה פירוט בסעיף 9.2.3 להלן.

6.1.4 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיות ובתמהיל הלקוחות

היקף הפעילות

החברה חשופה לשינויים באקלים המשפטי, בין היתר, בנוגע לפוליסות ביטוח דירקטורים ואחריות נושאי משרה אותן היא משווקת. לאור התפתחות האקלים השיפוטי ופסיקת בתי המשפט ביחס לחברות ולנושאי המשרה בהן, ניכרת דרישה מוגברת לכיסוי ביטוחי באחריות מקצועית וכן לכיסוי ביטוחי לדירקטורים ונושאי משרה.

בנוסף, בחודש ינואר 2011 פורסם חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, אשר מסדיר הליך אכיפה חדש הכולל רשימה של הפרות מנהליות ביחס לשלושת החוקים המרכזיים שאותם אוכפת רשות ניירות ערך - חוק ניירות ערך, חוק הייעוץ, וחוק השקעות משותפות בנאמנות. לא ניתן להעריך, בשלב זה, את השפעת החקיקה על רווחיות ענף ביטוח נושאי משרה וביטוח אחריות מקצועית. מחד, הקנסות המוטלים אינם ברי ביטוח (במובחן מעלויות ניהול ההליכים) ומסלול האכיפה הנ"ל צפוי להקטין הליכים משפטיים בעלי הוצאות גבוהות לחברת הביטוח. מאידך, תיתכן עלייה בשכיחות התביעות נגד תאגידים ונושאי משרה בהם שתוגשנה במקביל להליכי אכיפה של רשות לני"ע.

הערכות החברה הנ"ל הינן מידע צופה פני עתיד המבוסס על פעילותה של החברה בתחום זה. הערכות אילו עלולות שלא להתממש עקב אופן ואופי הפעילות של המחלקה הכלכלית בביהמ"ש ומדיניות האכיפה של רשות ני"ע.

הביקוש לביטוחי רכוש מושפע מהמצב הכלכלי במשק. בין היתר, כתוצאה מהרחבת הפעילות העסקית המתבטאת בהקמת עסקים חדשים ומגידול במחזור הפעילות של עסקים קיימים.

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2012 חל גידול של כ- 6% בהיקף ההכנסות בתחום לעומת התקופה המקבילה בשנת 2011 לרמה של כ- 5.7 מיליארדי ש"ח. לפרטים בדבר הפרמיות של הקבוצה בתחום, ראה סעיף 4.4.2.4 לדוח הדירקטוריון.

רווחיות

בעוד שתחום הדירות, הנכלל בביטוח רכוש, הינו מוצר הנמכר ללקוחות פרטיים ולכן מוטה שיקולי מחיר, שאר ענפי הרכוש מושפעים יותר מאיכות השירות ומקצועיות החיתום של הקבוצה, הואיל ומדובר בלקוחות עסקיים המתייעצים לעיתים עם יועצי ביטוח.

לפרטים בדבר הרווח של הקבוצה בתחום, ראה סעיף 4.4.2.4 לדוח הדירקטוריון.

6.1.5 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

לתיאור השינויים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ראה סעיף 6.6 להלן.

6.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

6.2.1 ביטוח חבויות

6.2.1.1 כללי

ענפי החבויות מכסים את המבוטח בשל חבות שהוא עשוי לחוב בה בשל אחריותו מתוקף כל דין, ובפרט מתוקף הוראות פקודת הנזיקין.

ביטוחי חבויות ניתן לערוך על פי אחד משני בסיסי שיפוי:

בסיס אירוע (Occurrence Basis) - נשוא החבות המכוסה הוא קיומו של אירוע הנזק במשך תקופת הביטוח.

בסיס הגשת תביעה (Claims Made Basis) - נשוא החבות המכוסה לפי בסיס זה הוא הגשת התביעה לחברת הביטוח במשך תקופת הביטוח, ובתנאי שהאירוע שהוביל להגשת התביעה נופל אף הוא בתוך תקופת הביטוח או בתוך תקופה רטרואקטיבית שהוגדרה בפוליסה.

6.2.1.2 המוצרים המרכזיים אותם משווקת הקבוצה בענף החבויות, הינם כדלקמן:

ביטוח חבות מעבידים - כיסוי למבוטח בגין אחריותו לנזקי גוף הנגרמים לעובד כמפורט בסעיף 6.1.2.1 לעיל. ניתן לרכוש ביטוח זה כמוצר עצמאי או ככיסוי נוסף במסגרת פוליסת מטריה עסקית, פוליסת ביטוח דירה או פוליסה לביטוח עבודות קבלניות. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - מספר העובדים המועסקים, היקף שכר העבודה השנתי שמשלם המעסיק, סוג פעילות המעסיק, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע. הגשת התביעה יכולה להיעשות לאחר תקופת הביטוח בתוך תקופת ההתיישנות.

ביטוח צד שלישי - הפוליסה לביטוח אחריות כלפי צד שלישי מכסה את חבותו של המבוטח על פי כל דין, בגין נזקי גוף או רכוש שנגרמו לצד שלישי (שלא בגין שימוש ברכב מנועי), שאינם עובדי המבוטח, כמפורט בסעיף 6.1.2.1 לעיל. ניתן לרכוש ביטוח זה כמוצר עצמאי או ככיסוי נוסף במסגרת פוליסת מטריה עסקית, פוליסת ביטוח דירה או במסגרת פוליסה לביטוח עבודות קבלניות. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - עיסוק המבוטח, היקף פעילות המבוטח, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, חשיפה למפגעים או סיכונים סביבתיים, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע.

ביטוח אחריות מקצועית - ביטוח המכסה את חבותו של בעל מקצוע בגין כשל בביצוע חובתו המקצועית שתוצאתו היא נזק לצד שלישי כמפורט בסעיף 6.1.2.1 לעיל. ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או כפוליסה משולבת עם ביטוח אחריות מוצר. הכיסוי בפוליסה אינו מכסה מעשים מכוונים של המבוטח. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, גבול האחריות הרצוי, ותק במקצוע, מספר העובדים, מחזור ההכנסות, ניסיון התביעות של המבוטח והתחום הטריטוריאלי של הכיסוי והשיפוט השפעה ניכרת על תעריף דמי הביטוח. ביטוח זה נערך על בסיס הגשת תביעה.

ביטוח אחריות המוצר - ביטוח המכסה את חבותו של המבוטח בגין נזק שנגרם על ידי מוצרים שיוצרו על ידו כמפורט בסעיף 6.1.2.1 לעיל. ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או כפוליסה משולבת עם ביטוח אחריות מקצועית. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, קיום פעילות ייצוא, התקופה הרטרואקטיבית הנדרשת, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח והתחולה הטריטוריאלית

של הכיסוי השפעה על תעריף דמי הביטוח. ביטוח זה נערך, בדרך כלל, על בסיס הגשת תביעה.

ביטוח דירקטורים ונושאי משרה - ביטוח המכסה דירקטורים ונושאי משרה בשל חבות חוקית שהופרה על ידי הדירקטורים ונושאי המשרה בתוך תקופת הביטוח. ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או בשילוב עם ביטוח אחריות מקצועית לחברות פיננסיות וחברות היי-טק בלבד. דמי הביטוח בענף זה מתבססים על מספר משתנים, כאשר המרכזיים מביניהם: גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, תחום העיסוק של החברה, הרכב בעלי המניות, המבנה והחוסן הפיננסיים של החברה והיות החברה ציבורית או פרטית. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס הגשת התביעה.

ביטוח חבויות הינו לרוב פוליסה לתקופה של עד שנה.

6.2.1.3 ביטוח רכוש

המוצרים המרכזיים אותם משווקת הקבוצה בענף ביטוח הרכוש: :

פוליסות לביטוח דירה

לקבוצה שלושה סוגים של פוליסות ביטוח מבנה ותכולה לדירה (המבוססות על הפוליסה התקנית דירה כמפורט בסעיף 6.1.2.2 לעיל):

TOP HOUSE - פוליסה לביטוח מבנה ותכולת דירה המבוסס על הפוליסה התקנית דירה. המוצר מכיל חבילת כיסויים רחבה הכוללת שירות תיקון מכשירי חשמל, שירות ביקור רופא, שירותי חירום וכו'.

רימון דירות - פוליסה לביטוח מבנה ותכולת דירה המבוססת על הפוליסה התקנית דירה, המכסה סיכונים נקובים.

דמי הביטוח בענפים אלו נקבעים, בין היתר, על פי ניסיון התביעות של המבוטח, רמת הסיכון של העסק, האסטרטגיה העסקית של החברה וסכום הביטוח הרצוי. על מנת להעריך את הסיכון עורכת החברה סקרי סיכון מוקדמים מעת לעת.

6.2.1.4 ביטוח תאונות אישיות (טווח קצר)

ביטוח תאונות אישיות מעניק פיצוי בסכום נקוב בהתאם להעדפות המבוטח בשל אירועים תאונתיים הגורמים לנכות (זמנית ו/או קבועה) ו/או למות המבוטח. בנוסף, כולל הכיסוי לעתים גם פיצוי שבועי בגין אובדן כושר עבודה כתוצאה מתאונה ו/או מחלה.

תקופת הביטוח בפוליסות אלה היא בדרך כלל שנתית. הביטוח נמכר בעיקר לפרטים ולעתים גם במסגרת קבוצתית.

6.2.1.5 יתר ענפי הביטוח

לפירוט עיקרי המוצרים ראה סעיף 6.1.2.4 לעיל.

6.3 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

להלן טבלה הכוללת נתונים לגבי התפלגות הפעילות של הקבוצה בתחום (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	843,873	771,505	739,626
פרמיות בשייר עצמי	375,223	358,637	329,011
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	465,860	407,291	462,797
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	223,175	200,515	186,100

לעניין הסברים בדבר התפתחות ההכנסות מפרמיות ראה סעיף 4.4.2.4 בדוח הדירקטוריון.

פילוח התביעות המשולמות דירות, ברוטו (באלפי ש"ח):

	2012	2011	2010
פריצה	32,479	30,889	29,417
נזקי צנרת	31,419	28,672	19,574
שריפה	12,919	17,209	12,449
נזקי טבע	5,673	7,180	7,720
אחר	37,224	38,421	37,149
סה"כ תביעות משולמות	119,714	122,371	106,309
שינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח ברוטו	7,918	(12,060)	3,498
סה"כ תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח ברוטו	**127,632**	**110,311**	**109,807**

6.4 לקוחות

בתחום ביטוח כללי הקבוצה מבטחת לקוחות פרטיים, עסקיים וכן לקוחות מוסדיים. החברה מבצעת חיתום פרטני לכל מבוטח, למעט קולקטיביים ישנים של בנקים למשכנתאות.

לקבוצה אין לקוח שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות הקבוצה בתחום הפעילות וכן אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה. בנוסף, לא ידוע לקבוצה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח כללי.

התפלגות דמי הביטוח מלקוחות ברוטו*:

סוג לקוח	שיעור מסך הכנסות	
	2012	2011
קולקטיבים ומפעלים גדולים	13%	15%
פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים	87%	85%
סה"כ	**100%**	**100%**

* החלוקה בענפי החבויות בוצעה לפי גבולות אחריות. החלוקה בענפי הרכוש בוצעה לפי סכומי הפרמיה.

פרופיל התיק הביטוחי של הקבוצה מוטה לקוחות עסקיים קטנים.

שיעור החידושים בתחום מקיף דירות בשנת 2012 עמד על כ- 86% לעומת שיעור חידושים של כ- 90% בשנת 2011.

מספר שנות ותק	דמי הביטוח באלפי ש"ח			שיעור מסך הכנסות		
	2012	2011	2010	2012	2011	2010
ללא ותק	45,652	39,606	38,250	17%	16%	16%
ותק שנה	34,910	34,655	33,469	13%	14%	14%
ותק שנתיים	26,854	27,229	23,906	10%	11%	10%
למעלה משלוש שנות ותק	161,123	146,047	143,437	60%	59%	60%
סה"כ	268,539	247,538	239,061	100%	100%	100%

6.5 שיווק והפצה

החברה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בתחום באמצעות סוכנים עצמאיים ומשלמת להם עמלות מכירה מסוגים שונים ובעיקר כשיעור מדמי הביטוח.

בענף ביטוח רכוש לחברה קיימות התקשרויות עם סוכנויות בבעלות בנקים, לעניין ביטוח אגב הלוואות משכנתא. ביטוח מקיף דירות, אגב משכנתא, נמכר בחלקו באמצעות הבנקים בפוליסה קבוצתית.

לקבוצה אין סוכן אשר היקף פעילותו מהווה מעל 10% מדמי הביטוח בתחום הפעילות.

לתיאור הנושא ברמת הקבוצה ראה סעיף 9.7 להלן.

להלן פרטים לגבי שיעור העמלות (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום הפעילות:

	2012	2011	2010
שיעור עמלות ביטוח מפרמיה ברוטו	20.7%	20.7%	21.3%

6.6 ביטוח משנה

התקשרויות החברה עם מבטחי משנה בכל ענפי הביטוח בתחום מתחדשות משנה לשנה.

בתחום הפעילות, מתקשרת הקבוצה עם מבטחי המשנה שלה בחוזים כלליים מסוג Excess of Loss. בענפי ביטוח חבות מעבידים, ביטוח צד ג' מאוגדים בחוזה ביטוח משנה אחד מסוג Excess of Loss, המבוסס על שנת הנזק. בענפי ביטוח אחריות דירקטורים, אחריות מקצועית וחבות מוצר קיים הסכם ביטוח משנה נפרד גם הוא על בסיס Excess of Loss, המבוסס על שנת החיתום של הפוליסה.

בענף ביטוח רכוש מתקשרת החברה בחוזים יחסיים ובחוזי Excess of Loss המגנים על החברה כנגד קטסטרופה.

בעסקים מסוימים, בהם גבולות האחריות חורגים מהגבולות המותרים בהסכמי ביטוח המשנה, או שהכיסוי הנדרש אינו נכלל בהסכמי ביטוח המשנה, נרכש ביטוח משנה ספציפי (פקולטטיבי). סוג ביטוח המשנה הנרכש (יחסי/לא יחסי) משתנה בהתאם למהות הסיכון והיצע הכיסוי בשוק ביטוח המשנה.

בהסכמי ביטוח משנה היחסיים, בענפים הכוללים מרכיב קטסטרופה, מגבילים מבטחי המשנה את התשלום בגין אירוע בודד בשיעור מוסכם מסכום הביטוח המכוסה.

בביטוחי דירות אגב משכנתא, הנמכרים באמצעות הבנקים, נרכש, במרבית המקרים, ביטוח משנה ספציפי ("פקולטטיבי").

לתיאור התקשרות הקבוצה עם מבטחי המשנה ובפרט התקשרות בהסכם ביטוח משנה רב-ענפי Multi-Line ראה סעיף 9.4 להלן.

6.6.1 ביטוח חבויות

דירוג מבטחי המשנה, לפי S&P או חברה מקבילה, איתם התקשרה החברה בחוזים בענף ביטוח חבויות בשנת 2012 הינו: - A, A+, AA+, AA-

שיעור ההעברה של סיכון הקבוצה למבטחי משנה שלה בתחום הפעילות נאמד ברמה של כ- 43% מדמי הביטוח נכון למועד הדוח.

מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בענף חבויות מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג S&P	מדינה	2012 פרמיה לביטוח משנה	2012 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2011 פרמיה לביטוח משנה	2011 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2010 פרמיה לביטוח משנה	2010 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance Co	-AA	שוויץ	51,085	43%	44,916	46%	42,534	37%
Lloyd's	+A	בריטניה	20,794	17%	15,628	16%	18,929	17%

6.6.2 ביטוח רכוש ואחרים

דירוג מבטחי המשנה, לפי S&P או חברה מקבילה, איתם התקשרה החברה בחוזים בענפי ביטוח רכוש וביטוח ואחרים בשנת 2012 הינו: -AA+,A+, A ,A-, +AA.

שיעור ההעברה של סיכון הקבוצה למבטחי משנה שלה בתחום הפעילות נאמד ברמה של כ- 61% מדמי הביטוח נכון למועד הדוח.

מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בענף ביטוח רכוש ואחרים מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

			2012		2011		2010	
שם מבטח המשנה	דירוג S&P	מדינה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance Co	-AA	שוויץ	87,077	25%	64,232	20%	49,644	17%
Everest Reinsurance Co.	+A	ארה"ב	33,594	10%	38,675	12%	33,677	12%

כמקובל בחוזים מסוג זה, אין עמלות המתקבלות ממבטחי המשנה (למעט בהסכמים פקולטטיביים).

6.7 ספקים ונותני שירותים

בתחום ביטוח כללי הקבוצה מתקשרת בהסכמים עם נותני שירותים שונים בקשר עם התחייבות החברה כלפי רוכש הפוליסה.

בתחום ביטוח כללי הקבוצה רוכשת בעיקר שירותים נלווים מאת עורכי דין, חוקרים, רופאים, מוסדות רפואיים, רואי חשבון, מהנדסים וספקים נוספים, בין אם לצורך סילוק תביעות בענף ביטוח חבויות ובין אם לצורך אספקת שירות אשר רכש מבוטח במסגרת פוליסת הביטוח ובכללם שירותי תיקוני צנרת, שירותי תיקון מכשירי חשמל ביתיים ושירותי ביקור רופא.

לקבוצה אין תלות בספק כלשהו, בפעילותה בתחום זה.

לתיאור הנושא ברמת הקבוצה ראה סעיף 9.5 להלן.

6.8 תחרות

בתחום זה מתחרה הקבוצה בכל חברות הביטוח במשק. על פי נתוני התאחדות חברות הביטוח, שלושת חברות הביטוח הגדולות הפועלות בתחום הינן קבוצת הראל, קבוצת כלל וקבוצת הפניקס. על פי נתונים אלו, חלקם של שלושת הגופים הגדולים בתחום בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2012 עמד על כ- 55% מסך דמי הביטוח ברוטו בדומה לשנה קודמת.

בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2012 קבוצת כלל מובילה בענף ומחזיקה בנתח שוק של כ- 22% לעומת נתח שוק של כ- 23% בשנת 2011. הקבוצה מחזיקה בנתח שוק של כ- 12% וממוקמת במקום הרביעי במשק וזאת בהשוואה למקום החמישי בשנת 2011 עם נתח שוק של כ- 11%.

נתוני נתח שוק לפי חברות מוצגים בתרשים להלן:

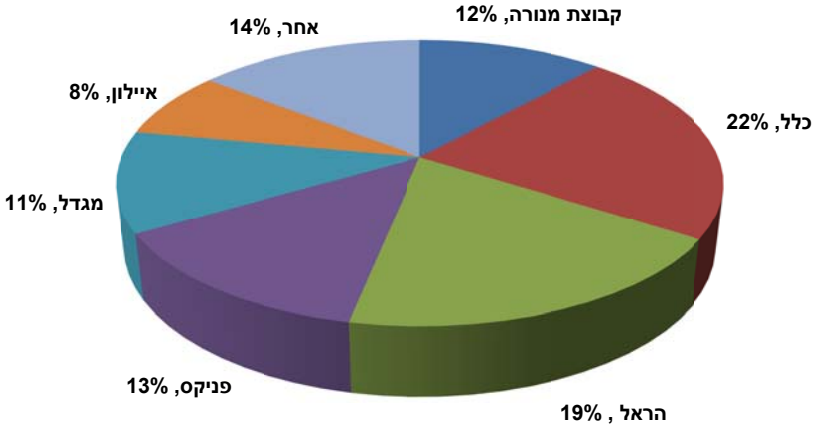

התחרות בתחום מושפעת הן מצד הביקוש למוצרים מצד החברות העסקיות השונות במשק והן מהיצע ואיכות המוצרים של חברות הביטוח. שוק ביטוח המשנה והשינויים החלים בו בתחום מהווים אף הם גורם מרכזי בתחרות. בנוסף, בביטוח העסקים הגדולים ובענף ביטוח הדירקטורים מיוצגים המבוטחים על ידי יועצי ביטוח, עובדה המחדדת את חשיבות איכות הכיסוי ובו בזמן גם יוצרת לחץ להורדת תעריפים. מוצרי הביטוח הכלולים בענף הרכוש, כגון ביטוח ימי, אווירי, הנדסי ואלקטרוני, דורשים מומחיות ספציפית ומעניקים כיסוי מורכב ועל כן, התחרות בהם מבוססת על איכות הכיסוי הביטוחי שמעניקה הקבוצה.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם: מכירת פוליסות חבויות (במיוחד פוליסת אחריות מעבידים וצד שלישי) ביחד עם מוצרים אחרים של הקבוצה (למשל פוליסות עסק); מוניטין הקבוצה בהתאמת המוצר לצרכי המבוטח ומתן שירות ברמה גבוהה למבוטחים הכולל ניהול סילוק תביעות יעיל. בנוסף, לחברה מודלים ונהלים חיתומיים הבאים לשמור על רמת הרווחיות הרצויה המנוטרת על ידי מערכות המאפשרות בקרה קפדנית ועדכנית על התוצאות השוטפות.

7. ביטוח בריאות

7.1 מידע כללי על תחום הפעילות

תחום פעילות ביטוח הבריאות מעניק כיסוי ביטוחי בגין אירועים רפואיים אשר הינם תחליפיים/משלימים או מוספים לסל הבריאות הבסיסי ו/או לשירותי הבריאות הנוספים (השב"ן) של קופות החולים בישראל.

ביטוחי הבריאות כוללים, בין היתר, כיסוי לניתוחים פרטיים בארץ או בחו"ל, טיפולים מחליפי ניתוח השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל, תרופות שאינן כלולות בסל הבריאות הבסיסי וכיסויים אמבולטוריים רבים ומגוונים.

כמו כן, ביטוחי הבריאות כוללים ביטוחי שיניים וכן ביטוחים המעניקים פיצוי כספי בעת גילוי מחלה קשה.

בנוסף, ביטוחי הבריאות כוללים ביטוח סיעודי המעניק למבוטח כיסוי למקרה שהמבוטח אינו יכול לבצע מספר פעולות בסיסיות [ADL], בהתאם לתנאי הפוליסה; וכן ביטוח תאונות אישיות הכולל מגוון כיסויים ביטוחיים עקב תאונה כגון פיצוי במקרה מוות, נכות ונכות חלקית מתאונה, שברים כוויות וכדומה.

מרבית הפוליסות בתחום הינן פוליסות ארוכות טווח של מספר שנים ולעתים לכל החיים. החל מיום 1 בינואר 2012, תחום ביטוח בריאות מאחד תחתיו גם את מרבית פוליסות ביטוח הבריאות (טווח קצר) הכוללות: ביטוח נסיעות לחו"ל, דמי מחלה ועובדים זרים.

אופי המכירות וסוגי הפוליסות מושפעים מאוד משינויים רגולטוריים, ממדיניות הקבוצה ומהצרכים והעדפות משתנות של הלקוחות.

7.1.1 מבנה תחום הפעילות והשינויים בו

שירותי הבריאות בישראל מורכבים ממספר רבדים. הראשון - סל הבריאות הבסיסי בהתאם לחוק ביטוח בריאות ממלכתי והתקנות אשר הוצאו מכוחו (להלן: "**סל הבריאות**"); השני - שירותי בריאות משלימים בקופות החולים הניתנים מכוח הסמכה בחוק ביטוח בריאות ממלכתי (לעיל ולהלן: "**שב"ן**"); והשלישי - ביטוחי הבריאות הפרטיים באמצעות חברות הביטוח. ביטוחי הבריאות הפרטיים נועדו להשלים את הרבדים הראשון והשני בדרך של הוספת נדבך נוסף על שירותי הבריאות המשלימים בקופות החולים ולעיתים בדרך של הוספה על סל הבריאות הבסיסי.

שוק ביטוחי הבריאות הינו תחום מתפתח המושפע משחיקת סל הבריאות ביחס לצרכים הרפואיים של האוכלוסייה אשר הולכים וגדלים, בין היתר, לאור שיפורים טכנולוגיים בתחום הרפואה, עלייה בתוחלת החיים ושיפור באיכות החיים וברמתם.

השירותים המשלימים של קופות החולים אינם נותנים מענה מלא לצרכים השונים, בעיקר בנושא השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל ותרופות. נוכח האמור, התפתחה בשנים האחרונות מגמה של הרחבת השב"ן בידי קופות החולים בגיבוי חברות הביטוח.

7.1.2 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים

פעילות הקבוצה בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מבטחים, לרבות הוראות חוק הפיקוח והתקנות שהוצאו על פיו וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת, כמפורט להלן.

למגבלות חקיקה מרכזיות, החלות על הקבוצה בכלל פעילותה ראה סעיף 9.2 לפרק זה.

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח בריאות וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות שפורסמו בשנה האחרונה בתחום זה:

הוראות הדין

(א) חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994

חוק זה, שנכנס לתוקף בחודש ינואר 1995, קובע כי כל אזרח ישראלי זכאי לשירותי בריאות המפורטים בסל שירותי הבריאות מכוח החוק. שירותים אלה ניתנים על ידי קופות החולים. החוק קובע כי קופות החולים מחוייבות כלפי מי שחבר בהן למתן מלוא שירותי הבריאות הכלולים בסל, באופן שיינתנו בישראל, לפי שיקול דעת רפואי, באיכות סבירה, בתוך זמן סביר ובמרחק סביר ממקום מגורי המבוטח. במקרים חריגים,

המפורטים בתקנות ביטוח בריאות ממלכתי (שירותי בריאות במדינת חוץ), התשנ"ה-1995, עשוי המבוטח לקבל מימון לשירותים רפואיים בחו"ל. בהתאם לתיקון החוק האמור, קופות החולים רשאיות להציע למבוטחיהן תוכניות שב"ן. לפרטים נוספים בדבר הגבלות והרחבות ביחס לשירותים הניתנים במסגרת תוכניות השב"ן ראה סעיף 7.1.1 לעיל וסעיף 7.4 להלן.

(ב) תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזה הביטוח) (הוראות למצב רפואי קודם), התשס"ד-2004

ראה סעיף 9.2.3 להלן.

(ג) תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח בריאות קבוצתי), התשס"ט-2009

במסגרת התקנות, נקבעו קווים כלליים ביחס לאופן בו ינהל מבטח פוליסות ביטוח בריאות קבוצתיות הנמכרות על ידו, ובכלל זה: מגבלות על זהות בעל הפוליסה, הנחיות ביחס לחובות בעל הפוליסה כלפי המבוטחים, מספר מינימאלי של מבוטחים, מגבלות על סכום הביטוח, מסמכים שיש להמציא למבוטחים עם ההצטרפות לביטוח, חידוש הביטוח וכן חובת הודעה על שינוי בדמי ביטוח, מתן אפשרות למבוטח להמשיך את הביטוח הקבוצתי כביטוח פרט במקרים מסוימים שיורה המפקח, אופן גביית דמי הביטוח ואופן ניהול המידע ביחס לפוליסה הקבוצתית.

(ד) חוק עובדים זרים (איסור העסקה שלא כדין והבטחת תנאים הוגנים), התשנ"א-1991

על פי החוק, על מעביד מוטלת החובה להסדיר לעובד זר המועסק על ידו ביטוח רפואי שיכלול סל שירותים לפי קביעת שר הבריאות בצו.

חוזרי מפקח

(א) בחודש דצמבר 2012, פרסם המפקח חוזר בעניין **עריכת תוכנית לביטוח סיעודי**. החוזר נועד לעדכן ולהחליף חוזרים קודמים בנושא שעניינם "עריכת תכנית לביטוח סיעודי", וכן "מדריך לקונה בביטוח סיעודי". החוזר כולל, בין היתר, פירוט תנאי הכיסוי הביטוחי המינימאלי בתכנית לביטוח סיעודי, הוראות לעניין אופן מכירת פוליסה לביטוח סיעודי וכן עקרונות הנוגעים לקביעת הפרמיה ובעיקר הוראה בדבר הפסקת שיווק מוצר פוליסה סיעודית בפרמיה משתנה. עוד הוגדרו בחוזר, סטנדרטים מינימאליים לקביעת מקרה ביטוח סיעודי ונקבע כי סטייה מהסטנדרטים שנקבעו אפשרית אך ורק באישור מראש ובכתב של המפקח על הביטוח. בחודש פברואר 2013 המפקח פרסם טיוטת תיקון לחוזר זה על פיו קיים איסור על מכירת פוליסה "משלימה" ללא פוליסת בסיס. בחודש יולי 2012, פרסם המפקח טיוטת חוזר שעניינה **עריכת תכנית לביטוח מחלות קשות**. הטיוטה כוללת, בין היתר, עקרונות לניסוח הגדרות בתכניות ביטוח מחלות קשות (להלן, לצורך פסקה זו: "**תכנית**") והנחיה לצורך התאמת ההגדרות בתכניות כאמור להגדרות רפואיות המקובלות כיום, וזאת, בין היתר, באמצעות נספח המציג ליקויים במספר הגדרות הנהוגות כיום ושינויים הנדרשים בהן. הטיוטה מפרטת רשימה מינימלית של מחלות, אשר תיכלל במסגרת תכנית כאמור. עוד על פי עקרונות הטיוטה, מוצע לחייב מבטחים לבחון אחת לחמש שנים, לכל הפחות, את הצורך בעדכון הגדרת מחלה המפורטת בתכנית, בהתאם להגדרות רפואיות מקובלות, וכי היא תנוסח כך שלכל הפחות יכוסו מקרים קשים ושכיחים של אותה מחלה. כמו כן, מוצע כי גם יישוב תביעות יתבצע בהתאם להגדרות המעודכנות וכי לעקרונות יינתן גילוי נאות, במסגרת אתר האינטרנט של המבטח. התחולה המוצעת של הטיוטה הינה מדורגת, על פוליסות שישווקו או יחודשו החל מיום 1 באפריל 2013, והחל מאותו מועד יחויב מבטח למכור תכניות ביטוח שיעלו בקנה אחד עם הוראות החוזר.

(ב) בחודש יוני 2012, פרסם המפקח חוזר המסדיר את **התוכניות לביטוח שיניים**. החוזר החדש מציג עקרונות לעריכת תכניות לביטוח שיניים, המתייחסים, בין היתר, לממשק בין מבטח כמנהל התביעה לבין רופא שיניים כמטפל במבוטח, למתן אפשרות למבוטח לבחור את הרופא המטפל או המרפאה וכן לתנאי ביטול הפוליסה על ידי המבוטח. עוד קובע החוזר, כי מבטח יכסה טיפולים שבוצעו בתוך 90 יום מתום תקופת הביטוח, או במועד מאוחר יותר, בהתאם לתנאי תכנית הביטוח, וכן מורה לאפשר למבוטח המעוניין בכך, לקבל טיפול חלופי

לטיפול המכוסה בפוליסה, בתנאים המפורטים בחוזר. על המבטח נאסר להשפיע על שיקול דעתו המקצועי של הרופא ובמקרה של דחיית תביעה או דחיית ערעור על בסיס רפואי, תשלח החברה למבוטח הודעה מנומקת וחתומה על ידי רופא השיניים. עוד כולל החוזר הנחיות לגבי הגילוי הנאות של חברת הביטוח באשר לסל הטיפולים המוצע בתוכנית ולהצגת רשימת רופאי השיניים שבהסדר, על פי מומחיותם ותארם, במסגרת אתר האינטרנט של החברה. הוראות החוזר יחולו על פוליסות לביטוחי שיניים שיימכרו או יחודשו החל מה- 1 באוקטובר 2012. תוקפו של הסעיף הקובע חובת הנמקה במקרה של דחיית תביעת מבוטח או ערעור, החל מה- 1 בינואר 2013.

(ג) בחודש מרס 2012, פרסם המפקח טיוטת חוזר **ביטוח סיעודי קבוצתי - מתווה למבוטחים מבוגרים**. הטיוטה דנה בהצעת מתווה מטעם משרד האוצר לטיפול במבוטחים מבוגרים (בני 60 ומעלה ביום 31 בדצמבר 2012), שהיו מבוטחים בביטוח סיעודי קבוצתי בחברות הביטוח במועד הקובע (1 באפריל 2010 או לאחריו), ואופן חידוש הפוליסות הקבוצתיות לגביהן. בחודש ינואר 2013 הועבר מכתב למנהלי חברות הביטוח בו פורטו תנאי פוליסת המתווה של הביטוח הסיעודי הקבוצתי, לרבות תוכנית הפעלת פוליסת המתווה. עוד צויין כי כל האמור במכתב יעוגן בהסדרה מתאימה של תקנות ייעודיות וחוזר נלווה.

7.2 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיותו ובתמהיל הלקוחות

7.2.1 היקף הפעילות

בהתאם לדוחות הכספיים של חמש חברות הביטוח הגדולות, בתחום ביטוח בריאות, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2012, הכנסות הענף בתחום עמדו על סך של כ- 5,007 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 4,400 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של כ- 607 מיליוני ש"ח בהיקף דמי הביטוח.

לפירוט הכנסות הקבוצה מפרמיה בתחום, ראה סעיף 4.4.3 לדוח הדירקטוריון.

7.2.2 רווחיות

מרבית תוכניות ביטוח הבריאות הינן לתקופות ארוכות, וככאלו מושפעות מהנחות אקטואריות, במשך חיי הפוליסה. שינויים בהנחות ובהערכות האקטואריות, ביחס לסיכון, עשויים להשפיע מהותית על התוצאות העסקיות. בביטוח סיעודי, המתאפיין בצבירת רזרבות בסכומים ניכרים, להכנסות מהשקעות קיימת השפעה מהותית על תוצאות העסקיות ועל הרווחיות בתחום.

לפירוט רווחיות הקבוצה בתחום, ראה סעיף 4.4.3 לדוח הדירקטוריון.

7.2.3 תמהיל לקוחות

לפרטים ראה סעיף 7.8.3 להלן.

7.3 גורמי הצלחה קריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם

להערכת הקבוצה, גורמי הצלחה קריטיים בתחום הפעילות הינם, בין היתר, איתור הצרכים של הלקוחות בתחום הבריאות ויכולת פיתוח מוצרים העונים לצרכים אלו, יכולת השיווק וההפצה לגיוס לקוחות חדשים, רמת שירות גבוהה ללקוח, סילוק תביעות ביעילות ובמקצועיות תוך שמירה על רמת השירות ושיפור מערכות המידע בתחום זה.

7.4 תחליפים למוצרי תחום הפעילות

לחלק מהכיסויים המוצעים בתחום הפעילות ישנם מוצרים תחליפיים המסופקים על ידי קופות החולים. שינויים בסל הבריאות הבסיסי או בשב"ן עשויים להשפיע על גודלו של השוק הרלבנטי, כמו גם על הכיסויים המוצעים בתחום הפעילות וכן על ההוצאות לסילוק התביעות.

7.5 מבנה התחרות והשינויים שחלו בתחום

לפירוט בדבר מבנה התחרות והשינויים שחלו בתחום ראה סעיף 7.12 להלן.

7.6 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

במהלך תקופת הדוח, חלו שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום הבריאות. להרחבה בנושא ביטוח משנה ראה גם סעיף 7.10 להלן.

7.7 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לפרשנות הפוליסה.

7.7.1 ביטוח סיעודי

תוכנית המעניקה למבוטח פיצוי חודשי המוגדר ונקבע מראש לאחר תקופת המתנה של מספר חודשים החל ממועד מקרה הביטוח (מועד בו המבוטח אינו יכול לבצע פעולות יומיומיות בסיסיות ADL, כולן או חלקן בהתאם להגדרות בפוליסה), ולמשך תקופת הפיצוי כפי שהוגדרה בפוליסה, עם רכישתה. הפיצוי כאמור משולם כל עוד המבוטח במצב סיעודי, אך לא יותר מהתקופה הנקובה בפוליסה.

פוליסה זו נמכרת בעיקר ללקוחות פרטיים. קיימות גם פוליסות קבוצתיות לביטוח סיעודי. פוליסות מסוג זה משווקות בדרך כלל למעסיקים, ולעתים בשיתוף וועדי עובדים, המעוניינים לבטח את עובדיהם בכיסוי למקרה סיעודי.

7.7.2 ביטוח מחלות קשות

פוליסה המבטיחה למבוטח פיצוי כספי במקרה של אבחון מחלה קשה מתוך רשימת מחלות מוגדרת המאופיינת על ידי חלוקה לארבע קבוצות של מחלות ומאפשרת ללקוח תביעה נוספת לאירוע של גילוי מחלה קשה ובתנאי שאינה כלולה בקבוצת המחלות הראשונה ובהתאם לתנאי הפוליסה.

הפוליסה נמכרת בעיקר ללקוחות פרטיים, אך קיימות גם פוליסות קבוצתיות לביטוח מחלות קשות באמצעות מעסיקים שמעוניינים לבטח את עובדיהם בביטוח מסוג זה.

7.7.3 ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות

הכיסוי הביטוחי בפוליסות אלו מבוסס על מודל של שיפוי בגין הוצאות רפואיות עד לתקרה הנקובה בפוליסה. לעיתים, מתווסף לכיסוי הביטוחי מרכיב של פיצוי כספי שאינו תלוי בהוצאות בפועל.

סוגי הכיסויים שניתן לרכוש הם, בין היתר: כיסוי לתרופות שאינן כלולות בסל הבריאות, השתלות איברים בחו"ל, טיפולים מיוחדים בחו"ל, ניתוחים פרטיים בארץ ובחו"ל, טכנולוגיות מחליפות ניתוח, התייעצויות עם רופאים מומחים ושירותים אמבולטוריים מגוונים כגון בדיקות אבחנתיות, בדיקות הריון, טיפולים ברפואה משלימה ועוד. כמו כן ניתן לרכוש פיצוי בגין אשפוז ממחלה, פיצוי בגין ימי החלמה בבית, פיצוי בגין אשפוז בלתי צפוי/אלקטיבי בבית חולים וכתבי שירות כגון ביקור רופא ועזרה ראשונה ברפואת שיניים ועוד.

ביטוח המכסה הוצאות רפואיות נמכר הן ללקוחות פרטיים והן ללקוחות קבוצתיים באמצעות מעסיקים שמעוניינים לרכוש ביטוח המכסה הוצאות רפואיות לעובדיהם.

7.7.4 ביטוח שיניים

תכניות לביטוח שיניים של הקבוצה הם משני סוגים עיקריים: (1) מוצר ששווק ללקוחות פרטיים (עד ליום 1.10.2012), המעניק כיסוי לרפואה משמרת, הכולל, בין היתר, סתימות, ניקויי אבן ועקירות; (2) מוצר המשווק ללקוחות קולקטיביים הכולל מגוון רחב של כיסויים החל מרפואה משמרת ועד רפואה משקמת פריודנטליים ואורטודנטיים.

7.7.5 ביטוח תאונות אישיות לזמן ארוך

התכנית מעניקה פיצוי כספי בעת תאונה בארץ או בחו"ל אשר גרמה למוות, נכות, שברים, כוויות, אשפוז בבית חולים וסיעוד.

התכנית כוללת חבילת כיסויים נוספים בעת תאונה: אחות פרטית בעת אשפוז, הוצאות פינוי באמבולנס, הוצאות שהייה של קרוב משפחה בקרבת בית החולים, טיפולי פיזיוטרפיה, טיפולי שיניים משקמים ועוד.

הפוליסה משווקת בעיקר ללקוחות פרטיים בתוקף עד גיל 80.

7.7.6 ביטוח נסיעות לחו"ל

ביטוח נסיעות לחו"ל מעניק סל של כיסויים ביטוחיים למבוטחים במהלך שהותם בחו"ל. הסל כולל, בין היתר, כיסוי בגין מחלות, תאונות ואירועים רפואיים שונים, כמו גם נזקים לצד ג' ונזקי כבודה.

תקופת הביטוח בפוליסות אלה היא בדרך כלל קצרת טווח ונקובה בימים, בהתאם לתקופת שהיית המבוטח בחו"ל.

7.7.7 ביטוח רפואי לעובדים זרים ותיירים

על מנת לענות על צורכיהם המיוחדים של תושבי חוץ המגיעים לארץ כעובדים (לעיל ולהלן: "**עובדים זרים**") קבעה הממשלה בחקיקה מיוחדת לעניין זה חובת ביטוח רפואי החלה על המעביד תוך הגדרת כיסוי מינימאלי בצו. הקבוצה משווקת תכנית ביטוח לעובדים זרים בהתאם לדרישות הצו. הפוליסה משווקת באמצעות סוכנים מורשים לפרטים ולקבוצות באמצעות מעבידיהם. הביטוח כולל, בין השאר, כיסוי למימון הוצאות אשפוז בבית חולים ציבורי בישראל, לרבות הוצאות חדר מיון (גם אם לא מלווה באשפוז), חדר ניתוח, שכר מנתח ורופא מרדים, טיפול נמרץ, תרופות בהתאם לסל התרופות, ייעוץ ובדיקות, מימון הוצאות העברת המבוטח באמבולנס ממקום האירוע לבית החולים ומימון כרטיס טיסה עבור המבוטח במידה והמבוטח אינו מסוגל לעבוד עקב מחלה. בנוסף, ניתן להוסיף לפוליסה זו, פיצוי חד פעמי למקרה מוות או נכות צמיתה מתאונה, טיפול חירום בשיניים והעברת גופה לארץ המוצא.

כמו כן, משווקת הקבוצה פוליסה לביטוח הוצאות רפואיות לתיירים השוהים בישראל. כיסוי זה דומה בעיקרו לביטוח הניתן לעובדים זרים, אך מוגבל בסכום מקסימאלי.

7.7.8 ביטוח דמי מחלה

הקבוצה משווקת ביטוח דמי מחלה המכסה את חבותו של המבוטח (המעסיק) כלפי עובדיו לתשלום ימי מחלה. בהתאם להוראות הדין (חקיקה, תקנות, הסכמים קיבוצים וצווי הרחבה) לעניין זכויות עובדים לעניין זה.

7.8 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

7.8.1 להלן נתונים עיקריים לגבי תחום הפעילות ביחס לתקופות המפורטות להלן:

באלפי ש"ח	2012	2011	2010
פרמיות ברוטו	434,843	370,184	347,855
פרמיות בשייר עצמי	331,550	268,330	252,265
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	416,977	239,487	271,406
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	151,684	140,394	174,047

7.8.2 להלן פירוט פרמיות מוצרי ביטוח בריאות

שנת 2012

באלפי ש"ח	תלוי תשואה	אחר	סה"כ
ביטוח סיעודי	62,211	1,206	63,417
ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות	-	213,743	213,743
אחר	-	97,041	97,041
ביטוח מחלות קשות	60,443	199	60,642
סה"כ פרמיות	**122,654**	**312,189**	**434,843**
התחייבויות ביטוחיות	58,877	806,470	865,347

שנת 2011

באלפי ש"ח	תלוי תשואה	אחר	סה"כ
ביטוח סיעודי	56,896	724	57,620
ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות	-	199,963	199,963
אחר	-	61,501	61,501
ביטוח מחלות קשות	50,923	177	51,100
סה"כ פרמיות	**107,819**	**262,365**	**370,184**
התחייבויות ביטוחיות	45,811	610,332	656,143

שנת 2010

באלפי ש"ח	תלוי תשואה	אחר	סה"כ
ביטוח סיעודי	49,548	859	50,407
ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות	-	199,790	199,790
אחר	-	51,283	51,283
ביטוח מחלות קשות	46,241	134	46,375
סה"כ פרמיות	**95,789**	**252,066**	**347,855**
התחייבויות ביטוחיות	45,424	559,053	604,476

לעניין הסברים בדבר התפתחות ההכנסות מפרמיות ראה סעיף 4.4.3 לדוח הדירקטוריון.

7.8.3 לקוחות

ניתן לחלק את הלקוחות בתחום הבריאות לשתי קבוצות עיקריות, כמפורט להלן:

ביטוח פרט: תכניות ביטוח הנמכרות ללקוחות פרטיים הינם, בדרך כלל, תכניות ביטוח המוצעות לתקופות ארוכות (למשך כל חיי המבוטח או עד גיל אשר נקבע מראש), המכסות את המבוטח גם אם חל שינוי במצבו הבריאותי במהלך תקופה זו.

לאור העובדה שמרבית תוכניות הביטוח במסגרת ביטוחי הפרט הינן לתקופות ארוכות, בהן הסיכון יכול להשתנות באופן מהותי, לחברות הביטוח קיים קושי להתחייב לפרמיה שלא תשתנה לאורך השנים. על כן ניתנה לחברות הביטוח, האפשרות, במסגרת פוליסות הביטוח, לשנות את טבלת הפרמיות למבוטחים קיימים, וזאת בכפוף לאישורו של המפקח. חוזר המפקח מחודש יולי 2005 מסדיר את העקרונות והתנאים שיעמדו בבסיס בחינתן של בקשות לשינוי תעריפים שיוגשו על ידי חברות הביטוח.

ביטוח קבוצתי: תכניות ביטוח הנמכרות לקבוצת מבוטחים בעלי זיקה משותפת באמצעות גורם מייצג ("בעל פוליסה"). תנאי ההסכמים לביטוח קבוצתי נקבעים במשא ומתן בין המבטח לבין בעל הפוליסה והם חלים על כל הפרטים הנכללים בקבוצה הרלוונטית. בדרך כלל הסכמים אלו נחתמים לתקופות ידועות מראש של מספר שנים המתחדשות בכפוף להסכמת הצדדים. קיימים הסכמים לביטוח קבוצתי הכוללים התייחסות למתן רצף ביטוחי במועד תום ההסכם לביטוח קבוצתי, או במועד סיום החברות של המבוטח בקבוצה. בביטוח סיעודי קבוצתי קיימת חובה להציע רצף ביטוחי למבוטח בתום תקופת ההסכם או עם עזיבת המבוטח את הקבוצה.

לקוחות הקבוצה בתחום הפעילות הינם מגוונים, כך שלקבוצה אין תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות. כמו כן, לקבוצה אין לקוח בודד שסך הכנסותיה ממנו מהוות 10% ומעלה מכלל הכנסות הקבוצה.

7.8.4 להלן התפלגות פרמיות בין ביטוחי פרט לביטוחים קולקטיביים:

שנת 2012

באלפי ש"ח	ביטוחי פרט	ביטוחים קולקטיביים	סה"כ
ביטוח סיעודי	62,211	1,206	63,417
ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות	195,576	18,167	213,743
אחר	71,658	25,383	97,041
ביטוח מחלות קשות	60,443	199	60,642
סה"כ פרמיות	**389,888**	**44,955**	**434,843**
התחייבויות ביטוחיות	827,054	38,293	865,347

שנת 2011

באלפי ש"ח	ביטוחי פרט	ביטוחים קולקטיביים	סה"כ
ביטוח סיעודי	56,896	724	57,620
ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות	186,227	13,736	199,963
אחר	38,771	22,730	61,501
ביטוח מחלות קשות	50,923	177	51,100
סה"כ פרמיות	**332,818**	**37,367**	**370,184**
התחייבויות ביטוחיות	614,714	41,429	656,143

שנת 2010

באלפי ש"ח	ביטוחי פרט	ביטוחים קולקטיביים	סה"כ
ביטוח סיעודי	49,548	859	50,407
ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות	174,650	25,140	199,790
אחר	35,489	15,794	51,283
ביטוח מחלות קשות	46,241	134	46,375
סה"כ פרמיות	**305,928**	**41,927**	**347,855**
התחייבויות ביטוחיות	585,947	18,529	604,476

7.8.5 שיעור ביטולים

שיעור הביטולים מהפוליסות בתוקף לראשית השנה, בענפי מחלות ואשפוז, במונחי פרמיות, עמד על שיעור של כ- 4.3% בשנת 2012 לעומת 3.8% בתקופה המקבילה אשתקד.

7.9 שיווק והפצה

החברה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בתחום באמצעות סוכנים עצמאיים ומשלמת להם עמלות מכירה מסוגים שונים ובעיקר כשיעור מדמי הביטוח. לקבוצה אין סוכן אשר היקף פעילותו מהווה מעל 10% מדמי הביטוח בתחום הפעילות.

שיעור העמלה הממוצע מהפרמיות בשנת 2012 עמד על 26%, לעומת 23% בתקופה המקבילה אשתקד.

בנוסף, חלק מפוליסות ביטוח דמי מחלה, משווקות באמצעות תשתית החברות המבוטחות בקרן הפנסיה של הקבוצה.

7.10 ביטוח משנה

התקשרות הקבוצה בביטוחי משנה בתחום ביטוח הבריאות הינן ארוכות טווח והן נקבעות לפי תכנית הביטוח וניתנים לביטול בהודעה מראש לגבי ביטוחים עתידיים בלבד. בחלק מביטוחי המשנה יש למבטח המשנה אפשרות לעדכן תעריפים במהלך תקופת ההסכם, בהתקיים תנאים מסוימים.

לעניין הפסקת חבות מבטח משנה בתחום וכניסת מבטח משנה חליפי לנעליו ראה סעיף 2.2 בדוח הדירקטוריון.

מבטחי משנה ששיעור הפרמיה מסך פרמיות ביטוח המשנה גבוה מ- 10% בתחום ביטוח בריאות (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג S&P	מדינה	2012 פרמיה לביטוח משנה	2012 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2011 פרמיה לביטוח משנה	2011 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2010 פרמיה לביטוח משנה	2010 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Re	AA-	שוויץ	78,384	75.9%	67,731	66.8%	64,611	67.9%
Munich Re	AA-	גרמניה	11,770	11.4%	20,395	20.1%	18,441	19.4%
Gen Re	AA+	גרמניה	11,464	11.1%	12,263	12.1%	11,320	11.9%

לפרטים נוספים לעניין ביטוח משנה ברמת הקבוצה ראה סעיף 9.4 להלן.

7.11 ספקים ונותני שירותים

בתחום ביטוח הבריאות הספקים העיקריים של הקבוצה הינם רופאים, מרפאות ובתי חולים פרטיים למתן שירותים רפואיים בהתאם לפוליסות. בנוסף, קשורה הקבוצה בהסכמים עם מספר ספקי שירותי ניהול רפואי לצורך תפעול מערך השירותים השונים למבוטחים. ההתקשרות עם הספקים הנ"ל כוללת התחייבויות של הספק למתן השירות והסדרי תשלום באחת משתי דרכים עיקריות: תשלום עבור כל פעולה או תשלום קבוע הנגזר בין היתר ממספר המבוטחים בפועל (קפיטציה). לקבוצה אין תלות בספקים ונותני שירותים בתחום זה.

לתיאור הנושא ברמת הקבוצה, ראה סעיף 9.5 להלן.

7.12 תחרות

7.12.1 מבנה התחרות בתחום

בתחום הבריאות קיימת תחרות חריפה הנובעת, בין היתר, מריבוי מתחרים ודמיון במוצרים. משקל הביטוחים הקולקטיביים בתחום גדל בהתמדה. בביטוחים הקבוצתיים, ריבוי היועצים בתחום העצים את התחרות שהתבטאה, בין היתר, בירידות מחירים ושחיקת תעריפים.

בהתאם לנתונים המופיעים בדוחות הכספיים של חברות הביטוח בענף, להלן פירוט של התפלגות פרמיות בין חברות הביטוח בישראל בענף ביטוח בריאות ליום 30.09.2012:

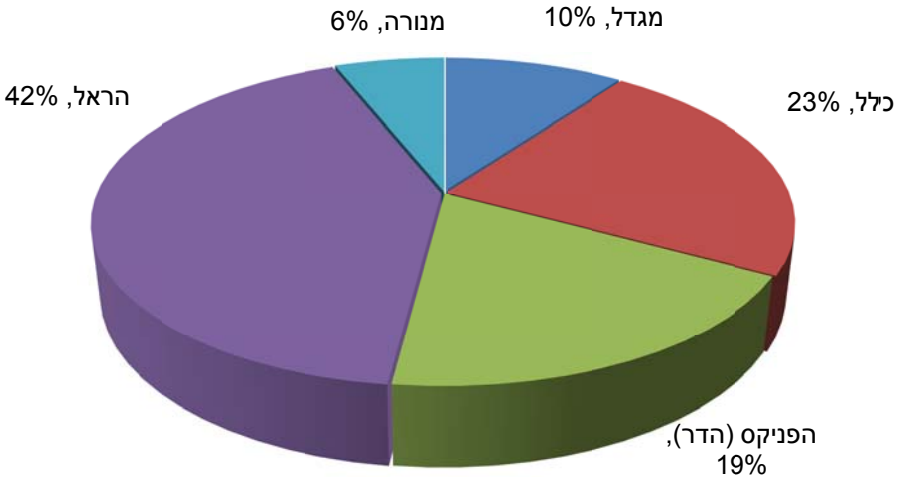

שיטות להתמודדות עם התחרות והגורמים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום

השיטות העיקריות של הקבוצה להתמודד עם התחרות הן: סינרגיה בין החברות השונות בקבוצה במתן פתרונות כוללים ללקוחות הקבוצה לרבות בתחום הבריאות; פיתוח מוצרים חדשים העונים לצרכי הלקוחות ולהתפתחויות בתחום הרפואה; שיפור השירות ללקוח תוך התייעלות תפעולית; הרחבת מערך הסוכנים והסתייעות בסוכנים העובדים עם הקבוצה כמקור להפניית לקוחות; השתתפות במכרזים מרכזיים בתחום ועוד.

הגורמים המרכזיים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום הם חוסנה הפיננסי של הקבוצה; רמת השירות הגבוהה של הקבוצה בעת ניהול תביעות ותשלום תגמולי ביטוח וכן קשר ארוך טווח עם סוכנים שמשווקים את מוצרי הקבוצה.

8. שירותים ומוצרים פיננסיים

8.1 מידע כללי על תחום הפעילות

8.1.1 כללי

פעילות הקבוצה בתחום השירותים והמוצרים הפיננסיים מנוהלת על-ידי מנורה מבטחים פיננסיים, חברה בת של החברה.

מנורה מבטחים פיננסיים עוסקת באמצעות חברות הבת שלה, מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ (להלן: "**מנורה מבטחים קרנות**"), מנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ (להלן: "**מנורה מבטחים השקעות**") ומנורה מבטחים חיתום וניהול בע"מ (להלן: "**מנורה מבטחים חיתום**"), בשירותי ניהול נכסים פיננסיים ושיווק להשקעות (ניהול קרנות נאמנות וניהול תיקים), חיתום והפצה, בנקאות להשקעות וגיוסי הון וחוב.

8.1.2 מבנה תחום הפעילות והשינויים החלים בו

תחום השירותים והמוצרים הפיננסיים מתאפיין במהלך השנים האחרונות בתנודתיות כתוצאה מאירועים פוליטיים וכלכליים בישראל ובעולם, הגורמים לשינויים בשערי ניירות הערך בבורסות ובשווקים המוסדרים, המשפיעים על היקף הפעילות בשוק ההון וכתוצאה מכך משפיעים על הפעילות של מנורה מבטחים פיננסיים, נכסיה ותוצאותיה העסקיות.

כמו כן, מתאפיין התחום ברגולציה רבה וכן במעורבות ענפה של רשויות רבות בהסדרת הפעילות בתחום ובכלל זה, רשות ניירות ערך, הבורסה לניירות ערך בתל-אביב בע"מ (להלן: "**הבורסה**"), אגף שוק ההון במשרד האוצר ובנק ישראל.

בשנים האחרונות בוצעו שינויים רגולטוריים רבים, ובין היתר, שינויים המסדירים את הגברת האכיפה בתחום והממשל התאגידי בו.

היקף הרגולציה החדשה, המחייבת הוצאות תפעוליות רבות מחד והתחרות העזה הקיימת בתחום, מובילה לשחיקה ברווחיות וכפועל יוצא מכך לריבוי מיזוגים בשוק.

לגבי פעילות החיתום, כתוצאה משינוי בשוק ההון הישראלי והשתכללותו במהלך השנים האחרונות, החלו תאגידים רבים לגייס חוב באמצעות שוק ההון (הנפקות אג"ח קונצרני). גיוסי החוב של הקונצרנים (הן בדרך של גיוסים פרטיים והן בדרך של הנפקות לציבור) הביאו לגידול משמעותי בהיקפי הפעילות של תחום זה. יצוין, כי במרבית המקרים (אך לא תמיד), לא ניתן חיתום בהנפקות פרטיות של איגרות חוב ומשולמת עמלת ניהול והפצה בלבד.

8.1.3 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

פעילות תחום השירותים והמוצרים הפיננסיים כפופה לרגולציה רבה ולחובת קבלת היתרים ורישיונות מרשויות המדינה השונות ובעיקר רשות ניירות ערך. לפירוט ראה סעיף 8.9.2 להלן.

8.1.4 שינויים בהיקף הפעילות בתחום וברווחיותו

במהלך שנת 2012, החלה הכלכלה העולמית להתאושש ממשבר החוב באירופה והמצב הכלכלי בארה"ב, שכללה תנודתיות גבוהה בשווקים בארץ ובחו"ל, ואשר השפיעה על היקף הפדיונות בענף קרנות הנאמנות לעומת גידול באפיק הקרנות הכספיות. בעקבות כך, גייס ענף הקרנות כ- 19.5 מיליארד ש"ח, אשר בעקבותיו עלה שווי נכסי ענף הקרנות בישראל לסך של 170 מיליארד ש"ח. בנוסף לאמור, במהלך שנה זו ניכרה מגמה של הסטת כספים לנכסים מסוכנים יותר ובפרט לקרנות אג"ח קונצרני, ובנוסף נרשם גידול בהשקעה בקרנות המתמחות באגרות חוב ממשלתיות כך שנתח השוק של קרנות אילו גדל ל- 19%.

במהלך שנת 2012, נמשך המשבר בשוק ההנפקות בישראל, דבר אשר השפיע על היקף פעילות החיתום, ביחס לשנים קודמות. מגמה אשר החלה להשתנות במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2012, שתרמה לעלייה בהיקף הפעילות החיתום. **יצויין, כי פעילות הקבוצה בתחום החיתום איננה מהותית במונחים כספיים ביחס לפעילות הקבוצה בכללותה.**

לפרטים בדבר היקף הפעילות והרווחיות ראה סעיף 4.4.4 לדוח הדירקטוריון.

8.1.5 התפתחויות בשווקים של תחום הפעילות או שינויים במאפייני הלקוחות

בהמשך לרפורמת בכר וניתוק הבנקים מהבעלות בקרנות הנאמנות, הפכו יועצי ההשקעות והמודלים לדירוג קרנות נאמנות בבנקים לגורם חשוב ועיקרי בהפצת קרנות הנאמנות. כמו כן, גברו החשיבות וההשקעה בפרסום לציבור של המוצרים השונים של הגופים שרכשו את הפעילות האמורה מהבנקים.

כמו כן, עקב יישום המלצות ועדת חודק על ידי הגופים המוסדיים והקשחת הפרמטרים למתן אשראי על ידי הגופים המוסדיים, התרחבה המגמה של גיוס חוב באמצעות הרחבה של סדרות אג"ח סחירות קיימות. בנוסף, "כללי חודק" יצרו מספר תופעות נוספות – הראשונה, הינה העדר נגישות של חברות בדירוג בינוני ומטה לגיוס חוב סחיר; השנייה, הינה התפתחות של שוק לא סחיר בו ניתנות הלוואות ישירות ("אחד על אחד") מגוף מוסדי לחברה; והשלישית, הינה תופעה של ביצוע הנפקות פרטיות עבור מספר מצומצם של גופים מוסדיים. לכל הנ"ל השפעה על היקף פעילות השוק הסחיר בכלל ופעילות החיתום וההפצה של מנורה חיתום בפרט.

8.1.6 גורמי ההצלחה הקריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם

גורמי ההצלחה הקריטיים, בפעילות ניהול תיקים וקרנות נאמנות הינם, בין היתר, מצב שוק ההון בישראל, השגת תשואות טובות ללקוחות תוך שמירה על רמת סיכון סבירה, תמהיל שיווק ופרסום מוצלח וכן שמירה על רמת השירות הניתנת ללקוחות.

גורמי ההצלחה הקריטיים בפעילות חיתום, הינם, ביסוס המוניטין של חברת החיתום ומנהליה, אחזקת צוות מקצועי בעל יכולות למתן פתרונות בינתחומיים (ראייה משפטית, כלכלית וחשבונאית) יצירתיים לצרכים והטעמים המשתנים של המנפיקים מחד והמשקיעים מאידך, נגישות למקורות מימון לגיבוי פעילות החיתום ואיתנות פיננסית, קיומו של שוק אשראי חוץ בנקאי פעיל בעל נזילות מספקת, גובה המחירים האלטרנטיביים לגיוסי ההון (לרבות בשווקים הבינלאומיים), וכן קשרי עבודה הדוקים עם המשקיעים המוסדיים.

8.1.7 מחסומי הכניסה והיציאה העיקריים של תחום הפעילות ושינויים החלים בהם

מחסומי הכניסה העיקריים לתחום הפעילות הינם: הצורך בעמידה בתנאים הנדרשים על פי דין לקבלת רישיונות והיתרים לפעילות בתחום, הצורך בניסיון מוכח לאורך מספר שנים בהשגת תשואות כבסיס לשיווק הקרנות באמצעות הבנקים, השלכות השינויים ברגולציה בתחום וההוצאות בגינה וכן דרישות הון עצמי מינימאלי וביטוח אחריות מקצועית, כמפורט בסעיף 8.9 להלן, לפי העניין.

כמו כן, לעניין פעילות החיתום, נדרשת מומחיות, ניסיון, מוניטין חובת פיקדון ואיתנות פיננסית.

מחסום היציאה העיקרי הקיים בפעילות ניהול קרנות נאמנות הינו המגבלות הקבועות בהסכמי הקרן לפירוקה או באמצעות בית משפט ובכפוף להוראות חוק השקעות משותפות בנאמנות.

מחסום היציאה העיקרי הקיים בפעילות החיתום הינו הדרישה לקיומו של ביטוח האחריות המקצועית למשך תקופה של שבע שנים לאחר מתן ההתחייבות החיתומית ואחריותו של החתם לפרט מטעה בתשקיף למשך התקופות הקבועות בדין. בנוסף, קיימת חובת הפקדת פיקדון, בסך של כ- 3 מיליוני ש"ח, אשר ישמש לטובת תובעים פוטנציאליים ואשר אינו ניתן למשיכה, אלא בתנאים הקבועים בחוק, ובכלל זה, כעבור שלוש שנים, מתאריך התשקיף האחרון, שעליו חתם.

8.1.8 תחליפים למוצרי תחום הפעילות ושינויים החלים בהם

התחליפים לשירותי החיתום וגיוס ההון והחוב המוצעים על ידי הקבוצה הינם גיוס כספים מתאגידים בנקאיים או ממוסדות פיננסיים אחרים וכן הנפקות המבוצעות ללא חיתום או הפצה או ייעוץ.

התחליפים העיקריים לשירותי ניהול הנכסים המסופקים על ידי תחום השירותים הפיננסיים הינם: ניהול נכסים עצמי, באופן בו הלקוח מחליט כיצד לנהל את נכסיו, באופן אישי או בסיוע ייעוץ מיועצי השקעות בבנקים, ופיקדונות רגילים ומובנים וכן תוכניות חיסכון של המערכת הבנקאית ופוליסות ביטוח חסכון טהור בחברות הביטוח.

התחליף העיקרי לשירותי קרנות הנאמנות הוא תעודות הסל, ענף שהחל בהצמדות למדדים "פשוטים" (ת"א 100, ת"א 25) והתפתח עד למכירת מוצרים מתוחכמים יותר המתחרים ישירות בקרנות הנאמנות.

כמו כן, קיימת תחליפיות בין המוצרים השונים של התחום, באופן שללקוחות ישנה אפשרות לרכוש שירותי ניהול נכסים בשוק ההון הן בדרך של קבלת שירותי ניהול תיקים והן בדרך של רכישת יחידות בקרנות נאמנות, באופן שקרנות הנאמנות מהוות תחליף מסוים לשירותי ניהול תיקי השקעות.

8.1.9 מבנה התחרות בתחום הפעילות ושינויים החלים בו

כאמור לעיל, התחרות בתחום הינה מתמדת וחריפה, הן מצד התאגידים הבנקאיים השונים, לרבות בנקים זרים הפועלים בישראל והן מצד הגופים הלא בנקאיים ובכללם חברות המוחזקות על ידי חברות הביטוח.

מכירת הקרנות הפכה את הבנקים למפיצים של קרנות נאמנות במקום יצרנים בעבר. מכירת הקרנות הגבירה את התחרות ומיקדה אותה בהשגת תשואה עודפת ללקוח ביחס לסיכון, כאשר התשואה הפכה גם לשיקול מרכזי מנקודת ראות המפיצים במסגרת הייעוץ שלהם ללקוחות. למספר שינויים נוספים שנעשו בתחום קרנות הנאמנות ראה גם סעיף 8.9 להלן.

המשבר הכלכלי בשווקים בעולם משפיע ישירות על תעשיית ניהול הנכסים בישראל בכלל ועל תעשיית ניהול התיקים בפרט. רוב השחקנים בתעשייה האמורה החלו לקיים מו"מ על מיזוגים ו/או רכישות. ההערכות הרווחות בשוק בהקשר זה הינן שלאור העובדה שדמי הניהול הולכים ופוחתים אין למעשה יתרון בניהול בית השקעות קטן ועל כן פונים אלו האחרונים למיזוגים האמורים בסעיף זה לעיל.

ענף פעילות החיתום מאופיין בתחרות גבוהה לאור פוטנציאל ההכנסות הגבוה בו ומספר שחקנים דומיננטיים קטן יחסית. הגורמים המהותיים בענף הם חברות החיתום בהם שותפים הבנקים, חברות החיתום של חברות ביטוח הגדולות, בתי השקעות, וגופי נוסטרו פרטיים גדולים. כמו כן, בעקבות המגבלות השונות החלות על גופי חיתום הקשורים לבנקים ולמשקיעים המוסדיים, חלה עלייה בכוחם של גופי חיתום הקשורים לגופי נוסטרו פרטיים. לעניין הרפורמה המוצעת בתחום החיתום וכן לעניין תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים והשפעות אפשריות של אלה על פעילות מנורה מבטחים חיתום ראה סעיף 8.6.3 להלן.

לעניין התחרות בתחום פעילות זה ראה גם סעיף 8.6 להלן.

8.2 מוצרים ושירותים

להלן תיאור עיקרי המוצרים והשירותים הניתנים על ידי הקבוצה בתחום פעילות זה:

8.2.1 ניהול תיקי השקעות

במסגרת פעילות זו, עוסקת הקבוצה בניהול תיקי השקעות במגוון אפיקי השקעה, המותאמים לצורכי הלקוח כאשר ניירות הערך והנכסים האמורים עשויים לכלול יחידות קרנות נאמנות או נכסים פיננסיים אחרים המנוהלים על ידי הקבוצה או באמצעותה, בכפוף לקבלת הסכמת הלקוח.

לצורך מתן שירותי ניהול התיקים מתקשרת מנורה מבטחים השקעות בהסכם בכתב עם הלקוח, בו מוגדרים צרכי הלקוח ומדיניות ההשקעות בתיק הלקוח, וכן נקבעים תנאי ההתקשרות והעמלות להן זכאית הקבוצה בגין שירותיה.

פעילות ניהול התיקים מתבצעת בפועל באמצעות מנהלי תיקי השקעות, בהתאם לצרכי הלקוח ומדיניות ההשקעות שהתווה וזאת במסגרת עקרונות ניהול השקעות הנקבעים על ידי הנהלת מנורה מבטחים השקעות וועדת ההשקעות שלה.

להלן פרטים לגבי סך הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים השקעות (במיליוני ש"ח):

	31.12.2012	31.12.2011	31.12.2010
סך הנכסים המנוהלים	3,572	3,419	3,872
סך הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים השקעות בקרנות נאמנות של חברת קרנות הנאמנות (במיקור חוץ)	236	124	139
סך הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים השקעות עבור לקוחות החברה בקרנות נאמנות שאינן חלק מקרנות נאמנות המנוהלות על ידי מנורה מבטחים השקעות	10	13	85
סך הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים השקעות עבור אומגה קרן השתלמות המנוהלת על ידי מנורה מבטחים מהנדסים שהינה בשליטת מנורה מבטחים פיננסים	2,442	2,413	2,564

8.2.2 ניהול קרנות נאמנות

קרן נאמנות מוקמת, בהתאם לחוק השקעות משותפות בנאמנות, על פי הסכם בין מנהל הקרן לבין נאמן, בו נקבעים, בין השאר, תקופת קיומה של הקרן, מדיניות ההשקעות של הקרן, סיווג הקרן כקרן פתוחה או סגורה, ופרטים נוספים לעניין שכר מנהל הקרן, שכר הנאמן ועוד. מכירת היחידות בקרנות נאמנות נעשית על פי תשקיף, שתוקפו שנה מיום פרסומו או מועד קצר יותר, כפי שפורסם בתשקיף.

מנורה מבטחים קרנות מנהלת נכון למועד הדוח 71 קרנות נאמנות. קרנות הנאמנות נבדלות זו מזו, בין היתר, במדיניות ההשקעות, בפרטים הנוגעים לסיווג הקרן לצורך פרסום וכן בסיווג המס שלהן. קבלת החלטות שעניינן ניהול תיק ההשקעות של הקרנות מתבצע על ידי עובדים בעלי רישיון מנהל תיקים כנדרש בחוק להשקעות משותפות בנאמנות. בחלק מהקרנות, משתף מנהל הקרן פעולה עם מנהלי השקעות חיצוניים, אשר מנהלים את תיק ההשקעות של הקרנות בניהולו. בשנת 2011 חדלה החברה לנהל קרנות באמצעות מנהלי תיקים חיצוניים השייכים לקבוצות בנקאיות.

להלן פרטים אודות שווי הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים קרנות (במיליוני ש"ח):

	31.12.2012	31.12.2011	31.12.2010
שווי הנכסים המנוהלים	7,189	4,577	7,429
סך הנכסים המנוהלים על ידי מנהלי תיקים חיצוניים	-	-	479
סך הנכסים המנוהלים על ידי מנהלי תיקים בקבוצה	236	124	139

להלן נתונים אודות קרנות הנאמנות המנוהלות על ידי מנורה מבטחים קרנות:

	31.12.2012		31.12.2011		31.12.2010	
	שיעור האפיק מכלל הנכסים ב-%	סכום האפיק (במיליוני ש"ח)	שיעור האפיק מכלל הנכסים ב-%	סכום האפיק (במיליוני ש"ח)	שיעור האפיק מכלל הנכסים ב-%	סכום האפיק (במיליוני ש"ח)
קרנות שקליות לרבות כספיות	31.31	2,251	28.67	1,312	13.80	1,027
קרנות אג"ח	63.57	4,570	62.57	2,864	73.50	5,461

	31.12.2012		31.12.2011		31.12.2010	
	שיעור האפיק מכלל הנכסים ב-%	סכום האפיק (במיליוני ש"ח)	שיעור האפיק מכלל הנכסים ב-%	סכום האפיק (במיליוני ש"ח)	שיעור האפיק מכלל הנכסים ב-%	סכום האפיק (במיליוני ש"ח)
קרנות מט"ח	2.19	157	2.75	126	3.20	239
קרנות מניתיות	2.53	182	5.62	257	8.20	608
קרנות מניות בחו"ל	0.40	29	0.39	18	1.30	94

8.2.3 פעילות חיתום

במסגרת פעילות זו, עוסקת הקבוצה בליווי, ניהול וחיתום של הנפקות פרטיות וציבוריות בישראל וכן במתן שירותי תיווך והפצה של ניירות ערך ומוצרים פיננסיים אחרים. כמו כן, עוסקת מנורה מבטחים חיתום בבנקאות להשקעות.

במסגרת מתן שירותי ניהול וחיתום של הנפקות ציבוריות בישראל, נדרשת מנורה מבטחים חיתום, לחתום על תשקיף ההצעה לציבור ולהבטיח את רכישת ניירות הערך המוצעים בתשקיף (ביחד עם יתר החתמים בקונסורציום החתמים), לגביהם לא ניתנה התחייבות מוקדמת של משקיעים מוסדיים ואשר לא הוזמנו על ידי הציבור.

יצוין, כי בעצם חתימתה של מנורה מבטחים חיתום על תשקיף, היא עשויה להיות אחראית על פי דין כלפי מי שרכש ניירות ערך מהמציע וכלפי מי שרכש או מכר ניירות ערך תוך כדי המסחר בבורסה או מחוצה לה, בגין נזקים שייגרמו מחמת פרט מטעה בתשקיף[8]. אחריות זו קיימת, בין אם מנורה מבטחים חיתום משמשת כמנהלת ההנפקה וקונסורציום החתמים ובין אם היא משתתפת בהנפקה שבה מנהל קונסורציום החתמים הינו חברת חיתום אחרת[9].

בתמורה למתן השירותים כאמור, מקבלת מנורה מבטחים חיתום עמלות חיתום, ניהול והצלחה, בהתאם להסכמים.

כאשר מנורה מבטחים חיתום משתתפת במתן שירותי ניהול וייעוץ בהנפקות פרטיות, היא מלווה את גיבוש מבנה ההנפקה, הכנת מסמכי ההצעה (מסמכים משפטיים, מצגות, ומסמכי הפצה שונים), תמחור ניירות הערך המוצעים בהנפקה וניהול המכרז למשקיעים (במקרה בו משמשת כרכז ההנפקה). בתמורה למתן השירותים כאמור, מתקבלת עמלה מהחברה המנפיקה.

כאשר מנורה מבטחים חיתום משמשת כחתם מוביל (בין כחתם ובין כמפיץ), בהנפקות פרטיות או ציבוריות, היא מלווה את החברה החל מגיבוש ראשוני של מבנה ההנפקה ותמחורה (ייעוץ בקבלת ההחלטה לגבי סוגי ניירות הערך אשר יוצעו למשקיעים, בשים לב למבנה ההון של החברה המנפיקה, צרכיה ותוכניותיה העתידיות), מתן התייחסות ויעוץ למבנה המשפטי הכללי של העסקה (בהנפקות ציבוריות גם ביצוע הליך בדיקת נאותות בהיבט החשבונאי והמשפטי), מתן סיוע וליווי בהכנת מצגות ומסמכי הפצה שונים, ולעתים אף סיוע בהליך הדרוג של החברה המנפיקה. במסגרת הליך ההנפקה מתלווים נציגי מנורה מבטחים חיתום למנהלי החברה במצגות למשקיעים המוסדיים (ה- Road Show), ונמצאים בקשר רציף עם השוק המוסדי לקבלת אינדיקציות להזמנות הצפויות להנפקה.

---

8 בהתאם לסעיף 33 לחוק ניירות ערך, האחריות הנ"ל לא תחול, בין היתר, על מי שהוכיח שנקט כל האמצעים הנאותים כדי להבטיח שלא יהיה פרט מטעה בתשקיף, בחוות-הדעת, בדו"ח או באישור, הכול לפי העניין, וכי האמין בתום-לב שאכן אין בו פרט זה.

9 בהתאם לסעיף 33 לחוק ניירות ערך, שלילת אחריות במקרה של פרט מטעה בתשקיף חלה, בכפוף למספר סייגים, לגבי חתם שהסמיך חתם אחר לבצע את בדיקות הנאותות ולא ערך אותן בעצמו.

8.3 פילוח הכנסות ורווחיות מוצרים ושירותים

בתחום השירותים והמוצרים הפיננסיים אין קבוצת מוצרים אשר ההכנסות או הרווחיות ממנה מהוות 10% או יותר מסך ההכנסות או הרווחיות של הקבוצה.

8.4 לקוחות

לקבוצה יש פיזור לקוחות רחב, כאשר אין לקבוצה לקוח שהכנסותיה ממנו מהוות 10% ומעלה מסך ההכנסות של הקבוצה.

אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות, אשר אובדנם ישפיע באופן מהותי על תחום השירותים והמוצרים הפיננסיים

8.4.1 ניהול תיקי השקעות

בתחום זה לקבוצה שני סוגי לקוחות עיקריים, לקוחות פרטיים (בעיקר משקי בית) ולקוחות תאגידיים (כגון חברות עסקיות, קופות גמל, קרנות נאמנות, קרנות השתלמות, ורשויות מקומיות). אופי ההתקשרות הינו מתמשך, אולם לכל אחד מהצדדים שמורה הזכות להפסיק את ההתקשרות.

נכון למועד הדוח, היקף הנכסים המנוהל עבור לקוחות פרטיים עומד על כ-% 31.6 מסך היקף התיקים, ואילו היקף הנכסים המנוהלים עבור לקוחות מוסדיים, תאגידים וחברות נאמד בכ- 68.4%.

8.4.2 ניהול קרנות נאמנות

מאחר ורכישת יחידות הקרנות מתבצעת באמצעות חברי הבורסה, אין מידע ממשי בידי מנהל הקרן אודות בעלי היחידות המחזיקים ביחידות קרנות בניהולו.

8.4.3 פעילות חיתום

לקוחות הקבוצה בפעילות החיתום וגיוס ההון והחוב הינם בעיקר חברות ציבוריות המעוניינות בגיוס הון וחוב, בין אם בדרך של גיוס פרטי (על פי רוב ממשקיעים מוסדיים) ובין אם בדרך של גיוס הון או חוב מהציבור על פי תשקיף.

8.5 שיווק והפצה

8.5.1 ניהול קרנות נאמנות

ערוצי השיווק העיקריים הינם כדלקמן:

1. שיווק והפצה של יחידות קרנות הנאמנות מתבצע מול יועצי ההשקעות של התאגידים הבנקאיים, כאשר, הקבוצה פועלת ליצור מודעות בדבר מוצריה ושירותיה ולספק להם מידע ומסמכים שיווקיים בהתאם. הקבוצה התקשרה בהסכמי הפצה עם מרבית הבנקים בישראל, כנגד תשלום עמלות הפצה, בשיעור המרבי אותו זכאים הבנקים לגבות בהתאם להוראות תקנות ההפצה (להרחבה באשר לעמלות הפצה והסכמי הפצה ראה סעיפים 8.9.1 ו- 8.10.4 להלן).
2. פרסום בכל אמצעי המדיה.

8.5.2 ניהול תיקי השקעות

ערוצי השיווק העיקריים הינם כדלקמן:

1. שיווק והפצה באמצעות מערך השיווק והמכירות של הקבוצה ובכלל זה על ידי הפניות ("לידים") מסוכני ביטוח של הקבוצה.
2. קיום כנסים מקצועיים / שיווקיים.
3. פרסום בכל אמצעי המדיה.

8.5.3 פעילות חיתום

הנהלת החברה ועובדיה עוסקים בהשגת עסקאות לחברה תוך ניצול היכרותם המעמיקה עם החברות הזקוקות לשירותיהם והקשר ההדוק והחיובי עם הגופים המוסדיים במשק.

8.6 תחרות

כאמור לעיל, התחרות בתחום השירותים והמוצרים הפיננסיים הינה מתמדת וחריפה. התחרות בין הגורמים השונים הינה בעיקר על התשואה המושגת (ביחס לרמת הסיכון), גובה דמי הניהול, גובה העמלות בגין השירותים השונים ואיכות השירות.

מקורות לרווחיות בתי ההשקעות המתחרים לקבוצה נובעים מפעילות בנוסטרו של בתי ההשקעות ומפעילות בתחום ניהול תעודות סל. בקבוצת הפיננסים, לא מתבצעת פעילות נוסטרו ואין בבעלות הקבוצה חברה המנהלת תעודות סל.

8.6.1 ניהול קרנות נאמנות

למיטב ידיעת החברה בהתאם למידע שפורסם, נכון ליום 31 בדצמבר 2012, פועלות בישראל 21 חברות לניהול קרנות נאמנות, המנהלות בסה"כ 1,277 קרנות נאמנות. לעומת 31 חברות לניהול קרנות נאמנות, שניהלו 1,223 קרנות נאמנות, בתקופה המקבילה אשתקד.

על פי נתונים אלו, נכון ליום 31 בדצמבר 2012, מנורה מבטחים קרנות הינה החברה המנהלת העשירית בגודלה ונתח השוק שלה היה בשיעור של כ- 4.23%. נכון ליום 31 בדצמבר 2011 מנורה מבטחים קרנות הייתה החברה המנהלת התשיעית בגודלה ונתח השוק שלה, נכון לאותו מועד, היה בשיעור של כ- 3.22%.

8.6.2 ניהול תיקי השקעות

בישראל פועלים מנהלי תיקי השקעות רבים, העיקריים שבהם הינם חברות ניהול תיקים הקשורות לבנקים וכן גופים לא בנקאיים, כגון - פסגות ניירות ערך בע"מ, מגדל שירותי בורסה בע"מ, כלל פיננסים בטוחה ניהול תיקי השקעות בע"מ, מיטב בית השקעות בע"מ, אי.בי.אי שירותי בורסה והשקעות בע"מ, הראל פיננסים מסחר וניירות ערך בע"מ, דש ניירות ערך והשקעות בע"מ, אקסלנס נשואה שירותי בורסה בע"מ, אנליסט שירותי בורסה ומסחר בע"מ, אלטשולר שחם בע"מ.

בהיעדר פרסום רשמי, אין ביכולתה של הקבוצה להעריך את חלקה מתוך סך נכסי התיקים המנוהלים בישראל, אולם נכון למועד הדוח, היקף נכסי התיקים הפרטיים שמנוהל על ידי מנורה מבטחים השקעות אינו מהותי.

8.6.3 שירותי חיתום

התחרות בענף החיתום הינה גבוהה, בשל העובדה שמדובר בשוק קטן יחסית. לאור השינויים הגדולים שחלו בשוק במהלך השנים האחרונות, לא ניתן לאמוד באופן מדויק את חלקה היחסי של הקבוצה בשוק החיתום.

למיטב ידיעת הקבוצה, בעקבות המשבר בשוק ההון צומצם מספר החתמים המובילים הפועלים בשוק החיתום בישראל אשר עומד על כשישה עד שמונה בלבד. יחד עם זאת, למיטב ידיעת הקבוצה חלה עלייה במספר החתמים הקטנים וכן חתמים של גופי נוסטרו אשר אינם מובילים עסקאות וזאת, בין היתר, עקב ריבוי הנפקות בהם לא ניתן חיתום (אלא שירותי הפצה בלבד) וכן עקב המגבלות הרגולטוריות השונות החלות על גופי חיתום הקשורים לבנקים ולגופים מוסדיים.

בחודש ספטמבר 2011, פרסמה רשות ניירות ערך מתווה מוצע לתיקוני חקיקה בתחום החיתום שמטרתו חיזוק ענף החיתום. על פי המתווה, תורחב הגדרת "חתם" ותחזק את מעמד החתם כ- "שומר סף", קביעת כללים מנחים בדבר אופן ההבדלה בין חתם בהנפקה לבין גורמים נוספים המעורבים בשיווקה ובהפצתה שלא יעלו לכדי חתם בה, עדכון כללי ניגוד העניינים בפעולות החתם וקביעת מספר חובות גילוי נוספות.

במקביל, פרסמה הרשות לניירות ערך הצעה לתיקוני חקיקה בנושא צמצום השחקנים הרשאים להשתתף במכרז מוקדם תוך מתן התחייבות מוקדמת במסגרתו, והגבלתם רק לגופים אשר מנהלים כספים בעבור אחרים (קרנות הנאמנות, קופות הגמל ומבטחים).

עוד יצוין, כי להערכת הקבוצה, הרגולציה האמורה עשויה לסייע לחיזוק מעמדם של חברות החיתום הקשורות לבנקים המסחריים בישראל, וכן לחיזוק מעמדם של חברות חיתום של גופים פרטיים המנהלים תיק נוסטרו גדול. השיטות העיקריות של הקבוצה להתמודדות עם התחרות בתחום פעילות זה הינן, בין היתר, מקצועיות עובדי החברה, ניצול עוצמתה הפיננסית של הקבוצה, שירות יעיל ומסור ללקוחות, מיתוג מתאים ושיווק אפקטיבי. **מנורה מבטחים חיתום לומדת את הצעות החקיקה הנ"ל והשלכותיהן**

על פעילותה. הערכת הקבוצה, כאמור, הינה מידע צופה פני עתיד המבוססת הצעות החקיקה הנ"ל ואין באפשרות הקבוצה לאמוד את עוצמת והיקף ההשפעה המצרפית על תוצאותיה.

בשנת 2009, פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (רכישה ומכירה של ניירות ערך), התשס"ט-2009**, המתייחסות, בין היתר, לניגודי עניינים בפעילות חיתום וברוקראז' של גופים מוסדיים (ראה סעיף 8.9 להלן). בהתאם לתקנות הנ"ל החל מחודש ינואר 2011, חלה מגבלה כמותית לרכישות של גופים מוסדיים הקשורים לחתם בהנפקה לשיעור של 10% בלבד. להערכת הקבוצה, בשנת 2012 הייתה למגבלה זו השפעה שלילית מסוימת על פעילות החיתום.

8.7 ספקים ונותני שירותים

כחלק מתיקון מס' 14 לחוק השקעות משותפות בנאמנות, החל מיום 28 בדצמבר, 2011 לא ניתן יהיה לשלם עמלות ברוקראז' מנכסי הקרן, אלא לאחר ביצוע מכרז לעניין זה ובכפוף לסייגים הקבועים בחוק. לאור האמור, ובכדי להימנע מקושי תפעולי של הקרנות בשל אפשרות לפיצול בין תפעול הקרן לפעילות הברוקראז' ולאחר שנתקבל אישור הדירקטוריון לכך, הודיעה החברה כי תישא בעלויות המכירה/הקניה של ניירות ערך, תוך התאמת שירותי התפעול ועלויותיהם, כך שיכללו גם עלויות קניה/מכירה של ניירות ערך ישראליים. בהתאם, במהלך חודש דצמבר 2011 עודכנו הסכמי התפעול המקוריים מול בנק מזרחי טפחות בע"מ והבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, ובהמשך. בחודש מרס, 2012 חתמה החברה על הסכם תפעול חדש מול מתפעל שלישי - בנק פועלים בע"מ. ראה סעיף 8.10 להלן בעניין הסכמים מהותיים.

בנוסף, לחברה הסכמים עם ספקי תוכנה בתחום המחשוב וכן עם ספקי מידע לגבי מסחר בניירות ערך בחו"ל.

8.8 מימון

לפרטים ראה סעיף 9.12 להלן.

8.9 מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד

פעילות הקבוצה בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מנהלי תיקים, קרנות נאמנות וחתמים, לרבות הוראות חוק ניירות ערך, חוק השקעות משותפות בנאמנות וחוק ייעוץ השקעות והתקנות שהוצאו מכוחם, וכן להנחיות רשות ניירות ערך, כפי שמתפרסמות מעת לעת. למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בכלל פעילותה ראה סעיף 9.2 להלן.

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות שפורסמו בשנה האחרונה בתחום זה:

הוראות הדין

- **חוק ניירות ערך** - מסדיר, בין היתר, את דרכי הצעתם של ניירות ערך לציבור, הקמתה של הבורסה, תקנון הבורסה והנחיותיה ושינויים של אלו, הוראות להבטחת מסחר תקין, דרכי פעילותו של חתם ועוד. ביום 31 ביולי 2011, נכנס לתוקף תיקון לתוספת הראשונה לחוק, אשר לפיו משקיע מוסדי, בטרם כל מועד ביצוע רכישת ניירות ערך על ידו, חייב לתת הסכמתו בכתב לכך שמתקיימים בו התנאים המנויים בתוספת, וכי הוא מודע למשמעות היותו משקיע מוסדי על פי התוספת ומסכים לכך. בוצעה רכישת ניירות הערך במסגרת מערכת המסחר למוסדיים, יראו את מי שנתן לחבר בורסה את הסכמתו מראש, בטרם הגיש פקודה לראשונה למערכת, כמי שמקיים את הוראות התוספת לעניין ההסכמה. כמו כן, במסגרת התיקון, התווסף משווק השקעות לרשימת המשקיעים המוסדיים, בוטלה ההתניה לגבי תחום עיסוקו של תאגיד הנמצא בבעלות מלאה של משקיעים המנויים בסעיף 15א(ב) בחוק וכן הופחתה דרישת ההון העצמי לגבי תאגיד שהתאגד למטרת רכישת ניירות ערך בהצעה מסוימת, מ- 250 מיליוני ש"ח ל- 50 מיליוני ש"ח. בנוסף, התווסף למשקיעים המוסדיים משקיע יחיד העונה לשניים מתוך שלושת הקריטריונים הקבועים בסעיף 9 לתוספת לחוק ייעוץ השקעות ("לקוח כשיר").
- **תקנון הבורסה, כלליה והנחיותיה** - תקנון הבורסה, כלליה והנחיותיה מסדירים את אופן רישומם של ניירות ערך שונים למסחר ואת דרכי המסחר בבורסה.
- **חוק ייעוץ השקעות והתקנות מכוחו** - מסדיר לגבי מנהלי תיקים, משווקי השקעות ויועצי השקעות, בין היתר, את דרישות הכשירות, דרישות הרישוי, הון עצמי וביטוח, חובות אמון וזהירות, דרכי פעילותם, חובות רישום ודיווח. בחודש מאי 2012, נכנס

לתוקפו תיקון מס' 18 לחוק (במסגרת חוק ממשל תאגידי למנהלי קרנות ולמנהלי תיקים (תיקוני חקיקה), התשע"ב-2011), שעניינו ממשל תאגידי למנהלי תיקים, והשית על חברות ניהול תיקים גדולות, כהגדרתם בתיקון, עקרונות של ממשל תאגידי במטרה ליצור מנגנוני בקרה ופיקוח על אופן ניהולן של חברות.

- **חוק השקעות משותפות בנאמנות** - מסדיר, בין היתר, את דרישות הרישוי למנהל של קרנות להשקעות משותפות בנאמנות, קובע הוראות ביחס לתנאי כשירות של עובדים או המשתתפים בהחלטות שעניינן ניהול תיקי השקעות בקרן, דרישות בקשר להרכב דירקטוריון וועדות דירקטוריון של מנהל הקרן ודרישות ידע מקצועי והכשרה מקצועית של דירקטורים. כמו כן, נקבעו בחוק הוראות בדבר ההון העצמי והביטוח של מנהל הקרן והנאמן, החובות המוטלות על מנהל הקרן והנאמן, מגבלות על הנכסים המותרים להחזקה בקרן נאמנות ומגבלות על שיעור הנכסים הנרכשים המוחזקים בקרן מתוך אלה המותרים להשקעה, חישוב מחירי הרכישה והפדיון של יחידות הקרן, חישוב התשואה ועוד. בחודש מאי 2012, נכנס לתוקפו תיקון מס' 20 לחוק (במסגרת חוק ממשל תאגידי למנהלי קרנות ולמנהלי תיקים (תיקוני חקיקה), התשע"ב-2011), שעניינו ממשל תאגידי למנהלי קרנות, והשית על מנהלי הקרנות עקרונות של ממשל תאגידי במטרה ליצור מנגנוני בקרה ופיקוח על אופן ניהולן של חברות אלה, ובין השאר, חובות שעל הדירקטוריון לעמוד בהן, חובת הקמת ועדת ביקורת, מגבלות על כהונת יו"ר הדירקטוריון, הגברת אי תלות הנאמן במנהל הקרן, נהלים נוספים שדירקטוריון מנהל הקרן מחויב לקבוע, ביטול מוסד האסיפה הכללית של בעלי היחידות לקבלת החלטות מיוחדות כהגדרתן בחוק.
- **חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011** - ביחס לשלושת החוקים הנזכרים לעיל (חוק ניירות ערך, חוק ייעוץ השקעות וחוק השקעות משותפות), שאותם אוכפת רשות ניירות ערך, קיימים הליכי אכיפה בשלושה רבדים: פלילי, מנהלי ועיצום כספי. להליכי האכיפה הנזכרים תחולה, בין השאר, על: תאגידים מדווחים, נושאי משרה בהם (דירקטורים ומנהלים), מנכ"ל (הנושא גם באחריות פיקוחית), חברה לניהול קרנות נאמנות, נושאי משרה בחברה לניהול קרנות נאמנות ומנהלי תיקי השקעות. במסגרת הליך האכיפה המנהלי ניתן להטיל שורה של סנקציות: הטלת קנסות כספיים בסכום של עד מיליון ש"ח ליחיד וחמישה מיליוני ש"ח לתאגיד, איסור על כהונה בגופים המפוקחים על ידי הרשות (תאגידים מדווחים, חתמים, מנהלי קרנות, נאמנים ובעלי רישיון) לתקופה של עד שנה, ובאישור בית המשפט לתקופה העולה על כך, ביטול רישיון של בעל רישיון לפי חוק הייעוץ או אישור של מנהל קרן ונאמן או שלילתם לתקופה של שנה, ובאישור בית המשפט לתקופה העולה על כך, חיוב בנקיטה של פעולות לתיקון ההפרה ולמניעת הישנותה, תשלום לנפגע ההפרה.
בחודש ינואר 2012, נכנסה לתוקפה רשימת נסיבות לבחינת פגם במהימנות גופים מפוקחים על ידי הרשות, אותן תשקול הרשות בבואה לשקול מתן או נטילת היתר, אישור או רישיון. הנסיבות המפורטות ברשימה מהוות עילה לבחינת קיומה של פגיעה במהימנות הגוף המפוקח, אך התקיימותן לא תוביל בהכרח להחלטה כי אכן נפל פגם במהימנות ולא תגרור אחריה באופן אוטומטי הכרעה לפיה נפל פגם המצדיק נטילת היתר שניתן, הכל כמפורט במסמך שאותו פרסמה הרשות. הנסיבות המנויות ברשימה הינן אך בסיס להפעלת שיקול דעת הרשות בעניין זה.

- **תקנות ניירות ערך (חיתום), תשס"ז-2007; תקנות ניירות ערך (אופן הצעת ניירות ערך לציבור), תשס"ז-2007,** מסדירות כללי רישום חדשים אצל רשות ניירות ערך, חובת הפקדת פיקדון בנאמנות בסך מינימאלי של 2,917 אלפי ש"ח (במקום הדרישה להון עצמי מינימאלי שהייתה קבועה בתקנות משנת 1993), חובת ביטוח, מגבלה על חתם להתחייב בהתחייבות חיתומית העולה על 15% מכלל ההתחייבויות החיתומיות שניתנו בהצעה לציבור בהנפקות של חברות מקבוצת החתם או בעלות חוב לקבוצת החתם, לרבות מגבלות על האפשרות לשמש חתם מתמחר בהנפקות מסוימות שאינן הנפקות של מניות הכלולות במדד ת"א-25, הקלות שיאפשרו לחתמים זרים לפעול בישראל וחובות דיווח.
תקנות ניירות ערך (אופן הצעת ניירות ערך לציבור), התשס"ז-2007 מסדירות את אופן הצעת ניירות ערך לציבור ומאפשרות לבצע הנפקה של ניירות ערך לציבור ללא מכרז (הקצאה לא אחידה), במגבלות על כמות ההקצאה למשקיעים מקבוצת החתם, כן מסדירות התקנות את אופן הקצאת ניירות הערך למזמינים ומקנות זכות לרכוש בהקצאה לא אחידה עד 15% נוספים מכמות ניירות הערך שהוצעו בתשקיף במחיר זהה למחיר ההנפקה (אופציית ה"גרין-שו").

- **חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 והצווים שמכוחו** - מסדירים, בין היתר, את אופן הזיהוי של לקוחות של מנהל תיקים. לפירוט נוסף בעניין זה ראה סעיף 9.2.3 להלן.

8.9.1 במהלך שנת הדוח, פורסמו תקנות כמפורט להלן:

- ביום 11 במרס, 2013, אושרו בוועדת הכספים של הכנסת **תקנות השקעות משותפות בנאמנות (עמלת הפצה)(תיקון), התשע"ג-2013**, באופן שיופחתו עמלות ההפצה המרביות שרשאים הבנקים לגבות ממנהלי הקרנות בגין הפצת קרנות הנאמנות לשיעורים כדלקמן: בקרן מסוג 1: 0.20%; בקרן מסוג 3: 0.35%; ובקרן מסוג 4: 1%. כמו כן, קרן מסוג 2 תבוטל (להלן: "**תיקון לתקנות עמלת הפצה**"). התקנות האמורות ייכנסו לתוקף 30 ימים מיום פרסומן. עם אישור התיקון לתקנות עמלת הפצה על ידי שר האוצר, תיכנס לתוקף התחייבות שנתנו מנהלי קרנות שונים, כולל מנורה מבטחים קרנות, לרשות ניירות ערך, להפחית את דמי הניהול בקרנות המנוהלות על ידם ביום כניסתו לתוקף של התיקון לתקנות עמלת הפצה, בשיעור שישקף את מלוא התשלומים שיחסכו בפועל כתוצאה מהפחתת עמלות ההפצה המשולמות לבנקים, עד לרמה שאינה עולה מעבר ל - 10% מעל לעמלות ההפצה המרביות, בשיעורן החדש בהתאם לתיקון לתקנות עמלת הפצה. כמו כן, מנהל הקרן לא יעלה את שכרו ושיעור ההוספה בקרנות שבניהולו, לאחר ההפחתה כאמור מעבר לשיעור השכר המותאם כמפורט לעיל, וזאת למשך ששה חדשים מיום כניסתו לתוקף של תיקון תקנות עמלת הפצה. להערכת מנורה מבטחים קרנות, להצעת החקיקה הנ"ל לא תהיה השפעה לרעה על פעילותה והיא אף עשויה לשפרה. **הערכת זו, כאמור, הינה מידע צופה פני עתיד המבוססת על התקנות כאמור ונכון למועד פרסום הדוח, אין באפשרות הקבוצה לאמוד את עוצמת והיקף ההשפעה המצרפית על תוצאותיה.**

- תקנות הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות (דוחות), התשע"ב-2012, **במסגרתן עוגנה חובת דיווח החלה על מנהלי תיקים.** על פי תקנות אלו, על מנהלי תיקים לדווח ללקוחותיהם דיווחים רבעוניים, וכן לדווח לרשות דיווחים מיידיים בנסיבות המפורטות בתקנות, דיווחים רבעוניים ודיווחים שנתיים, הכל כמפורט בתקנות.

- **בחודש יולי 2012 פורסמה הצעת חוק השקעות משותפות בנאמנות (תיקון מס' 21) (תעודות סל וקרנות סל), התשע"ב-2012. הרפורמה במסגרת הצעה זו כוללת שני ראשים** עיקריים: הצעה להחיל את חוק השקעות משותפות בנאמנות גם על תעודות הסל, ומשכך, להעביר את תעודות הסל ממשטר של דיווח למשטר של פיקוח, תחת החוק האמור ובנוסף הצעה ליצירת מכשיר השקעה חדש: קרן סל, קרן אשר יחידותיה יהיו רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ אשר תסחרנה הן במסחר דו צדדי והן בסוף יום המסחר ומנהל הקרן יוכל לשמש כעושה שוק ביחידות שבניהולו כאשר ניתן יהיה לרכוש או למכור את היחידות במהלך המסחר הרציף או לפדות יחידות בהתאם לשווי הנקי של נכסי הקרן ובכך יהוו מוצר תחרותי לתעודות הסל. הצעת החוק אושרה בקריאה ראשונה, והונחה על שולחן ועדת הכספים של הכנסת. בהמשך ובמקביל להצעת החוק האמורה, פרסמה הרשות טיוטות להערות הציבור של תקנות שונות, שנועדו להסדיר את פעילות תעודות וקרנות הסל בעידן שאחרי כניסתו לתוקף של תיקון 21.

- **בחודש יולי 2012 אושרה בקריאה ראשונה הצעת חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות (תיקון מס' 19)(ייעוץ השקעות כללי ושיווק השקעות כללי), התשע"ב-2012 ("הצעת החוק" ו- "חוק הייעוץ", בהתאמה).** מטרתה של הצעת החוק הינה ליצור הסדרה נפרדת של ייעוץ השקעות כללי ושיווק השקעות כללי שבכלל - אינם מותאמים לנסיבותיהם ולמאפייניהם הייחודיים של הלקוח ואינם נושאים אופי אישי. לפיכך, בהצעת החוק מוצע להגדיר את השירותים הכלליים בנפרד משירותי ייעוץ השקעות ושיווק השקעות, לבטל את הצורך ברישיון לעסוק בהם ולקבוע להם הסדרה מיוחדת בסייגים הקבועים בהצעת החוק. הצעת החוק מונחת על שולחן וועדת הכספים של הכנסת. להערכת מנורה מבטחים השקעות השפעתה של הצעת חוק זו אם וכאשר תתקבל, הינה הגדלת חופש הפעולה של שלה בכל הנוגע לערוצי השיווק האפשריים אשר יפתחו בפניה לצורך הפצת מוצריה.

הנחיות רשות ניירות ערך

בחודש אוגוסט 2012 פרסמה רשות ניירות ערך חוזר למנהלי קרנות ולנאמנים בדבר תשלום דמי ניהול מופחתים עבור תעודת סל המוחזקת בקרן, במסגרתו קבעה כי מנהל קרן אשר לא יפעל להתקשרות בהסכם עם מנפיקי תעודות הסל לצורך מימוש הנחה שהוצעה על ידם, לפיה שיעור דמי הניהול בתעודות שיכללו בהסכם זה, לא יעלה על 0.1% מהשווי ההוגן של התעודה המוצעת, יפר את חובותיו לפי סעיף 75 לחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994 לפעול בזהירות, באמונה ובשקידה במילוי תפקידיו ובשימוש בסמכויותיו לטובת בעלי היחידות.

- בחודש נובמבר 2012 פרסמה רשות ניירות ערך חוזר למנהל קרנות ולנאמנים בדבר תיקון חריגה ממדיניות השקעות עקב ירידת דירוגה של אגרת חוב. החוזר נוגע לקרנות שבמסגרת מדיניות ההשקעות שלהן התחייבו שלא ליצור חשיפה לאג"ח שאינן מדורגות בדירוג השקעה, ומסווגות לצורך פרסום תחת כותרות העל המאפיינות "אג"ח בארץ - כללי" או "אג"ח בארץ - חברות והמרה" וקבע הקלות בתנאים אשר בהתקיימם לא תיחשב חריגה ממדיניות ההשקעות עקב ירידת דירוג אג"ח המוחזקת בקרן לדירוג הנמוך מדירוג השקעה, להפרת סעיף 61(א) לחוק השקעות משותפות.
- בחודש דצמבר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך **חוזר בדבר עמדת סגל הרשות אודות גיבוי נתונים ורציפות במתן השירות**, אשר חל על מנהלי קרנות, מנפיקי תעודות סל וחברות בעלות רישיון לניהול תיקי השקעות ומפרט היבטים יישומיים הנוגעים להיערכות הארגון לקרות אירוע העלול לגרום לאובדן או שיבוש מידע, כך שניתן יהיה לאחזר את הנתונים ולאושש את המערכות. מבחינת גיבוי ושחזור נתונים - המדובר בביצוע העתקת נתונים ממיקומם המקורי לאמצעי אחסון אחר, לצורך הבטחת זמינות המידע בעת התרחשות אירוע אשר עלול לגרום לאובדן או לשיבוש נתונים. מבחינת רציפות במתן השירות לצורך הבטחת המשכיות עסקית - המדובר בגיבוש תהליכי עבודה הנסמכים על מערך טכנולוגי מתאים, המבטיחים את השבתם לכשירות של תהליכים עסקיים, אשר יוגדרו כמהותיים לתפקוד הארגון, בעקבות התקיימות תרחישי קיצון דוגמת כשלים טכנולוגיים, טעויות אנוש, אסונות טבע ומצבי חירום לאומיים. החוזר מפרט את הפעולות הנדרשות לצורך היערכות למצבים כאמור ככלי עזר, וכל חברה נדרשת להגדיר פעולות התואמות את אופי פעילותה ומורכבותה. בשלב הראשון, על הדירקטוריון לגבש ולאשר מדיניות גיבוי ושחזור של נתונים וכן בנושא המשכיות עסקית, ובשלב השני על התהליך להיות מיושם ומנוהל על ידי הנהלת החברה. בהינתן כי החברה מקבלת שירותי מערכות מידע מספקים חיצוניים והחברה וידאה כי הספקים מספקים מענה לדרישות שחזור המידע של החברה באופן העונה על המדיניות שגיבשה בנושא, היא אינה נדרשת ליישם תהליכים עצמאיים של גיבוי המידע הרלוואנטי במקביל.

8.9.2 רישיונות והיתרים

מנורה מבטחים השקעות הינה בעלת רישיון ניהול תיקים והיא רשאית לעסוק בשיווק השקעות.

מנורה מבטחים קרנות הינה בעלת היתר לשמש כמנהל קרנות נאמנות בהתאם להוראות חוק השקעות משותפות.

מנורה מבטחים חיתום משמשת חתם על פי חוק ניירות ערך ותקנות החיתום שהותקנו מכוחו.

8.10 הסכמים מהותיים

8.10.1 בחודש יוני 2006 רכשה מנורה מבטחים קרנות (במסגרת עסקה בה התקשרה ביחד עם חברה בשליטת אפריקה ישראל להשקעות בע"מ (להלן: "**אפריקה**")), 38 קרנות בהן נוהלו נכסים בסך של כ- 4,625 מיליוני ש"ח, מאת בנק מזרחי טפחות בע"מ (להלן: "**מזרחי טפחות**"), בתמורה לסך כ- 188 מיליוני ש"ח.

8.10.2 בחודש יוני 2006, בסמוך לרכישת קרנות הנאמנות של מזרחי טפחות, התקשרה מנורה מבטחים קרנות עם מזרחי טפחות בהסכם, לפיו יעמיד הבנק שירותי תפעול, שירותי נאמנות, שירותי ברוקראז', שירותי משמורת של ניירות ערך (**Custodian**) ושירותים נוספים, חלקם ללא תמורה וחלקם בתמורה שנקבעה בהסכם בין הצדדים. ביום 28 בדצמבר 2011, עם כניסתו לתוקף של תיקון חקיקה מקיף בנושא תשלום העמלות מנכסי הקרן, חתמה החברה על תיקון להסכם זה. תוקף ההסכם המתוקן נקבע לשנה

ממועד החתימה. בחודש דצמבר 2012, נחתם נספח להסכם במסגרתו הוארכה תקופת ההתקשרות לתקופה נוספת בת שנה אחת.

8.10.3 בחודש פברואר 2006 רכשה מנורה מבטחים קרנות את מרבית פעילות ניהול קרנות הנאמנות של בנק איגוד לישראל בע"מ (להלן: "**איגוד**"), אשר נוהלה באמצעות איגוד ניהול קרנות נאמנות בע"מ (להלן: "**א.ק.ן**"). מספר הקרנות שרכשה מנורה מבטחים קרנות במסגרת העסקה כאמור היה 34, ונוהלו בהן נכסים בסך של כ- 821 מיליוני ש"ח. התמורה ששולמה בגין ניהול הקרנות כאמור הייתה בסך של כ- 34 מיליוני ש"ח. בנוסף, במועד חתימת הסכם הרכישה כאמור התקשרה מנורה מבטחים קרנות עם איגוד בהסכם לפיו יעמיד הבנק למנורה מבטחים קרנות שירותי תפעול, שירותי ברוקראז'), שירותי משמורת של ניירות ערך (קסטודיאן) ושירותים נוספים, חלקם ללא תמורה וחלקם בתמורה שנקבעה בהסכם בין הצדדים. בחודש נובמבר 2009, הסתיימה ההתקשרות האמורה ומנורה מבטחים קרנות נאמנות התקשרה עם בנק אגוד והבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן: "הבנק הבינלאומי") בהסכם לפיו יחדל בנק אגוד לתת לקרנות שירותים אלו ובמקומו ייתן הבנק הבינלאומי את השירותים הנ"ל עד לחודש אוקטובר 2011. לאחר מכן, ועד ליום 28 בדצמבר 2011, מועד החתימה על עדכון להסכם לקבלת השירותים מהבנק, המשיכה מנורה מבטחים קרנות לקבל שירותים מהבנק במתכונת ההסכם הישן. בחודש דצמבר 2011, מועד חתימה על תוספת להסכם למתן שירותים, הוראות הסכם מתן השירותים בין בנק איגוד, הבנק הבינלאומי ומנורה מבטחים קרנות, על פיו נותן הבנק הבינלאומי שירותים לקרנות המנוהלות מכוח הסכם המחאה, לא חלות עוד, וממועד זה חלות על כלל הקרנות הוראות ההסכם המקורי מחודש אפריל 2009 והתיקון לו מחודש דצמבר 2011 אשר תקף לתקופה של 24 חודשים ממועד חתימתו.

8.10.4 במהלך שנת 2006 התקשרה מנורה מבטחים קרנות בהסכמי הפצה לפיהם משלמת מנורה מבטחים קרנות עמלת הפצה לבנקים שלהלן תמורת הפצת יחידות בקרנות הנאמנות על ידי הבנקים ועבור החזקת יחידות בקרנות נאמנות על ידי לקוחות הבנק באמצעותו כמפיץ. הסכמים נחתמו עם מזרחי טפחות, איגוד, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק אוצר החייל בע"מ, בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, בנק הפועלים בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ ובנק דיסקונט לישראל בע"מ. הסכמים דומים נחתמו במהלך השנים 2008-2010 עם בנק ירושלים בע"מ, בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ, בנק ערבי ישראל בע"מ ובנק יהב לעובדי המדינה בע"מ ויובנק בע"מ. נכון למועד פרסום הדוח, הסכמים אילו עדיין בתוקף.

8.10.5 בחודש מרס 2012, חתמה מנורה מבטחים קרנות על הסכם אל מול בנק הפועלים בע"מ לפיו יעמיד בנק הפועלים שירותי תפעול, שירותי ברוקראז', שירותי משמורת של ניירות ערך (קסטודיאן) ושירותים נוספים, בתמורה שנקבעה בהסכם בין הצדדים. תוקף ההסכם נקבע לשנתיים ממועד החתימה.

חלק ד': מידע נוסף ברמת כלל הקבוצה

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

9. תיאור עסקי התאגיד - עניינים הנוגעים לפעילות הקבוצה בכללותה

בהמשך למידע שניתן בסעיפים 3-8 לעיל המתייחס בנפרד לכל תחום פעילות של הקבוצה, להלן תיאור של עניינים המתייחסים לעסקי הקבוצה בכללותה.

9.1 סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד

ראה פירוט לעניין זה בסעיף 1.6.1 לדוח הדירקטוריון.

9.1.1 מחסומי כניסה ויציאה עיקריים ושינויים החלים בהם

מחסומי הכניסה העיקריים לכלל תחומי הפעילות של הקבוצה הינם:

- קיום תשתית טכנולוגית ומקצועית התומכת בתחומי הפעילות שבה פועלת קבוצה, כוח אדם מיומן, קשרים עסקיים מפותחים עם מבטחי משנה וידע וניסיון מול ספקי שירותים עיקריים;
- הצורך בעמידה בתנאים הנדרשים על פי דין לקבלת רישיונות עיסוק וקבלת היתרים לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה, לפי העניין (ראה סעיף 9.2 לעניין טיוטת הנחיות המפקח בדבר תנאים לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה בגופים מוסדיים);
- עמידה בדרישות הרגולציה;
- דרישה לקיום הון עצמי מינימאלי;
- בניית מערכי שיווק אפקטיביים בתחומי הפעילות השונים;

מחסום יציאה עיקרי מתחומי הפעילות של הקבוצה נובע מהצורך לקבלת היתר שליטה בידי הגורם הרוכש את הפעילות וכתוצאה מכך במקרה שלא נמצא רוכש מתאים, הצורך בהמשך הטיפול בתיק הלקוחות הקיים ובתביעות ביטוחיות לעתים לתקופות ארוכות ("Run-Off").

9.2 מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד

9.2.1 פיקוח בתחומי הפעילות השונים

פעילות הקבוצה בתחומי הפעילות השונים כפופה לרגולציה רבה וייחודית ולחובת קבלת היתרים ורישיונות מרשויות המדינה השונות, ובכלל זה, הממונה ורשות ניירות ערך.

במסגרת זו, כפופה הקבוצה, בין היתר, להוראות חוק החברות וחוק ניירות ערך ולתקנות שהותקנו מכוחם; להוראות חוק הפיקוח ולהוראות פקודת מס הכנסה, להוראות חוק קופות הגמל וחוק הייעוץ הפנסיוני, להוראות חוק השקעות משותפות בנאמנות ולתקנות שהותקנו מכוחם של כל אלה.

להלן יפורטו החוקים והתקנות המרכזיים החלים על הקבוצה, בנוסף לחוקים שפורטו בסעיפים המתאימים לפי תחומי הפעילות השונים.

הוראות הדין

9.2.2 חוק הפיקוח והתקנות שהוצאו מכוחו (להלן: "תקנות הפיקוח") - תמצית הוראות חוק הפיקוח

חברות הביטוח כפופות להוראות חוק הפיקוח ותקנות הפיקוח. חברות מנהלות של קרנות פנסיה כפופות חלקית להוראות חוק הפיקוח ולחלק מתקנות הפיקוח. בחוק הפיקוח ובתקנות הפיקוח מוסדרים, בין היתר, הנושאים העיקריים שלהלן:

על פי חוק הפיקוח, עיסוק בביטוח מחייב קיום רישיון מבטח בידי העוסק, המוגבל לענפי הביטוח הנקובים ברישיון. רישיון מבטח ניתן על ידי המפקח לאחר התייעצות בוועדה מייעצת שהוקמה על פי החוק (להלן: "**הוועדה**"). ברישיון מבטח ניתן לקבוע תנאים והגבלות, ומותר לשנותם, הכול בהתייעצות עם הועדה. החזקת יותר מ-5% מסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד מבטח וכן שליטה בתאגיד מבטח, מצריכות היתר מהמפקח. להיתר שקיבל מר מנחם גורביץ בחודש ינואר 2013, על רקע חלוקת שומרה, כדיבידנד בעין, לחברה ראה כמפורט בסעיף 1.2.6 לעיל וסעיף 9.2.8 להלן.

החוק מסמיך את שר האוצר לקבוע בתקנות בנוגע למבטח, באישור ועדת הכספים של הכנסת, הוראות בדבר הון מניות מונפק ונפרע מינימאלי ועודף מינימאלי של נכסים לעומת התחייבויות.

כמו כן, מוסמך שר האוצר לקבוע בתקנות הוראות בדבר: סוגי נכסים שיחזיק מבטח כנגד התחייבויותיו לסוגיהן ושיעוריהם ביחס להתחייבויות; דרכי החזקת נכסים כנגד התחייבויות המבטח; המקרים בהם רשאי מבטח להשקיע בחברה בת שלו, בבעל אמצעי שליטה בו, במבטח אחר או בסוכן ביטוח; חובת מבטח להחזיק עתודות ביטוח ודרכי חישובן; עיסוק כמבטח בחו"ל; השיעור המינימאלי של חלק הסיכון שיישאו בו מבטחים בישראל, השיעור המקסימאלי של חלק הסיכון שיישא בו מבטח; הלוואות שמבטח רשאי לתת וערבויות שהוא רשאי לערוב ושיעוריהן (קביעת הוראות בתקנות לעניין זה, תתבצע לאחר התייעצות עם נגיד בנק ישראל).

דוחות כספיים שנתיים מבוקרים של מבטח וכן דוחות כספיים מסוקרים לתקופות ביניים, יערכו, יוגשו למפקח ויפורסמו ברבים בדרך ששר האוצר קבע בתקנות, לרבות תוכן, מידת פירוט והעקרונות החשבונאים להכנתם.

מבטח חייב לנהל מערכת חשבונות נפרדת לגבי עסקי ביטוח חיים, חייב להחזיק נכסים לכיסוי התחייבויותיו בביטוח חיים, ולרכוש ביטוח משנה נפרד לעסקים אלה.

למפקח סמכות לברר תלונות מן הציבור בדבר פעולה של מבטח בענייני ביטוח, ולהורות על תיקון ליקוי שנמצא.

במסגרת תיקון לחוק הפיקוח (כחלק מרפורמת בכר) נקבעו הוראות המסדירות את המשטר התאגידי של מבטחים, לרבות הוראות בדבר דרכי הפעולה של המבטחים לעניין מינוי דירקטורים ונושאי משרה שונים, פעילות אורגנים שונים בחברה וחובות דיווח למפקח. לעניין זה, הוחלו על מבטח, בשינויים המחויבים, הוראות שונות מחוק החברות החלות דרך כלל על חברות ציבוריות. כך למשל, נדרש מבטח למנות דירקטורים חיצוניים כהגדרתם בחוק החברות וכן לקיים ועדת ביקורת. כמו כן, מכוח חוק הפיקוח נדרש מבטח למנות ועדות השקעה. בנוסף, נקבעו הוראות בדבר מינוי נושאי משרה מסוימים ובכלל זה, אקטואר, מנהל סיכונים, מבקר פנים. לגבי נושאי משרה מסוימים שהוגדרו בחוזר מפקח מחודש דצמבר 2005 (דירקטור, מנכ"ל, מבקר פנימי, יו"ר/חבר ועדת השקעות, מנהל כספים, אקטואר, מנהל סיכונים ויועץ משפטי) נקבעה בחוק חובת הודעה מוקדמת על הכוונה למנותם בכפוף לקבלת אישור המפקח למינוי, ולו בהיעדר התנגדות. בנוסף לדיווח הכספי, הוסמך שר האוצר לקבוע חובת דיווח מיידי ומתן הודעות שונות למפקח (טרם נקבעו הוראות לעניין זה). כן נקבע בסעיף 42א לחוק הפיקוח איסור בדבר הכללת פרט מטעה או אי הכללת פרט שהעדרו עלול להטעות בהודעות ובדוחות, תוך החלה לעניין זה, בשינויים המחויבים, של הוראות פרק ה' לחוק ניירות ערך שכותרתו "אחריות לתשקיף". יצוין, כי סעיף 2(ב) לחוק הפיקוח מסמיך את המפקח (בכפוף להתייעצות עם הועדה) לתת הוראות שונות הנוגעות לדרך פעולתם ולדרכי ניהולם של מבטחים, סוכני ביטוח, נושאי משרה בהם וכל מי שמועסק על ידם. יחד עם סעיף 42(3) לחוק, המקנה למפקח סמכות להורות על הגשת דוחות והודעות, ניתנו בידי המפקח כלים לקיום פיקוח אקטיבי על שוק הביטוח.

לעניין **חוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011** (להלן: "**החוק**"), ראה סעיף 9.2.3 להלן.

9.2.3 מתוקף חוק הפיקוח הותקנו, בין היתר, התקנות העיקריות הבאות:

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז-2007-** מטרת תקנות אלה, אשר הותקנו בחודש יולי 2007, לחזק את תשתית המשטר התאגידי בגופים מבטחים וזאת, בין היתר, באמצעות קביעת כללים להבטחת פעילותו התקינה של הדירקטוריון וועדותיו, הבטחת עצמאותו, כשירות חבריו, הרכבו, כללים למניעת ניגודי עניינים, נושאים בהם הדירקטוריון חייב לדון ולהחליט, נוכחות ומניין חוקי בישיבותיו. התקנות מתייחסות לדירקטוריון מבטח (לרבות חברה מנהלת של קרן פנסיה) ונקבעו בהן הקלות לעניין דירקטוריונים של חברות המנהלות קופות גמל.
- **תקנות ההון המינימאלי**

תקנות אלה מסדירות את ההון העצמי המינימאלי הנדרש ממבטח. ההון העצמי המינימאלי הנדרש ממבטח מושפע, בין היתר, מהיקף הפעילות בביטוח כללי או

מרמת התביעות בביטוח כללי, מסך הוצאות הרכישה הנדחות (DAC) בביטוח חיים ובביטוח בריאות, מסוגי הנכסים המוחזקים בנוסטרו, מחשיפה לסיכוני קטסטרופה, מסיכונים תפעוליים, מחשיפה לסיכוני ביטוח חיים (ריסק), מהיקף הנכסים המוגדרים בתקנות אלה כ"נכסים בלתי מוכרים", מתוספת הון נדרש בגין ביטוח סיעודי, ומתוספת הון בגין השקעה בחברות בנות שהן מבטח. בתקנות ההון המינימאלי נקבעו הגדרות שונות המתייחסות להון חברות הביטוח, ובין היתר, הגדרת הון עצמי, הון ראשוני והון משני וכן הון שלישוני והון נחות.

לפרטים בדבר דרישות ההון של הקבוצה, ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

- על רקע כוונת הפיקוח לאמץ בעתיד את דירקטיבת Solvency II, פורסם בחודש אוגוסט 2011 **חוזר שעניינו הרכב הון עצמי מוכר של מבטח**. מטרת חוזר זה הינה קביעת כללים ועקרונות להרכב הון עצמי מוכר של מבטח ולמאפייני רכיביו, וכן מסגרת עקרונות להכרה ברכיבי הון שונים ולסיווגם לרובדי הון שונים. בחוזר הוגדרו רבדי ההון השונים לסוגיהם תוך התייחסות למכשירי הון מורכבים בכל רובד והתנאים להכרה בהם וכן שיעורים מזעריים ומרביים של הרבדים השונים. בנוסף, נקבעה בחוזר הוראת שעה לעניין הרכב ההון העצמי של מבטח עד ליישומה של דירקטיבת Solvency II. ראה גם באור 15(ו) לדוחות הכספיים.
- **תקנות דרכי ההשקעה**

בתקנות דרכי ההשקעה כלולות, בין היתר, הוראות לעניין: הלוואות שמבטח רשאי לתת. סוגי הנכסים שיחזיק מבטח כנגד התחייבויותיו, מגבלות לעניין השקעת מבטח בחברת בת או מוחזקת שלו, בבעל אמצעי שליטה בו, בבעל עניין בו, במבטח אחר או בכל תאגיד אחר העוסק בתיווך בענייני ביטוח, חובת מבטח למנות שתי ועדות השקעה, האחת לעניין ניהול תיק השקעות תלויות תשואה ("משתתף"), והשנייה לעניין ניהול תיק השקעות שאינן תלויות תשואה ("נוסטרו"), הרכב הוועדות, תפקידן ודרכי פעולתן.

תקנות דרכי ההשקעה מעבירות את האחריות לבחירת תמהיל הנכסים, מעבר לנדרש על פי התקנות, למבטח, וכפועל יוצא מכך הן מותירות בידו את האחריות לקביעת היחס בין תשואה צפויה לסיכון צפוי הנובע מאסטרטגיית ההשקעות השונות, כל זאת בכפוף למגבלות, כפי שנקבעו בתקנות.

- **תקנות כללי השקעה**

בחודש יוני 2012, פורסמו, **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשע"ב-2012** (לעיל ולהלן, לצורך פסקה זו: "**התקנות**" או "**תקנות כללי השקעה**"), אשר נכנסו לתוקף בחודש יולי 2012. במקביל, פורסם חוזר גופים מוסדיים שעניינו כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים (להלן: "**חוזר כללי השקעה**"), הכולל הוראות משלימות להוראות התקנות הנ"ל. מטרת התקנות והחוזר הינה להחיל כללי השקעה אחידים על מוצרי החיסכון הפנסיוני ובכללם קופות גמל, קרנות פנסיה ופוליסות משתתפות ברווחים. התקנות מבטלות את ההבחנות הקיימות כיום בין כללי ההשקעה החלים על קופות גמל וקרנות פנסיה לבין אלו החלים על כספי פוליסות משתתפות ברווחים ובינן לבין כללי ההשקעה החלים על ניהול נכסי החברה המנהלת וכן משנות חלק מכללי ההשקעה הקיימים, על מנת להתאימן לדרכי פעילות שוק ההון בכלל ודרך פעילות המשקיעים המוסדיים בפרט. בתקנות הוסרו מגבלות ההשקעה הכמותיות אשר היו קיימות בתקנות הקודמות, תוך הגברת מעורבות ועדות ההשקעה בגופים המוסדיים בפעילות ההשקעות. כמו כן, הועברו חלק מהוראות אשר היו קבועות בתקנות מס הכנסה ובתקנות דרכי השקעה, לקביעה לפי שיקול דעת הממונה, ובכלל זה, לעניין חריגה משיעור השקעה, השקעה בשותפות, בזכות במקרקעין באמצעות תאגיד שאינו שותפות, מתן הלוואות (לרבות לעמיתים), עסקה עם צד קשור ובאמצעותו והשקעה בצד קשור, וכן הוראות לגבי מסלול השקעה מתמחה לרבות מסלול השקעה מחקה מדד.

- **תקנות החישוב**

בתקנות החישוב כלולות, בין היתר, הוראות לעניין חובת מבטח להחזיק עתודות ביטוח ודרכי חישובן והפרשות לתביעות תלויות. בחודש ינואר 2013 פורסמו תקנות

חישוב עתודות אשר מחליפות את תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984, תוך הסמכת המפקח ליתן הוראות לאופן חישובן של העתודות בביטוח כללי מסוגים כמפורט בתקנות החדשות. במקביל, פרסם המפקח חוזר בדבר חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי הכולל הוראות לעניין חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי אשר רובן נכללו בתקנות שבוטלו. השינוי המהותי הנכלל בחוזר נוגע לביטול מנגנון ה"צבירה" שעניינו שמירת עתודה בסכום השווה לעודף הכנסות על הוצאות מצטבר לשלוש השנים הראשונות ממועד תחילת הביטוח ("הצבירה"), וזאת בענפים בעלי זנב תביעות ארוך. יצוין, כי ביטול המנגנון האמור הוגבל לענפים בהם קיימת הערכה אקטוארית של התביעות התלויות בתחולה לראשונה מהדוח הכספיים ליום 31 במרס 2014.

- **תקנות פרטי דין וחשבון**

תקנות פרטי דין וחשבון קובעות הוראות בדבר תוכנם, פרטיהם והעקרונות החשבונאים לעריכתם של הדוחות הכספיים השנתיים והדוחות הכספיים ביניים של מבטח, הכוללים דיווח כספי רחב לציבור ולמפקח, תוך שילוב חלק מתקנות ניירות ערך (עריכת דוחות כספיים שנתיים), התשנ"ג-1993 והתאמתן לענף הביטוח. המפקח מוסמך מכוח התקנות לפרסם חוזרים והוראות בדבר אימוץ כללי חשבונאות נוספים למבטחים. מכוח תקנות אלו הוצא חוזר, המאמץ את החלת כללי החשבונאות הבינלאומיים (IFRS) על חברות ביטוח וגופים מוסדיים.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(תנאים בחוזי ביטוח), התשמ"ב-1981**

התקנות מסדירות, בין היתר, את הנושאים הבאים: התחולה הטריטוריאלית של חוזי ביטוח; הוראות בדבר אופן ביטול ביטוח; הוראות שיש לכלול בביטוח נוסעים לחו"ל; ולעניין ביטוח חיים – הוראות בדבר תשלום תגמולים, דמי ניהול וביטוח למבוטחים.

- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזה הביטוח) (הוראות למצב רפואי קודם), התשס"ד-2004**

התקנות מסדירות את אופן שימוש המבטח בסייג לחבות המבטח בשל מצב רפואי קודם, מבטיחות כיסוי ביטוחי ראוי למשך כל תקופת הביטוח ומונעות ביצוע חיתום בעת התביעה לתשלום תגמולי ביטוח.

- **תקנות נוספות**

בתקנות נוספות נקבעו הוראות בדבר תנאים שיש לכלול בחוזי ביטוח, בין היתר, בנושאים הבאים: איסור גביית תוספת לדמי ביטוח יסודיים בשל סיכונים, תנאים או הטבות שמבוטח זכאי להם מכוח חיקוק כלשהו, ביטוח חיים קבוצתי, אחידות מטבע בחוזי ביטוח ותנאים לגביית דמי ביטוח בתשלומים, תנאי הצמדה בחוזה לביטוח חיים, תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי, החזר פרמיה במקרה של ביטול חוזה לפני תום תקופת הביטוח ביוזמת המבטח שלא בנסיבות שהמבוטח הפר את החוזה או ניסה להונות את המבטח, איסור התניית אישור תביעה בחתימת טופס קבלה ושחרור אלא אם בעת החתימה משולמים תגמולי הביטוח, הוראות שיש לכלול בחוזה לביטוח נוסעים וכבודתם בנסיעות לחו"ל, הוראות שיש לקבוע בחוזה לביטוח חיים, ודרכים בהם רשאי מבטח המנפיק פוליסות ביטוח משתתף ברווחים לגבות דמי ניהול בעד ניהול תיק השקעות, כולל שיעור דמי הניהול שייגבו ואופן חישובם.

בנוסף, נקבעו בתקנות הוראות בדבר צורת חוזה הביטוח בנושאים הבאים: תוכן חוזי הביטוח (רכב ודירות), סייגים לחבות המבטח או להיקף הכיסוי המפורט בחוזה הביטוח, אמצעי ההגנה הנדרשים מהמבוטח (במקרה של ביטוח רכוש).

כן נקבעו בתקנות הוראות בדבר דמי ביטוח שרשאי מבטח לגבות מהמבוטחים בביטוח רכב רכוש ובנוגע לדמי ביטוח הנגבים בתשלומים.

מבטח המבקש להנהיג תכנית ביטוח שפרטיה לא הוגשו למפקח, לשנות את תנאיה, את דמי הביטוח והתשלומים האחרים שפרטים עליהם הוגשו למפקח, יודיע על כך למפקח עשרה ימים לפני שיחול השינוי. בענפי ביטוח שקבע שר האוצר בצו לעניין זה, לא ינהיג מבטח תוכנית או שינוי כאמור אלא בהיתר המפקח. הענפים הטעונים היתר כאמור הנם: ביטוח חיים, ביטוח רכב חובה, ביטוח רכב רכוש, ביטוח דירות

ובתי עסק וביטוח השקעות רוכשי דירות לפי דרישות חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"א-1971.

- בחודש ספטמבר 2011, פורסמו **תזכיר חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(תיקון מס' _), התשע"א-2011,** תזכיר חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(תיקון מס' _), התשע"א-2011, ובחודש ינואר 2013 פורסמו טיוטת נוהל הודעה על הנהגת תכנית ביטוח ותקנון קופת גמל, וטיוטת עמדת הממונה שעניינה עקרונות לניסוח תוכניות ביטוח, המציעים להתאים את הוראות הדין לגישת פיקוח המתאימה יותר למבנה השוק המודרני, בהתאם להתנהלות הנדרשת ממדינת ישראל לאור הצטרפותה לארגון ה- OECD ולאור עקרונות דירקטיבת SOLVENCY II. במסגרת זו מוצע לשנות את אופן הנהגת מוצרים, כך שגוף מוסדי יידרש להודיע על מוצר (חדש או עדכון תנאים של מוצר קיים) לפני תחילת שיווקו, אך לא יידרש להמתין לאישור הממונה כתנאי לתחילת השיווק. שינוי זה יגדיל את מרחב הפעולה של הגופים המוסדיים מחד, ומאידך יגביר את אחריותם לאיכות המוצרים שהם מנהיגים. מאחר והדיון בהצעת החוק נדחה לאחר הבחירות לכנסת והרכבת הממשלה הבאה, בינואר 2013 פורסמה טיוטת ביניים לנוהל ההודעה על הנהגת תוכנית ביטוח ותקנון קופת גמל, אשר מותאמת למצב החוקי כיום. טיוטה זו תאפשר עבודה שוטפת עם מערכת אינטרנטית חדשה לדיווח שהוקמה על ידי הממונה (להלן: "מערכת אותות"). במסגרת טיוטת הביניים נתווספו מידעים שיש לפרטם בעת הגשה לאישור ו/או שינוי בתוכנית ביטוח ו/או תקנון לקופת גמל. כמו כן, נערכו שינויים באופן הגשה ו/או שינוי תכניות ביטוח קבוצתיות (בריאות, חיים, ואובדן כושר עבודה). לצורך פעילות במערכת זו חברות הביטוח התבקשו לטייב את הנתונים אודות הפוליסות אשר במערכות האגף. טיוטת החוזר צפויה להיכנס לתוקף במאי 2013. במקביל פורסמה טיוטה שלישית לנוהל הודעה על הנהגת תוכניות ביטוח ותקנון קופת גמל המותאמת לשינוי המוצע בתזכירי חוק הפיקוח המצוינים לעיל. בהתאם לטיוטת הנוהל, המוצר החדש (או השינויים במוצר קיים) ייכנסו לתוקף לאחר 30 יום ממועד הגשת ההודעה (שלה יצורפו מידע ומסמכים בהתאם למפורט בנוהל), אלא אם הממונה הודיע על התנגדותו למוצר/לשינוי, כולו או חלקו, בתוך התקופה האמורה. לממונה שמורה הסמכות להודיע על התנגדותו גם לאחר כניסת המוצר/השינוי לתוקף, מטעמים של שמירה על עניינם של העמיתים, מניעת פגיעה ביכולתה של הקופה לקיים את התחייבויותיה וטעמים המנויים בהצעת החוק. בנוסף הוצע לערוך התאמה ביחס להוראות הקובעות סנקציות פליליות ו/או עיצומים כספיים למי שפעל על אף התנגדותו של הממונה, או שלא בהתאם להודעת החברה בקשר למיזוג או להעברת הניהול בקופה. טיוטת החוזר הנ"ל קובעת את הפרטים שיש לצרף להודעה על הנהגת תוכנית ביטוח חדשה, הקמת קופת גמל חדשה או על שינוי בתקנון קופת גמל, לרבות נספח המגדיר את רמת הפירוט הנדרשת בנספח האקטוארי הנלווה לתכנית ביטוח או לתקנון קופת גמל. הטיוטה צפויה, בעיקרה, להיכנס לתוקף באוקטובר 2013.

- **חוק חוזה הביטוח**

חוק חוזה הביטוח (להלן, לצורך פסקה זו: "**החוק**") מסדיר היבטים שונים הנוגעים לחוזה הביטוח ויחסי מבטח-סוכן-מבוטח. על פי חוק חוזה הביטוח, חוזה ביטוח הוא חוזה בין מבטח לבין מבוטח המחייב את המבטח, תמורת דמי ביטוח, לשלם, בקרות מקרה הביטוח, תגמולי ביטוח למוטב.

על פי החוק, הודעה על קרות מקרה ביטוח תימסר למבטח על ידי המבוטח או המוטב מיד לאחר שנודע להם על קרות מקרה הביטוח ו/או הזכות לקבלת תגמולי ביטוח. משנמסרה למבטח הודעה כאמור על המבטח מוטלת חובה לעשות את הדרוש לבירור חבותו ועל המבוטח למסור למבטח תוך זמן סביר לאחר שנדרש לכך את המידע והמסמכים הדרושים לבירור החבות. להימנעות ממסירת מידע כאמור השפעה על זכאות המבוטח או המוטב לתגמולי הביטוח וסכומם.

תגמולי הביטוח ישולמו תוך 30 יום מהיום שהיו בידי המבטח המידע והמסמכים הדרושים לבירור חבותו. סכומים שאינם שנויים במחלוקת בתום לב ישולמו תוך 30 ימים מיום מסירת התביעה.

על תגמולי הביטוח יתווספו הפרשי הצמדה למדד מיום קרות מקרה הביטוח וריבית בהתאם לחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961, מתום 30 ימים מיום מסירת התביעה. בביטוחים אישיים, במקרה בו המבטח לא שילם סכומים שאינם שנויים

במחלוקת במועד כאמור, יחייבו בית המשפט בריבית מיוחדת כקבוע בסעיף 28א לחוק. לעניין מבטח כאמור בביטוחים שאינם ביטוחים אישיים - רשאי בית המשפט לחייבו בתשלום הריבית המיוחדת כאמור.

בנוסף כולל החוק, בין היתר, הוראות בדבר חובות גילוי של המבוטח ותוצאות אי הגילוי, תנאים לביטול חוזה ביטוח, מעמד המוטב וזכויותיו, הוראות בנוגע להשלכות של שינויים בסיכון המבוטח וכן קביעת הוראות מיוחדות החלות על ענפי הביטוח השונים (ביטוח חיים, ביטוח תאונה מחלה ונכות, וביטוח נזקים).

בחודש מרס 2012, פורסם תיקון מס' 5, אשר מתקן את סעיף 10 לחוק, ועל פיו פוליסת ביטוח אשר מתקבלת בקשה לביטולה על ידי המבוטח, תבוטל כעבור 3 ימים מהיום בו נמסרה הודעת הביטול למבטח.

- **חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הגנת הפרטיות")**

חוק הגנת הפרטיות קובע הוראות בדבר מאגרי מידע, כאשר מאגר מידע מוגדר כאוסף של נתוני מידע המוחזק באמצעי מגנטי או אופטי והמיועד לעיבוד ממוחשב, למעט חריגים הקבועים בחוק הגנת הפרטיות. החוק קובע הסדרים בעניינים העיקריים הבאים: המקרים בהם חייב בעל מאגר מידע ברישום המאגר בפנקס מאגרי המידע, תנאים לניהול והחזקה של מאגר מידע החייב ברישום, השימוש במאגר, החובות החלות על האדם או התאגיד המבקש את המידע על מנת להכניסו למאגר המידע, זכות העיון במידע, האחריות החלה על בעל מאגר מידע לאבטחת המידע במאגר, ההגנות הנתונות לבעל מאגר מידע ועוד. בחודש אוגוסט 2012, פורסם תזכיר חוק הגנת הפרטיות (תיקון מס'...) (צמצום חובת הרישום וקביעת חובה לקיום סדרי ניהול וכללי עבודה ולתיעודם במסמכים), התשע"ב-2012. מטרת התזכיר היא שיפור הציות להוראות חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981, הנוגעות לפרטיות במאגרי מידע, בדרך של קביעת חובה לקיום סדרי ניהול וכללי עבודה הנדרשים לשם ניהול מאגר מידע ומיקוד הפעילות הרגולטורית במישור הפיקוח והאכיפה. על פי המוצע בתזכיר, את חובת רישום מאגרי המידע תחליף חובה לקיום סדרי ניהול וכללי עבודה ותיעודם במסמכים, אשר תחייב ארגונים בקיום הליכים פנימיים, שמטרתם הפנמה של היבטי הציות לחוק. חובה זו תשאיר מרחב גמישות לארגון ביחס לאופן פעולתו וזאת לצד ההפנמה של הוראות החוק. חובת הרישום תמשיך לחול, על פי המוצע, רק על גופים ציבוריים ועל מאגרים רגישים במיוחד הטומנים בחובם סיכון לפרטיות מעצם קיומם[10]. יצוין, כי תזכיר זה מהווה תיקון המשך להצעת חוק הגנת הפרטיות (תיקון מס' 12) (סמכויות אכיפה), התשע"ב-2012 (אשר פורסמה בנובמבר 2011 ונמצאת בימים אלה בהכנה לקריאה שנייה והשלישית), וכולל גם תוספות לסעיפי העיצום הכספי והעבירות המופיעים בהצעת החוק האמורה, ביחס לחובות החדשות הרלוונטיות המופיעות בתזכיר.

- בחודש יוני 2012, פרסם רשם מאגרי המידע (רמו"ט) **טיוטה שנייה של תקנות הגנת הפרטיות (אבטחת מידע), התשע"ב-2012**. מטרת התקנות, בין היתר, הינה הגברת החובות החלות על בעלי מאגרים בקשר עם ניהול מאגרי מידע ואבטחת המידע המנוהל בהם, לרבות הטלת חובות על הממונה על אבטחת המידע בארגון; דרישה לביצוע מיפוי וסקר סיכונים; דרישות לעניין אבטחת מידע פיזית וסביבתית ובניהול כוח האדם; ניהול הרשאות גישה, זיהוי ואימות וכן בקרה ותיעוד גישה ואירועי אבטחת מידע. עוד מוצע, במסגרת הטיוטה, להסמיך את ראש הרשות למידע וטכנולוגיה (רמו"ט) לפטור גופים שחלה עליהם הסדרה מקבילה מחלק או מכל הוראות התקנות המוצעות.

- **חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (להלן: "חוק איסור הלבנת הון")**

בהתאם לחוק איסור הלבנת הון ולצווים מכוחו מוטלות על מבטח, קופת גמל וסוכן ביטוח חובות זיהוי ואימות פרטי המבוטח בפוליסות ביטוח חיים בהם קיים מרכיב חיסכון ופרטי עמית בקופות גמל, וכן חובת שמירה של מסמכי הזיהוי. בנוסף, קיימת חובת דיווח לרשות לאיסור הלבנת הון במקרים שהוגדרו בצו וכן בשל פעולות בלתי רגילות הנחזות כפעולות מעוררות חשד (פירוט נוסף לעניין צווי איסור הלבנת הון ראה סעיף 3.1.5 לעיל).

[10] המדובר ברשימה סגורה של סוגי המאגרים הבאים: (א) מאגר שמטרתו העיקרית היא איסוף מידע לצורך מסירתו לאחר כדרך עיסוק, לרבות שירותי דיוור ישיר; (ב) מאגר מידע המשמש חוקר פרטי רישוי לפי חוק חוקרים פרטיים ושירותי שמירה, התשל"ב-1972 בעיסוקו; ו-(ג) מאגר מידע של בעל רישיון לפי חוק שירות נתוני אשראי, התשס"ב-2002.

- **חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: "חוק תובענות ייצוגיות")**
בחודש מרס 2006, חוקק חוק תובענות ייצוגיות. החוק קובע כללים אחידים להגשת תובענות ייצוגיות וניהולן, ומבטל את מרבית ההסדרים שהיו קיימים עד כה בחקיקה הראשית, לרבות את פרק ה'1 לחוק הפיקוח.

החוק מרחיב את האפשרות להגשת תובענות ייצוגיות הן מבחינת זכות העמידה לתאגידים והן מבחינת עילות התובענה ובפרט הרחבת האפשרות להגשת תובענות ייצוגיות בתחום הביטוח (בהתאם לסעיף 2 לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות). שיקולי יציבות הנתבע נקבעו במפורש כשיקול במסגרת השיקולים לאישור התובענה כייצוגית.

הגדרת הקבוצה תיקבע על ידי בית המשפט במסגרת ההחלטה לאישור התובענה כייצוגית, תוך מתן אפשרות לפרטים להודיע על סירובם להיכלל בקבוצה התובעת. בנוסף, נקבע בחוק כי בנסיבות מיוחדות רשאי בית המשפט לקבוע כי הקבוצה תוגדר כך שתכלול את מי שנתן הודעה פוזיטיבית על רצונו להצטרף לתובענה.

כמו כן, קובע החוק הסדרים מפורטים בעניין אישור הסדרי פשרה לרבות החובה למינוי בודק מטעם בית המשפט לעניין זה, פרסום הודעות לחברי הקבוצה, הסתלקות תובע או עורך דין מייצוג, פסיקת פיצויים ודרכים להוכחת הסעד על ידי חברי הקבוצה, פסיקת גמול לתובע המייצג ושכר טרחה לעורך הדין המייצג את הקבוצה.

החוק מורה על הקמת קרן למימון תובענות ייצוגיות אשר תסייע לתובענות ייצוגיות בעלות חשיבות חברתית וציבורית וכן מורה על ניהול פנקס תובענות ייצוגיות אשר יהיה פתוח לעיון הציבור באינטרנט.

במסגרת הוראות מעבר נקבע כי החוק חל גם על תובענות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות התלויות ועומדות.

- בחודש יולי 2010 פורסמו **תקנות תובענות ייצוגיות, התש"ע-2010**, אשר נועדו לקבוע את סדרי הדין והפרוצדורות ליישום סעיפים שונים בחוק תובענות ייצוגיות. התקנות קובעות, בין היתר, הסדרים אלה: הארכת המועדים הקיימים למתן תשובה לבקשה לאישור תובענה ייצוגית וכן למתן תשובה של המבקש לתשובה האמורה; חובת משלוח הודעות מסוימות בקשר לתובענה ייצוגית נגד גופים מוסדיים ליועץ המשפטי לממשלה ולמפקח על הביטוח; קביעת התהליכים הדיוניים שיחולו ביחס לתביעה הנובעת מבקשה להכיר בתובענה ייצוגית שאושרה; והחלת הוראות תקנות סדר דין אזרחי ביחס לבירור בקשות לאישור תובענות ייצוגיות ותובענות ייצוגיות בנושאים שאינם מוסדרים בחוק או בתקנות. תחילתם של רוב ההסדרים הקבועים בתקנות, 60 יום ממועד פרסומן.

- **חוק החברות (תיקון מס' 16) (ייעול הממשל התאגידי), התשע"א-2011.**
בחודש מרס 2011, פורסם תיקון מס' 16 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "**התיקון לחוק**"). חלק אחד של התיקון לחוק מהווה יישום של מסקנות והמלצות ועדת גושן לבחינת קוד ממשל תאגידי וכולל רשימת נורמות מומלצות בתחום הממשל התאגידי, בין היתר, בקשר עם הרכב הדירקטוריון, עבודת הדירקטוריון, עבודת ועדת הביקורת, הליך מינוי דירקטורים חיצוניים ועוד, שהחברה יכולה לשקול אם לאמץ אם לאו.
בנוסף, נקבעו בתיקון לחוק הוראות מנדטוריות בשורה של נושאים הנוגעים לדירקטוריון ועבודתו, לוועדת הביקורת ועבודתה, ובין היתר, הרכבם, הרוב הנדרש למינוי דירקטור חיצוני, חובת דיון בנושאים מסוימים, מגבלות הנוגעות למינוי דירקטורים חיצוניים, שינוי הרוב הנדרש לעסקאות עם בעלי שליטה ועוד. כמו-כן, הוסמכה רשות ניירות ערך להטיל עיצומים כספיים על יחיד/תאגיד במקרים המנויים בתיקון לחוק.

- **חוק החברות (תיקון מס' 17) (ממשל תאגידי בחברות אגרות חוב), התשע"א-2011 (להלן: "תיקון 17").**

בחודש אוגוסט 2011 פורסם תיקון 17, אשר נכנס לתוקף במלואו בחודש פברואר 2012, אשר על פיו, חברות אג"ח פרטיות, תהיינה כפופות לכללי ממשל תאגידי הדומים לאלה החלים על חברות ציבוריות, בשינויים המחויבים. הכללים העיקריים שיחולו לעניין זה על חברות אג"ח הינם, בין היתר: (א). חובת מינוי לפחות שני דירקטורים חיצוניים; (ב). חובה למנות ועדת ביקורת ומבקר פנים; (ג). חובה למנות

יו"ר דירקטוריון ומנכ"ל וכן מגבלה בדבר איסור כהונה כפולה בתפקיד יו"ר הדירקטוריון והמנהל הכללי או מי שכפוף לו, אלא לתקופה שלא תעלה על 3 שנים ובאישור ועדת הביקורת; (ד) הגבלות על מינוי כדירקטור חליף מי שמכהן כנושא משרה בחברה וכן הגבלות לעניין מינויים של דירקטורים ונושאי משרה שמינויים הוגבל בידי ועדת אכיפה מנהלית לפי חוק ניירות ערך; (ה) כפיפות בעלי שליטה בחברת אג"ח לחובת גילוי בעסקה עם בעל עניין, חובת ההגינות וכללי אישור עסקאות חריגות של החברה עימו או עם קרובו.

לאור תיקון 17 וכהמשך ישיר לו, במועד כניסתו לתוקף של התיקון האמור (17 בפברואר 2012), אושרה סדרת תקנות שתיקונן נדרש כחלק בלתי נפרד מהתיקון ובכלל זה, תקנות החברות (הקלות לסוגים מסוימים של חברות איגרות חוב), תשע"ב-2012 (להלן: "**תקנות ההקלות**"), אשר קובעות כי חברות הנפקה של תאגיד בנקאי או מבטח, כהגדרתן בתקנות ההקלות (להלן: "**חברת הנפקה**"), פטורות מהוראות תיקון 17 לעניין החובה למנות ועדת ביקורת ודירקטורים חיצונים (בהיעדר ועדת ביקורת, עניינים הטעונים אישורה יאושרו על ידי הדירקטוריון). מנורה מבטחים גיוס הון, חברה בת של מנורה מבטחים ביטוח, עונה על הגדרת חברת הנפקה, כאמור בתקנות ההקלות, והיא פועלת בהתאם להנחיות אשר אינן מוחרגות מכוח תקנות ההקלות.

- **חוק החברות (תיקון מס' 19), התשע"ב-2012 (להלן: "תיקון 19")**
בחודש יולי 2012, פורסם תיקון מס' 19 לחוק החברות, שעניינו, מינוי מומחה לבחינת הסדר חוב בחברת איגרות חוב, אשר קבע כי גיבוש הסדרי חוב ילווה על ידי מומחה מטעם בית המשפט, לצורך גיבוש הסדרי חוב יעילים. המומחה יוכל לסייע לצדדים לכל אורך המשא ומתן ובסופו יכין חוות דעת לעניין כדאיותו של הסדר החוב המוצע, לבעלי איגרות החוב. על פי החוק, מינוי מומחה וקבלת חוות הדעת מטעמו, יהוו תנאי לאישור הסדר החוב, אלא אם כן קבע בית המשפט אחרת, בשל נסיבות מיוחדות שיירשמו.

- **חוק החברות (תיקון מס' 20)(תנאי כהונה והעסקה בחברות ציבוריות ובחברות אגרות חוב), התשע"ב-2012 (להלן: "תיקון 20")**
בחודש נובמבר 2012, פורסם ברשומות תיקון 20 לחוק החברות. עניינו של התיקון, בקביעת מדיניות תגמול לנושאי המשרה בחברות ציבוריות וחברות אג"ח, ובכלל זה קביעת הליכי אישור של המדיניות ושינויה, כאשר החובה לקביעת מדיניות לראשונה הינה בתוך תשעה חודשים ממועד התחילה של החוק שהינו ה- 12 בדצמבר 2012. התיקון קובע מנגנון של הקמת ועדת תגמול, שחבריה דירקטורים חיצוניים ברובם, שתפקידה להמליץ לדירקטוריון על מדיניות התגמול הכוללת של החברה ולאשר גמול ספציפי לנושאי משרה, אשר תגמולם טעון אישור בהתאם להוראות התיקון. מנגנון מרכזי נוסף שנקבע בתיקון לחוק, הינו אימוץ בשינויים של מנגנון "Say on pay" ולפיו התגמול הטעון אישור האסיפה הכללית כאמור, (מדיניות התגמול או הגמול הספציפי הטעון אישור, לפי העניין), יובא לאישור האסיפה הכללית, תוך דרישת רוב מבין בעלי מניות המיעוט (בדומה לאישור עסקה עם בעל שליטה) אולם ניתן יהיה לאשר את התגמול אף אם האסיפה הכללית התנגדה לו, וזאת אם ועדת התגמול והדירקטוריון ידונו שוב בתגמול ויאשרו אותו על יסוד נימוקים מפורטים. על מדיניות התגמול להיקבע, בין השאר, לפי שיקולים כלהלן: קידום מטרות החברה, תכנית עבודתה ומדיניותה, בראיה ארוכת טווח; יצירת תמריצים ראויים לנושאי משרה, בהתחשב, בין השאר, במדיניות ניהול הסיכונים של החברה, גודל החברה ואופי פעילותה; וביחס לרכיבים משתנים (כגון אופציות ומענקים) - תרומתו של נושא המשרה להשגת יעדי החברה ולהשאת רווחיה בראייה ארוכת טווח ובהתאם לתפקידו של נושא המשרה, והכל תוך התייחסות לעניינים המפורטים בחלק א' לתוספת ראשונה א' לחוק ותוך קביעת הוראות כמפורט בחלק ב' לתוספת האמורה.

- **תקנות החברות (סכומים אחרים הכלולים בהון עצמי שיראו אותם כעודפים), התשע"ב-2012**
בחודש אוגוסט 2012, פורסמו התקנות, אשר לפיהן, הייתה לחברה השקעה במכשיר הוני, אשר לפי תקן דיווח כספי בין-לאומי 9, שינויים בשוויה ההוגן נזקפים לרווח הכולל האחר (להלן, בסעיף זה: "ההשקעה"), יראו כעודפים גם סכומים חיוביים או שליליים הכלולים בהון העצמי של החברה בשל שינויים בשוויה ההוגן של ההשקעה, ובלבד שבהתאם לתקן חשבונאות בין-לאומי 39 סכומים אלה היו נזקפים לרווח הנקי. התקנות נועדו לשמר את תכלית "מבחן הרווח" הקבוע בסעיף 302

לחוק החברות, התשנ"ט-1999, ולהבטיח הגנה ראויה לאינטרסים של נושי החברה תוך איזון מול יכולת החברה לחלק דיבידנד לבעלי מניותיה.

- **בחינת מהימנות גופים מפוקחים תנאים לשליטה ולהחזקה בגופים מוסדיים**

בחודש אפריל 2012 גיבש הממונה בשיתוף עם המפקח על הבנקים בבנק ישראל (להלן: "**המפקחים**") טיוטת מסמך עקרונות משותף, להערות הציבור, למתן היתר לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה בגופים מפוקחים ולקביעת תנאים בהיתר. המסמך נועד להגביר את ההרמוניזציה והאחידות במדיניות הפיקוחית הנהוגה ביחס למתן היתרי שליטה במוסדות הפיננסיים השונים - מוסדות בנקאיים ומוסדות ביטוח וחיסכון ארוך טווח. כמפורט במסמך, השיקולים העומדים לנגד עיני המפקחים בבחינת התאמת המבקש לשלוט בגוף מפוקח, מתמקדים בחמישה תחומים עיקריים: יושר ויושרה אישיים ועסקיים; חוסן פיננסי; אסטרטגיית השקעה; ניסיון עסקי; ועסקיו ועיסוקיו האחרים של מבקש ההיתר. בנוסף, פורסמה גם טיוטת עדכון של מסמכי המדיניות הספציפיים שמנחים את כל אחד מהמפקחים בעניין מתן היתרי שליטה בתחום שבפיקוחו. העקרונות המנחים למתן היתר לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה שנקבעו במסמך העקרונות המשותף, עוסקים במספר נושאים כלליים: (1) קביעת שיעור החזקה מזערי הנדרש לשם שליטה בגוף מפוקח, כפועל יוצא של גודל הגוף המפוקח; (2) הגבלת הפער בין האינטרס ההוני של בעל שליטה בגוף מפוקח לבין שיעור השליטה בו; (3) קביעת כללים והגבלות לגבי תאגידים באמצעותם רשאי בעל שליטה להחזיק בגוף מפוקח במטרה להבטיח את יציבות שרשרת השליטה (4) דרישה להון עצמי של מבקש היתר השליטה, כפועל יוצא של היקף השקעתו בגוף מפוקח; (5) מגבלות על אופן מימון השקעה בגוף מפוקח; (6) הגבלת החזקות אחרות ופעילויות נוספות של השולט בגוף מפוקח, לשם מניעת ניגודי עניינים; (7) דרישה להתחייבות של חברי קבוצת השליטה להזרים הון לגוף מפוקח בשליטתם, בתנאים ובהיקף שייקבע המפקח הרלבנטי.

- **חוק להגברת האכיפה של דיני העבודה, התשע"ב-2011**

בחודש יוני 2012, נכנס לתוקף החוק להגבת האכיפה של דיני העבודה, התשע"ב-2011 (**"החוק"**). החוק אינו יוצר זכויות וחובות חדשות מעבר לדיני העבודה הקיימים היום, ותכליתו הגברת האכיפה על החקיקה הקיימת. בין היתר, מטיל החוק קנסות בגין הפרת אחת או יותר מההוראות המנויות בתוספת השנייה (הנוגעות לעובדים ישירים של התאגיד) בסכומים של עד 35,000 ש"ח, ומטיל אחריות אישית אזרחית על מנכ"ל הארגון במקרה של הפרה אשר לא תוקנה למרות שקיבל התראה לגביה. בנוסף, בגין הפרות שיבוצעו כנגד עובדי קבלן המועסקים בתחומי הניקיון והשמירה בחברה, מטיל החוק קנסות בסכומים גבוהים יותר, עד למעלה מ- 200,000 ש"ח. עוד נקבע בחוק, כי בגין הפרות כנגד עובדי הקבלן אשר לא יתוקנו על אף התראה שיעביר משרד התמ"ת לתאגיד, תהא למנכ"ל אחריות אישית פלילית.

- **חוק ההגבלים העסקיים (תיקון 13), התשע"ב-2012**

בחודש מאי 2012, התקבל בכנסת תיקון מס' 13 לחוק. עיקרו של התיקון, בהוספת מנגנון העיצומים הכספיים, אשר ישמש כלי משלים למנגנוני האכיפה הקיימים בחוק, הן הפליליים והן האזרחיים-מנהליים. על פי התיקון, הפרות החוק עשויות לגרור עיצומים כספיים, כאשר הממונה רשאי להטיל על אדם שהפר הוראה, עיצום כספי בסכום של עד מיליון ש"ח וכשמדובר בתאגיד, עד 8% ממחזור המכירות, ובלבד שסכום העיצום לא יעלה על 24 מיליון ש"ח. בבוא הממונה לקבוע את סכום העיצום הכספי ישקול, בין היתר, את משך ההפרה, מידת הפגיעה שההפרה עלולה לגרום לתחרות או לציבור, חלקו של המפר בהפרה, קיומן או היעדרן של הפרות קודמות וכן פעולות שנטל המפר למניעת הישנות ההפרה או הפסקתה.

- **חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה) התשע"א-2011 (להלן: "חוק ייעול הליכי האכיפה")**

בחודש ינואר 2011 פורסם ברשומות חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, אשר תחולתו, מדורגת, החל מיום 27 בפברואר 2011, ואשר הסדיר הליך אכיפה חדש - הליך אכיפה מנהלי, וכולל רשימה של הפרות מנהליות ביחס לשלושת החוקים המרכזיים שאותם אוכפת רשות ניירות ערך - חוק ניירות ערך, חוק הייעוץ, וחוק השקעות משותפות בנאמנות. הליך האכיפה המנהלי יהיה חלק מ- 3 הליכי אכיפה: פלילי, מנהלי ועיצום כספי. להליך האכיפה המנהלי תהא תחולה, בין השאר, על: תאגידים מדווחים, על נושאי משרה בהם (דירקטורים

ומנהלים), על המנכ"ל (הנושא בנוסף גם באחריות פיקוחית), על חברה לניהול קרנות נאמנות, נושאי משרה בחברה לניהול קרנות נאמנות, ומנהלי תיקי השקעות. במסגרת הליך האכיפה המנהלי ועדת האכיפה המנהלית תהא מוסמכת להטיל על מי שמצאה כי ביצע הפרה, שורה של סנקציות: הטלת קנסות כספיים, איסור על כהונה בגופים המפוקחים על ידי הרשות (חברות ציבוריות, חתמים, מנהלי קרנות, נאמנים ובעלי רישיון) לתקופה של עד שנה, ביטול רישיון של בעל רישיון לפי חוק הייעוץ או אישור של מנהל קרן ונאמן או שלילתם לתקופה של שנה, חיוב בנקיטה של פעולות לתיקון ההפרה ולמניעת הישנותה, תשלום לנפגע ההפרה, והסדר אכיפה, אשר מסמיך את יו"ר רשות ניירות ערך ואת פרקליט המחוז להגיע להסכמה עם המפר או העבריין על קיום הסדר להימנעות מנקיטת הליכי אכיפה או על הפסקה של הליכים שכבר החלו המותנית בתנאים.

בהמשך לאמור לעיל, פרסמה רשות ניירות ערך, בחודש אוגוסט 2011, **קריטריונים להכרה בתכנית אכיפה פנימית בתחום ניירות הערך וניהול ההשקעות (להלן: "מסמך הרשות").** תכנית האכיפה הפנימית הינה מנגנון וולונטרי אותו מאמץ ומיישם תאגיד באופן שוטף כדי למנוע עבירות והפרות וכדי לוודא ציות של התאגידים ויחידים בו להוראות חוק ניירות ערך, חוק השקעות משותפות, וחוק הייעוץ. על פי הנזכר במסמך הרשות, תכנית אכיפה פנימית יעילה היא תכנית המותאמת לתאגיד ולנסיבותיו הייחודיות וקיומה יביא להטמעת הדין ולציות לו, הלכה למעשה. על כן, על התאגיד לבדוק ולוודא כי התכנית אותה אימץ נותנת מענה לסיכונים האפשריים להפרת החוקים הנ"ל, לפי העניין. על התאגיד לערוך תהליך התאמה, למשל על דרך של עריכת סקר ציות, הכולל הבנה ומיפוי דרישות הדין הרלוונטיות לחברה, איתור סיכונים וכשלים אפשריים בתחום דיני ניירות ערך, בדיקת ההסדרים הקיימים בתאגיד לרבות בחינת הבקרות ואיתור פערים בין הבקרות הרצויות ולבין אלו הקיימות ודירוג סיכונים. בהמשך לסקר הציות, על התאגיד לקבוע נוהל או נהלים פנימיים המתאימים למבנה החברה, למאפייניה הייחודים ובייחוד ביחס לסיכונים אשר אותרו. בין היתר, על התאגיד למנות ממונה אכיפה אשר יהיה אחראי על יישום תכנית האכיפה.

- בחודש נובמבר 2011, פורסם **חוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב-2011.** במסגרת החוק תוקנה, בין היתר, פקודת מס הכנסה (נוסח חדש) תשכ"א-1961, התיקון קובע כי החל משנת 2012 יועלו שיעורי המס על רווח הון ריאלי ושיעור המס של השבח הריאלי. לעניין השפעת החוק על החברה לפרטים נוספים ראה באור 22 לדוחות הכספיים.
- **FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act):**

בחודש מרס 2010, חוקק בארה"ב חוק ה-FATCA. מטרת החוק הינה לחייב מוסדות פיננסים זרים (FFI–Foreign Financial Institutions) להעביר מידע אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקניים. על פי הוראות ה-FATCA, על כל הגופים הפיננסיים הזרים להתקשר בהסכם מיוחד עם רשות המיסים האמריקאית לא יאוחר מה- 30 ביוני 2013. על פי ההסכם יתחייב הגוף הפיננסי לבצע בדיקת נאותות לבעלי חשבונות, ולהעביר לרשות המיסים האמריקאית אחת לשנה מידע אודות חשבונות שזוהו כ"אמריקאים". כמו כן, יתחייב הגוף הפיננסי להעביר מידע בדבר מספר וסך ערך החשבונות של בעלי חשבונות אשר סירבו לשתף פעולה. בנוסף, יתחייבו הגופים הפיננסיים, לנכות במקור עבור רשות המיסים האמריקאית 30% מכל תשלום ממקור הכנסה אמריקאי שמועבר אליהם, מכל אלו שאינם מצייתים להוראות ה-FATCA, הן מגופים פיננסיים והן מבעלי חשבונות בנק. יישום הוראות ה-FATCA על ידי הגופים הפיננסיים בישראל צפוי לעורר קשיים רבים, לאור החסמים הקיימים בדין הישראלי, והעלויות התפעוליות הרבות בהן ייאלצו לשאת אותם גופים. בנסיבות אלה, מינה מנכ"ל משרד האוצר, בחודש אוגוסט 2012 צוות, אשר יבחן את השלכות יישום הוראות ה-FATCA בישראל, לרבות בחינת האפשרות ליישום באמצעות הסכם בילטרלי בין מדינת ישראל לארה"ב, אשר עשוי להקל על הגופים הפיננסיים את היישום, וימליץ על מתווה מוצע.

בהמשך לאמור, לא ניתן, בשלב זה, להעריך את מכלול הפעילויות שחברות מסוימות בקבוצה תידרשנה להן, ובכללן היקף הדיווח לרשויות האמריקאיות, היקף הפעילות התפעולית והשלכות החוק על הקבוצה.

- **הצעות חוק וטיוטות תקנות**

בחודש אוקטובר 2012, פורסמה **הצעת חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות וניגודי העניינים בשוק ההון בישראל (תיקוני חקיקה) (תיקון), התשע"ג-2012**, וזאת בעקבות החלטת הממשלה להנחות, בין היתר, את הממונה על שוק ההון להכין תכנית מדיניות לאומית מקיפה לקידום החינוך הפיננסי, לקדם את המודעות לחשיבות החינוך הפיננסי, להוות גורם יעיל בהבניית שותפויות בין הממשלה, המגזר העסקי והמגזר השלישי לקידום החינוך הפיננסי ויצירת תכניות לחינוך פיננסי, וכן לבקר את אופן יישום המדיניות לקידום החינוך הפיננסי במטרה להבטיח את יישומה באופן יעיל. הצעת החוק מרחיבה את תפקידיו של הממונה כאחראי על הנהגת תכנית מדיניות לאומית לקידום חינוך פיננסי, הכנת פרסומים שונים ותכניות לימוד והכשרה שונות בתחום החינוך הפיננסי, לרבות הקמת אתר אינטרנט מרכזי לחינוך פיננסי. כמו כן, הוחלט כי התיקון לחוק יכלול הסדרה של הנהלת הקרן הממשלתית לחינוך פיננסי אשר מטרתה לקדם את החינוך הפיננסי בישראל, כמועצה מייעצת לממונה על שוק ההון בנושא החינוך הפיננסי והגברת האוריינות הפיננסית בקרב אוכלוסיית מדינת ישראל.

- בחודש מאי 2012, פורסמה **טיוטה שלישית של תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (ביטוח)(דמי עמילות), התשע"ב-2012**, שבמסגרתה מוצע, בין היתר - לקבוע הוראות לעניין עמלת שירות שמשלם הגוף המוסדי לסוכן הביטוח, ובכלל זה: כי העמלה תשולם באמצעות תשלום כספי באופן ישיר; שיעור עמלת השירות החודשית בגין מוצר ביטוח לתקופה לא קצובה תהיה קבועה ב- 60 החודשים הראשונים שלאחר הצירוף; (ii) מוצע לקבוע הוראות שונות בנוגע לתגמול סוכן ביטוח בשל עמידה ביעד מכירות ("עמלת יעד"), כאשר יעד המכירות נקבע על בסיס פעולות שיווק של כל מוצרי הביטוח של הגוף המוסדי הנכללים בסוג מסוים של מוצר ביטוח, תקופת המדידה היא לפחות שנה אחת, תשלום עמלת יעד בגין מוצר פנסיוני יעשה אך ורק באמצעות תשלום כספי, עמלת היעד בגין מוצר ביטוח לתקופה לא קצובה לא תעלה על פי 40 מעמלת השירות החודשית בעד החודש השני שלאחר הצירוף, וכן הוראות לעניין השבת חלק מעמלת היעד במקרה של הפסקת הפקדות או מינוי בעל רישיון אחר לטפל במוצר הביטוח; (iii) לקבוע הוראות בנוגע להחזר הוצאות ששילם סוכן הביטוח בשל פעילותו כסוכן ביטוח ("הוצאות שיווק (iv) לקבוע הוראות המסדירות תשלום דמי עמילות למספר בעלי רישיון במקביל במסגרת מעבר לקוחות בין סוכני ביטוח.

- **החלטת הממונה על ההגבלים העסקיים בדבר הסדרי קונסורציום לאשראי**

בחודש מרס 2008, פרסמה הממונה על ההגבלים העסקיים החלטה בדבר הסדרי קונסורציום לאשראי בין בנקים לבין חברות ביטוח, ובין חברות ביטוח לבין עצמן בהתקיים התנאים המצטברים הבאים: א) החבירה של הגופים כאמור בקונסורציום חיונית במובן זה שאלמלא החבירה לא יתאפשר מתן אשראי ללקוח בתנאים סבירים. משמעותה של דרישה זו היא כי ניתן להראות שאלמלא החבירה הייתה רמת הסיכון לה נחשף כל גוף מוסדי בפני עצמו גבוהה באופן מהותי בהשוואה לרמת הסיכון הקיימת במתכונת של חבירה, כך שניתן להביא את הפערים הללו לידי ביטוי בשיעור הריבית למתן האשראי; ב) החבירה הייתה לפי הסכמת הלקוח מראש ובכתב, על גבי טופס נפרד; ג) ללקוח תינתן האפשרות לשאת ולתת על תנאי מתן האשראי עם מי מהגופים האמורים החברים בקונסורציום, לרבות באמצעות אדם אחר מטעמו. ההחלטה אינה מונעת מבנקים וחברות ביטוח, או חברות ביטוח, החפצות ליתן אשראי משותף שלא בהתאם לתנאים שבהחלטה, לפנות לממונה על ההגבלים העסקיים בהליך של פטור ספציפי. תוקפה של ההחלטה למשך 3 שנים. בחודש פברואר 2011 פרסמה הממונה החלטה עדכנית בנושא, שעניינה העיקרי הוא ביטול דרישת החיוניות (ס"ק א לעיל), כתנאי לפעילות קונסורציום לאשראי. במקביל ועל רקע חששות לפגיעה אפשרית בתחרות, נקבעו בהחלטה הוראות ומנגנוני פיקוח תיעוד ודיווח שנועדו להבטיח כי לא תיגרם פגיעה תחרותית כתוצאה משיתוף הפעולה שבין הגורמים המתחרים הפועלים כקונסורציום אשראי. תוקף ההחלטה העדכנית הוארך על ידי הממונה לשנה נוספת עד ליום 28 בפברואר 2014.

- **הוראות רשות ניירות ערך**
בחודש אוקטובר 2012, פרסמה רשות ניירות ערך, במסגרת פרויקט "שיפור הדוחות", הנחיה לפי סעיף 36א(ב) בנושא שאלון ממשל תאגידי. מטרת פרויקט "שיפור הדוחות" כאמור, לתמרץ את איכות הממשל התאגידי, משכך, החליטה הרשות לפעול לקידום שאלון מובנה, ובו קובץ שאלות לפי נושאים רלוונטיים הקשורים לממשל תאגידי, שיצורף לפרק "פרטים נוספים על התאגיד" בכל דוח תקופתי. לעמדת הרשות, יצירת השאלון כאמור, בנוגע להיבטי ממשל תאגידי, המחייב גילוי בהתאם לשאלות המובנות, יהווה פלטפורמה יעילה, ממוקדת ותמציתית, אשר תקנה למשקיע אמצעי עצמאי והשוואתי כאחד, לבחינת איכות הממשל התאגידי בתאגיד ותמחור נייר הערך.

9.2.4 חוזרים והנחיות המפקח

להלן יפורטו עיקרי החוזרים המרכזיים שפורסמו על ידי המפקח במהלך השנה האחרונה, והחלים על הקבוצה (נוסף על החוזרים הספציפיים שפורטו בסעיפים 3 עד 8 לעיל):

- בחודש ספטמבר 2012, פרסם המפקח **נוסח סופי של מכתב שעניינו משטר כושר פירעון ישראלי וכן טיוטת חוזר לביצוע IQIS.** במכתב, פירט המפקח את הצעדים שבכוונתו לנקוט, לצורך קידום משטר כושר פירעון ישראלי, מבוסס סיכונים, ברוח הדירקטיבה האירופית סולבנסי 2. כן פורטו במכתב אבני הדרך ליישום התהליך עד להחלתו באופן מלא בשנת 2015. בנוסף, ניתנה הנחייה סקר הערכה כמותית (QIS) נוסף על בסיס נתוני הדוחות הכספיים לשנת 2011, ובהתבסס על הנחיית סקר ההערכה הכמותית החמישי, שפורסמה על ידי נציבות האיחוד האירופי ביולי 2010. לאחר צבירת הניסיון המתאים מתוצאות דיווחי ה- IQIS הנ"ל, יפורסמו תקנות הון מתאימות וחברות ביטוח יידרשו להחזיק הון עצמי בהתאם. כמו כן, לדעת המפקח, חישוב מצב כושר הפירעון על בסיס נתוני שנת 2011 יתרום להיערכות חברות הביטוח לקראת יישום דרישות משטר כושר הפירעון הישראלי, שיחליף בעתיד את מסגרת כושר הפירעון הקיימת. יצויין, כי על דירקטוריון המבטח לדון בממצאי הסקרים טרם הגשתם למפקח ובנוסף, להגיש למפקח העתקים מפרוטוקולי הדיונים שהתקיימו.

- **בהמשך למסמך עקרונות בעניין קווים מנחים להנהגת תכנית ביטוח, שפרסם המפקח בחודש ספטמבר 2011, פרסם המפקח בחודש יוני 2012, טיוטה שעניינה רשימת נוהגים פסולים ונוהגים ראויים בתכנית הביטוח.** הטיוטה מבהירה, כי תכנית ביטוח הכוללת אחד או יותר מהנוהגים המפורטים בנספח לטיוטה או שאינה כוללת אחד או יותר מהנוהגים הראויים בטיוטה, יראו אותה כתכנית או שינוי שהמפקח מתנגד להם והיא הונהגה בניגוד להוראות סעיף 40 לחוק הפיקוח, למעט אם אושרה מראש ובכתב בידי המפקח על הביטוח. הטיוטה מפרטת את עיקרי הנוהגים, בחלוקה לסוגיות כלליות, סוגיות מתחום ביטוח חיים, מתחום ביטוח בריאות ומתחום ביטוח כללי.

- בחודש מרס 2011 פרסם המפקח חוזר בעניין בירור **ויישוב תביעות וטיפול בפניות הציבור**, המבטל חוזר קודם בעניין זה, ושבו נקבעו קוים מנחים לעניין אופן בירור ויישוב תביעות בגופים המוסדיים. לפי הוראות החוזר על כל גוף מוסדי לקבוע מערכת כללים לעניין אופן בירור ויישוב התביעות (כל דרישה מגוף מוסדי למימוש זכויות לפי תנאי פוליסת ביטוח או לפי תקנון קרן פנסיה או לפי הוראות הדין הרלוונטיות למימוש זכויות כאמור), בכפוף להוראותיו המפורטות של החוזר, העוסקות, בין היתר, בחובת מסירת והצגת מסמכים, מתן הודעות ומידע אחר לתובע החל משלב בירור התביעה ועד לסיומה, כללים לשמירת מידע ומסמכים, חובה להגיש לאישור הממונה את מערכת הכללים שתיכלל בתקנון קרן הפנסיה והוראות לעניין פרסום מערכת הכללים, בין היתר, באתר האינטרנט של החברה. החוזר קובע את תפקידי הדירקטוריון וההנהלה בקשר עם מערכת הכללים האמורה. החוזר האמור מחליף חוזר קודם באותו עניין מחודש אוגוסט 2009.

- בחודש מרס 2011 פרסם המפקח חוזר בדבר **איסוף מידע סטטיסטי לגבי יישוב תביעות ואופן טיפול בבקשות למשיכה והעברת כספים**. החוזר מורה לגופים מוסדיים לאסוף מידע סטטיסטי בנוגע לאופן טיפולם בבקשות למשיכת כספים,

לקבלת קצבת זקנה ולהעברת כספים, וזאת לצורך פרסום מדדים אשר ישמשו את העמיתים הפוטנציאלים בבחירת הגוף המוסדי עימו יתקשרו. החוזר קובע את סוגי הנתונים שיש לאסוף לגבי כל סוג בקשה, הוראות לעניין איסוף ושמירת הנתונים, אופן הדיווח למפקח וכן חובה להצגת הנתונים באתר האינטרנט, בהתאם לנספח שבחוזר. נתוני התביעות יוצגו לראשונה באתר האינטרנט של גוף מוסדי ב-31 במרס 2013 (בגין שנת 2012) ונתוני בקשות להעברת כספים ומשיכת כספים יוצגו לראשונה באתר האינטרנט של גוף מוסדי ב-31 במרס 2014 (בגין שנת 2013). החוזר האמור מחליף חוזר קודם באותו עניין מחודש ספטמבר 2009. הוראות החוזר דורשות היערכות מיכונית ותפעולית שתאפשר איסוף והצגה של מידע סטטיסטי הנוגע לתהליכי יישוב תביעות ולתהליכי בקשות למשיכה ו/או העברה של כספים. להערכת החברה, יתכן שיישום הוראות החוזר יביאו להגברת התחרות בנושא הטיפול בתביעות ובבקשות למשיכה ו/או העברה של כספים וזאת בשל פרסום המידע הסטטיסטי האמור. בחודש מרס 2012, הבהיר המפקח כי הוראות החוזר הנ"ל אינן מחייבות גוף מוסדי להציג נתונים בגין שנת 2011 באתר האינטרנט שלו, אך אין בכך, כדי לפגוע בחובה שנקבעה בחוזר להעביר דיווח ראשון של נתוני התביעות למפקח, עבור התקופה שראשיתה ביום 1 ביוני 2011 ועד 31 בדצמבר 2011, לא יאוחר מיום 31 במרס 2012.

- בחודש אוגוסט 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו שירות **ללקוחות גופים מוסדיים,** שבמסגרתו חוייבו גופים מוסדיים לקבוע כללים שיבטיחו את רמת השירות שמספק גוף מוסדי ללקוחותיו. במסגרת זאת, על הנהלת הגוף המוסדי לקבוע אמנת שירות אשר תכלול מדדי איכות ומצוינות לשירות וכן את זכויות הלקוח בקבלת שירות; גוף מוסדי יקבע עבור כל סוג של נותן שירות כללים ביחס לרמת המקצועיות הנדרשת ממנו לצורך מתן השירות; גוף מוסדי ימנה מבין עובדיו הבכירים ממונה שירות לקוחות אשר ידווח למנכ"ל ולדירקטוריון; דירקטוריון גוף מוסדי יקבע את מדיניות הגוף המוסדי למתן שירות; הגוף המוסדי יבצע סקר פערים בין המצב הקיים לבין המדיניות שנקבעה ויקבע תכנית לצמצום הפערים ועוד. החוזר נכנס לתוקף מיום 1 בינואר 2013.

- בחודש ספטמבר 2011 פרסם המפקח **הודעה על** כוונה **ליצור קודקס רגולציה,** שיהווה מסגרת רגולטורית עדכנית ומקיפה (הכוללת חוקים, תקנות וחוזרי הממונה), הנוגעת לכל הגורמים שתחת פיקוחו של הממונה. הקודקס יהווה ספר רגולציה סדור ומקיף שיסייע בהתמצאות בהנחיות השונות ויקל על עבודת הגורמים המפוקחים. הקודקס יורכב משני חלקים - אחד עבור גופים מוסדיים ואחד לסוכני ביטוח, משווקים ויועצים פנסיונים. בהתאם לכך יאוגדו שני "חוזרי על", אשר יחליפו את מערכת החוזרים הקיימת, במערכת מותאמת למבנה המתוכנן של הקודקס. כמו כן מוצע להתאים את הרגולציה המקומית, לרבות חקיקה ראשית, לעקרונות הדירקטיבה Solvency II, תוך ביצוע ההתאמות הנדרשות לדין המקומי.

9.2.5 רישיונות

- בידי הקבוצה **רישיונות ו/או היתרים לפעול כמבטח, סוכן או** חברה מנהלת, לפי העניין, כמתחייב על פי כל דין.
- בהתאם לסעיף 15 לחוק הפיקוח בידי הקבוצה רישיונות מבטח ישראלי, לעסוק בענף פנסיה וכן בענפי הביטוח המפורטים להלן: חיים מקיף; תאונות אישיות; מחלות ואשפוז; אחריות המעבידים; כלי רכב חובה; רכב מנועי - רכוש (עצמי וצד ג'); מקיף לדירות ובתי עסק; כלי טיס לרבות אחריות כלפי צד שלישי; כלי שיט לרבות אחריות כלפי צד שלישי; מטענים בהובלה; אחריות כלפי צד שלישי; אבדן רכוש; חקלאי; הנדסי; אחריות למוצרים פגומים; מתן ערבויות; סיכונים אחרים; והשקעות של רוכשי דירות.
- כמו כן, בידי הקבוצה רישיון לחברות מנהלות של קופות גמל ואישורי קופות גמל לקופות הגמל ולקרנות הפנסיה שבניהולה, רישיון לניהול תיקי השקעות, לפי חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות וכן היתר עבור מנורה מבטחים קרנות לניהול קרנות נאמנות. בנוסף, מנורה מבטחים חיתום רשומה במרשם החתמים, בהתאם להוראות תקנות ניירות ערך (חיתום)(תיקון), התשס"ז-2007.

9.2.6 היתר להחזקת אמצעי שליטה

בהתאם להוראות הדין, החזקת אמצעי שליטה ושליטה במבטח (לרבות בחברה מנהלת של קרן פנסיה), בסוכן ובחברה מנהלת של קופת גמל, כפופים לקבלת היתר מאת המפקח על הביטוח או הממונה. בחודש ינואר 2013, נתן המפקח[11] למר מנחם גורביץ, היתר להחזקת אמצעי שליטה ולשליטה, במישרין או בעקיפין[12], באמצעות החברה, במבטחים: מנורה מבטחים ביטוח, מנורה מבטחים פנסיה ושומרה; בחברות המנהלות: מנורה מבטחים גמל; מנורה מבטחים מהנדסים; ובסוכני התאגיד: סיני סוכנות לביטוח בע"מ, סוכנות ארנון את וינשטוק וסוכנות אורות (להלן: "**התאגידים נשוא ההיתר**").

בהיתר נקבעו, בין היתר, התנאים העיקריים כדלקמן: הוראות בדבר שימור גרעין השליטה[13] במלוא שרשרת השליטה בתאגידים נשוא ההיתר, וזאת בדרך של הגבלות על שיעבוד, מכירה, העברה של גרעין השליטה בתאגידים הנ"ל, לרבות בדרך של הנפקה; הוראות בדבר הפקדה, בידי נאמן (עו"ד ישראלי) על פי כתב נאמנות, של תעודות מניה המייצגות לפחות את גרעין השליטה במבטחים ובחברות המנהלות וכן חתימה על ייפויי כוח לנאמן על אמצעי השליטה שימנה המפקח למכירת מניות גרעין השליטה, בהתקיים תנאים המפורטים בהיתר. נכון למועד הדוח, החברה עומדת בכל תנאי ההיתר.

בנוסף, על פי הוראות הדין, החזקת אמצעי שליטה מעל לשיעור מסוים בחברה המנהלת קרנות נאמנות, טעונה קבלת היתר שליטה מרשות ניירות ערך. בחודש דצמבר 2005 קיבלו בעלי השליטה בחברה היתרי שליטה כנדרש.

9.3 השקעות

9.3.1 מבטחים וגופים מוסדיים

הנכסים המנוהלים על ידי הקבוצה:

נכסי נוסטרו מנורה מבטחים ביטוח ושומרה (הון עצמי, עתודות ביטוח כללי ועתודות ביטוח חיים של פוליסות מבטיחות תשואה) - נכסי הנוסטרו מושקעים בהתאם למגבלות הקבועות בתקנות דרכי ההשקעה ומדיניות ההשקעות המאושרת. כנגד עתודות ביטוח החיים של פוליסות מבטיחות תשואה ששווקו עד לסוף שנת 1990 מונפקות אג"ח מיועדות (ח"ץ) בהתאם להסכמים של כלל המבטחים במשק עם משרד האוצר. הסיכונים הנובעים מהשקעות של נכסי נוסטרו חלים על המבטחים.

נכסי החברה המנהלת של מנורה מבטחים פנסיה ומנורה מבטחים גמל - נכסי ההון של החברה המנהלת מושקעים בהתאם למגבלות הקבועות בתקנות דרכי ההשקעה ומדיניות ההשקעות המאושרת. מדיניות ההשקעות בגין השקעות נכסי החברה המנהלת של מנורה מבטחים פנסיה ומנורה מבטחים גמל נקבעות בהתאם להחלטות הדירקטוריון וההנהלה של אותם גופים.

נכסי מבוטחים/עמיתים - נכסים אלו מושקעים בהשקעות חופשיות, סחירות ושאינן סחירות בהתאם למגבלות הקבועות לעניין זה בתקנות דרכי ההשקעה ובתקנות מס הכנסה, לפי העניין. התשואה המושגת נזקפת לטובת בעלי הפוליסות/עמיתים, בניכוי דמי ניהול. יצויין, כי בקופות הגמל מבטיחות התשואה נזקפת תשואה מינימלית בהתאם להבטחת הקופה גם אם התשואה בפועל נמוכה יותר.

ועדות השקעה

בקבוצה קיימים שני סוגים של ועדות השקעה אשר מיישמות את מדיניות ההשקעה הכוללת שאושרה ומקבלות את החלטות ההשקעה: אחת - ועדת השקעות תלויות תשואה ("כספי מבוטחים/עמיתים") והשנייה - ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה ("נוסטרו").

---

[11] ההיתר ניתן בעקבות שינוי מבנה ההחזקות בתאגידים בקבוצה שבוצע במהלך שנת 2012 ובתחילת שנת 2013 על דרך חלוקת מנורה מבטחים פנסיה ושומרה, כדיבידנד בעין, לחברה (לפרטים ראה סעיף 1.2.6 לדוח).

[12] באמצעות ניידן ופלמס, תאגידים זרים הרשומים בואדוז - ליכטנשטיין המחזיקים במניות השליטה של החברה (לעיל ולהלן: "**התאגידים הזרים**"). התאגידים הזרים מוחזקים בנאמנות בה מר גורביץ הוא נהנה יחיד ובלעדי.

[13] לעניין זה, "גרעין שליטה" - 50.01% בכל אחד מאמצעי השליטה, במישרין או בעקיפין, בדילול מלא של כלל אמצעי השליטה בתאגיד הרלבנטי.

לפירוט נוסף לעניין ועדות ההשקעה הנ"ל ראה סעיפים 10.2.2 ו- 10.2.3 להלן.

ועדת אשראי

הוועדה החלה לפעול בשנת 2008 וזאת על פי חוזר המפקח להסדרת פעילות האשראי. פעילותה היא בתחום האשראי הבלתי סחיר למעט מספר סוגי אשראי שהוחרגו וכן בתחום החובות הבעייתיים. לפירוט לעניין ועדת אשראי ראה סעיף 10.2.4 להלן.

על רקע, המשבר בשוק האשראי החוץ בנקאי בשנת 2008, התפתח תהליך של "הסדרי חוב" לחברות בקשיים באמצעות מנגנון של נציגות בעלי אג"ח. בהקשר זה פועלת הקבוצה באמצעות נציג מקצועי חיצוני ייעודי לנושא, תוך הקפדה על ביצוע הפרדה בין פעילותו השוטפת לקידום הסדרי חוב לבין פעילות ההשקעות באמצעות אגף ההשקעות, והכל בהתאם להנחיות והוראות הדין הרלבנטיות.

9.3.2 תחום השירותים פיננסיים

בתחום השירותים הפיננסיים קיימות שתי ועדות השקעה - ועדת השקעות לניהול כספי קרנות הנאמנות וועדת השקעות לניהול תיקי לקוחות. בקרנות נאמנות פועלת ועדת ההשקעות במסגרת הוראות חוק השקעות משותפות בנאמנות, ומגבלות ההשקעה הקבועות בתשקיף הקרן. ועדת ההשקעות לניהול תיקי השקעות מתווה מדיניות ההשקעות באפיקים השונים, כאשר ההשקעות בפועל נעשות במגבלות הקבועות בהסכמים הפרטניים עם הלקוחות.

ההשקעות בתחום זה מנוהלות באופן נפרד מהשקעות שמנוהלות כנגד התחייבויות תלויות תשואה של פנסיה, גמל וביטוח והתחייבויות שאינן תלויות תשואה.

9.3.3 ניהול ההשקעות

השקעות הקבוצה בתחום ביטוח החיים וחסכון ארוך טווח, ביטוח אלמנטרי, הון עצמי מנוהלות ע"י אגף ההשקעות של מנורה מבטחים ביטוח וזאת על מנת לנצל ידע ומומחיות הנדרשים בתחומי ההשקעות השונים. יצויין, כי חלק מנכסי הגמל הנכללים בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח מנוהלים על ידי מנורה מבטחים ניהול תיקים. באגף קיימים צוותי השקעה מתמחים בהשקעות בחו"ל, במניות בישראל, בנכסי חוב, במחקר ואנליזה, קרנות השקעה ומערך אשראי לא סחיר. כמו כן, הוקמה מחלקת נדל"ן העוסקת בהשקעות בנדל"ן מניב עבור הקבוצה. מתקיימת הפרדה בין ניהול כלל כספי הנוסטרו לבין ניהול כספי המבוטחים/עמיתים.

בנוסף, קיים באגף צוות "מידל אופיס" בהתאם להוראות חוזר גופים מוסדיים שעניינו מערך התפעול הדיווח והבקרה בתחום ההשקעות של הגוף המוסדי.

החלטות ההשקעה בפועל מתקבלות על ידי מנהלי התחומים באגף ומנהלי ההשקעות השונים, תוך הסתייעות בצוות המחקר והאנליזה ובעבודות מחקר חיצוניות בארץ ובחו"ל, ופגישות שוטפות עם מומחים מקצועיים בתחום, והכל בכפוף למסגרת המדיניות המאושרת על ידי הדירקטוריונים הרלבנטיים וועדות ההשקעה השונות.

9.3.4 דוח ועדת חודק

בחודש פברואר 2010 פרסמה **הוועדה לקביעת פרמטרים להתייחסות גופים מוסדיים המעמידים אשראי באמצעות רכישת אג"ח לא ממשלתיות** ("**דוח חודק**" ו- "**הוועדה**") את המלצותיה. בהתאם להמלצות ועדת חודק, פרסם המפקח חוזרים (לרבות הבהרות ועדכונים) בדבר השקעות באגרות חוב לא ממשלתיות, המאמץ למעשה את עיקרי המלצות הוועדה ביחס לגופים המוסדיים. מטרת החוזרים הינה שיפור איכות המוצר הנרכש על ידי הגופים המוסדיים עבור ציבור החוסכים, זאת, בין היתר, על ידי קביעת תניות ואמות מידה מינימאליות אשר יכללו באיגרות חוב, ובהתאם יעניקו לגופים המוסדיים זכות לפירעון מיידי בהפרות התניות ואמות המידה האמורות. כמו כן, כולל החוזר תניות חוזיות ואמות מידה מומלצות אשר על הגופים המוסדיים לשקול לדרוש את קיומן במסגרת תנאי איגרות החוב. החל מינואר 2013 מוחלות הוראות חוזר **הוראות לעניין השקעת גופים מוסדיים באיגרות חוב לא ממשלתיות** על אגרות חוב של מבטחים ובנקים.

9.3.5 השקעות מנוהלות

9.3.5.1 ענף ביטוח חיים - תיק נכסים תלוי תשואה (*):

סעיף השקעה	באלפי ש"ח	שיעור מסך הנכסים
אג"ח סחירות	4,408,305	32%
אג"ח לא סחירות	1,471,389	11%
מניות ואופציות (כולל תעודות סל ו-ETF)	3,752,295	27%
מזומנים ושווי מזומנים	619,096	5%
פקדונות	734,379	5%
קרנות השקעה	877,779	6%
הלוואות, חייבים ואחרים	1,909,339	14%
התחייבויות בגין חוזים עתידיים	(23,635)	(0%)
סה"כ כללי	**13,748,947**	**100%**

(*) כוללים גם נכסים העומדים כנגד פוליסות ביטוח הנכללות בתחום הבריאות.

9.3.5.2 ענף הפנסיה

סעיף השקעה	באלפי ש"ח	שיעור מסך הנכסים
מזומנים ושווי מזומנים	1,186,267	3%
אג"ח ממשלתיות סחירות	3,267,369	7%
אג"ח קונצרניות סחירות	5,996,147	13%
מניות וני"ע סחירים אחרים	11,918,240	26%
אג"ח מיועדות	13,796,800	30%
פיקדונות והלוואות	4,714,246	10%
אחרים	5,701,209	12%
סה"כ נכסי "מבטחים החדשה" ו"מבטחים משלימה" (בניכוי התחייבויות שוטפות)	**46,580,278**	**100%**

9.3.5.3 ענף קופות הגמל

סעיף השקעה	באלפי ש"ח	שיעור מסך הנכסים
מזומנים ושווי מזומנים	523,254	4%
נכסי חוב סחירים	5,574,798	38%
נכסי חוב שאינם סחירים	5,486,658	39%
מניות	1,227,860	9%
השקעות אחרות	1,410,397	10%
סה"כ נכסי קופות הגמל	**14,222,967**	**100%**

9.3.6 פעילויות השקעה מהותיות

9.3.6.1 לחברה השקעות במספר חברות בנות, אשר המהותיות שבהן הינן:

מנורה מבטחים ביטוח - בחודשים יולי וספטמבר 2010 השקיעה החברה סך של 253 מיליוני ש"ח בשני שטרי הון נדחים בערך של 250 מיליוני ש"ח ע.נ. שהונפקו לתקופה של ארבעים ותשע שנים, כאשר למנורה מבטחים ביטוח אופציה לפירעון מוקדם לאחר עשר שנים, ולאחר מכן מדי חמש שנים. שטרי ההון מהווים הון ראשוני מורכב במנורה מבטחים ביטוח. נכון ליום 31

בדצמבר 2012 סכום ההשקעה האמורה עומד על סך של כ- 267 מיליוני ש"ח. בחודש אוגוסט 2012, השקיעה החברה סך של 8.8 מיליוני ש"ח במזומן, כנגד הקצאת 1,251 מניות בנות 1 ש"ח ע.נ. של מנורה ביטוח (ראה באור 15 בדוח הכספי).

מנורה מבטחים פיננסים - החברה העמידה הלוואות בעלים ושטרי הון למנורה מבטחים פיננסים, אשר נכון ליום 31 בדצמבר 2012 עומדות על סך כולל של כ- 207 מיליוני ש"ח, בין היתר, לצורך רכישת פעילויות של קרנות נאמנות וקופות גמל.

מנורה מבטחים נדל"ן - החברה העמידה הלוואות בעלים למנורה מבטחים נדל"ן, אשר נכון ליום 31 בדצמבר 2012 עומדות על סך כולל של כ- 220 מיליוני ש"ח. יצוין, כי דירקטוריון החברה אישר מסגרת כוללת של הלוואת בעלים עד לסך של כ- 60 מיליוני דולר. בשנת 2011 הורחבה מסגרת ההלוואה בסך של 14 מיליוני אירו נוספים. ההלוואות נועדו לצורך השקעה בנכסי נדל"ן בחו"ל לרבות באמצעות קרנות השקעה המשקיעות בנדל"ן בחו"ל. מנורה מבטחים נדל"ן רכשה בשיתוף עם צדדים שלישיים, נכסים מניבים בגרמניה בתחום המסחרי, משרדים ולוגיסטיקה. כמו כן, השקיעה בחברה היוזמת הקמת מלונות בשיתוף עם צדדים שלישיים בהודו (רשתות ניהול בינלאומיות). בנוסף, השקיעה מנורה מבטחים נדל"ן בעסקאות ייזום של נכסי מקרקעין ברוסיה ובהקמת מיזמים סולאריים באירופה.

9.3.6.2 הלוואות מיוחדות

מנורה מבטחים ביטוח העמידה הלוואות ללקוחות (להלן בסעיף זה: **"הלווים"**), במהלך התקופה שבין אוקטובר 2004 עד מרס 2007, ללא בטחונות במועד העמדת ההלוואות, כנגד שיעבוד פוליסות ביטוח חיים שהופקו על ידי מנורה מבטחים ביטוח לטובת הלווים בסמוך למועד העמדת ההלוואות. הלווים הופנו למנורה מבטחים ביטוח על ידי סוכנים. סך יתרת ההלוואות כאמור בקבוצה, נכון ליום 31 בדצמבר 2012, עמד על כ- 89.7 מיליוני ש"ח. ערכי הפדיון של הפוליסות ששועבדו כאמור כנגד העמדת ההלוואות, נכון ליום 31 בדצמבר 2012, הינם בסך של כ- 5.6 מיליוני ש"ח. כנגד ההלוואות כאמור בוצעה הפרשה לחובות מסופקים בדוחות הכספיים של החברה, בסך של כ- 66.2 מיליוני ש"ח. יצוין, כי כחלק מהסדרי גביית ההלוואות האמורות נחתמו הסכמי הלוואה חדשים עם החברה ששימשו בעיקר לפירעון ההלוואות שניתנו במקור על ידי מנורה מבטחים ביטוח.

9.3.7 השקעות כספי המבוטחים והעמיתים והרווחיות הנזקפת לחברה מהם

השקעות בענפי ביטוח חיים ופנסיה נועדו לכסות את התחייבויות המבטח כלפי המבוטחים והעמיתים, כפי שהן מוערכות על ידי האקטואר הממונה.

תקנות דרכי השקעה, כוללות הוראות בדבר כללי השקעה של נכסים המוחזקים כנגד ההתחייבויות השונות וכן כללים לעניין דרכי ניהול השקעות המבטח.

9.3.7.1 ביטוח חיים

עיקר עתודות ביטוח חיים נובעות ממרכיב החיסכון אשר נצבר בפוליסות והתחייבויות לתשלום גמלא. קיימת עתודה גם לתשלומי תביעות ריסק (מוות, אי-כושר עבודה, סיעודי וכדו') אשר בחלקן צמודות מדד ובחלקן צמודות לתשואות המושגות עבור הפוליסות המשתתפות ברווחים, כמפורט להלן.

ביטוח חיים צמוד (פוליסות מבטיחות תשואה)

עד וכולל 1990 הונפקו על ידי מנורה מבטחים ביטוח פוליסות ביטוח אשר העניקו למבוטח תשואה או ערכי פדיון מובטחים. בכדי לעמוד בהתחייבויות אלו, נחתמו בין מנורה מבטחים ביטוח וחברות הביטוח האחרות במשק לבין ממשלת ישראל הסכמי השקעה המכונים "הסכמי ח"ץ" (חיים צמוד) המסדירים את השקעות עתודות הביטוח כאמור באג"ח מיוחדות המונפקות על ידי מדינת ישראל (להלן: **"איגרות חוב מיועדות"**).

איגרות החוב הנ"ל נושאות ריבית צמודה בשיעור שהלך ופחת עם השנים מ-6.2% ל-4%. התשואה למבוטח נגזרה מריבית איגרות החוב המיועדות, בניכוי מרווח למבטח. אגרות החוב מכוח הסכמי ח"ץ, הונפקו כנגד חלק עיקרי מעתודות הביטוח שנצברו בפוליסות האמורות, כאשר יתרת עתודות הביטוח הושקעו בהשקעות חופשיות בשוק ההון. בשל הבטחת תשואה או ערכי פדיון למבוטח בפוליסות אלו, סיכוני ההשקעות החופשיות חלות על המבטח. במהלך השנים עד סוף 2001, פדתה מנורה מבטחים ביטוח בהתאם להסדר עם משרד האוצר, חלק מאיגרות החוב המיועדות והמירה אותן להשקעות בנכסים בעלי תשואה עודפת. סך ההשקעות החילופיות (השקעות חופשיות במקום איגרות חוב מיועדות), הסתכם ליום 31 בדצמבר 2012 לסך של כ-1,021 מיליוני ש"ח.

ביטוח חיים תלוי תשואה

החל מינואר 1991 הנפיקה החברה פוליסות משתתפות ברווחי השקעה. בפוליסות שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר 2003 התשואה למבוטחים נקבעת לפי שיעור התשואה המושגת בפועל על ההשקעות, בניכוי דמי ניהול קבועים בגובה 0.6% מהצבירה (0.05% לחודש) ודמי ניהול משתנים בגובה 15% מהרווחים הריאלים שהושגו.

החל משנת 2004, מנורה מבטחים ביטוח מוכרת פוליסות בהן נגבים דמי ניהול קבועים מהצבירה בלבד וכן דמי ניהול מההפקדות השוטפות. שיעור דמי הניהול הינו עד 2% מהצבירה ו/או עד 13% מההפקדות בהתאם למסלולים הקבועים בפוליסות. החל משנת 2013 נכנסה לתוקף הרפורמה בדמי הניהול אשר עיקרה הפחתת התקרה לגביית דמי ניהול מהצבירה בידי מבטחים וחברות מנהלות של קופות גמל לשיעור של 1.1% בשנת 2013 ו-1.05%, החל משנת 2014 וכן הגבלת תקרת דמי הניהול מההפקדות לשיעור של עד 4%. לפרטים נוספים לעניין רפורמת דמי הניהול ראה סעיף 3.1.1.3 לעיל.

הפוליסות כאמור לעיל מכונות פוליסות "משתתפות ברווחים", היינו, פוליסות שבהן כספי החיסכון מושקעים באפיקי השקעות שונים. הרווחים שנובעים מהשקעות אלו נזקפים על מרכיב החיסכון בפוליסה. בפוליסות מעורב (מסורתי) כמפורט בסעיף 3.2.1 לעיל, כאשר ההשקעות מניבות תשואות חיוביות, מתווסף בונוס לסכום הביטוח או ערך הפדיון, או לחילופין כאשר הן מניבות תשואות שליליות - המבוטח משלם פרמיה נוספת ("מאלוס") לשמירת סכום הביטוח או ערך הפדיון. כאשר המאלוס עולה על שיעור הנקוב בפוליסה ניתנת למבוטח האפשרות לוותר על תוספת התשלום תוך הקטנת סכום הביטוח/ערך הפדיון בהתאמה. בפוליסות מסוג "עדיף" כמפורט בסעיף 3.2.1 לעיל, מנגנון זה אינו קיים בדרך כלל. יובהר, כי דמי הניהול המשתנים (בפוליסות שהונפקו עד 2003) נגבים על תשואה ריאלית בלבד באופן שבו אם וככל שנוצרים הפסדים ריאלים (על בסיס שנתי), מנועה החברה מלגבות דמי ניהול משתנים עד לכיסוי ההפסד הריאלי. אם נוצרים הפסדים ריאליים במהלך השנה, לאחר שכבר נזקפו דמי ניהול כאמור בגין אותה השנה, החברה נדרשת לבטל את זקיפת החיוב בדמי הניהול המשתנים. יצוין, כי הפסדים ריאליים עשויים לנבוע מעליית מדד המחירים לצרכן (אינפלציה) ו/או הפסדים מהשקעות בניירות ערך ו/או שילוב ביניהם.

בשנת 2011 התשואה הריאלית על תיק ההשקעות הייתה שלילית ולפיכך לא ניתן היה לגבות דמי ניהול משתנים כאמור עד אשר ההפסד הריאלי הנ"ל יוחזר. בפועל, ובעקבות כיסוי ההפסד הריאלי שנוצר כאמור, החלה החברה לגבות דמי ניהול משתנים במהלך הרבעון האחרון של שנת 2012. לפירוט הנכסים וההתחייבויות בביטוח חיים ראה באור 3 לדוחות הכספיים.

9.3.7.2 פנסיה

כל תשואת ההשקעות הנובעת מהשקעת כספי העמיתים, נזקפת לעמיתים. החברה גובה דמי ניהול מדמי גמולים ומנכסי הקרן הצבורים.

להלן פרטים על שיעור דמי הניהול הסטטוטוריים ושיעור דמי הניהול שנגבו בפועל בתקופות המתוארות בדוח:

בהתאם להוראות שנקבעו בתקנות מס הכנסה, החברה גבתה בשנים 2010 עד 2012 דמי ניהול בשיעורים שלהלן:

			2012	2011	2010
מבטחים החדשה	שיעור דמי ניהול סטטוטוריים	מדמי הגמולים	6.00%	6.00%	6.00%
		מנכסי הקרן	0.50%	0.50%	0.50%
	שיעור דמי הניהול שנגבו בפועל	מדמי הגמולים	3.80%	4.10%	4.19%
		מנכסי הקרן	0.30%	0.33%	0.34%
	שיעור ההטבות שניתנו למבוטחים (כולל עמלות לסוכנים)	מדמי הגמולים	1.09%	1.32%	1.19%
		מנכסי הקרן			-
	שיעור דמי ניהול, נטו כולל הטבות ועמלות	מדמי הגמולים	2.71%	2.78%	3.00%
		מנכסי הקרן	0.30%	0.33%	0.34%
מבטחים החדשה פלוס	שיעור דמי ניהול סטטוטוריים	מנכסי הקרן הנובעים מהפקדות עד 31.12.05	0.50%	0.50%	0.50%
		מנכסי הקרן מהפקדות החל מ-1.01.06	2.00%	2.00%	2.00%
		מדמי הגמולים	-	-	-
	שיעור דמי הניהול שנגבו בפועל	מנכסי הקרן הנובעים מהפקדות עד 31.12.05	0.49%	0.42%	0.42%
		מנכסי הקרן מהפקדות החל מ-1.01.06	1.29%	1.48%	1.54%
	שיעור ההטבות שניתנו למבוטחים (כולל	מדמי הגמולים		-	-
	עמלות לסוכנים)	מנכסי הקרן		-	-
	שיעור דמי ניהול, נטו	מדמי הגמולים	-	-	-
	כולל הטבות ועמלות	מנכסי הקרן	1.05%	0.99%	0.94%

(1) בנוסף, במקרה של פנסיה שסכומה החודשי נמוך מ-5% מהשכר הממוצע במשק, החברה גובה מסכום הפנסיה דמי ניהול בשיעור של 6% מההפרש בין פנסיית המינימום האמורה לבין הפנסיה המשתלמת כאמור.

(2) ככלל, לא קיימת עונתיות משמעותית בגביית דמי הגמולים לקרנות הפנסיה. יחד עם זאת, קיימים חודשים מסוימים, המשתנים משנה לשנה, שבהם היקף דמי הגמולים גבוה יותר, וזאת בעיקר לאור תשלומים חד-פעמיים, אשר משולמים עד ידי המעסיקים, ואשר בגינם מופרשים דמי גמולים ולנוכח הקדמת התשלום עבור חודש עבודה דצמבר לחודש דצמבר עצמו (במקום תשלומו בחודש ינואר של השנה העוקבת). ההשפעה של תשלומים חד פעמיים לעובדים כאמור משמעותית יותר במבטחים החדשה פלוס, ביחס למבטחים החדשה. יצוין, כי העונתיות הקיימת אצל לקוחות החברה בענפים מסוימים, אשר משפיעה על מספר העובדים באותם הענפים אינה משפיעה בצורה מהותית על התפלגות דמי הגמולים בין חודשי השנה.

9.3.7.3 גמל

כל תשואת ההשקעות הנובעת מהשקעות כספי העמיתים, נזקפת לעמיתים. החברה גובה דמי ניהול מהנכסים הצבורים בלבד.

להלן פרטים על שיעור דמי הניהול הסטטוטוריים ושיעור דמי הניהול שנגבו בפועל עבור כל המוצרים בתחום הפעילות בתקופות המתוארות בדוח לשנת 2012:

	2012	2011	2010
מנורה מבטחים גמל			
שיעור דמי ניהול סטטוטורי	2.00%	2.00%	2.00%
שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל	0.90%	1.01%	1.14%
מבטחים תגמולים ופיצויים			
שיעור דמי ניהול סטטוטורי	2.00%	2.00%	2.00%
שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל	1.55%	1.55%	1.53%
מנורה גמל אמיר			
שיעור דמי ניהול סטטוטורי	2.00%	2.00%	2.00%
שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל	0.75%	1.28%	1.69%
מנורה השתלמות			
שיעור דמי ניהול סטטוטורי	2.00%	2.00%	2.00%
שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל	0.95%	1.11%	1.14%
מנורה מבטחים השתלמות			
שיעור דמי ניהול סטטוטורי	2.00%	2.00%	2.00%
שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל	1.02%	1.16%	1.22%
מבטחים - מרכזית לפיצויים			
שיעור דמי ניהול סטטוטורי	2.00%	2.00%	2.00%
שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל	0.91%	0.94%	1.04%
מנורה מרכזית לפיצויים			
שיעור דמי ניהול סטטוטורי	2.00%	2.00%	2.00%
שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל	0.76%	0.87%	1.26%
מנורה מבטחים משתתפת בפנסיה תקציבית			
שיעור דמי ניהול סטטוטורי	2.00%	2.00%	2.00%
שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל	0.31%	0.21%	0.21%
קופות גמל למטרה אחרת – חופשה, חגים והבראה			
שיעור דמי ניהול סטטוטורי	2.00%	2.00%	2.00%
שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל	2.00%	2.00%	2.00%

	2012	2011	2010
מור מנורה מבטחים			
שיעור דמי ניהול סטטוטורי	0.49%	0.39%	0.29%
שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל	0.49%	0.39%	0.29%
מנורה מבטחים תער"ש			
שיעור דמי ניהול סטטוטורי	2.00%	2.00%	2.00%
שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל	1.19%	0.53%	0.35%
האומגה קרן השתלמות			
שיעור דמי ניהול סטטוטורי	2.00%	2.00%	2.00%
שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל	0.68%	0.31%	0.31%
מנורה מבטחים יתר			
שיעור דמי ניהול סטטוטורי	2.00%	2.00%	2.00%
שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל	0.68%	0.42%	0.29%

קופות גמל מבטיחות תשואה (הינן חלק מפעילות הגמל)

חלק מקופות הגמל המנוהלות בקבוצה הינן קופות גמל מבטיחות תשואה, אשר לעמיתים בהן מובטחת תשואה ריאלית של 4.5% או 5.5% לשנה (לפי המקרה). שעור של 75% או 89% מכספי ההשקעות מושקעים בפיקדון בחשב הכללי, הנושא תשואה צמודה למדד בשיעור של 4.95% או 5.95%, בהתאמה.

יתרת הכספים מושקעים בהשקעות חופשיות על פי החלטות ועדת ההשקעות של מנורה מבטחים גמל.

החברה גובה דמי ניהול מהרווח העולה על התשואה המובטחת, אך לא יותר מדמי הניהול המקסימאליים כפי שנקבעו בתקנות. במידה והתשואה שהושגה בפועל נמוכה מהתשואה המובטחת, על החברה המנהלת להשלים את פער התשואה לחשבונות העמיתים. יצוין, כי מנורה מבטחים ביטוח ערבה להתחייבויות מנורה מבטחים גמל כלפי העמיתים להשגת התשואה המובטחת.

9.4 ביטוח משנה

9.4.1 כללי

ביטוחי המשנה של הקבוצה בתחום הביטוח הכללי, נערכים על בסיס שנתי עם מבטחי משנה שונים. ביטוחי משנה בתחומי החיים והבריאות נערכים על בסיס רב-שנתי עם אפשרות ביטול בהודעה מראש, לגבי פוליסות חדשות על ידי אחד הצדדים. חוזי ביטוח קטסטרופות בביטוח חיים נערכים על בסיס שנתי עם מבטח משנה וסינדיקטים של לוידס. ביטוחי המשנה נועדו לשם גידור הסיכונים הביטוחיים של הקבוצה באמצעות העברת חלקם למבטחי המשנה, תוך הקטנת חשיפת הקבוצה בהתאמה. עם זאת, אין בהעברת הסיכון כאמור כדי לשחרר את הקבוצה ממלוא מחויבויותיה כלפי מבוטחיה. לקבוצה אין תלות במבטח משנה מסוים כלשהו. בביטוח משנה משולמת פרמיה למבטחי המשנה ובתמורה מבטחי המשנה משתתפים בחלקם בתשלומי תביעות, וכן משלמים עמלות למבטח, בחוזים מסוימים, לפי העניין.

בחלק מההסכמים גובה העמלה תלוי ברווחים בשנה או בשנים האחרונות, בהתאם לתנאים שנקבעו בחוזה.

בחלק מהענפים שייר הקבוצה מכוסה בביטוח עודף הפסדים כנגד קטסטרופה (Excess Of Loss).

ביטוח המשנה לסוגיו מוצג בדוחות הכספיים בסעיפי הפרמיה, התביעות המשולמות והתלויות, העמלות, עתודות הביטוח וסכומים לקבל והתחייבויות אחרות.

9.4.2 תיאור סוגי חוזי ביטוח המשנה העיקריים ותיאור תמציתי של הכיסוי בגין כל מוצר עיקרי בתחומי הפעילות השונים:

בכל אחד מהענפים מותאם כיסוי ביטוח המשנה הנרכש למדיניות העסקית של הקבוצה ולאופי הסיכון ורמתו.

ההבחנה הבסיסית בסוגי ביטוח המשנה היא בין ביטוח משנה חוזי (יחסי או לא יחסי), שהינו ביטוח משנה הנערך עבור ענף או סוג ביטוח בהתאם לתנאי החוזה (Treaty) לבין ביטוח משנה פקולטטיבי, שהינו ביטוח משנה הנערך עבור עסק/ים ספציפי/ים או פוליסה בודדת. הביטוח היחסי מחלק את הסיכון באופן יחסי בין חברת הביטוח למבטחי המשנה, ואילו הביטוח הלא יחסי, מגן על החברה מפני תביעות העוברות את השייר העצמי שקבעה לעצמה.

פירוט הסכמי ההתקשרות בביטוח משנה חוזי עם מבטחי המשנה מועברים בכל שנה למפקח.

9.4.3 סוגי הכיסויים השונים המקובלים בענף הביטוח בכלל ובקבוצה בפרט הינם:

<u>ביטוחי משנה יחסיים</u> - הכוללים ביטוחי מכסה (Quota Share) וביטוחי מותר (Surplus). בביטוחי משנה יחסיים, מעבירה הקבוצה למבטח המשנה שיעור מסוים מסכום הפרמיה מכל פוליסה או כיסוי שמכוסה תחת החוזה, ומקבלת בתמורה ממבטח המשנה שיעור זהה מסכום כל תביעה בגין הפוליסה או כיסוי הנ"ל, וכן עמלה. בביטוחי מכסה שיעור זה הינו קבוע לכל הפוליסות בענף המבוטח, ובביטוחי מותר שיעור זה משתנה על בסיס סכום הביטוח בהתאם לכל פוליסה או כיסוי.

<u>ביטוחי משנה לא יחסיים כולל ביטוח מסוג עודף הפסדים (Excess of loss)</u>. ביטוח עודף הפסדים הוא ביטוח המכסה תביעות או אירועים מעל לסכום מסוים המוגדר מראש, דהיינו, תביעה בודדת גבוהה או אירוע בו מעורבים מספר סיכונים שהצטברותם מעל הסכום המוסכם משולמת על ידי מבטח המשנה עד לגובה סכום התקרה המוסכמת. מאידך, תביעה הנמוכה מהסכום שהוגדר מראש תשולם על ידי חברת הביטוח באופן בלעדי.

<u>ביטוח משנה פקולטטיבי</u> - ביטוחי משנה פקולטטיביים נערכים לכיסוי סיכונים מיוחדים הגלומים בפוליסות ספציפיות. בדרך כלל מבוטחים עסקים בביטוח מסוג זה כאשר סכום הביטוח עולה בהיקפו על קיבולת חוזי ביטוחי המשנה האוטומטיים של הקבוצה, או כאשר הסיכון מוחרג מהחוזה עם מבטח המשנה.

<u>ביטוח משנה יחסי רב ענפי ("Multi-Line")</u> - הקבוצה התקשרה לקראת שנת 2009 בהסכם ביטוח משנה יחסי (25%) על שייר החברה במרבית ענפי הביטוח הכללי עם מבטח משנה (Swiss-Re). ייחודיות ההסכם הוא בתחולתו על מספר ענפים בו-זמנית. ההסכם האמור חודש בשנת 2010 למשך שנתיים נוספות ולאחר מכן, בסוף שנת 2011, חודש לשנתיים נוספות, קרי- עד סוף שנת 2013.

9.4.4 תיאור ההסכמים העיקריים לתשלומי עמלות המתקבלות ממבטחי משנה

בחוזי ביטוח משנה לא יחסיים הקבוצה איננה מקבלת, בדרך כלל, עמלות ממבטחי המשנה. בחוזי ביטוח יחסיים וכן בהסכמי ביטוח פקולטטיביים, הקבוצה מקבלת עמלות ממבטחי המשנה בשיעור מוסכם ו/או בהתאם לתוצאות הביטוחיות, לפי העניין.

9.4.5 מדיניות החשיפה למבטחי משנה

9.4.5.1 ביטוח כללי

מדיניות החשיפה של הקבוצה באה להבטיח, באמצעות שימוש בכלי העברת סיכונים שונים, את המטרות העיקריות הבאות:

1. שמירה על יחס בין החשיפה בשייר לבין ההון העצמי.
2. מיצוע תנודות התוצאות החיתומיות בשייר.
3. העברת סיכונים חריגים למבטחי משנה.

סוג הסיכונים המועברים למבטחי המשנה ואופן העברתם נקבעים על פי ניתוח אופי הסיכון ויעילות העברתו למבטח המשנה, בהתבסס על ניסיון העבר ומודלים כלכליים פנימיים.

ההתקשרות עם מבטח המשנה נקבעת לפי איכות השירות הניתן על ידי מבטח המשנה, משך ואיכות היחסים בין החברות ואופי ההתקשרות (ישירות או דרך מתווכים). בתחום הביטוח האלמנטרי הקבוצה מתקשרת עם מספר רב של מבטחי משנה על מנת למנוע תלות במבטח משנה בודד ולפזר את סיכון האשראי הגלום בהתקשרות שכזו.

על מנת למזער את סיכון האשראי, מהווה חוסן מבטח המשנה קריטריון מרכזי בהחלטה על ההתקשרות. מדיניות ההתקשרות של מנורה מבטחים ביטוח בכל הנוגע לדירוגם הבינלאומי של מבטחי משנה נבחנת ומאושרת מדי שנה. מדיניות ההתקשרות נכון למועד הדוח הינה כדלקמן:

ענפי זנב קצר - לא תבוצע התקשרות עם מבטח משנה שדירוגו פחות מ- A- לפי S&P או לפי דירוג דומה מסוכנויות אחרות למעט אישורים מיוחדים בגין נסיבות ספציפיות.

ענפי זנב ארוך - לא תבוצע התקשרות עם מבטח משנה שדירוגו פחות מ- A לפי S&P או לפי דירוג דומה מסוכנויות אחרות, למעט אישורים מיוחדים בגין נסיבות ספציפיות.

בנוסף, בהתאם להוראות הפיקוח, קובע דירקטוריון המבטח, אחת לשנה, מסגרת חשיפה מרבית למבטחי משנה. מסגרת החשיפה הנ"ל מבוססת על דירוג האשראי הבינלאומי של מבטח המשנה, וקובעת מסגרות חשיפה למבטח, הן ברמת ההסכם הבודד והן ברמת כלל החוזים.

סך החשיפה למבטח משנה בביטוח רעידת אדמה, לאחר MPL (כמוגדר בסעיף זה להלן) בכל אחד מן המבטחים בקבוצה, לא יעלה על 250 מיליוני דולר למבטח משנה בודד בכלל החוזים (TREATY), ובתנאי שמבטח זה מדורג בקבוצת AA ומעלה.

9.4.5.2 חשיפה לרעידת אדמה

חשיפת מבטחי המשנה לסיכון רעידת האדמה מורכבת מהסיכונים המועברים אליהם במסגרת חוזי הרכוש היחסיים, בהם מבטח המשנה משתתף בחלק יחסי מן הסיכון. החשיפה הזו מוגבלת בסכום מקסימום לאירוע (EVENT LIMIT).

עבור סיכון רעידת האדמה שאינו במסגרת חוזי ביטוח המשנה היחסיים רוכשת הקבוצה הגנה בחוזה "עודף הפסדים" (EXCESS OF LOSS) בשכבות שונות. תקרת הכיסוי מקבילה לגבול ה-MPL אותו בוחרת החברה לרכוש. ה-MPL (Maximum Probable Loss) מייצג את מקסימום הנזק הצפוי להיגרם לחברה כתוצאה מאירוע בודד. מכיוון שסיכון רעידת האדמה, הוא הסיכון המרכזי בישראל, מפוזר על פני שטח גיאוגרפי רחב, ה-MPL מייצג ממוצע שמרני של הנזק הצפוי במקרה קטסטרופה. הקבוצה קובעת MPL שמרני, תוך לקיחת שולי ביטחון נוספים, לכל סוג סיכון, בהתבסס על התפלגות התיק של החברה, ותוך שימוש במודלים בין-לאומיים.

בשנת 2012 התבססה הקבוצה לצורך הגנות לרעידת אדמה, על MPL ממוצע של 2%.

סכומי החשיפה לרעידת אדמה המכוסים בביטוח משנה יחסי, עמדו בשנת 2012, נכון למועד הדוח, על כ- 101 מיליארדי ש"ח, בעוד שהסכומים

המכוסים בביטוח משנה לא יחסי הממוצעים, נכון למועד הדוח, עומדים על כ- 88 מיליארד ש"ח. כאמור, הסכמי ביטוח המשנה של החברה אינם מגנים על הסכומים המלאים אלא מבוססים על הערכות סיכון שמרניות של נזק מקסימאלי פוטנציאלי.

מבטחי המשנה שחלקם מסך החשיפה לרעידת אדמה עולה על 10% הינם, EVEREST RE, SWISS RE וזאת נכון למועד הדוח.

להלן ריכוז תוצאות ביטוח משנה בביטוח כללי לפי תחומי פעילות:

	רכב רכוש			רכב חובה		
	2012	2011	2010	2012	2011	2010
פרמיות ביטוח משנה	181,042	163,683	233,497	17,970	14,407	112,036
רווח (הפסד) למבטחי המשנה	(2,889)	14,748	(4,529)	67	(15,244)	(9,734)

	ענף ביטוח רכוש			ענף ביטוח חבויות		
	2012	2011	2010	2012	2011	2010
פרמיות ביטוח משנה	349,813	315,208	296,756	118,837	97,660	113,859
רווח (הפסד) למבטחי המשנה	(59,360)	(48,107)	(19,518)	(36,066)	(45,127)	4,631

	סה"כ		
	2012	2011	2010
פרמיות ביטוח משנה	667,662	590,958	756,148
הפסד למבטחי המשנה	(98,247)	(93,730)	(29,150)

פירוט שאר ענפי רכוש לפי סוגי פרמיות	2012	2011	2010
פרמיות ביטוח משנה – יחסי	219,975	211,852	203,775
פרמיות ביטוח משנה- לא יחסי	14,175	5,829	3,983
פרמיות ביטוח משנה- רעידת אדמה	115,662	97,527	88,998
סה"כ פרמיות ביטוח משנה	**349,813**	**315,208**	**296,756**

9.4.5.3 ביטוח חיים

במהלך שנת 2012, בהתאם למדיניות החשיפה של החברה, התקשרויות החברה הינן עם מבטחי משנה בדירוג איכותי בינלאומי של -A ומעלה לפי S&P, כאשר מקסימום הצטרפות החברה בחוזה מוגבל בהתאם לדירוג שנקבע על ידי דירקטוריון החברה, כאשר היקף החשיפה המרבי למבטח משנה בודד לא יעלה על 50% מסך הפרמיה באותו הסכם כולל שייר החברה.

9.4.5.4 ביטוח בריאות

בהתאם למדיניות החשיפה של החברה, התקשרויות החברה הינן עם מבטחי משנה בדירוג איכותי בינלאומי של -A ומעלה, לפי S&P. אחוזי ביטוח משנה בכל הסכם תלויים במידת הסיכון של ההסכם ושיקולים מסחריים בהתאם למדיניות שאישר הדירקטוריון. החברה לא רכשה בשנת 2012 ביטוח משנה למקרה קטסטרופה בבריאות. לפרטים בדבר החלפת מבטח משנה בשנת הדוח, ראה סעיף 1.3.2 לדוח הדירקטוריון ובאור 40 לדוח הכספי.

9.5 ספקים ונותני שירותים

במערכות המידע המשמשות את חברות הקבוצה, ספקי החומרה העיקריים של הקבוצה הינם חברת IBM המספקת את שרתי היישומים המרכזיים ופלטפורמות אחסון וחברת EMC המספקת חלק ניכר מפלטפורמת האחסון (Storage). בנוסף שומרה, חברה בת של החברה, קשורה עם מספר ספקי חומרה ותוכנה הן לרכישת מוצרים חדשים והן לתחזוקה שוטפת של מערכותיה. כאשר הספקים העיקריים לתחזוקת התוכנה של המערכת הביטוחית הינם "קומטק בע"מ", אשר הינו בית תוכנה המספק שירותים אלה לשומרה כמו גם לחברות ביטוח נוספות ו"דורטל בע"מ" שהינה חברה לתמיכה בתוכנות השונות בהן משתמשת שומרה באופן שוטף. באם ייווצר צורך לעבור לספקי תוכנה אחרים, יתכן והדבר יהיה כרוך בתוספת עלות מהותית.

בתחום שירותי המחשב, לקבוצה התקשרויות עם מספר ספקים המתמחים בתחומים שונים הרלבנטיים לפעילות הקבוצה ובפרט בתחום ביטוחי חיים וחסכון ארוך טווח, אשר הפסקת מתן שירותים על ידי מי מהם, אם וככל שתהא, תהיה כרוכה בהשקעת משאבים כלכליים מסוימים ותשומות זמן להתארגנות הקבוצה, באמצעות ספק חליפי אחר.

כמו כן, רוכשת הקבוצה שירותים מספקים שונים, ביניהם ספקי ציוד ותחזוקה, ספקי שירותים משפטיים, שמאים ומעריכי נזקים וחוקרים.

לקבוצה אין תלות בספק כלשהו, באיזה מתחומי פעילותה, למעט בכל הנוגע להתקשרותה עם חברת סאפיינס כמפורט בסעיף 3.7 לעיל.

9.6 הון אנושי

9.6.1 להלן המבנה הארגוני של הקבוצה למועד הדוח

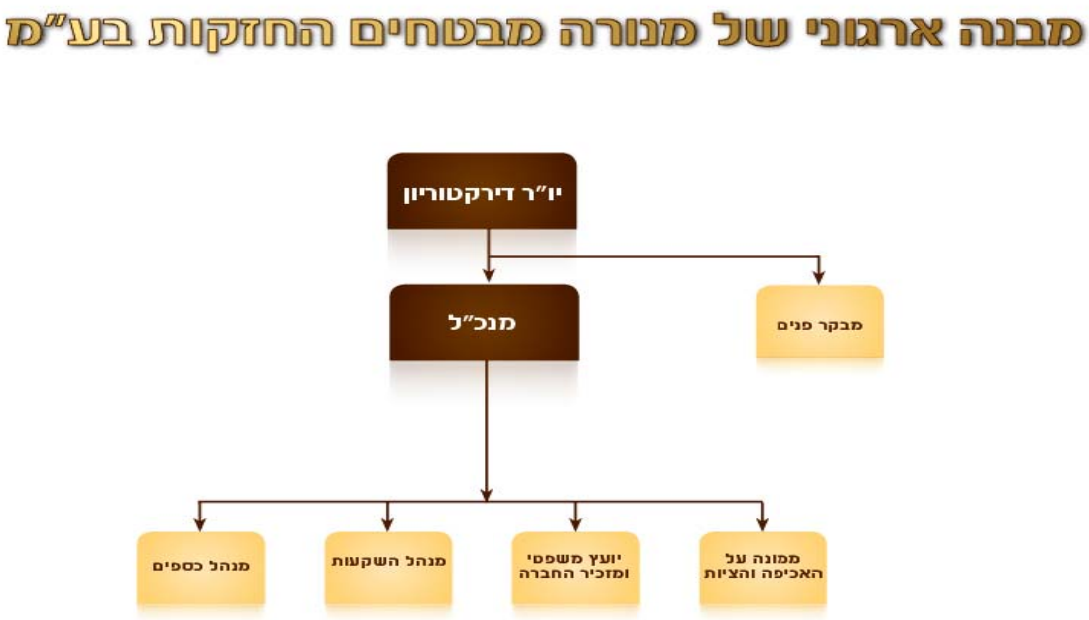

מטה מנורה מבטחים החזקות כולל את מנכ"ל החברה, מנהל כספים, מנהל השקעות, יועץ משפטי ומזכיר חברה, ממונה על אכיפה וציות ומבקרת פנים, אשר כולם משמשים בתפקידים מקבילים גם במנורה מבטחים ביטוח (למעט מנכ"ל החברה המשמש כיו"ר דירקטוריון במנורה מבטחים ביטוח), המהווה הזרוע העסקית המרכזית של הקבוצה.

מבנה ארגוני של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

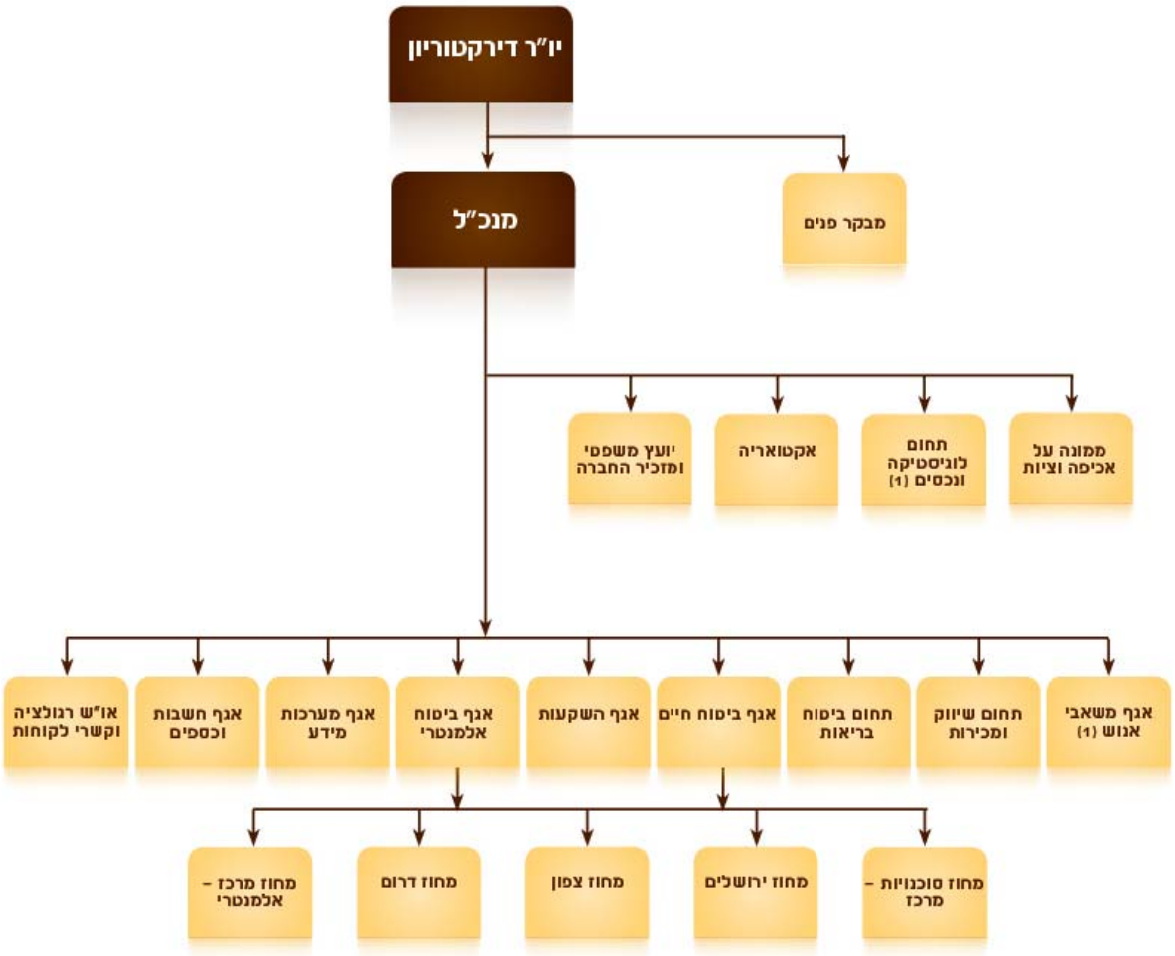

1. החל מחודש פברואר 2012, שונה שמו של אגף משאבי ארגון ל"אגף משאבי אנוש", ותחום לוגיסטיקה ונכסים הופרד מאגף זה, והוכפף ישירות למנכ"ל.

מנורה מבטחים פנסיה בע"מ

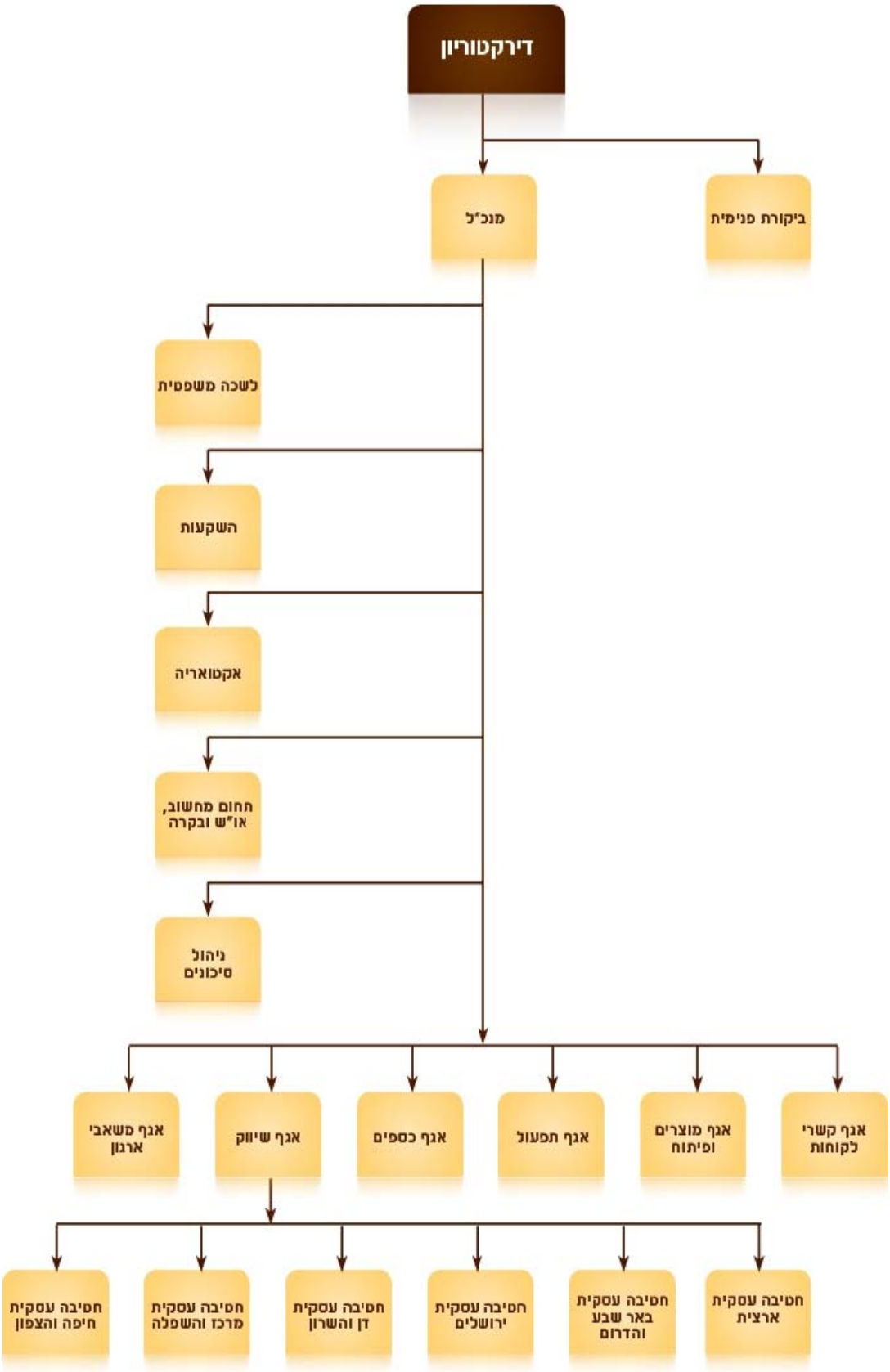

מנורה מבטחים פיננסים בע"מ

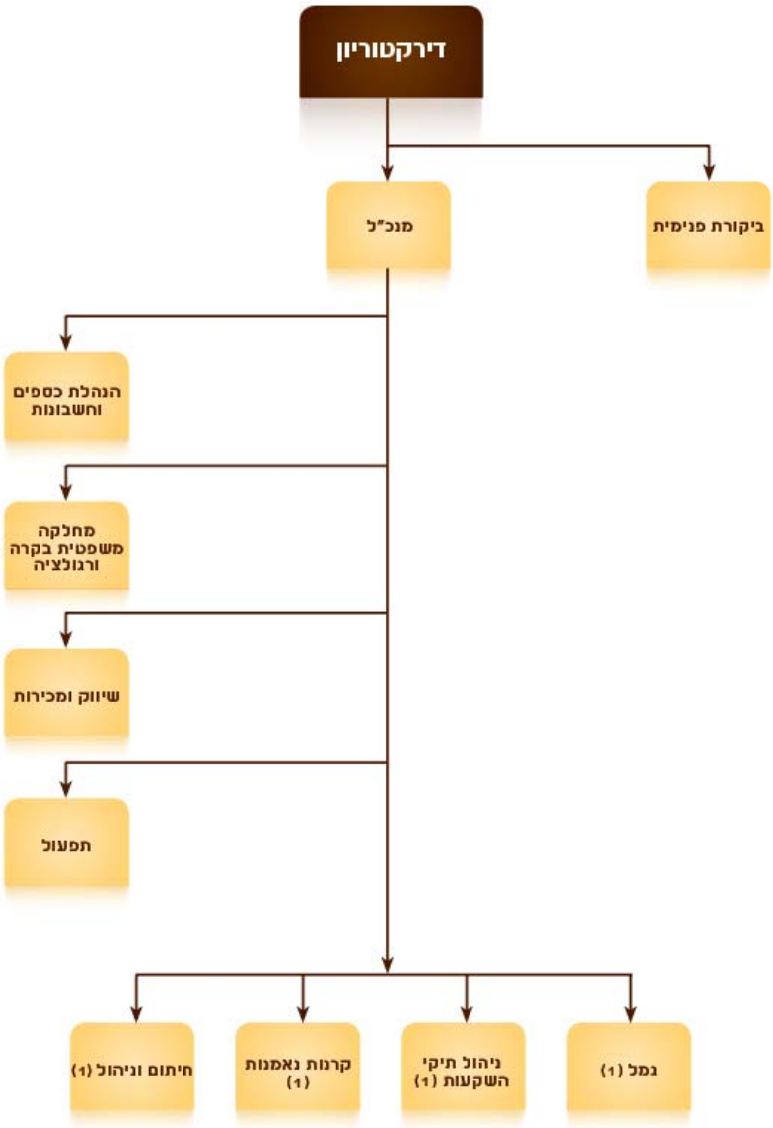

(1) פעילות מאוגדת באמצעות חברות – בנות נפרדות.

שומרה חברה לביטוח בע"מ

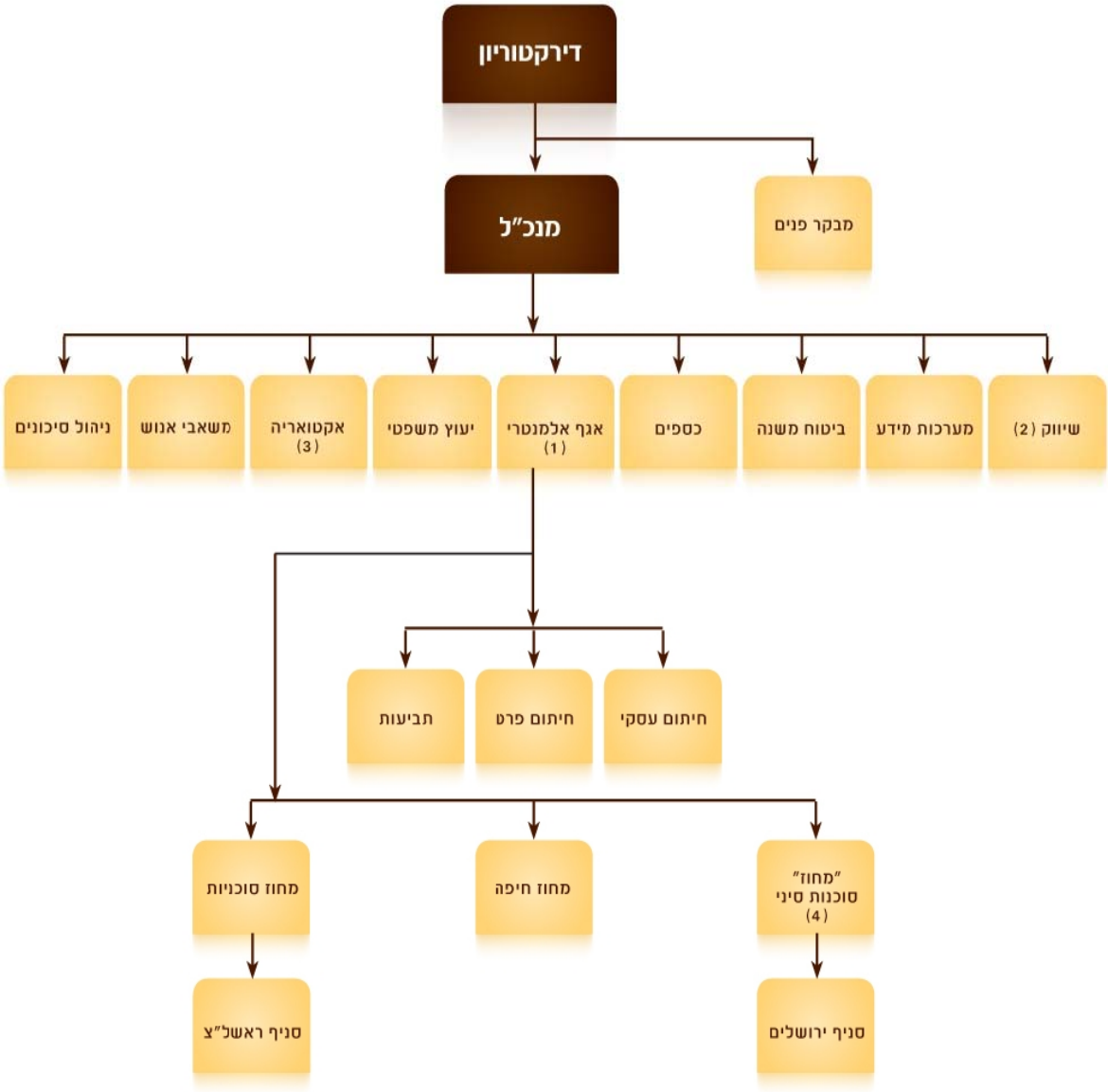

1. מכהן גם כמנכ"ל.
2. מנהל המחלקה מכהן גם כמנהל מחוז המרכז.
3. בחברה מכהנים שני אקטוארים ממונים: אקטואר ממונה ביטוח כללי הינו עובד של החברה ואקטואר ממונה בביטוח רכב חובה בלבד הינו עובד מנורה מבטחים.
4. חברת – בת הפועלת כברוקר של מספר חברות ביטוח ובעלת היקף פעילות מהותי בשומרה.

9.6.2 מצבת העובדים

בקבוצה מועסקים עובדים על פי הפירוט שלהלן:

		31.12.2012	31.12.2011	31.12.2010
הנהלת הקבוצה		21	23	24
חיסכון ארוך טווח	ביטוח חיים	494	477	455
	פנסיה	448	383	335
	גמל	87	85	71
ביטוח כללי		523	513	483
ביטוח בריאות		65	47	21
עובדי סוכנויות ביטוח		124	115	87
פיננסיים, ללא ניהול קופות גמל		68	64	64
יחידות מטה ושירות כלל חברתיות (משאבי אנוש, מערכות מידע, אקטואריה, כספים, קשרי לקוחות ועוד)		632	598	470
סה"כ		**2,462**	**2,305**	**2,010**

נכון למועד הדוח, אין לקבוצה תלות בעובד כלשהו.

בנוסף לנתונים כמפורט בטבלה לעיל, הקבוצה מקבלת שירותי מיקור חוץ מספקי התוכנה לצורך פיתוח תוכנות של הקבוצה, אשר חלק משמעותי מעובדיהם ממוקמים במשרדי הקבוצה. נכון ליום 31 בדצמבר 2012, קיבלה החברה שירותים מ- 201 עובדים של ספקים חיצוניים, וזאת לעומת 245 עובדים ליום 31 בדצמבר 2011, רובם נותני שירותים לאגף מערכות מידע. השינוי נובע בעיקר מהעובדה שבמהלך 2012 נקלטו חלק מעובדי הקבלן כעובדי חברה.

9.6.3 שינויים מהותיים במצבת העובדים ובמבנה הארגוני

בהמשך למגמת הגידול בפעילות הקבוצה, נכון ליום 31 בדצמבר 2012, גדלה מצבת העובדים בקבוצה בכ- 157 עובדים, גידול של כ- 7%, וזאת בעקבות צרכים עסקיים של החברה, כולל צרכי פיתוח ושיפור מערכות המידע של הקבוצה, העברת עובדי קבלן להעסקה כעובדי חברה, שיפור השירות ללקוחות הקבוצה ולצורך התמודדות עם דרישות רגולטוריות. כמו כן, הוקם תחום חדש - תחום המשפחה וחל גידול בתחום העסקים בביטוח כללי. עיקרו של הגידול בתחום הבריאות נובע משינוי ארגוני במסגרתו הועברו מספר יחידות מאגף ביטוח כללי לתחום הבריאות.

9.6.4 הדרכה ופיתוח ארגוני

הקבוצה משקיעה משאבים רבים בהדרכות מקצועיות לעובדים ולסוכנים בהתאם לצרכים העסקיים והוראות רגולטוריות. מערך ההדרכה לעובדים ולסוכנים כולל הכשרות מקצועיות, הכשרות ניהוליות והתנהגותיות, ייעוץ ארגוני ואישי למנהלים וזאת, על מנת לפתח רמה מקצועית גבוהה בנושאים מגוונים כגון: דרישות רגולטוריות, תכניות ביטוח חדשות, הדרכות בתחום ביטוח חיים, חסכון ארוך טווח ופנסיה, המיסוי והפיננסים ומתן שירות.

בנוסף, החברה פעלה ופועלת להכשרת עובדים בתחומי ביטוח חיים לצורך קבלת רישיון משווק פנסיוני בהתאם להנחיות המפקח.

9.6.5 הטבות וטיבם של חוזי העסקה

חלק מהעובדים הוותיקים במנורה מבטחים ביטוח, מועסקים על פי הסדר עבודה שהוראותיו נקבעו בעבר בין הנהלת החברה לבין נציגות העובדים, ובו מעוגנים כל תנאי ההעסקה, ובכללם מרכיבי שכר ברוטו לחודש, משכורת 13, ביטוח מנהלים, קרן השתלמות, והטבות נוספות על פי קריטריונים, כגון: רכב צמוד, טלפון סלולארי, השתתפות בעלות גני ילדים, ספרות מקצועית, הוצאות אש"ל. בנוסף, זכאים עובדי

הקבוצה לקבל הלוואות בהתאם לנוהל שנקבע לעניין זה. חלק מהעובדים מועסקים במנורה מבטחים ביטוח בהסכמי עבודה אישיים אשר לגבי מרביתם הסכמי ההעסקה האישיים מכילים את מרבית הנושאים הכלולים בהסדר העבודה דלעיל. החל מחודש נובמבר 2011, הוחלה בחברה מדיניות העסקה חדשה לעובדים חדשים אשר איננה כוללת תשלום משכורת 13, הפרשה לקרן השתלמות, ספרות מקצועית, השתתפות בעלות גני ילדים ותנאים סוציאליים ונלווים אחרים. יובהר, כי תנאי ההעסקה החדשים כאמור הינם בהתאם להוראות הדין.

בנוסף, קיימים בקבוצה עובדים אשר עיסוקם במכירות, ובכלל זה מפקחי רכישה בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, אשר מועסקים באמצעות הסכם עבודה אישי המבוסס על שכר יסוד ועמלות מכירה. בנוסף, קיימים עובדים, בעיקר בתחום השיווק, המועסקים במשותף על ידי מספר חברות בקבוצה.

הקבוצה עורכת דיוני שכר בהתאם להחלטת הנהלת הקבוצה ומבצעת תהליכי הערכה שנתית לעובדים על ידי הממונים עליהם.

על עובדי הקבוצה, למעט עובדי מנורה מבטחים פנסיה (כמפורט להלן), לא חלים הסכמים קיבוציים, למעט הוראות הסכמים קיבוציים החלים מכח צווי הרחבה על כלל העובדים והמעבידים בישראל.

בחודש דצמבר 2011, נחתם הסכם קיבוצי בין מנורה מבטחים פנסיה לבין הסתדרות הפקידים, לתקופה של 4 שנים שניתנת להארכה לשנה נוספת עד לחודש נובמבר 2016. ההסכם חל על כ- 217 מעובדי מנורה מבטחים פנסיה - כלל עובדי מנורה מבטחים פנסיה, למעט משווקים, עובדים בכירים המועסקים בחוזים אישיים ועובדים נוספים שהוגדרו בהסכם הקיבוצי. ההסכם הקיבוצי מסדיר את תנאי העסקתם של העובדים, וקובע כללים בנושאים הבאים: סדרי העבודה, תקופת ניסיון, מועד ותנאים לקבלת קביעות, משמעת בעבודה, שעות נוספות, מסלול קידום בדרגות, שכר ותנאים נלווים לשכר, בונוס שנתי, חופשה שנתית, דמי הבראה, מחלה, תנאים פנסיוניים, זכאות לקרן השתלמות, שי לחג, הפסקת עבודה, פרישה לגמלאות וכד'.

9.6.6 נושאי משרה ועובדי ההנהלה הבכירה

ההנהלה הבכירה מועסקת בקבוצה על פי חוזי העסקה אישיים. חוזי ההעסקה כוללים, בין היתר, מרכיבי שכר ברוטו, הוצאות אש"ל, משכורת 13 (בחלק מהחברות), מענק שנתי (באישור האורגנים המוסמכים), רכב צמוד או לחילופין החזר הוצאות רכב, טלפון סלולארי והפרשות סוציאליות וקרן השתלמות, כמקובל במשק. לאור תיקון 16 לחוק החברות, בוטלו במנורה מבטחים ביטוח, במנורה מבטחים פנסיה ובמנורה מבטחים גמל ועדות התגמול, תוך קביעה כי עסקאות עם בעלי עניין ובפרט עסקאות הנוגעות לתנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה ומדיניות תגמול של נושאי משרה ידונו ויאושרו, לפי העניין, בוועדת הביקורת, בהתאם להוראות הדין. יצויין, כי לאור תיקון 20 לחוק החברות מינתה החברה בחודש דצמבר 2012 ועדת תגמול בהתאם להוראות סעיף 118 לחוק האמור. לפרטים נוספים ראה סעיף 10.2.6 להלן.

נושאי משרה במנורה ביטוח ובגופים המוסדיים בקבוצה מתוגמלים בהתאם להנחיות המפקח בעניין מדיניות תגמול נושאי משרה בגופים מוסדיים (לפירוט מדיניות התגמול בחברה ראה סעיף 9.6.8 להלן ולעניין התגמול בשנת 2012 ראה סעיף 6 לפרק פרטים נוספים להלן).

בחודש פברואר 2012, בחנה מנורה ביטוח מחדש את הסיווג של מנהליה כ"נושאי משרה" על פי חוק החברות, ובהסתמך על חוות דעת משפטית בנושא, הוחלט על כך שמנהלים הנושאים בתואר "סמנכ"ל" ואשר אינם כפופים בפועל למנכ"ל, אינם נכללים עוד בגדר מי שהחברה רואה בו "נושא משרה" על פי חוק החברות, וזאת גם לאור בחינה של התוכן והמהות שנלווים לתפקידים שבהם מכהנים אותם מנהלים. בהתאם, סווגו כ"נושאי משרה" מנהלים אשר ממלאים תפקידים אשר על פי מהותם ותוכנם, מחייבים כפיפות למנכ"ל או שיש לגביהם הוראות רגולציה המעידות על היותם בתפקיד, אשר מהבחינה המהותית מחייב אותם כ"נושאי משרה".

9.6.7 תגמול למנכ"ל החברה

לפרטים בדבר הסכם העסקה של מנכ"ל החברה לרבות תכנית המניות שאושרה לו בשנת 2003 כפי שתוקנה בשנת 2008, ראה סעיף 6 לדוח פרטים נוספים (פרק ה' לדוחות התקופתיים) וכן באור 38(ג)(2) לדוחות הכספיים.

9.6.8 מדיניות תגמול לנושאי משרה בחברה

בהמשך לתיקון 20 לחוק החברות, נושאי המשרה בחברה יתוגמלו בכפיפות למדיניות תגמול שתיקבע במהלך שנת 2013 בהתאם להוראות התיקון האמור, ולעניין נושאי משרה המכהנים במקביל כנושאי משרה במנורה ביטוח ("**נושאי משרה משותפים**"), גם בהתחשב בחוזר המפקח לעניין מדיניות תגמול לנושאי משרה בגופים מוסדיים. יצוין, כי מענקים בגין שנת 2012, לנושאי המשרה המשותפים משולמים בהתאם למדיניות התגמול שחלה בשנה האמורה במנורה ביטוח ואשר אומצה גם על ידי החברה לעניין אותם נושאי משרה. לפרטים נוספים ראה סעיף 6.8 לדוח הדירקטוריון וסעיף 6 לפרק פרטים נוספים להלן.

9.6.9 לפרטים בדבר תנאי כתבי פטור והתחייבות לשיפוי לנושאי משרה, ראה סעיף 9.1.4 בדוח פרטים נוספים (פרק ה' לדוחות התקופתיים).

9.6.10 פרטים בדבר ביטוח אחריות נושאי משרה, ראה סעיף 9.1.10 בדוח פרטים נוספים (פרק ה' לדוחות התקופתיים).

9.7 שיווק והפצה

לתיאור ערוצי השיווק וההפצה ראה פירוט בתחומים השונים.

9.7.1 מערך הסוכנים של הקבוצה

כללי

הקבוצה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בעיקר באמצעות סוכני וסוכנויות ביטוח (להלן: "**הסוכנים**").

על אף התפתחותו של ענף הביטוח הישיר ממשיכה הקבוצה לפתח ולטפח את שיווק מוצריה על ידי מערך הסוכנים ובמועד הדוח נמצאת הקבוצה בקשרים עסקיים עם כ-2,000 סוכנים.

הקבוצה קשורה עם מרבית הסוכנים הן בעסקי ביטוח כללי והן בעסקי ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח המבצעים את המכירות של הקבוצה. הסוכנים אינם בלעדיים ורובם עובדים גם עם חברות ביטוח נוספות. קיים גרעין של סוכנים המזוהים באופן מובהק עם הקבוצה. סוכני הקבוצה פועלים לפי תעריפים והנחיות חיתום שהקבוצה מפיצה מעת לעת בתחומי הפעילות השונים.

בתחומי ביטוח כללי וביטוח חיים, הקבוצה פועלת באמצעות מחוזות המרוכזים בעיקר בארבע ערים מרכזיות בארץ (תל אביב, חיפה, ירושלים וראשון לציון), כאשר כעיקרון הסוכנים משויכים למחוזות בהתאם למיקומם הגיאוגרפי.

מערך הסוכנים בביטוח כללי

בענפי ביטוח כללי, העמלה לסוכנים משולמת, במרבית הענפים, כאחוז מפרמיה נטו שנתית וחלקם מפרמיה ברוטו שנתית. העמלה משולמת באופן חד פעמי, בפוליסות המשולמות באמצעות הוראות קבע ובכרטיסי אשראי, כאשר מתקיימת התחשבנות עם הסוכן בגין ביטולי פוליסות. שיעור העמלה נקבע בחלקו על פי ענפי הביטוח השונים, לעיתים אף בהתחשב ברווחיות תיק הביטוח של הסוכן וכן בהתאם לחוזרי המפקח. שיעור העמלה משתנה מסוכן לסוכן. נכון למועד הדוח, לקבוצה אין תלות במי מסוכניה וכן לקבוצה אין סוכן שהיקף הפעילות עימו עולה על 10% בכל אחד מתחומי הפעילות.

מערך הסוכנים בביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח ובריאות

בביטוח חיים מפעילה הקבוצה את סוכניה באמצעות מערך מחוזות מכירה ושירות כנזכר לעיל. במסגרת המחוזות פועלים מפקחי רכישה (שהינם לרוב עובדי הקבוצה), אשר מתפקידם לפקח על פעילות הסוכנים ובכלל זה ייעוץ והכוונה לסוכני הביטוח שתחת פיקוחם.

עבור שירותי התיווך של הסוכנים משולמות עמלות בשיעורים משתנים, בכסף או בשווה כסף, כאשר שיעור העמלה נקבע בחלקו על פי המוצר ובחלקו מותנה בהיקף התפוקה של הסוכן ולעיתים גם ברווחיות תיק הביטוח שלו. נכון למועד הדוח, לקבוצה

אין תלות במי מסוכניה וכן אין סוכן שהיקף הפעילות עימו עולה על 10% בכל אחד מתחומי הפעילות.

לתיאור נוסף של מערך הסוכנים בביטוח חיים ותגמולם, ראה סעיף 3.5.2 לעיל.

מערך הסוכנים בתחום המוצרים הפיננסים

אחד מערוצי השיווק של מנורה מבטחים ניהול תיקים הינו שיווק והפצה באמצעות הפניה של לקוחות פוטנציאלים לחברה על ידי סוכני ביטוח של הקבוצה.

9.7.2 שיווק ביטוח חיים וביטוח מבנה אגב מתן הלוואות לדיור

הקבוצה התקשרה עם בנקים וסוכנויות ביטוח בבעלותם למכירת פוליסות לביטוח חיים וביטוח מבנה אגב הלוואה לדיור בסניפי הבנק, בכפוף להסדרים שקבע המפקח לעניין זה.

9.7.3 סוכנויות ביטוח

נכון למועד הדוח, לקבוצה שלוש סוכנויות ביטוח בשליטתה. סוכנות להסדרים פנסיוניים (סוכנות אורות), הפעילה בתחומי ביטוח החיים וחיסכון ארוך טווח וכן בתחום ביטוח בריאות, וכן שתי סוכנויות בבעלות שומרה (סיני סוכנות לביטוח בע"מ וארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ) שעיסוקם בתיווך לביטוח בתחום הביטוח הכללי כמו גם בתחום הביטוח הפנסיוני.

9.8 רכוש קבוע ומתקנים

9.8.1 להלן פירוט הנכסים המשמשים לפעילות הקבוצה

משרדי הקבוצה, למעט מנורה מבטחים פנסיה, המחוזות, סוכנות אורות ושומרה, מרוכזים בעיקר במתחם אחד ברחוב אלנבי בתל-אביב בשני מבנים צמודים בבעלותה בשטח מצטבר של כ- 12,000 מ"ר. אחד המבנים הינו בן 17 קומות ו- 3 חניונים תת קרקעיים, כאשר הקבוצה מאכלסת לצרכיה כ- 11 קומות במבנה וחלק יחסי מוסכם בחניונים. שאר המבנה בבעלות ובחזקת גורמים אחרים. בבעלות הקבוצה 2,500 מ"ר נוספים במתחם כאמור, אשר מאוכלסים מאמצע שנת 2012. המבנה כולו מנוהל באמצעות חברת ניהול, חצרון חברה להשקעות בע"מ, בבעלות משותפת (במישרין או בעקיפין), של בעלי הבניין. החניון בבניין מתופעל ומנוהל גם הוא באמצעות חברה, חניון אלנבי 115 תל-אביב בע"מ, בבעלות משותפת של בעלי הבניין כאמור.

החל משנת 2011 שוכרת הקבוצה שטח של כ- 3,500 מ"ר עבור מנורה מבטחים ביטוח, לשימוש האגף לביטוח כללי. בשנת 2012, שכרה החברה מבנה נוסף בשטח של כ- 1,600 מ"ר, עבור אגף מערכות מידע.

למנורה מבטחים ביטוח 4 מחוזות המצויים מחוץ למבנים הנ"ל, בהם מועסקים עובדי המחוזות. מחוז ירושלים (בשטח כולל של כ- 600 מ"ר) ממוקם במבנה הנמצא בבעלות מנורה נכסים והשקעות. מחוז ת"א, מחוז מרכז (אלמנטרי וחיים סוכנויות) נמצא, החל מסוף שנת 2012, במבנה המרכזי של הקבוצה במתחם שברחוב אלנבי (בשטח של כ- 2,500 מ"ר). מחוז דרום נמצא בראשון לציון (בשטח של כ- 1,750 מ"ר) וממוקם במבנה שמנורה מבטחים ביטוח שוכרת מגורם חיצוני. מחוז צפון נמצא במבנה שמנורה מבטחים ביטוח שוכרת מגורם חיצוני (בשטח של כ- 1,800 מ"ר) בחיפה.

בנוסף, מחזיקה הקבוצה נכסי מקרקעין אחרים בעיקר באזור המרכז (מבני משרדים וקרקעות), המושכרים בחלקם לגורמים חיצוניים.

מנורה מבטחים פנסיה שוכרת את משרדי ההנהלה (הממוקמים ברמת גן), בשטח כולל של כ-4,116 מ"ר, ואת משרדי החטיבות העסקיות ולשכות השירות ממשכירי נכסים, בשטח כולל של כ- 1,771 מ"ר, בתמורה לדמי שכירות ותשלומים נלווים נוספים עבור חניות, דמי אחזקה וארנונה. מנורה מבטחים גמל שוכרת את משרדי ההנהלה (הממוקמים ברמת גן), בשטח כולל של כ- 345 מ"ר, בתמורה לדמי שכירות ותשלומים נלווים נוספים עבור חניות, דמי אחזקה וארנונה.

בבעלות שומרה נדל"ן 100% מבניין משרדים בן כ- 2,000 מ"ר ("בית סיני") ברחוב הסיבים 13 פתח-תקווה. חלק מבית סיני משמש את החברה לשימושה העצמי, וחלק לשכירות חופשית. כמו כן, בבעלותה 50% מבניין משרדים בין כ- 3,000 מ"ר ("בית שומרה") ברח' הסיבים 23 פתח-תקווה. בחלק מבניין זה יושב מטה החברה וכן מחוז

מרכז של החברה, ושאר הבניין מושכר בשכירות חופשית. עם רוכש המחצית השנייה בבית שומרה נחתמו הסכמי שיתוף המותירים את ניהול הבית בידי שומרה נדל"ן.

בנוסף, רכשה שומרה נדל"ן, במהלך שנת 2009, נכס בחיפה המשמש את סניף חיפה של החברה וזאת בשטח כולל של כ- 250 מ"ר.

בבעלות סיני סוכנות לביטוח, זכויות בנכס המשמש כחלק ממשרדי סיני סוכנות לביטוח בפתח תקווה והיא משתמשת בו לצרכיה ומשכירה חלק ממנו לסוכנים הקשורים עמה. כמו כן, לסיני סוכנות לביטוח בעלות מלאה בנכס המשמש כמשרד בחדרה. רישום הבעלות על הנכס, על שמה במשרדי הרישום טרם בוצע, ואולם, לזכותה רשומה הערת אזהרה על הנכס.

בשנת 2011, חתמה מנורה מבטחים ביטוח על שני הסכמי מכר לפיהם תרכוש נכס מקרקעין ברמת גן, הכולל זכויות בנייה בהיקף של כ- 35 אלפי מ"ר, תמורת כ- 159 מיליוני ש"ח, בתוספת הפרשי הצמדה למדד, מע"מ והוצאות עסקה נלוות. בכוונת מנורה מבטחים ביטוח להקים מבנה משרדים בעיקר לשימוש עצמי ולשימוש תאגידים נוספים בקבוצה. על פי אומדן ראשוני עלות הקמת מבנה המשרדים מוערכת בכ- 285 מיליוני ש"ח נוספים.

כלי רכב בשימוש החברה

בבעלות מנורה מבטחים ביטוח צי הרכב שבשימושה, אשר נכון ליום 31 בדצמבר 2012, עומד על כ- 325 כלי רכב לעומת כ- 308 כלי רכב בשנת 2011; בנוסף, למנורה מבטחים פנסיה הסכמי ליסינג לתקופה של עד 36 חודשים, ממועד תחילת השכירות, לכל כלי הרכב שבשימושה. דמי הליסינג לשנת 2012 עומדים על סך של כ- 3.6 מיליוני ש"ח (כולל מע"מ) והסכום הצפוי לשנת 2013 מסתכם לסך של 4.2 מיליוני ש"ח (כולל מע"מ). גם למנורה מבטחים גמל הסכמי ליסינג לתקופה של עד 36 חודשים, ממועד תחילת השכירות, לכל כלי הרכב שבשימושה. דמי הליסינג לשנת 2012 עומדים על סך של כ-0.3 מיליוני ש"ח (כולל מע"מ) והסכום הצפוי לשנת 2013 מסתכם לסך של כ-0.3 מיליוני ש"ח (כולל מע"מ).

9.8.1 עלות הרכוש הקבוע

עלותו המופחתת של הרכוש הקבוע של כלל הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2012 הינו כ- 421 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 365 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2011. בשנת 2012 השקיעה החברה כ- 91 מיליוני ש"ח ברכוש קבוע לעומת סך של כ- 201 מיליוני ש"ח בשנת 2011. לפרטים נוספים ראה באור 7 לדוחות הכספיים.

9.9 עונתיות

9.9.1 ביטוח חיים

להלן טבלה המציגה את התפלגות הפרמיות ברוטו בתחום ביטוח החיים וחסכון ארוך טווח לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

	נתונים לשנת 2012		נתונים לשנת 2011	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	429,190	24%	404,144	24%
רבעון שני	444,123	25%	409,977	24%
רבעון שלישי	442,767	25%	436,269	26%
רבעון רביעי	483,989	27%	430,512	26%
סה"כ	**1,800,069**	**100%**	**1,680,902**	**100%**

בדרך כלל, קיימת מגמה של גידול בדמי ביטוח ברבעון הרביעי של השנה, וזאת, בין היתר, כתוצאה מרצון המבוטחים למצות את הטבות המס המחושבות על בסיס שנתי. הגידול ברבעון האחרון של שנת 2012, נובע מהשינויים העתידיים בתחום החל משנת 2013, כאמור בסעיף 3.1.5 לעיל.

9.9.2 קרנות פנסיה

ככלל, לא קיימת עונתיות בגביית דמי הגמולים לקרנות הפנסיה. יחד עם זאת, קיימים חודשים מסוימים, המשתנים משנה לשנה, שבהם היקף דמי הגמולים גבוה יותר, וזאת, בעיקר, לאור תשלומים חד-פעמיים אשר משולמים על ידי המעסיקים לעובדים ואשר בגינם מופרשים דמי גמולים. יצוין, כי העונתיות הקיימת אצל לקוחות מנורה מבטחים פנסיה בענפים מסוימים, אשר משפיעה על כמות העובדים באותם הענפים אינה משפיעה בצורה מהותית על התפלגות דמי הגמולים בחודשי השנה.

להלן התפלגות דמי גמולים רבעוניים:

מבטחים החדשה

	2012		2011	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	1,213,276	22%	1,076,551	22%
רבעון שני	1,382,815	25%	1,180,634	24%
רבעון שלישי	1,487,139	26%	1,298,726	26%
רבעון רביעי	1,558,443	28%	1,348,523	27%
סה"כ	**5,641,673**	**100%**	**4,904,434**	**100%**

מבטחים משלימה

	2012		2011	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	24,178	27%	19,512	27%
רבעון שני	20,104	22%	15,700	22%
רבעון שלישי	20,959	23%	16,604	24%
רבעון רביעי	25,027	28%	19,808	28%
סה"כ	**90,268**	**100%**	**71,624**	**100%**

9.9.3 קופות גמל

פעילות התחום מתאפיינת בעונתיות מסוימת, שכן חלק גדול מהפקדות העמיתים (עצמאים בעיקר) מתבצע לקראת סוף השנה לצורך מיצוי הטבות המס. עם זאת, השיעור שמהווים עמיתים עצמאיים מכלל עמיתי תחום הפעילות בקבוצה הוא נמוך יחסית.

יצוין, כי הקבוצה לא מצאה כי מתקיימת עונתיות בכל התחומים לעניין תביעות.

9.9.4 ביטוח כללי

להלן טבלה המציגה את התפלגות הפרמיות ברוטו במגזר הביטוח הכללי לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

	נתונים לשנת 2012		נתונים לשנת 2011	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	773,809	31%	691,299	31%
רבעון שני	590,283	23%	528,193	23%
רבעון שלישי	613,573	24%	571,532	24%
רבעון רביעי	558,266	22%	519,613	22%
סה"כ	**2,535,931**	**100%**	**2,310,637**	**100%**

בביטוח כללי הפרמיה הנרשמת ברבעון הראשון היא הגדולה ביותר, וזאת בשל נטייתם של עסקים לחדש את ביטוחיהם (רכב חובה, רכב רכוש, חבויות ורכוש) בתחילת השנה.

בביטוח כללי מנגנון עתודה לסיכונים שטרם חלפו מווסת את ההשפעה של עונתיות המחזור על הרווח.

9.9.5 ביטוח בריאות

להלן טבלה המציגה את התפלגות הפרמיות ברוטו בתחום ביטוח בריאות, לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

	נתונים לשנת 2012		נתונים לשנת 2011	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	107,042	25%	89,360	24%
רבעון שני	102,313	24%	86,387	23%
רבעון שלישי	106,593	25%	95,585	26%
רבעון רביעי	118,895	27%	98,852	27%
סה"כ	**434,843**	**100%**	**370,184**	**100%**

הגידול בפרמיות, ברבעון הרביעי, נובע מהפקת פוליסות קולקטיביות גדולות לקראת סוף השנה. מנגנון העתודה לסיכונים שטרם חלפו מווסת את ההשפעה של עונתיות המחזור על הרווח.

9.10 נכסים לא מוחשיים

בבעלות כמה מהחברות בקבוצה מספר מאגרי מידע נפרדים, מאובטחים, שנרשמו בפנקס מאגרי המידע, הנוגעים בעיקר ללקוחות, עובדי וספקי אותן החברות, לפי העניין. והכל בהתאם להוראות חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981; כמפורט בסעיף 9.2.3 לעיל.

הקבוצה מנהלת פעילות אבטחת מידע בליווי חברה חיצונית ויועצים נוספים, על מנת להבטיח הגנה נאותה למאגרי המידע הרשומים הנ"ל וכן לאוספי נתונים נוספים שאינם חייבים ברישום, וזאת בהתאם להוראות חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 והנחיות המפקח לעניין אבטחת מידע.

הקבוצה משתמשת בשמות המותג "מנורה מבטחים" ו- "שומרה". לקבוצה ישנם מספר סימני מסחר רשומים אצל רשם הפטנטים, המדגמים וסימני המסחר וביניהם -"מבטחים", "מנורה", "מנורה מבטחים", "שומרה חברה לביטוח בע"מ - משפחה ישראלית" ועוד. לפרטים בדבר נכסים לא מוחשיים ראה באור 5 בדוחות הכספיים.

9.10.1 מערכות מידע

הקבוצה משקיעה סכומים ניכרים במערכות המידע, המשמשות אותה לצורך התפעול והניהול השוטפים של עסקיה. דרישות רגולציה ושינויים עסקיים מחייבים את החברה לשדרג את מערכות המחשב, ולהתאימן לניהול השוטף של עסקיה. בשנת 2012 השקיעה החברה 170 מיליוני ש"ח בפיתוח המערכות האמורות, לעומת סך של 127 מיליוני ש"ח בשנת 2011.

<u>מערכת "טופז"</u>

מערכת טופז הינה מערכת מידע מרכזית לניהול ותפעול מוצרי ביטוח חיים. המערכת מיועדת לשמש ככלי המרכזי בתפעול אגף ביטוח חיים. נכון לסוף שנת 2009, החלה החברה להפיק את כלל מוצריה (למעט חריגים בודדים) באמצעות מערכת זו. הקבוצה ממשיכה בפיתוח המערכת והשקיעה סך של כ- 15 מיליוני ש"ח בשנת 2012 לעומת כ- 18 מיליוני ש"ח בשנת 2011.

על בסיס פיתוח מערכת ביטוח חיים, פותחה מערכת תואמת לניהול ותפעול מוצרי פנסיה וגמל. מטרת המהלך היא יצירת פלטפורמה מיכונית אחידה לכל מוצרי תחום ביטוח חיים וחיסכון לטווח ארוך. מהלך זה יאפשר איחוד תפעולי עתידי של התחום הנ"ל. בנוסף לפיתוח המערכת כאמור, כלל פרויקט טופז הסבת נתונים ופיתוח מודולים נלווים רבים. המערכת הוכנסה לתפעול מבצעי בחודש אוגוסט 2006. במהלך השנים פותחו מודולים נוספים למערכת. בשנת 2012 הושקעו כ- 6.88 מיליוני ש"ח ובשנת 2011 סך של כ- 7.3 מיליוני ש"ח.

לפרטים בדבר הסכם עם חברת "ספייאנס" בנוגע למערכות טופז ומערכות אחרות שפותחו בעזרת סאפיינס, ראה סעיף 3.9 לעיל.

9.10.2 אבטחת מידע

מנורה מבטחים ביטוח משקיעה משאבים רבים בתחום אבטחת המידע לשמירת מידע פרטי ורגיש שלה ושל לקוחותיה, ובכלל זה, בהתאם להוראות הדין ודרישות הרגולציה.

ההשקעה כוללת ביצוע סקרי סיכונים, סקרי אבטחה, שיפור נושא האבטחה במערכות החברה, רכישת כלים שונים לביצוע מעקב ואוטוריזציה, פרויקט הפרדת רשתות, פרויקט SIM ועוד.

סה"כ ההשקעה בנושא זה, כ- 6.9 מיליוני ש"ח בשנת 2012 וכ- 3.3 מיליוני ש"ח בשנת 2011.

9.11 הליכים משפטיים

הקבוצה הינה צד להליכים משפטיים, ובכלל זה תביעות ביטוחיות, תביעות ספקים ותביעות בנושאים שונים נוספים (בין כתובעת ובין כנתבעת), והכל במהלך העסקים הרגיל של הקבוצה.

לתיאור הליכים משפטיים מהותיים, ובכלל זה תובענות ייצוגיות, ראה באור 39 לדוחות הכספיים.

9.12 מימון

הקבוצה, מממנת את פעילותה באמצעים עצמיים, באשראי בנקאי ובאשראי חוץ בנקאי.

9.12.1 הלוואות הקבוצה ושיעורי הריבית

להלן פירוט שיעור הריבית הממוצעת על הלוואות אשר אינן מיועדות לשימוש ייחודי בידי הקבוצה, בפילוח של אשראי לזמן קצר ואשראי לזמן ארוך ממקורות אשראי בנקאיים וחוץ בנקאיים אשר היו בתוקף משנת 2010 עד לשנת 2012:

	הלוואות לזמן קצר		הלוואות לזמן ארוך		שיעור ממוצע	
	31 בדצמבר 2012	31 בדצמבר 2011	31 בדצמבר 2012	31 בדצמבר 2011	31 בדצמבר 2012	31 בדצמבר 2011
מקורות בנקאיים צמודים	-	-	9,682	19,088	6.60%	6.60%
מקורות בנקאיים לא צמודים	-	2,498	21,875	31,250	6.60%	6.60%
מקורות אחרים	-	-	1,742,577	1,899,494	4.41%	4.46%
שיעור ממוצע	-	-	4.48%	4.52%	4.48%	4.52%

בעניין זה, ראה גם באור 25 לדוחות הכספיים.

לקבוצה מסגרות אשראי בבנקים בסך כ- 3,744 מיליוני ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2012. מתוך מסגרות האשראי של הקבוצה, כמפורט לעיל, מוקצה מסגרת אשראי לטובת **מנורה מבטחים ביטוח** בסך כ- 3,402 מיליוני ש"ח, לעומת 3,622.7 מיליוני ש"ח בשנה הקודמת, עבור פעילות בנגזרות פיננסיות כחלק מפעילות ההשקעות השוטפת של הקבוצה. בנוסף, קיימות בתאגידים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח, מסגרות לפעילות שוטפת בחשבונות בנקים שונים בהיקף של עד כ- 56 מיליוני ש"ח.

לקבוצה אין מסגרות אשראי לטובת **מנורה מבטחים פיננסים** בבנקים. מנורה מבטחים פיננסים נטלה הלוואות מבנקים בסך מצטבר של כ- 22 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2012.

מנורה מבטחים פנסיה, במסגרת פעילותה השוטפת, מקבלת אשראי ספקים לטווח קצר בהיקף שאינו מהותי.

9.12.2 גיוסי הון

למנורה מבטחים ביטוח (חברה בת של החברה), חברה בת בבעלות מלאה - מנורה מבטחים גיוס הון, אשר הוקמה לצורך גיוס הון באמצעות הנפקת כתבי התחייבות אשר תמורתם תופקד במלואה במנורה מבטחים ביטוח, וזאת כנגד כתבי התחייבות נדחים של מנורה מבטחים ביטוח. בשנת 2012 הקבוצה לא ביצעה גיוסי הון.

9.12.3 כתבי התחייבות נדחים המהווים הון משני במנורה מבטחים ביטוח

במנורה מבטחים ביטוח כתבי התחייבות נדחים נוספים (סחירים ולא סחירים) אשר גויסו בהנפקות פרטיות למשקיעים מוסדיים ובהנפקות ציבוריות. הסך הכולל של כתבי ההתחייבות הנדחים במנורה מבטחים ביטוח הוא 857,031 אלפי ש"ח, אשר מתוכם סך של 407,682 אלפי ש"ח המהווים הון משני נחות וסך של 201,654 המהווים הון משני מורכב.

לפרטים נוספים ראה באור 25 לדוחות הכספיים.

9.13 דירוג ודירוג אשראי

להלן דירוגי אגרות החוב של הקבוצה נכון למועד דוח זה:

תעודות ההתחייבות (סדרה א' וסדרה ב') של החברה מדורגות על ידי מדרוג בדירוג של Aa3 עם אופק יציב (אישור דירוג מחודש דצמבר 2012).

כתבי ההתחייבות הנדחים של מנורה מבטחים ביטוח (הן כתבי התחייבות אשר הונפקו על ידי מנורה מבטחים ביטוח (סדרה 1) והן כתבי התחייבות (סדרה א'), אשר הונפקו על ידי מנורה מבטחים גיוס הון) מדורגים על ידי מדרוג בדירוג של Aa3 עם אופק יציב (דוח מעקב מעודכן מחודש דצמבר 2012).

כתבי התחייבות נדחים (סדרה ב') אשר הונפקו על ידי מנורה מבטחים גיוס הון ומוגדרים כהון משני מורכב של מנורה מבטחים ביטוח, מדורגים על ידי מדרוג בדירוג של A1 עם אופק יציב (דוח דירוג מחודש דצמבר 2012).

לפרטים נוספים ראה סעיף 8.3 לדוח הדירקטוריון.

בחודש מרס 2012, פרסמה מידרוג, דירוג בדבר איכות הניהול של מנורה מבטחים פנסיה, וזאת על ידי בחינת איכות ההון האנושי וחוזקה הפיננסי של החברה הנ"ל, כמו גם את יכולותיה לנהל את הסיכונים אליהם היא עצמה חשופה ואת הסיכונים אליהם חשופים עמיתי "מבטחים החדשה".

מידרוג העניקה לחברה המנהלת את הדירוג הגבוה ביותר -MQ1 - מבין סולם בן חמש דרגות דירוג של חברה מנהלת של גופי השקעה וחיסכון (Investment Manager Quality Rating). בנוסף, העניקה מידרוג ל"מבטחים החדשה" את הדירוג הגבוה ביותר - FR1 - מבין סולם בן חמש דרגות לדירוג קרנות פנסיה (Pension Fund Rating). דירוג FR1 משקף את העובדה כי לדעת מידרוג הקרן נשענת על גופים המוערכים כבעלי איכות גבוהה מאוד ורמת הסיכונים הספציפיים המגולמים בה נמוכים מאוד.

9.14 סיכונים סביבתיים ודרכי ניהולם

החברה חשופה לסיכונים סביבתיים בשני אופנים מרכזיים. מחד, סיכונים סביבתיים מסויימים הינם גורם סיכון המכוסה על ידי ביטוחי חבויות הנמכרים על ידי מנורה מבטחים ביטוח, לדוגמא נזקי גוף ואחריות מקצועית כתוצאה מזיהום שנגרם מאירוע פתאומי. אמצעי הפחתה לסיכון זה דומים לאלו המתייחסים לסיכונים ביטוחיים אחרים, ובכללם החרגות, העברת סיכון למבטחי משנה ופיזור התיק הביטוחי. מאידך, החברה חשופה לסיכונים סביבתיים בהשקעות, כלומר להשפעה עקיפה של סיכונים אלו על שווי נכסים סחירים שבבעלותה ויכולת הפירעון של לווים.

לחברה ולקבוצה לא קיימים סיכונים סביבתיים ישירים אשר יש להם או צפויה להיות להם השפעה מהותית על התאגיד. כמו כן, לא קיימות להוראות הדין, כהגדרתן בסעיף 28 לתוספת הראשונה לתקנות ניירות ערך (פרטי התשקיף וטיוטת תשקיף - מבנה וצורה), תשכ"ט-1969 השלכות מהותיות על פעילות התאגיד.

בנוסף, נכון למועד דוח זה לא קיימים הליכים משפטיים או מנהליים מהותיים הקשורים עם איכות הסביבה, אשר החברה או נושא משרה בכירה בה הינו צד להם, וכן לא היה הליך כאמור אשר הסתיים בשנה שקדמה למועד פרסום דוח זה.

9.15 מיסוי

לתיאור נושא המיסוי ראה באור 22 לדוחות הכספיים.

9.16 יעדים ואסטרטגיה עסקית

המידע המובא להלן הינו מידע צופה פני עתיד, וככזה, המידע איננו וודאי לגבי העתיד, ועלול שלא להתממש, כולו או חלקו. המידע הצופה פני עתיד מבוסס על מידע הקיים בקבוצה בתאריך הדוח, וכולל הערכות של הקבוצה או כוונות שלה נכון לתאריך הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או משתמעות ממידע זה, בין היתר, בשל שינויים שיחולו בגורמי הסיכון המפורטים בסעיף 11 להלן.

9.16.1 אסטרטגיה

רווחיות הקבוצה תלויה בעיקרה בתשואות שוק ההון. הדבר מקבל ביטוי בעסקי ביטוח כללי וביטוח חיים תלוי תשואה (לעניין פוליסות שהופקו עד שנת 2003) וכן בפוליסות מבטיחות תשואה וקופות גמל מבטיחות תשואה. על מנת למתן את התלות האמורה, הקבוצה שוקדת על פיתוח עוגנים עסקיים נוספים שאינם תלויים, לפחות לא באופן מובהק וישיר, בתשואות שוק ההון. כך פעלה הקבוצה בשנת 2004 לרכישת קרן הפנסיה מבטחים החדשה, אשר מעבר לחשיבותה לסינרגיה של פעילות הקבוצה בתחום המוצרים הפנסיוניים, פעילותה, וממילא תוצאותיה, אינם מושפעים באופן מובהק מתשואות שוק ההון, אלא מהכנסותיה בגין ניהול נכסי העמיתים הנגזרים מהיקף דמי הגמולים והנכסים שנצברו. בנוסף, הקבוצה פעלה ופועלת להמשך פיתוח פעילות מנורה מבטחים נדל"ן כזרוע הנדל"ן של הקבוצה. בהמשך לאמור, הקבוצה תשאף, ככל הניתן, ובהתקיים הזדמנויות מתאימות, לפתח פעילויות נוספות ולעבות פעילויות קיימות שאינן תלויות במישרין ובאופן מובהק בתשואות שוק ההון.

9.16.2 אסטרטגיה בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

9.16.2.1 ענף ביטוח חיים

האסטרטגיה של הקבוצה בביטוח חיים:

1. שיפור השירות ומערכות הבקרה וניהול מערכת יחסים הוגנת עם קהל לקוחות הקבוצה.
2. שמירה על רווחיות פעילות ביטוח חיים תוך מיקוד במכירת מוצרים בעלי שיעור רווח גבוה כגון פוליסות ריסק וכיסויים נוספים.
3. שימור לקוחות הקבוצה תוך צמצום היקף ביטולי פוליסות ופדיונות.
4. הרחבת נתח השוק של הקבוצה במוצרי הביטוח והחיסכון ארוך הטווח ומוצרי TOP FINANCE לכלל הלקוחות ובפרט לאוכלוסיית "הגיל השלישי".
5. פתרונות ומוצרים חדשים בתחום ביטוח החיים תוך מתן מענה מתקדם למגמות התחרות בשוק ולצרכי המבוטחים. שימור מעמדה של הקבוצה בתחום ביטוח במוצרים נלווים למשכנתא.

<u>הפעילות שהקבוצה נוקטת כדי להשיג מטרות אלה הינה:</u>

1. שיפור השירות ומערך היחסים עם סוכני החברה ולקוחותיה באמצעות בקרה ומדידה של תהליכי השירות, בחינה וייעול של תהליכי העבודה והטמעה אפקטיבית של מערכות מידע מתקדמות לניהול פוליסות ביטוח חיים והסכמי פנסיה.
2. מקסום הסינרגיה בין החטיבות השונות של הקבוצה למינוף מכירות חדשות בתחום, תוך שימוש ביתרונות הקבוצה בתחום הפנסיה ובניהול נכסים.

3. הרחבת מכירות ביטוח חיים על ידי גיוס סוכנים, פיתוח מוצרים חדשים, בפרט בתחום הריסק, החיסכון הטהור והגיל השלישי.

4. ביצוע מהלכים לשימור הלקוחות תוך מתן מענה לטיפול בכספים בתום תקופת הביטוח והחיסכון וטיפול שיטתי ומוסדר בחובות של לקוחות.

5. התמקצעות של הנהלת האגף לביטוח חיים על ידי גיוס כוח אדם מוביל בענף ולימוד מקצועי ושיטתי של המנהלים את מערך הידע בביטוח חיים וכן שיפור מיומנויות ניהוליות.

6. התאמת מוצר ביטוח המשכנתא לסביבת התחרות בשוק תוך שמירה על רווחיות גבוהה.

9.16.2.2 ענף קרנות פנסיה

היעד האסטרטגי ארוך הטווח של החברה הינו להיות גורם מוביל בשוק החיסכון ארוך הטווח הבולט באיכות השירות והמומחיות שהוא מספק ללקוחותיו, תוך חתירה לרווחיות גבוהה. במסגרת יעד אסטרטגי זה, החברה תפעל להרחבת מעגל המבוטחים בקרנות הפנסיה, שימור תיק הפנסיה הקיים, כניסה לעסקים חדשים תוך שמירה על רווחיות נאותה ומינוף הסינרגיה עם החברות שבקבוצה (מנורה מבטחים ביטוח ומנורה מבטחים פיננסים והחברות שבשליטתן).

המפה האסטרטגית של החברה מבוססת על ארבעה רבדים עיקריים - רובד פיננסי, רובד הלקוחות, רובד התהליכים ורובד הלמידה והחדשנות.

הרובד הפיננסי מתייחס ליעדים של רווחיות, שווי תיק הפנסיה, נתח השוק בנכסים, נתח השוק בגבייה וחלקה בערוצי ההפצה.

רובד הלקוחות מתייחס לחמישה סוגי "בעלי עניין" העיקריים של החברה - המבוטחים, המעסיקים, ארגוני העובדים, הסוכנים והבנקים. היעדים המתייחסים לרובד זה כוללים - רמת שירות, תשואות על הנכסים, מתן ערך מוסף על פני המתחרים, אמינות בניהול כספי הלקוחות וכד'.

רובד התהליכים מתייחס להיבטים הבאים - טכנולוגיה, שירות, שיווק ומכירות, מוצרים ורגולציה. היעדים המתייחסים לרובד זה כוללים - תמהיל מוצרים העונה לצרכי הלקוח, בנייה והטמעה של תפיסה שיווקית כוללת, תהליכי מכירה חדשניים, פיתוח פלטפורמות מכירה ושיווק ישירות מול לקוח הקצה, שירות המותאם לערוצי ההפצה, שירות פנים ארגוני תומך סינרגיה, מערכות תפעוליות תומכות ייעול ואמינות וכד'.

רובד הלמידה והחדשנות מתייחס למומחיות, תרבות של מצויינות בשירות, שיפור תהליכי בקרה, התייעלות ארגונית וכד'.

להשגת היעדים האמורים, תפעל החברה, בין היתר, להרחבת מתן השירותים הפנסיוניים, בשירותי ניהול הסדר ובביטוחי מנהלים תוך מתן פתרונות כוללים לצורכי הלקוח ומימוש פוטנציאל הסינרגיה הקיים בקבוצה.

במסגרת הרחבת מעגל המבוטחים בקרנות הפנסיה, תפעל החברה למיקסום פוטנציאל המבוטחים המצטרפים מקרב המעסיקים הקיימים לקרנות הפנסיה שבניהולה ולמוצרים נוספים של הקבוצה. בנוסף, תמשיך החברה בעריכת קורסי פנסיה לסוכני מנורה מבטחים ביטוח, לשם הרחבת מעגל המצטרפים החדשים לקרנות הפנסיה באמצעות סוכני הביטוח.

כניסת הבנקים לתחום הייעוץ הפנסיוני והמשך השפעת הסדרי פנסיית החובה, בשילוב החקיקה המאפשרת חיסכון פנסיוני ארוך טווח במסלול הקצבתי בלבד, פותחת בפני קרנות הפנסיה אפשרות לצירוף מבוטחים חדשים, אשר לא היו מבוטחים בעבר בקרנות פנסיה. משכך פועלת החברה באמצעות ערוצי ההפצה השונים מול אוכלוסייה גדולה שהצטרפה בעבר למוצרים שנוהלו בידי התאגידים הבנקאיים, בכובעם כיצרנים של מוצרי חיסכון ארוך טווח (ניהול קופות גמל לתגמולים ולפיצויים וקרנות השתלמות). בהקשר זה פועלת החברה להקניית הכלים (ידע ומוצר),

שיאפשרו למתווכים הרלבנטיים להתמודד באופן הטוב ביותר עם השינויים ויעניקו לצרכן את הפתרון האופטימאלי עבורו.

המידע המובא לעיל הינו מידע צופה פני עתיד, וככזה, המידע אינו ודאי לגבי העתיד, ועלול שלא להתממש, כולו או חלקו. המידע הצופה פני עתיד מבוסס על מידע הקיים בקבוצה בתאריך הדוח, וכולל הערכות של הקבוצה או כוונות שלה נכון לתאריך הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או משתמעות ממידע זה, בין היתר, בשל שינויים שיחולו בגורמי הסיכון המפורטים לעיל.

9.16.2.3 ענף הגמל

היעדים האסטרטגים של ענף הגמל בקבוצה הם: שמירה והגדלת נתח השוק של הקבוצה בכל תחומי הפעילות, תוך שמירה על רווחיות ואף הגדלתה, מיצוב החברה כגוף מנהל איכותי, דומיננטי, מקצועי, בעל עוצמה וניסיון ארוך טווח, מצוינות בהשקעות של הקופות, שיפור היעילות התפעולית, ניהול סל קופות מגוון ואיכותי העומד לרשות הלקוחות, מצוינות בשירות, מינוף כוחה הטכנולוגי ויכולות השיווק של הקבוצה לתחום קופות הגמל והגברת תהליכי הבקרה.

9.16.3 אסטרטגיה בביטוח כללי

בתחום הביטוח הכללי, נכון למועד הדוח, הגיעה הקבוצה לנתח שוק של כ- 14%, והיא שומרת על מעמדה כמבטח השלישי בגודלו בתחום הביטוח הכללי. המיקוד בשנת 2012 יהיה בשימור מעמדה כמבטח השלישי בגודלו בתחום הביטוח הכללי, בין היתר, תוך ניצול יכולותיה ואיכותה של שומרה והגדלת נתח השוק בעסקים גדולים. כמו כן תימשך מדיניות שיפור פיזור תיק הביטוח בין הענפים השונים ושיפור שיעור הרווחיות. צמיחת הקבוצה בתחום זה תגיע מהגדלת כמות הסוכנים העובדים עימה, תוך ניפוי סוכנים הפסדיים לאורך זמן. בתחום הטיפול בתביעות תמשיך הקבוצה להתמקד בשירות יעיל למבוטחים תוך הרחבת השימוש במערכות ממחושבות לייעול הטיפול בתביעות ובעבודה מול ספקים.

9.16.3.1 תחום פעילות ביטוח רכב חובה

בתחום זה מתכוונת הקבוצה להתמקד בפלח השוק של הנהגים המבוגרים יותר, מתוך כוונה לשמר ולשפר את הרווחיות בתחום. המודל התעריפי של הקבוצה מכוון לצורך השגת מטרה זו. ההימנעות מביטוחים קבוצתיים, בהם שיעורי הרווחיות מוטלים בספק, תימשך.

9.16.3.2 תחום פעילות ביטוח רכב רכוש

נתח השוק של הקבוצה בתחום רכב רכוש גבוה מנתח השוק הכללי שלה, ואסטרטגיית הקבוצה לשנים הבאות היא לשמור על נתח זה, תוך הקפדה ושיפור התוצאות החיתומיות.

9.16.3.3 תחום ביטוח כללי אחר

תחום פעילות ביטוח רכוש

נתח השוק של הקבוצה בתחום הרכוש נמוך מנתח השוק הכללי שלה, ואסטרטגיית הקבוצה לשנים הבאות היא להגדיל נתח זה.

הקבוצה תתמקד במקסום הגישה שלה ללקוחות, באמצעות הפתרונות השונים הקיימים בקבוצה, על מנת לצמוח בפלח שוק זה.

תחום פעילות ביטוח חבויות

ביטוחי הדירקטורים, ימשיכו להוות מוצר מרכזי בתיק ביטוח החבויות של הקבוצה, תוך מינוף התמחות הקבוצה בפלחי שוק ספציפיים בענף זה.

באשר לענפי החבויות האחרים תמשיך הקבוצה להציע פתרון ביטוחי מקיף למבוטחים, שיכלול ביטוחי רכוש וביטוחי חבויות.

9.16.4 אסטרטגיה בתחום ביטוח בריאות

היעד האסטרטגי של הקבוצה בביטוח בריאות הוא להיות שחקן משמעותי בשוק ביטוחי הבריאות הפרטיים.

הפעילות שהקבוצה נוקטת כדי להשיג יעד זה הינה:

1. פיתוח מוצרים חדשים בתחום הבריאות תוך מענה מתקדם לצרכי הלקוחות ולהתפתחויות בתחום הרפואה בארץ ובעולם.
2. התמקצעות הנהלת התחום ועובדיו על ידי גיוס כוח אדם מוביל בענף ופיתוח מקצועי וניהולי של כח האדם הקיים.
3. שיפור השירות ללקוחות ולסוכנים והעמקת הקשר עם הסוכנים
4. שיפור המקצועיות והמומחיות של הסוכנים והעובדים באמצעות הדרכות מקצועיות במהלך כל השנה.
5. הרחבת מערך המכירות על ידי גיוס סוכנים חדשים והרחבת הפעילות של סוכנים קיימים למכירות בריאות.
6. יצירת סינרגיה עם אגפים אחרים בקבוצה על מנת למנף את מוצרים הבריאות.

9.16.4.1 תחום הפיננסיים

1. הגדלת נתח השוק בפעילות חברת הקרנות וחברת ניהול תיקי ההשקעות, תוך הגדלת ריווחי הקבוצה.
2. עמידה בדרישות הרגולציה.
3. להוות גורם מוביל בתחום ההשקעות.

9.16.5 בקרה

בכוונת הקבוצה להמשיך ולהשקיע משאבים לשיפור מערך הבקרה הכולל בקבוצה ובפרט באגפים העסקיים וכן לצורך חיזוק הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי. השקעת המשאבים תהיה במונחי כוח אדם, כמו גם באמצעים מיכוניים ותוך הטמעה של מתודולוגיות מקובלות בתחום זה.

חלק ה': משטר תאגידי

10. משטר תאגידי

חלק זה ניתן על פי הוראות המפקח על הביטוח והוא מתייחס למבטחים בקבוצה בלבד.

10.1 כללי - ישיבות הדירקטוריון וועדותיו

להלן מידע בדבר ישיבות מליאת הדירקטוריון בשנת הדוח ומידע בדבר ועדות הדירקטוריון וועדות השקעות:

דירקטוריון			ועדות		
שם החברה	מספר ישיבות	מס' דירקטורים משתתפים	סוג הוועדה	מספר החברים בוועדה	מספר ישיבות ומועדיהן
מנורה מבטחים ביטוח	14[14]	בין 6 ל- 8[15]	ביקורת	4	17[16]
			השקעות תלויות תשואה	5[17]	29[18]
			השקעות שאינן תלויות תשואה	3	22[19]
			מאזן ו- solvency II	3	8[20]
			אשראי	3[21]	21[22]

[14] להלן מועדי הישיבות: 04.01.2012; 08.01.2012; 30.01.2012; 02.02.2012; 14.02.2012; 27.02.2012; 29.03.2012; 30.05.2012; 25.06.2012; 30.07.2012; 27.08.2012; 24.09.2012; 28.11.2012; 26.12.2012. בנוסף, התקבלו בשנת הדוח 3 החלטות בכתב.

[15] מתחילת שנת 2012 ועד ליום 30.05.2012 מנה הדירקטוריון 7 חברים. ביום 1.6.2012 מונתה ה"ה אלה רובינק לדירקטורית בחברה ולאחר מכן, ביום 18.06.2012 פרש ה"ה יעקב רוזן מדירקטוריון החברה. נכון למועד הדוח ולמועד הגשת דוח זה, עומד מספר הדירקטורים על 8 חברים.

[16] להלן מועדי הישיבות: 12.01.2012; 25.01.2012; 13.02.20120; 06.03.2012; 26.03.2012; 05.04.2012; 21.05.2012; 03.06.2012; 08.07.2012; 19.07.2012; 26.07.2012; 12.08.2012; 23.09.2012 ; 28.10.2012; 26.11.2012; 23.12.2012.

[17] בחודש מאי 2012, סיים יו"ר הוועדה, ה"ה אבשלום פלבר, את כהונתו, לאחר 9 שנות כהונה ובמקומו מונתה ה"ה נדין בודו-טרכטנברג. כמו כן, חבר הוועדה ה"ה מיכה סמיון פרש מהוועדה, במהלך שנת הדוח, ובמקומו התמנה ה"ה צבי גרינוולד. במהלך השנה כולה מנתה הוועדה חמישה חברים.

[18] להלן מועדי הישיבות: 04.01.2012; 18.01.2012; 01.02.2012; 22.02.2012; 29.02.2012; 14.03.2012; 21.03.2012; 28.03.2012; 04.04.2012; 18.04.2012; 02.05.2012; 16.05.2012; 30.05.2012; 20.06.2012; 27.06.2012; 11.07.2012; 18.07.2012; 08.08.2012; 22.08.2012; 05.09.2012; 19.09.2012; 10.10.2012; 24.10.2012; 07.11.2012; 21.11.2012; 02.12.2012; 05.12.2012; 10.12.2012.

[19] להלן מועדי הישיבות: 30.01.2012; 27.02.2012; 04.03.2012; 22.03.2012; 29.03.2012; 18.04.2012; 06.05.2012; 20.06.2012; 25.06.2012; 02.08.2012; 20.08.2012; 24.09.2012; 31.10.2012; 19.11.2012; 06.12.2012; 18.12.12; 23.12.2012; 24.12.2012.

[20] להלן מועדי הישיבות: 30.01.2012; 22.3.2012; 26.3.2012; 21.5.2012; 28.5.2012; 26.7.2012; 22.8.2012; 25.11.2012. כמו כן, התקבלה החלטה אחת בכתב.

[21] בחודש מאי 2012, פרש מר מיכה סמיון והתמנה במקומו מר צבי גרינוולד. במהלך השנה כולה מנתה הוועדה שלושה חברים.

[22] להלן מועדי הישיבות: 16.01.2012; 30.01.2012; 01.02.2012; 13.02.2012; 29.02.2012; 05.03.2012; 19.03.2012; 23.04.2012; 21.05.2012; 18.06.2012; 16.07.2012; 18.07.2012; 30.07.2012; 05.08.2012; 27.08.2012; 10.09.2012; 17.10.2012; 05.11.2012; 19.11.2012; 03.12.2012; 17.12.2012.

דירקטוריון			ועדות		
שם החברה	מספר ישיבות	מס' דירקטורים משתתפים	סוג הוועדה	מספר החברים בוועדה	מספר ישיבות ומועדיהן
מנורה מבטחים פנסיה	8[23]	בין 7 ל- 8[24]	ביקורת	בין 2 ל-3[25]	8[26]
			השקעות תלויות תשואה	5[27]	29[28]
			מעקב אחר מקבלי פנסיית נכות	3	1[29]
			אשראי	3[30]	21[31]
שומרה	12[34]	5-7	ביקורת	4	7[32]
			השקעות שאינן תלויות תשואה	3	12[33]
			מאזן	5	4[35]
			אשראי	3[36]	21[37]
			Solvency II	3	3[38]

[23] להלן מועדי הישיבות: 12.2.2012, 21.3.2012, 24.5.2012, 26.6.2012, 26.8.2012, 29.10.2012, 27.11.2012, 30.12.2012.

[24] בחודשים ינואר עד אוגוסט 2012 מנה הדירקטוריון 8 חברים. מחודש אוגוסט 2012 ועד ליום 31.1.2013 מנה הדירקטוריון 7 חברים. נכון למועד הגשת דוח זה, עומד מספר הדירקטורים על 8 חברים.

[25] בחודשים ינואר עד אוגוסט 2012 מנתה ועדת הביקורת 3 חברים (כולם דח"צים). מחודש אוגוסט שנת 2012 ועד ליום 31.1.2013 מנתה ועדת הביקורת 2 חברים (שניהם דח"צים). נכון למועד הגשת דוח זה, עומד מספר חברי הועדה על 3 חברים שכולם הינם דח"צים.

[26] להלן מועדי הישיבות: 22.2.2012, 20.3.2012, 24.5.2012, 14.6.2012, 23.8.2012, 29.10.2012, 27.11.2012, 23.12.2012.

[27] בחודש מאי 2012, סיים כהונתו יו"ר הוועדה, מר אבשלום פלבר, לאחר 6 שנות כהונה ובמקומו מונתה גב' נדין בודו-טרכטנברג. כמו כן, פרש חבר הוועדה מר מיכה סמיון והתמנה במקומו מר צבי גרינוולד. במהלך כל השנה מנתה הוועדה חמישה חברים.

[28] להלן מועדי הישיבות: 04.01.2012; 18.01.2012; 01.02.2012; 22.02.2012; 29.02.2012; 14.03.2012; 21.03.2012; 28.03.2012; 04.04.2012; 18.04.2012; 02.05.2012; 16.05.2012; 30.05.2012; 20.06.2012; 27.06.2012; 11.07.2012; 18.07.2012; 08.08.2012; 22.08.2012; 05.09.2012; 19.09.2012; 10.10.2012; 24.10.2012; 07.11.2012; 21.11.2012; 02.12.2012; 05.12.2012; 10.12.2012.

[29] להלן מועד הישיבה: 20.3.2012.

[30] בחודש מאי 2012, פרש מר מיכה סמיון והתמנה במקומו מר צבי גרינוולד. במהלך השנה כולה מנתה הוועדה שלושה חברים.

[31] להלן מועדי הישיבות: 16.01.2012; 30.01.2012; 01.02.2012; 13.02.2012; 29.02.2012; 05.03.2012; 19.03.2012; 23.04.2012; 21.05.2012; 18.06.2012; 16.07.2012; 18.07.2012; 30.07.2012; 05.08.2012; 27.08.2012; 10.09.2012; 17.10.2012; 05.11.2012; 19.11.2012; 03.12.2012; 17.12.2012.

[32] להלן מועדי הישיבות: 26.01.2012; 18.03.2012; 29.04.2012; 28.06.2012; 14.08.2012; 16.10.2012; 25.12.2012.

[33] להלן מועדי הישיבות: 26.01.2012; 26.02.2012; 22.03.2012; 29.04.2012; 28.06.2012; 30.07.2012; 14.08.2012; 13.09.2012; 18.10.2012; 25.11.2012; 25.12.2012.

[34] להלן מועדי הישיבות: 26.01.2012; 26.02.2012; 01.02.2012; 22.03.2012; 19.04.2012; 24.05.2012; 28.06.2012; 30.07.2012; 14.08.2012; 13.09.2012; 16.10.2012; 25.11.2012; 25.12.2012.

[35] להלן מועדי הישיבות: 18.03.2012; 20.05.2012; 12.08.2012; 18.11.2012.

36 בחודש מאי 2012, פרש מר מיכה סמיון והתמנה במקומו מר צבי גרינוולד. במהלך השנה כולה מנתה הוועדה שלושה חברים.

[37] להלן מועדי הישיבות: 16.01.2012; 30.01.2012; 01.02.2012; 13.02.2012; 29.02.2012; 05.03.2012; 19.03.2012; 23.04.2012; 21.05.2012; 18.06.2012; 16.07.2012; 18.07.2012; 30.07.2012; 05.08.2012; 27.08.2012; 10.09.2012; 17.10.2012; 05.11.2012; 19.11.2012; 03.12.2012; 17.12.2012.

[38] להלן מועדי הישיבות: 26.01.2012; 24.05.2012; 30.07.2012.

10.2 ועדות דירקטוריון

במבטחים שבקבוצה קיימות ועדות דירקטוריון שונות כמפורט בטבלה לעיל שתפקידיהן העיקריים הינם:

10.2.1 ועדת ביקורת

ועדות הביקורת של המבטחים בקבוצה הוקמו בעקבות תיקון 16 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), תשמ"א-1981 שהחיל עליהן חובה זו, בדומה לחברות ציבוריות. ועדת הביקורת אמונה על בדיקת ליקויים בניהול העסקי של החברה, אישור תוכנית העבודה השנתית והרב שנתית של מערך ביקורת הפנים, דיון בנושאים המפורטים בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז-2007 (להלן: "**תקנות דירקטוריון וועדותיו**"), זאת, בין היתר, תוך הישענות על דוחות המבקר הפנימי והתייעצות עימו ועם רואה החשבון המבקר של החברה ומתן המלצות לדירקטוריון בדבר הדרכים לתיקון ליקויים שנמצאו ומעקב אחר ביצוע תכנית הביקורת ויישום ממצאי הדוחות של מבקר הפנים. בנוסף, ועדת הביקורת דנה ומחליטה בעסקאות של החברה הטעונות סיווגה ו/או אישורה לפי כל דין ובפרט בהתאם להוראות סעיף 117 לחוק החברות.

ועדת הביקורת של מנורה מבטחים פנסיה מכהנת בתפקידה משנת 2004, לנוכח הוראה בנושא זה הקבועה בתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 (להלן: "**תקנות קופות הגמל**"). ועדת הביקורת של מנורה מבטחים פנסיה מכהנת **גם** כוועדת התגמול, שתפקידיה הינם, בין היתר, לייעץ לדירקטוריון בנושאים הנוגעים למדיניות השכר בחברה וכן בתנאי העסקה של נושאי משרה בה. בנוסף, ועדת הביקורת של מנורה מבטחים פנסיה דנה בנאותות הביקורת על הדוחות הכספיים ובחוות דעתו של רואה החשבון המבקר לעניין אותם דוחות לפני הגשתם לאישור הדירקטוריון.

10.2.2 ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטרו)

למנורה מבטחים ביטוח ועדת השקעות נוסטרו שמונתה בהתאם לחוק הפיקוח ותקנות דרכי ההשקעה. ועדת ההשקעות נוסטרו הינה ועדה לניהול ההשקעות שאינן נובעות מהתחייבויות תלויות התשואה.

תפקידי הוועדה, בין היתר, הם קביעת מדיניות ההשקעות, במסגרת מדיניות ההשקעות הכוללת של התאגיד כפי שקבע הדירקטוריון; אישור סוגי עסקאות מסוימות טרם ביצוען, ושעורי אחזקה בנכסי השקעה שונים, קביעת נהלי השקעה, בקרה ומעקב לגבי יישום מדיניות ההשקעה שנקבעה.

בנוסף, ועדת השקעות נוסטרו, מפקחת על מתן ההלוואות לסוכני הביטוח, בהתאם לתנאים הקבועים בחוזר המפקח לעניין זה.

בהתאם לתקנות ההשקעה, תדירות ישיבות ועדת השקעות נוסטרו הינה לפחות אחת לחודש.

10.2.3 ועדות השקעות תלויות תשואה ("משתתפת" פנסיה וגמל)

מדיניות ההשקעה הכוללת של המבטחים והגופים המוסדיים בקבוצה נקבעת על ידי הדירקטוריונים של כל מבטח/חברה מנהלת, לפי העניין, ובהתאם להוראות הדין החלות על המבטח/חברה מנהלת הרלבנטית, ובין היתר, הוראות תקנות דרכי ההשקעה ותקנות כללי השקעה, חוזר כללי השקעה, חוזרי אשראי, חוזר השקעה באגרות חוב לא ממשלתיות, חוזר חובות בעיתיים ועוד.

למנורה מבטחים ביטוח ועדת השקעות "משתתפת" שמונתה בהתאם לחוק הפיקוח ותקנות דרכי ההשקעה. תפקידי הוועדה הינם, בין היתר, קביעת מדיניות ההשקעות של הכספים העומדים כנגד התחייבויות תלויות תשואה במסגרת המדיניות הכוללת שקבע הדירקטוריון ובפרט קביעת מדיניות ההשקעה למסלולי ההשקעה השונים שבפוליסות המשתתפות ברווחים; אישור עסקאות מסוימות טרם ביצוען ושעורי אחזקה בנכסי השקעה שונים; החלטות הנוגעות לשימוש באמצעי שליטה בתאגידים שונים המוחזקים במסגרת ההשקעות כאמור; קביעת נהלי השקעה, בקרה ומעקב לגבי יישום מדיניות ההשקעות שנקבעה.

למנורה מבטחים פנסיה ועדת השקעות שמונתה בהתאם להוראות חוק קופות גמל (ופעלה לפני חקיקת החוק האמור, מכוח הוראות דומות בתקנות קופות הגמל). תפקידי הועדה דומים לאלו שפורטו לעיל, ככל שהם נוגעים לקרנות הפנסיה שבניהולה של מנורה מבטחים פנסיה ולמסלולי ההשקעה שבהן.

למנורה מבטחים גמל ועדת השקעות שמונתה בהתאם להוראות חוק קופות גמל (ופעלה לפני חקיקת החוק האמור, מכוח הוראות דומות בתקנות קופות הגמל). תפקידי הועדה דומים לאלו שפורטו לעיל, ככל שהם נוגעים לקופות הגמל שבניהולה של מנורה מבטחים גמל ולמסלולי ההשקעה שבהן.

כיום, מונות הוועדות חמישה חברים שהינם נציגי ציבור, אשר זהותם זהה בכל הוועדות. הוועדות מקיימות ישיבות משותפות.

בהתאם לתקנות דרכי ההשקעה, תדירות ישיבות ועדות השקעות תלויות תשואה הינה לפחות אחת לשבועיים.

10.2.4 ועדת אשראי משותפת

ועדת האשראי עוסקת באישור עסקאות אשראי מעבר להיקף מסוים, כמו כן, עוקבת אחר יישום מדיניות האשראי ומצב האשראי של הקבוצה. הוועדה, פועלת כאמור עבור הקבוצה כולה, לעניין כספי מבוטחים/עמיתים (ביטוח, פנסיה, גמל) כמו גם לעניין כספי נוסטרו, למעט תחום השירותים הפיננסיים.

הוועדה אחראית על אישור מראש של העמדת אשראי אגב פעילות השקעות אשר אינו אשראי מוחרג, בהתאם לסמכויות שהוקנו לה ועל פי מדיניות האשראי שאושרה בוועדות ההשקעה ובדירקטוריונים של הגופים המוסדיים.

ועדת האשראי מסתייעת בפורום חוב שהוקם בהתאם להנחיות המפקח בחוזר שעניינו טיפול בחובות בעייתיים ואשר תפקידו העיקרי ביצוע מעקב שוטף אחר חובות בעייתיים, דירוגם, וקביעת דרכי הטיפול בהם.

חבר ועדת אשראי יהיה מי שהינו בעל מומחיות וניסיון מוכחים בתחום האשראי. ועדת האשראי מונה 3 חברים, שהינם נציגי ציבור.

10.2.5 ועדת מאזן ו- Solvency II

בשנת 2007 מינו דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח ודירקטוריון שומרה, כל אחת, ועדות מאזן, בהתאם לתקנות הדירקטוריון וועדותיו וחוק החברות. תפקידי הוועדות הינם, בין היתר, לדון ולהמליץ בפני דירקטוריוני החברות בנושאים הנוגעים לדוחות הכספיים שלהן, לפי העניין, ובכלל זה ההערכות והאומדנים אשר נעשו בקשר עם הדוחות הכספיים, הבקרות הפנימיות הקשורות בדיווח הכספי, שלמות ונאותות הגילוי בדוחות הכספיים, סקירת הבקרות הפנימיות, חוות דעתו של רואה החשבון המבקר, המדיניות החשבונאית שאומצה והטיפול החשבונאי שיושם בעניינים המהותיים של התאגיד. יצוין, כי ועדות המאזן אינן ועדות הביקורת של החברות.

בהתאם לחוזר הפיקוח מחודש יולי 2008 בנושא היערכות ל- Solvency II, הסמיך דירקטוריון **מנורה מבטחים ביטוח**, בחודש אוקטובר 2008, את ועדת המאזן של החברה להיות אחראית על פיקוח ובקרה על תהליך היערכות החברה ליישום דירקטיבת Solvency II. הוועדה מתכנסת מעת לעת, לפי הצורך, מספר פעמים בשנה. הוועדה מדווחת לדירקטוריון, לפי הצורך.

בחודש אוגוסט 2008, הסמיך דירקטוריון שומרה ועדת Solvency II, המונה 3 חברי דירקטוריון, ביניהם דח"צ אחד, אשר תתכנס מעת לעת, לפי הצורך, מספר פעמים בשנה, להיות אחראית על פיקוח ובקרה על תהליך היערכות החברה ליישום דירקטיבת Solvency II

10.2.6 ועדת תגמול

לאור תיקון 16 לחוק החברות, ובפרט לאור סעיפים 117 ו- 272(ג), החליטו הדירקטוריונים של מנורה מבטחים ביטוח ומנורה מבטחים פנסיה, במהלך שנת 2011, על ביטולה של ועדת התגמול שהייתה קיימת עד למועד זה, תוך קביעה כי עסקאות עם בעלי עניין ובפרט עסקאות הנוגעות לתנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה ומדיניות

תגמול של נושאי משרה ידונו ויאושרו, לפי העניין, בוועדת הביקורת, בהתאם להוראות הדין.

בשומרה, ועל רקע חוזר המפקח בנושא תגמול נושאי משרה, מונתה בשנת 2010, ועדת הביקורת כוועדת התגמול של החברה. תפקידה כוועדת תגמול לדון בדיווחי המנכ"ל, לעקוב ולפקח על אופן יישום מדיניות השכר בפועל ולגבש המלצות ולייעץ לדירקטוריון בתחום זה, לפי דרישתו.

10.2.7 ועדת מעקב אחר מקבלי פנסיית נכות

למנורה מבטחים פנסיה ועדת מעקב אחר מקבלי פנסיית נכות, הפועלת בהתאם להוראות הממונה בנושא זה.

10.2.8 ממונה אכיפה וציות

בחודש אוגוסט 2011, חוקק **חוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011** (להלן: "**חוק הגברת האכיפה**") ואשר תחילתו בחודש אוגוסט 2012. במסגרת החוק, תוקנו הוראות חוק הפיקוח, חוק קופות גמל וחוק הייעוץ הפנסיוני. החוק מקנה, בין היתר, למפקח ו/או לממונה (להלן: "**הממונה**") סמכויות פיקוח ובירור מנהלי (חלקן בכפוף לצו שיפוטי) בקשר להפרות שונות של החוקים הנ"ל ובכלל זה, סמכות לקבלת ידיעות ומסמכים, סמכות הזמנה לתשאול, סמכות כניסה לחצרים ותפיסת מסמכים לרבות חומר מחשב ומתן צו להפסקת או מניעת עיסוק בלא רישיון וזאת, בין היתר, באמצעות מוסמכי פיקוח מטעמו. בנוסף, קובע החוק סמכות להטלת עיצום כספי בגין הפרות שונות של החוקים הנ"ל (סמכות שבעיקרה הייתה קיימת גם עובר לחקיקת החוק), תוך הגדלת סכומי העיצום הכספי ותוך קביעת אפשרות לסנקציה חליפית של התחייבות להימנע מהפרה או קביעת עיצום על תנאי ותוך פירוט ההליכים בקשר להטלת עיצום כספי ושיקול הדעת להפחתתו. בנוסף, נקבעה בחוק חובת פיקוח של מנכ"ל או שותף בתאגיד מפוקח תוך קביעת חזקת הפרה של חובת הפיקוח בהתקיים הפרה של הוראות כאמור ותוך סמכות להטיל עיצום כספי, למעט אם וככל שנקבעו נהלים מספקים למניעת הפרות ("**תכנית אכיפה**"). כמו-כן, נקבע איסור שיפוי וביטוח לאדם בגין עיצום כספי בשל הפרות כאמור לעיל. תחילתן של הוראות חוק הפיקוח על הביטוח וחוק קופות גמל לעניין עיצומים כספיים, נקבעה לשנה מיום פרסום החוק ברשומות (אוגוסט 2012). ההוראות הכלולות בחוק עלולות להוביל בעתיד להגברת השימוש באמצעי האכיפה שנקבעו בו כלפי הגופים המפוקחים (הגופים המוסדיים וסוכני הביטוח) ולהגדלת סכומי העיצום הכספי אותם יטיל המפקח אם וככל שיקבע כי הופרו הוראות החוק הנ"ל.

יצויין, כי בחודש יולי 2012, פורסמה טיוטה שניה של חוזר שעניינה **ניהול סיכוני ציות בגופים מוסדיים**. בהתאם להוראות הטיוטה יהיה על הנהלת גוף מוסדי למנות אחראי למערך הציות והאכיפה הפנימית.

<u>מנורה מבטחים ביטוח</u>

בחודש דצמבר 2010, מינתה מנורה מבטחים ביטוח את עו"ד רונה לרר לקצינת ציות, בהיקף משרה מלא, ובכפיפות ישירה לחבר הנהלה האחראי, בין היתר, לתחומי האו"ש ורגולציה. עו"ד לרר הינה בעלת רישיון עריכת דין ורישיון משווק השקעות מטעם רשות ניי"ע, וכיהנה משנת 2008 כבקרית סיכונים וקצינת ציות של מנורה מבטחים פיננסיים בע"מ, חברה בת של החברה, וכן כבקרית סיכונים של אגף ביטוח חיים ובריאות, משנת 2009 עד למינויה, כאמור. בנוסף, עסקה בעבר בביקורת חקירתית.

לאור התמורות החדשות בחקיקה, ובעיקרן חקיקת חוק הגברת האכיפה וכן טיוטות חוזר המפקח הנ"ל, ובמסגרת המאמצים להבטחת ציות תוך מילוי מלא וקפדני של הוראות הדין החלות על החברה והקבוצה במסגרת פעילותה, מינתה מנורה מבטחים ביטוח בחודש אוגוסט 2012, את עו"ד רונה לרר, ששימשה כקצינת הציות של החברה עד לאותו מועד, כממונה על האכיפה הפנימית והציות בחברה תוך מיזוג שני התפקידים למסגרת פעילות אחת של אכיפה וציות ("**הממונה על האכיפה**").

הממונה על האכיפה מפקחת על עמידת החברה ועובדיה בהוראות הדין ופועלת לאיתור "סיכוני ציות", ניטורם וטיפול בהם באמצעות ביצוע בקרות ציות במסגרת תכנית עבודה מוסדרת. הממונה על האכיפה מבצעת מעקב שוטף אחר תיקון ליקויי ציות שאותרו במסגרת פעילותה כאמור ומדווחת דיווח תקופתי למנכ"ל החברה וכן לדירקטוריון. תחום הציות מונה שני עובדים נוספים, מלבד הממונה על האכיפה.

כמו כן, הנהלת מנורה מבטחים ביטוח פועלת להטמעת הוראות הדין באמצעים נוספים - הוראות רגולטוריות הנוגעות לפעילותה של מנורה מבטחים ביטוח כמבטח מופצים לראשי האגפים והתחומים הרלבנטיים הפועלים ליישומן בדרכים שונות לרבות באמצעות קביעת נהלים ובקרות וכן באמצעות הדרכות והכשרות לעובדים.

<u>מנורה מבטחים פנסיה</u>

הנהלת מנורה מבטחים פנסיה פועלת להטמעת הוראות הדין באמצעים שונים. הוראות רגולטוריות הנוגעות לפעילותה של מנורה מבטחים פנסיה מופצים לראשי האגפים והתחומים הרלבנטיים, הפועלים ליישומן בדרכים שונות לרבות באמצעות קביעת נהלים ובקרות לבחינת יישומן וכן באמצעות הדרכות והכשרות לעובדים.

בחודש אוגוסט 2011 מינתה מנורה מבטחים פנסיה את עו"ד אלון אלפרט, סמנכ"ל, היועץ המשפטי ומזכיר החברה של מנורה מבטחים פנסיה, כקצין הציות, מחודש יולי 2011. עו"ד אלפרט כיהן עד לדצמבר 2010 כיועץ משפטי ראשי, אחראי תחום הרגולציה וחבר הנהלה ראשית של מגדל שוקי הון. במסגרת תפקידיו, קצין הציות פועל כדי לסייע לדירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה ולהנהלתה הפעילה להבטיח ציות מצד מנורה מבטחים פנסיה לכל דרישות הדין החלות על מנורה מבטחים פנסיה, תוך מתן דגש על פעילותה של מנורה מבטחים פנסיה מול לקוחותיה, ולצורך הקטנת ההסתברות להפרתן של הדרישות האמורות, גילוי מוקדם של הפרת דרישות כאלה, צמצום חשיפת מנורה מבטחים פנסיה ומנהליה לתביעות והפסדים כספיים, ושמירה על המוניטין של מנורה מבטחים פנסיה.

<u>שומרה</u>

בשלהי שנת 2006, קלטה שומרה אחראית רגולציה אשר מתפקידיה ליישם ולהטמיע את ההוראות הרגולטוריות השונות, והחל משנת 2008 היא מכהנת גם כיועצת המשפטית של החברה. כמו כן, החל משנת 2009 מינתה החברה את עוזר היועצת המשפטית כקצין ציות הכפוף לאחראית הרגולציה ומסייע לה להטמיע את הוראות הדין ולבצע מעקב אחר יישומן. קצין הציות מועסק בחברה במשרה מלאה, ואין עובדים הכפופים לו.

במסגרת תפקידו, נדרש קצין הציות לבצע מעקב שוטף אחר עמידת החברה בכל הוראות הדין, וזאת לפי תוכנית עבודה שנקבעה על ידי מנכ"ל החברה והיועצת המשפטית (המכהנת גם כאחראית הרגולציה). בנוסף, אחראי קצין הציות לתיאום בין המחלקות השונות בשומרה, לשם היערכות לעמידה בהוראות דין חדשות, לווידוא הכרתן של הוראות דין קיימות ויישומן בפועל. קצין הציות מועסק בחברה במשרה מלאה, ואין עובדים הכפופים לו. כיום מכהן בתפקיד עו"ד רועי בן יוסף, אשר הינו בעל רישיון עו"ד מחודש מאי 2009.

מנהל מחלקת מערכות מידע בשומרה משמש כממונה על אבטחת מידע, לצורך הבטחת יישום הוראות החוק בעניין הגנת הפרטיות והוראות המפקח בתחום זה. כמו כן, ההוראות הרגולטוריות השונות הנוגעות לפעילותה של שומרה כמבטחת מובאים, מעת לעת ועל פי הצורך, לידיעת דירקטוריון החברה, ובאופן שוטף להנהלתה ולראשי התחומים הפועלים להטמעתן, כל אחד לגבי התחומים שבאחריותו וזאת, בין היתר, באמצעות פרויקט כתיבת נהלים מקיף ובאמצעות התאמת מערכות המיכון של שומרה.

10.3 קוד אתי

בשנת הדיווח, אימצה החברה קוד אתי, מתוך אמונה כי על עובדיה ועליה מוטלת האחריות להתנהלות עסקית הוגנת, ערכית וראויה. הקוד האתי אינו בא להגדיר דרך חדשה להתנהלות הקבוצה, אלא לאגד ולמסד את כללי פעולתה, ולשקף את האופן בו היא פועלת.

הקוד האתי כולל עקרונות מנחים לפעילות אתית בששה מישורים מרכזיים: ציות לחוק, ניקיון כפיים, שמירת פרטיות וחיסיון מידע, כבוד לזולת, שקיפות ונגישות מידע ומחויבות לקבוצה, המתווים את הדרך הראויה לפעולה, ומפורטים בכללים מחייבים במסגרת הפעילות בקבוצה מול מחזיקי עניין שונים.

הקוד האתי פורסם באתר האינטרנט של הקבוצה, והודעה על כך פורסמה לכלל עובדי הקבוצה. החברה תפעל להטמעת הקוד האתי במהלך שנת 2013.

חלק ו': ניהול סיכונים

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

11. ניהול סיכונים

11.1 מדיניות ניהול הסיכונים

לפירוט בנושא זה ראה באור 37 לדוחות הכספיים השנתיים.

11.2 תהליכי העבודה

לפירוט בנושא זה ראה באור 37 לדוחות הכספיים השנתיים.

11.3 דיון בגורמי סיכון

סיכונים מקרו כלכליים:

11.3.1 שינויים במצב המדיני

הקבוצה חשופה לשינויים במצב המדיני והביטחוני של מדינת ישראל בעסקי הביטוח כמו גם בצד ההשקעות. ראשית, התרחשות אירוע מדיני בטחוני, כגון מלחמה, עלול לגרום להאטה כלכלית ולהגדלת תביעות בגין מקרים שהחברה מבטחת (כגון, נזקי גוף). שנית, שינויים בשווקים הפיננסיים כתוצאה מאירוע או ציפייה לאירוע מדיני-בטחוני עלולים להשפיע על שווי נכסי הקבוצה והנכסים בניהולה.

11.3.2 שינויים במצב המשק

הקבוצה חשופה למצב הכלכלי ורמת התעסוקה במשק. מיתון במשק עלול להשפיע על היקף עסקי הביטוח, בין היתר דרך ירידה במכירות, עליה בפדיון פוליסות ביטוח חיים, קופות גמל ויחידות השתתפות בקרנות נאמנות ועליה בהיקף תביעות. כמו כן, הרעה במצב המשק עלולה להשפיע על שווי נכסי הקבוצה והנכסים בניהולה ויכולת הפירעון של גופים בישראל שאליהם חשופה הקבוצה.

11.3.3 סיכון שוק

סיכון זה נובע משינויים בשווים ההוגן של מכשירים פיננסיים והתחייבויות ביטוחיות כתוצאה מתנודתיות של גורמי השוק כגון שיעור ריבית, שער חליפין, שיעור האינפלציה, מדדי מניות ונדל"ן בשוק המקומי ובשוק העולמי. שינוי בגורמי סיכון אלה עשוי להשפיע על שווי נכסי הקבוצה (נוסטרו), התחייבויותיה ושווי תיק הנכסים אותו היא מנהלת עבור עמיתים/מבוטחים (פוליסות תלויות תשואה, קרנות פנסיה, קופות גמל, קרנות השתלמות, ניהול תיקים וניהול קרנות נאמנות ושבגינו היא גובה דמי ניהול.

מרכיב משמעותי בהכנסות הקבוצה נובע מהכנסות מדמי ניהול. עיקר הכנסות מדמי ניהול מושפעות מהיקף התיק המנוהל ("דמי ניהול קבועים") ומהתשואה המושגת על הנכסים שבניהול החברה ("דמי ניהול משתנים"), לגבי פוליסות שהופקו עד שנת 2003 (כולל). דמי הניהול המשתנים מחושבים כפונקציה של תשואה ריאלית שנתית. תשואה ריאלית שלילית תפגע בהכנסות הקבוצה בתקופה השוטפת ואף בתקופה עתידית עד להשגת תשואה ריאלית חיובית למבוטחים. במוצרי ביטוח חיים וקופות גמל מבטיחי תשואה ההשפעה של שינוי בגורמי הסיכון האמורים על המרווח הפיננסי של הקבוצה (הפער בין התשואה שאליה התחייבה הקבוצה למבוטחים/עמיתים לבין התשואה שהקבוצה השיגה על נכסים אלו) גבוהה.

שינויים קיצוניים בגורמי סיכון השוק עלולים לגרום לאי התאמה כלכלית בין נכסי הקבוצה והתחייבויותיה, בעיקר לאור העובדה כי ההשפעה על ערכם החשבונאי אינה בהכרח משקפת את ההשפעה על ערכם הכלכלי, בפרט לגבי נכסים והתחייבויות שאינם סחירים.

לקבוצה חשיפה מוגבלת לסוגי נכסים מורכבים אשר מחיר השוק שלהם עלול להיות מושפע ממשברי אשראי עולמיים או מקומיים. לתאריך הדוח החשיפה לסיכון זה הינה זניחה.

11.3.4 סיכוני אשראי

הקבוצה משקיעה חלק מנכסיה במתן אשראי וערבויות לתאגידים וללווים שונים וכן בפיקדונות. אי לכך, פגיעה ביציבותם וכושר ההחזר של גופים שונים עימם התקשרה החברה, כגון לווים, מנפיקים, בנקים ומבטחי משנה עלולה להשפיע על ערך נכסיה.

כמו כן, נכסי אשראי הניתנים מכספי עמיתים וכן נכסי אשראי סחירים בתיקי הנוסטרו, המוצגים בשווי הוגן, מושפעים משינויים במרווחי אשראי כתוצאה משינוי בפרמיית הסיכון המיוחסת לחברות הלוות/מנפיקים.

11.3.5 סיכוני נזילות

סיכון נזילות נובע מאי ודאות לגבי התזמון וההיקף של מימוש התחייבויותיה הביטוחיות של הקבוצה, בכללן תביעות ביטוח, פדיונות וזכויות מבוטחים/עמיתים נוספות, כנגד זמינות נכסים באותו מועד. בהתאם, צורך לפרוע התחייבויות בהיקף ניכר במועד בלתי צפוי (בעיקר בעקבות אירוע קטסטרופה כגון רעידת אדמה ו/או מלחמה) על ידי מימוש נכסים עלול לגרום לשחיקה בערכם ביחס לשווים ההוגן, ו/או לדרוש מהקבוצה לגייס מקורות הון בפרמיית סיכון גבוהה.

<u>סיכונים ענפיים:</u>

11.3.6 רמת שימור התיק

הקבוצה חשופה לאפשרות מימוש אופציית הביטול והפדיון של פוליסות בידי לקוחותיה, בעיקר בתחום ביטוח חיים ובריאות וחיסכון ארוך טווח. סיכון ניוד הכספים, המתבטא בהחלטת לקוחותיה והציבור הרחב על העברת הכספים שבניהול הקבוצה לגורמים מתחרים בשוק וכן על העברות כספים לקבוצה ממתחרים, מושפע, בין היתר, משינוי בטעמי הציבור לגבי רמת החיסכון ו/או אפיקי חסכון שונים, מהתנאים המוצעים ע"י מתחרים, מהוראות רגולציה המקלות על ניוד כספי חסכון ארוך טווח ומרמת שירות. לרמת שימור התיק השפעה גבוהה על רווחיות הקבוצה ועל הערך הגלום של עסקי ביטוח חיים וחסכון לטווח ארוך.

11.3.7 סיכונים ביטוחיים

הקבוצה מוכרת פוליסות ביטוח המכסות סיכונים שונים וביניהם סיכוני תוחלת חיים (מוות ואריכות חיים), נכות, מחלות (לרבות מחלות מקצוע), חבויות בגין נזקי גוף ואחריות מקצועית, אש, נזקי טבע (לרבות רעידת אדמה), גניבה ופריצה. חישוב שכיחותם וחומרתם של אותם אירועים אשר החברה מכסה בפוליסות הביטוח מתבצע על ידי הערכות אקטואריות בהסתמך על ניסיון העבר (של החברה ומבטחי משנה), והמצב הרגולטורי והמשפטי הידוע. הסיכון נובע מכך שפרמיה שתגבה בגין פוליסות ביטוח לא תספיק כדי לשלם את התביעות שייווצרו כתוצאה משינויים בלתי צפויים בגורמי הסיכון שבבסיס התמחור, בפרט בכיסויים בהם יתכן פער זמן משמעותי בין מכירת הכיסוי והתממשות הנזק/התביעה. עבור סיכון קטסטרופה המודל להתמודדות עם הסיכון מבוסס בעיקרו על העברת הסיכון למבטחי משנה זאת בשל השכיחות הנמוכה למול החומרה הגבוהה במיוחד של אירועים מסוג זה.

שימוש במודל לא מתאים או בפרמטרים שגויים בתמחור ו/או בהערכת העתודות, כמו גם הנחיות חדשות מהרגולטור לגבי אופן חישוב העתודות, עלולים לגרום לתנודתיות ברווחיות החברה. אופן חישוב הרזרבות נבדק מעת לעת, וההנחות המשמשות להערכת התביעות העתידיות נבדקות גם הן מול הניסיון שנצבר בפועל ומתעדכנות במידת הצורך. החברה מפרישה "פרמיה בחסר" במקרים שלהערכתה הפרמיה שנגבתה איננה מספקת לכיסוי הסיכון וההוצאות הכרוכות בניהולו, ולעתים מסתמכת לצורך כך גם על ניסיון מבטחי משנה.

11.3.8 אירועי קטסטרופה

הקבוצה חשופה לסיכון שאירוע בודד, כגון אסון טבע (רעידת אדמה), מלחמה, אירוע טרור גדול או מגיפה המונית יגרום להצטברות של תביעות במספר תחומי פעילות של הקבוצה בו זמנית בהיקף המסכן את יציבותה הפיננסית. אירוע רעידת אדמה, לדוגמא, עלול לגרום לעלייה משמעותית פתאומית בהיקף התביעות בביטוחי חיים ובריאות ובביטוחי רכוש. כמו כן, לאירוע קטסטרופה עלולה להיות השפעה עקיפה על החברה, כגון ירידה בשווקים הפיננסיים, פגיעה בנזילות ועלייה בחומרת תביעות בענפי רכוש כתוצאה מהתייקרות חומרי גלם ושכר בענף הבנייה. הקבוצה מטפלת בסיכוני קטסטרופה בעיקר ע"י העברתם (חלקית) למבטחי משנה במסגרת חוזים שונים. הסיכון המהותי הוא כי רמת הכיסוי הנרכש ממבטחי המשנה, המבוססת על מודל כמותי, תהיה נמוכה משמעותית מהנזק שיגרם בפועל כתוצאה מרעידת אדמה בישראל.

11.3.9 שינויים רגולטוריים

שינויים בהוראות חוק, תקנות והנחיות רגולטוריות שונות החלות על גופים מוסדיים כרוכים בהוצאות כספיות ליישום ההתאמות הדרושות, לדוגמא עבור מערכות מידע וכוח אדם, ו/או משפיעים ישירות על התוצאות העסקיות בענף. להלן דוגמאות לשינויים רגולטוריים אשר משפיעים באופן ישיר על מצבה הכספי של החברה: (א) הגדלת דרישות ההון (ב) קביעת דרישות המשפיעות על התפעול העסקי השוטף (ג) שינוי בחוקי מס החלים על החברה או על מוצריה (ד) שינוי בכללים לקביעת תעריפי ביטוח (ה) שינוי בנוסחאות לחישוב עתודה (ו) שינוי בעקרונות המוצרים הנמכרים (תוכניות הוניות, תוכניות לקצבה).

11.3.10 שינויים באקלים השיפוטי

עלות ההגנה כנגד תביעות, תשלום תביעות ושינוי באקלים השיפוטי (תקדימים משפטיים בנוגע למוצרים ביטוחיים) הם גורמים שטומנים בחובם אי וודאות ועלולים להשפיע על תוצאות הקבוצה. הקבוצה מודעת למגמה של ריבוי תובענות ייצוגיות עקב שכלולם של הכלים המשפטיים לביצוע תביעות אלה והתמחותם של עו"ד בהם, וכן במגמה מתפתחת של אישור תובענות מסוג זה. עקב כך, בכוונת הקבוצה לעקוב אחר התפתחותן של תביעות מסוג זה, לנתח את מאפייניהן הייחודיים, ולהעריך את השלכתן המעשית על החברה, במטרה לנקוט בצעדים מונעים/מקלים.

11.3.11 שינויים בתנאי התחרות

התוצאות העסקיות תלויות ביכולת הקבוצה לפעול בענף תחרותי. ענף הביטוח וענף החיסכון לטווח ארוך עוברים שינויים רבים המגבירים את התחרות בשוק. החברות המתחרות בקבוצה אינן רק חברות ביטוח אלא גם קרנות פנסיה, קופות גמל ובתי השקעות. יכולת הקבוצה לעצב מוצרים חדשניים ולפתח יחסי עבודה תקינים עם מפיצים (סוכני ביטוח ויועצים בבנקים) ובו בזמן להתייעל מבחינה תפעולית הינה קריטית להמשך רווחיות החברה.

11.3.12 קריסת מבטח משנה מוביל

הקבוצה רוכשת ביטוחי משנה לשם העברה חלקית של הסיכון בעסקי הביטוח. בשל כך חשופה החברה ליציבות הפיננסית של מבטח המשנה ויכולת העמידה שלו בהתחייבויותיו לקבוצה. הקבוצה מבטחת חלק מעסקיה בביטוח משנה, שרובו נעשה באמצעות מבטחי משנה בחו"ל. עם זאת, ביטוח המשנה אינו משחרר את הקבוצה מחובתה כלפי מבוטחיה על פי פוליסות הביטוח.

הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי וודאות לגבי יכולת מבטחי המשנה לשלם את חלקם בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח (נכסי ביטוח המשנה) ואת חובותיהם בגין תביעות ששולמו. הקבוצה חשופה לריכוז סיכון אשראי למבטח משנה בודד, עקב מבנה שוק ביטוח המשנה והכמות המוגבלת של מבטחי משנה בעלי דירוג מספק.

11.3.13 שינויים בענף ביטוח המשנה העולמי

ירידה בזמינות ביטוח משנה ועליה בתעריפים עלולים להגביל את צמיחת עסקי הקבוצה. בפרט, במצב זה, הקבוצה עלולה להידרש לשאת בחשיפה גדולה יותר בשייר או לשנות את תמהיל עסקיה, כאשר בשני המקרים הרווחיות עלולה להיפגע. אין לקבוצה שליטה על שוק ביטוח המשנה (רובו ככולו בחו"ל), ואין ביטחון כי מבטחי משנה יהיו מוכנים לקבל סיכונים ביטוחיים באותם תנאים הקיימים כיום. על מנת להקטין את הסיכון כתוצאה מאי יכולת של מבטח משנה לעמוד בהתחייבויותיו לחברה, הקבוצה מפזרת את חשיפותיה בין מספר מבטחי משנה המדורגים בדירוג בינלאומי גבוה. בנוסף, הקבוצה התקשרה עם מבטח משנה מהמובילים בעולם בהסכם ביטוח משנה "רב ענפי" שמשפר את הקשר העסקי בין הצדדים תוך חיזוק היכולת להשיג ביטוח משנה גם בתקופות משבר בשוק זה.

11.3.14 סיכונים תפעוליים כלליים

הסיכון התפעולי מתייחס להפסד שנובע מכשל או אי נאותות של תהליכים, אנשים או מערכות פנימיות או כתוצאה מאירוע חיצוני לארגון. לדוגמא, מעילות והונאות בכספי החברה עלולות להביא להפסדים בלתי צפויים; פריצה למערכת מחשב עלולה לגרום

להשבתת פעילות זמנית, כמו גם טעויות אנוש בביצוע תהליכי השקעות, חיתום, גביה, תביעות וביטוח משנה. התרחשות אירועים חיצוניים שאינם כלולים בתוכנית ההתאוששות מאסון (DRP) והמשכיות עסקית עלולים להשפיע על יכולת החברה לתפקד באופן אפקטיבי ולגרום לפגיעה בעסקיה.

11.3.15 תלות במערכות מידע

פעילות הקבוצה תלויה באופן מהותי במערכות המידע. כישלון בפיתוח, הטמעה ותפעול שוטף של מערכות המידע התומכות בתהליכי הליבה בקבוצה עלול לגרום לפגיעה ביכולת החברה לתפקד באופן תקין, ולפגיעה ביכולתה לפתח מוצרים חדשים ובמתן שירות הולם ללקוחותיה.

11.3.16 הליכים משפטיים

פעילות הקבוצה בתחום הביטוח וחסכון טווח ארוך יוצרת חשיפה מהותית לסיכונים משפטיים, ובכללם תובענות ייצוגיות ועיצומים מצד הרגולטור. תקדימים משפטיים עלולים להגדיל את סכומי התביעות כתוצאה מהליכים משפטיים בגין ליקויים בעצוב ותפעול ההסכמים אליהם כפופה החברה (לרבות פוליסות, והתקשרויות עם צדדים שלישיים). בשנת 2011 חוקקו חוקי אכיפה מנהלית בתחום ניי"ע ובתחום שוק ההון אשר הרחיבו את סמכויות רשות ניי"ע והמפקח על הביטוח, בהתאמה, להטלת קנסות ועיצומים כספיים על חברות מדווחות ו/או על גופים מוסדיים (לפי העניין) ועל נושאי משרה בהן בשל הפרות של הוראות המנויות בתוספת לחוקים האמורים ותוך הטלת אחריות אישית-פיקוחית על המנכ"ל לעניין זה, למעט אם הוטמעה "תכנית אכיפה" בחברה.

11.4 טבלת גורמי סיכון

בטבלה הבאה מוצגים גורמי הסיכון שתוארו לעיל על פי טיבם - סיכוני מקרו, סיכונים ענפיים וסיכונים מיוחדים לחברה, אשר דורגו, בהתאם להערכות הנהלת החברה, על פי השפעתם על עסקי החברה בכללותה:

תיאור הסיכונים	דירוג הסיכון			הערות
	השפעה נמוכה	השפעה בינונית	השפעה גבוהה	
סיכוני מקרו				
שינויים במצב המדיני		X		סעיף 11.3.1
שינויים במצב המשק		X		סעיף 11.3.2
שינויים בשווקים הפיננסיים		X		סעיף 11.3.3
סיכוני אשראי			X	סעיף 11.3.4
סיכוני נזילות	X			סעיף 11.3.5
סיכונים ענפיים				
רמת שימור התיק		X		סעיף 11.3.6
סיכוני ביטוח		X		סעיף 11.3.7
אירועי קטסטרופה			X	סעיף 11.3.8
שינויים רגולטורים			X	סעיף 11.3.9
שינויים באקלים השיפוטי		X		סעיף 11.3.10
שינויים בתנאי התחרות		X		סעיף 11.3.11
קריסת מבטח משנה מוביל		X		סעיף 11.3.12
שינויים בענף ביטוח המשנה העולמי		X		סעיף 11.3.13
סיכונים מיוחדים לחברה				
סיכונים תפעוליים כלליים		X		סעיף 11.3.14
תלות במערכות מידע			X	סעיף 11.3.15
הליכים משפטיים		X		סעיף 11.3.16

11.5 עמדת הדירקטוריון בעניין אופן ניהול הסיכונים

בהתחשב בכל המתואר לעיל ובדוחות הכספיים השנתיים, לדעת הדירקטוריון, ניהול הסיכונים הינו סביר בנסיבות העניין.

מנחם גורביץ **יו"ר דירקטוריון**	**ארי קלמן** **מנהל כללי**

תל אביב, 24 במרס, 2013

מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

פרק ב':
דוח הדירקטוריון

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

תוכן עניינים

1.	הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד	1
1.1	כללי	1
1.2	תחומי פעילותה של החברה	1
1.3	התפתחויות בתקופת הדוח	2
1.4	תיאור הסביבה העסקית	6
2.	המצב הכספי	7
2.1	נתונים עיקריים מהדוחות הכספיים	7
2.2	הון עצמי	8
2.3	דיבידנד	8
2.4	נכסים המנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה	9
3.	הרכב הכנסות בתקופת הדוח	9
3.1	נתונים על פרמיות ביטוח	9
3.2	ביטוח חיים	10
3.3	ביטוח כללי	10
3.4	ביטוח בריאות	10
4.	תוצאות הפעילות	11
4.1	נתונים מדוחות רווח והפסד המאוחדים	11
4.2	כללי	11
4.3	השינויים בתוצאות הפעילות בתקופת הדוח	12
4.4	מידע כספי לפי תחומי פעילות	13
4.5	תזרים מזומנים	22
4.6	מקורות מימון	22
5.	דיווח בדבר חשיפה לסיכוני שוק ודרכי ניהולם	22
5.1	האחראי/ת על ניהול הסיכונים בחברה	22
5.2	תיאור כללי של סיכוני השוק	23
5.3	שינויים בחשיפות בתקופת הדיווח	23
5.4	מדיניות החברה בניהול סיכוני השוק והפיקוח עליהם	24
5.5	מאזן בסיסי הצמדה	25
5.6	מבחני רגישות	26
6.	היבטי ממשל תאגידי	28
6.1	דיווח על דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית	28
6.2	גילוי בדבר שיעור הדירקטורים בלתי תלויים בתאגיד	28
6.3	מורשי חתימה עצמאיים	28
6.4	תרומות	28
6.5	גילוי בדבר מבקר פנימי בתאגיד	28
6.6	גילוי בדבר שכר רואי החשבון המבקרים	31
6.7	גילוי בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים בחברה	32
6.8	שיקולי הדירקטוריון למתן תשלומים לנושאי משרה בכירה	32
6.9	עסקאות זניחות	35
7.	הוראות גילוי בקשר עם הדיווח הפיננסי של התאגיד	36
7.1	דיווח בדבר אומדנים חשבונאיים קריטיים	36
7.2	גילוי בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי	36
7.3	גילוי בדבר התקדמות ההיערכות ליישום דירקטיבת Solvency II	37
8.	גילוי ייעודי למחזיקי אגרות חוב	38
8.1	פרטים בדבר תעודות התחייבות של התאגיד	38

8.2 הנאמן ושטר הנאמנות 40
8.3 דירוג אגרות החוב 41

9. אירועים לאחר תאריך מאזן 42
9.1 נושאי משרה 42
9.2 קבלת דיבידנד ושינוי מבני בקבוצה 42

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

דוח הדירקטוריון לשנת 2012

פרק זה בדוח התקופתי, כולל מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על האינפורמציה הקיימת בחברה במועד פרסום הדוח וכולל את הערכות החברה או כוונותיה, נכון למועד פרסום הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה. במקרים מסוימים, ניתן לזהות קטעים המכילים מידע צופה פני עתיד על ידי הופעת מילים, כגון: "החברה/הקבוצה מעריכה", "החברה/הקבוצה סבורה", "בכוונת החברה/הקבוצה", "צפוי/ה" וכדומה, אך ייתכן כי מידע זה יופיע גם בניסוחים אחרים.

דוח הדירקטוריון שלהלן סוקר את פעילותה של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: "**החברה**") לשנת 2012 (להלן: "**תקופת הדוח**").

דוח הדירקטוריון לשנת 2012 סוקר את השינויים העיקריים בפעילות החברה בתקופת הדוח. הדוח נערך בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970. דוח הדירקטוריון הינו חלק בלתי נפרד מהדוח התקופתי על כל חלקיו, ויש לקרוא את הדוח התקופתי כולו כמקשה אחת.

ביחס לתיאור עסקי המבטחים המאוחדים בדוחות החברה, נערך הדוח בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998.

1. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד

1.1 כללי

החברה הינה חברה ציבורית, שמניותיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל אביב. עיקר פעילותה הינה החזקת חברות הפעילות בתחומי הביטוח, הפנסיה, הגמל, הפיננסים והנדל"ן. בעלי מניותיה העיקריים של החברה הינם ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט (תאגידים זרים) המוחזקים בנאמנות עבור מר מנחם גורביץ והמחזיקים בכ- 61.86% ממניות החברה. מנכ"ל החברה, מר ארי קלמן, המכהן גם כיו"ר מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, חברה בת של החברה (להלן: "**מנורה מבטחים ביטוח**") מחזיק, באמצעות החברה לנאמנות עובדים, נכון למועד הדוח, בכ- 2.72% ממניות החברה. יתרת מניות החברה מוחזקות בידי הציבור.

1.2 תחומי פעילותה של החברה

נכון למועד הדוח, החברה עוסקת, באמצעות חברות בנות בשליטתה, בכל ענפי הביטוח העיקריים, ובכלל זה ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (הכולל ביטוחי חיים, גמל ופנסיה), ביטוח כללי (הכולל ביטוח רכב (חובה ורכוש), ביטוח כללי אחר) וביטוח בריאות.

בנוסף, עוסקת החברה, באמצעות חברות בנות נוספות בשליטתה, בפעילות בתחום שוק ההון והפיננסים, ובכלל זה בניהול קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות וחיתום. לחברה גם פעילויות נוספות (שאינן מהוות "תחום פעילות" כהגדרת המונח בתקנות ניירות ערך (פרטי התשקיף וטיוטת תשקיף, מבנה וצורה), התשכ"ט-1969, כגון השקעות בנדל"ן בחו"ל באמצעות חברות בשליטתה.

כמו כן, מחזיקה הקבוצה בשלוש סוכנויות ביטוח: ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ וסיני סוכנות לביטוח בע"מ, באמצעות שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "**שומרה**"), ואורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ, באמצעות מנורה מבטחים ביטוח, והכל כמפורט בתרשים מבנה ההחזקות של הקבוצה, בסעיף 1.2 לדוח תיאור עסקי התאגיד.

לתיאור תחומי הפעילות של הקבוצה ראה סעיף 1.3 בפרק תיאור עסקי התאגיד.

1.3 התפתחויות בתקופת הדוח

1.3.1 דירוג כתבי התחייבות של החברה וחברות הבנות

בחודש דצמבר 2012, פרסמה חברת מידרוג בע"מ (להלן: "**מידרוג**"), דוחות מעקב אחר דירוג כתבי ההתחייבות של החברה וחברות הבנות שלה. לעניין כתבי ההתחייבות של החברה הותירה מידרוג את דירוג אגרות החוב שלה בדירוג Aa3 באופק יציב. לעניין כתבי ההתחייבות של מנורה מבטחים ביטוח לרבות אלה שגויסו באמצעות מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ (להלן: "**מנורה מבטחים גיוס הון**"), הורידה מידרוג את דירוג כתבי ההתחייבות סדרות 1 וא' מדירוג Aa2 באופק שלילי ל- Aa3 באופק יציב ואת דירוג כתבי ההתחייבות סדרה ב' (הון משני מורכב במנורה מבטחים ביטוח) מ- Aa3 באופק שלילי ל- A1 באופק יציב. בהתאם למפורט בדוח הדירוג הורדת הדירוג כאמור, לוקחת בחשבון את חלוקת מניות מנורה מבטחים פנסיה, כדיבידנד בעין, לחברה ואת ביטול מקדם הקצבה בפוליסות ביטוח חיים המצרים, לדעת מידרוג, את תמהיל העסקים של מנורה מבטחים ביטוח. לפרטים נוספים בדבר תעודות ההתחייבות של החברה ראה סעיף 8.1 להלן. לדוח הדירוג המלא ראה דיווחים מיידיים של החברה ושל מנורה גיוס הון מיום 26.12.12 (אסמכתא: 2012-01-21369, 2012-01-321375 ו- 2012-01-321351, בהתאמה).

1.3.2 חברה בת - הסכמי ביטוח משנה

בהמשך לפניית מבטח משנה למנורה מבטחים ביטוח, בדבר רצונו להפסיק חבותו כמבטח משנה בשיעור של כ- 15%, בחלק מפוליסות ביטוח הבריאות של מנורה מבטחים ביטוח, וזאת בתוקף מיום 1 בינואר 2012, נחתם בחודש ספטמבר 2012, הסכם בין הצדדים להפסקת ההתקשרות כאמור (להלן: "**הסכם Cut-off**"). במקביל, ולאור הסכמתו של מבטח משנה אחר, אשר הינו כיום מבטח משנה של מנורה מבטחים ביטוח בתחום ביטוחי הבריאות, לקבל לאחריותו כמבטח משנה גם את עסקי הביטוח אשר נכללו בהסכם ה- Cut- off, בתוקף מיום ה- 1 בינואר 2012 ואילך, נחתם עימו הסכם ביטוח משנה חליפי, הכולל קבלת אחריות מלאה ורציפה לעסקי הביטוח בתחום הבריאות שביטוח המשנה בגינם הופסק מכוח הסכם ה- Cut-off, ובשיעור זהה (למעט לגבי כמות מוגבלת ושולית של פוליסות פיצוי), וזאת בנוסף לחלקו כיום בביטוח המשנה האמור (להלן: "**ההסכם החליפי**"). יצויין, כי ההסכם החליפי כולל גם הסדר לגבי העברת עסקי ביטוח משנה חדשים, לשנים 2012 עד 2014, בשיעור של עד 25% במרבית פעילות ביטוחי הבריאות של מנורה מבטחים ביטוח. המהלך המשולב של חתימה על שני ההסכמים הגדיל, באופן חד-פעמי, את רווחיה (לפני מס) של מנורה ביטוח בהיקף של כ- 50 מיליוני ש"ח (כ- 32 מיליוני ש"ח לאחר השפעת המס). לפרטים נוספים, ראה באור 40 לדוח הכספי.

1.3.3 תכנית אכיפה מנהלית

לאור התמורות בחקיקה, ובעיקרן חקיקת חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 (להלן: "**חוק אכיפה מנהלית**"), ובמסגרת המשך המאמצים להבטחת ציות להוראות הדין החלות על החברה והקבוצה במסגרת פעילותה, פעלה החברה לגיבוש תכנית אכיפה פנימית (להלן: "**תכנית אכיפה פנימית**" או "**התכנית**") כרובד נוסף לעניין זה.

בחודש אוגוסט 2012, אישר דירקטוריון החברה, בהמלצת ועדת הביקורת, את תכנית האכיפה הפנימית וכן מינה את עו"ד רונה לרר, כממונה על האכיפה הפנימית והציות בחברה (להלן: "**ממונה על האכיפה**"). תכנית אכיפה הפנימית גובשה בסיוע יועצים חיצוניים מתחום המשפט וניהול הסיכונים ומכוחה הוקם פורום ציות הכולל, בין היתר, את ממונה האכיפה, מבקר הפנים, מנהל הכספים והיועץ המשפטי אשר משמשים כגורם מייעץ ומלווה לפעילות האכיפה בחברה לרבות ליווי תהליך ההטמעה של התכנית על מרכיביה השונים.

יצוין, כי הדירקטוריון מינה את ועדת הביקורת כגורם האחראי מטעם הדירקטוריון לרכז את הטיפול בגיבוש תכנית האכיפה בשיתוף ההנהלה והיועצים החיצוניים ולשמש, לאחר הכנתה, הגורם האחראי מטעם הדירקטוריון לפיקוח על יישומה.

הממונה על האכיפה אמונה, על פי תכנית האכיפה הפנימית, על עיצוב ועדכון התכנית וכן על יישומה השוטף. הממונה על האכיפה תפקח על קיום הוראות תכנית האכיפה

וכן תגיש המלצותיה למנכ"ל החברה באשר לאופן הטיפול בליקויים וכשלים. היועצים החיצוניים מלווים את החברה בהטמעת התכנית לרבות ריענון וניסוח נהלים מתאימים בתחום דיני ניירות ערך וביצוע סקר לזיהוי פערי ציות בפעילות החברה.

1.3.4 שינוי מבנה בקבוצה

מנורה מבטחים פנסיה בע"מ - בחודש פברואר 2012, חילקה מנורה מבטחים ביטוח את מניות מנורה מבטחים פנסיה, כדיבידנד בעין, לחברה. לפרטים נוספים ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

מנורה מבטחים גמל בע"מ (להלן: "מנורה מבטחים גמל") - בחודש דצמבר 2012 אישרו דירקטוריוני החברה והחברות הבנות הרלבנטיות הליך של שינוי מבני, אשר במסגרתו תמוזג מנורה מבטחים גמל לתוך מנורה מבטחים פנסיה, באופן שמנורה מבטחים פנסיה תהפוך להיות החברה המנהלת של קופות הגמל שבניהול מנורה מבטחים גמל, ומנורה מבטחים גמל תחוסל ללא פירוק. הליך השינוי המבני הנ"ל כפוף לקבלת שורה של אישורים, ובכלל זה אישור רשות המסים, אישור הממונה, אישור רשם החברות ואישור בית המשפט להפחתת הון שתיווצר אצל מנורה מבטחים פיננסים (חברת האם של מנורה מבטחים גמל עובר למיזוג), כתוצאה מהמיזוג. תוקף המיזוג הינו יום ה- 1 בינואר 2013. השינוי האמור, נועד לייעל את פעילות הקבוצה בתחום הגמל והפנסיה תוך איחוד הפעילות לחברה מנהלת אחת וביטול הכפילות במנגנוני הניהול כפי המצב עובר למיזוג.

שומרה חברה לביטוח בע"מ - בחודש ינואר 2013, לאחר תאריך המאזן, חילקה מנורה מבטחים ביטוח את מלוא (100%) מניות שומרה, כדיבידנד בעין, לחברה. לפרטים נוספים ראה סעיף 9.2 להלן, אירועים לאחר תאריך המאזן.

השינוי המבני כאמור, נועד בעיקרו לשפר את הגמישות הפיננסית בקבוצה, תוך הקטנת התלות בחלוקת דיבידנדים ממנורה מבטחים ביטוח לחברה, תוך יצירת מקורות לתזרים מזומנים ישיר, לצורך שירות חובותיה של החברה.

1.3.5 חידוש פוליסת ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

בחודש אוגוסט 2012, חודשו פוליסות ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה (D&O) של החברה והחברות הבנות בקבוצה, לתקופה שעד ליום 31 ביולי, 2013, בגבול אחריות כולל של 75 מיליוני דולר למקרה ולתקופה. לפרטים ראה באור 38 לדוחות הכספיים.

1.3.6 הסכם פשרה - תביעה נגזרת

בחודש מאי 2012, אישר בית המשפט הסכם פשרה שהוגש במסגרת בקשה לאישור תביעה נגזרת נגד החברה ומנורה מבטחים ביטוח אשר הוגשה בחודש פברואר 2011, בהתאם לסעיף 194 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "**הבקשה**"). לפרטים נוספים, ראה גם באור 39(א)7 לדוח הכספי.

1.3.7 רכישת נכס באמצעות חברה בת - בנק לפיתוח תעשייה

בחודש מרס 2012, השלימה מנורה מבטחים ביטוח את העסקה לרכישת מלוא (100%) המניות הנכללות בהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לפיתוח תעשייה בישראל בע"מ (להלן: "**בל"ת**") ומיזוג פעילות בל"ת למנורה מבטחים ביטוח, וזאת לאחר קיום כל התנאים המתלים, לרבות אישור בית המשפט למיזוג כאמור ואישור רשות המסים לעסקה. כתוצאה מהשלמת העסקה, מנורה מבטחים ביטוח רשמה, בתקופת הדוח, הכנסות מיסים בסך של כ- 54 מיליוני ש"ח. לפרטים ראה באור 4 לדוחות הכספיים.

1.3.8 הטמעת מערכת ERP לניהול משאבי הארגון

בחודש אוקטובר 2012, החלה הקבוצה (למעט שומרה ביטוח) להפעיל מערכת ERP חדשה לניהול משאבי הארגון (רכש, משאבי אנוש ודיווח כספי), וזאת חלף מערכות מיכוניות ישנות ונפרדות לכל תחום כאמור. למהלך זה צפויה להיות השפעה חיובית, בין היתר, על שיפור הבקרות לצורך הדיווח הכספי.

1.3.9 דירקטוריון ונושאי משרה בכירה

א. בחודש דצמבר 2012, לאור הוראות תיקון 20 לחוק החברות, הקימה החברה ועדת תגמול. בוועדה מכהנים, בהתאם להוראות החוק - כל הדח"צים, והיא מונה ארבעה חברים, כלהלן - ה"ה כוכי בן-גרא (דח"צ יו"ר), חיים אהרון (דח"צ), חזי צאיג (דח"צ) ושלמה מילוא, אשר תנאי כהונתו והעסקתו הם בהתאם להוראות שנקבעו לפי סעיף 244 לחוק החברות.

ב. בחודש אוגוסט 2012 מונתה ה"ה עו"ד רונה לרר, כממונה על אכיפה והציות בחברה. יצוין, כי הגב' לרר מונתה במקביל גם כממונה אכיפה וציות במנורה מבטחים ביטוח.

ג. בחודש יוני 2012, מונתה ה"ה עו"ד אלה רובינק, כדירקטורית בלתי תלויה בחברה. יצוין, כי הגב' רובינק מכהנת במקביל כדירקטורית במנורה מבטחים ביטוח.

ד. החל מיום 1 במאי 2012, חדל ה"ה שמואל שורץ לכהן כמבקר הפנים של החברה ושל חברות בנות נוספות בקבוצה. בהמשך לאמור, בחודש יולי 2012, אישר דירקטוריון החברה (בהמלצת ועדת הביקורת), את מינויו של ה"ה רו"ח מאיר איליה (שותף) ממשרד רואה החשבון רוזנבלום הולצמן, כמבקר הפנים של החברה ושל מספר חברות נוספות בקבוצה, וזאת החל מיום 1 באוגוסט, 2012, עד למינוי מבקר פנים קבוע, עובד החברה, בהתאם למדיניות החברה והקבוצה. לפרטים נוספים, ראה סעיף 6.5.1.

1.3.10 שינויים רגולטוריים עיקריים בתקופת הדוח

א. הרפורמה בדמי ניהול

במסגרת ההסדרה הרגולטורית בתחום החיסכון ארוך הטווח, פורסמו בתקופת הדוח, הסדרים תחיקתיים שעניינם הנהגת הרפורמה בדמי הניהול המירביים שניתן לגבות לגבי חלק ממוצרי תחום החיסכון ארוך הטווח בתוקף מחודש ינואר 2013, וכן הגבלות על גביית דמי ניהול ממבוטחים ועמיתים מנותקי קשר, וזאת במסגרת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(דמי ניהול), התשע"ב-2012 (להלן, לצורך ס"ק זה: "**התקנות**"). בנוסף, פורסמו הצעות חקיקה לעניין קביעת דמי ניהול מינימליים. לפרטים נוספים בדבר מרכיבי הרפורמה האמורה בדמי הניהול ראה באור 28 לדוחות הכספיים.

כלל השינויים המוצעים כאמור, צפויים להביא להפחתה בהכנסות הקבוצה מדמי ניהול. בנוסף, ליישום התקנות צפויה להיות השפעה גם על הערך הגלום בגין מכירת פוליסות ביטוח חיים חדשות שימכרו בעתיד. כמו כן, כניסת התקנות לתוקף עלולה להעלות את שיעור ביטולי פוליסות עם דמי ניהול גבוהים יותר שמכרה החברה בעבר והחלפתן או ניודן לפוליסות חדשות עם דמי ניהול נמוכים. מאידך, הפסקת שיווק תכניות ביטוח חיים משולבות בחסכון הכוללות מקדמי קצבה מובטחים כנזכר בסעיף קטן (ב) להלן, עשויה למתן תופעה זו.

הקבוצה בוחנת את ההשפעה הכוללת של התקנות על הכנסותיה ועל רווחיותה, אשר בשלב זה איננה ניתנת להערכה במיוחד לאור רפורמות נוספות בתחום החיסכון הפנסיוני שנכנסו לתוקף בשנים האחרונות ו/או שנמצאות בהליכי חקיקה ואשר נועדו להגביר את התחרות, השקיפות והניידות בתחום החיסכון הפנסיוני (ראה גם סעיף 3.1.1.3 לפרק תיאור עסקי התאגיד לעיל). **הערכת החברה כאמור הינה מידע צופה פני עתיד המבוססת על הוראות התקנות והצעות החוק והתקנות כפי נוסחן היום, ואולם, אין באפשרות החברה לאמוד את עוצמת והיקף ההשפעה המצרפית על תוצאותיה.** החברה תוסיף ותבחן את ההשפעה של התקנות והצעות החוק והתקנות הנ"ל על תוצאות פעילותה וכן דרכים להתמודד עם השפעות אלו.

ב. הסדרה בנושא מקדמי קצבה מובטחים בפוליסות ביטוח חיים

בחודש יולי 2012 פרסם משרד האוצר את **טיוטת חוזר מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים**. טיוטת החוזר פורסמה בהמשך למחקר שנערך על ידי אגף שוק ההון ביטוח וחיסכון אשר בחן, בין היתר, את יכולת חברות ביטוח להתמודד עם הסיכון הגלום במקדמי קצבה מובטחים. כיום, תכניות לביטוח חיים משולבות בחיסכון המשווקות על ידי חברות ביטוח, כוללות מקדמי המרה לקצבה המגלמים

הבטחת תוחלת חיים (להלן: "**מקדמי קצבה**"). על פי תוצאות המחקר, המשך שיווק תכניות ביטוח חיים הכוללות מקדמי קצבה מובטחים יכול לפגוע ביכולתן של חברות לעמוד, בטווח הארוך, בהתחייבויות לתשלום קצבאות בגין פוליסות אלו.

בהמשך לאמור, ועל סמך הבחינה שערכה החברה, עדכנה החברה את אומדני תוחלת החיים ואומדני שיעור לקיחת הקצבה ובהתאם הגדילה את ההפרשה לעתודה משלימה לגמלאות בהיקף של כ- 52 מיליון ש"ח, לפני מסים על ההכנסה (וכ- 34 מיליון ש"ח לאחר מס). ההפרשה האמורה מתייחסת לכספים שנצברו בפוליסות ביטוח חיים עד ליום 30 ביוני 2012 ואינם כוללים התחייבות בגין צבירה עתידית בפוליסות אלו.

בחודש נובמבר 2012 פרסם הממונה **נייר עמדה** בעניין עדכון מערך ההנחות הדמוגרפיות בקרנות פנסיה וביטוחי מנהלים, שבמסגרתו נקבע כי יש לעדכן את מערך הנחות ברירת המחדל של קרנות הפנסיה ולהפסיק שיווק תוכניות ביטוח חיים עם מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים, וזאת בין היתר, לאור ממצאי הממונה במחקר הנ"ל שערך המפקח. בהמשך לאמור, פרסם הממונה מספר חוזרים לצורך יישום מסקנות נייר העמדה. לפרטים נוספים, ראה באור 37(5)ב.3(5) בדוחות הכספיים.

בחודש דצמבר 2012 פרסם הממונה את חוזר פנסיה בעניין דרך חישוב מאזן אקטוארי ומקדמי תקנון של קרן פנסיה שבו פורסמו לוחות חדשים לצורך חישוב המאזן האקטוארי, אשר יביאו ל: (1) הפחתה מהותית בעלויות בגין כיסוי לנכות; (2) עליית מקדם המרה מצבירה לפנסיית זקנה בפרישה. החוזר נכנס לתוקף ביחס לדוחות הכספיים משנת 2012 ואילך.

להסדרה הכוללת הנ"ל עשויה להיות השפעה על היקף המכירות של פוליסות ביטוח חיים על ידי מנורה ביטוח, על צמצום בהיקף הביטולים והפדיונות בפוליסות עם מקדם קצבה מובטח ועל תמהיל המכירות של מוצרי החיסכון הארוך טווח של הקבוצה. להערכת הקבוצה, לשינויים האמורים צפויה להיות השפעה מהותית על מבנה התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני, מאחר ומתן אפשרות לקופות הגמל למכור כיסויים ביטוחיים והוזלת עלות כיסויי הנכות בקרנות הפנסיה כאמור, תוך ביטול מקדמי הקצבה של פוליסות ביטוח חיים, צפויים להגביר את התחרות בין המוצרים השונים בתחום. בשלב זה, לא ניתן להעריך מהו שיווי המשקל שאליו יגיע שוק החיסכון הפנסיוני, בעקבות השינויים האמורים ולפיכך לא ניתן להעריך את ההשפעה הכוללת של השינויים האמורים על התוצאות הכספיות של הקבוצה על הפעילות במוצרי החיסכון הפנסיוני השונים, על שימור תיק פוליסות ביטוח החיים ועל הרווחיות הגלומה בהם. יתר על כן, יתכן כי לרפורמה בדמי הניהול כמפורט בסעיף א' לעיל ולהסדרה בנושא מקדמי הקצבה כמפורט בסעיף זה, תהיה השפעה מקזזת במישור שימור תיק פוליסות ביטוח החיים הקיימות. **הערכות החברה כאמור הינן מידע צופה פני עתיד המבוססת על נייר העמדה והחוזרים הנ"ל ועל תקנות דמי הניהול והצעות החוק והתקנות בנושא זה כפי שפורסמו, וכאמור אין וודאות כי ההערכות האמורות תתממשנה. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות, בין היתר, בשל שינוי אפשרי בהתנהגות הצרכנים כפי שתהיה בפועל.**

ג. חישוב עתודות בביטוח כללי

בחודש ינואר 2013 פורסמו תקנות חישוב עתודות אשר מחליפות את תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984, תוך הסמכת המפקח ליתן הוראות לאופן חישובן של העתודות בביטוח כללי מסוגים כמפורט בתקנות החדשות. במקביל, פרסם המפקח חוזר בדבר חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי הכולל הוראות אשר רובן נכללו בתקנות שבוטלו. השינוי המהותי הנכלל בחוזר נוגע לביטול מנגנון ה"צבירה" שעניינו שמירת עתודה בסכום השווה לעודף הכנסות על הוצאות מצטבר לשלוש השנים הראשונות ממועד תחילת הביטוח, וזאת בענפים בעלי זנב תביעות ארוך. יצוין, כי ביטול המנגנון האמור הוגבל לענפים בהם קיימת הערכה אקטוארית של התביעות התלויות בתחולה לראשונה מהדוח הכספיים ליום 31 במרס 2014.

בנוסף, בחודש יולי 2012, פורסמה טיוטה שעניינה **עמדת ממונה - נוהג מיטבי לחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי לצורך דיווח כספי**. מטרת הטיוטה הינה להציג את עמדת המפקח לגבי נוהג מיטבי ("Best Practice") לאקטוארים בבואם לחשב עתודות ביטוח בביטוח כללי לצורך הדוחות הכספיים השנתיים כך שישקפו באופן נאות והולם את ההתחייבויות הביטוחיות. סטייה מהותית מהנוהג המיטבי אפשרית כאשר קיימת סיבה מוצדקת לכך. במסמך מפורטים עקרונות כלליים, אופן בחירת ההנחות והמודל,

שיעור היוון תזרים התחייבויות, קיבוץ סיכונים וקביעת גובה התחייבויות ביטוחיות בגין פוליסות שנמכרו בפרקי זמן הסמוכים ליום המאזן ולסיכונים לאחר יום המאזן. על פי הטיוטה תחילתה של עמדת המפקח כאמור החל מהדוחות הכספיים לשנת 2013.

החברה בוחנת את הוראות התקנות, החוזר והטיוטה. ביטול הצבירה יביא להקטנת סך ההתחייבויות הביטוחיות ולהגדלת ההון העצמי. מאידך, קשה להעריך את השפעת השינוי בכללי החישוב של העתודה האקטוארית ביחס לכללים המיושמים כיום, על התוצאות העסקיות של החברה. לפיכך, לא ניתן, בשלב זה, להעריך את ההשפעה המצרפית של התיקונים האמורים.

1.3.11 הליכים משפטיים

לעניין התפתחויות בדבר חשיפה לתובענות ייצוגיות ולאישור תובענות שהוגשו כנגד החברה ו/או החברות המאוחדות שלה, כייצוגיות ותביעות תלויות נוספות, ראה באור 39 לדוחות הכספיים.

1.4 תיאור הסביבה העסקית

1.4.1 סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד

1.4.1.1 שוק ההון - התפתחויות בסביבה המאקרו כלכלית

האינדיקטורים המאקרו כלכליים שהתפרסמו במהלך החודשים האחרונים, מעידים, כי הפעילות הכלכלית במהלך שנת 2012 התפתחה בקצב מתון. האומדן המעודכן לצמיחה בשנת 2012 עומד על כ- 3%.

הסיבה לקצב הצמיחה המתון נובע, בין היתר, מהיחלשות בקצב הגידול של הביקושים על רקע ההאטה בפעילות בעולם. הסביבה העולמית בתקופה הנסקרת אופיינה בסיכון להתפרצות משבר באירופה, בעקבות משבר החובות של מספר מדינות בגוש היורו ובעקבות השלכותיו על שאר הגוש ועל שאר העולם.

הצמיחה הצפויה לשנת 2013 עומדת על 3.8%, בהנחה שהפקת הגז מקידוח "תמר" תחל במהלך הרבעון השני של 2013, כמתוכנן, ועל 2.8% בניכוי השפעת הזרמת הגז.

למרות ההאטה, המשק הישראלי עודנו נמצא ברמת פעילות גבוהה יחסית. שיעור האבטלה עומד על פחות מכ- 7%, מאז הרבעון השני של 2011, רמה נמוכה, במונחים היסטוריים, למרות ששיעור ההשתתפות בשוק העבודה עומד על שיא של 63.8% אחוזים. במקביל לכך, השכר הנומינלי המשיך לעלות בקצב נאה. על פי נתונים מנוכי עונתיות, סך תשלומי מס הבריאות, המהווים אינדיקציה לתשלומי השכר הנומינלי, היו גבוהים בחודשים נובמבר-דצמבר 2012 בכ- 5.7% לעומת החודשים המקבילים אשתקד.

מדד המחירים לצרכן עלה בשנת 2012 בכ- 1.6%, שיעור המצוי בסביבת מרכז יעד האינפלציה של בנק ישראל. התרומה העיקרית לאינפלציה בשנת 2012 נבעה ממחירי הדיור והאנרגיה, שעלו ב- 3.3% וב- 6.5%, בהתאמה. המדיניות המוניטרית של בנק ישראל הגיבה להמשך הפעילות המתונה באופן מדוד. לאחר שבמחצית הראשונה של השנה נשמר שיעור הריבית על שיעור של 2.5%, הוריד בנק ישראל את הריבית במשק במחצית השנייה של 2012 עד לרמה של 1.75%, בסוף השנה, זאת על מנת לתמוך בפעילות הריאלית נוכח ההשפעה השלילית של ההאטה הגלובלית על צמיחת המשק המקומי ועל רקע הירידה בציפיות האינפלציה.

במהלך הרבעון השלישי של 2012, אושרו על ידי הכנסת מספר צעדים כלכליים במטרה להגדיל את היקף הכנסות המדינה ממסים ובכך להקטין את גירעונות הממשלה ובכלל זה, העלאת המע"מ מ- 16% ל- 17% וכתוצאה מכך העלאת המס על חברות ביטוח ומוסדות כספיים אחרים.

1.4.1.2 שוקי האג"ח והמניות

שנת 2012 התאפיינה במגמה חיובית בשווקים הפיננסיים העולמיים. הגורם השלילי העיקרי שהשפיע על מדדי המניות בארץ היה ההאטה הכלל עולמית כתוצאה ממשבר החוב במדינות אירופה שהחל בשנת 2011 והחריף השנה עם הורדת דירוג אשראי למדינות ולבנקים מובילים באירופה. במקביל, התרבו העדויות להאטה במשק,

ביניהם: ירידה בקצב הצמיחה והתייצבותה על שיעור שנתי של כ- 3%, עלייה בשיעור האבטלה ועלייה בגירעון הממשלתי.

בין הגורמים החיוביים המקומיים שהשפיעו על מגמת המסחר בתל-אביב היו הורדות הריבית ע"י בנק ישראל ברבע אחוז, שלוש פעמים במהלך השנה. הורדות הריבית היו על רקע עליית מדד המחירים לצרכן בשיעור נמוך מתקרת האינפלציה שהציבה הממשלה. במישור הבינלאומי, תרמו עליות השערים, בעיקר בשווקי ארה"ב.

במהלך שנת 2012, עלה מדד ת"א 25 בשיעור של כ- 9.2%, כאשר מדד ת"א 100 עלה בשיעור של כ- 7.2%. מדד ת"א 75 עלה בשיעור של כ- 4.8% ומדד היתר 50 עלה בשיעור של כ- 21.6%. בלט לחיוב בעלייה של כ- 23% מדד ת"א-פיננסים (בנקים, חברות ביטוח ובתי השקעות). לעומתם, מניות ענף התקשורת שהושפעו מהוראות רגולטוריות חדשות המשיכו במגמה השלילית שאפיינה אותם בשנת 2011 ואיבדו במהלך שנת 2012 כ- 32.7% נוספים מערכם.

גם שווקי המניות בעולם הציגו מתחילת שנת 2012 עליות שערים. בארה"ב, מדד ה-S&P עלה במהלך התקופה הנסקרת בשיעור של כ- 13.4%, מדד הדאו ג'ונס עלה בכ- 7.3% ומדד הנאסד"ק עלה בשיעור חד של 15.9%. באירופה, מדד הדאקס הגרמני עלה במהלך שנת 2012 בשיעור חד של כ- 29.1%, מדד הקאק הצרפתי עלה בכ- 15.2% ומדד הפוטסי האנגלי עלה בשיעור של כ- 5.8%.

במהלך שנת 2012, עלו מדד התל בונד 20 ומדד תל בונד 40 בכ- 8% ובכ- 9%, בהתאמה. מדד האג"ח הממשלתי הצמוד עלה בכ- 9.4% ומדד האג"ח הממשלתי השקלי עלה בכ- 7%.

גם בבורסות אסיה נרשמו עליות שערים, במהלך התקופה הנסקרת, כאשר מדד הניקיי היפני עלה בשיעור של כ- 23.8% ומדד המניות בהונג קונג (ההאנג-סאנג) עלה בשיעור של כ- 23.1%.

בסיכום התקופה הנסקרת, פוחת השקל בשיעור של כ- 2.2% לעומת שערו היציג של הדולר ויוסף בשיעור של כ- 0.1% מול שערו היציג של האירו. יתרות המט"ח של בנק ישראל הסתכמו בסוף דצמבר 2012 בכ- 75.9 מיליארדי דולר לעומת סך של כ- 74.9 מיליארדי דולר, בסוף דצמבר 2011.

2. המצב הכספי

2.1 נתונים עיקריים מהדוחות הכספיים

2.1.1 נתונים מתוך המאזנים המאוחדים:

(באלפי ש"ח)	31 בדצמבר 2012	31 בדצמבר 2011
סך הכל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה	13,772,582	12,124,752
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	15,303,651	14,718,541
נכסים אחרים	5,738,726	5,138,191
סך כל הנכסים	**34,814,959**	**31,981,484**
הון עצמי	2,626,859	2,208,642
התחייבויות:		
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	15,068,401	14,401,448
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה*)	13,720,390	11,790,264
התחייבויות פיננסיות	1,806,085	2,063,120
התחייבויות אחרות	1,593,224	1,518,010
סך כל ההון וההתחייבויות	**34,814,959**	**31,981,484**

*) חלק מההתחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה מוצגות בסעיפי זכאים ויתרות זכות והתחייבויות פיננסיות.

סך הנכסים של החברה נכון ליום 31 בדצמבר, 2012, עומד על סך של כ- 34,815 מיליוני ש"ח לעומת סך של 31,981 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר, 2011. הגידול בסך הנכסים

בתקופת הדוח נבע בעיקר מתוספת התשואה על הנכסים הפיננסיים כתוצאה מעליות השערים בשוקי ההון ומדמי ביטוח שנתקבלו.

סך ההתחייבויות של החברה נכון ליום 31 בדצמבר, 2012 הסתכם בכ- 32,188 מיליוני ש"ח לעומת סך של 29,772 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר, 2011. הגידול בסך ההתחייבויות בתקופת הדוח נבע בעיקר מגידול בתשואה שנזקפה למבוטחים בחוזי ביטוח וחוזי השקעה וכן מגידול בהתחייבויות מדמי ביטוח שהתקבלו בחוזים כאמור.

2.2 הון עצמי

הון החברה נכון ליום 31 בדצמבר 2012, מסתכם בכ- 2,627 מיליוני ש"ח לעומת סך של 2,209 מיליוני ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2011. העלייה בהון נובעת בעיקר מגידול ברווח הכולל בסך של כ- 417 מיליוני ש"ח.

בהתאם לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998 (להלן: "**תקנות ההון**"), החלות על המבטחים בקבוצה, למנורה מבטחים ביטוח ולשומרה קיים, נכון לתאריך הדוח, עודף הון בסך של כ- 417 מיליוני ש"ח וכ- 89 מיליוני ש"ח, בהתאמה. בנוסף, סכום ההשקעות שיש חובה להעמידם במנורה ביטוח, כנגד עודפי הון בהתאם להוראות המפקח, ולפיכך מהווים עודפים שאינם ניתנים לחלוקה, מסתכמים בכ- 18 מיליוני ש"ח ובשומרה בכ- 17 מיליוני ש"ח.

לאחר תאריך הדיווח, ביום 31 בינואר, 2013, חילקה מנורה ביטוח את מלוא השקעתה במניות שומרה ביטוח בצירוף שטרי ההון שהנפיקה לה שומרה ביטוח, כדיבידנד בעין לחברה. חלוקת הדיבידנד כאמור הקטינה את עודף ההון של מנורה ביטוח בכ- 90 מיליוני ש"ח.

בחודש פברואר 2012, פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופות גמל או קרן פנסיה), תשע"ב-2012** (להלן: "**תקנות ההון לחברות מנהלות**"), ובמקביל פרסם המפקח חוזר שעניינו **דרישות הון מחברות מנהלות**, המכיל הוראות נלוות לתקנות ההון לחברות מנהלות. תקנות ההון לחברות מנהלות נכנסו לתוקף בחודש מרס 2012 תוך קביעת מועדים להשלמת ההון הנדרש עד לעמידה במלוא הדרישה ב- 31 בדצמבר, 2014 (להלן: "**דרישת ההון המלאה**"). להלן פירוט דרישות ההון וההון הקיים בחברות המנהלות בקבוצה:

א. במנורה מבטחים פנסיה - ביישום מלוא דרישות ההון, דרישת ההון במבטחים פנסיה ליום 31 בדצמבר, 2012 עומדת על סך של כ- 91 מיליוני ש"ח. בהתחשב בהון הקיים של מבטחים פנסיה ליום 31 בדצמבר, 2012, למבטחים פנסיה עודפי הון בסך של כ- 81 מיליוני ש"ח.

ב. **במנורה מבטחים גמל** - ביישום מלוא דרישות ההון במנורה מבטחים גמל בע"מ (להלן - מבטחים גמל) דרישת ההון עומדת על סך של כ- 26 מיליוני ש"ח. ליום 31 בדצמבר, 2012, ההון המוכר של מבטחים גמל מסתכם בכ- 38 מיליוני ש"ח ועודפי הון מסתכמים בכ- 12 מיליוני ש"ח.

ג. **במנורה מבטחים מהנדסים** - ביישום מלוא דרישות ההון במנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ (להלן - מנורה מהנדסים) דרישת ההון עומדת על סך של כ- 10 מיליוני ש"ח. ליום 31 בדצמבר, 2012, ההון העצמי של מנורה מהנדסים מסתכם בכ- 8 מיליוני ש"ח וביישום מלוא דרישות ההון תידרש מנורה מהנדסים להגדיל את הונה בכ- 2 מיליוני ש"ח. ביחס להוראות המעבר, למנורה מהנדסים עודפי הון בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר, 2012.

לחברה, חברות בנות נוספות, אשר חלות עליהן הוראות בדבר שמירה על הון עצמי מינימאלי. נכון למועד אישור הדוחות הכספיים, כל החברות בקבוצה עומדות בדרישות ההון שנקבעו להן, לפי העניין. לפרטים נוספים לעניין ההון העצמי ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

2.3 דיבידנד

בשנים 2010 עד 2012 לא חולק דיבידנד.

2.4 נכסים המנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה

במיליוני ש"ח

	31 בדצמבר 2012	31 בדצמבר 2011	שינוי ב-%
עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	13,773	12,125	13.6%
עבור עמיתי קופות גמל וקרנות פנסיה	60,874	50,690	20.1%
עבור לקוחות קרנות נאמנות וניהול תיקים	8,084	5,455	48.2%
סה"כ נכסים מנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה*)	**82,731**	**68,270**	**21.2%**

*) הדוחות הכספיים המאוחדים אינם כוללים את הנכסים המנוהלים בקרנות הפנסיה, קופות הגמל (למעט מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה), קרנות נאמנות וניהול תיקים.

**) הנכסים המנוהלים בתאגידים בבעלות מנורה מבטחים פיננסים מסתכמים בכ- 22,296 מיליוני ש"ח.

סך הנכסים המנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה נכון ליום 31 בדצמבר, 2012 הסתכם לסך של כ- 82,731 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 68,270 מיליוני ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר, 2011, גידול של כ- 14,461 מיליוני ש"ח, הנובע בעיקר מתוספת התשואה על הנכסים הפיננסיים כתוצאה מעליות השערים בשוקי ההון ומדמי ביטוח ודמי גמולים שנתקבלו. בנוסף, כתוצאה מהמצב בשוקי ההון חלה עלייה בגיוסים בקרנות הנאמנות שבניהול הקבוצה.

3. הרכב הכנסות בתקופת הדוח

3.1 נתונים על פרמיות ביטוח

(באלפי ש"ח)	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
רכב רכוש	970,047	891,154	886,312
רכב חובה	678,335	616,130	609,679
ענפי רכוש ואחרים	544,839	517,703	492,912
ענפי חבויות אחרים	252,171	241,884	243,950
סך תחום ביטוח כללי	2,445,393	2,266,872	2,232,853
תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	1,800,069	1,680,902	1,700,745
תחום בריאות	427,580	370,920	336,664
סה"כ פרמיות שהורווחו ברוטו	**4,673,042**	**4,318,694**	**4,270,262**

ההכנסות מפרמיות שהורווחו בתקופת הדוח עמדו על סך של כ- 4,673 מיליוני ש"ח, לעומת 4,319 מיליוני ש"ח בשנה קודמת, גידול של כ- 8%. הפרמיות בשנת הדוח כוללות סך של 1,800 מיליוני ש"ח בביטוח חיים וחסכון ארוך טווח המהווים שיעור של כ- 39% מסך כל הפרמיות שהורווחו (שיעור זהה לשנה קודמת) וסך של 2,445 מיליוני ש"ח בביטוח כללי המהווים שיעור של 52% מסך כל הפרמיות שהורווחו (לעומת שנה קודמת כ- 53%) וסך של 428 מיליוני ש"ח בביטוח בריאות המהווים שיעור של 9% מסך כל הפרמיות שהורווחו (לעומת שנה קודמת - 8%).

להסברים בדבר השינוי בפרמיות בתחומי הפעילות ראה סעיפים 4.4.1, 4.4.2 ו-4.4.3 להלן.

3.2 ביטוח חיים

(אלפי ש"ח)	פרמיות שוטפות	פרמיות חד-פעמיות	סה"כ
1-12/2012			
סה"כ פרמיות ברוטו	1,675	125	1,800
שיעור מסך דמי ביטוח חיים	93%	7%	100%

	פרמיות שוטפות	פרמיות חד-פעמיות	סה"כ
1-12/2011			
סה"כ פרמיות ברוטו	1,587	94	1,681
שיעור מסך דמי ביטוח חיים	94%	6%	100%

	פרמיות שוטפות	פרמיות חד-פעמיות	סה"כ
1-12/2010			
סה"כ פרמיות ברוטו	1,508	193	1,701
שיעור מסך דמי ביטוח חיים	89%	11%	100%

3.3 ביטוח כללי

(אלפי ש"ח)	רכב רכוש	רכב חובה	רכוש	חבויות	סה"כ
1-12/2012					
סה"כ פרמיות ברוטו	997	695	569	275	2,536
שיעור מסך דמי ביטוח כללי	39%	27%	23%	11%	100%

	רכב רכוש	רכב חובה	רכוש	חבויות	סה"כ
1-12/2011					
סה"כ פרמיות ברוטו	904	635	539	232	2,311
שיעור מסך דמי ביטוח כללי	39%	27%	23%	10%	100%

	רכב רכוש	רכב חובה	רכוש	חבויות	סה"כ
1-12/2010					
סה"כ פרמיות ברוטו	902	602	500	240	2,244
שיעור מסך דמי ביטוח כללי	40%	27%	22%	11%	100%

3.4 ביטוח בריאות

(אלפי ש"ח)	פרמיות ברוטו	פרמיות בשייר
1-12/2012		
סה"כ פרמיות ברוטו	435	332
1-12/2011		
סה"כ פרמיות ברוטו	370	268
1-12/2010		
סה"כ פרמיות ברוטו	348	252

4. תוצאות הפעילות

4.1 נתונים מדוחות רווח והפסד המאוחדים

(באלפי ש"ח)	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
פרמיות שהורווחו ברוטו	4,673,042	4,318,694	4,270,262
פרמיות שהורווחו בשייר	3,811,018	3,440,261	3,365,444
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון אחרות	2,401,573	266,093	2,309,385
הכנסות מדמי ניהול	618,409	584,214	635,871
הכנסות מעמלות	208,552	206,392	230,131
הכנסות אחרות	518	1,435	427
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	4,886,635	2,669,127	4,477,619
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	1,023,125	929,334	914,837
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	681,037	680,809	592,334
הוצאות מימון	127,440	143,905	121,874
חלק ברווחי חברות כלולות, נטו	23,745	15,765	121
רווח לפני מיסים על הכנסה	345,578	90,985	434,715
מיסים על הכנסה	75,351	52,685	152,768
רווח נקי	**270,227**	**38,300**	**281,947**
רווח (הפסד) כולל	**417,437**	**(53,192)**	**301,056**

4.2 כללי

ריכוז תוצאות הפעילות:

רווח (הפסד) מתחומי פעילות:

(באלפי ש"ח)	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
רווח (הפסד) מתחומי הפעילות לפני מס:			
רווח (הפסד) מביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	59,657	(27,663)	212,090
רווח מביטוח בריאות	63,196	52,692	14,126
רווח מביטוח כללי	213,790	123,150	154,240
סך רווח לפני מס מתחומי פעילות ברי דיווח	336,643	148,179	380,456
רווח (הפסד) לפני מס מאחרים (שלא נכללו בתחומים)*)	8,935	(57,194)	54,259
סה"כ רווח לפני מס	345,578	90,985	434,715
מיסים על הכנסה	75,351	52,685	152,768
רווח נקי	**270,227**	**38,300**	**281,947**
מיוחס ל:			
בעלי מניות בחברה	268,577	37,816	281,616
זכויות מיעוט	1,650	484	331
רווח נקי	**270,227**	**38,300**	**281,947**

*) כולל בעיקר הוצאות מימון, תוצאות פעילות שאיננה מוגדרת כתחום פעילות והכנסות מהשקעות שאינן משוייכות לתחום פעילות מוגדר.

רווח (הפסד) כולל מתחומי פעילות:

(באלפי ש"ח)	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
רווח (הפסד) כולל מתחומי הפעילות לפני מס:			
רווח (הפסד) כולל מביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	131,587	(40,416)	230,755
רווח כולל מביטוח בריאות	82,593	48,076	15,971
רווח כולל מביטוח כללי	317,480	44,327	161,997
סך רווח כולל לפני מס מתחומי פעילות ברי דיווח	531,660	51,987	408,723
רווח (הפסד) כולל לפני מס מאחרים (שלא נכללו בתחומים)*)	43,867	(96,782)	52,538
סה"כ רווח (הפסד) כולל לפני מס	575,527	(44,795)	461,261
מיסים על הכנסה	158,090	8,397	160,205
רווח (הפסד) כולל	**417,437**	**(53,192)**	**301,056**
מיוחס ל:			
בעלי מניות בחברה	415,787	(53,676)	300,725
זכויות מיעוט	1,650	484	331
רווח (הפסד) כולל	**417,437**	**(53,192)**	**301,056**

*) כולל בעיקר הוצאות מימון, תוצאות פעילות שאיננה מוגדרת כתחום פעילות והכנסות מהשקעות שאינן משוייכות לתחום פעילות מוגדר.

4.3 השינויים בתוצאות הפעילות בתקופת הדוח

הרווח הנקי בתקופת הדוח הסתכם בכ- 270 מיליוני ש"ח לעומת רווח נקי שהסתכם בכ- 38 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ולעומת רווח נקי שהסתכם בכ- 282 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

הרווח הכולל, המורכב מהרווח הנקי בתוספת השינוי נטו בקרן הון בגין נכסים זמינים למכירה ושינויים אחרים המשפיעים על ההון העצמי, הסתכם בשנת 2012 בכ- 417 מיליוני ש"ח לעומת הפסד כולל שהסתכם בכ- 53 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ולעומת רווח כולל שהסתכם בכ- 301 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הגידול ברווח הכולל בשנת 2012 נובע בעיקר מעליית ערך הנכסים הפיננסיים כתוצאה מעליות שערים בשוק ההון המקומי והעולמי אשר הגדילה את ההכנסות מהשקעות בפעילות הנוסטרו ואת המרווח הפיננסי בביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח. עליות השערים בשוק ההון גרמו לירידה בריבית חסרת הסיכון אשר הביאה לגידול בהתחייבויות הביטוחיות המחושבות על פיה. בנוסף, השפיעו על הרווח הגורמים הבאים: השלמת עסקת רכישת הבנק לפיתוח התעשייה ומיזוגו למנורה מבטחים ביטוח, התבטאה ברישום הכנסות מיסים בסך של כ- 54 מיליוני ש"ח (לפירוט נוסף ראה באור 4 לדוחות הכספיים). כמו-כן, כתוצאה מחתימה על שני הסכמים במקביל עם מבטחי משנה של מנורה ביטוח (כמפורט בסעיף 1.3.2 לעיל) גדל הרווח של מנורה ביטוח, באופן חד-פעמי, בהיקף של כ- 50 מיליוני ש"ח לפני מיסים על ההכנסה (בסך של כ- 32 מיליוני ש"ח לאחר מס). מנגד, בוצעה הפרשה בגין התחייבות לתשלום גמלה בעתיד על רקע נייר העמדה שפרסם המפקח (כמפורט בסעיף 1.3.10 (ב) לעיל) בסך של כ- 52 מיליוני ש"ח, לפני מסים על הכנסה (סך של כ- 34 מיליוני ש"ח, אחרי מסים על ההכנסה). בנוסף, חלה ירידת ערך מוניטין בפעילות קרנות הנאמנות שבניהול הקבוצה בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח, לאחר מסים על הכנסה (לפרטים נוספים, ראה סעיף 7.1 להלן).

הרווח הכולל מעסקי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2012 הסתכם ב- 132 מיליוני ש"ח לעומת הפסד כולל שהסתכם בכ- 40 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ולעומת רווח כולל בשנת 2010 שהסתכם בכ- 231 מיליוני ש"ח (לפרטים ראה סעיף 4.4.1 להלן).

הרווח הכולל מעסקי ביטוח כללי לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2012 הסתכם ב- 317 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל שהסתכם בכ- 44 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ורווח כולל שהסתכם בכ- 162 מיליוני ש"ח בשנת 2010 (לפרטים ראה סעיף 4.4.2 להלן).

הרווח הכולל מעסקי ביטוח בריאות, לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2012 הסתכם ב- 83 מיליוני ש"ח לעומת רווח שהסתכם בכ- 48 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ולעומת רווח בשנת 2010 שהסתכם בכ- 16 מיליוני ש"ח (לפרטים ראה סעיף 4.4.3 להלן).

הרווח הכולל מפעילות אחרת שאינה מעסקי ביטוח, לפני מיסים על ההכנסה, הסתכם בשנת 2012 בכ- 44 מיליוני ש"ח לעומת הפסד כולל של כ- 97 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ורווח בסך 53 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הגידול ברווח הכולל מפעילות אחרת כאמור בשנת 2012, נובע בעיקר מעליית ערך הנכסים הפיננסיים כתוצאה מעליות שערים בשוק ההון המקומי והעולמי אשר הגדילה את ההכנסות מהשקעות בפעילות הנוסטרו. מנגד, חלה ירידת ערך מוניטין בפעילות קרנות הנאמנות שבניהול הקבוצה בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח, לאחר מסים על הכנסה (לפרטים נוספים, ראה סעיף 7.1 להלן) בנוסף, חלה ירידה בהוצאות המימון כתוצאה מירידה בהתחייבויות הפיננסיות ומשיעור אינפלציה נמוך לעומת השיעור בשנת 2011.

4.4 מידע כספי לפי תחומי פעילות

4.4.1 תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

תוצאות תחום חסכון ארוך טווח:

(באלפי ש"ח)	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,800,069	1,680,902	1,700,745
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	2,025,431	1,218	1,868,215
הכנסות מדמי ניהול	558,537	502,341	549,031
הכנסות מעמלות	36,209	29,056	31,068
תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	3,491,479	1,396,809	3,179,739
עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	368,322	338,098	322,981
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	461,186	461,271	393,814
רווח (הפסד) לפני מס	**59,657**	**(27,663)**	**212,090**
רווח (הפסד) כולל לפני מס	**131,587**	**(40,416)**	**230,755**

הרווח הכולל מעסקי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2012 הסתכם בסך של כ- 132 מיליוני ש"ח לעומת הפסד כולל של כ- 40 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ורווח כולל בסך של כ- 231 מיליוני ש"ח בשנת 2010. העלייה ברווח הכולל נובעת מעלייה ברווח מפעילות ביטוח חיים בסך של כ- 124 מיליוני ש"ח, מעלייה ברווח מפעילות הפנסיה בסך של כ- 3 מיליוני ש"ח ומעלייה ברווח מפעילות הגמל בסך של כ- 45 מיליוני ש"ח. לפרטים נוספים ראה פירוט בסעיפים 4.4.1.1 עד 4.4.1.4 להלן.

4.4.1.1 ענף ביטוח חיים

באלפי ש"ח	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,800,069	1,680,902	1,700,745
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	1,718,699	(304,087)	1,524,709
הכנסות מדמי ניהול	117,407	94,232	193,325
הכנסות מעמלות	35,435	28,634	30,738
תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	3,215,401	1,080,408	2,887,202
עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	279,108	252,718	257,399
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	212,722	235,980	203,678
רווח (הפסד) לפני מס	**(74,326)**	**(113,740)**	**63,332**
רווח (הפסד) כולל לפני מס	**(2,396)**	**(126,493)**	**81,997**

הפרמיות בביטוח חיים הסתכמו ב- 1,800 מיליוני ש"ח בשנת 2012 בהשוואה ל- 1,681 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ובהשוואה ל- 1,701 מיליוני ש"ח בשנת 2010, בהתאמה. בשנת 2010 התקבלו פרמיות חד פעמיות בסך של כ- 125 מיליוני ש"ח ממשרדי ממשלה לתשלום קצבה מיידית. בנטרול השפעת

הפרמיות החד פעמיות הנ"ל, הגידול בפרמיות בשנת 2011 היה בשיעור דומה של כ- 7%.

בנוסף, בשנת 2012 נתקבלו פרמיות שנזקפו ישירות להתחייבויות בגין חוזי השקעה (ללא מרכיב סיכון ביטוח משמעותי) בסך 352 מיליוני ש"ח לעומת 408 מיליוני ש"ח בשנת 2011.

הפוליסות שנפדו בשנת 2012 הסתכמו ב- 568 מיליוני ש"ח בהשוואה לפדיונות בסך של 527 מיליוני ש"ח בשנת 2011, גידול של כ- 7.8%. שיעור הפדיונות מהעתודה הממוצעת בשנת הדוח הינו 3.5% (זהה לשיעור אשתקד).

פדיונות בגין פוליסות שהפרמיות בגינן נזקפו ישירות להתחייבויות בגין חוזי השקעה (ללא מרכיב סיכון ביטוח משמעותי) הסתכמו בכ- 281 מיליוני ש"ח בשנת 2012 לעומת סך של כ- 284 מיליוני ש"ח בשנת 2011.

ההפסד הכולל מעסקי ביטוח חיים, לפני מס, בשנת 2012, הסתכם בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח לעומת הפסד כולל, לפני מס, בסך של כ- 126 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ורווח כולל לפני מס בשנת 2010 בסך של כ- 82 מיליוני ש"ח.

הקיטון בהפסד הכולל מפעילות ביטוח חיים נובע ממספר מקורות אשר לחלקן קיימת השפעה מקזזת, כמפורט להלן: (א) מגידול חיובי במרווח הפיננסי הנובע בעיקר מעליית ערך הנכסים הפיננסיים בשוק ההון המקומי והעולמי. (ב) משיפור בתוצאות הפעילות החיתומית והתפעולית בתחום זה. (ג) מגידול בגביית דמי ניהול קבועים, והחל מחודש נובמבר 2012, גם מגביית דמי ניהול משתנים בשל התשואה הריאלית המצטברת החיובית בתיק ההשקעות תלוי התשואה שהושגה ממועד זה ואילך (לעומת שנת 2011 בה לא נגבו דמי ניהול משתנים כלל).

ומנגד - (ד) מגידול בהתחייבויות הביטוחיות לקצבה בשל ירידה בריבית חסרת הסיכון המחושבות על פיה. (ה) מהפרשה בגין התחייבות לתשלום גמלה בעתיד אשר בוצעה ברבעון השני של השנה, כנזכר בסעיף 1.3.10(ב) לעיל. ו- (ו) מעדכון ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח (לרבות בגין עדכון הערכות, הנחות ואומדנים אקטואריים).

4.4.1.2 פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות

להלן פרטים נוספים לעניין נתונים המופיעים בבאור 19 לדוחות הכספיים:

פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון

הפרמיות מפוליסות שהונפקו עד וכולל שנת 1990 (רובן צמודות למדד ומבטיחות תשואה המגובה בחלקה הגדול באג"ח מיועדות), הסתכמו בשנת 2012 בכ- 96 מיליוני ש"ח, למול כ- 101 מיליוני ש"ח בשנת 2011, ירידה של כ- 5%. הרווח הכולל מפוליסות אלו הסתכם בכ- 61 מיליוני ש"ח בשנת 2012 למול רווח כולל בסך של כ- 21 מיליוני ש"ח בשנת 2011, עלייה של כ- 40 מיליוני ש"ח. העלייה ברווח הכולל נובעת בעיקרה מהעלייה במרווח הפיננסי מפוליסות אלו בסך של כ- 75 מיליוני ש"ח, ממרווח של כ- 89 מיליוני ש"ח בשנת 2012 למול מרווח של כ- 14 מיליוני ש"ח בשנת 2011, זאת כתוצאה מעליה בהכנסות מהשקעות ומירידה במדד המחירים לצרכן. מנגד בוצעו עדכוני הערכות אקטואריות בעיקר עקב הפרשה לתשלומי קצבה בעתיד, אשר הקטינו את הרווח עד לסך של כ 40 מיליוני ש"ח, כאמור.

הפרמיות בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו משנת 1991 ועד שנת 2003, הסתכמו בשנת 2012 בכ- 600 מיליוני ש"ח, למול כ- 620 מיליוני ש"ח בשנת 2011, ירידה של כ- 3%. ההפסד הכולל מפוליסות אלו הסתכם בסך של כ- 45 מיליוני ש"ח בשנת 2012 למול הפסד כולל בסך של כ- 29 מיליוני ש"ח בשנת 2011, גידול בהפסד של כ- 16 מיליוני ש"ח. הגידול בהפסד הכולל ביחס לשנה קודמת נובע מעדכוני הערכות אקטואריים בעיקר עקב הפרשה לתשלומי קצבה בעתיד ועקב ירידת שיעור הריבית חסרת הסיכון, אשר הגדילה את ההפרשה לקצבה. הפרשות אלו קוזזו בהכנסות מדמי ניהול שמרביתן נובעים מדמי ניהול משתנים.

פוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך ואינן תלויות תשואה, הינן ברובן בגין מכרזים של משרדי הממשלה לתשלום קצבה מיידית. ההפסד הכולל מפוליסות אלו הסתכם בכ- 10 מיליוני ש"ח בשנת 2012 למול הפסד כולל בסך כ- 5 מיליוני ש"ח בשנת 2011. ההפסד הכולל בשנת 2012 נרשם בשל הגידול בעתודות הביטוח לאור הירידה בריבית חסרת הסיכון וכתוצאה מכך המרווח הפיננסי השלילי גדל ביחס לשנת 2011.

הפרמיות בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו משנת 2004 ואילך, הסתכמו בשנת 2012 בכ- 775 מיליוני ש"ח, למול כ- 661 מיליוני ש"ח בשנת 2011, גידול של כ- 17%. הגידול בפרמיה נובע בעיקרו ממכירות חדשות ומגידול בפרמיות החד פעמיות אשר נבע בחלקו מהמגבלה על מכירת פוליסות עם מקדמי קצבה מובטחים החל משנת 2013. ההפסד מפוליסות אלו הסתכם בכ- 35 מיליוני ש"ח בשנת 2012 למול הפסד בסך כ- 114 מיליוני ש"ח בשנת 2011. הירידה בהפסד נובעת בעיקר מגידול בהכנסות מפרמיה אשר בחלקה הינה בגין רכיבי הסיכון בפוליסה ואינם נזקפים לעתודה.

פוליסות שאינן כוללות מרכיב חיסכון

הפרמיות בפוליסות סיכון ביטוח חיים פרט וקבוצתי, הסתכמו בשנת 2012 בסך של כ- 329 מיליוני ש"ח, למול סך של כ- 299 מיליוני ש"ח בשנת 2011, גידול של כ- 10%. בין השנים 2011 ו- 2012 חלה עלייה ברווח הכולל בסך של כ- 27.5 מיליוני ש"ח. העלייה ברווח הכולל נובעת בעיקרה מגידול ברווח החיתומי, וכן גידול בהכנסות מהשקעות.

פוליסות תלויות תשואה

כספי עתודות הביטוח הנצברים בפוליסות תלויות תשואה מושקעים לפי הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסים (ביטוח) התשמ"א-1981 ותקנותיו. רווחי השקעות אלו נזקפים לזכות המבוטחים בניכוי דמי ניהול.

התחייבויות הנובעות מפוליסות תלויות תשואה ליום 31 בדצמבר 2012 הסתכמו בסך של כ- 13,662 מיליוני ש"ח בהשוואה לסך של כ- 11,744 מיליוני ש"ח, ליום 31 בדצמבר 2011, עלייה של כ- 1,918 מיליוני ש"ח. העלייה בהתחייבויות בשנת הדוח נובעת בעיקרה מרווחים מהשקעות ומהכנסות מפרמיות ותקבולים בגין חוזי השקעה בניכוי פדיונות ופירעונות.

פרטים בדבר שיעורי התשואות בפוליסות תלויות תשואה:

פוליסות שהוצאו בשנים 1992-2003 (קרן י'):

	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול	10.80%	(8.02%)	9.14%
תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול	9.97%	(8.58%)	7.22%
תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול	12.39%	(5.67%)	11.63%
תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול	11.55%	(6.24%)	9.66%

פוליסות שהוצאו החל משנת 2004 (קרן י' החדשה):

	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול	10.80%	(7.92%)	9.01%
תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול	9.32%	(9.10%)	7.53%
תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול	12.39%	(5.57%)	11.50%
תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול	10.89%	(6.78%)	9.98%

פרטים בדבר רווחי (הפסדי) ההשקעה שנזקפו למבוטחים בפוליסות משתתפות ברווחים ודמי הניהול

	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
רווחי (הפסדי) ההשקעה הנומינליים שנזקפו למבוטחים לאחר דמי הניהול	1,253.1	(698.0)	937.4
דמי ניהול קבועים	101.7	94.2	85.2
דמי ניהול משתנים	15.7	-	108.1
סך-הכל דמי ניהול	117.4	94.2	193.3

בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו בשנים 1991 עד 2003, רשאי מבטח לגבות דמי ניהול קבועים ודמי ניהול משתנים בשיעורים הקבועים בתקנות והנגזרים מהתשואה הריאלית של תיק ההשקעות. דמי הניהול המשתנים נגבים רק בגין תשואה ריאלית חיובית. במידה והושגה תשואה ריאלית שלילית המבטח מנוע מגביית דמי הניהול המשתנים עד אשר התשואה שתושג תכסה את ההפסד הריאלי המצטבר. יצויין, כי בכל הנוגע לפוליסות תלויות תשואה שהונפקו החל משנת 2004, דמי הניהול הנגבים הינם דמי ניהול קבועים בלבד ואשר על כן, להפסדים ריאליים מהשקעות אין השלכה ישירה כאמור על גביית דמי ניהול אלה.

ההכנסות מדמי ניהול פוליסות ביטוח חיים תלוי תשואה בתקופת הדוח הסתכמו בכ- 117 מיליוני ש"ח, לעומת כ- 94 מיליוני ש"ח בשנת 2011 וסך של 193 מיליוני ש"ח בשנת 2010. גידול זה נובע בעיקר מכך שהחל מחודש נובמבר 2012, החלה מנורה מבטחים ביטוח לגבות דמי ניהול משתנים בפוליסות ביטוח חיים תלויות תשואה שהונפקו בשנים 1991 עד 2003 לאחר שהשיגה תשואה ריאלית מצטברת חיובית בשיעור של 10.8%, תוך קיזוז ההפסד הריאלי שנגרם בשל התשואה הריאלית השלילית שהושגה בשנת 2011. בנוסף, בשנת 2012 חלה עלייה בגביית דמי הניהול הקבועים בשל הגידול בהיקף הנכסים בגין פוליסות שהונפקו החל משנת 2004, לעומת שנת 2011.

הרכב הנכסים בפוליסות תלויות תשואה:

	ליום 31 בדצמבר 2012	ליום 31 בדצמבר 2011
הוצאות רכישה נדחות	6,389	8,457
חייבים ויתרות חובה	11,738	47,392
פרמיות לגבייה	59,713	67,347
נכסי חוב סחירים	4,408,305	4,001,963
נכסי חוב שאינם סחירים (כולל הלוואות ופיקדונות)	3,466,745	3,082,928
מניות	3,131,177	2,682,486
אחרות	2,069,419	1,698,864
מזומנים ושווי מזומנים	619,096	535,315
סה"כ	***13,772,582**	**12,124,752**

*) הנכסים כוללים גם נכסים כנגד ביטוח בריאות תלוי תשואה, בסך של 58,877 אלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2012 לעומת סך של 45,811 אלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2011.

4.4.1.3 ענף הפנסיה

תוצאות הפעילות בענף הפנסיה מתייחסות לתוצאות חברה מאוחדת - מנורה מבטחים פנסיה.

עיקרי תוצאות הפעילות בענף הפנסיה:

	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
הכנסות מדמי ניהול	349,487	323,313	279,447
הכנסות מעמלות	774	422	330
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	4,101	1,490	10,712
עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	74,785	68,163	55,596
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	185,196	166,076	138,878
רווח לפני מס	**94,381**	**90,986**	**96,015**

לתאריך הדוח, הקבוצה מנהלת באמצעות מנורה מבטחים פנסיה עבור עמיתי קרנות פנסיה חדשות, נכסים בסך של כ- 46,580 מיליוני ש"ח לעומת נכסים בסך של כ- 37,628 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר, 2011, גידול של כ- 24%. בשנת 2012 נגבו דמי גמולים בסך של כ- 5,732 מיליוני ש"ח לעומת גבייה בסך של כ- 4,976 מיליוני ש"ח בשנת 2011, גידול של כ- 16%.

בשנת 2012 נרשם רווח לפני מס בפעילות הפנסיה בסך של כ- 94 מיליוני ש"ח, לעומת רווח בסך של כ- 91 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ורווח בסך של 96 מיליוני ש"ח בשנת 2010. העלייה ברווח בשנת 2012 נובעת מגידול בהכנסות מדמי הניהול, נטו, בשל הגידול בהיקף הנכסים המנוהלים ובשל הגידול בגבייה, לאחר הנחות לעמיתים, ומעלייה בהכנסות מהשקעות. מנגד, קיימת עלייה בהוצאות הנהלה וכלליות והוצאות שיווק, הנובעת בעיקר מגידול במצבת העובדים והוצאות מיכון.

4.4.1.4 ענף קופות הגמל

תוצאות הפעילות בענף הגמל מתבצעת בחברות הנכדות, מנורה מבטחים גמל בע"מ ומנורה מבטחים מהנדסים:

עיקרי תוצאות הפעילות בענף קופות גמל:

	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
הכנסות מדמי ניהול	91,643	84,796	76,259
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	302,631	303,815	332,794
שינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה	276,078	316,401	292,537
עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	14,429	17,217	9,986
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	63,268	59,215	51,258
הוצאות מימון	897	687	2,529
רווח (הפסד) לפני מס	**39,602**	**(4,909)**	**52,743**

לתאריך הדוח, הקבוצה מנהלת עבור עמיתי קופות הגמל נכסים בסך של כ- 14,212 מיליוני ש"ח, מתוכם סך של 4,600 מיליוני ש"ח בקופות גמל מבטיחות תשואה, לעומת נכסים בסך של כ- 13,068 מיליוני ש"ח, מתוכם סך של כ- 4,511 מיליוני ש"ח, בקופות גמל מבטיחות תשואה, נכון ליום 31 בדצמבר, 2011, גידול של כ- 9%. בשנת הדוח נגבו דמי גמולים בסך של כ- 853 מיליוני ש"ח לעומת סך של 798 מיליוני ש"ח בשנת 2011.

בשנת 2012 נרשם רווח לפני מס בפעילות הגמל בסך של כ- 40 מיליוני ש"ח לעומת הפסד בסך של כ- 5 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ורווח בסך של 53

מיליוני ש"ח בשנת 2010. הגידול ברווח נובע בעיקרו מהעלייה במרווח הפיננסי בקופות הגמל מבטיחות התשואה בסך של כ- 39 מיליוני ש"ח (מרווח פיננסי חיובי של 26 מיליוני ש"ח בשנת 2012 לעומת מרווח פיננסי שלילי בסך של כ- 13 מיליוני ש"ח בשנת 2011) ומגידול בהכנסות מדמי ניהול (בשל הגידול בנכסים המנוהלים), ומירידה בהוצאות השיווק והוצאות רכישה אחרות בשנת 2012 ביחס להוצאות אלו בשנת 2011.

4.4.2 תוצאות תחומי הפעילות בביטוח כללי

עסקי הביטוח הכללי מחולקים לשלושה תחומי פעילות: רכב חובה, רכב רכוש, ויתרת עסקי ביטוח כללי (חבויות אחרות וענפי רכוש אחרים).

4.4.2.1 עיקרי תוצאות תחום ביטוח כללי:

	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
פרמיות ברוטו	2,535,931	2,310,637	2,243,760
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	208,679	186,315	235,294
הכנסות מעמלות	148,789	153,583	166,743
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	1,704,438	1,603,531	1,706,223
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	518,830	482,944	485,618
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	106,569	130,752	95,780
רווח לפני מס	**213,790**	**123,150**	**154,240**
רווח כולל לפני מס	**317,480**	**44,327**	**161,997**

ההכנסות מפרמיה ברוטו בשנת 2012 הסתכמו בסך של כ- 2,536 מיליוני ש"ח בהשוואה לסך של כ- 2,311 מיליוני ש"ח בשנת 2011, וסך של כ- 2,244 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הגידול בפרמיות ברוטו בשנת 2012 נובע מגידול בפרמיות בתחום רכב רכוש בסך של כ- 93 מיליוני ש"ח, מגידול בפרמיות בתחום ביטוח הכללי אחר בסך של כ- 72 מיליוני ש"ח (גידול של כ- 30 מיליוני ש"ח בענפי רכוש אחרים וגידול של כ- 42 מיליוני ש"ח בענפי חבויות אחרים) ומגידול בפרמיה בתחום רכב חובה בסך של כ- 60 מיליוני ש"ח. לעניין פירוט השינוי בפרמיה ברוטו בענפי ביטוח כללי, ראה סעיפים 4.4.2.2, 4.4.2.3 ו- 4.4.2.4 להלן.

הרווח הכולל לפני מס מעסקי ביטוח כללי בתקופת הדוח הסתכם בכ- 317 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל לפני מס בסך של כ- 44 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ורווח כולל בסך של כ- 162 מיליוני ש"ח בשנת 2010. העלייה ברווח בשנת 2012 נובעת מגידול ברווח הכולל בתחום רכב חובה בסך של כ- 197 מיליוני ש"ח, מגידול ברווח הכולל בתחום רכב רכוש בסך של כ- 56 מיליוני ש"ח, ומגידול ברווח הכולל בתחום ביטוח כללי אחר בסך של כ- 20 מיליון ש"ח (מגידול ברווח הכולל בענפי חבויות אחרים בסך של כ- 35 מיליוני ש"ח מקיטון ברווח הכולל בענפי ביטוח רכוש אחרים בסך של כ- 15 מיליוני ש"ח). לעניין פירוט השינוי ברווח הכולל מענפי הביטוח הכללי ראה סעיפים 4.4.2.2, 4.4.2.3 ו- 4.4.2.4 להלן.

4.4.2.2 תחום פעילות ביטוח רכב חובה

עיקרי תוצאות הפעילות בענף רכב חובה (באלפי ש"ח):

	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
פרמיות ברוטו	695,101	634,780	602,065
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	136,461	121,182	152,771
הכנסות מעמלות	-	3,771	12,058
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	515,911	491,199	605,126
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	68,018	63,539	57,064
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	28,754	39,854	31,555
רווח לפני מס	**201,965**	**126,375**	**78,570**
רווח כולל לפני מס	**270,987**	**73,872**	**83,815**

ההכנסות מפרמיה בשנת 2012 הסתכמו בסך של כ- 695 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 635 מיליוני ש"ח בשנת 2011 וסך של 602 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 10% ושל כ- 5%, בהתאמה. העלייה נובעת מגידול בהיקף תיק הלקוחות לרבות בכלי רכב מסחריים.

הרווח הכולל לפני מס בשנת 2012 עמד על סך של כ- 271 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל לפני מס של כ- 74 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הגידול ברווח הכולל נובע בעיקר מהגורמים הבאים: מעלייה בהכנסות מהשקעות ומעלייה בשחרור הצבירה.

4.4.2.3 תחום פעילות ביטוח רכב רכוש

עיקרי תוצאות הפעילות בענף רכב רכוש (באלפי ש"ח):

	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
פרמיות ברוטו	996,957	904,352	902,069
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	23,185	18,407	24,706
הכנסות מעמלות	48,886	49,053	58,110
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	722,667	705,041	638,300
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	237,237	221,045	227,107
הוצאות הנהלה וכלליות אחרות	41,115	45,190	33,155
רווח (הפסד) לפני מס	**(11,469)**	**(47,083)**	**6,367**
רווח (הפסד) כולל לפני מס	**405**	**(55,297)**	**7,248**

הפרמיות ברוטו בשנת 2012 הסתכמו בסך של כ- 997 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 904 מיליוני ש"ח בשנת 2011 וסך של 902 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הפרמיה ברוטו בשנת 2012 לעומת שנת 2011 גדלה בשיעור של כ- 10% הנובעת בעיקרה מגידול במספר כלי הרכב המבוטחים.

הרווח הכולל לפני מס בשנת 2012 הינו בסך של כ- 0.4 מיליוני ש"ח לעומת הפסד כולל לפני מס של כ- 55 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ורווח כולל לפני מס בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח בשנת 2010. השינוי ברווח הכולל נובע בעיקר מהשיפור החיתומי, מעדכון בהערכת ההתחייבויות הביטוחיות הנובע מקיטון בהפרשה לפרמיה בחסר וכן מעלייה בהכנסות מהשקעות.

4.4.2.4 עיקרי תוצאות הפעילות בענפי ביטוח כללי אחר (באלפי ש"ח):

	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
פרמיות ברוטו	843,873	771,505	739,626
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	49,033	46,726	57,817
הכנסות מעמלות	99,903	100,759	96,575
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	465,860	407,291	462,797
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	213,575	198,360	201,447
הוצאות הנהלה וכלליות אחרות	36,700	45,708	31,070
רווח לפני מס	**23,294**	**43,858**	**69,303**
רווח כולל לפני מס	**46,088**	**25,752**	**70,934**

הפרמיות ברוטו בשנת 2012 הסתכמו בסך של כ- 844 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 772 מיליוני ש"ח בשנת 2011 וסך של 740 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 9% למול שנת 2011. הגידול בפרמיות השנה נובע מגידול למול שנה קודמת בסך של כ- 30 מיליוני ש"ח בענפי רכוש אחרים ומגידול בפרמיות בענפי חבויות אחרים בסך של כ- 42 מיליוני ש"ח. הגידול בפרמיות בענפי ביטוח כללי אחרים נובע בעיקר מגידול במספר הלקוחות העסקיים.

הרווח הכולל לפני מס בשנת 2012 הסתכם בסך של כ- 46 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל לפני מס של כ- 26 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ורווח כולל לפני מס בסך של כ- 71 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הרווח הכולל לפני מס בענפי רכוש אחרים הסתכם בשנת 2012 בכ- 11 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 25 מיליוני ש"ח בשנת 2011, ירידה של כ- 14 מיליוני ש"ח, והרווח הכולל לפני מס בענפי חבויות אחרים הסתכם בשנת 2012 בכ- 35 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 0.65 מיליוני ש"ח בשנת 2011, עלייה של כ- 34 מיליוני ש"ח.

הקיטון ברווח הכולל מענפי רכוש אחרים נובע בעיקר מגידול בעלות ביטוח משנה לכיסוי סיכוני רעידת אדמה, מעדכון הערכות אקטואריות שנרשמו בשנת הדוח לעומת שנה קודמת ומנגד מעלייה בהכנסות מהשקעות.

העלייה ברווח הכולל מענפי חבויות אחרים נובע בעיקר מהעלייה בהכנסות מהשקעות.

4.4.2.5 פרמיות ברוטו והרווח הכולל לפי תחומי פעילות בביטוח כללי (באלפי ש"ח):

	רכב רכוש	רכב חובה	רכוש ואחרים	חבויות	סה"כ
סה"כ פרמיות ברוטו					
01-12/2012	996,957	695,101	569,319	274,554	2,535,931
01-12/2011	904,352	634,780	539,307	232,198	2,310,637
01-12/2010	902,069	602,065	500,056	239,570	2,243,760
רווח (הפסד) כולל					
01-12/2012	405	270,987	10,861	35,227	317,480
01-12/2011	(55,297)	73,872	25,102	650	44,327
01-12/2010	7,248	83,815	33,875	37,059	161,997

4.4.3 תוצאות פעילות תחום ביטוח בריאות

	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
פרמיות שהורווחו ברוטו	427,580	370,920	336,664
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	42,214	28,118	39,809
הכנסות מעמלות	9,941	9,617	13,712
תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	416,977	239,487	271,406
עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	115,059	82,112	75,957
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	46,324	30,513	30,065
רווח לפני מס	**63,196**	**52,692**	**14,126**
רווח כולל לפני מס	**82,593**	**48,076**	**15,971**

ההכנסות מפרמיה שהורווחה בשנת 2012 הסתכמו בכ- 428 מיליוני ש"ח לעומת כ- 371 מיליוני ש"ח בשנת 2011 וסך של כ- 337 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 15% בשנת 2012 למול שנת 2011. העלייה בפרמיות נובעת בעיקר מגידול בהיקף תיק הלקוחות.

הרווח הכולל לפני מס בשנת 2012 הסתכם בסך של כ- 83 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל בסך של כ- 48 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ורווח בסך של כ- 16 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הגידול ברווח נובע בעיקר מחתימה במקביל על שני הסכמים עם מבטחי משנה של מנורה ביטוח (כמפורט בסעיף 1.3.2 לעיל) אשר הגדילו את הרווח לפני מס של מנורה ביטוח בתחום, באופן חד-פעמי, בסך של כ- 50 מיליוני ש"ח. בנוסף, חלה עלייה בהכנסות מהשקעות וגידול בפרמיה המורווחת ומנגד חל גידול בהוצאות הנהלה וכלליות ועמלות המיוחסות לתחום וכן גידול בהתחייבויות הביטוחיות.

4.4.4 תוצאות תחום פעילות שירותים ומוצרים פיננסים

תוצאות תחום פעילות זה מתייחסות לחברה בת - מנורה מבטחים פיננסים בע"מ (להלן: "**מנורה פיננסים**"), אשר פועלת באמצעות חברות בנות, ואינן כוללות את תוצאות מנורה מבטחים גמל ומנורה מבטחים מהנדסים (חברות בנות של מנורה פיננסים), שתוצאותיהן מוצגות בנפרד, במסגרת תוצאות תחום פעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח. תוצאות תחום פעילות זה נכללות במגזר שלא מיוחס למגזרי הפעילות בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה.

באלפי ש"ח	1-12/2012	1-12/2011	1-12/2010
הכנסות מדמי ניהול ומעמלות חיתום	66,483	89,299	102,463
רווחים/(הפסדים) מהשקעות, נטו	484	(384)	3,166
סה"כ הכנסות	66,967	88,915	105,629
סה"כ הוצאות	81,625	82,166	95,290
רווח לפני מסים על ההכנסה	(14,658)	6,749	10,339
רווח נקי לתקופה	**(13,325)**	**7,376**	**10,629**

ההתפתחויות בשוקי האג"ח והמניות ועליות השערים בהם הביאו לעלייה משמעותית בהיקף נכסי קרנות הנאמנות וניהול התיקים אשר הסתכמו נכון ליום 31 בדצמבר, 2012 לסך של כ- 8,084 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 5,455 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר, 2011.

ההפסד לשנת 2012 הסתכם בסך של כ- 13 מיליוני ש"ח לעומת רווח בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח בשנת 2011 ורווח בסך של כ- 11 מיליוני ש"ח בשנת 2010. השינוי ברווח בשנת 2012 לעומת שנת 2011 נובע בעיקר מהפחתה בגין ירידת ערך מוניטין של קרנות הנאמנות בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח. לפרטים נוספים ראה סעיף 7.1 להלן. בנוסף, קיימת ירידה בהכנסות מדמי ניהול ומנגד חלה ירידה בהוצאות מכירה ושיווק ובהוצאות הנהלה וכלליות.

4.5 תזרים מזומנים

תזרימי המזומנים נטו מפעילות שוטפת הסתכמו בשנת הדוח בכ- 760 מיליוני ש"ח.

תזרימי המזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה הסתכמו בשנת הדוח בסך של כ- 355 מיליוני ש"ח.

תזרימי המזומנים נטו ששימשו מפעילות מימון הסתכמו בשנת הדוח בכ- 224 מיליוני ש"ח.

לאחר השפעת שער החליפין על יתרות המזומנים בסך של כ- 3 מיליוני ש"ח, גדלו בתקופת הדוח, יתרת המזומנים בסך של כ- 178 מיליוני ש"ח.

יתרת המזומנים לתחילת השנה הסתכמה בכ- 837 מיליוני ש"ח. סה"כ המזומנים ושווי מזומנים לתום השנה הסתכם בסך של כ- 1,015 מיליוני ש"ח.

4.6 מקורות מימון

יתרת ההתחייבויות הפיננסיות לתאריך הדוח הינה 1,774 מיליוני ש"ח לעומת 1,952 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר, 2011.

היקפן הממוצע של ההתחייבויות הפיננסיות בשנת הדוח, הסתכם לסך של כ- 1,870 מיליוני ש"ח.

במסגרת דירוג אגרות החוב שגייסה, הצהירה החברה על כוונתה לשמור על נכסים נזילים וקווי אשראי בשיעור של 125% מהחזרי החוב (קרן וריבית) שנה מראש, בהתאם ללוח הסילוקין של אגרות החוב.

בשנת 2012 פרעה הקבוצה לבנקים ולגופים מוסדיים הלוואות בסך של כ- 224 מיליוני ש"ח (מתוכם כ- 84 מיליוני ש"ח, נפרעו על ידי החברה וכ- 128 מיליוני ש"ח נפרעו על ידי מנורה מבטחים ביטוח), לעומת סך של כ- 152 מיליוני ש"ח בשנת 2011 (מתוכם, כ- 75 מיליוני ש"ח, נפרעו על ידי החברה ו- 74 מיליוני ש"ח על ידי מנורה מבטחים ביטוח).

בתקופת הדוח, חילקה מנורה מבטחים ביטוח לחברה את מלוא (100%) מניות מנורה מבטחים פנסיה, ולאחר תאריך המאזן, גם את מלוא (100%) מניות שומרה, כדיבידנד בעין. ראה סעיף 1.3.4 לעיל ו- 9.2 להלן.

לפרטים נוספים בדבר אגרות החוב של החברה ודירוגן, ראה סעיף 8 להלן.

לחברה (בסולו) התחייבויות פיננסיות המסתכמות, נכון לתאריך הדוח, לסך של כ- 860 מיליוני ש"ח שמקורן בהנפקת שתי סדרות אג"ח ואשר פירעונן פרוס על פי לוחות הסילוקין על פני 8 עד 10 שנים. החברה רואה חשיבות לשמירה על נכסים פיננסיים זמינים בהיקף נדרש לצורך פירעון תשלומי האג"ח וכן לצורך מתן מענה לצרכיה השוטפים ולפעילות החברות המוחזקות. לעניין זה יצוין, כי לחברה נכסים פיננסיים שוטפים בהיקף של כ- 290 מיליוני ש"ח, וכן קווי אשראי בלתי מנוצלים בבנקים בסך של כ- 40 מיליוני ש"ח העומדים לרשותה לצרכי פעילותה השוטפת. לפרטים בעניין אגרות החוב של החברה, ראה גם סעיף 8 להלן.

5. דיווח בדבר חשיפה לסיכוני שוק ודרכי ניהולם

הדיווח בדבר ניהול הסיכונים המובא להלן מתייחס להשקעות של החברה והחברות המאוחדות שלה למעט המבטחים בקבוצה (מנורה מבטחים ביטוח, מנורה מבטחים פנסיה ושומרה), וזאת בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970.

לעניין ניהול הסיכונים במבטחים, בהתאם להוראות המפקח, ראה פרק 11 לדוח תיאור עסקי התאגיד.

5.1 האחראי/ת על ניהול הסיכונים בחברה

עד למחצית חודש נובמבר, 2012, האחראית בחברה לנושא ניהול הסיכונים הייתה ד"ר דנה הלר. ד"ר הלר בעלת תואר ד"ר מאוניברסיטת סטנפורד, בארה"ב, במנהל עסקים. בעבר, שימשה כסמנכ"ל בחברת בת של ברוקר הביטוח הבינלאומי Marsh & McLennan. יצוין, כי החל מהמועד האמור, משמש מר שי קומפל, מנהל הכספים של החברה גם כמנהל הסיכונים שלה[1], עד למינוי מחליף קבוע לד"ר הלר.

1 לפרטים לגבי הכשרתו וניסיונו של מר קומפל ראה סעיף 14 בדוח פרטים נוספים.

5.2 תיאור כללי של סיכוני השוק

סיכון השוק נובע מתנודתיות בשוויים ההוגן של מכשירים פיננסיים כתוצאה משינוי בשיעורי ריבית, שערי חליפין, מדדי מניות בארץ ובחו"ל וכדומה. החברה (וחברות הבנות שלה) חשופה לסיכוני שוק בתיק הנוסטרו וכן חשופה לשינויים בדמי ניהול אשר מושפעים משינוי בערכם של הנכסים אותם היא מנהלת באמצעות חברות הבנות שלה (הנכסים המנוהלים). במסגרת פעילותה העסקית, החברה רוכשת נכסים פיננסיים וריאליים כנגד הונה העצמי ואג"ח שגייסה מהציבור. בהתאם, החברה נחשפת לסיכוני השוק בצד הנכסים כמו גם בצד ההתחייבויות.

הנכסים המנוהלים במסגרת פעילות חברות הבת (מנורה מבטחים פנסיה, קופות גמל, מנורה מבטחים קרנות נאמנות ומנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות) חשופים לתנודתיות של גורמי סיכון השוק ובאים לידי ביטוי במחירי השוק של נכסים אלה. חברות אלו, מתאימות באופן יומי את ערך הנכסים המנוהלים למחירי השוק (Mark To Market) ואם מחיר השוק אינו זמין הן מחשבות שווי הוגן עפ"י מודל שיערוך (Mark To Model). התנודתיות בערך הנכסים והמכשירים הפיננסיים המנוהלים משפיעה על גובה דמי הניהול שחברות אלו גובות וכתוצאה מכך על רווחיותן. בנוסף, חברת הבת מנורה מבטחים גמל מנהלת חמש מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה. עיקר ההתחייבויות לעמיתי קופות אלה מגובה בפיקדונות בחשב הכללי, ואולם, החלק הלא מגובה מושפע משינויים בגורמי השוק וכך נוצרת חשיפה ישירה של הון החברה לסיכון שוק.

מנורה מבטחים חיתום וניהול משמשת כחתמית של הנפקות חדשות. כחלק מפעילותה, רוכשת החברה נכסים סחירים, לפיכך היא חשופה לשינויים במחירי הנכסים שרכשה. לתאריך הדוח החשיפה לסיכוני שוק אינה מהותית.

הנכסים המנוהלים במסגרת פעילות חברת הבת מנורה מבטחים נדל"ן, הכוללים השקעות והלוואות לחברות המשקיעות בנכסי נדל"ן בחו"ל, חשופים לסיכוני שוק בעיקר כתוצאה משינויים בשערי חליפין ובשיעורי הריבית. החברה חשופה לאיתנות הפיננסית והיציבות הפוליטית באיטליה וביוון דרך הלוואות החברה לחברת סולנגיה המפעילה אתרים ליצור אנרגיה סולארית במדינות אלו. חוזי ההתקשרות עבור שירותי סולנגיה באיטליה וביוון אל מול גופים ממשלתיים הינם ארוכי טווח ובתעריף קבוע המבטיח כושר החזר נאות של התחייבויותיה של סולנגיה למנורה נדל"ן. שינויים מהותיים בחוזים אלו כתוצאה מפגיעה באיתנות הפיננסית של איטליה ו/או יוון, או שינויים רגולטוריים כתוצאה משינויים פוליטיים יכולים להיות בעלי השפעה מהותית על יכולת ההחזר של סולנגיה. שוויין ההוגן של ההלוואות של מנורה נדל"ן לסולנגיה הינו כ- 61 מיליוני ש"ח.

5.3 שינויים בחשיפות בתקופת הדיווח

5.3.1 חשיפה לסיכון ריבית (Interest Rate Risk)

החשיפה של הקבוצה לסיכון הריבית נובעת מהשפעתם של שינויים בעקומי הריבית הריאלית והנומינלית בארץ ובחו"ל על שווים ההוגן של נכסי החוב הסחירים ושאינם סחירים וכן שוויין ההוגן של ההתחייבויות הפיננסיות הסחירות ושאינן סחירות. יצוין, כי בקופות הגמל מבטיחות תשואה מרכיב הפיקדונות שהושקעו בחשב הכללי לא נלקחו בחשבון בחישוב החשיפה לסיכון הריבית מאחר והינן מגודרות כנגד זכויות העמיתים. חשיפת נכסי הקבוצה לסיכון זה (במונחי שווי הוגן) הסתכמה בסוף שנת 2012 בסך 1,214 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת 1,134 מיליוני ש"ח). חשיפת התחייבויות הקבוצה (במונחי שווי הוגן) לסיכון זה הסתכמה בסוף שנת 2012 בסך 966 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת 994 מיליוני ש"ח).

5.3.2 חשיפה לסיכון מטבע (Currency Risk)

חשיפת המט"ח העיקרית של הקבוצה הינה לדולר וליורו. חשיפה זו נובעת בעיקר מפעילות חברת הבת מנורה מבטחים נדל"ן. החברה מגדרת סיכון זה באופן חלקי באמצעות נגזרי מטבע. חלה עליה מתונה בחשיפה לסיכון המט"ח במהלך שנת 2012. סך החשיפה למט"ח עומדת על כ 57 מיליוני ש"ח.

5.3.3 חשיפה לסיכון מניות (מניות, קרנות, ומכשירים הוניים) (Equity Risk)

הקבוצה חשופה לשינויים בשווי השוק של מכשירים הוניים כתוצאה מתנודתיות בשוק ההון בארץ ובחו"ל. חשיפת החברה לסיכון זה (במונחי שווי הוגן) הסתכמה

בסוף שנת 2012 בסך של כ- 92 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת כ-84 מיליוני ש"ח). ראה סעיף 5.6.1 לעניין מבחן רגישות המתייחס לסיכון זה.

5.3.4 חשיפה לסיכון אשראי (Spread Risk/ Credit Default Risk)

הקבוצה חשופה לשינויים בשווי ההוגן של אג"ח קונצרני סחיר כתוצאה מהתרחבות של מרווח האשראי הגלום במחיר האיגרת כאשר ישנה הרעה בהערכת השוק לגבי יכולתו של המנפיק/לווה לעמוד בהתחייבויותיו. כמו כן, הקבוצה חשופה לסיכון האשראי הגלום בנכסי חוב סחירים ולא סחירים כתוצאה משינוי בהסתברות שהחברות שהנפיקו חוב, יהפכו לחדלות פירעון, לא ישלמו את הריבית ו/או הקרן והקבוצה תאלץ להכיר בהפסד ולהפחית ערך בספרים. הקבוצה רושמת את השקעותיה באג"ח סחיר לפי שווי שוק ואת השקעותיה באג"ח לא סחיר לפי עלות מותאמת. החשיפה הכוללת של הקבוצה לסיכון אשראי (במונחי שווי הוגן) היא 1,246 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת 1,082 מיליוני ש"ח).

5.3.5 חשיפה לשינויים במחירי הנדל"ן (Property Risk)

החברה חשופה לשינויים בשוק הנדל"ן במסגרת פעילותה של מנורה נדל"ן במדינות רוסיה, הודו, בגובה של 157 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת 150 מיליוני ש"ח). שווין ההוגן של ההלוואות שהעמידה מנורה נדל"ן לחברות המוחזקות שלה והשקעותיה בהן מושפע משינויים בשווי נכסי הנדל"ן באזורים הרלבנטיים. לא חל שינוי משמעותי במהלך שנת 2012 בחשיפה לסיכון הנדל"ן.

5.3.6 חשיפה לסיכון בסיס (Basis Risk)

החשיפה של הקבוצה לסיכון בסיס נובעת מבסיסי הצמדה שונים של נכסיה והתחייבויותיה. לא חל שינוי מהותי בסיכון הבסיס.

5.4 מדיניות החברה בניהול סיכוני השוק והפיקוח עליהם

עיקר פעילותה של הקבוצה, ומכאן הסיכונים העיקריים אליהם היא חשופה, כרוכים בפעילותה העיקרית שהינה פעילות המבטחים. לתיאור סיכונים אלה דרכי ניהולם והפיקוח עליהם ראה באור 37 לדוח הכספי. בהתייחס לפעילות שהינה נשוא פרק זה, עיקרי מדיניות ניהול סיכוני שוק נקבעת ע"י האורגנים השונים המתאימים של חברות הבת המתכנסות תקופתית. הדירקטוריונים של חברות הבנות השונות מקבלים דיווחים ועדכונים תקופתיים, ומקיימים, מעת לעת, דיונים בהתייחס לחשיפות אלו.

מדיניות השקעות כספי הנוסטרו קובעת כי הכספים יושקעו בנכסים נזילים וסחירים ובמח"מ בינוני. עיקר ההשקעות תבוצענה בניירות ערך, בעיקר אג"ח ממשלתי ואג"ח קונצרני (בדרוג השקעה) וכן בפיקדונות קצרים בבנקים מסחריים. מקצת ההשקעות תבוצענה בנכסי סיכון כדוגמת אג"ח קונצרני ברמת סיכון גבוהה ובמניות סחירות בארץ ובחו"ל תוך קביעת מגבלת השקעה מקסימלית להשקעות אלו. החברה מחזיקה בנגזרים המיועדים לגידור החשיפה למט"ח כתוצאה מפעילותה של חברת הבת מנורה מבטחים נדל"ן בחו"ל. הנגזרים הם עסקאות אקדמה על שער הדולר ושער היורו. מבחני הרגישות לגורם סיכון המט"ח כוללים גם את השפעת הפוזיציות בנגזרים אלה. בקופות המבטיחות לעמיתים תשואה קיימת התחייבות של מדינת ישראל בצורת פיקדונות בחשב הכללי בשיעור של בין 75% ל- 89% מנכסי הקופות. היתרה מתמקדת בהשקעה באפיקים בעלי תנודתיות נמוכה כגון פיקדונות בנקאיים ונכסי חוב לא סחירים בדרוג השקעה וכן באג"ח סחיר.

מדיניות ההשקעות של כספי הנוסטרו של החברות הבנות נקבעת ומפוקחת ע"י הדירקטוריון של כל אחת מהחברות ובהתאם לאופי פעילותה.

מדיניות החברה בניהול סיכוני השוק במנורה נדל"ן מתמקדת בקביעת מסגרת אשראי לפעילות החברה, בפיזור גיאוגרפי וחלוקה לפרופילי סיכון שונים של ההשקעות.

מדיניות ניהול כספי הנוסטרו של חברת קופות הגמל, כפי שאושרה בדירקטוריון הגמל קובעת כי הכספים יושקעו בנכסים בעלי סיכון נמוך כדוגמת אג"ח ממשלתי ופיקדונות בנקאיים.

מדיניות ניהול כספי הנוסטרו של חברת החיתום קובעת כי עודפי המזומנים יושקעו באג"ח ממשלתי ובאג"ח קונצרני בדירוג בקבוצת AA ומעלה.

5.5 מאזן בסיסי הצמדה

מאזן הצמדה בלי ביטוח ליום 31 בדצמבר 2012

מיליוני ש"ח	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו (*)	פריטים לא פיננסים ואחרים	חברת ביטוח	סה"כ
נכסים בלתי מוחשים	-	-	-	757	415	1,172
נכסי מיסים נדחים	-	-	-	1		1
הוצאות רכישה נדחות	-	-	-	-	1,054	1,054
רכוש קבוע	-	-	-	3	418	421
השקעות בחברות כלולות	-	-	9	-	178	187
נדל"ן להשקעה	-	-	-	127	68	195
נכסי ביטוח משנה	-	-	-	-	1,558	1,558
נכסי מיסים שוטפים	-	20	-	-	130	150
חייבים ויתרות חובה	3	5	-	2	99	109
פרמיות לגבייה	-	-	-	-	573	573
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	13,076	13,076
השקעות פיננסיות אחרות:						
נכסי חוב סחירים	129	240	3	-	3,947	4,319
נכסי חוב שאינם סחירים	19	4,424	198	-	5,499	10,140
מניות	13	-	4	-	249	266
אחרות	47	4	30	-	498	579
סה"כ השקעות פיננסיות	**208**	**4,668**	**235**	**-**	**10,193**	**15,304**
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים						
תלויי תשואה	-	-	-	-	619	619
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	86	-	7	-	303	396
סך הכל נכסים	**297**	**4,693**	**251**	**890**	**28,684**	**34,815**
סך הכל הון	**-**	**-**	**-**	**805**	**1,822**	**2,627**
התחייבויות						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	-	4,595	-	-	10,473	15,068
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	-	-	-	-	13,720	13,720
התחייבויות מסים נדחים	-	-	-	38	97	135
התחייבות בשל הטבות לעובדים, נטו	17	-	-	-	126	143
התחייבויות בגין מסים שוטפים	-	2	-	-	6	8
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות	-		9	-	-	9
זכאים ויתרות זכות	24	5	-	7	1,263	1,299
התחייבויות פיננסיות	22	607		-	1,177	1,806
סך הכל התחייבויות	**63**	**5,209**	**9**	**45**	**26,862**	**32,188**
סך הכל הון והתחייבויות	**63**	**5,209**	**9**	**850**	**28,684**	**34,815**
סך הכל חשיפה מאזנית	234	(516)	242	40	-	-
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	185	-	(185)	-	-	-
סך הכל חשיפה	**419**	**(516)**	**57**	**40**	**-**	**-**

(*) בעיקר דולר ויורו.

עיקר החשיפה לסיכוני בסיס נובע מהתחייבויות צמודות מדד אשר הושקעו בחלקן בחברת בת במטבע הרלבנטי לפעילותה, לפי העניין (דולר ו/או יורו). החברה חשופה לעליית מדד

המחירים לצרכן אשר עשויה לגרום לעלייה בהוצאות המימון שלה. כ- 75% מהחשיפה לשינויים בשער חליפין של השקל מול הדולר והיורו מגודרת באמצעות נגזרי מטבע (חוזי מטבע).

5.6 מבחני רגישות

בטבלאות שלהלן מוצגים נכסיה והתחייבויותיה הכספיים של החברה לפי שווים ההוגן (עמודה אמצעית). כמו כן, נמדדה השפעתם של שינויים בגורמי שוק שונים על שווים ההוגן של הנכסים וההתחייבויות. מבחני הרגישות המוצגים כוללים גורמי סיכון שהשפעתם בתרחיש הקיצוני ביותר הינו מהותי.

שווים ההוגן של הנכסים וההתחייבויות החשופים לשינוי בעקומי הריבית מחושבים כערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים, רבעוניים, מהוונים לפי עקום הריבית חסרת הסיכון המתאים בתוספת המרווח ההולם את דרוג נייר הערך הרלבנטי. שווים ההוגן של הנכסים החשופים לשינויים בשוק המניות מחושב לפי מחירם בשוק (Mark To Market) או לפי הערכה כלכלית חיצונית של שווים ההוגן. גורם השוק שנבחר לביצוע מבחן הרגישות הוא מדד ת"א 100, עבור חשיפה למניות בישראל ומדד S&P500 עבור חשיפה למניות בחו"ל.

5.6.1 מבחני רגישות לגורם סיכון ריבית

כל הסכומים נקובים באלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2012

(באלפי ש"ח)	גורם סיכון- ריבית ריאלית	עליית ריבית ריאלית של 2%	עלייה יחסית של 10% בעקום הריבית הריאלית	עלייה יחסית של 5% בעקום הריבית הריאלית	שווי הוגן	ירידה יחסית של 5% בעקום הריבית הריאלית	ירידה יחסית של 10% בעקום הריבית הריאלית	ירידת ריבית ריאלית של 2%
נכסי חוב סחירים		(16,561)	(391)	(196)	242,843	197	395	18,917
נכסי חוב לא סחירים		(83,370)	(4,563)	(2,289)	757,874	2,321	4,658	103,165
אג"ח סחיר שהונפק		41,653	534	267	(663,721)	(268)	(537)	(46,463)
אג"ח לא סחיר שהונפק		31,619	1,402	702	(279,759)	(705)	(1,414)	(37,055)
סה"כ		**(26,659)**	**(3,018)**	**(1,516)**	**57,237**	**1,545**	**3,102**	**38,564**

כל הסכומים נקובים באלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2011

גורם סיכון- ריבית ריאלית	עליית ריבית ריאלית של 2%	עלייה יחסית של 10% בעקום הריבית הריאלית	עלייה יחסית של 5% בעקום הריבית הריאלית	שווי הוגן	ירידה יחסית של 5% בעקום הריבית הריאלית	ירידה יחסית של 10% בעקום הריבית הריאלית	ירידת ריבית ריאלית של 2%
נכסי חוב סחירים	(20,499)	(1,426)	(716)	360,794	721	1,448	23,374
נכסי חוב לא סחירים	(66,327)	(7,010)	(3,528)	593,964	3,577	7,203	81,561
אג"ח סחיר שהונפק	50,459	3,391	1,700	(723,461)	(1,708)	(3,425)	(56,936)
אג"ח לא סחיר שהונפק	28,852	2,918	1,466	(238,300)	(1,479)	(2,971)	(34,265)
סה"כ	**(7,515)**	**(2,127)**	**(1,078)**	**(7,003)**	**1,111**	**2,255**	**13,734**

5.6.2 מבחני רגישות לגורם סיכון מניות

כל הסכומים נקובים באלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2012

	תרחיש קיצון (עלייה)*	עלייה במדדי מניות של 10%	עלייה במדדי מניות של 5%	שווי הוגן	ירידה במדדי מניות של 5%	ירידה במדדי מניות של 10%	תרחיש קיצון (ירידה)*
מניות סחירות	2,472	1,975	987	19,745	(987)	(1,975)	(2,472)
קרנות ולא סחירות	8,985	7,193	3,596	71,927	(3,596)	(7,193)	(8,985)
סה"כ	**11,457**	**9,168**	**4,583**	**91,672**	**(4,583)**	**(9,168)**	**(11,457)**

כל הסכומים נקובים באלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2011

	תרחיש קיצון (עלייה)*	עלייה במדדי מניות של 10%	עלייה במדדי מניות של 5%	שווי הוגן	ירידה במדדי מניות של 5%	ירידה במדדי מניות של 10%	תרחיש קיצון (ירידה)*
מניות סחירות	1,522	1,354	677	13,542	(677)	(1,354)	(1,522)
קרנות ולא סחירות	9,012	7,019	3,510	70,195	(3,510)	(7,019)	(9,012)
סה"כ	**10,534**	**8,374**	**4,187**	**83,737**	**(4,187)**	**(8,374)**	**(10,534)**

* עבור מניות בחו"ל - תרחיש קיצון נבחר ל- 17%, בהתבסס על השינוי המקסימאלי במדדי המניות, בתאריך 12 באוקטובר 2008: S&P500 שינוי של כ-15% ו- FTSE Eurotop 100 שינוי של כ-16%.

עבור מניות בארץ - שינוי יומי קיצוני במדד מניות ת"א 100 נצפה סביב 10%, לפיכך תרחיש הקיצון זהה לתרחיש 10%.

6. היבטי ממשל תאגידי

6.1 דיווח על דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית

ראה סעיף 14 לפרק ה' - דוח פרטים נוספים וסעיף 12 בשאלון ממשל תאגידי המצורף אליו.

6.2 גילוי בדבר שיעור הדירקטורים בלתי תלויים בתאגיד

ראה סעיף 2 בשאלון ממשל תאגידי המצורף לפרק ה' - דוח פרטים נוספים להלן.

6.3 מורשי חתימה עצמאיים

נכון למועד הדוח, אין בחברה מורשי חתימה עצמאים, כהגדרתם בסעיף 37(ד) לחוק ניירות ערך, תשכ"ח-1967.

6.4 תרומות

החברות בקבוצה נוהגות, מעת לעת, לתרום למטרות חברתיות שונות, בהתאם לשיקול דעתן. בשנת 2012 הסתכם היקף התרומות של הקבוצה לסך של כ- 303 אלפי ש"ח. לא נקבעה מדיניות מוסדרת לעניין זה.

6.5 גילוי בדבר מבקר פנימי בתאגיד

6.5.1 פרטי המבקר הפנימי

החל מיום 1 באוגוסט 2012, כיהן ה"ה רו"ח מאיר איליה (M.B.A, LL.M), (שותף) ממשרד רואה החשבון רוזנבלום הולצמן, כמבקר הפנימי הראשי של החברה ושל חברות בנות נוספות בקבוצה, וזאת לאחר שה"ה רו"ח שמואל שורץ, חדל מלכהן כמבקר הפנימי הראשי של החברה ושל חברות נוספות בקבוצה, החל מיום 1 במאי 2012, וזאת לפי בקשתו ומטעמים שאין בהם עניין לציבור (להלן: "**המבקרים הפנימיים**"). מר איליה מונה למבקר פנימי לתקופה זמנית, וזאת עד למינוי מבקר פנים קבוע, עובד החברה, בהתאם למדיניות החברה.

לאחר תקופת הדוח, ביום 28 בפברואר 2013, סיים ה"ה מאיר איליה את כהונתו כמבקר הפנימי של החברה, לאור מינויה של ה"ה אתי הירשמן, רו"ח, למבקרת פנים בחברה ובחברות בנות נוספות בקבוצה, בתוקף החל מיום 1 במרס 2013. לפרטים נוספים בעניין חילופי המבקרים, ראה סעיף 1.3.9 לעיל ו- 9.1 להלן.

המבקרים הפנימיים עמדו בכל התנאים הקבועים בסעיף 3(א) לחוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב-1992 (להלן: "**חוק הביקורת הפנימית**") ובהוראות סעיף 8 לחוק האמור וכן בהוראות סעיף 146(ב) לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "**חוק החברות**").

למיטב ידיעת החברה, המבקרים הפנימיים אינם מחזיקים בניירות ערך של החברה או של גוף קשור אליה.

6.5.2 דרך המינוי

ה"ה שמואל שורץ, מונה לתפקידו ביום 8 בינואר 2007 (ועד ליום 1 במאי, 2012, כאמור) על פי המלצת ועדת הביקורת ובאישור הדירקטוריון. המינוי אושר על רקע השכלתו, כישוריו וניסיונו בחברה ובמנורה מבטחים ביטוח בתפקידו הקודם כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבות וכספים במשך תקופה של כ- 7 שנים. המבקר הפנימי היה עובד החברה. למעט תפקידו כמבקר פנימי של החברה והחברות בקבוצה לא מילא המבקר הפנימי תפקיד אחר בקבוצה.

ה"ה מאיר איליה, מונה לתפקידו ביום 1 באוגוסט 2012 (ועד ליום 28 בפברואר 2013, כאמור), על פי המלצת ועדת הביקורת ובאישור הדירקטוריון. המינוי אושר על רקע השכלתו, כישוריו וניסיונו הרב בביצוע ביקורות בתחומים בהם פועלת החברה וחברות נוספות בקבוצה ובכלל זה כמבקרה הפנימי של שומרה (חברת ביטוח בקבוצה). מר איליה העניק את שירותי הביקורת, במיקור חוץ ולא כעובד החברה. למעט תפקידו כמבקר פנימי של החברה והחברות בקבוצה, לא ממלא מר איליה תפקיד אחר בקבוצה.

6.5.3 זהות הממונה על המבקר הפנימי

הממונה הארגוני על המבקרים הפנימיים הינו יו"ר הדירקטוריון.

6.5.4 תכנית עבודה

תכנית העבודה של הביקורת הפנימית הינה שנתית. תכנית העבודה לשנת 2012, התמקדה בעיקרה בפעילות חברות הבנות ובעיקר במנורה מבטחים ביטוח וכן בקבוצת הפיננסים. מטבע היותה של החברה חברת החזקות, מרבית משאבי הביקורת הושקעו כמתואר להלן בחברות הבנות כאשר תכנית הביקורת בחברה הינה שיורית באופייה תוך התחשבות בסיכונים השיוריים שלה ובקיומן של בקרות הולמות ובממצאי ביקורת בשנים קודמות. תכנית העבודה לשנת 2012 וכן התכנית הרב שנתית לשנים 2012 עד 2015, במנורה מבטחים ביטוח, הסתמכה על סקר סיכונים עדכני שנערך על ידי גורם מקצועי וכן על סמך התייעצויות שקיים המבקר עם גורמים פנימיים וחיצוניים, לרבות רואה חשבון מבקר ובאישור ועדת הביקורת, תוך התחשבות בצרכים ובאילוצים אד-הוק. תכנית הביקורת מותירה בידי המבקר הפנימי שיקול דעת לביצוע שינויים לא מהותיים בתכנית בהתחשב בצרכים אד-הוק.

6.5.5 ביקורת בחו"ל או של תאגידים מוחזקים

המבקרים הפנימיים של החברה שימשו גם כמבקרים הפנימיים הראשיים של מנורה מבטחים ביטוח (חברה בת של החברה) שמהווה החזקה עיקרית של החברה ולכן, פעילות הביקורת התמקדה בה. לקבוצה 4 גופים מוסדיים נוספים בהן מתבצעת ביקורת פנימית כלהלן: מנורה מבטחים פנסיה (חברה בת של החברה) ומנורה מבטחים גמל וקרן המהנדסים (חברות בנות של מנורה מבטחים פיננסים), בהן מבוצעת עבודת הביקורת על ידי מבקר פנימי ייעודי, במשרה מלאה, הנעזר גם בשירותי מיקור חוץ לצורך עבודת הביקורת; בשומרה - בה הביקורת נערכת על ידי מר איליה, המעניק את שירותיו במיקור חוץ. תכניות הביקורת לשנת 2012, במנורה מבטחים פנסיה, במנורה מבטחים גמל ובשומרה, הוכנו בתיאום עם המבקר הפנימי של החברה ודוחות הביקורת מועברים באופן שוטף למבקר הפנימי של החברה.

במנורה מבטחים נדל"ן, חברה בת של החברה, אשר פעילותה מתרכזת בחו"ל, מבוצעת ביקורת שוטפת על פי תכנית ביקורת שנקבעה ואושרה ע"י דירקטוריון מנורה נדל"ן.

6.5.6 היקף הביקורת הפנימית

היקף פעילות הביקורת לפי מספר שעות בתאגיד ובתאגידים מוחזקים נקבע לעניין הגופים המוסדיים שבקבוצה בהתבסס על סקרי סיכונים ובהתאם להוראות הממונה על שוק ההון לעניין זה, ולעניין גופים פיננסים אחרים בקבוצה בהתבסס על סקרי סיכונים או על הערכת סיכונים, תוך התחשבות בצרכים ובאילוצים אד-הוק, וכמפורט להלן:

שם החברה	שעות ביקורת	שעות ביקורת ע"י מיקור חוץ
מנורה מבטחים החזקות (כולל מנורה מבטחים ביטוח - כהחזקה עיקרית של החברה)	16,379	280
במנורה מבטחים פיננסים, והחברות הבנות שלה ובכלל זה בקרן השתלמות מהנדסים (למעט מנורה מבטחים גמל)	810	440
במנורה מבטחים נדל"ן	100	---
שומרה	---	1,500
מנורה מבטחים פנסיה ומנורה מבטחים גמל	9,589	1,726
סה"כ	**26,878**	**3,946**

מתוך סך כולל של 30,824 שעות ביקורת בקבוצה, לשנת 2012, היקף השעות שבאחריות ישירה של המבקר הראשי עמד על 18,009 שעות.

היקף עבודת הביקורת הפנימית, ברמת הקבוצה, קטן בכ- 9%, ביחס לתקופת הדיווח האחרונה, זאת בהתאם לתכנית הביקורת שאושרה כאמור בהתבסס על סקרי הסיכונים הנ"ל.

6.5.7 עריכת הביקורת

הביקורת מבוצעת ונערכת על פי התקנים המקצועיים ובהתאם להנחיות מקצועיות של הלשכה הבינלאומית של המבקרים הפנימיים (IIA) אשר אומצו על ידי IIA ישראל – איגוד המבקרים הפנימיים בישראל. וכן בהתאם להוראות הדין הרלבנטיות לכל חברה בקבוצה, לפי העניין. הדירקטוריון, באמצעות ועדת הביקורת, מפקח על עבודת המבקר הפנימי בחברה.

6.5.8 גישה למידע

למבקר הפנימי ולשאר המבקרים במערך הביקורת בקבוצה, גישה חופשית לכל מקור מידע, לרבות למסמכים, למאגר רגיל או ממוחשב ולנתונים כספיים. האמור בפסקה זו מתקיים גם לגבי החברות בנות של החברה בהן מכהן מבקר הפנים.

6.5.9 דין וחשבון המבקר הפנימי

דוחות הביקורת של המבקר הפנימי מוגשים בכתב, לאחר שמתקיימים דיונים עם המבוקרים על טיוטות דוחות הביקורת. הדוחות מובאים לעיון יו"ר הדירקטוריון והמנכ"ל ולאחר מכן מובאים לדיון בוועדת הביקורת. בנוסף, מוגשים לוועדת הביקורת דוחות מעקב אחר ביצוע המלצות המבקר שעלו בדוחות הביקורת הקודמים.

במהלך תקופת הדוח, התקיימו 9 ישיבות של ועדת הביקורת של החברה, במועדים הבאים: 30.1.12, 13.2.12, 26.3.12, 21.5.12, 19.7.12, 26.7.12, 23.9.12, 26.11.12, 23.12.12 וכן התקבלו שתי החלטות בכתב, בימים 28.5.12 ו- 10.12.12.

עוד יצוין, כי בתאגידים המוחזקים על ידי החברה, הוגשו דוחות ביקורת רבים נוספים, דוחות בדיקה אד-הוק, לפי העניין, ודוחות מעקב, אשר נדונו בוועדות הביקורת הרלבנטיות.

6.5.10 הערכת הדירקטוריון את פעילות המבקר הפנימי

בכל הגופים המוסדיים בקבוצה ובמרבית החברות המוחזקות, מתקיימת פעילות ביקורת פנימית ייעודית ודוחות הביקורת נדונים בוועדות ביקורת של אותם תאגידים. ועדת הביקורת של החברה דנה אך ורק בנושאים הנוגעים לחברה ישירות תוך קבלת דיווח על ממצאי ביקורת מהותיים וחריגים בחברות מוחזקות. על רקע האמור, הדירקטוריון לאחר שרשם לפניו את הסברי מבקר הפנים לגבי תכנית העבודה והתאמתה להוראות הדין, תוך התייחסות לנתונים לגבי היחס בין פעילות ביקורת הפנים באמצעות עובדי המערך לבין פעילות באמצעות מיקור חוץ, וכן מידע לגבי עובדי המערך בקבוצה ונתוני רקע נוספים, הניח דעתו כי בידי הביקורת הפנימית המשאבים והכלים הנחוצים לצורך מילוי תפקידה, בשים לב, בין השאר, לצרכיה המיוחדים של החברה, כחברת החזקות ללא פעילות עסקית עצמאית, לגודלה ומורכבות פעילותה.

להערכת הדירקטוריון, היקף, אופי, רציפות הפעילות ותכנית העבודה של המבקר הפנימי סבירים בנסיבות העניין, ויש בהם כדי להגשים את מטרות הביקורת הפנימית בקבוצה. בנוסף, יצוין, כי בשנת 2012 בוצעה הערכה בלתי תלויה של פעילות הביקורת הפנימית וזאת בהתאם לתקנים המקצועיים. בהתאם להערכה, צוין, כי הביקורת הפנימית בחברה מבוצעת ברמה מקצועית גבוהה ועל פי הסטנדרטים המקצועיים המקובלים.

6.5.11 תגמול

ה"ה שורץ, הועסק על-פי הסכם עבודה אישי כעובד הקבוצה במשרה מלאה וקיבל שכר חודשי ומענק קבוע וכן היה זכאי להטבות סוציאליות ונלוות כמקובל ויחידות "פאנטום", במסגרת תכנית תגמול לנושאי משרה שאישר הדירקטוריון בשנת 2010.

עלות תגמולו של מר שוורץ בשנת הדוח (כולל מענק פרישה) עמדה על סך של 1,394 אלפי ש"ח. יצוין, כי עם פרישתו של מר שורץ פקע תוקפן של יחידות הפאנטום הנ"ל.

המבקר הפנימי ה"ה איליה תוגמל לפי סכום חודשי קבוע כנגד חשבונית. בתקופת הדוח הסתכם התגמול ששולם לסך של 300,000 ש"ח (לא כולל מע"מ).

דירקטוריון החברה סבור כי תגמול המבקרים הפנימיים הלם את היקף פעילותם ותפקודם ולא היה בו כדי להשפיע על שיקול דעתם המקצועי.

6.6 גילוי בדבר שכר רואי החשבון המבקרים

רואי החשבון המבקרים של החברה והחברות שבשליטתה (לרבות מנורה מבטחים ביטוח, מנורה מבטחים פנסיה, מנורה מבטחים פיננסיים ושומרה), הינם קוסט פורר גבאי את קסירר רואי חשבון, המכהנים בתפקידם החל משנת 1999. השותף האחראי הינו רו"ח יאיר קופל.

שכר באלפי ש"ח (לא כולל מע"מ):

	לשנת 2012			לשנת 2011		
	ביקורת					
	ושירותי מס*	שירותים אחרים	סה"כ	ביקורת ושירותי מס	שירותים אחרים	סה"כ
החברה	220	213	433	220	-	220
מנורה מבטחים ביטוח	3,047	2,690	5,737	3,099	1,523	4,622
שומרה	435	-	435	435	-	435
מנורה מבטחים פנסיה	589	68	657	580	45	625
חברות אחרות	420	180	600	458	60	518
סה"כ	**4,711**	**3,151**	**7,862**	**4,792**	**1,628**	**6,420**

היקף שעות עבודה:

	לשנת 2012			לשנת 2011		
	ביקורת					
	ושירותי מס*	שירותים אחרים	סה"כ	ביקורת ושירותי מס	שירותים אחרים	סה"כ
החברה	990	842	1,832	915	-	915
מנורה מבטחים ביטוח	16,367	9,952	26,319	14,247	5,413	19,660
שומרה	2,200	-	2,200	2,090	-	2,090
מנורה מבטחים פנסיה	2,072	180	2,252	2,100	100	2,200
חברות אחרות	2,109	730	2,839	2,149	240	2,389
סה"כ	**23,738**	**11,704**	**35,442**	**21,501**	**5,753**	**27,254**

* כולל ביקורת SOX404.

**שכר בגין שירותים אחרים מתייחס לייעוץ אקטוארי, שירותי מיסוי, סקר סיכונים וייעוץ בנושא ענ"א.

שכר הטרחה של רואי החשבון בגין שירותי ביקורת נקבע על ידי הנהלת החברה באישור הדירקטוריון וזאת לאחר משא ומתן בהתבסס, בין היתר, על תעריף מקובל עבור ביקורת בתאגידים שפעילותם מחייבת מומחיות והבנה מעמיקים בסביבה החשבונאית והעסקית הרלבנטיים ומאושר על ידי הדירקטוריון.

6.7 גילוי בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים בחברה

ראה סעיפים 30 עד 32 לשאלון ממשל תאגידי המצורף לפרק פרטים נוספים להלן.

6.8 שיקולי הדירקטוריון למתן תשלומים לנושאי משרה בכירה

ככלל ההתקשרות עם נושאי המשרה בקבוצה נעשית על פי סיכום אישי בין נושא המשרה לבין החברה הרלבנטית בקבוצה. ככלל, הסיכום כולל פירוט לגבי השכר, התנאים הסוציאליים, התשלומים הנלווים, תנאי פרישה והגבלות בדבר סודיות ואי תחרות בגמר ההעסקה של נושא המשרה. תנאי ההעסקה נגזרים בעיקרם מהיקף אחריותו ומורכבות תפקידו של נושא המשרה.

בנוסף, זכאים נושאי המשרה הכפופים לתכנית התגמול הכוללת שאישר הדירקטוריון בהתאם לתנאי התכנית, כפי שתהיה מעת לעת, לבונוס כפי שיאושר מדי שנה או מעת לעת, על ידי האורגנים המוסמכים ("**תכנית התגמול**"). חלק מנושאי המשרה זכאים גם ליחידות תגמול (פאנטום) בהתאם לתכנית התגמול הכוללת הנ"ל אשר אושרה בחודש דצמבר 2010. לפרטים נוספים אודות תכנית התגמול, ראה סעיף 6 לדוח פרטים נוספים.

בחודש נובמבר 2012 פורסם תיקון 20 לחוק החברות ("**תיקון 20**" או "**התיקון**") שעניינו הליכים לאישור תגמול לנושאי משרה בחברות ציבוריות. התיקון מחייב, בין היתר, אימוץ מדיניות תגמול לנושאי משרה בידי חברות ציבוריות בתוך תשעה חודשים ממועד כניסת התיקון לתוקף, לרבות באישור האסיפה הכללית של החברה ברוב מיוחד.

בהתאם להוראות תיקון 20 מינה דירקטוריון החברה בחודש דצמבר 2012 ועדת תגמול לחברה ("**ועדת התגמול**"). ועדת התגמול החלה לפעול לגיבוש מדיניות תגמול עליה תמליץ לדירקטוריון ואשר תובא לאישור האסיפה הכללית כאמור לעיל.

הקשר בין התגמולים שניתנו לפי תקנה 21 לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970, לבין תרומת מקבל התגמולים

ועדת התגמול של החברה בישיבתה מיום 20 במרס 2013 ודירקטוריון החברה בישיבתו מיום 24 במרס 2013, בחנו את פרטי התגמולים הניתנים לנושאי משרה הבכירה בחברה בנפרד (ה"ה מנחם גורביץ, ארי קלמן, יוני טל ושי קומפל) המפורטים במסגרת הגילוי בסעיף 8 לפרק פרטים נוספים להלן (חלק ה' לדוח התקופתי) בהתאם לתקנה 21 לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים) התש"ל-1970 ("**תקנות הדיווח**")("**נושאי משרה בכירה**"). במסגרת זו, ובהתאם לתקנה 10ב(4) לתקנות הדיווח דנו האורגנים הנ"ל בקשר בין התגמולים שניתנו בשנת 2012 לכל אחד מנושאי המשרה הבכירה בחברה לרבות המענקים ששולמו להם בגין שנת 2012. לבין פעילותו ותרומתו לחברה ואת עמידתו בדרישות תפקידו בתקופת הדוח. יצוין

כי בחינה כאמור בוצעה על ידי דירקטוריון החברה, גם ביחס לעובדי חברות מוחזקות שתנאי התגמול שלהם מפורטים בתקנות 21 ו- 22 בפרק פרטים נוספים (ה"ה מוטי רוזן, מנחם הרפז, יהודה בן אסאייג, ערן גריפל, גרשון גורביץ), זאת בהמשך לבחינת ההוגנות והסבירות של התגמול המשולם להם המתבצעת על ידי האורגנים באותן חברות, לפי המקרה והעניין.

הקריטריונים העיקריים לאורם בוצעה בחינת סבירות תנאי התגמול של נושאי המשרה הבכירה, הינם כמפורט להלן:

- השכלתו כישוריו, מומחיותו, ניסיונו המקצועי והישגיו של נושא המשרה ותחומי אחריותו.
- מורכבות התפקיד אותו ממלא נושא המשרה על האחריות הנלווית אליו, תוך התייחסות לשינויים מהותיים, ככל שחלו, בתפקידו סמכויותיו ואחריותו של נושא המשרה.
- אתגרים ומשימות מיוחדות עימם נדרש נושא המשרה להתמודד במסגרת תפקידו.
- הצלחתו והישגיו של נושא המשרה במילוי תפקידו בשנת הדוח, ובפרט לאור בחינת עמידתו ביעדים שנקבעו לו במסגרת ומכוח תכנית התגמול.
- בחינת התגמול הכולל שקיבל נושא המשרה במהלך השנה הרלבנטית (לרבות מרכיבים משתנים בשכר) לעומת התגמול הכולל הניתן לנושאי משרה בתפקידים דומים בחברות בעלות מאפיינים ברי השוואה לחברה.

בנוסף, ועל אף שתנאי ההעסקה של נושאי המשרה האמורים נקבעו קודם לחקיקתו של תיקון 20, נשקלו, ככל הניתן, גם שיקולים רלוונטיים הנכללים בתיקון 20.

בפני וועדת התגמול והדירקטוריון הוצגו מבעוד מועד הנתונים הרלבנטיים לגבי כל אחד מנושאי המשרה הבכירה המפורטים להלן לרבות עבודת השוואה שנעשתה על ידי חברת Compvision (בסיוע פרופ' צבירן) בדבר היקף התגמול הכולל של כל נושא משרה, בהשוואה למקובל לגבי נושאי משרה בתפקידים מקבילים ו/או דומים בחברות בסדר גודל דומה, ובכלל זה חברות הפועלות בתחום הביטוח והפיננסים (**"עבודת ההשוואה"**) וכן תוצאות בחינת היחס בין תנאי ההעסקה של נושאי המשרה הבכירים בחברה לבין השכר הממוצע והחציוני של עובדי מנורה מבטחים ביטוח, בה מכהנים אותם נושאי משרה (**"יחס השכר"**).

בהתבסס על הבחינה שבוצעה כאמור עבור כל אחד מנושאי המשרה הבכירה בנפרד, והנימוקים הפרטניים המפורטים להלן, וועדת התגמול והדירקטוריון סבורים כי התגמול המוענק לכל אחד מנושאי המשרה הבכירה בחברה ובחברות המוחזקות, על רקע מורכבות תפקידו של כל אחד מהם והאחריות הכרוכה בה, היות התגמול תואם את המקובל למנהלים בתפקידים דומים בקבוצה ומחוצה לה ובהתחשב גם ביחס השכר שנבחן כאמור, הינו הוגן וסביר, מקדם את טובת הקבוצה ומביא לידי ביטוי את התרומה של כל אחד מנושאי המשרה לתוצאות פעילותה לרבות בראייה ארוכת טווח. בהתאם, מתקיים קשר ראוי בין התגמול בפועל לבין תרומתו של כל נושא משרה בכירה לפעילות הקבוצה.

מר מנחם גורביץ

מר מנחם גורביץ מכהן כיו"ר דירקטוריון החברה. לתנאי העסקתו של מר גורביץ ראה פירוט בתקנה 21.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר גורביץ, בחנו וועדת התגמול והדירקטוריון את עיקרי תנאי העסקתו ונתונים משווים לבעלי תפקיד דומה במשק באמצעות עבודת השוואה. לאור בחינת הנתונים ובפרט נתוני ההשוואה לגמול המשולם ליו"ר דירקטוריון של חברות דומות ובהתחשב בניסיונו רב השנים בתחום, במעורבותו בפיקוח על פעילות החברה וחברות הבנות בקבוצה, התגמול הכולל של מר גורביץ הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה בתקופת הדוח.

מר ארי קלמן

מר ארי קלמן כיהן, במהלך שנת 2012 כמנכ"ל החברה וכיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח ותאגידים נוספים בקבוצה. לתנאי העסקתו של מר קלמן ראה פירוט בתקנה 21.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר קלמן, בחנו וועדת התגמול והדירקטוריון את תיאור תפקידו על מורכבויותיו, עיקרי תנאי העסקתו ובכלל זה שווי הטבות ושווי תכנית המניות שאושרה לו בשנת 2003 וכאמור, נתוני עבודת ההשוואה. לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל ובפרט נתוני השוואה לגמול המשולם למנכ"לים ויו"ר דירקטוריון של חברות דומות ובהתחשב בתפקידו כמנכ"ל החברה ויו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח (ותאגידים נוספים בקבוצה) תוך יזום פעילויות חדשות ומעורבות בגיבוש והתווית מדיניות הקבוצה ופיקוח על קידומה ויישומה ניסיונו הרב והיכרותו העמוקה וארוכת השנים את השווקים בהם פועלת הקבוצה, התגמול הכולל של מר קלמן הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופת הדוח.

מר מוטי רוזן

מר מוטי רוזן כיהן בשנת 2012 כמנכ"ל מנורה מבטחים ביטוח (חברה בת של החברה). לתנאי העסקתו של מר מ. רוזן ראה פירוט בתקנה 21.

לצורך הערכת תנאי התגמול של מר רוזן הוצגו בפני הדירקטוריון, השכלתו וניסיונו ועיקרי תפקידו על מורכבותו בשנת הדוח, עיקרי תנאי התגמול שלו כנותן שירותי ניהול; וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל, ובפרט נתוני השוואה לגמול המשולם למנכ"לים של חברות דומות במשק ובהתחשב בתפקידו כמנכ"ל מנורה מבטחים ביטוח שהינה פעילות מרכזית של הקבוצה על המורכבות הנדרשת לניהולה השוטף תחת דרישות ורפורמות רגולטוריות המשפיעות על כל תחומי הפעילות העסקית של מנורה מבטחים ביטוח, ובנוסף, תרומתו לקידום והשלמת עסקאות מיוחדות שבוצעו והושלמו במהלך השנה ואשר יצרו רווחים גבוהים למנורה מבטחים ביטוח, הכל תוך קידום יעדי החברה והקבוצה לרבות בתחום הסינרגיה בין הגופים המוסדיים בקבוצה בהנהגתו, קבע דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח כי התגמול הכולל של מר רוזן הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופת הדוח. מר רוזן כפוף לתכנית התגמול והמענק ששולם לו הינו בהתאם לתכנית זו.

מר מנחם הרפז

מר הרפז מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח אלמנטרי במנורה מבטחים ביטוח וכיו"ר דירקטוריון שומרה (חברה נכדה של החברה). לתנאי העסקתו של מר הרפז ראה פירוט בתקנה 21.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר הרפז הוצגו בפני הדירקטוריון, השכלתו וניסיונו ופועלו בשנת הדוח, מרכיבי התגמול; וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל, המשך הניהול ברמה גבוהה של אגף ביטוח אלמנטרי, הגידול בהיקפי הפעילות בתחום, ובמקביל הכוונת פעילותה של שומרה, אשר הובילו לרווחיות גבוהה הן באגף והן בשומרה, קבע דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח כי התגמול הכולל של מר הרפז הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופת הדוח. מר הרפז כפוף לתכנית התגמול והמענק ששולם לו הינו בהתאם לתכנית זו.

מר יהודה בן אסאייג

מר בן אסאייג כיהן בשנת 2012 כמנכ"ל מנורה מבטחים פנסיה (חברה בת של החברה). לתנאי העסקתו של מר בן אסאייג, ראה פירוט בתקנה 21.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר בן אסאייג הוצגו בפני הדירקטוריון, השכלתו וניסיונו ופועלו בשנת הדוח, מרכיבי התגמול; וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

בבחינת המידע והנתונים הנ"ל, עמידה ביעד הרווחיות של מנורה מבטחים פנסיה לשנת 2012, קידום הסינרגיה בקבוצה, הגידול בהיקף הגבייה וצירוף עמיתים חדשים לקרן הפנסיה תוך עמידה ביעדים שנקבעו בתכנית העבודה והמשך השיפור בנתוני הניוד הנכנס, קבע דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה כי התגמול הכולל של מר בן אסאייג הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופת הדוח. מר בן אסאייג כפוף לתכנית התגמול והמענק ששולם לו הינו בהתאם לתכנית זו.

מר יוני טל

מר טל מכהן כמנהל השקעות ראשי בקבוצה וכמשנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות במנורה מבטחים ביטוח. לתנאי העסקתו של מר טל ראה פירוט בתקנה 21.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר טל הוצגו בפני וועדת התגמול והדירקטוריון, השכלתו ניסיונו ופועלו בשנת הדוח, מרכיבי התגמול; וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל, ובהתחשב בניהול המקצועי של מר טל את אגף ההשקעות המשך הרחבת פעילות להשקעות בנדל"ן בארץ ובחו"ל, השגת תשואות עודפות ביחס למתחרים בהנהגתו, וחשיבות שימורו בחברה על רקע ניסיונו והישגיו, התגמול הכולל של מר טל הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופת הדוח. מר טל כפוף לתכנית התגמול והמענק ששולם לו הינו בהתאם לתכנית זו.

מר שי קומפל

מר קומפל מכהן כמנהל הכספים בחברה וכמשנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבות וכספים במנורה מבטחים ביטוח. לתנאי העסקתו של מר קומפל ראה פירוט בתקנה 21.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר קומפל הוצגו בפני וועדת התגמול והדירקטוריון, השכלתו ניסיונו ופועלו בשנת הדוח, מרכיבי התגמול; וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל, ובהתחשב בניהול המקצועי של מר קומפל את אגף חשבות וכספים בקבוצה על המורכבות הרבה הכרוכה בו בפרט לאור אופי פעילות הקבוצה בתחום הפיננסים וכן לאור תרומתו להשלמת עסקה מיוחדת במהלך השנה אשר הניבה רווח גדול למנורה מבטחים ביטוח, קידום פרויקט הקמת והטמעת מערכת ERP החדשה, וחשיבות שימורו בחברה על רקע ניסיונו והישגיו, התגמול הכולל של מר קומפל הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופת הדוח. מר קומפל כפוף לתכנית התגמול והמענק ששולם לו הינו בהתאם לתכנית זו.

מר ערן גריפל

מר גריפל מכהן כמנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן החל משנת 2005 וכן כיו"ר מנורה מבטחים פנסיה ודירקטור בחברות נוספות בקבוצה. לתנאי העסקתו של מר גריפל ראה פירוט בתקנה 22 לפרק ה' לדוח - "דוח פרטים נוספים על התאגיד" (להלן: "**תקנה 22**").

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר גריפל הוצגו בפני הדירקטוריון, השכלתו ניסיונו ופועלו, מרכיבי התגמול; וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל, ובהתחשב בניהול המקצועי של מר גריפל את מנורה נדל"ן והרחבת פעילותה בפרט לאחרונה בתחום האנרגיה הסולארית תוך יצירת תשתית לרווחיות עתידית, לאור ניסיונו והיכרותו את תחום הנדל"ן, התגמול הכולל של מר גריפל הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופת הדוח.

<u>מר גרשון גורביץ</u>

מר גורביץ מכהן כסמנכ"ל ומנהל תחום הלוגיסטיקה במנורה מבטחים ביטוח. לתנאי העסקתו של מר גורביץ ראה פירוט בתקנה 22.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר גורביץ הוצגו בפני הדירקטוריון, ניסיונו ועיקרי תפקידיו, מרכיבי התגמול; וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל, ובהתחשב בניהול המקצועי של המערך הלוגיסטי של מנורה ביטוח על כל רבדיו בכל אתרי החברה, על רקע הגידול בהיקפי הפעילות על היבטי הלוגיסטיקה הכרוכים בכך ועל רקע הרחבת אחריותו לפיקוח על פרויקט הקמת בית מנורה מבטחים החדש ברמת-גן, התגמול הכולל של מר גורביץ הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופת הדוח.

6.9 עסקאות זניחות

בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970 (להלן: "**תקנות הדיווח**"). חלה חובת דיווח על חברות ציבוריות בקשר עם עסקאות עם בעל שליטה או בקשר לעסקאות עם אדם אחר שלבעל השליטה יש בהן עניין אישי (להלן: "**עסקאות בעל שליטה**"), גם לעניין עסקאות שאינן עסקאות חריגות כהגדרתן בחוק החברות, התשנ"ט-1999, זאת למעט עסקאות שנקבע בדוחות הכספיים האחרונים כי הינן זניחות. יצוין, כי לעניין חובת הגילוי בדוחות כספיים של חברות הביטוח בקבוצה חלות תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998, אשר לגביהן לא רלבנטי מבחן הזניחות המפורט להלן.

ביום 30 בנובמבר 2008, קבע דירקטוריון החברה כללים ומבחנים להגדרת רף הזניחות לעניין עסקאות בעל שליטה, אשר יהיה משותף הן לעניין חובת הדיווח והן לעניין חובת הגילוי בדוחות הכספיים כלהלן: עסקה של החברה וחברות מאוחדות וקשורות שלה עם בעל השליטה או עסקה עם אדם אחר שלבעל השליטה יש בה עניין אישי, תחשב כעסקה זניחה, אם יתקיימו בה כל התנאים הבאים:

1. העסקה הינה במהלך העסקים הרגיל ואיננה עסקה חריגה, כמשמעות המונח בחוק החברות, התשנ"ט-1999.
2. השפעת העסקה על היחס הרלבנטי, כמפורט להלן, הינה בשיעור של פחות מאחוז אחד (1%), שיחושב על בסיס הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה שפורסמו טרום העסקה ובלבד שהשפעת העסקה או שוויה לא יעלה על סך של 3 מיליוני ש"ח:

2.1 יחס נכסים - היקף הנכסים נשוא העסקה (נכסים נרכשים או נמכרים) חלקי סך הנכסים;

2.2 יחס התחייבויות - ההתחייבויות נשוא האירוע חלקי סך ההתחייבויות לרבות התחייבויות ביטוחיות;

2.3 יחס הון עצמי - הגידול או הקיטון בהון העצמי חלקי ההון העצמי;

2.4 יחס פרמיות - הפרמיות נשוא האירוע חלקי סך הפרמיות השנתיות במגזר הפעילות הרלוונטי (ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, בריאות, ביטוח כללי, שירותים פיננסיים וכדו'), כשהן מחושבות על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים;

2.5 יחס הכנסות משירותים שונים - היקף ההכנסות נשוא האירוע חלקי סך ההכנסות השנתיות הממוצעות בשלוש השנים האחרונות, שאינן מפרמיות, מחושבות על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים;

2.6 יחס הוצאות בגין שירותים שונים - היקף ההוצאות נשוא האירוע חלקי הוצאות הנהלה וכלליות (לפני יחוס להוצאות רכישה ולהוצאות עקיפות ליישוב תביעות) השנתיות כשהן מחושבות על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים;

2.7 יחס רווחים - הרווחים או ההפסדים המשויכים לאירוע חלקי הרווח או ההפסד השנתי הכולל לתקופה (לרבות שינויים בקרנות הון) הממוצע בשלוש השנים האחרונות, מחושבת על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים.

3. מבלי לפגוע בצורך להיערך עבור כל אירוע שזניחותו נבחנת, אילו מהמדדים לעיל הינם רלבנטיים, ייחשבו המדדים הבאים כרלבנטיים לעסקאות המפורטות להלן:

3.1 רכישת נכס - יחס נכסים;

3.2 מכירת נכס - יחס רווחים, יחס נכסים;

3.3 רכישה או מכירה של ביטוח או ביטוח משנה - יחס פרמיות;

3.4 עסקה למתן או קבלת שירותים - יחס הכנסות, יחס הוצאות, יחס רווחים (בהתאם לרווח הצפוי מהעסקה), לפי העניין.

4. העסקה הינה זניחה גם מבחינה איכותית ביחס לפעילותה של הקבוצה.

5. עסקאות נפרדות, אשר מתקיימת ביניהן תלות כך שבפועל הינן חלק מאותה התקשרות יבחנו כעסקה אחת.

7. הוראות גילוי בקשר עם הדיווח הפיננסי של התאגיד

7.1 דיווח בדבר אומדנים חשבונאיים קריטיים

מנורה מבטחים קרנות נאמנות ביצעה הערכת שווי חיצונית בלתי תלויה, לצורך בחינת סכום בר ההשבה של המוניטין שנוצר בעת רכישת פעילות קרנות הנאמנות. בהתאם לממצאי הערכת השווי בוצעה הפחתה בגין ירידת ערך המוניטין בסך של כ- 12 מיליון ש"ח, נכון לסוף הרבעון השני של 2012. לפרטים נוספים ראה באור 5 לדוחות הכספיים.

בהמשך לנייר עמדה בדבר עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בקרנות פנסיה ובביטוחי חיים שפרסם המפקח בחודש יולי 2012, ביצעה החברה הפרשה לתשלום גמלאות כמפורט בסעיף 1.3.10(ב) לעיל (לפרטים נוספים ראה באור 37 5.ב. 6 לדוחות הכספיים).

בחודש מרס 2012, הושלמה רכישת הבנק לפיתוח התעשייה בע"מ תוך מיזוג פעילותו למנורה ביטוח כמפורט בסעיף 1.3.7 לעיל. (לפרטים נוספים ראה באור 4 לדוחות הכספיים).

לעניין אומדנים חשבונאיים קריטיים נוספים, ראה באור 2(ב) לדוחות הכספיים.

7.2 גילוי בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

בחודש דצמבר 2009, פורסמו תקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים) (תיקון מס' 3), התש"ע-2009 (להלן: "**תיקון ה- ISOX**"), תוך קביעת חובה להגשת דוח בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי, וזאת בתוקף החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2010. מטרת תיקון ה- ISOX הינה לשפר את איכות הדיווח הכספי והגילוי בתאגידים מדווחים.

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, ביצעה בדיקה והערכה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד והאפקטיביות שלה. בהקשר זה, אימצה החברה את מודול הבקרה הפנימית של ה- COSO, המהווה מסגרת מוגדרת ומוכרת להערכת הבקרה הפנימית. הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית כאמור, כללה את רכיבי הבקרה הבאים: בקרות ברמת הארגון (Entity Level Controls); בקרות על תהליך עריכת הדוחות וסגירתם; בקרות כלליות על מערכות המידע (ITGC) ובקרות על תהליכים מהותיים מאוד לדיווח הכספי ולגילוי, המבוצעים בעיקרם ע"י הגופים המוסדיים בקבוצה המרכזים את עיקר פעילותה העסקית, כמפורט להלן:

תהליכי ה- SOX בגופים המוסדיים:

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון (להלן: "**הממונה**"), הגופים המוסדיים בקבוצה מיישמים את הוראות סעיפים 302 ו-404 ל"חוק Sarbanes-Oxley" שנחקק בארצות-הברית. בנובמבר 2010, פרסם הממונה חוזר (מס' 7-9-2010), שעניינו "בקרה פנימית על דיווח כספי - הצהרות, דוחות וגילויים", אשר הסדיר את נוסח ההצהרות ומתכונת הגילוי וכן קבע את נוסח חוות דעת רואה החשבון המבקר ודוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי.

הוראות סעיף 302, קובעות כי המנכ"ל וסמנכ"ל הכספים, יחתמו כל אחד בנפרד על הצהרה בנושא בקרות והנהלים לגבי הגילוי. לצורך קיום ההליך הנדרש עפ"י ההנחיות האמורות, ביצעו הגופים המוסדיים בקבוצה, בין היתר, בחינה של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי וקיום דיונים בהשתתפות הגורמים השותפים להכנת הדוחות הכספיים.

הוראות סעיף 404 מיושמות בהתאם לחוזר הממונה (מס' 10-9-2009) שעניינו "אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי". על פי החוזר, על גופים מוסדיים כהגדרתם בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, לרבות קופות גמל וקרנות פנסיה, לכלול בדוח השנתי הצהרה בדבר אחריות ההנהלה להקמה ולתחזוקה של מערך ונהלי בקרה פנימית נאותים על הדיווח הכספי וכן הערכה לתום שנת הכספים לגבי יעילות המערך ונהלי הבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על הדיווח הכספי. בנוסף, על רואה החשבון המבקר של הגוף המוסדי להמציא חוות דעת לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

במסגרת היישום של הוראות סעיף 404, ביצעו הגופים המוסדיים בקבוצה, בין היתר, את תהלכי העבודה הבאים: זיהוי החשבונות, התהליכים העסקיים ומערכות המידע המהותיים לדיווח הכספי (Scoping), תיעוד התהליכים והערכת הסיכונים הקשורים לדיווח הכספי ולגילוי נאות, קביעת הבקרות שמטרתן למנוע או לצמצם את אותם סיכונים וניתוח פערי בקרה וקביעת תכניות עבודה לסגירתם. הגופים המוסדיים מיסדו תהליכי עבודה לניטור שוטף של הבקרות שנקבעו כאמור בכדי לוודא המשך אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי והגילוי.

בהתאם לאמור, לא נתגלו "חולשות מהותיות" כהגדרתן בחוזר. יחד עם זאת, נמצא כי קיימים מספר ליקויים משמעותיים במנורה מבטחים ביטוח הנוגעים בעיקר למספר תהליכים בתחום בקרות מחשב כלליות ולחלק מתהליכי העבודה והמיכון בתחום ביטוח חיים ואקטואריה. יצוין, כי החברה פעלה ופועלת לתיקונם ובכלל זה באמצעות הטמעת בקרות מפצות רלבנטיות, הסדרת תהליכי עבודה ושיפור הבקרות הממוכנות.

ליקויים אלו כאמור דווחו כנדרש לוועדת המאזן ולדירקטוריון החברה ובהתאם הוגדרה תוכנית עבודה לתיקונם תוך הקצאת משאבים והגדרת לוחות זמנים.

מנורה מבטחים ביטוח נמצאת בתהליך של פיתוח, שדרוג ו/או החלפה של מספר מערכות מידע מרכזיות, ובכלל זה, מערכת לניתוב כספי דמי ביטוח ודמי גמולים במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, ישירות למערכות התפעוליות הרלבנטיות, וזאת, בין היתר, מתוך מגמה לשפר ולייעל ביצוע התהליכים השונים ובפרט את הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי. יצוין, כי בחודש אוקטובר 2012 הופעלה מערכת ERP חדשה לניהול משאבי הארגון כנזכר בסעיף 1.3.8 לעיל.

בקרות ונהלים לגבי הגילוי ושינויים בבקרה הפנימית על דיווח כספי:

הנהלות הגופים המוסדיים בקבוצה, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה, את אפקטיביות הבקרות והנהלים לגבי הגילוי שלהם. על בסיס הערכה זו, הסיקו מנכ"ל וסמנכ"ל הכספים של כל גוף מוסדי, כי לתום תקופה זו, הבקרות והנהלים לגבי הגילוי הינן אפקטיביות על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע הנדרש לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח של המפקח על הביטוח ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בתקופת הדוח, המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2012, לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הגופים המוסדיים הנ"ל על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של אותם גופים על דיווח כספי.

7.3 גילוי בדבר התקדמות ההיערכות ליישום דירקטיבת Solvency II

בחודש יולי 2008 פרסם המפקח על הביטוח בישראל חוזר מס' 5-1-2008 בדבר כוונתו ליישם את הוראות הדירקטיבה האירופאית Solvency II (להלן: "**הדירקטיבה**") לגבי חברות ביטוח

בישראל והורה לחברות הביטוח להיערך באופן שיבטיח את מוכנותן ליישום הדירקטיבה. הדירקטיבה כוללת בחינה מקיפה של הסיכונים להם חשופות חברות ביטוח וקביעת סטנדרטים לניהולם ומדידתם, תוך מתן ביטוי בהקצאת ההון לסיכונים הגלומים בפעילותן (נדבך I). לבד מההיבטים הכמותיים, הדירקטיבה מתמקדת גם בפעילויות פיקוח ובקרה פנימיים (נדבך II) וכן במשמעת שוק, גילוי ודיווח (נדבך III).

בחודש ספטמבר 2012, פרסם המפקח על הביטוח מכתב "משטר כושר פירעון ישראלי" (שה. 2012-31381) ובו הודיע על כוונתו ליישם בישראל משטר כושר פירעון מבוסס סיכונים ברוח הדירקטיבה, זאת על רקע אי הוודאות בנוגע ללוחות הזמנים ליישום הדירקטיבה באירופה. המכתב מתייחס, בין היתר, להיבטים הבאים: ביצוע סקר הערכה כמותי נוסף (Israeli - IQIS QIS) על בסיס מאזני 2011; הנעת תהליך הערכה עצמית של סיכונים וכושר פירעון (ORSA) ומתווה למדרג התערבות פיקוחי ולהחלת דרישות ההון במתכונתן החדשה.

מנורה מבטחים ביטוח ושומרה (חברות בנות של החברה) ממשיכות להיערך ליישום הדירקטיבה, ובמהלך השנה, נקטו, בין היתר, בצעדים הבאים ובכלל זה על פי הנחיה לביצוע IQIS (מס' 6-1-2012):

1. ועדות הדירקטוריון, שמונו לשמש כוועדות פיקוח על תהליך היישום של הדירקטיבה, התכנסו תקופתית במהלך השנה לצורך דיון בהתקדמות הפרויקט.
2. בוצע סקר ההערכה הכמותי (IQIS) על בסיס נתוני מאזני 2011, ע"פ הנחייה לביצוע IQIS (ח.ב 6-1-2012). תוצאות הסקר נידונו בדירקטוריונים והוגשו למפקח על הביטוח בתאריך 31.1.2013.
3. הקבוצה התקשרה עם משרד רו"ח המבקר ארנסט אנד יאנג לצורך סקירת תהליך החישוב ותוצאותיו. הערות המבקר הופנו לטיפול הגורמים המקצועיים ומסקנות סקירת הביניים נידונו בישיבות צוות מפתח.
4. בוצעו התאמות לתוכנית המיכונית, חלקן על בסיס לקחים שהופקו מביצוע חישוב סקרי ההשפעה הכמותיים. בפרט, הקבוצה שכרה מערכת ממוכנת המסייעת בחישוב דרישת ההון על פי המודל הסטנדרטי. במקביל, במחצית השנייה של השנה התבצע אפיון חלקי של הנתונים הדרושים לחישוב ה IQIS כתשתית לבניית מאגר נתונים כולל בקבוצה.
5. בתחילת שנת 2012 אושרה מתודולוגיה לניהול סיכונים תפעוליים בדירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח. עיקרי המתודולוגיה לניהול סיכונים תפעוליים הינם הקמת מערך בקרה פנימי מאוחד שמטרתו ליצור תהליך עקבי, מקיף ושוטף שנועד להבטיח את אפקטיביות ויעילות הפעילות התפעולית של המבטח, מהימנות הדיווח הפיננסי והלא פיננסי ועמידת החברה בדרישות החוק ותקנות הרגולטור. במסגרת יישום המתודולוגיה נבנה מערך דיווח המתבסס על שרשרת תהליכי הארגון ומפת הסיכונים, בדגש על יכולת לזהות ולהעריך סיכונים ברמה רוחבית (חוצת תהליכים) ובדרגות פירוט שונות.

8. גילוי ייעודי למחזיקי אגרות חוב

8.1 פרטים בדבר תעודות התחייבות של התאגיד

<u>אג"ח (סדרה א')</u>

ביום 15 ליולי 2007 גייסה החברה סך של 550 מיליוני ש"ח בדרך של הנפקה פרטית של אגרות חוב (סדרה א') למשקיעים מוסדיים, רשומות על שם, בנות 1 ש"ח ע.נ. כל אחת (להלן: **"אגרות החוב (סדרה א')"**). אגרות החוב (סדרה א') נרשמו למסחר בבורסה על פי תשקיף מדף (אשר כלל את רישומם למסחר של אגרות החוב) מתאריך 27 בפברואר 2008 (להלן: **"תשקיף החברה"**).

אגרות החוב (סדרה א') נושאות ריבית שנתית בשיעור של 4.28% אשר תשולם פעם בשנה, ביום 14 ליולי של כל אחת מהשנים 2008 ועד 2019. קרן אגרות החוב (סדרה א') תיפרע בתשעה תשלומים שנתיים שווים ב- 14 ליולי בכל אחת מהשנים 2011 ועד 2019 (ועד בכלל).

קרן אגרות החוב (סדרה א') והריבית צמודות למדד המחירים לצרכן כך שאם יתברר, במועד הפירעון של תשלום כלשהו על חשבון הקרן ו/או הריבית, כי מדד התשלום עלה לעומת המדד היסודי, תשלם החברה אותו תשלום של קרן ו/או ריבית, כשהוא מוגדל באופן יחסי לשיעור

העלייה של מדד התשלום לעומת המדד היסודי, אם מדד התשלום יהיה נמוך מהמדד היסודי, לא יוקטן תשלום הקרן ו/או הריבית האמור עקב ירידת המדד הנ"ל ומדד התשלום יהיה המדד היסודי.

לצורך העניין, מדד התשלום הינו המדד הידוע ביום התשלום של תשלום כלשהו על חשבון קרן ו/או ריבית והמדד היסודי הינו המדד שפורסם בגין חודש מאי 2007, דהיינו המדד שפורסם ביום 15 ביוני 2007.

ביום 9 באוקטובר 2011 גייסה החברה סך של 100 מיליוני ש"ח בדרך של הנפקת 83,333,400 אגרות חוב 1 ש"ח ע.נ., בדרך של הרחבת סדרה א'. תעודות אגרות החוב הונפקו בהתאם לתנאים אשר פורטו לעיל. יובהר, כי כל אגרות החוב מהסדרה הנ"ל יעמדו בדרגה שווה בינן לבין עצמן (פרי-פסו), מבלי שתהיה כל זכות עדיפה לאחת על פני האחרת.

הסדרה ומועד ההנפקה	אגרת חוב (סדרה א') הונפקו ביום 15 ליולי 2007 ונרשמו למסחר על פי תשקיף מיום 27 בפברואר 2008
השווי הנקוב במועד ההנפקה, באלפי ש"ח	633,333
השווי הנקוב ליום 31 בדצמבר 2012, באלפי ש"ח	500,695
השווי הנקוב ליום 31 בדצמבר 2012, מוערך לפי תנאי ההצמדה, באלפי ש"ח	592,594
הריבית שנצברה עד ליום 31 בדצמבר 2012, באלפי ש"ח	11,882
שווי הוגן כפי שנרשם בדוחות הכספיים, באלפי ש"ח	663,721
רישום למסחר ושווי בורסאי, באלפי ש"ח	663,721
סוג ריבית ושיעור הריבית	קבועה; 4.28%
מועדי תשלום הקרן	תשעה תשלומים שווים, ביום 14 ביולי של כל אחת מהשנים 2011 עד 2019 (כולל).
מועדי תשלום הריבית	אחת לשנה ביום 14 ביולי, בכל אחת מהשנים 2008 עד 2019 (כולל).
בסיס ההצמדה ותנאיה	קרן אגרות החוב והריבית בגינה תהיינה צמודות למדד המחירים לצרכן.
זכות תאגיד לבצע פדיון מוקדם או המרה כפויה	קיימת זכות לפדיון מוקדם, אם יוחלט על ידי הבורסה על מחיקת הרישום מהמסחר של אגרות החוב, מפני ששווי החזקות הציבור באגרות החוב פחת מהסכום שנקבע בהנחיות הבורסה בדבר מחיקה מהמסחר.

לאחר תקופת המאזן לא חלו אירועים ושינויים משמעותיים ביחס לתעודות ההתחייבות.

אג"ח (סדרה ב')

בחודשים יולי וספטמבר 2010 גייסה החברה סך של 250 מיליוני ש"ח בדרך של הנפקה פרטית של אגרות חוב (סדרה ב') למשקיעים מוסדיים, רשומות על שם, בנות 1 ש"ח ע.נ. כל אחת (להלן: "**אגרות החוב (סדרה ב')**").

אגרות החוב (סדרה ב') נושאות ריבית שנתית בשיעור של 4.5% אשר תשולם פעם בשנה, ביום 30 ביוני של כל אחת מהשנים 2011 ועד 2022. קרן אגרות החוב (סדרה ב') תיפרע בחמש תשלומים שנתיים שווים ב- 30 ביוני בכל אחת מהשנים 2018 ועד 2022 (ועד בכלל).

אגרות החוב (סדרה ב') נרשמו במערכת רצף מוסדיים בבורסה בלבד, ואינן רשומות למסחר.

קרן אגרות החוב והריבית צמודות למדד המחירים לצרכן כך שאם יתברר, במועד הפירעון של תשלום כלשהו על חשבון הקרן ו/או הריבית, כי מדד התשלום עלה לעומת המדד היסודי, תשלם החברה אותו תשלום של קרן ו/או ריבית, כשהוא מוגדל באופן יחסי לשיעור העלייה של מדד התשלום לעומת המדד היסודי, אם מדד התשלום יהיה נמוך מהמדד היסודי, לא יוקטן תשלום הקרן ו/או הריבית האמור עקב ירידת המדד הנ"ל ומדד התשלום יהיה המדד היסודי.

לצורך העניין, מדד התשלום הינו המדד הידוע ביום התשלום של תשלום כלשהו על חשבון קרן ו/או ריבית והמדד היסודי הינו המדד שפורסם בגין חודש מאי 2010, דהיינו המדד שפורסם ביום 15 ביוני 2010.

הסדרה ומועד ההנפקה	אגרת חוב (סדרה ב') הונפקו בחודשים יולי וספטמבר 2010
השווי הנקוב במועד ההנפקה, באלפי ש"ח	250,000
השווי הנקוב ליום 31 בדצמבר 2012, באלפי ש"ח	250,000
השווי הנקוב ליום 31 בדצמבר 2012, מוערך לפי תנאי ההצמדה, באלפי ש"ח	264,999
הריבית שנצברה עד ליום 31 בדצמבר 2012, באלפי ש"ח	6,044
שווי הוגן כפי שנרשם בדוחות הכספיים, באלפי ש"ח	279,759
רישום למסחר ושווי בורסאי, באלפי ש"ח	-
סוג ריבית ושיעור הריבית	קבועה; 4.5%
מועדי תשלום הקרן	חמישה תשלומים שווים, ביום 30 ביוני של כל אחת מהשנים 2018 עד 2022 (כולל).
מועדי תשלום הריבית	אחת לשנה ביום 30 ביוני, בכל אחת מהשנים 2011 עד 2022 (כולל).
בסיס ההצמדה ותנאיה	קרן אגרות החוב והריבית בגינה תהיינה צמודות למדד המחירים לצרכן.
זכות תאגיד לבצע פדיון מוקדם או המרה כפויה	

8.2 הנאמן ושטר הנאמנות

הנאמן לאגרות החוב (סדרה א') הינו אורורה פידליטי חברה לנאמנויות בע"מ אשר הינה חברה מוגבלת במניות ומטרתה העיקרית הינה עיסוק בנאמנויות (להלן: "**הנאמן לסדרה א'**"). האחראים מטעם הנאמן לסדרה א' על אגרות החוב (סדרה א') של החברה הינם גברת איריס לוי, מנכ"ל ורו"ח דניאל ופנייש.

להלן פרטי ההתקשרות עם הנאמן: מרכז עזריאלי 1 תל אביב 60721, טלפון 03-6005946, פקס 03-6120675, דוא"ל: ishlevin@deloitte.co.il ו-dvaphyash@deloitte.co.il.

עיקרי שטר הנאמנות אשר נחתם בין החברה לבין הנאמן לסדרה א' בתאריך 15 ביולי 2007 מופיעים בתשקיף החברה, ונוסחו המלא של שטר הנאמנות מצוי במשרדה הרשום של החברה וניתן לעיין בו, בתיאום מראש, בכל יום עסקים בשעות העבודה הרגילות.

למיטב ידיעת החברה, עד למועד דוח זה, היא עומדת בכל הוראות שטר הנאמנות, לא התקיימו התנאים המקימים עילה להעמדת אגרות חוב (סדרה א') לפירעון מיידי והחברה לא קיבלה הודעות כלשהן מהנאמן לסדרה א' בדבר אי עמידתה בתנאי שטר הנאמנות בקשר עם העמדת אגרות החוב (סדרה א') לפירעון מיידי. כמו כן, לא התקבלו בקשות מהנאמן לסדרה א' לכינוס אסיפות מחזיקי אגרות חוב (סדרה א') או לביצוע פעולות שונות בקשר עם אגרות החוב (סדרה א').

הנאמן לאגרות החוב (סדרה ב') הינו הרמטיק נאמנות (1975) בע"מ אשר הינה חברה מוגבלת במניות ומטרתה העיקרית הינה עיסוק בנאמנויות (להלן: "**הנאמן לסדרה ב'**"). האחראים מטעם הנאמן לסדרה ב' על אגרות החוב (סדרה ב') של החברה הינם דן אבנון, מנכ"ל משותף ו/או מרב עופר אורן, מנכ"ל משותף.

להלן פרטי ההתקשרות עם הנאמן: בית הרמטיק, רח' הירקון 113, תל אביב טל: 03-5274867 פקס: 03-5271451 דוא"ל: hermetic@hermetic.co.il.

נוסחו המלא של שטר הנאמנות אשר נחתם בין החברה לבין הנאמן לסדרה ב' בתאריך 30 ביוני 2010 מצוי במשרדה הרשום של החברה וניתן לעיין בו, בתיאום מראש, בכל יום עסקים בשעות העבודה הרגילות.

למיטב ידיעת החברה, עד למועד דוח זה, היא עומדת בכל הוראות שטר הנאמנות, לא התקיימו התנאים המקימים עילה להעמדת אגרות חוב (סדרה ב') לפירעון מיידי והחברה לא קיבלה הודעות כלשהן מהנאמן לסדרה ב' בדבר אי עמידתה בתנאי שטר הנאמנות בקשר עם העמדת אגרות החוב (סדרה ב') לפירעון מיידי. כמו כן, לא התקבלו בקשות מהנאמן לסדרה ב' לכינוס אסיפות מחזיקי אגרות חוב (סדרה ב') או לביצוע פעולות שונות בקשר עם אגרות החוב (סדרה ב').

8.3 דירוג אגרות החוב

	אגרות החוב (סדרה א')	אגרות החוב (סדרה ב')
שם החברה המדרגת	מידרוג בע"מ (להלן: "**מידרוג**")	מידרוג בע"מ (להלן: "**מידרוג**")
דירוג במועד ההנפקה	Aa2 עם אופק יציב (על ידי מידרוג בחודש יולי 2007. לפרטים בדבר דוח מדרוג ראו פרק 4 לתשקיף החברה מאותו מועד)	Aa3 עם אופק יציב (על ידי מידרוג מחודש יולי 2010. לפרטים אודות דוח מידרוג ראו דיווח מיידי של החברה מיום 1 ביולי 2010 (מס' אסמכתא: 2010-01-541179).
דירוג נוכחי	Aa3 באופק יציב (על ידי מידרוג, דוח מעקב מחודש דצמבר 2012).	Aa3 באופק יציב (על ידי מידרוג, דוח מעקב מחודש דצמבר 2012).
דירוגים נוספים מאז מועד ההנפקה ועד לתאריך הדירוג הנוכחי	בחודש נובמבר 2008 דירגה מידרוג את אגרות החוב (סדרה א') בדירוג של Aa2 עם הצבת אופק שלילי. לפרטים אודות דוח מידרוג מחודש נובמבר 2008 ראו דיווח מיידי של החברה מיום 30 בנובמבר 2008. בחודש מאי 2010 הודיעה מדרוג על הורדת הדירוג של אגרות החוב (סדרה א') שהנפיקה החברה לדירוג Aa3 עם אופק יציב. לפרטים בדבר אודות דוח מידרוג בחודש מאי 2010 ראו דיווח מיידי של החברה מיום 26 במאי 2010.	בחודש אוגוסט 2011 דירגה מידרוג את אגרות החוב (סדרה א' וסדרה ב') בדירוג Aa3 עם אופק יציב. לפרטים אודות דוח מידרוג מחודש אוגוסט 2011 ראו דיווחים מידיים של החברה מיום 8 באוגוסט 2011 ומיום 10 באוגוסט 2011. בחודש אוקטובר 2011 הודיעה מידרוג על השארת הדירוג על כנו של אגרות החוב (סדרה א' וסדרה ב') בדירוג Aa3 עם אופק יציב. לפרטים אודות דוח מידרוג מחודש אוקטובר 2011 ראו דיווח מיידי של החברה מיום 3 באוקטובר 2011.

9. אירועים לאחר תאריך מאזן

9.1 נושאי משרה

א. בחודש ינואר 2013, לאחר תאריך המאזן, אישר דירקטוריון החברה (בהמלצת ועדת הביקורת) את מינויה של ה"ה אתי הירשמן, רו"ח, כמבקרת פנימית של החברה ושל חברות בנות נוספות בקבוצה, וזאת החל מיום 1 במרס 2013. במועד זה חדל רו"ח מאיר איליה לכהן כמבקר פנים בקבוצה.

ב. בחודש ינואר 2013, לאחר תאריך המאזן, אישרה האסיפה הכללית של החברה, את מינויו של ה"ה חזי צאיג לדירקטור חיצוני בחברה בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית. ה"ה צאיג מכהן ממועד זה בוועדות הביקורת, המאזן והתגמול של החברה. במקביל, מונה ה"ה צאיג גם כדירקטור חיצוני במנורה מבטחים פנסיה. לפרטים, ראה סעיף 15 לפרק ה' לדוח - "דוח פרטים נוספים" (תקנה 26).

9.2 קבלת דיבידנד ושינוי מבני בקבוצה

בחודש ינואר 2013, לאחר תאריך המאזן, חילקה מנורה מבטחים ביטוח, חברה בת של החברה, את מלוא (100%) מניות שומרה חברה לביטוח בע"מ, חברה נכדה של החברה, שבבעלותה של מנורה מבטחים ביטוח, כדיבידנד בעין, לחברה, וזאת לאחר בחינת מבחני החלוקה הקבועים בסעיף 302 לחוק החברות (מבחן הרווח ויכולת הפירעון), בצירוף שטרי ההון שהנפיקה שומרה למנורה מבטחים ביטוח, שבתוקף במועד החלוקה. לפרטים נוספים, ראה באור 1 לדוחות הכספיים.

הדירקטוריון מביע את הערכתו להנהלת החברה, מנהליה, סוכניה ועובדיה על עבודתם ותרומתם להישגי הקבוצה.

מנחם גורביץ יו"ר דירקטוריון	ארי קלמן, מנהל כללי

תל אביב, 24 במרס, 2013

מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

פרק ג':
דוחות כספיים

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

דוחות כספיים מאוחדים

ליום 31 בדצמבר, 2012

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

דוחות כספיים מאוחדים ליום 31 בדצמבר, 2012

תוכן העניינים

	עמוד
דוח רואה החשבון המבקר בדבר ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי	2
דוח רואה החשבון המבקר	3
דוחות מאוחדים על המצב הכספי	4 - 5
דוחות מאוחדים על רווח או הפסד	6
דוחות מאוחדים על הרווח הכולל	7
דוחות מאוחדים על השינויים בהון	8 - 10
דוחות מאוחדים על תזרימי המזומנים	11 - 14
באורים לדוחות הכספיים המאוחדים	15 - 215
נספח לדוחות הכספיים המאוחדים	216 - 218

- - - - - - - - -

קוסט פורר גבאי את קסירר
רח' עמינדב 3,
תל-אביב 67067

טל. 03-6232525
פקס 03-5622555
www.ey.com/il

דוח רואה החשבון המבקר לבעלי המניות של מנורה מבטחים החזקות בע"מ

בדבר ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי

בהתאם לסעיף 29ב (ג) בתקנות ניירות ערך
(דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970

ביקרנו רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי של מנורה מבטחים החזקות בע"מ וחברות בנות (להלן - החברה) ליום 31 בדצמבר, 2012. רכיבי בקרה אלה נקבעו כמוסבר בפיסקה הבאה. הדירקטוריון וההנהלה של החברה אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי המצורפת לדוח התקופתי לתאריך הנ"ל. אחריותנו היא לחוות דעה על רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה בהתבסס על ביקורתנו.

רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי שבוקרו על ידינו נקבעו בהתאם לתקן ביקורת 104 של לשכת רואי חשבון בישראל "ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי", על תיקוניו, (להלן - תקן ביקורת 104).
רכיבים אלה הינם: 1) בקרות ברמת הארגון, לרבות בקרות על תהליך העריכה והסגירה של דיווח כספי ובקרות כלליות של מערכות מידע; 2) בקרות על תהליכים שהינם מהותיים מאוד לדיווח הכספי ולגילוי של חברה מאוחדת – מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ושל חברות מאוחדות מהותיות נוספות (להלן - רכיבי הבקרה המבוקרים).

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקן ביקורת 104. על-פי תקן זה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה לזהות את רכיבי הבקרה המבוקרים ולהשיג מידה סבירה של ביטחון אם רכיבי בקרה אלה קויימו באופן אפקטיבי מכל הבחינות המהותיות. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, זיהוי רכיבי הבקרה המבוקרים, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית ברכיבי הבקרה המבוקרים, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של אותם רכיבי בקרה בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו, לגבי אותם רכיבי בקרה, כללה גם ביצוע נהלים אחרים כאלה שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. ביקורתנו התייחסה רק לרכיבי הבקרה המבוקרים, להבדיל מבקרה פנימית על כלל התהליכים המהותיים בקשר עם הדיווח הכספי, ולפיכך חוות דעתנו מתייחסת לרכיבי הבקרה המבוקרים בלבד. כמו כן, ביקורתנו לא התייחסה להשפעות הדדיות בין רכיבי הבקרה המבוקרים לבין כאלה שאינם מבוקרים ולפיכך, חוות דעתנו אינה מביאה בחשבון השפעות אפשריות כאלה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו בהקשר המתואר לעיל.

בשל מגבלות מובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי בכלל, ורכיבים מתוכה בפרט, עשויים שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקרות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, החברה קיימה באופן אפקטיבי, מכל הבחינות המהותיות, את רכיבי הבקרה המבוקרים ליום 31 בדצמבר, 2012.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לימים 31 בדצמבר, 2012 ו-2011 ולכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2012, 2011 ו- 2010 והדוח שלנו, מיום 24 במרס, 2013, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים בהתבסס על ביקורתנו ועל דוחות רואי חשבון אחרים וכן הפניית תשומת לב לאמור בבאור 39 לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

תל אביב,
24 במרס, 2013

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

קוסט פורר גבאי את קסירר
רח' עמינדב 3,
תל-אביב 67067

טל. 03-6232525
פקס 03-5622555
www.ey.com/il

דוח רואי החשבון המבקרים

לבעלי המניות של מנורה מבטחים החזקות בע"מ

ביקרנו את הדוחות המאוחדים על המצב הכספי המצורפים של מנורה מבטחים החזקות בע"מ והחברות הבנות שלה (להלן - החברה), לימים 31 בדצמבר, 2012 ו- 2011, ואת הדוחות המאוחדים על רווח או הפסד, הרווח הכולל, השינויים בהון ותזרימי המזומנים לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2012, 2011 ו- 2010. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון וההנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברות מאוחדות אשר נכסיהן הכלולים באיחוד אינם מהותיים לכלל הנכסים המאוחדים לימים 31 בדצמבר 2012 ו- 2011, והכנסותיהן הכלולות באיחוד לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2012, 2011 ו- 2010, אינן מהותיות. וכן, לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברות המוצגות על בסיס השווי המאזני, אשר ההשקעה בהן בניכוי עודף הפסדים על השקעות, נטו לימים 31 בדצמבר, 2012 ו- 2011 הסתכמה לסך של 121,030 אלפי ש"ח ולסך של 96,092 אלפי ש"ח בהתאמה, ואשר חלקה של החברה ברווחי (הפסדי) החברות הנ"ל הסתכם לסך של 7,563 אלפי ש"ח, 13,298 אלפי ש"ח ו- (3,701) אלפי ש"ח, לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2012, 2011 ו- 2010, בהתאמה. הדוחות הכספיים של אותן חברות בוקרו על ידי רואי חשבון אחרים שדוחותיהם הומצאו לנו וחוות דעתנו, ככל שהיא מתייחסת לסכומים שנכללו בגין אותן חברות מבוססת על דוחות רואי החשבון האחרים.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג-1973. על פי תקנים אלה נדרש מאתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על-ידי הדירקטוריון וההנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו ודוחות רואי החשבון האחרים מספקים בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו ועל הדוחות של רואי חשבון אחרים, הדוחות הכספיים המאוחדים הנ"ל משקפים באופן נאות מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי המאוחד לימים 31 בדצמבר, 2012 ו- 2011, ואת תוצאות הפעולות המאוחדות, השינויים בהון ותזרימי המזומנים המאוחדים לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2012, 2011 ו- 2010 בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי המפקח על הביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.

כמו כן, לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל ערוכים בהתאם להוראות תקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, עד כמה שתקנות אלו חלות על תאגיד המאחד חברות ביטוח.

מבלי לסייג את חוות דעתנו הנ"ל, הננו מפנים את תשומת הלב לאמור בבאור 39 לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

ביקרנו גם, בהתאם לתקן ביקורת 104 של לשכת רואי חשבון בישראל "ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי", רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה ליום 31 בדצמבר, 2012, והדוח שלנו מיום 24 במרס, 2013 כלל חוות דעת בלתי מסוייגת על קיומם של אותם רכיבים באופן אפקטיבי.

תל-אביב,
24 במרס, 2013

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

נכסים

		ליום 31 בדצמבר	
		2012	2011
	באור	אלפי ש"ח	
נכסים בלתי מוחשיים	5	1,172,375	1,159,440
נכסי מסים נדחים	22	822	8,274
הוצאות רכישה נדחות	6	1,054,497	939,712
רכוש קבוע	7	420,684	365,207
השקעות בחברות כלולות	8	187,079	120,613
נדל"ן להשקעה	9	194,797	187,610
נכסי ביטוח משנה	16	1,558,467	1,371,510
נכסי מסים שוטפים	22	150,091	108,611
חייבים ויתרות חובה	10	109,002	151,214
פרמיות לגבייה	11	573,062	547,602
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	12	13,075,646	11,466,241
השקעות פיננסיות אחרות:	13		
נכסי חוב סחירים		4,318,561	4,154,821
נכסי חוב שאינם סחירים		10,140,388	9,758,210
מניות		265,905	281,092
אחרות		578,797	524,418
סך כל השקעות פיננסיות אחרות		15,303,651	14,718,541
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	14א'	619,096	535,315
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	14ב'	395,690	301,594
סך כל הנכסים		34,814,959	31,981,484
סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה	12	13,772,582	12,124,752

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

הון והתחייבויות

		ליום 31 בדצמבר	
		2012	2011
	באור	אלפי ש"ח	
הון	15		
הון מניות		99,429	99,429
פרמיה על מניות		332,985	332,985
קרנות הון		250,332	102,342
יתרת עודפים		1,934,112	1,665,535
סך כל ההון המיוחס לבעלי המניות של החברה		2,616,858	2,200,291
זכויות שאינן מקנות שליטה		10,001	8,351
סך כל ההון		2,626,859	2,208,642
התחייבויות			
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	16,18-21	15,068,401	14,401,448
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	17,19-21	13,720,390	11,790,264
התחייבויות בגין מסים נדחים	22	134,908	117,788
התחייבות בשל הטבות לעובדים	23	142,540	130,909
התחייבויות בגין מסים שוטפים	22	8,016	6,821
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות	8	8,572	5,167
זכאים ויתרות זכות	24	1,299,188	1,257,325
התחייבויות פיננסיות	25	1,806,085	2,063,120
סך כל ההתחייבויות		32,188,100	29,772,842
סך כל ההון וההתחייבויות		34,814,959	31,981,484

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

24 במרס, 2013			
תאריך אישור הדוחות הכספיים	מנחם גורביץ יו"ר הדירקטוריון	ארי קלמן מנהל כללי	שי קומפל מנהל כספים

	באור	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
		2012	2011	2010
		אלפי ש"ח [למעט נתוני רווח נקי למניה]		
פרמיות שהורווחו ברוטו		4,673,042	4,318,694	4,270,262
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה		862,024	878,433	904,818
פרמיות שהורווחו בשייר	26	3,811,018	3,440,261	3,365,444
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	27	2,401,573	266,093	2,309,385
הכנסות מדמי ניהול	28	618,409	584,214	635,871
הכנסות מעמלות	29	208,552	206,392	230,131
הכנסות אחרות	30	518	1,435	427
סך כל ההכנסות		7,040,070	4,498,395	6,541,258
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו		5,612,894	3,239,827	5,157,368
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח		(726,259)	(570,700)	(679,749)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	31	4,886,635	2,669,127	4,477,619
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	32	1,023,125	929,334	914,837
הוצאות הנהלה וכלליות	33	639,105	650,517	560,878
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	5	41,932	30,292	31,456
הוצאות מימון	35	127,440	143,905	121,874
סך כל ההוצאות		6,718,237	4,423,175	6,106,664
חלק ברווחי חברות כלולות	8	23,745	15,765	121
רווח לפני מסים על ההכנסה		345,578	90,985	434,715
מסים על ההכנסה	22	75,351	52,685	152,768
רווח נקי		270,227	38,300	281,947
מיוחס ל:				
בעלי המניות של החברה		268,577	37,816	281,616
זכויות שאינן מקנות שליטה		1,650	484	331
רווח נקי		270,227	38,300	281,947
רווח נקי למניה המיוחס לבעלי המניות של החברה (בש"ח)	36	4.24	0.60	4.45

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
רווח נקי	270,227	38,300	281,947
רווח (הפסד) כולל אחר:			
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	(767)	7,764	(2,032)
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	256,335	(198,664)	147,405
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	(52,186)	7,935	(130,749)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	26,567	47,185	11,922
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה (הטבת מס)	229,949	(135,780)	26,546
מסים על ההכנסה (הטבת מס) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר	82,739	(44,288)	7,437
רווח (הפסד) כולל אחר, נטו	147,210	(91,492)	19,109
סך-הכל רווח (הפסד) כולל	417,437	(53,192)	301,056
מיוחס ל:			
בעלי המניות של החברה	415,787	(53,676)	300,725
זכויות שאינן מקנות שליטה	1,650	484	331
	417,437	(53,192)	301,056

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	מיוחס לבעלי מניות החברה								
	הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ	זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ הון
	אלפי ש"ח									
יתרה ליום 1 בינואר, 2012	99,429	332,985	39,086	45,533	4,030	13,693	1,665,535	2,200,291	8,351	2,208,642
רווח נקי	-	-	-	-	-	-	268,577	268,577	1,650	270,227
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	-	-	-	-	(767)	-	-	(767)	-	(767)
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	-	-	-	256,335	-	-	-	256,335	-	256,335
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	-	-	-	(52,186)	-	-	-	(52,186)	-	(52,186)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	-	-	-	26,567	-	-	-	26,567	-	26,567
הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	(83,332)	593	-	-	(82,739)	-	(82,739)
סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	147,384	(174)	-	-	147,210	-	147,210
סה"כ הרווח (ההפסד) הכולל	-	-	-	147,384	(174)	-	268,577	415,787	1,650	417,437
עלות תשלום מבוסס מניות	-	-	780	-	-	-	-	780	-	780
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	99,429	332,985	39,866	192,917	3,856	13,693	1,934,112	2,616,858	10,001	2,626,859

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	מיוחס לבעלי מניות החברה								
	הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ	זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ הון
	אלפי ש"ח									
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	99,429	332,985	37,758	141,627	(572)	13,693	1,627,719	2,252,639	7,867	2,260,506
רווח נקי	-	-	-	-	-	-	37,816	37,816	484	38,300
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	-	-	-	-	7,764	-	-	7,764	-	7,764
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	-	-	-	(198,664)	-	-	-	(198,664)	-	(198,664)
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	-	-	-	7,935	-	-	-	7,935	-	7,935
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	-	-	-	47,185	-	-	-	47,185	-	47,185
הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	47,450	(3,162)	-	-	44,288	-	44,288
סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	(96,094)	4,602	-	-	(91,492)	-	(91,492)
סה"כ הרווח (ההפסד) הכולל	-	-	-	(96,094)	4,602	-	37,816	(53,676)	484	(53,192)
עלות תשלום מבוסס מניות	-	-	1,328	-	-	-	-	1,328	-	1,328
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	99,429	332,985	39,086	45,533	4,030	13,693	1,665,535	2,200,291	8,351	2,208,642

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	מיוחס לבעלי מניות החברה								
	הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ	זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ הון
	אלפי ש"ח									
יתרה ליום 1 בינואר, 2010	99,429	332,985	35,812	121,090	856	13,693	1,346,103	1,949,968	7,456	1,957,424
רווח נקי	-	-	-	-	-	-	281,616	281,616	331	281,947
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	-	-	-	-	(2,032)	-	-	(2,032)	-	(2,032)
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	-	-	-	147,405	-	-	-	147,405	-	147,405
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	-	-	-	(130,749)	-	-	-	(130,749)	-	(130,749)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	-	-	-	11,922	-	-	-	11,922	-	11,922
הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	(8,041)	604	-	-	(7,437)	-	(7,437)
סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	20,537	(1,428)	-	-	19,109	-	19,109
סה"כ הרווח (ההפסד) הכולל	-	-	-	20,537	(1,428)	-	281,616	300,725	331	301,056
הנפקת מניות לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	-	-	-	-	-	-	-	-	80	80
עלות תשלום מבוסס מניות	-	-	1,946	-	-	-	-	1,946	-	1,946
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010	99,429	332,985	37,758	141,627	(572)	13,693	1,627,719	2,252,639	7,867	2,260,506

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	נספח	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
		2012	2011	2010
		אלפי ש"ח		
תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת	(א)	759,811	679,386	8,335
תזרימי מזומנים מפעילות השקעה				
החזר השקעות (השקעות) בחברות כלולות		(50,464)	(73,692)	794
השקעה ברכוש קבוע		(137,103)	(151,849)	(51,474)
השקעה בנכסים בלתי מוחשיים		(131,715)	(128,201)	(115,660)
רכישות השקעות פיננסיות על ידי חברות הקבוצה שאינן חברות ביטוח, נטו		(16,153)	(124,373)	(87,417)
החזר הלוואות (מתן הלוואות) שניתנו לחברות מוחזקות		9,036	2,361	(62,441)
דיבידנד שהתקבל מחברות כלולות		1,113	3,049	2,412
תמורה ממימוש רכוש קבוע		4,554	4,219	5,033
רכישת נכסים, נטו	(ד)	(34,336)	-	-
רכישת פעילויות		-	(30,475)	-
מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה		(355,068)	(498,961)	(308,753)
תזרימי מזומנים מפעילות מימון				
קבלת התחייבויות פיננסיות		-	301,048	254,782
פירעון התחייבויות פיננסיות		(224,039)	(152,078)	(84,994)
הנפקת הון לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה		-	-	80
מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) מימון		(224,039)	148,970	169,868
השפעת תנודות בשער החליפין על יתרות מזומנים ושווי מזומנים		(2,827)	3,948	(1,619)
עליה (ירידה) במזומנים ושווי מזומנים		177,877	333,343	(132,169)
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה	(ב)	836,909	503,566	635,735
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה	(ג)	1,014,786	836,909	503,566

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
(א) תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת			
רווח נקי	270,227	38,300	281,947
התאמות לסעיפי רווח והפסד:			
חלק החברה ברווחי חברות כלולות	(23,745)	(15,765)	(121)
הפסדים (רווחים) נטו מהשקעות פיננסיות עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	(1,461,755)	658,562	(1,185,969)
הפסדים (רווחים) נטו מהשקעות פיננסיות אחרות:			
נכסי חוב סחירים	(253,485)	(543,470)	(346,031)
נכסי חוב שאינם סחירים	(623,083)	(711,349)	(622,471)
מניות	(11,110)	(2,654)	(42,298)
אחרות	(23,274)	25,247	(46,652)
	(910,952)	(1,232,226)	(1,057,452)
הוצאות מימון בגין התחייבויות פיננסיות	112,911	122,824	107,128
הפסד (רווח) ממימוש רכוש קבוע	166	106	(427)
עליית ערך נדל"ן להשקעה	(9,934)	(16,806)	(20,548)
ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים	11,700	-	-
פחת והפחתות:			
רכוש קבוע	31,721	30,207	28,848
נכסים בלתי מוחשיים	126,589	102,277	84,182

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
(א) תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת (המשך)			
שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	1,930,126	(117,932)	1,670,002
שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	666,953	595,733	880,668
עסקאות תשלום מבוסס מניות	1,177	3,179	1,926
שינוי בנכסי ביטוח משנה	(186,957)	(34,169)	(291,609)
שינוי בהוצאות רכישה נדחות	(114,785)	(56,215)	(70,961)
מסים על ההכנסה	75,351	52,685	152,768
שינויים בסעיפים מאזניים אחרים:			
השקעות פיננסיות עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה:			
רכישות, נטו של השקעות פיננסיות	(705,945)	(796,857)	(1,145,082)
השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה:			
רכישת נדל"ן להשקעה	(48)	(20)	(22,545)
תמורה ממימוש נדל"ן להשקעה	1,436	2,625	-
תמורה ממימוש (רכישות), נטו של השקעות פיננסיות	(147,772)	284,114	(578,758)
פרמיות לגבייה	(25,460)	(22,527)	2,623
חייבים ויתרות חובה	40,960	(44,669)	4,498
זכאים ויתרות זכות	76,931	101,436	167,011
התחייבויות בשל הטבות לעובדים	11,631	12,287	15,548
סך ההתאמות הדרושות להצגת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת	(499,701)	(371,151)	(1,258,270)
מזומנים ששולמו והתקבלו במהלך השנה עבור:			
ריבית ששולמה	(101,346)	(92,999)	(79,974)
ריבית שהתקבלה	1,113,363	1,054,140	1,011,562
מסים ששולמו	(194,879)	(165,405)	(140,980)
מסים שהתקבלו	53,933	66,855	67,010
דיבידנד שהתקבל	118,214	149,646	127,040
	989,285	1,012,237	984,658
סך הכל תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת	759,811	679,386	8,335

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
(ב) מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה			
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	535,315	67,575	105,295
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	301,594	435,991	530,440
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה	836,909	503,566	635,735
(ג) מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה			
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	619,096	535,315	67,575
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	395,690	301,594	435,991
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה	1,014,786	836,909	503,566
(ד) רכישת נכסים, נטו (באור 4)			
נכסי מסים נדחים	32,477	-	-
חייבים ויתרות חובה	166	-	-
השקעות פיננסיות אחרות	26,241	-	-
זכאים ויתרות זכות	(2,721)	-	-
התחייבויות פיננסיות	(21,827)	-	-
סה"כ	34,336	-	-
(ה) פעילות שלא במזומן			
החלפת נכסי חוב סחירים במניות במסגרת הסדר חוב	-	-	28,812
רכישת נכסים בלתי מוחשיים כנגד זכאים ויתרות זכות	19,509	-	-
רכישת רכוש קבוע כנגד זכאים ויתרות זכות	1,271	48,722	-
רכישת פעילות כנגד תמורה מותנית	-	6,694	-

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

באור 1: - כללי

א. תיאור כללי של הקבוצה ופעילותה

מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן - החברה) הינה חברה ציבורית אשר מניותיה רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל-אביב יפו. בעלי מניותיה העיקריים של החברה הינם ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט (תאגידים זרים) המוחזקים בנאמנות עבור מר מנחם גורביץ והמחזיקים בכ-61.86% ממניות החברה. החברה פועלת באמצעות חברות בשליטתה בכל ענפי הביטוח העיקריים ובכללם ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (ביטוח חיים, פנסיה וגמל), ביטוח בריאות וביטוח כללי. בנוסף עוסקת החברה באמצעות חברות בשליטתה בפעילות בתחום שוק ההון והפיננסים ובכלל זה בניהול קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות וחיתום. לחברה גם השקעות בנדל"ן בחו"ל באמצעות חברה בשליטתה המלאה.

החברה הינה תושבת ישראל, אשר נתאגדה בישראל וכתובתה הרשמית הינה אלנבי 115, תל-אביב יפו.

ב. שינויי מבנה בקבוצה

ביום 15 בפברואר, 2012, חילקה חברה מאוחדת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן – מנורה ביטוח), את מלוא החזקותיה במנורה מבטחים פנסיה בע"מ כדיבידנד בעין לחברה.

ביום 4 במרס, 2012, השלימה מנורה ביטוח עסקה לרכישת 100% ממניות החברה לפיתוח התעשייה בע"מ (לשעבר הבנק לפיתוח התעשייה בע"מ) (להלן – הבנק). עם השלמת הרכישה, מוזג הבנק לתוך מנורה ביטוח, ראה ביאור 4 להלן.

בחודש דצמבר 2012 החליטה מנורה פיננסים להעביר את מלוא החזקותיה במבטחים גמל למנורה פיננסים, כחלק מהליך שינוי מבני, אשר במסגרתו תתמזג מבטחים גמל לתוך מבטחים פנסיה, באופן שמבטחים פנסיה תהפוך להיות החברה המנהלת של קופות הגמל שבניהול מבטחים גמל ומבטחים גמל תתחסל ללא פירוק. הליך שינוי מבני זה אושר גם על ידי דירקטוריוני החברות הרלוונטיות לו. הליך השינוי המבני הנ"ל כפוף לקבלת אישורים שונים, ובכלל זה אישור רשות המסים, אישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר, רשם החברות ואישור בית המשפט להפחתת הון שתיווצר כתוצאה מהמיזוג במנורה פיננסים.

ביום 31 בינואר, 2013, חילקה מנורה ביטוח את מלוא החזקותיה במניות שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן – שומרה), בצירוף שטרי ההון שהונפקו לה ע"י שומרה ביטוח, כדיבידנד בעין לחברה, ראה באור 41 להלן.

ג. הגדרות

בדוחות כספיים אלה -

החברה	- מנורה מבטחים החזקות בע"מ.
חברות מאוחדות	- חברות אשר לחברה שליטה בהן (כהגדרתן ב- IAS 27 (2008)) ואשר דוחותיהן מאוחדים עם דוחות החברה.
חברה בשליטה משותפת	- חברה המוחזקת על ידי החברה ועל ידי גורם נוסף, ואשר בגינה קיימת הסכמה חוזית לשליטה משותפת, ודוחותיה מאוחדים עם הדוחות הכספיים המאוחדים בדרך של איחוד יחסי.
חברות כלולות	- חברות ושותפויות אשר לחברה השפעה מהותית בהן ואינן חברות מאוחדות, ואשר השקעת החברה בהן כלולה בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה על בסיס השווי המאזני.
חברות מוחזקות	- חברות מאוחדות, חברה מאוחדת בשליטה משותפת וחברות כלולות.
הקבוצה	- החברה והחברות המוחזקות שלה.
צדדים קשורים	- כהגדרתם ב-IAS 24.
בעלי עניין ובעל שליטה	- כהגדרתם בתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010.

באור 1: - כללי (המשך)

ג. הגדרות (המשך)

המפקח	- המפקח על הביטוח.
חוק הפיקוח	- חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.
תקנות ההון	- תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998, על תיקונן.
תקנות דרכי השקעה	- תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-2001, על תיקונן.
תקנות כללי השקעה	- תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012, על תיקונן.
תקנות פרטי דין וחשבון	- תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998.
חוזי ביטוח	- חוזים לפיהם צד אחד (המבטח) לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר (בעל הפוליסה), על ידי הסכמה לפצות או לשפות את בעל הפוליסה אם אירוע עתידי לא ודאי מוגדר (מקרה הביטוח) ישפיע באופן שלילי על בעל הפוליסה.
חוזי השקעה	- פוליסות שאינן מהוות חוזי ביטוח, לרבות הפקדות לקופות גמל מבטיחות תשואה.
חוזים תלויי תשואה	- חוזי ביטוח וחוזי השקעה במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח ובמגזר בריאות, בהם ההתחייבויות צמודות לתשואת תיק ההשקעות (פוליסות משתתפות ברווחי השקעה).
נכסים עבור חוזים תלויי תשואה	- סך כל הנכסים העומדים כנגד התחייבויות הנובעות מחוזים תלויי תשואה.
התחייבויות בגין חוזי ביטוח	- עתודות ביטוח ותביעות תלויות במגזרי הפעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, ביטוח בריאות וביטוח כללי.
נכסי ביטוח משנה	- חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח.
פרמיות	- פרמיות לרבות דמים.
פרמיות שהורווחו	- פרמיות המתייחסות לתקופת הדוח.
מדד	מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
דולר	דולר ארה"ב.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית

א. בסיס הצגת הדוחות הכספיים המאוחדים

1. בסיס המדידה

הדוחות הכספיים המאוחדים ערוכים על בסיס העלות, למעט נדל"ן להשקעה, נכסים פיננסיים זמינים למכירה, נכסים והתחייבויות פיננסיות הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, התחייבויות ביטוחיות ונכסי ביטוח משנה, נכסי מיסים נדחים, השקעות בחברות כלולות, נכסים והתחייבויות בגין הטבות לעובדים.

2. מתכונת העריכה של הדוחות הכספיים

דוחות כספיים אלו נערכו בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (להלן - תקני IFRS).
כמו כן, הדוחות הכספיים נערכו בהתאם לדרישות הגילוי כפי שנקבעו בחוק הפיקוח, התקנות שהותקנו על פיו והוראות המפקח, וכן בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. בסיס הצגת הדוחות הכספיים המאוחדים (המשך)

3. תקופת המחזור התפעולי

תקופת המחזור התפעולי הרגיל של הקבוצה, עולה בעיקרה על שנה, במיוחד בהתייחס לעסקי ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, לעסקי סיעוד ומחלות ואשפוז ולעסקי ביטוח כללי בעלי זנב ארוך.

4. מדיניות חשבונאית עקבית ויישום לראשונה של תקני IFRS

המדיניות החשבונאית יושמה בדוחות הכספיים באופן עקבי בכל התקופות המוצגות, למעט אם נאמר אחרת.

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים

השיקולים

בתהליך יישום עיקרי המדיניות החשבונאית של הקבוצה שקלה ההנהלה את הנושאים הבאים, שלהם ההשפעה המהותית ביותר על הסכומים שהוכרו בדוחות הכספיים המאוחדים:

1. סיווג חוזי ביטוח וחוזי השקעה

חוזי ביטוח הינם חוזים בהם המבטח לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר. ההנהלה שוקלת לגבי כל חוזה עם מבוטח או עם קבוצת מבוטחים בעלי זיקה משותפת, האם הוא כרוך בלקיחת סיכון ביטוחי משמעותי על מנת לסווגו כחוזה ביטוח, או לחילופין כחוזה השקעה.

2. סיווג ויעוד ההשקעות הפיננסיות

הנהלת הקבוצה הפעילה שיקול דעת בבואה לסווג ולייעד את ההשקעות הפיננסיות לקבוצות הבאות:

- נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.
- השקעות המוחזקות לפדיון.
- הלוואות וחייבים.
- נכסים פיננסיים זמינים למכירה.

אומדנים והנחות

בעת הכנת הדוחות הכספיים, נדרשת הנהלת הקבוצה להפעיל שיקול דעת ולהסתייע באומדנים, הערכות והנחות המשפיעים על יישום המדיניות החשבונאית ועל הסכומים המדווחים של נכסים, התחייבויות, הכנסות והוצאות. האומדנים וההנחות שבבסיסם נסקרים באופן שוטף. השינויים באומדנים החשבונאיים נזקפים בתקופה בה נעשה השינוי באומדן.

להלן ההנחות העיקריות שנעשו בדוחות הכספיים המאוחדים בקשר לאי הודאות לתאריך הדיווח ואומדנים קריטיים שחושבו על ידי הקבוצה, ואשר שינוי מהותי באומדנים ובהנחות עשוי לשנות את ערכם של נכסים והתחייבויות בדוחות הכספיים המאוחדים בשנה העוקבת:

1. ירידת ערך מוניטין

הקבוצה בוחנת ירידת ערך של מוניטין לפחות אחת לשנה. הבחינה מחייבת את ההנהלה לבצע אומדן של תזרימי מזומנים עתידיים הצפויים לנבוע משימוש מתמשך ביחידה מניבת המזומנים שאליה הוקצה המוניטין. כמו כן נדרשת ההנהלה לאמוד שיעור ניכיון מתאים לתזרימי מזומנים אלה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים (המשך)

אומדנים והנחות (המשך)

2. קביעת שווי הוגן של מכשירים פיננסיים לא סחירים

השווי ההוגן של אגרות חוב בלתי סחירות, הלוואות ופיקדונות, מחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים, כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על ידי חברה המספקת ציטוטי מחירים ושערי ריבית לגופים מוסדיים.

השווי ההוגן של קרנות השקעה נקבע על פי ערך נכסי נקי (N.A.V.) בהתבסס על הדוחות הכספיים של הקרנות. השווי ההוגן של מניות לא סחירות נקבע על פי הערכת שווי של מומחה. השווי ההוגן של אופציות ומכשירים מורכבים נקבע על פי ציטוט.

3. ירידת ערך של השקעות פיננסיות

כאשר קיימת ראיה אובייקטיבית שקיים הפסד מירידת ערך בגין הלוואות וחייבים המוצגים בעלותם המופחתת, או בגין נכסים פיננסיים שסווגו כזמינים למכירה, סכום ההפסד נזקף לדוח רווח והפסד. ראה סעיף יד'(1) להלן.

בכל תאריך דיווח הקבוצה בוחנת האם קיימת ראייה אובייקטיבית כאמור.

4. נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה מוצג לפי שווי הוגן לתאריך הדיווח כאשר שינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד. השווי ההוגן נקבע על ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים בהתאם להערכות שווי כלכליות הכוללות שימוש בטכניקות הערכה והנחות לגבי אומדנים של תזרימי מזומנים עתידיים הצפויים מהנכס ואומדן שיעור היוון מתאים לתזרימי מזומנים אלה. אם ניתן, נקבע השווי ההוגן בהתאם לעסקאות שנעשו לאחרונה בנדל"ן בעל אופי ומיקום דומים לזה המוערך.

במדידת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה נדרשים מעריכי השווי והנהלת הקבוצה להשתמש בהנחות מסוימות לגבי שיעורי התשואה הנדרשים לגבי נכסי הקבוצה, מחירי ההשכרה העתידיים, שיעורי התפוסה, חידושי חוזים, הסתברות להשכרת שטחים פנויים, הוצאות תפעול הנכסים, איתנותם הפיננסית של השוכרים והשלכות הנובעות מהשקעות שתידרשנה לפיתוח עתידי, על מנת להעריך את תזרימי המזומנים העתידיים מהנדל"ן.

5. קביעת ברות ההשבה של הוצאות רכישה נדחות

ברות ההשבה של הוצאות הרכישה הנדחות נבדקת אחת לשנה תוך שימוש בהנחות לגבי שיעורי ביטולים, תמותה ותחלואה ומשתנים נוספים כאמור בסעיף ו'(1)(ה) להלן. אם תחת הנחות אלו לא תתקיים ברות ההשבה, יתכן שיהיה צורך בהאצת ההפחתה או אף במחיקת הוצאות הרכישה הנדחות.

6. התחייבויות בגין חוזי ביטוח

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח מבוססות על שיטות הערכה אקטואריות ועל הנחות המפורטות בבאור 37(5)(ב') להלן לגבי ביטוח חיים וביטוח בריאות ובבאור 37(5)(ג') להלן לגבי ביטוח כללי.

בדיקת נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים נבדקת אחת לשנה. במידה והבדיקה מעלה כי הפרמיות המתקבלות אינן מספיקות לכיסוי התביעות הצפויות, נרשמת הפרשה מיוחדת בגין החוסר.

ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, והן נקבעות על ידי האקטואר מידי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים.

ההערכות האקטואריות וההנחות השונות נעשות על סמך ניסיון העבר ומבוססות, בעיקר, על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את מה שיקרה בעתיד. השתנות בגורמי הסיכון, בשכיחות האירועים או בחומרתם, וכן שינוי המצב המשפטי עשויים להשפיע באופן מהותי על גובה ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח. לגבי ניתוחי רגישות של הסיכון הביטוחי בביטוח חיים ובביטוח בריאות ראה באור 37(5)(ב')(4) להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים (המשך)

אומדנים והנחות (המשך)

7. תביעות משפטיות

כנגד הקבוצה תלויות ועומדות תביעות משפטיות, תובענות ייצוגיות וכן בקשות לאישור תובענות כייצוגיות. בהערכות סיכויי התביעות המשפטיות שהוגשו נגד הקבוצה, הסתמכה הקבוצה על חוות דעת יועציה המשפטיים. הערכות אלה של היועצים המשפטיים מתבססות על מיטב שיפוטם המקצועי, בהתחשב בשלב בו מצויים ההליכים, וכן על הניסיון המשפטי שנצבר בנושאים השונים. מאחר שתוצאות התביעות תקבענה בבתי המשפט, עלולות התוצאות להיות שונות מהערכות אלה. ראה מידע נוסף בסעיף יח' ובבאור 39(א) להלן.

בנוסף לתביעות האמורות, חשופה הקבוצה לטענות /תביעות משפטיות שטרם נטענו / הוגשו, וזאת, בין היתר, בהתקיים ספק בפרשנות הסכם ו/או הוראת דין ו/או אופן יישומם. חשיפה זו מובאת לידיעת הקבוצה במספר דרכים, בין היתר, באמצעות פניות לקוחות לגורמים בקבוצה ובמיוחד לממונה על פניות הציבור בקבוצה, באמצעות תלונות של לקוחות ליחידה לפניות הציבור במשרד המפקח, ובאמצעות תביעות שאינן ייצוגיות המוגשות לבתי המשפט. נושאים אלו מובאים לידיעת הנהלת הקבוצה, אם וככל שהגורמים המטפלים מזהים כי הטענות עשויות להיות בעלות השלכות רחבות. בהערכת הסיכון הנובע מטענות / תביעות שטרם הוגשו, מסתמכת הקבוצה על הערכות פנימיות של הגורמים המטפלים וההנהלה, המשקללות את הערכת הסיכוי להגשת תביעה ואת הסיכוי להצלחת התביעה, אם וככל שתוגש. ההערכה מבוססת על הניסיון שנצבר ביחס להגשת תביעות ועל ניתוח הטענות לגופן. מטבע הדברים, לאור השלב הראשוני בו מצוי בירור הטענה המשפטית, עשויה התוצאה בפועל להיות שונה מההערכה שנעשתה בשלב בו טרם הוגשה התביעה.

8. הטבות לעובדים לאחר סיום העסקה

התחייבות בגין תוכניות הטבה מוגדרות לאחר סיום העסקה נקבעת תוך שימוש בטכניקות הערכה אקטואריות. חישוב ההתחייבות כרוך בקביעת הנחות בין השאר לגבי שיעורי היוון, שיעורי תשואה צפויים על נכסים, שיעור עליית השכר ושיעורי תחלופת עובדים. יתרת ההתחייבויות עשויה להיות מושפעת בצורה משמעותית אם יחולו שינויים באומדנים אלו.

9. נכסי מסים נדחים

נכסי מסים נדחים מוכרים בגין הפסדים מועברים לצורכי מס והפרשים זמניים, שטרם נוצלו, במידה וצפוי שתהיה הכנסה חייבת עתידית שכנגדה ניתן יהיה לנצלם. נדרש אומדן של ההנהלה על מנת לקבוע האם ניתן להכיר בנכס מסים נדחים ואת סכום נכס המסים הנדחים שניתן להכיר בו וזאת בהתבסס על קיום, עיתוי וסכום ההכנסה החייבת במס הצפויה.

10. קביעת השווי ההוגן של עסקאות תשלום מבוסס מניות

השווי ההוגן של עסקאות תשלום מבוסס מניות נקבע באמצעות מודל תמחור אופציות. הנחות המודל כוללות את מחיר המניה, מחיר המימוש, תנודתיות צפויה, אורך החיים הצפוי, דיבידנד צפוי ושיעור ריבית חסרת סיכון. ראה מידע נוסף בסעיף יז' להלן.

11. רכישת חברות בנות שאינן צירופי עסקים

במועד רכישת חברות בנות ופעילויות, החברה מעריכה האם הרכישה מהווה צירוף עסקים בהתאם ל- IFRS 3. הערכה זו מתבססת על הנסיבות הבאות המצביעות על רכישת עסק: מספר רב של נכסים שנרכשו, קיומם של שירותים נלווים בהיקף רחב הקשורים בתפעול הנכס ומורכבות ניהול הנכס.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. מטבע הפעילות ומטבע חוץ

1. מטבע הפעילות ומטבע ההצגה

מטבע ההצגה של הדוחות הכספיים ומטבע הפעילות של החברה הינם ש"ח.

כאשר מטבע הפעילות של חברה בקבוצה שונה ממטבע הפעילות של החברה, חברה זו מהווה פעילות חוץ שנתוני דוחותיה הכספיים מתורגמים לצורך הכללתם בדוחות הכספיים המאוחדים כדלקמן:

א) נכסים והתחייבויות בכל תאריך דיווח (כולל מספרי השוואה) מתורגמים לפי שער סגירה של תאריך הדיווח הרלוונטי.

ב) הכנסות והוצאות לתקופות המוצגות בדוח רווח והפסד (כולל מספרי השוואה) מתורגמות לפי שערי חליפין ממוצעים בתקופות המוצגות; אולם, במקרים בהם חלו תנודות משמעותיות בשערי החליפין, הכנסות והוצאות מתורגמות לפי שערי החליפין כפי שהיו במועד העסקאות עצמן.

ג) הון מניות, קרנות הון ותנועות הוניות אחרות מתורגמים לפי שער החליפין במועד התהוותם.

ד) יתרת הרווח (הפסד) מתורגמת בהתבסס על יתרת הפתיחה שתורגמה לפי שער החליפין לאותו מועד ותנועות רלוונטיות נוספות (כגון: דיבידנד) במשך התקופה שתורגמו כאמור בסעיפים ב) ו-ג) לעיל.

ה) כל הפרשי התרגום שנוצרו נזקפים כרווח (הפסד) כולל אחר לסעיף נפרד בהון, בקרן הון "התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ".

הלוואות בינחברתיות בקבוצה, אשר אין כוונה לסלקן והן אינן צפויות להיפרע בעתיד הנראה לעין, ולפיכך מהוות במהותן חלק מההשקעה בפעילות חוץ, מטופלות כחלק מההשקעה, כאשר הפרשי שער הנובעים מהלוואות אלו (בניכוי השפעת המס) נזקפים לאותו סעיף בהון, כאמור בסעיף ה) לעיל.

2. עסקאות, נכסים והתחייבויות במטבע חוץ

עסקאות הנקובות במטבע חוץ (מטבע השונה ממטבע הפעילות) נרשמות עם ההכרה הראשונית בהן לפי שער החליפין במועד העסקה. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ מתורגמים בכל תאריך דיווח למטבע הפעילות לפי שער החליפין במועד זה. הפרשי שער נזקפים לדוח רווח והפסד, למעט הפרשי שער בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה שאינם מכשירי חוב, הנזקפים לקרן הון עד למועד המימוש.

3. פריטים כספיים צמודי מדד

נכסים והתחייבויות כספיים הצמודים על פי תנאיהם לשינוים במדד מותאמים לפי המדד הרלוונטי, בכל תאריך דיווח, בהתאם לתנאי ההסכם. הפרשי הצמדה הנובעים מההתאמה כאמור נזקפים לדוח רווח והפסד.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. מבנה הדיווח הנוכחי

הדוחות המאוחדים על המצב הכספי, הכוללים בעיקר את הנכסים וההתחייבויות של חברת ביטוח מאוחדת, הוצגו לפי סדר נזילות ללא הבחנה בין שוטף ללא שוטף. הצגה זו, המספקת מידע מהימן ורלוונטי יותר, תואמת את הנחיות IAS 1.

ה. דוחות כספיים מאוחדים

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את הדוחות של חברות שלחברה יש שליטה בהן (חברות בנות). שליטה מתקיימת כאשר לחברה יש את היכולת, במישרין או בעקיפין, להתוות את המדיניות הכספית והתפעולית של החברה הנשלטת. בבחינת שליטה נלקחת בחשבון השפעת זכויות הצבעה פוטנציאליות שניתנות למימוש בתאריך הדיווח.

בבחינת השליטה נלקחו גם בחשבון הסיכונים שנושאות חברות הקבוצה בהבטחת התשואה של זכויות עמיתים בקופות גמל.

הדוחות הכספיים של החברה והחברות הבנות ערוכים לתאריכים ולתקופות זהים. המדיניות החשבונאית בדוחות הכספיים של החברות הבנות יושמה באופן אחיד ועקבי עם זו שיושמה בדוחות הכספיים של החברה. יתרות ועסקאות הדדיות מהותיות ורווחים והפסדים הנובעים מעסקאות בין חברות הקבוצה בוטלו במלואם בדוחות הכספיים המאוחדים.

זכויות שאינן מקנות שליטה בגין חברות בנות מייצגות את חלקן של הזכויות שאינן מקנות שליטה ברווח (הפסד) הכולל ובנכסים המזוהים נטו של החברות הבנות. הזכויות שאינן מקנות שליטה מוצגות בנפרד במסגרת ההון של החברה.

מימוש החזקה בחברת בת ללא איבוד שליטה, מוכר כשינוי בהון. בעת מימוש ההחזקה בחברה בת תוך איבוד שליטה, החברה:

- גורעת את הנכסים (לרבות מוניטין) ואת ההתחייבויות של חברת הבת במלואם.
- גורעת את יתרת הזכויות שאינן מקנות שליטה.
- גורעת את ההתאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים שנזקפו להון העצמי.
- מכירה בשווי ההוגן של התמורה שהתקבלה.
- מכירה בשווי ההוגן של השקעה כלשהיא שנותרה.
- זוקפת את הרכיבים שהוכרו קודם לכן ברווח (הפסד) כולל אחר, באותו אופן שהיה נדרש אם החברה הבת היתה מממשת ישירות את הנכסים או ההתחייבויות הקשורים.
- מכירה בהפרש כלשהוא שנוצר כרווח או הפסד.

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את הדוחות הכספיים של חברה בשליטה משותפת, לגביה קיים בין בעלי מניותיה הסכם חוזי לשליטה משותפת, ואשר מאוחדת עם דוחות החברה בדרך של איחוד יחסי. החברה מאחדת בדוחותיה הכספיים המאוחדים את חלקה בנכסים, בהתחייבויות, בהכנסות ובהוצאות של החברה בשליטה משותפת עם פריטי הדוחות הכספיים המתאימים. יתרות ועסקאות הדדיות מהותיות ורווחים והפסדים הנובעים מעסקאות בין הקבוצה לבין החברה בשליטה משותפת מבוטלים בהתאם לשיעור ההחזקה בחברה בשליטה משותפת.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים

IFRS 4 הדן בחוזי ביטוח מאפשר למבטח להמשיך במדיניות החשבונאית בה נקט לפני מועד המעבר לתקינה הבינלאומית לגבי חוזי ביטוח שהוא מנפיק (לרבות עלויות רכישה קשורות ונכסים בלתי מוחשיים קשורים) וכן חוזי ביטוח משנה שהוא רוכש. להלן תמצית המדיניות החשבונאית בקשר לחוזי ביטוח:

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

א) הכרה בהכנסות - ראה סעיף יט' להלן.

ב) התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים:

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים מחושבות בהתאם להוראות המפקח (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים נקבעות על בסיס הערכה אקטוארית, המבוצעת על-ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח על ביטוח חיים (גב' רגינה חייקין F.IL.AA) חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים נקבע על-פי התנאים של החוזים הרלוונטיים.

ג) התחייבויות בגין עסקי ביטוח חיים הצמודות למדד וההשקעות צמודות למדד המשמשות כיסוי להתחייבויות אלה, נכללו בדוחות הכספיים לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך הדיווח, לרבות התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים בקשר לפוליסות שלפי תנאיהן ההצמדה הינה חצי שנתית.

ד) הנחיות המפקח בדבר התחייבויות לתשלום קיצבה:

בחוזרים שפרסם המפקח בדבר חישוב התחייבויות לתשלום קצבה בפוליסות ביטוח חיים, נקבעו הוראות עדכניות לחישוב ההפרשות וזאת עקב קצב העלייה בתוחלת החיים המצריכה מעקב אחר הלימות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, המאפשרות קבלת קצבה והשלמתן באופן ראוי.

בהתאם לכך, ביצעה מנורה ביטוח השלמה מיידית של ההתחייבות, ככל שנדרש, בגין פוליסות לגביהן הקצבה בתשלום, כאשר המבוטח הגיע לגיל פרישה או בגין קבוצת פוליסות שאינה רווחית. לגבי פוליסות אחרות, בהן צפויה רווחיות, מתבצעת השלמת ההתחייבות, תוך הקבלה להכנסות הצפויות, לאורך חיי הפוליסה, ראה גם ביאור 37(5)ב'(6) להלן.

ה) הוצאות רכישה נדחות:

(1) הוצאות הרכישה הנדחות בגין פוליסות ביטוח חיים (להלן - ה-DAC) הנמכרות החל מיום 1 בינואר, 1999 כוללות עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה והוצאות הנהלה וכלליות הקשורות לרכישת פוליסות חדשות. ה- DAC מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ-15 שנה. ה- DAC המתייחס לפוליסות שבוטלו נמחק במועד הביטול.

הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים בגין פוליסות שהופקו עד ליום 31 בדצמבר, 1998 מחושבות על-ידי האקטוארית הממונה, על בסיס שיטת "ניכוי הצילמר" לפי שיעורים מהפרמיה או מהסכום בסיכון בהתאם לתוכניות הביטוח השונות.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ה) הוצאות רכישה נדחות: (המשך)

(1) (המשך)

הוצאות רכישה נדחות בגין חוזים לניהול נכסים בגין עסקי הפנסיה כוללות עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה בקשר עם יצירת זכויות חוזיות חדשות. ה-DAC בגין עסקי הפנסיה מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני התקופה המשוערת לקבלת הכנסות מדמי ניהול. ה- DAC בגין עסקי הפנסיה, המתייחס לחוזי ניהול נכסים שבוטלו, נמחק במועד הביטול.

(2) בהתאם להוראות המפקח, האקטוארית הממונה במנורה ביטוח בודקת מידי תקופת דיווח את ברות השבת ה- DAC בביטוח חיים ובריאות (סיעוד ומחלות קשות). הבדיקה נערכת על מנת לוודא שההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי ה-DAC בגין הפוליסות שנמכרו מאז שנת 1999 מספיקה, ושהפוליסות צפויות ליצור הכנסות עתידיות שתכסינה את הפחתת ה-DAC ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול והעמלות בגין אותן פוליסות.

ההנחות המשמשות לבדיקה זו, כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, דמי ניהול צפויים, תמותה ותחלואה, הנקבעות על-ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח מדי שנה על-פי בדיקות ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים עדכניים.

(3) לעניין ברות השבת ה- DAC בגין עסקי פנסיה, נערכת בדיקה על מנת לוודא שחוזי ניהול הנכסים צפויים ליצור הכנסות עתידיות שתכסינה את הפחתת ה-DAC ואת הוצאות התפעול והעמלות בגין אותם חוזים.

ו) בדיקת נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים (Liability Adequacy Test):

האקטוארית הממונה בודקת מדי שנה כי סך סכום העתודה בניכוי הוצאות רכישה נדחות מספיק לכסות את התזרים העתידי הצפוי בגין תביעות, עמלות והוצאות בניכוי פרמיות והכנסות מהשקעות. התזרים נבדק לאחר ניכוי ביטולים צפויים ומהוון בריבית ריאלית חסרת סיכון בגין הפוליסות הקיימות, תחת הנחות סבירות. הבדיקה נעשית בנפרד עבור פוליסות פרט ובנפרד עבור פוליסות קולקטיביות. בבדיקת פוליסות פרט, הבדיקה נעשית ברמת המוצר או ביחד לפוליסות (לרבות הכיסויים שלהן) שהונפקו בתקופות שונות לפי סוגי השתתפות וכן בנפרד לפוליסות ריסק יסודיות ובמקרה של פוליסות קולקטיביות, הבדיקה מתבצעת ברמת הקולקטיב הבודד.

ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה והן נקבעות על ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח מדי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים. עבור פוליסות קולקטיביות הבדיקה נעשית בהתאם לניסיון התביעות של הקולקטיב הבודד ובכפוף למהימנות הסטטיסטית של ניסיון זה.

ז) תביעות תלויות:

תביעות תלויות מחושבות באופן פרטני בהתאם להערכת מומחי מנורה ביטוח על בסיס ההודעות בגין אירועי הביטוח וסכומי הביטוח ולאור גורמי התפתחות צפויים שנקבעו על ידי האקטוארית הממונה. חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות מחושב על פי ההסכמים שנחתמו עימם. ההוצאות העקיפות ליישוב תביעות אלו חושבו על ידי האקטוארית הממונה.

הפרשות לתשלומי גמלאות, ההפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח אובדן כושר עבודה, ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן הפרשות לתביעות שאירעו אך לא דווחו (IBNR), חושבו על-ידי האקטוארית הממונה ונכללו במסגרת התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ח) חוזי השקעה:

תקבולים בגין חוזי השקעה לא נכללים בסעיף פרמיות שהורווחו אלא נזקפים ישירות להתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה. פדיונות ותום תקופה בגין חוזים אלה לא נזקפים לדוח רווח והפסד אלא נגרעים ישירות מהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

בדוח רווח והפסד נזקפים בשל חוזים אלה ההכנסות מהשקעות, דמי הניהול הנגבים מהמבוטחים, תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשל חלקם של המבוטחים בהכנסות מהשקעות, עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות.

ט) הפרשה בגין השתתפות ברווחים של המבוטחים בביטוח קבוצתי:

ההפרשה נכללה בסעיף "זכאים ויתרות זכות". כמו כן, השינוי בהפרשה נזקף לסעיף פרמיות שהורווחו בדוח רווח והפסד.

2. ביטוח כללי

א) הכרה בהכנסה - ראה סעיף יט' להלן.

ב) סעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו ושייר כולל, בין היתר, סילוק ועלויות טיפול ישירות בגין תביעות ששולמו, הוצאות עקיפות לישוב תביעות, תלויות שאירעו בשנת הדוח וכן עדכון ההפרשה לתביעות התלויות (הכוללת הפרשה לעלויות ישירות ועקיפות בטיפול בתביעות) שנרשמה בשנים קודמות.

ג) התחייבויות בגין חוזי ביטוח והוצאות רכישה נדחות:

עתודות הביטוח והתביעות התלויות הכלולות בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, וחלקם של מבטחי משנה בעתודה ובתביעות התלויות, הכלול בסעיף נכסי ביטוח משנה, והוצאות הרכישה הנדחות בביטוח כללי, חושבו בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984, על תיקוניהן (להלן - תקנות חישוב העתודות), הנחיות המפקח ושיטות אקטואריות מקובלות לחישוב תביעות תלויות, המיושמות בהתאם לשיקול דעתם של האקטוארים הממונים.

ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן:

1) הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה (Unearned Premium Reserve) משקפת את דמי הביטוח המתייחסים לתקופת ביטוח שלאחר תאריך הדיווח.

2) הפרשה לפרמיה בחסר (Premium Deficiency) נרשמת במידה והפרמיה שטרם הורווחה (בניכוי הוצאות הרכישה הנדחות) אינה מכסה את העלויות הצפויות בגין חוזי הביטוח.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

2. ביטוח כללי (המשך)

ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן: (המשך)

3) תביעות תלויות המחושבות לפי השיטות כמפורט להלן:

3.1 תביעות תלויות וחלקם של מבטחי המשנה בהן נכללו לפי הערכה אקטוארית, למעט לגבי ענפים כאמור בסעיף 3.2 להלן. הוצאות עקיפות ליישוב תביעות נכללות לפי הערכה אקטוארית. התחשיב האקטוארי עבור מנורה ביטוח, בוצע על-ידי האקטואר הממונה על ביטוח כללי ד"ר אברהם לוונגליק (F.IL.AA.) שהינו נושא משרה במנורה ביטוח, ובגין ההתחייבויות הביטוחיות (למעט ענף רכב חובה) של שומרה ביטוח, על-ידי מר ניר הרמתי שהינו נושא משרה בשומרה ביטוח. התחשיב האקטוארי בענף רכב חובה בשומרה ביטוח מבוצע על ידי ד"ר אברהם לוונגליק.

3.2 בענפי ביטוח המהווים 2% מהתביעות התלויות בשייר, שבהן קבע האקטואר כי לא ניתן ליישם מודל אקטוארי עקב העדר מובהקות סטטיסטית, נכללו התביעות התלויות הידועות בהתבסס על הערכה פרטנית לכל תביעה לפי חוות דעת שנתקבלה מעורכי דין, מומחי חברות הביטוח המאוחדות ומומחים חיצוניים שמטפלים בתביעות. ההערכות כוללות הפרשה מתאימה לסילוק והוצאות הטיפול אשר טרם שולמו לתאריך הדוחות הכספיים וכן בתוספת IBNER, ככל שנדרש.

3.3 עודף הכנסות על הוצאות:

לגבי עסקים עם זנב תביעות ארוך (ענפים בהם הזמן הנדרש למתן הודעה על קרות הנזק ו/או לקביעת הנזק והפיצוי בגינו, ארוך ועשוי להמשך מספר שנים), כגון ענפי רכב חובה, חבויות, כלי טייס וכלי שייט, מחושב עודף הכנסות על הוצאות על בסיס תלת שנתי מצטבר, בענף ערבויות חוק מכר על בסיס חמש שנים מצטבר (להלן - העודף). בשומרה ביטוח בענפי חבות כלפי צד שלישי וחבות מעבידים מחושב העודף על בסיס חמש שנים מצטבר.

העודף מחושב, בהתאם לתקנות חישוב עתודות ולהנחיית המפקח, על בסיס ההכנסות מפרמיות בניכוי הוצאות רכישה ותביעות, בתוספת הכנסות מהשקעות המחושבות לפי שיעור תשואה ריאלית של 3% לשנה (ללא תלות בתשואה בפועל על ההשקעות), בניכוי חלקם של מבטחי המשנה, לפי ענפי הביטוח ושנת החיתום. העודף המצטבר עד למועד שחרורו משנת תחילת הביטוח בניכוי הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ובניכוי התביעות התלויות כפי שחושבו כמפורט לעיל (להלן - הצבירה), נכלל בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה. הגירעון, אם קיים, נזקף כהוצאה בדוח רווח והפסד.

לעניין הנחיות לביטול שיטת העודף בענפים בהן קיימת הערכה אקטוארית החל מיום 31 במרס, 2014, ראה באור 37(5)ג'(5) להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

2. ביטוח כללי (המשך)

ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן: (המשך)

3) תביעות תלויות המחושבות לפי השיטות כמפורט להלן: (המשך)

3.4 שיבובים ושרידים נלקחים בחשבון בבסיס הנתונים לפיו מחושבות ההערכות האקטואריות של התביעות התלויות. בענפים שאינם סטטיסטיים נלקחים השיבובים בחשבון בעת הערכת הסיכון הכלול בתיקי התביעה על בסיס פרטני.

3.5 להערכת הקבוצה התביעות התלויות הינן נאותות, וזאת בהתחשב בכך שהתביעות התלויות מחושבות בעיקרן על בסיס אקטוארי וכוללות הפרשות מתאימות ככל שנדרש ל- IBNR.

ה) הוצאות רכישה נדחות בביטוח כללי כוללות עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות המיוחסות לרכישת פוליסות, המתייחסות לפרמיות שטרם הורווחו. הוצאות הרכישה מחושבות לפי שיעורי ההוצאות בפועל או לפי שיעורים תקניים, שנקבעו בתקנות הפיקוח, כאחוז מהפרמיה שטרם הורווחה, לכל ענף בנפרד, לפי הנמוך שבהם.

ו) עסקים המתקבלים מהמאגר הישראלי לביטוח רכב שליד איגוד חברות הביטוח בישראל (להלן - הפול), מחברות ביטוח אחרות (לרבות ביטוח משותף) וסוכנויות חיתום, נכללים לפי דיווחים המתקבלים עד לתאריך הדיווח בתוספת הפרשות לפי העניין, והכול בהתאם לשיעור השתתפות חברות הביטוח המאוחדות בהם.

3. ביטוח בריאות

א) הכרה בהכנסה - ראה סעיף יט' להלן.

ב) התחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות:

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות מחושבות בהתאם להוראות המפקח (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות וחלקם של מבטחי משנה בהן נקבעות על בסיס הערכה אקטוארית, המבוצעת על ידי האקטואר הממונה במנורה ביטוח (ד"ר אברהם לוונגליק F.IL.AA שהינו נושא משרה במנורה ביטוח), למעט בענפי מחלות קשות וביטוח סיעודי, בהם מתבצעת ההערכה האקטוארית על ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח על ביטוח חיים.

ההתחייבויות כוללות במידת הצורך, הפרשה בגין הפסד צפוי בשייר (פרמיה בחסר), המחושבת על בסיס הערכה אקטוארית על בסיס אומדן תזרים מזומנים בגין החוזה.

ג) הוצאות רכישה נדחות:

הוצאות רכישה נדחות בביטוח בריאות כוללות עמלות לסוכנים ולמפקחי רכישה והוצאות הנהלה וכלליות, בקשר לרכישת פוליסות חדשות. ה- DAC בביטוח בריאות (מחלות ואשפוז) מחושב על פוליסות שנמכרו החל משנת 2005 ומופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ- 6 שנים. בפוליסות שבוטלו ה- DAC נמחק במועד הביטול.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

3. ביטוח בריאות (המשך)

ג) הוצאות רכישה נדחות: (המשך)

מידי שנה בודק האקטואר הממונה את ברות ההשבה של ה- DAC. הבדיקה נערכת על מנת לוודא שההתחייבויות בגין חוזי הביטוח בניכוי ה- DAC בגין הפוליסות שנמכרו מספיקות, ושהפוליסות צפויות ליצור הכנסות עתידיות שתכסינה את הפחתת ה- DAC ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול והעמלות בגין אותן פוליסות.

ההנחות המשמשות לבדיקה זו כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, הנקבעות על ידי האקטואר הממונה מידי שנה על פי בדיקות ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים.

ד) בדיקת נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות (Liability Adequacy Test):

האקטואר הממונה בודק מדי שנה כי סך סכום העתודה בניכוי הוצאות רכישה נדחות מספיק לכסות את התזרים העתידי הצפוי בגין תביעות, עמלות והוצאות בניכוי פרמיות והכנסות מהשקעות. התזרים נבדק לאחר ניכוי ביטולים צפויים ומהוון בריבית ריאלית חסרת סיכון בגין הפוליסות הקיימות, תחת הנחות סבירות. הבדיקה נעשית ברמת המוצר בהתאם להנחיות המפקח.

ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה והן נקבעות על ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח מדי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים. עבור פוליסות קולקטיביות הבדיקה נעשית בהתאם לניסיון התביעות של הקולקטיב הבודד ובכפוף למהימנות הסטטיסטית של ניסיון זה.

ה) תביעות תלויות

ההפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח סיעודי, ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן ההפרשות לתביעות שאירעו אך לא דווחו (IBNR), נכללו במסגרת ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח.

ו) הפרשה בגין השתתפות ברווחים של מבוטחים בביטוח קבוצתי:

ההפרשה נכללה בסעיף "זכאים ויתרות זכות". כמו כן, השינוי בהפרשה נזקף לסעיף פרמיות שהורווחו בדוח רווח והפסד.

ז. מכשירים פיננסיים

1. מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים

מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים כוללים נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות. נכסים פיננסיים כוללים השקעות פיננסיות (נכסי חוב סחירים, נכסי חוב בלתי סחירים, מניות ואחרות) וכן נכסים פיננסיים אחרים כגון: פרמיות לגביה, חייבים אחרים, מזומנים ושווי מזומנים. כמו כן, מכשירים פיננסיים כוללים התחייבויות פיננסיות, כגון הלוואות ואשראי שנתקבלו ואשראי ספקים וזכאים אחרים.

ההכרה הראשונית במכשירים פיננסיים שאינם נגזרים הינה לפי שווי הוגן ולגבי מכשירים שאינם נמדדים בשווי ההוגן דרך רווח והפסד בתוספת כל עלויות העסקה הישירות הניתנות לייחוס. לאחר ההכרה הראשונית, מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים נמדדים כמפורט בהמשך.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. מכשירים פיננסיים (המשך)

1. מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים (המשך)

מזומנים ושווי מזומנים

מזומנים כוללים יתרות מזומנים הניתנים לשימוש מיידי. שווי מזומנים כוללים השקעות לזמן קצר, ברמת נזילות גבוהה אשר ניתנים להמרה בנקל לסכומים ידועים של מזומנים ואשר חשופים לסיכון בלתי משמעותי של שינויים בשווי ואינם מוגבלים בשעבוד.

נכסים פיננסיים זמינים למכירה

נכסים פיננסיים זמינים למכירה הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים, אשר יועדו כזמינים למכירה או שאינם מסווגים לאחת משתי הקבוצות: נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד או הלוואות וחייבים. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים פיננסיים זמינים למכירה נמדדים לפי השווי ההוגן. רווחים או הפסדים כתוצאה מהתאמות שווי הוגן, למעט בגין ריבית והפרשי שער המתייחסים למכשירי חוב, אשר נזקפים לרווח והפסד לסעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון, נזקפים כרווח (הפסד) כולל אחר לקרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה. במועד גריעת ההשקעה או במקרה של ירידת ערך, הרווח או ההפסד כולל אחר שהוכר בעבר, נזקף לדוח רווח והפסד.

נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד

מכשיר פיננסי מסווג כנמדד לפי שווי הוגן דרך רווח והפסד, אם הוא מוחזק למסחר או אם יועד ככזה בעת ההכרה הראשונית בו.

הלוואות וחייבים

הלוואות וחייבים הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים, בעלי תשלומים קבועים או הניתנים לקביעה שאינם סחירים בשוק פעיל. לאחר ההכרה הראשונית, הלוואות וחייבים נמדדים לפי העלות המופחתת לפי שיטת הריבית האפקטיבית תוך התחשבות בעלויות עסקה ובניכוי הפרשות לירידת ערך.

2. מכשירים פיננסיים נגזרים

נגזרים פיננסיים מוכרים לראשונה לפי שווי הוגן, עלויות עסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. לאחר ההכרה הראשונית, נמדדים הנגזרים לפי שווי הוגן, כשהשינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

3. נכסים והתחייבויות צמודי מדד שאינם נמדדים לפי שווי הוגן

ערכם של נכסים והתחייבויות פיננסיות צמודי מדד, שאינם נמדדים לפי שווי הוגן, משוערך בכל תקופה בהתאם לשיעור עליית המדד בפועל.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. מכשירים פיננסיים (המשך)

4. ייעוד הנכסים הפיננסיים

הקבוצה קיבלה החלטות לייעוד הנכסים כדלקמן:

א) נכסים של חברת ביטוח מאוחדת הכלולים בתיקי השקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות

מרבית נכסים אלו, הכוללים מכשירים פיננסיים סחירים ומכשירים פיננסיים לא סחירים, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, וזאת מהנימוקים הבאים: מדובר בתיקים מנוהלים, נפרדים ומזוהים, אשר הצגתם לפי שווי הוגן מקטינה באופן משמעותי עיוות חשבונאי של הצגת נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות לפי בסיסי מדידה שונים (MISMATCH), כמו כן הניהול מתבצע לפי שווי הוגן וביצועי התיק נמדדים לפי שווי הוגן בהתאם לאסטרטגיית ניהול סיכונים מתועדת, והמידע לגבי המכשירים הפיננסיים מדווח להנהלה (וועדת ההשקעות הרלוונטית) באופן פנימי על בסיס שווי הוגן.

חלק ממכשירי החוב הלא סחירים, הכלולים בתיקי השקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות, אשר נרכשו בשנת 2009, סווגו כהלוואות וחייבים, תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית, כמתאפשר על פי הוראת שעה שפרסם המפקח.

תיקי ההשקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות כוללים השקעות בשותפויות המחזיקות בנכסי נדל"ן בחו"ל, אשר בהן יש לחברת הביטוח המאוחדת השפעה מהותית כהגדרתה ב- IAS 28. השקעות אלה נמדדות לפי שוויין ההוגן ומוצגות כהשקעות פיננסיות.

ב) נכסים של חברות ביטוח מאוחדות שאינם נכללים בתיקי השקעות כנגד פוליסות משתתפות ברווחים (נוסטרו)

1) נכסים שאינם סחירים, שאינם כוללים נגזרים משובצים או שאינם מהווים נגזרים

נכסי חוב שאינם סחירים הכוללים אגרות חוב מיועדות (אג"ח ח"צ), אגרות חוב בלתי סחירות אחרות, תעודות מסחריות, פקדונות בבנקים והלוואות, סווגו כהלוואות וחייבים. מניות שאינן סחירות סווגו כנכסים פיננסיים זמינים למכירה.

2) נכסים סחירים שאינם כוללים נגזרים משובצים או שאינם מהווים נגזרים

נכסי חוב ומניות סחירים סווגו לקבוצת נכסים פיננסיים זמינים למכירה, למעט מלוות קצרי מועד ממשלתיות אשר יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד.

3) נגזרים ומכשירים פיננסיים הכוללים נגזרים משובצים שנדרש להפרידם

נכסים אלו, סחירים ושאינם סחירים, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד.

4) נכסים פיננסיים שהועברו אל חברת ביטוח מאוחדת מחברה מאוחדת שאינה חברת ביטוח

נכסים פיננסיים כאמור בסעיפים 1) ו- 2) לעיל, אשר הועברו אל חברת ביטוח מאוחדת מחברה מאוחדת שאינה חברת ביטוח, מסווגים בחברת הביטוח המאוחדת בקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, וזאת בהתאם לסיווגם המקורי בחברה המעבירה כאמור בסעיף ג) להלן.

ג) מכשירים פיננסיים המוחזקים על ידי חברות בנות שאינן חברות ביטוח

כל הנכסים הפיננסיים הסחירים של החברה והחברות הבנות שאינן חברות ביטוח, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, למעט ניירות ערך שהועברו מחברת ביטוח מאוחדת לחברה ומסווגים בדוח המאוחד כמכשירים פיננסיים זמינים למכירה, בהתאם לסיווגם המקורי בחברה המעבירה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. מכשירים פיננסיים (המשך)

5. קביעת השווי ההוגן

השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים הנסחרים בשוק פעיל נקבע על ידי מחירי השוק בתאריך הדיווח. בגין מכשירים פיננסיים שלהם אין שוק פעיל, השווי ההוגן נקבע באמצעות שימוש בשיטות הערכה. שיטות אלו כוללות התבססות על עסקאות שבוצעו לאחרונה בתנאי שוק, התייחסות לשווי השוק הנוכחי של מכשיר אחר דומה במהותו, היוון תזרימי מזומנים או שיטות הערכה אחרות. השווי ההוגן של אגרות חוב בלתי סחירות, הלוואות ופיקדונות, מחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים, ראה באור 13 ז'.

6. התחייבויות פיננסיות

א. התחייבויות פיננסיות בעלות מופחתת

כתבי התחייבות, אגרות חוב ואשראי נושאי ריבית מוכרים לראשונה לפי שווי הוגן בניכוי עלויות עסקה מיוחסות ישירות (לדוגמה, עלויות גיוס הלוואה). לאחר ההכרה הראשונית, הלוואות ואשראי נושאי ריבית מוצגים לפי עלות מופחתת תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית הלוקחת בחשבון גם את עלויות העסקה המיוחסות ישירות.

ב. התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד

התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד מתייחסות לנגזרים המיועדים עם ההכרה הראשונית בהם, להיות מוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.

7. גריעת מכשירים פיננסיים

נכסים פיננסיים

נכס פיננסי נגרע כאשר פקעו הזכויות החוזיות לקבלת תזרימי מזומנים מהנכס הפיננסי; או כאשר הקבוצה מעבירה את הזכויות החוזיות לקבלת תזרימי המזומנים מהנכס הפיננסי או נוטלת על עצמה מחויבות לשלם את תזרימי המזומנים שהתקבלו במלואם לצד שלישי, ללא עיכוב משמעותי, ובנוסף העבירה באופן ממשי את כל הסיכונים וההטבות הקשורים לנכס או לא העבירה ולא הותירה בידיה באופן ממשי את כל הסיכונים וההטבות הקשורים לנכס אך העבירה את השליטה על הנכס.

התחייבויות פיננסיות

התחייבות פיננסית נגרעת כאשר היא מסולקת, דהיינו ההתחייבות נפרעה, בוטלה או פקעה. התחייבות פיננסית מסולקת כאשר החייב (הקבוצה):

- פורע את ההתחייבות על ידי תשלום במזומן, בנכסים פיננסיים אחרים, בסחורות או שירותים, או
- משוחרר משפטית מההתחייבות.

8. לעניין ירידת ערך נכסים פיננסיים, ראה סעיף יד'1 להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ח. רכוש קבוע

1. הכרה ומדידה

פריטי רכוש קבוע נמדדים לפי העלות בתוספת עלויות רכישה ישירות, בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך.

עלות תוכנה שנרכשה, המהווה חלק בלתי נפרד מתפעול הציוד המתייחס, מהוונת כחלק מעלות ציוד זה.

עלות נכס בהקמה כוללת את עלות החומרים, עלויות אשראי וכן כל עלות נוספת שניתן לייחס במישרין להבאת הנכס למיקום ולמצב כך שיוכל לפעול באופן שהתכוונה ההנהלה.

2. עלויות עוקבות

עלות החלפת חלק מפריט רכוש קבוע מוכרת כחלק מהערך בספרים של אותו פריט אם צפוי כי התועלת הכלכלית העתידית הגלומה בפריט תזרום אל הקבוצה וכי עלותו ניתנת למדידה באופן מהימן. הערך בספרים של החלק שהוחלף נגרע. עלויות תחזוקה שוטפות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

3. פחת

פחת נזקף לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני אומדן אורך החיים השימושי של כל חלק מפריטי הרכוש הקבוע.

שיעורי הפחת בהם נעשה שימוש בתקופה השוטפת ובתקופות ההשוואתיות הינו כדלקמן:

בניינים (למעט מרכיב הקרקע)	-	4%
שיפורים במושכר	-	לאורך תקופת השכירות החזויה
כלי רכב	-	15%
מחשבים וציוד היקפי	-	25%-33%
ריהוט וציוד משרדי	-	6%-15%

אורך החיים השימושיים נבחן לפחות פעם בשנה והשינויים מטופלים כשינוי אומדן חשבונאי באופן של מכאן ולהבא.

הפחתת הנכסים מופסקת כמוקדם מבין המועד בו הנכס מסווג כמוחזק למכירה לבין המועד שבו הנכס נגרע. נכס נגרע מהדוחות הכספיים במועד המכירה או כאשר לא צפויות עוד הטבות כלכליות מהשימוש בנכס. רווח או הפסד מגריעת הנכס (המחושב כהפרש בין התמורה נטו מהגריעה והעלות המופחתת בדוחות הכספיים) נכלל בדוח רווח והפסד בתקופה בה נגרע הנכס.

4. שינוי ייעוד

העברת נכס מרכוש קבוע לנדל"ן להשקעה מתבצעת כאשר יש שינוי בייעוד, כגון הפסקת שימוש בנכס על ידי הבעלים או הסכם שכירות תפעולית עם צד שלישי.

העברת נכס מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע מתבצעת כאשר יש שינוי בייעוד, כגון התחלת שימוש בנכס על ידי הבעלים.

העלות של הנכס המועבר מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע הוא השווי ההוגן במועד המעבר.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ט. נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה נמדד לראשונה לפי עלות בתוספת עלויות רכישה ישירות. בתקופות עוקבות הנדל"ן להשקעה נמדד לפי שווי הוגן, כשהשינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

לצורך קביעת השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה מתבססת הקבוצה על הערכת שווי שמבוצעת על ידי מעריכים חיצוניים בלתי תלויים שהינם מומחים בהערכות שווי של נדל"ן והינם בעלי הידע והניסיון הנדרשים. ראה באור 9 ב' להלן.

י. חכירות

המבחנים לסיווג חכירה כמימונית או כתפעולית מבוססים על מהות ההסכמים והם נבחנים במועד ההתקשרות על-פי הכללים להלן שנקבעו ב-IAS 17.

1. חכירה מימונית

בחכירה מימונית, הועברו לקבוצה באופן ממשי כל הסיכונים וההטבות הקשורים לשימוש בנכס החכור. הנכס החכור נמדד בתחילת תקופת החכירה לפי הנמוך מבין השווי ההוגן של הנכס החכור או הערך הנוכחי של תשלומי החכירה המינימליים, ולאחר מכן מופחת לאורך תקופת החיים השימושיים שלו או תקופת החכירה, הקצרה מבין השתיים. ההתחייבות בגין תשלומי החכירה מוצגת בערך נוכחי כאשר תשלומי החכירה מוקצים בין הוצאות המימון ופרעון של ההתחייבות בגין החכירה לפי שיטת הריבית האפקטיבית.

2. חכירה תפעולית

הסכמי חכירה, בהם לא מועברים באופן ממשי כל הסיכונים וההטבות הגלומים בשימוש בנכס החכור, מסווגים כחכירה תפעולית. תשלומי החכירה מוכרים כהוצאה בדוח רווח והפסד באופן שוטף על פני תקופת החכירה.

יא. השקעות בחברות כלולות

חברות כלולות הינן חברות שלקבוצה יש השפעה מהותית על המדיניות הכספית והתפעולית שלהן, אך לא הושגה בהן שליטה.

ההשקעה בחברות כלולות מטופלת על פי שיטת השווי המאזני. לפי שיטת השווי המאזני, ההשקעה בחברות הכלולות מוצגת בדוח על המצב הכספי לפי עלות בתוספת שינויים שלאחר הרכישה בחלק הקבוצה בנכסים נטו, לרבות רווח (הפסד) כולל אחר של החברות הכלולות.

השקעות בשותפויות אשר לקבוצה יש השפעה מהותית בהן, ובוצעו בתיקי ההשקעות של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות, טופלו כהשקעות פיננסיות ונמדדו לפי שוויין ההוגן (ראה גם סעיף ז'(4)(א) לעיל).

שיטת השווי המאזני מיושמת עד למועד איבוד ההשפעה המהותית, ומאותו מועד מטופלת ההשקעה כנכס פיננסי בהתאם להוראות IAS 39 . במועד איבוד ההשפעה המהותית, מודדת הקבוצה את ההשקעה שנותרה בשווי הוגן, וההפרש בין השווי ההוגן של ההשקעה הנותרת בתוספת התמורה שהתקבלה ממימוש חלק מההשקעה ובין הערך בספרים של ההשקעה במועד המימוש, נזקף לדוח רווח והפסד. כמו כן, במועד זה מסווגת הקבוצה מחדש סכומים מצטברים שהוכרו קודם לכן ברווח כולל אחר, באותו אופן שהיה נדרש אם החברה הכלולה היתה מממשת ישירות את הנכסים או ההתחייבויות הקשורים.

הדוחות הכספיים של החברה והחברות הכלולות ערוכים לתאריכים ולתקופות זהים. המדיניות החשבונאית בדוחות הכספיים של החברות הכלולות יושמה באופן אחיד ועקבי עם זו שיושמה בדוחות הכספיים של הקבוצה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יב. צירופי עסקים ומוניטין

צירופי עסקים מטופלים בשיטת הרכישה. עלות הרכישה נמדדת על פי השווי ההוגן של התמורה שהועברה במועד הרכישה בתוספת זכויות שאינן מקנות שליטה בנרכשת.

עלויות רכישה ישירות נזקפות בעת התהוותן לדוח רווח והפסד.

בעת רכישת עסק, החברה מבצעת סיווג וייעוד של הנכסים וההתחייבויות בהתאם לתנאים החוזיים, התנאים הכלכליים ותנאים רלוונטיים אחרים במועד הרכישה.

מוניטין נמדד לראשונה לפי העלות, שהינה ההפרש בין תמורת הרכישה והזכויות שאינן מקנות שליטה לבין הסכום נטו של הנכסים המזוהים שנרכשו ושל ההתחייבויות שניטלו. אם סכום המוניטין שהתקבל הינו שלילי, החברה מכירה ברווח שנוצר במועד הרכישה.

יג. נכסים בלתי מוחשיים

נכסים בלתי מוחשיים הנרכשים בנפרד נמדדים עם ההכרה הראשונית לפי העלות בתוספת עלויות רכישה ישירות. נכסים בלתי מוחשיים הנרכשים בצירופי עסקים נכללים לפי השווי ההוגן במועד הרכישה. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים בלתי מוחשיים מוצגים על פי עלותם בניכוי הפחתה מצטברת ובניכוי הפסדים מירידות ערך שנצברו.

נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים בלתי מוגדר אינם מופחתים באופן שיטתי וכפופים לבחינת ירידת ערך מדי שנה וכן בכל עת שקיים סימן המצביע כי ייתכן שחלה ירידת ערך (ראה גם סעיף יד'4 להלן). אורך החיים השימושיים של נכסים אלה נבחן מדי שנה כדי לקבוע אם הערכת אורך החיים כבלתי מוגדר עדיין תקפה. אם האירועים והנסיבות אינם תומכים עוד בהערכה כאמור, השינוי באורך החיים השימושיים מבלתי מוגדר למוגדר מטופל כשינוי באומדן חשבונאי מכאן ולהבא, ובאותו מועד נבחנת גם ירידת ערך ומופחת הנכס באופן שיטתי על פני תקופת אורך החיים השימושים שלו.

נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים מוגדר מופחתים על פני אורך החיים השימושיים שלהם על בסיס שיטת הקו הישר ונבחנת לגביהם ירידת ערך כאשר קיימים סימנים המצביעים על כך שקיימת לגביהם ירידת ערך. תקופת ההפחתה ושיטת ההפחתה של נכס בלתי מוחשי עם אורך חיים שימושיים מוגדר נבחנות לפחות בכל סוף שנה.

1. עלויות פיתוח תוכנה

הוצאות פיתוח תוכנה מהוונות אך ורק אם ניתן למדוד באופן מהימן את עלויות הפיתוח; התוכנה ישימה מבחינה טכנית ומסחרית; צפויה הטבה כלכלית עתידית מהפיתוח, ולקבוצה כוונה ומקורות מספיקים להשלים את הפיתוח ולהשתמש בתוכנה. הוצאה שהוונה כוללת שכר עבודה ישיר שניתן לייחסו ישירות להכנת הנכס ולשימושו המיועד. הוצאות פיתוח אחרות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

2. תוכנות

נכסי הקבוצה כוללים מערכות מחשב המורכבות מחומרה ותוכנות. תוכנות המהוות חלק אינטגרלי מחומרה, אשר אינה יכולה לפעול ללא התוכנות המותקנות עליה, מסווגות כרכוש קבוע. לעומת זאת, רישיונות לתוכנות העומדות בפני עצמן ומוסיפות פונקציונליות נוספת לחומרה, מסווגים כנכסים בלתי מוחשיים.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יג. נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

3. עלויות עוקבות

עלויות עוקבות מוכרות כנכס בלתי מוחשי אך ורק כאשר הן מגדילות את ההטבה הכלכלית העתידית הגלומה בנכס בגינו הן הוצאו. כל העלויות האחרות, לרבות עלויות הקשורות למוניטין או מותגים שפותחו באופן עצמי, נזקפות לדוח רווח והפסד עם התהוותן.

4. הפחתה

הפחתה נזקפת לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני אומדן אורך החיים השימושי של הנכסים הבלתי מוחשיים, פרט למוניטין, מהמועד שבו הנכסים זמינים לשימוש.

אומדן אורך החיים השימושי לתקופה הנוכחית ולתקופות השוואתיות הינו כדלקמן:

א) עודף עלות המיוחס לתיק ביטוח נרכש מופחת על פני 5 שנים, עודף עלות המיוחס לקשרי סוכנים של סוכנות ביטוח מאוחדת מופחת על פני 10-20 שנים ועודף עלות המיוחס לשם מסחרי מופחת על פני 6 שנים.

ב) עודף עלות שנוצר ברכישתה של מבטחים פנסיה והמיוחס לתיק לקוחות מופחת על פני 20 שנים.

ג) עודפי עלות שנוצרו ברכישת זכויות ניהול קופות גמל וקרנות נאמנות והמיוחסים לתיקי לקוחות מופחתים על פני תקופה של 5 עד 10 שנים (ראה באור 5 להלן).

ד) תוכנות - מופחתות בקו ישר על פני 4-8 שנים.

האומדנים בדבר שיטת הפחת ואורך החיים השימושי נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנת דיווח.

יד. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים

הקבוצה בוחנת בכל תאריך דיווח אם קיימת ירידת ערך כמפורט להלן:

1. השקעות פיננסיות

א. נכסים פיננסיים המוצגים בעלות מופחתת

ראיה אובייקטיבית לירידת ערך קיימת כאשר אירוע אחד או יותר השפיעו באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים מהנכס לאחר מועד ההכרה. ראיות לירידת ערך כוללות סימנים לכך שלחייב קשיים פיננסיים, לרבות קשיי נזילות ואי יכולת לעמוד בתשלומי קרן או ריבית.

הקבוצה בוחנת ראיות לירידת ערך לגבי נכסי חוב המסווגים להלוואות וחייבים ברמת הנכס הבודד.

במידה וקיימת ראיה אובייקטיבית כי צפוי הפסד מירידת ערך בגין הלוואות וחייבים המוצגים בעלותם המופחתת, סכום ההפסד הנזקף לדוח רווח והפסד נמדד כהפרש בין יתרת הנכס בספרים והערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים, המהוונים בהתאם לשיעור הריבית האפקטיבית המקורית של הנכס הפיננסי (שיעור הריבית האפקטיבית שחושב בעת ההכרה הראשונית). יתרת הנכס מוקטנת באמצעות רישום הפרשה הנזקפת לדוח רווח והפסד.

בתקופות עוקבות הפסד מירידת ערך מבוטל כאשר ניתן לייחס באופן אובייקטיבי את השבת ערכו של הנכס לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד. ביטול כאמור נזקף לרווח והפסד עד לגובה ההפסד שהוכר.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יד. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים (המשך)

1. השקעות פיננסיות (השקעות)

ב. נכסים פיננסיים זמינים למכירה

הראיה לירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירים הוניים, כוללת ירידה משמעותית או מתמשכת בשווי ההוגן של הנכס מתחת לעלותו וכן בחינת שינויים בסביבה הטכנולוגית, הכלכלית או המשפטית או בסביבת השוק בה פועלת החברה שהנפיקה את המכשיר. הבחינה של ירידה משמעותית או מתמשכת, תלויה בנסיבות בכל תאריך דיווח, כאשר, במסגרת הבחינה, מובאות בחשבון התנודתיות ההיסטורית בשווי ההוגן וכן קיומה של מגמה מתמשכת של ירידה בשווי ההוגן בשיעור כולל של 20% ומעלה או אם משך הזמן שהנכס הפיננסי מוחזק הינו מעל שנה ובלבד שירידת הערך עולה על 10%. כאשר קיימת ראיה לירידת ערך, ההפסד המצטבר שנזקף להון, הנמדד כהפרש בין עלות הרכישה (בניכוי הפסדים קודמים מירידת ערך) לבין השווי ההוגן, מועבר מההון ומוכר כהפסד מירידת ערך בדוח רווח והפסד. בתקופות עוקבות, ביטול הפסד מירידת ערך אינו נזקף לרווח והפסד אלא נזקף להון כרווח כולל אחר.

ראיות לירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירי חוב, כוללות אירוע אחד או יותר שהשפיעו באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים מהנכס לאחר מועד ההשקעה. ראיות לירידת ערך כוללות סימנים לכך שלחייב קשיים פיננסיים, לרבות קשיי נזילות ואי יכולת לעמוד בתשלומי קרן או ריבית. כאשר קיימת ראיה לירידת ערך, ההפסד המצטבר שנזקף לרווח כולל אחר, הנמדד כהפרש בין עלות הרכישה (בניכוי תשלומי קרן, הפחתות לפי שיטת הריבית האפקטיבית והפסדים קודמים מירידת ערך) לבין השווי ההוגן, מוכר כהפסד מירידת ערך בדוח רווח והפסד. בתקופות עוקבות הפסד מירידת ערך שיוחס למכשיר חוב מבוטל כאשר ניתן לייחס באופן אובייקטיבי את העלייה בשווי ההוגן לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד מירידת הערך. ביטול כאמור נזקף לרווח והפסד עד לגובה ההפסד שהוכר.

2. ביטוח משנה

א. ההתחייבויות של מבטחי המשנה כלפי חברות הביטוח המאוחדות אינן משחררות אותן מהתחייבויותיהן כלפי המבוטחים על פי פוליסות הביטוח.

מבטח משנה, אשר לא יעמוד בהתחייבויותיו על פי חוזי ביטוח המשנה, עלול לגרום לחברות הביטוח המאוחדות הפסדים.

ב. חברות הביטוח המאוחדות מבצעות הפרשה לחובות מסופקים בגין חובות מבטחי משנה שגבייתם מוטלת בספק על בסיס הערכות סיכון פרטניות ועל בסיס עומק החוב. בנוסף, בקביעת חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות הביטוחיות מתחשבות חברות הביטוח המאוחדות, בין היתר, בהערכת אפשרות הגביה ממבטחי המשנה. כאשר חלקם של מבטחי המשנה כאמור מחושב על בסיס אקטוארי, חלקם של אותם מבטחי משנה שבקשיים מחושב בהתאם להמלצת האקטואר, המביאה בחשבון את כלל גורמי הסיכון. כמו כן, מתחשבות חברות הביטוח המאוחדות בעת עריכת ההפרשות, בין היתר, בנכונות הצדדים להגיע להסכמי CUT OFF (סיום התקשרויות בדרך של פירעון סופי של החובות) במטרה לצמצם את החשיפה.

3. פרמיה לגבייה

הפרשה לחובות מסופקים בגין פרמיות לגבייה מחושבת בהתאם לגיל החוב ובנוסף נקבעת באופן ספציפי בגין חובות שלדעת ההנהלה גבייתם מוטלת בספק.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יד. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים (המשך)

4. נכסים שאינם פיננסיים

הקבוצה בוחנת אפשרות לירידת ערך של נכסים שאינם פיננסיים (למעט הוצאות רכישה נדחות, נדל"ן להשקעה ונכסי מס נדחים), כאשר ישנם סימנים כתוצאה מאירועים או שינויים בנסיבות המצביעים על כך שיתרת הנכסים בספרים אינה ברת-השבה. במקרים בהם יתרת הנכסים הלא פיננסיים בספרים עולה על הסכום בר-ההשבה שלהם, מופחתים הנכסים לשווי בר-ההשבה שלהם. השווי בר-ההשבה הוא הגבוה מבין מחיר המכירה, נטו ושווי שימוש.

בהערכת שווי השימוש מהוונים תזרימי המזומנים הצפויים לפי שיעור ניכיון לפני מס המשקף את הסיכונים הספציפיים לכל נכס. בגין נכס שאינו מייצר תזרימי מזומנים עצמאיים נקבע סכום בר-השבה עבור היחידה מניבת המזומנים שאליה שייך הנכס. הפסדים מירידת ערך נזקפים לדוח רווח והפסד לסעיף הוצאות הנהלה וכלליות.

הקריטריונים הייחודיים להלן מיושמים בבחינת ירידת ערך של הנכסים הספציפיים הבאים:

א) מוניטין

לצורך בחינת ירידת ערך, מוניטין שנרכש בצירוף עסקים מוקצה במועד הרכישה לכל אחת מהיחידות מניבות המזומנים של הקבוצה, שצפויות להפיק תועלת מצירוף העסקים.

הקבוצה בוחנת את המוניטין לצורך ירידת ערך, בתום כל שנה, או לעיתים קרובות יותר אם אירועים או שינויים בנסיבות מצביעים על כך שקיימת ירידת ערך.

ירידת ערך נקבעת בגין מוניטין על ידי בחינת סכום בר-ההשבה של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) שאליה מתייחס המוניטין. כאשר סכום בר-השבה של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) נמוך מהיתרה בספרים של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) שאליה הוקצה המוניטין, מוכר הפסד מירידת ערך המיוחס ראשית למוניטין.

ב) חברות כלולות

הקבוצה קובעת, לאחר יישום שיטת השווי המאזני, אם יש צורך להכיר בהפסד נוסף בגין ירידת ערך של ההשקעה בחברות כלולות. הקבוצה קובעת בכל תאריך דיווח אם קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך של ההשקעה בחברה כלולה. במידה ויש צורך בכך, מוכר הפסד מירידת ערך, בסכום ההפרש בין סכום בר ההשבה של ההשקעה בחברה הכלולה לבין ערכה בדוחות הכספיים. סכום בר ההשבה הינו הגבוה מבין שווי הוגן ושווי שימוש המחושב בהתבסס על הערכת שווי של תזרימי המזומנים נטו שמפיקה החברה הכלולה. ההפסד מירידת ערך נזקף לדוח רווח והפסד בסעיף חלק ברווחי חברות כלולות, נטו.

טו. הון מניות

עלויות המתייחסות ישירות להנפקת מניות מוצגות כהפחתה מההון.

טז. התחייבויות בשל הטבות לעובדים

1. הטבות לזמן קצר

הטבות לעובדים לזמן קצר כוללות משכורות, ימי חופשה, הבראה והפקדות מעסיק לביטוח לאומי ומוכרות כהוצאות עם מתן השירותים. התחייבות בגין בונוס במזומן או תוכנית להשתתפות ברווחים, מוכרת כאשר לקבוצה קיימת מחוייבות משפטית או משתמעת לשלם את הסכום האמור בגין שירות שניתן על ידי העובד וניתן לאמוד באופן מהימן את הסכום.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

טז. התחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

2. הטבות לאחר סיום העסקה

בקבוצה קיימות מספר תוכניות הטבה לאחר העסקה. התוכניות ממומנות בדרך כלל על ידי הפקדות בחברות ביטוח ובקרנות פנסיה (להלן - נכסי תוכנית).

א. תוכניות הפקדה מוגדרת

בהתאם לסעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, משלמת הקבוצה באופן קבוע תשלומים מבלי שתהיה לה מחויבות משפטית או משתמעת לשלם תשלומים נוספים, גם אם בקרן לא הצטברו סכומים מספיקים כדי לשלם את כל ההטבות לעובד המתייחסות לשירות העובד בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. הפקדות הקבוצה בתכניות הפקדה מוגדרת, נזקפות כהוצאה לרווח והפסד במקביל לקבלת שירותי העבודה מהעובד.

ב. תכנית הטבה מוגדרת

לקבוצה תוכנית להטבה מוגדרת בגין תשלום פיצויים בהתאם לחוק פיצויי פיטורין, אשר לפיו זכאים עובדים לקבל פיצויים עם פיטוריהם או פרישתם. ההתחייבות בשל סיום העסקה נמדדת לפי שיטת שווי אקטוארי של יחידת הזכאות החזויה. החישוב האקטוארי מביא בחשבון עליות שכר עתידיות ושיעור עזיבת עובדים, וזאת על בסיס הערכה של עיתוי התשלום. הסכומים מוצגים על בסיס היוון תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים, לפי שיעורי הריבית של אגרות חוב ממשלתיות, אשר מועד פרעונן דומה לתקופת ההתחייבות המתייחסת לפיצויי הפרישה.

הקבוצה מפקידה כספים בגין התחייבויותיה לתשלום פיצויים לחלק מעובדיה באופן שוטף בקרנות פנסיה וחברות ביטוח (להלן – נכסי התוכנית). נכסי התוכנית הינם נכסים המוחזקים על ידי קרן הטבות עובד לזמן ארוך או בפוליסות ביטוח כשירות. נכסי התוכנית אינם זמינים לשימוש נושי הקבוצה ולא ניתן לשלמם ישירות לקבוצה.

מרכיב הפיצויים בפוליסות שהופקו על ידי חברת ביטוח מאוחדת אינו מהווה נכסי תוכנית ומקוזז מההתחייבויות בגין חוזי הביטוח.

ההתחייבות בשל הטבות לעובדים המוצגת בדוח על המצב הכספי מייצגת את הערך הנוכחי של התחייבות ההטבות המוגדרת בניכוי השווי ההוגן של נכסי התוכנית, בניכוי עלות שירותי העבר.

רווחים והפסדים אקטואריים נזקפים לרווח והפסד בתקופה בה הם נוצרו.

3. הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך

המחויבות נטו של הקבוצה בגין הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך, שאינן מתייחסות לתכניות הטבה לאחר העסקה, היא בגין סכום ההטבה העתידית המגיעה לעובדים בגין שירותים שהוענקו בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. סכום הטבות אלו מהוון לערכו הנוכחי. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב ממשלתיות שהמטבע שלהן ומועד הפירעון שלהן דומים לתנאי המחויבויות של הקבוצה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יז. עסקאות תשלומים מבוססי מניות

1) עסקאות המסולקות במכשירים הוניים

עלות תוכנית הקצאת מניות שהוענקו למנכ"ל החברה (לשעבר מנכ"ל מנורה ביטוח) נמדדה לפי השווי ההוגן במועד ההענקה של המכשירים ההוניים שהוענקו.

עלות תוכנית ההקצאה מוכרת ברווח והפסד כהוצאת שכר יחד עם גידול מקביל בהון על פני התקופה שבה תנאי השירות מתקיימים, ומסתיימת במועד שבו מנכ"ל החברה זכאי לגמול (להלן - תקופת ההבשלה). ההוצאה המצטברת המוכרת בגין תוכנית ההקצאה בכל מועד דיווח עד למועד ההבשלה, משקפת את מידת חלוף תקופת ההבשלה ואת האומדן הטוב ביותר של מנורה ביטוח לגבי מספר המכשירים ההוניים שיבשילו בסופו של דבר.

2) עסקאות המסולקות במזומן

עלות עסקה המסולקת במזומן נמדדת לפי השווי ההוגן במועד ההענקה באמצעות שימוש במודל תמחור מקובל, ראה פרטים נוספים בבאור 34 להלן. השווי ההוגן מוכר כהוצאה על פני תקופת ההבשלה ובמקביל מוכרת התחייבות. ההתחייבות נמדדת מחדש בכל תקופת דיווח לפי השווי ההוגן עד לסילוקה, כאשר שינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

יח. הפרשות

הפרשה בהתאם ל- IAS 37 מוכרת כאשר לקבוצה יש מחוייבות נוכחית, משפטית או משתמעת, כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, הניתנת לאמידה בצורה מהימנה, וכאשר צפוי כי יידרש שימוש במשאבים כלכליים על מנת לסלק את המחויבות.

הפרשה בגין תביעות משפטיות מוכרת כאשר לקבוצה מחוייבות קיימת (משפטית או משתמעת) כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, ויותר סביר מאשר לא (more likely than not) כי הקבוצה תידרש למשאביה הכלכליים לסילוק המחוייבות וניתן לאמוד את המחוייבות באופן מהימן.

יט. הכרה בהכנסה

1. פרמיות:

א) פרמיות בביטוח חיים ובביטוח בריאות, לרבות פרמיות חסכון ולמעט תקבולים בגין חוזי השקעה נרשמות כהכנסות בהגיע מועד גבייתן.
ביטולים נרשמים במועד קבלת ההודעה מבעל הפוליסה, או באופן יזום על ידי מנורה ביטוח עקב פיגורים בתשלום, בכפוף להוראות כל דין. השתתפות המבוטחים ברווחים בפוליסות מנוכה מהפרמיות.

ב) פרמיות בביטוח כללי נרשמות כהכנסות על בסיס דוחות תפוקה חודשיים. הפרמיות מתייחסות בעיקרן לתקופת ביטוח של שנה. ההכנסות מפרמיה ברוטו ושינויים בפרמיה שטרם הורווחה בגינה, נרשמים בסעיף פרמיות שהורווחו ברוטו.

פרמיות בענף רכב חובה נרשמות בעת פירעון הפרמיה אך לא לפני תחילת תקופת הביטוח הואיל והכיסוי הביטוחי מותנה בתשלום הפרמיה.

פרמיות בענף דירות המבוטחות כבטוחה למשכנתא נרשמות כהכנסה בהגיע מועד גבייתן (מדי חודש).

פרמיות מפוליסות שתחילת הביטוח שלהן לאחר תאריך הדיווח נרשמות כהכנסות מראש. דוחות התפוקה החודשיים, בעיקר בענפי רכב רכוש ודירות, כוללים חידושים אוטומטיים של פוליסות שמועד החידוש שלהן הגיע.

ההכנסות שנכללו בדוחות הכספיים הינן לאחר ביטולים שנתקבלו מבעלי פוליסות, ובניכוי ביטולים והפרשות עקב אי פירעון דמי הביטוח, בכפוף להוראות כל דין ובניכוי השתתפות המבוטחים ברווחים, על בסיס ההסכמים שבתוקף.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יט. הכרה בהכנסה (המשך)

2. דמי ניהול:

א) דמי ניהול בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה:

דמי הניהול מחושבים בהתאם להנחיות המפקח על בסיס התשואה וצבירת החיסכון של המבוטחים בתיק המשתתף ברווחים.

דמי הניהול כוללים את המרכיבים דלקמן:
פוליסות שנמכרות החל מ-1 בינואר, 2004 - דמי ניהול קבועים בלבד.
בגין פוליסות שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר, 2003 - דמי ניהול קבועים ומשתנים.

דמי הניהול הקבועים מחושבים בשיעורים קבועים מצבירת החיסכון ונרשמים על בסיס צבירה.

דמי הניהול המשתנים מחושבים כשיעור מהרווח הריאלי השנתי (מה- 1 בינואר ועד ה- 31 בדצמבר) בניכוי דמי הניהול הקבועים. ניתן לגבות רק דמי ניהול משתנים חיוביים ובניכוי סכומים שליליים שנצברו בשנים קודמות.

במהלך השנה נרשמים דמי הניהול המשתנים על בסיס צבירה בהתאם לתשואה החודשית הריאלית, ככל שהיא חיובית. בחודשים בהם התשואה הריאלית שלילית מוקטנים דמי הניהול המשתנים עד לגובה סך דמי הניהול המשתנים שנגבו במצטבר מתחילת השנה. תשואה שלילית שלא בוצע בגינה הקטנה של דמי ניהול במהלך השנה השוטפת, תנוכה לצורך חישוב דמי הניהול המשתנים מתשואה חיובית בשנה העוקבת.

לעניין דמי הניהול אשר יגבו בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה אשר יופקו החל מיום 1 בינואר 2013, ראה באור 28 ב' להלן.

ב) דמי ניהול מקרנות פנסיה, קופות גמל, קרנות נאמנות וניהול תיקים:

הכנסות מניהול קרנות פנסיה נזקפות על בסיס יתרות הנכסים המנוהלים ועל בסיס התקבולים מהעמיתים. הכנסות מניהול קופות גמל, קרנות נאמנות וניהול תיקים נזקפות על בסיס יתרות הנכסים המנוהלים.

לענין דמי הניהול אשר יגבו בקופות גמל החל מיום 1 בינואר, 2013, ראה באור 28 ב' להלן.

3. עמלות:

הכנסות מעמלות בסוכנויות ביטוח מאוחדות נזקפות בעת התהוותן.

הכנסות מעמלות ממבטחי משנה נזקפות במועד הזכאות לקבלתן, בהתאם להסכמים עם מבטחי המשנה.

הכנסות מעמלות חיתום וניהול, הכפופות לביצוע בפועל של הנפקה, נזקפות לדוח רווח והפסד רק לאחר הנפקת ניירות הערך או במועד שהתגבשו התחייבויות המנפיקים והקונים, לפי המוקדם ובמקביל נזקפות ההוצאות הכרוכות בביצוען.

כ. רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו, הכנסות מימון והוצאות מימון

רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו והכנסות מימון כוללים הכנסות ריבית והפרשי הצמדה בגין נכסי חוב, הכנסות מדיבידנדים, רווחים (הפסדים) ממכירת נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה והפסדים שהועברו לרווח והפסד בגין ירידות ערך קבועות, שינויים בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, שינויים בשווי ההוגן של נגזרים המוצגים כהתחייבויות פיננסיות, הפסדים מירידות ערך קבועות בנכסי חוב שאינם סחירים, רווחים (הפסדים) ממטבע חוץ בגין נכסי חוב, שינויים בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה והכנסות מדמי שכירות של נדל"ן להשקעה.

רווחים (הפסדים) ממימוש השקעות המחושבים כהפרש בין תמורת המימוש נטו ובין העלות המקורית או העלות המופחתת ומוכרים בעת קרות אירוע המכירה.

רווחים והפסדים מהפרשי שער ושינויים בשווי ההוגן של ההשקעות הפיננסיות מדווחים בנטו.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כא. הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות הנהלה וכלליות מסווגות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות, הנכללות בסעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, להוצאות הקשורות ברכישה, הנכללות בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות וליתרת הוצאות הנהלה וכלליות אחרות הנכללות בסעיף זה. הסיווג נערך בהתאם למודלים פנימיים של הקבוצה, המבוססים על הוצאות ישירות שנזקפו והוצאות עקיפות שהועמסו.

כב. מסים על ההכנסה

הוצאת מסים על הכנסה כוללת מסים שוטפים ונדחים. הוצאת מסים על הכנסה נזקפת לדוח רווח והפסד אלא אם המס נובע מעסקה או אירוע אשר מוכרים ישירות בהון. במקרים אלו, נזקפת השפעת המס לסעיף המתייחס בהון.

המס השוטף הינו סכום המס הצפוי להשתלם על ההכנסה החייבת במס לשנה, כשהוא מחושב על פי שיעורי המס ובהתבסס על חוקי המס שנחקקו, או אשר חקיקתם הושלמה למעשה עד לתאריך הדיווח, וכן התאמות נדרשות בקשר לחבות המס לתשלום בגין שנים קודמות.

ההכרה במסים נדחים הינה בהתאם לגישה המאזנית, בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מסים.

המסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על ההפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על החוקים שנחקקו או שנחקקו למעשה לתאריך הדיווח.

נכס מס נדחה מוכר בספרים כאשר צפוי שבעתיד תהיה הכנסה חייבת, שכנגדה ניתן יהיה לנצל את ההפרשים הזמניים. נכסי המסים הנדחים נבדקים בכל תאריך דיווח, ובמידה ולא צפוי כי הטבות המס המתייחסות תתממשנה, הם מופחתים.

בחישובי המסים הנדחים לא מובאים בחשבון המסים שהיו חלים במקרה של מימוש ההשקעות בחברות מוחזקות, כל עוד מכירת ההשקעות בחברות המוחזקות אינה צפויה בעתיד הנראה לעין.

במקרה בו צפויה חברה לחלק דיבידנד מרווחים הכרוכים בתוספת מס, יוצרת החברה המקבלת עתודה למס בגין תוספת המס שהיא עשויה להתחייב בה, בגין חלוקת הדיבידנד.

מס נדחה בגין עסקאות בינחברתיות בדוחות המאוחדים נרשם לפי שיעור המס החל על החברה הרוכשת.

כג. רווח למניה

החברה מציגה נתוני רווח בסיסי למניה לגבי הון המניות הרגילות שלה. הרווח הבסיסי למניה מחושב על ידי חלוקת הרווח או ההפסד המיוחסים לבעלי המניות של החברה במספר הממוצע המשוקלל של המניות שהיו במחזור במשך התקופה. חלקה של החברה ברווחי חברות מוחזקות מחושב לפי חלקה ברווח למניה של אותן חברות מוחזקות מוכפל במספר המניות שבידי החברה.

כד. עלויות אשראי

הקבוצה מהוונת עלויות אשראי הקשורות ברכישה, הקמה או ייצור נכסים כשירים. נכס כשיר הינו נכס אשר נדרשת תקופת זמן משמעותית להכנתו לשימושו המיועד או מכירתו והוא כולל רכוש קבוע ותוכנות מחשב. היוון עלויות האשראי מתחיל במועד שבו הוצאו עלויות בגין הנכס עצמו, התחילו הפעולות להכנת הנכס ונצברו עלויות אשראי, ומסתיים כאשר הושלמו מהותית כל הפעולות להכנת הנכס הכשיר לשימושו המיועד או למכירתו.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כה. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם

IAS 1 - הצגת דוחות כספיים

בחודש יוני 2011 פרסם ה- IASB תיקון ל- IAS 1, אשר עוסק בהצגת רווח כולל אחר.

בהתאם לתיקון, פריטים אשר ניתן להעבירם לרווח והפסד בתקופה מאוחרת יותר (למשל בעת גריעה או יישוב), יוצגו בנפרד מפריטים שלא יועברו לרווח והפסד לעולם.

התיקון יישום למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013.

החברה תאמץ את התיקון בדוחות הכספיים החל ממועד יישום התקן בשנת 2013.

IAS 19 (מתוקן) - הטבות עובד

ה- IASB פרסם מספר תיקונים ל-IAS 19. עיקרי התיקונים הם:

- מדידה מחדש של התחייבות להטבה מוגדרת, נטו (לשעבר רווחים והפסדים אקטואריים) תוכר ברווח הכולל האחר ולא תיזקף לרווח או הפסד לעולם.
- שיטת "הרצועה", אשר אפשרה דחייה של רווחים או הפסדים אקטואריים מבוטלת.
- הכנסות בגין נכסי התכנית תוכרנה ברווח או הפסד בהתבסס על שיעור היוון שמשמש למדידת ההתחייבויות בשל הטבות לעובדים. התשואה על נכסי התכנית למעט הכנסות כאמור, הכלולות ברווח והפסד, יכללו כחלק מהמדידה מחדש של ההתחייבות להטבה מוגדרת.
- האבחנה בין הטבות עובד לטווח קצר לבין הטבות עובד לטווח ארוך תתבסס על מועד הסילוק הצפוי ולא על המועד בו קמה זכאות העובד להטבות.
- עלות שירותי עבר הנובעת משינויים בתכנית תוכר מיידית.

התקן יישום למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013. אימוץ מוקדם אפשרי.

להערכת הקבוצה, לתקן לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

IAS 32 - מכשירים פיננסיים: הצגה ו- IFRS 7 - מכשירים פיננסיים: גילוי

ה- IASB פרסם תיקונים ל-IAS 32 (להלן - התיקונים ל- IAS 32) בנושא קיזוז נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות. התיקונים ל- IAS 32 מבהירים, בין היתר, את משמעות המונח "קיימת באופן מיידי (currently) זכות משפטית ניתנת לאכיפה לקזז" (להלן - הזכות לקזז). התיקונים ל- IAS 32 קובעים, בין היתר, כי הזכות לקזז חייבת להיות ניתנת לאכיפה משפטית לא רק במהלך העסקים הרגיל של הצדדים לחוזה אלא גם במקרה של פשיטת רגל או חדלות פירעון של אחד הצדדים. כמו כן, התיקונים ל- IAS 32 קובעים שעל מנת שהזכות לקזז תהיה קיימת באופן מיידי, אסור שהיא תהיה תלויה באירוע עתידי או שיהיו פרקי זמן שבהם היא לא תחול, או שיהיו אירועים שיגרמו לפקיעתה.

ה- IASB פרסם גם תיקונים ל-IFRS 7 (להלן - התיקונים ל- IFRS 7) בנושא קיזוז נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות. בהתאם לתיקונים ל- IFRS 7 נדרשת החברה, בין היתר, לתת מידע על זכויות קיזוז ועל הסדרים קשורים (כגון הסכמים בנושא בטוחות), כמו כן נדרש לתת מידע על הרכב הסכומים שקוזזו וכן לתת מידע על סכומים הכפופים להסדרים שמאפשרים קיזוז אולם אינם עומדים בכל הקריטריונים לקיזוז שנקבעו ב- IAS 32.

התיקונים ל- IAS 32 יישומו למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2014. אימוץ מוקדם אפשרי, אולם נדרש לתת גילוי לעובדה זו וכן לתת את הגילויים הנדרשים על פי התיקונים ל- IFRS 7 כאמור לעיל. התיקונים ל- IFRS 7 יישומו למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כה. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

IAS 32 - מכשירים פיננסיים: הצגה ו- IFRS 7 - מכשירים פיננסיים: גילוי (המשך)

להערכת החברה, לתיקונים ל- IAS 32 לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים. הגילויים הנדרשים לפי התיקונים ל- IFRS 7 ייכללו בדוחות הכספיים של החברה.

IFRS 9 - מכשירים פיננסיים

1. ה-IASB פרסם את החלק הראשון בשלב הראשון (phase 1) של IFRS 9 - מכשירים פיננסיים, כחלק מפרוייקט החלפת IAS 39 - מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה. IFRS 9 (להלן - התקן) מתמקד בעיקר בסיווג ובמדידה של נכסים פיננסיים והוא חל על כל הנכסים הפיננסיים שבתחולת IAS 39.

התקן קובע כי בעת ההכרה לראשונה, כל הנכסים הפיננסיים (כולל מכשירים משולבים שבהם החוזה המארח הוא נכס פיננסי) יימדדו בשווי הוגן. בתקופות עוקבות יש למדוד מכשירי חוב בעלות מופחתת רק אם מתקיימים שני התנאים המצטברים הבאים:

- הנכס מוחזק במסגרת מודל עסקי שמטרתו היא להחזיק בנכסים על מנת לגבות את תזרימי המזומנים החוזיים הנובעים מהם.
- על פי התנאים החוזיים של הנכס הפיננסי, החברה זכאית, במועדים מסויימים, לקבל תזרימי מזומנים המהווים אך ורק תשלומי קרן ותשלומי ריבית על יתרת הקרן.

למרות האמור לעיל, חברה יכולה, בעת ההכרה לראשונה, לייעד מכשיר חוב אשר עונה על שני התנאים האמורים לשווי הוגן דרך רווח או הפסד אם בעשותה כן, היא מבטלת או מפחיתה משמעותית חוסר סימטריות במדידה או בהכרה (accounting mismatch) שהייתה נגרמת אלמלא כן.

המדידה העוקבת של כל יתר מכשירי החוב והנכסים הפיננסיים האחרים תהיה על פי שווי הוגן.

נכסים פיננסיים שהינם מכשירים הוניים יימדדו בתקופות עוקבות בשווי הוגן, וההפרשים ייזקפו לרווח והפסד או לרווח (הפסד) כולל אחר, על פי בחירת המדיניות החשבונאית לגבי כל מכשיר ומכשיר (סכומים שהוכרו ברווח כולל אחר לא יועברו לאחר מכן לרווח או הפסד). אם מדובר במכשירים הוניים המוחזקים למטרות מסחר, חובה למדוד אותם בשווי הוגן דרך רווח או הפסד. הבחירה הינה סופית ואין לשנותה.

תאריך התחילה של התקן הוא 1 בינואר, 2015. אימוץ מוקדם אפשרי. אימוץ לראשונה ייעשה למפרע תוך מתן גילוי נדרש או הצגה מחדש של מספרי ההשוואה, בכפוף להקלות המצוינות בתקן.

2. פורסמו תיקונים לתקן בנושא גריעה ובנושא התחייבויות פיננסיות. לפי הוראות התיקונים, יש להמשיך וליישם את הוראות IAS 39 לגבי גריעה ולגבי התחייבויות פיננסיות שלא נבחרה לגביהן חלופת השווי ההוגן (ייעוד לשווי הוגן דרך רווח או הפסד). כלומר, הוראות הסיווג והמדידה של IAS 39 ימשיכו לחול על התחייבויות פיננסיות שמוחזקות למסחר ועל התחייבויות פיננסיות שנמדדות בעלות מופחתת.

השינויים הנובעים מהתיקונים כאמור משפיעים על מדידת התחייבויות שנבחרה לגביהן חלופת השווי ההוגן. לפי התיקונים, סכום השינוי בשווי ההוגן של ההתחייבות - שמיוחס לשינויים בסיכון האשראי - ייזקף לרווח כולל אחר. כל יתר השינויים בשווי ההוגן ייזקפו לרווח או הפסד. אם זקיפת השינוי בשווי ההוגן של ההתחייבות, שנגרם כתוצאה משינויים בסיכון האשראי, לרווח כולל אחר ייצור חוסר סימטריה חשבונאית ברווח או הפסד, אזי גם אותו שינוי ייזקף לרווח או הפסד ולא לרווח כולל אחר.

תאריך התחילה של התיקונים הוא 1 בינואר, 2015. אימוץ מוקדם אפשרי, בתנאי שהחברה מיישמת גם את הוראות התקן בנוגע לסיווג ומדידה של נכסים פיננסים (שלב הנכסים).

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כה. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

IFRS 9 - מכשירים פיננסיים (המשך)

2. (המשך)

אימוץ לראשונה של התיקונים ייעשה למפרע תוך מתן גילוי נדרש או הצגה מחדש של מספרי ההשוואה, בכפוף להקלות המצוינות בתיקונים.

הקבוצה בוחנת את ההשפעה האפשרית של התקן, אך אין ביכולתה, בשלב זה, לאמוד את השפעתו, אם בכלל, על הדוחות הכספיים.

IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12, IFRS 13 - דוחות כספיים מאוחדים, הסדרים משותפים, גילוי בדבר זכויות בישויות אחרות, מדידת שווי הוגן

ה-IASB פרסם ארבעה תקנים חדשים: IFRS 10 דוחות כספיים מאוחדים, IFRS 11 הסדרים משותפים, IFRS 12 גילוי בדבר זכויות בישויות אחרות (להלן - התקנים החדשים) וכן את IFRS 13 מדידת שווי הוגן, ותיקן שני תקנים קיימים IAS 27R (מתוקן 2011) דוחות כספיים נפרדים ו-IAS 28R (מתוקן 2011) השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות.

התקנים החדשים ייושמו למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013, או לאחריו. אימוץ מוקדם אפשרי, אולם אם חברה בוחרת לבצעו, עליה לאמץ את התקנים החדשים כמכלול אחד (למעט דרישות הגילוי על פי IFRS 12 שניתן לאמצן בנפרד). התקנים כוללים הוראות מעבר עם הקלות מסוימות בעת היישום לראשונה.

להלן עיקרי הוראות התקנים האמורים והשפעותיהם הצפויות על הקבוצה:

IFRS 10 - דוחות כספיים מאוחדים

IFRS 10 (להלן - תקן 10) מחליף את IAS 27 בדבר הטיפול החשבונאי בדוחות כספיים מאוחדים, וכן כולל את הטיפול החשבונאי באיחוד ישויות מובנות (structured entities) שטופלו בעבר ב-SIC 12 איחוד - ישויות למטרות מיוחדות.

על פי תקן 10 על מנת שתתקיים שליטה נדרש קיומם של כוח (power) וחשיפה או זכות לתשואות משתנות (variable returns) מהחברה המושקעת. כוח הינו היכולת להשפיע ולכוון את הפעילויות של החברה המושקעת, אשר משפיעות באופן משמעותי על התשואה של המשקיע. תקן 10 קובע כי בעת בחינת קיומה של שליטה יש להביא בחשבון זכויות הצבעה פוטנציאליות רק אם הן ממשיות.

בנוסף, תקן 10 קובע כי משקיע יכול שישלוט גם אם הוא מחזיק פחות מרוב זכויות ההצבעה בחברה המוחזקת (שליטה אפקטיבית), וזאת בניגוד ל-IAS 27 הקיים אשר מאפשר לבחור שני מודלים לאיחוד - מודל השליטה האפקטיבית ומודל השליטה המשפטית.

תקן 10 יישום למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013.

להערכת החברה, לתקן 10 לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

IFRS 11 - הסדרים משותפים

IFRS 11 (להלן - תקן 11) מחליף את IAS 31 בדבר הטיפול החשבונאי בזכויות בעסקאות משותפות ואת SIC 13 בדבר פרשנות לטיפול החשבונאי בהשקעות לא כספיות על ידי ישויות בשליטה משותפת.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כה. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12, IFRS 13 - דוחות כספיים מאוחדים, הסדרים משותפים, גילוי בדבר זכויות בישויות אחרות, מדידת שווי הוגן (המשך)

IFRS 11 - הסדרים משותפים (המשך)

תקן זה מחלק את ההסדרים לשני סוגים:

- עסקאות משותפות (joint ventures), שבהן לצדדים להסדר יש שליטה משותפת על הזכויות בנכסים נטו של העסקה המשותפת, אשר יטופלו רק לפי שיטת השווי המאזני.

- פעילויות משותפות (joint operations), שבהן לצדדים להסדר יש שליטה משותפת על הזכויות בנכסים של הפעילות המשותפת ומחויבות משותפת בגין ההתחייבויות של הפעילות המשותפת ולכן יאוחדו בדוחות הכספיים על פי חלקה היחסי בפעילות זו כפי שנקבע בהסדר המשותף, בדומה לטיפול החשבונאי הקיים היום.

תקן 11 יישום למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013.

להערכת הקבוצה, לתקן 11 לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

IFRS 12 - גילוי בדבר זכויות בישויות אחרות

IFRS 12 (להלן - תקן 12) קובע דרישות גילוי לגבי ישויות מוחזקות של החברה, לרבות חברות בנות, הסדרים משותפים, חברות כלולות וישויות מובנות (structured entities). תקן 12 מרחיב את דרישות הגילוי בנוגע לשיקולים ולהנחות ששימשו את ההנהלה בקביעת קיומה של שליטה, שליטה משותפת או השפעה מהותית בישויות מוחזקות, וכן בקביעת סוג ההסדר המשותף. תקן 12 כולל גם דרישות גילוי לגבי ישויות מוחזקות מהותיות.

הגילויים המתאימים ייכללו בדוחות הכספיים של החברה עם אימוץ התקן לראשונה.

IFRS 13 - מדידת שווי הוגן

IFRS 13 (להלן - תקן 13) קובע הנחיות באשר לאופן מדידת שווי הוגן, ככל שמדידה זו נדרשת בהתאם לתקינה הבינלאומית. תקן 13 מגדיר שווי הוגן כמחיר שהיה מתקבל במכירת נכס, או משולם בהעברת התחייבות, בעסקה רגילה (orderly) בין משתתפי שוק במועד המדידה. בנוסף, מפרט את המאפיינים של משתתפים בשוק (market participants) עליהן התבססו ההנחות בחישוב השווי ההוגן. מדידת שווי הוגן תבוסס על ההנחה כי העסקה תבוצע בשוק העיקרי של הנכס או ההתחייבות, או בהיעדר שוק עיקרי, בשוק המועיל (advantageous) ביותר. הגילויים החדשים חלים מכאן ולהבא ולא חלים על מספרי ההשוואה.

הגילויים המתאימים ייכללו בדוחות הכספיים של החברה עם אימוץ התקן לראשונה.

כו. להלן שיעורי השינוי של המדד ושער החליפין של הדולר:

	מדד המחירים לצרכן		שער חליפין יציג של הדולר
	מדד בגין	מדד ידוע	
	%	%	%
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012	1.6	1.4	(2.3)
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011	2.2	2.6	7.7
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010	2.7	2.3	(6.0)

באור 3: - מגזרי פעילות

הקבוצה פועלת במגזרי הפעילות הבאים:

1. מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח כולל את ענפי ביטוח חיים, פנסיה וגמל והוא מתמקד בעיקר בחיסכון לטווח ארוך (במסגרת פוליסות ביטוח לסוגיהן, קרנות פנסיה וקופות גמל לרבות קרן השתלמות) וכן בכיסויים ביטוחיים של סיכונים שונים כגון: מוות, נכות, אובדן כושר עבודה ועוד.

בהתאם להוראות המפקח, מפורט מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח לביטוח חיים, פנסיה וגמל.

2. מגזר ביטוח בריאות

מגזר ביטוח בריאות כולל ביטוח סיעודי, ביטוח הוצאות רפואיות, מחלות קשות, ניתוחים והשתלות, ביטוח שיניים, עובדים זרים ועוד.

יצויין כי החל מיום 1 בינואר, 2012 מגזר ביטוח בריאות מאחד תחתיו גם את מרבית פוליסות ביטוח הבריאות השונות לטווח קצר, אשר הועברו אליו ממגזר הביטוח הכללי. על מנת לאפשר השוואה לתקופות קודמות, הוצגו מחדש בדוחות הכספיים המאוחדים אלה מספרי ההשוואה.

3. מגזר ביטוח כללי

מגזר הביטוח הכללי כולל את ענפי החבויות והרכוש. בהתאם להוראות המפקח מפורט מגזר הביטוח הכללי לפי ענפי רכב חובה, רכב רכוש, ענפי רכוש ואחרים וענפי חבויות אחרים.

- ענף רכב חובה
  ענף רכב חובה מתמקד בכיסוי אשר רכישתו על ידי בעל הרכב או הנוהג בו היא חובה על פי דין ואשר מעניק כיסוי לנזק גוף (לנהג הרכב, לנוסעים ברכב או להולכי רגל) כתוצאה משימוש ברכב מנועי.

- ענף רכב רכוש
  ענף רכב רכוש מתמקד בכיסוי נזקי רכוש לרכב המבוטח ונזקי רכוש שהרכב המבוטח יגרום לצד שלישי.

- ענפי רכוש ואחרים
  יתר ענפי הרכוש שאינם רכב וחבויות וכן ענפי ביטוח אחרים.

- ענפי חבויות אחרים
  ענפי החבויות מיועדים לכיסוי של חבויות המבוטח בגין נזק שייגרם לצד שלישי. ענפים אלו כוללים: אחריות כלפי צד ג', אחריות מעבידים, אחריות מקצועית ואחריות המוצר וכן ענפים אחרים המחושבים בשיטות עודף הכנסות על הוצאות כגון כלי שייט, כלי טייס וערבות חוק המכר.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012

	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,800,069	427,580	2,445,393	-	-	4,673,042
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	115,769	103,318	642,937	-	-	862,024
פרמיות שהורווחו בשייר	1,684,300	324,262	1,802,456	-	-	3,811,018
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	2,025,431	42,214	208,679	142,547	(17,298)	2,401,573
הכנסות מדמי ניהול	558,537	-	-	60,912	(1,040)	618,409
הכנסות מעמלות	36,209	9,941	148,789	40,990	(27,377)	208,552
הכנסות אחרות	-	-	-	518	-	518
סך כל ההכנסות	4,304,477	376,417	2,159,924	244,967	(45,715)	7,040,070
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	3,491,479	416,977	1,704,438	-	-	5,612,894
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(69,205)	(265,293)	(391,761)	-	-	(726,259)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	3,422,274	151,684	1,312,677	-	-	4,886,635
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	368,322	115,059	518,830	48,291	(27,377)	1,023,125
הוצאות הנהלה וכלליות	438,368	46,324	102,083	70,460	(18,130)	639,105
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	22,818	-	4,486	14,628	-	41,932
הוצאות מימון	5,641	154	8,058	113,795	(208)	127,440
סך כל ההוצאות	4,257,423	313,221	1,946,134	247,174	(45,715)	6,718,237
חלק ברווחי חברות כלולות	12,603	-	-	11,142	-	23,745
רווח לפני מסים על ההכנסה	59,657	63,196	213,790	8,935	-	345,578
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	71,930	19,397	103,690	34,932	-	229,949
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	131,587	82,593	317,480	43,867	-	575,527

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011

	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,680,902	370,920	2,266,872	-	-	4,318,694
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	118,579	101,862	657,992	-	-	878,433
פרמיות שהורווחו בשייר	1,562,323	269,058	1,608,880	-	-	3,440,261
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	1,218	28,118	186,315	66,031	(15,589)	266,093
הכנסות מדמי ניהול	502,341	-	-	84,431	(2,558)	584,214
הכנסות מעמלות	29,056	9,617	153,583	36,759	(22,623)	206,392
הכנסות אחרות	-	-	-	1,435	-	1,435
סך כל ההכנסות	2,094,938	306,793	1,948,778	188,656	(40,770)	4,498,395
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	1,396,809	239,487	1,603,531	-	-	3,239,827
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(70,871)	(99,093)	(400,736)	-	-	(570,700)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	1,325,938	140,394	1,202,795	-	-	2,669,127
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	338,098	82,112	482,944	48,803	(22,623)	929,334
הוצאות הנהלה וכלליות	441,014	30,513	126,266	70,808	(18,084)	650,517
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	20,257	-	4,486	5,549	-	30,292
הוצאות מימון	11,008	1,082	9,137	122,741	(63)	143,905
סך כל ההוצאות	2,136,315	254,101	1,825,628	247,901	(40,770)	4,423,175
חלק ברווחי חברות כלולות, נטו	13,714	-	-	2,051	-	15,765
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	(27,663)	52,692	123,150	(57,194)	-	90,985
הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	(12,753)	(4,616)	(78,823)	(39,588)	-	(135,780)
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה	(40,416)	48,076	44,327	(96,782)	-	(44,795)

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010

	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,700,745	336,664	2,232,853	-	-	4,270,262
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	113,191	95,984	695,643	-	-	904,818
פרמיות שהורווחו בשייר	1,587,554	240,680	1,537,210	-	-	3,365,444
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	1,868,215	39,809	235,294	179,622	(13,555)	2,309,385
הכנסות מדמי ניהול	549,031	-	-	89,543	(2,703)	635,871
הכנסות מעמלות	31,068	13,712	166,743	33,905	(15,297)	230,131
הכנסות אחרות	-	-	-	427	-	427
סך כל ההכנסות	4,035,868	294,201	1,939,247	303,497	(31,555)	6,541,258
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	3,179,739	271,406	1,706,223	-	-	5,157,368
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(74,436)	(97,359)	(507,954)	-	-	(679,749)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	3,105,303	174,047	1,198,269	-	-	4,477,619
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות	322,981	75,957	485,618	45,578	(15,297)	914,837
הוצאות הנהלה וכלליות	375,983	30,065	91,294	77,894	(14,358)	560,878
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	17,831	-	4,486	9,139	-	31,456
הוצאות מימון	6,840	6	5,340	111,588	(1,900)	121,874
סך כל ההוצאות	3,828,938	280,075	1,785,007	244,199	(31,555)	6,106,664
חלק ברווחי (הפסדי) חברות כלולות	5,160	-	-	(5,039)	-	121
רווח לפני מסים על ההכנסה	212,090	14,126	154,240	54,259	-	434,715
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים	18,665	1,845	7,757	(1,721)	-	26,546
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	230,755	15,971	161,997	52,538	-	461,261

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
נכסים						
נכסים בלתי מוחשיים	802,318	52,325	135,254	182,478	-	1,172,375
הוצאות רכישה נדחות	691,961	149,062	213,474	-	-	1,054,497
השקעות בחברות כלולות	133,135	-	-	53,944	-	187,079
נדל"ן להשקעה	56,397	-	-	138,400	-	194,797
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	13,015,180	60,466	-	-	-	13,075,646
השקעות פיננסיות אחרות:						
נכסי חוב סחירים	953,962	257,267	2,652,427	454,905	-	4,318,561
נכסי חוב שאינם סחירים	8,398,969	268,392	1,140,106	332,921	-	10,140,388
מניות	14,621	1,334	207,668	42,282	-	265,905
אחרות	176,960	19,121	314,174	68,542	-	578,797
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	9,544,512	546,114	4,314,375	898,650	-	15,303,651
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	616,688	2,408	-	-	-	619,096
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	99,193	4,761	219,377	72,359	-	395,690
נכסי ביטוח משנה	129,627	422,065	1,006,775	-	-	1,558,467
פרמיות לגבייה	69,798	33,379	469,885	-	-	573,062
נכסים אחרים	210,134	24,475	157,245	523,981	(235,236)	680,599
סך כל הנכסים	25,368,943	1,295,055	6,516,385	1,869,812	(235,236)	34,814,959
סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה	13,714,177	58,405	-	-	-	13,772,582
התחייבויות						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	9,535,744	806,469	4,726,188	-	-	15,068,401
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	13,661,513	58,877	-	-	-	13,720,390
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות	-	-	-	8,572	-	8,572
התחייבויות פיננסיות	26,127	-	724	1,779,234	-	1,806,085
התחייבויות אחרות	590,623	256,081	635,569	337,615	(235,236)	1,584,652
סך כל ההתחייבויות	23,814,007	1,121,427	5,362,481	2,125,421	(235,236)	32,188,100

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2011				
	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
נכסים						
נכסים בלתי מוחשיים	822,201	11,509	129,660	196,070	-	1,159,440
הוצאות רכישה נדחות	627,517	117,566	194,629	-	-	939,712
השקעות בחברות כלולות	115,670	-	-	4,943	-	120,613
נדל"ן להשקעה	56,237	-	12,531	118,842	-	187,610
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	11,423,033	43,208	-	-	-	11,466,241
השקעות פיננסיות אחרות:						
נכסי חוב סחירים	690,385	104,597	2,454,857	904,982	-	4,154,821
נכסי חוב שאינם סחירים	8,165,235	243,789	1,045,155	304,031	-	9,758,210
מניות	12,911	985	15,043	252,153	-	281,092
אחרות	127,519	8,281	55,489	333,129	-	524,418
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	8,996,050	357,652	3,570,544	1,794,295	-	14,718,541
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	533,043	2,272	-	-	-	535,315
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	92,843	4,793	26,432	177,526	-	301,594
נכסי ביטוח משנה	118,434	286,872	966,204	-	-	1,371,510
פרמיות לגבייה	77,170	16,622	453,810	-	-	547,602
נכסים אחרים	240,617	9,199	173,914	260,069	(50,493)	633,306
סך כל הנכסים	23,102,815	849,693	5,527,724	2,551,745	(50,493)	31,981,484
סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה	12,077,649	47,103	-	-	-	12,124,752
התחייבויות						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	9,286,761	610,332	4,504,355	-	-	14,401,448
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	11,744,453	45,811	-	-	-	11,790,264
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות	-	-	-	5,167	-	5,167
התחייבויות פיננסיות	97,680	-	2,261	1,963,179		2,063,120
התחייבויות אחרות	473,918	157,386	775,557	156,475	(50,493)	1,512,843
סך כל ההתחייבויות	21,602,812	813,529	5,282,173	2,124,821	(50,493)	29,772,842

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012				
	רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *)	ענפי חבויות אחרים **)	סה"כ
	אלפי ש"ח				
פרמיות ברוטו	695,101	996,957	569,319	274,554	2,535,931
פרמיות ביטוח משנה	17,970	181,042	349,813	118,837	667,662
פרמיות בשייר	677,131	815,915	219,506	155,717	1,868,269
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר	(16,765)	(24,420)	(2,159)	(22,469)	(65,813)
פרמיות שהורווחו בשייר	660,366	791,495	217,347	133,248	1,802,456
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	136,461	23,185	6,103	42,930	208,679
הכנסות מעמלות	-	48,886	84,324	15,579	148,789
סך כל ההכנסות	796,827	863,566	307,774	191,757	2,159,924
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	515,911	722,667	296,514	169,346	1,704,438
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(20,899)	(128,177)	(181,192)	(61,493)	(391,761)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	495,012	594,490	115,322	107,853	1,312,677
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	68,018	237,237	158,226	55,349	518,830
הוצאות הנהלה וכלליות	26,511	38,872	24,450	12,250	102,083
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	2,243	2,243	-	-	4,486
הוצאות מימון	3,078	2,193	1,836	951	8,058
סך כל ההוצאות	594,862	875,035	299,834	176,403	1,946,134
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	201,965	(11,469)	7,940	15,354	213,790
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	69,022	11,874	2,921	19,873	103,690
סך הכל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	270,987	405	10,861	35,227	317,480
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2012	2,582,256	656,428	426,051	1,061,453	4,726,188

*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 80% מסך הפרמיות בענפים אלו.

**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 84% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011				
	רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *)	ענפי חבויות אחרים **)	סה"כ
	אלפי ש"ח				
פרמיות ברוטו	634,780	904,352	539,307	232,198	2,310,637
פרמיות ביטוח משנה	14,407	163,683	315,208	97,660	590,958
פרמיות בשייר	620,373	740,669	224,099	134,538	1,719,679
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר	(59,683)	(36,617)	(8,985)	(5,514)	(110,799)
פרמיות שהורווחו בשייר	560,690	704,052	215,114	129,024	1,608,880
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	121,182	18,407	6,253	40,473	186,315
הכנסות מעמלות	3,771	49,053	85,272	15,487	153,583
סך כל ההכנסות	685,643	771,512	306,639	184,984	1,948,778
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	491,199	705,041	255,822	151,469	1,603,531
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(38,771)	(155,189)	(158,364)	(48,412)	(400,736)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	452,428	549,852	97,458	103,057	1,202,795
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	63,539	221,045	145,758	52,602	482,944
הוצאות הנהלה וכלליות	37,611	42,947	33,549	12,159	126,266
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	2,243	2,243	-	-	4,486
הוצאות מימון	3,447	2,508	2,274	908	9,137
סך כל ההוצאות	559,268	818,595	279,039	168,726	1,825,628
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	126,375	(47,083)	27,600	16,258	123,150
הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	(52,503)	(8,214)	(2,498)	(15,608)	(78,823)
סך הכל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה	73,872	(55,297)	25,102	650	44,327
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2011	2,460,992	634,749	407,549	1,001,065	4,504,355

*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 81% מסך הפרמיות בענפים אלו.

**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 82% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010				
	רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *)	ענפי חבויות אחרים **)	סה"כ
	אלפי ש"ח				
פרמיות ברוטו	602,065	902,069	500,056	239,570	2,243,760
פרמיות ביטוח משנה	112,036	233,497	296,756	113,859	756,148
פרמיות בשייר	490,029	668,572	203,300	125,711	1,487,612
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר	48,647	(5,915)	606	6,260	49,598
פרמיות שהורווחו בשייר	538,676	662,657	203,906	131,971	1,537,210
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	152,771	24,706	8,357	49,460	235,294
הכנסות מעמלות	12,058	58,110	79,186	17,389	166,743
סך כל ההכנסות	703,505	745,473	291,449	198,820	1,939,247
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	605,126	638,300	267,957	194,840	1,706,223
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(70,334)	(160,923)	(181,633)	(95,064)	(507,954)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	534,792	477,377	86,324	99,776	1,198,269
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	57,064	227,107	146,534	54,913	485,618
הוצאות הנהלה וכלליות	29,312	30,912	22,940	8,130	91,294
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	2,243	2,243	-	-	4,486
הוצאות מימון	1,524	1,467	2,023	326	5,340
סך כל ההוצאות	624,935	739,106	257,821	163,145	1,785,007
רווח לפני מסים על ההכנסה	78,570	6,367	33,628	35,675	154,240
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	5,245	881	247	1,384	7,757
סך הכל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	83,815	7,248	33,875	37,059	161,997
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2010	2,365,254	578,640	386,062	984,473	4,314,429

*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 82% מסך הפרמיות בענפים אלו.

**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 83% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012			
	גמל	פנסיה	ביטוח חיים	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות שהורווחו ברוטו	-	-	1,800,069	1,800,069
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	-	-	115,769	115,769
פרמיות שהורווחו בשייר	-	-	1,684,300	1,684,300
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	302,631	4,101	1,718,699	2,025,431
הכנסות מדמי ניהול	91,643	349,487	117,407	558,537
הכנסות מעמלות	-	774	35,435	36,209
סך כל ההכנסות	394,274	354,362	3,555,841	4,304,477
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	276,078	-	3,215,401	3,491,479
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	-	-	(69,205)	(69,205)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	276,078	-	3,146,196	3,422,274
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	14,429	74,785	279,108	368,322
הוצאות הנהלה וכלליות	50,250	175,396	212,722	438,368
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	13,018	9,800	-	22,818
הוצאות מימון	897	-	4,744	5,641
סך כל ההוצאות	354,672	259,981	3,642,770	4,257,423
חלק ברווחי חברות כלולות	-	-	12,603	12,603
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	39,602	94,381	(74,326)	59,657
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	-	-	71,930	71,930
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה	39,602	94,381	(2,396)	131,587

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011			
	גמל	פנסיה	ביטוח חיים	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות שהורווחו ברוטו	-	-	1,680,902	1,680,902
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	-	-	118,579	118,579
פרמיות שהורווחו בשייר	-	-	1,562,323	1,562,323
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	303,815	1,490	(304,087)	1,218
הכנסות מדמי ניהול	84,796	323,313	94,232	502,341
הכנסות מעמלות	-	422	28,634	29,056
סך כל ההכנסות	388,611	325,225	1,381,102	2,094,938
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	316,401	-	1,080,408	1,396,809
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	-	-	(70,871)	(70,871)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	316,401	-	1,009,537	1,325,938
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	17,217	68,163	252,718	338,098
הוצאות הנהלה וכלליות	48,758	156,276	235,980	441,014
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	10,457	9,800	-	20,257
הוצאות מימון	687	-	10,321	11,008
סך כל ההוצאות	393,520	234,239	1,508,556	2,136,315
חלק ברווחי חברות כלולות	-	-	13,714	13,714
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	(4,909)	90,986	(113,740)	(27,663)
הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	-	-	(12,753)	(12,753)
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה	(4,909)	90,986	(126,493)	(40,416)

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010			
	גמל	פנסיה	ביטוח חיים	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות שהורווחו ברוטו	-	-	1,700,745	1,700,745
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	-	-	113,191	113,191
פרמיות שהורווחו בשייר	-	-	1,587,554	1,587,554
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	332,794	10,712	1,524,709	1,868,215
הכנסות מדמי ניהול	76,259	279,447	193,325	549,031
הכנסות מעמלות	-	330	30,738	31,068
סך כל ההכנסות	409,053	290,489	3,336,326	4,035,868
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	292,537	-	2,887,202	3,179,739
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	-	-	(74,436)	(74,436)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	292,537	-	2,812,766	3,105,303
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	9,986	55,596	257,399	322,981
הוצאות הנהלה וכלליות	43,227	129,078	203,678	375,983
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	8,031	9,800	-	17,831
הוצאות מימון	2,529	-	4,311	6,840
סך כל ההוצאות	356,310	194,474	3,278,154	3,828,938
חלק ברווחי חברה כלולה	-	-	5,160	5,160
רווח לפני מסים על ההכנסה	52,743	96,015	63,332	212,090
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	-	-	18,665	18,665
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	52,743	96,015	81,997	230,755

באור 4: - רכישת החברה לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ (לשעבר הבנק לפיתוח תעשייה בע"מ) (להלן - הבנק)

ביום 29 במרס, 2011 חתמה מנורה ביטוח על הסכם לרכישת מלוא (100%) המניות הנכללות בהון המניות המונפק והנפרע של הבנק. ביום 4 במרס, 2012, עם התקיימות כל התנאים המתלים בהסכם, הושלמה העסקה. סכום התמורה שנקבע בהסכם עבור מניות הבנק הינו כ- 324 מיליוני ש"ח, כאשר מתוך סכום זה, סך של כ- 242 מיליוני ש"ח שולם כנגד סכום המזומן שהיה בקופת הבנק במועד השלמת העסקה, בניכוי סכום כל התחייבויותיו של הבנק לאותו מועד.

בהסכם נקבע כי פיקדון בגובה של כ- 48 מיליוני ש"ח יוותר במנורה ביטוח להבטחת גביית האשראי מלקוחות הבנק. הפיקדון הינו צמוד מדד ונושא ריבית צמודה בשיעור של 4.5%. כמו כן נקבע, כי מנורה ביטוח תהיה זכאית לתגמול אשר יחושב כשיעור מסכומי הגביה מלקוחות הבנק. בנוסף, מנורה ביטוח תהיה זכאית להשבת סכומים ששולמו תמורת הרכישה בגין יתרת האשראי שלא תיגבה תוך חמש שנים ממועד השלמת העסקה.

עם השלמת רכישת מניות הבנק על ידי מנורה ביטוח, מוזג הבנק לתוך מנורה ביטוח במיזוג סטטוטורי בהתאם להוראות סעיף 103ג לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א - 1961 ועל פי צו בית המשפט בהתאם לסעיפים 350 ו- 351 לחוק החברות, התשנ"ט - 1999, אשר ניתן ביום 15 ביוני, 2011 לבקשת מנורה ביטוח והבנק, באופן שמנורה ביטוח מהווה החברה הקולטת והבנק מהווה את חברת היעד. בנוסף התקבל אישור רשות המסים (רולינג) בדבר מיזוג הבנק לצורכי מס החל מיום 1 באפריל, 2011.

מאחר ורכישת הנכסים, נטו אינה מהווה רכישת עסק, הקצתה מנורה ביטוח את עלות הרכישה בהתאם לשוויים ההוגן של הנכסים וההתחייבויות אשר זוהו בעסקה.

עלות הרכישה הוקצתה, בהתבסס על הערכת שווי שבוצעה על ידי מעריך שווי חיצוני, לנכסים ולהתחייבויות המזוהים כמפורט להלן:

	אלפי ש"ח
נכסי מסים נדחים	32,477
חייבים ויתרות חובה	166
השקעות פיננסיות אחרות	26,241
זכאים ויתרות זכות	(2,721)
התחייבויות פיננסיות	(21,827)
	34,336
מזומנים אשר שימשו לרכישה	
מזומנים ושווי מזומנים בחברה הנרכשת למועד הרכישה	241,556
תמורת הרכישה בניכוי הפיקדון להבטחת גביית האשראי	275,892
	34,336

בתקופת הדוח רשמה מנורה ביטוח הכנסות מסים בסך של כ- 53,561 אלפי ש"ח, בגין ההפרש בין נכס המס הנדחה שחושב בהתאם ליתרת ההפסדים הצבורים בבנק לצורכי מס הכנסה בסך של כ- 344 מיליוני ש"ח כפי שנקבעו ברולינג, לבין נכס המס הנדחה כפי שנוצר בעסקה כאמור לעיל.

ההפסדים הצבורים מותרים להפחתה במנורה ביטוח בהתאם להוראות סעיף 103ח לפקודת מס הכנסה.

באור 5: - נכסים בלתי מוחשיים

א. ההרכב והתנועה:

	מוניטין	תיקי ביטוח	תיקי לקוחות וקשרי סוכנים	מותגים ושמות מסחריים	תוכנות מחשב	אחר	סה"כ
	אלפי ש"ח						
עלות							
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	652,246	19,267	359,500	11,849	477,089	677	1,520,628
תוספות *)	-	1,000	-	-	127,201	-	128,201
צירופי עסקים	4,052	-	31,346	-	-	1,051	36,449
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	656,298	20,267	390,846	11,849	604,290	1,728	1,685,278
תוספות *)	-	854	-	-	150,370	-	151,224
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	656,298	21,121	390,846	11,849	754,660	1,728	1,836,502
הפחתה שנצברה והפסדים מירידת ערך							
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	52,826	12,227	130,403	6,011	221,738	356	423,561
הפחתה שהוכרה במהלך השנה	-	3,268	25,104	1,916	71,989	-	102,277
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	52,826	15,495	155,507	7,927	293,727	356	525,838
הפחתה שהוכרה במהלך השנה	-	3,359	24,957	1,916	96,357	-	126,589
ירידת ערך	11,700	-	-	-	-	-	11,700
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	64,526	18,854	180,464	9,843	390,084	356	664,127
ערך בספרים, נטו							
ליום 31 בדצמבר, 2012	591,772	2,267	210,382	2,006	364,576	1,372	1,172,375
ליום 31 בדצמבר, 2011	603,472	4,772	235,339	3,922	310,563	1,372	1,159,440

(*) תוספות בגין תוכנות מחשב כוללות תוספות בגין פיתוח עצמי: בשנת 2012 בסך 135,217 אלפי ש"ח ובשנת 2011 בסך 99,819 אלפי ש"ח.

באור 5: - נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

ב. ירידת ערך מוניטין

לצורך בחינת ירידת ערך של מוניטין הוקצה המוניטין ליחידות מניבות מזומנים הבאות:

1. תחום פנסיה נכלל במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח.
2. ביטוח כללי.
3. קרנות הנאמנות אינו מיוחס למגזר פעילות.
4. גמל נכלל במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח.

להלן היתרה בדוחות הכספיים של המוניטין, שהוקצה לכל אחד מהמגזרים הבאים:

		31 בדצמבר	
		2012	2011
		אלפי ש"ח	
יחידה מניבת מזומנים:			
תחום הפנסיה	(1)	384,929	384,929
מגזר ביטוח כללי	(2)	29,130	29,130
פעילות קרנות נאמנות	(3)	143,801	155,501
ניהול קופות גמל	(4)	24,241	24,241
סה"כ מוניטין שהוכר בצירופי עסקים		582,101	593,801
אחר	(5)	9,671	9,671
		591,772	603,472

לצורך בחינת ירידת ערך של המוניטין יש לבחון את ערך היחידה המניבה מזומנים הקטנה ביותר בתוך המגזר, שאליה יוחס המוניטין בהשוואה לסכום בר ההשבה שלה. אם הסכום בר ההשבה של היחידה עולה על הערך בדוחות הכספיים של היחידה, היחידה והמוניטין שהוקצה לה יחשבו כבלתי פגומים בערכם. אם הערך בדוחות הכספיים של היחידה עולה על הסכום בר ההשבה שלה, החברה מכירה בהפסד מירידת ערך.

1) הסכום בר ההשבה של תחום הפנסיה המהווה חלק ממגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח נקבע על בסיס עקרונות חישוב הערך הגלום (Embedded Value). בהתבסס על חישוב זה, להערכת הקבוצה אין צורך להפחית את ערך המוניטין בגין מבטחים פנסיה.

2) הסכום בר ההשבה של שומרה ביטוח כיחידה מניבה מזומנים המהווה חלק מעסקי ביטוח כללי, נקבע על בסיס שווי השימוש המחושב לפי אומדן תזרימי המזומנים העתידיים למשך 10 שנים.

ההנחות שנלקחו לצורך בחינת ברות ההשבה הינן שמרניות ביחס לעסקי שומרה ביטוח.

ההנחות העיקריות ששימשו בחישוב שווי השימוש הינן:

שיעור ריבית ההיוון - 10%.
שיעור התשואה הריאלית על ההשקעות - 2% (הנחת אינפלציה שנתית של 3%).
שיעור גידול בהכנסות - 0%.
שיעור הוצאות הנהלה וכלליות מדמי ביטוח - 10%.
שיעור תביעות בענפי רכוש- 75%.

מאחר ואומדן תזרימי המזומנים הצפוי גבוה מהותית מערך הנכס בדוחות הכספיים ולאור ההנחות השמרניות שנלקחו כאמור, להערכת החברה כל שינוי סביר בהנחות המפתח ששימשו בחישוב שווי השימוש לא יגרמו לערך בדוחות הכספיים להיות נמוך מסכום בר ההשבה.

באור 5: - נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

ב. ירידת ערך מוניטין (המשך)

3) כתוצאה משינוי בתמהיל הנכסים המנוהלים ליום 30 ביוני, 2012 על ידי מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ (להלן – מנורה קרנות נאמנות), חברה נכדה של החברה, קטנו ההכנסות מדמי ניהול, וזאת על אף גידול בהיקף הנכסים המנוהל עד לאותו מועד.

בשל האמור לעיל, פנתה מנורה קרנות נאמנות למעריך שווי חיצוני בלתי תלוי לצורך בחינת הסכום בר ההשבה של המוניטין שנוצר בעת רכישת פעילות קרנות הנאמנות, תוך חישוב השווי ההוגן של פעילות היחידה, וכל זאת ליום 30 ביוני, 2012.

בהתאם לממצאי הבחינה של מעריך השווי, השווי ההוגן המיוחס למוניטין של פעילות קרנות הנאמנות נמוך מערכה של פעילות זו בספרי מנורה קרנות נאמנות נכון ליום 30 ביוני, 2012 ולפיכך נרשמה הפחתה בגין ירידת ערך המוניטין בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח נכון למועד זה.

מנורה קרנות נאמנות ביצעה הערכת שווי נוספת ליום 31 בדצמבר, 2012 באמצעות מעריך שווי בלתי תלוי, ולא נמצא צורך בביצוע הפחתה נוספת של המוניטין.

הסכום בר ההשבה של המוניטין נקבע על בסיס מודל השווי ההוגן, המחושב לפי אומדן תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים מהנכס. בהתבסס על מודל WACC ופרמטרים נוספים כגון פרמיית השוק, שיעור ההיוון לאחר מס לפיו הוונו תזרימי המזומנים הינו 12%. תחזיות תזרימי המזומנים נאמדו תוך שימוש בשיעור צמיחה שנתי קבוע בשיעור של 3.5%, שמהווה את שיעור הצמיחה הממוצע לטווח ארוך המקובל בענף קרנות הנאמנות.

4) הסכום בר ההשבה של פעילות קופות הגמל כיחידה מניבה מזומנים המהווה חלק ממגזר חסכון ארוך טווח, נקבע על בסיס שווי השימוש המחושב לפי אומדן תזרימי המזומנים העתידיים. בחינת הסכום בר ההשבה בוצעה על ידי מעריך שווי חיצוני .

מאחר ואומדן תזרימי המזומנים הצפוי גבוה מהותית מערך הנכס בדוחות הכספיים אין צורך בביצוע הפחתה של המוניטין .

ההנחות העיקריות ששימשו בבחינת שווי השימוש הינן:
שיעור ריבית ההיוון לאחר מס - 12% .
שיעור הצמיחה הצפוי – 1%.

5) הסכום בר ההשבה של מוניטין אחר, אשר נוצר בעת עלייה בשיעור ההחזקה של החברה במנורה ביטוח, מיוחס ליחידות מניבות המזומנים של מנורה ביטוח, הכוללות את מגזר ביטוח כללי ותחום ביטוח החיים.

באור 6: - הוצאות רכישה נדחות

א. ההרכב:

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח :		
ביטוח חיים	564,674	533,625
פנסיה	127,287	93,892
	691,961	627,517
ביטוח בריאות	149,062	117,566
ביטוח כללי	213,474	194,629
	1,054,497	939,712

באור 6: - הוצאות רכישה נדחות (המשך)

ב. התנועה בהוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים וחסכון ארוך טווח ובביטוח בריאות:

	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח			ביטוח בריאות	סה"כ
	ביטוח חיים	פנסיה	סה"כ		
			אלפי ש"ח		
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	525,902	67,023	592,925	100,066	692,991
תוספות:					
עמלות רכישה	66,493	36,001	102,494	37,231	139,725
הוצאות רכישה אחרות	74,177	3,210	77,387	14,199	91,586
סה"כ תוספות	140,670	39,211	179,881	51,430	231,311
הפחתות:					
הפחתה שוטפת	(55,523)	(5,893)	(61,416)	(20,738)	(82,154)
הפחתה בגין ביטולים	(77,424)	(6,449)	(83,873)	(13,192)	(97,065)
	(132,947)	(12,342)	(145,289)	(33,930)	(179,219)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	533,625	93,892	627,517	117,566	745,083
תוספות:					
עמלות רכישה	83,841	46,278	130,119	44,127	174,246
הוצאות רכישה אחרות	88,614	3,206	91,820	29,213	121,033
סה"כ תוספות	172,455	49,484	221,939	73,340	295,279
הפחתות:					
הפחתה שוטפת	(58,354)	(7,760)	(66,114)	(26,950)	(93,064)
הפחתה בגין ביטולים	(83,052)	(8,329)	(91,381)	(14,894)	(106,275)
	(141,406)	(16,089)	(157,495)	(41,844)	(199,339)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	564,674	127,287	691,961	149,062	841,023

באור 7: - רכוש קבוע

הרכב ותנועה:

שנת 2012

	קרקע *) ובניני משרדים	מחשבים וציוד היקפי	כלי רכב	ציוד וריהוט משרדי	שיפורים במושכר	סה"כ
	אלפי ש"ח					
עלות						
יתרה ליום 1 בינואר, 2012	325,100	206,497	40,776	51,883	28,563	652,819
תוספות במשך השנה	54,168	19,601	11,216	2,803	2,890	90,678
העברה מנדל"ן להשקעה	1,359	-	-	-	-	1,359
גריעות במשך השנה	-	-	(10,749)	(72)	(699)	(11,520)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	380,627	226,098	41,243	54,614	30,754	733,336
פחת שנצבר						
יתרה ליום 1 בינואר, 2012	53,241	177,657	12,907	33,438	10,369	287,612
תוספות במשך השנה	5,069	15,392	6,086	2,441	2,733	31,721
גריעות במשך השנה	-	-	(5,910)	(72)	(699)	(6,681)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	58,310	193,049	13,083	35,807	12,403	312,652
יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2012	322,317	33,049	28,160	18,807	18,351	420,684

שנת 2011

	קרקע *) ובניני משרדים	מחשבים וציוד היקפי	כלי רכב	ציוד וריהוט משרדי	שיפורים במושכר	סה"כ
	אלפי ש"ח					
עלות						
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	157,479	190,611	38,649	49,282	25,258	461,279
תוספות במשך השנה	167,621	15,942	10,999	2,681	3,328	200,571
צירוף עסקים	-	91	-	95	14	200
גריעות במשך השנה	-	(147)	(8,872)	(175)	(37)	(9,231)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	325,100	206,497	40,776	51,883	28,563	652,819
פחת שנצבר						
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	48,600	162,775	11,558	31,031	8,347	262,311
תוספות במשך השנה	4,641	15,029	5,960	2,531	2,046	30,207
גריעות במשך השנה	-	(147)	(4,611)	(124)	(24)	(4,906)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	53,241	177,657	12,907	33,438	10,369	287,612
יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2011	271,859	28,840	27,869	18,445	18,194	365,207

(*) הקרקע ובנייני המשרדים נמצאים בבעלות מלאה של הקבוצה.

באור 7: - רכוש קבוע (המשך)

מבנה משרדים בהקמה

בחודש אוגוסט 2011 חתמה מנורה ביטוח על הסכם לרכישת נכס מקרקעין ברמת גן, הכולל זכויות בנייה בהיקף של כ- 35 אלף מ"ר. עלות הרכישה הסתכמה לסך של כ- 158,733 אלפי ש"ח, בתוספת עלויות נלוות בסך של כ- 7,684 אלפי ש"ח. בכוונת מנורה ביטוח להקים מבנה משרדים, בעיקר לשימוש עצמי ולשימוש תאגידים נוספים בקבוצה. על פי אומדן ראשוני, עלות הקמת המשרדים מוערכת בסך של כ- 285 מיליוני ש"ח נוספים.

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות

חברות כלולות

א. הרכב ההשקעה בחברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
מניות	42,914	18,490
הלוואות לזמן ארוך	91,791	75,013
חלק החברה ברווחים שנצברו ממועד הרכישה, נטו	37,966	15,334
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	5,836	6,609
	178,507	115,446

השקעות (עודף הפסדים על השקעות) בחברות כלולות מוצגות בדוח על המצב הכספי כדלהלן:

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
נכס	187,079	120,613
התחייבות	(8,572)	(5,167)
	178,507	115,446

הקבוצה העמידה לחברות הכלולות הלוואות המסתכמות לתאריך הדיווח בסך של 253,257 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2011 בסך של 251,352 אלפי ש"ח), המוצגות בסעיף השקעות פיננסיות אחרות כנכסי חוב שאינם סחירים. לפרטים נוספים ראה באור 38 א' להלן.

ב. תמצית נתונים כספיים מהדוחות הכספיים של חברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני, בהתאמה לשיעורי הבעלות המוחזקים בידי הקבוצה:

	ליום 31 בדצמבר	
חלק הקבוצה בנכסים נטו של חברות	2012	2011
כלולות בהתאם לשיעור ההחזקה בהן:	אלפי ש"ח	
נכסים	792,283	664,181
התחייבויות	(613,776)	(548,735)
נכסים, נטו	178,507	115,446

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

חברות כלולות (המשך)

ב. תמצית נתונים כספיים מהדוחות הכספיים של חברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני, בהתאמה לשיעורי הבעלות המוחזקים בידי הקבוצה: (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
חלק הקבוצה בתוצאות הפעולות של החברות הכלולות	2012	2011	2010
בהתאם לשיעור ההחזקה בהן:	אלפי ש"ח		
הכנסות	103,879	56,997	14,825
רווח	23,745	15,765	121

ג. שיעורי ההחזקה ופרטים נוספים

חברות כלולות של מנורה נדל"ן:

		בהון המונפק, ברווחים ובזכויות הצבעה ליום 31 בדצמבר	
	הערה	2012	2011
		באחוזים	
Belltrend Menora Enterprises LTD	1)	50.0	50.0
Yatelsis Development LTD	2)	60.0	60.0
Yatelsis River Development LTD	3)	60.0	60.0
Mxr Development LTD	4)	50.0	50.0
Solangia LTD	5)	42.0	42.0
Bruseco Holding LTD	5)	42.0	42.0
Pellariway Holdings LTD	5)	42.0	42.0

לבעלי המניות האחרים ב-Yatelsis River, Yatelsis Development, Belltrend ו- MXR , זכויות הכרעה בהחלטות מהותיות לפעילות החברות כגון: זכויות וטו על כניסה לפרוייקטים חדשים, מינוי מנהלים וקביעת תנאי עבודתם, אישור התקציב השוטף וכיוצ"ב. לאור הנסיבות שתוארו לעיל, נמנע ממנורה נדל"ן יישום השליטה בפועל ב-Yatelsis River, Yatelsis Development, Belltrend וב- MXR, ובשל כך הוצגו ההשקעות בחברות הנ"ל בדוחותיה הכספיים של מנורה נדל"ן על פי שיטת השווי המאזני.

1) Belltrend Menora Enterprises LTD (להלן - בלטרנד) התאגדה בקפריסין בשנת 2005. בבעלות בלטרנד, בשיתוף עם משקיעים נוספים, נדל"ן מניב בעיר קלן בגרמניה.

בתקופת הדוח רשמה מנורה נדל"ן הפסד בסך של כ- 6.6 מיליוני ש"ח, בגין הפחתת יתרת ההלוואה שנתנה לבלטרנד, זאת עקב אי הוודאות הקיימת לגבי תנאי מימון מחדש שנטלו חברות בנות של בלטרנד לצורך רכישת הנכס בקלן, אשר מועד פרעונן יחול בחודש יולי 2013, ואשר עלולים להשפיע לרעה על יכולתה של בלטרנד לפרוע את ההלוואה שנטלה מהחברה. הנהלות החברות הבנות של בלטרנד נמצאות במגעים שוטפים עם הנאמן מטעם המלווה לצורך שינוי תנאי פרעון ההלוואות. למועד הדיווח, לא קיימת במנורה נדל"ן חשיפה בגין ההשקעה בבלטרנד.

2) Yatelsis Development LTD (להלן - יטלסיס) התאגדה בקפריסין בשנת 2007. בחודש אוקטובר 2007 רכשה יטלסיס ביחד עם משקיעים נוספים מקרקעין בעיר סנט פטרסבורג ברוסיה בשטח של כ-35,500 מ"ר לשימוש תעשיה, מחסנים ומשרדים. בשנת הדוח עסקה יטלסיס בתכנון פרוייקט מגורים בהיקף של כ- 100 אלף מ"ר.

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

חברות כלולות (המשך)

ג. פירוט שיעורי ההחזקה ופרטים נוספים (המשך)

חברות כלולות של מנורה נדל"ן: (המשך)

3) בחודש יוני 2008 רכשה Yatelsis River Development LTD (להלן - יטלסיס נהר), מניות בחברה רוסית שבבעלותה קרקע בהיקף של כ- 43 דונם בסנט פטרסבורג ברוסיה, וזאת בחלקים שווים עם חברה המאוגדת ונסחרת בפולין. בכוונת הצדדים ליזום פרוייקט לפיתוח של הקרקע הנרכשת הממוקמת במרכז סנט פטרסבורג ולהקים באתר מבני משרדים בשטח של כ- 100 אלף מ"ר. מימון פרוייקט הבנייה צפוי להתבצע באמצעות הלוואות "ליווי בניה" מבנקים זרים.

4) MXR Development Ltd (להלן - MXR) התאגדה בקפריסין בשנת 2007. MXR מספקת שירותי ניהול לנכסים שנרכשו על ידי יטלסיס ויטלסיס נהר כאמור בסעיפים 2,3 לעיל ובנוסף עוסקת בפעילות ייזום.

5) בחודש מאי 2010, חתמה מנורה נדל"ן על הסכם לרכישת 42% ממניות Solangia Ltd (להלן - סולנגיה), Bruseco Holding LTD ו- Pellariway Holdings LTD, חברות קפריסאיות העוסקות בהקמת מיזמים סולאריים באירופה. בהתאם להסכם ההשקעה, הועמדה לטובת הרחבת פעילות סולנגיה, המרכזת את עיקר הפעילות, מסגרת הלוואות בעלים ראשונית בהיקף של כ- 20 מיליון יורו, מהם 11 מיליון יורו אשר הועמדו על ידי מנורה נדל"ן. נכון לתאריך הדיווח מחזיקה סולנגיה בשדות סולאריים אשר היקף פעילותם הכולל עומד על 25 מגה ואט.

חברות כלולות של מנורה ביטוח:

		בהון המונפק, ברווחים ובזכויות הצבעה ליום 31 בדצמבר	
		2012	2011
	הערה	באחוזים	
Surrey Street Limited Partnership	1)	28.1	28.1
Sienna Bay Finance LP	2)	39.0	39.0
Treybrooke Equity LP	3)	39.0	39.0
Landmark at Maple Glen LP	4)	39.0	39.0
Jurnal Square LLC Gaia	5)	38.3	38.3
Sunshen Properties LP	6)	34.1	34.1
Boulder Texas Holdings LLC	7)	30.1	30.1
Baltimore Portfolio Finance LP	8)	23.2	23.2
MM Peachtree Holdings LP	9)	37.3	-
120 Wall Holdings LLC	10)	20.1	-
Holdings SARL RI Menora German	11)	38.0	-
Wichford VBG Holding SARL	12)	29.0	-

שיעורי ההחזקה המפורטים בטבלה שלעיל מתייחסים להחזקות מנורה ביטוח הן באמצעות תיק ההשקעה של הנוסטרו והן באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה. ההשקעות אשר בוצעו באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה טופלו כהשקעות פיננסיות ונמדדו בהתאם לשוויין ההוגן.

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

חברות כלולות (המשך)

ג. פירוט שיעורי ההחזקה ופרטים נוספים (המשך)

חברות כלולות של מנורה ביטוח: (המשך)

1) בחודש דצמבר 2009 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, המנוהלת על ידי חברת הבת מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, באמצעות חברות ייעודיות בחו"ל, 48% מזכויות בשותפות שבבעלותה בניין משרדים באנגליה, המושכר לתקופה של 20 שנה ל- Aviva Central Services UK Ltd. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 7.95%.

2) בחודש יוני 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.9% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 19%.

3) בחודש מאי 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.9% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בצפון קרוליינה, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 19%.

4) בחודש מאי 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.9% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 19%.

5) בחודש אוגוסט 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.2% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה בניין משרדים בניו ג'רזי, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 18.3%.

6) בחודש אוגוסט 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 44% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מבנה מסחרי בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 14.1%.

7) בחודש ספטמבר 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 40% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בטקסס, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 10.1%.

8) בחודש יולי 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 33.1% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה שישה מתחמי מגורים במרילנד, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 10%.

9) בחודש ינואר 2012 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 47.2% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה חוות שרתים באטלנטה, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 14.5%.

10) בחודש ספטמבר 2012 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 30% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה בניין משרדים בניו יורק, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 7%.

11) בחודש יוני 2012 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה שלושה מרכזים מסחריים בבוואריה, גרמניה. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 12.5%.

12) בחודש אוקטובר 2012 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 49% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה ארבעה מבני משרדים בערים מרכזיות בגרמניה. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 9.6%.

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

חברות כלולות (המשך)

ד. סכום הדיבידנד שהתקבל מחברות כלולות בשנת הדוח עמד על סך 1,113 אלפי ש"ח (אשתקד 3,049 אלפי ש"ח).

חברות מאוחדות

ה. פרטים בדבר חברות מאוחדות של החברה

	ליום 31 בדצמבר, 2012					
	מניות המקנות זכויות הצבעה	מניות המקנות זכויות לרווחים	מדינת התאגדות	היקף השקעה במניות	היקף השקעה בהלוואות	היקף השקעה בשטרי הון
	שיעור ההחזקה			באלפי ש"ח		
חברות המאוחדות על-ידי החברה						
מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	1,658,092	-	266,912
מנורה מבטחים פנסיה בע"מ - חברה מנהלת	100.00%	100.00%	ישראל	671,694	-	-
מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	44,201	196,131	10,629
מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	2,086	220,153	-
מנורה מבטחים משלמת בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	(1,316)	1,359	-
דורות חברה לניהול קשרי לקוחות בע"מ *)	100.00%	100.00%	ישראל	1,278	-	-

	ליום 31 בדצמבר, 2011					
	מניות המקנות זכויות הצבעה	מניות המקנות זכויות לרווחים	מדינת התאגדות	היקף השקעה במניות	היקף השקעה בהלוואות	היקף השקעה בשטרי הון
	שיעור ההחזקה			באלפי ש"ח		
חברות המאוחדות על-ידי החברה						
מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	1,925,964	-	263,379
מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	35,881	182,604	10,470
מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	8,453	224,506	-
מנורה מבטחים משלמת בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	(1,250)	1,299	-
דורות חברה לניהול קשרי לקוחות בע"מ *)	100.00%	100.00%	ישראל	1,237	-	-

*) חברה לא פעילה.

ו. סכום הדיבידנד שהתקבל בשנת הדוח מחברות מאוחדות עמד על סך 654,494 אלפי ש"ח (בשנת 2011 - 100,027 אלפי ש"ח).

באור 9: - נדל"ן להשקעה

א. תנועה:

	2012	2011
	אלפי ש"ח	
יתרה ליום 1 בינואר	187,610	173,409
תוספות במשך השנה		
רכישות ותוספות לנכסים קיימים	48	20
גריעות במהלך השנה		
מימושים	1,436	2,625
העברה לרכוש קבוע	1,359	-
סה"כ גריעות	2,795	2,625
התאמת שווי הוגן	9,934	16,806
יתרה ליום 31 בדצמבר	194,797	187,610

ב. נדל"ן להשקעה מוצג על בסיס השווי ההוגן כפי שנקבע בהערכות שווי שבוצעו על ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים שהינם בעלי כישורים מקצועיים מוכרים וניסיון רב בנוגע למיקום וסוג הנדל"ן שהוערך. השווי ההוגן נקבע בהתבסס על עסקאות שנערכו לאחרונה בשוק ביחס לנדל"ן דומה ובמיקום דומה לזה של הנדל"ן שבבעלות הקבוצה, וכן בהתבסס על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים מהנכס. באמידת תזרימי המזומנים הובא בחשבון הסיכון המובנה שלהם. בחישוב השווי ההוגן השתמשו מעריכי השווי בשיעורי היוון של 9% - 8.5%.

הנדל"ן להשקעה כולל קרקע פנויה, נדל"ן המושכר לעסקים ודירות המושכרות למגורים.

ג. באשר להתקשרויות המתייחסות לחכירה של נדל"ן להשקעה, ראה באור 39 ד'.

ד. לאחר תאריך הדיווח, ביום 12 בפברואר, 2013, חתמה מנורה ביטוח על הסכם לרכישת 10% מקניון רננים ומקניון סביונים, מתוכם 3.33% נרכשו באמצעות חברה מאוחדת ו- 6.67% מכספי תיק ביטוח החיים תלויי התשואה (קרן הפנסיה מבטחים רכשה 30% נוספים). סכום הרכישה הכולל הצפוי הינו כ- 102 מיליוני ש"ח. נכון למועד פרסום הדוח, טרם נסגרה העיסקה.

ה. פרטים בדבר זכויות במקרקעין המשמשות את הקבוצה כנדל"ן להשקעה:

	מועדי סיום תקופת החכירה (בשנים)	31 בדצמבר 2012	31 בדצמבר 2011
		אלפי ש"ח	
בבעלות	-	194,373	187,266
בחכירה מהוונת	54	424	344
		194,797	187,610

באור 10: - חייבים ויתרות חובה

א. ההרכב:

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
הכנסות לקבל	2,590	1,338
מוסדות ורשויות ממשלתיות	4,944	-
הוצאות מראש	30,156	31,141
מקדמות לספקים	1,102	8,141
חברות ביטוח ותווכני ביטוח	38,165	28,661
סוכני ביטוח	47,386	55,788
אחרים	21,778	61,286
בניכוי הפרשה לחובות מסופקים	(37,119)	(35,141)
סה"כ חייבים ויתרות חובה	109,002	151,214

ב. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים:

	2012	2011
	אלפי ש"ח	
יתרה ליום 1 בינואר	35,141	46,970
שינוי בהפרשה	1,978	(11,829)
יתרה ליום 31 בדצמבר	37,119	35,141

באור 11: - פרמיות לגבייה

א. ההרכב:

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
פרמיות לגבייה *)	585,294	558,923
בניכוי הפרשה לחובות מסופקים	(12,232)	(11,321)
סה"כ פרמיות לגבייה	573,062	547,602
*) כולל המחאות לגבייה והוראות קבע	419,644	402,683

ב. גיול:

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
פרמיות לגבייה שערכן לא נפגם		
ללא פיגור	414,754	398,649
בפיגור :		
מתחת ל- 90 ימים	64,791	57,886
בין 90 ל- 180 ימים	54,081	46,057
מעל 180 ימים	14,515	23,541
סה"כ פרמיות לגבייה שערכן לא נפגם	548,141	526,133
פרמיות לגבייה שערכן נפגם	24,921	21,469
סה"כ פרמיות לגבייה	573,062	547,602

ג. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים בגין הפרמיות לגבייה:

	2012	2011
	אלפי ש"ח	
יתרה ליום 1 בינואר	11,321	9,433
שינוי בהפרשה	911	1,888
יתרה ליום 31 בדצמבר	12,232	11,321

באור 12: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

א. להלן פירוט הנכסים:

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
השקעות פיננסיות:		
נכסי חוב סחירים	4,408,305	4,001,963
נכסי חוב שאינם סחירים *)	3,466,745	3,082,928
מניות	3,131,177	2,682,486
השקעות פיננסיות אחרות	2,069,419	1,698,864
סך הכל השקעות פיננסיות	13,075,646	11,466,241
מזומנים ושווי מזומנים	619,096	535,315
אחר	77,840	123,196
סך הכל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה	13,772,582	12,124,752
*) כולל נכסי חוב שאינם סחירים שנמדדו לפי עלות מופחתת (ראה באור 2(ז)(4)(א))	499,840	482,473

לעניין החשיפה בגין נכסים עבור חוזים תלויי תשואה ראה באור 37(6) בדבר ניהול סיכונים.

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

הטבלה שלהלן מציגה ניתוח מכשירים פיננסיים המוצגים בשווי הוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

- רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.
- רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.
- רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

באור 12: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2012			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
השקעות פיננסיות:				
נכסי חוב סחירים	4,406,530	1,775	-	4,408,305
נכסי חוב שאינם סחירים	-	2,926,059	40,846	2,966,905
מניות	3,032,404	-	98,773	3,131,177
השקעות פיננסיות אחרות	1,090,690	45,265	933,464	2,069,419
סה"כ	8,529,624	2,973,099	1,073,083	12,575,806

	ליום 31 בדצמבר, 2011			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
השקעות פיננסיות:				
נכסי חוב סחירים	4,001,963	-	-	4,001,963
נכסי חוב שאינם סחירים	-	2,574,111	26,344	2,600,455
מניות	2,553,690	-	128,796	2,682,486
השקעות פיננסיות אחרות	873,552	19,325	805,987	1,698,864
סה"כ	7,429,205	2,593,436	961,127	10,983,768

ג. התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3

	מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
	נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד			
	אלפי ש"ח			
	נכסי חוב שאינם סחירים	מניות	השקעות פיננסיות אחרות	סה"כ
יתרה ליום 1 בינואר, 2012	26,344	128,796	805,987	961,127
סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח והפסד	(2,995)	(7,350)	44,829	34,484
רכישות	-	-	231,564	231,564
מכירות	-	(1,810)	(148,916)	(150,726)
פדיונות	(11,211)	-	-	(11,211)
העברות אל רמה 3	41,087	245	-	41,332
העברות מתוך רמה 3	(12,379)	(21,108)	-	(33,487)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	40,846	98,773	933,464	1,073,083
סך הרווחים (הפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2012	(6,300)	(5,364)	76,173	64,509

באור 12: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ג. התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3 (המשך)

	מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
	נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד			
	אלפי ש"ח			
	נכסי חוב שאינם סחירים	מניות	השקעות פיננסיות אחרות	סה"כ
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	88,247	124,854	554,266	767,367
סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח והפסד	(19,574)	25,395	31,467	37,288
רכישות	-	716	328,960	329,676
מכירות	-	(22,169)	(40,523)	(62,692)
פדיונות	(56,652)	-	(68,183)	(124,835)
העברות אל רמה 3	38,071	-	-	38,071
העברות מתוך רמה 3	(23,748)	-	-	(23,748)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	26,344	128,796	805,987	961,127
סך הרווחים (הפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2011	(11,907)	39,940	71,533	99,566

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות

א. ההרכב

		ליום 31 בדצמבר, 2012			
	פירוט בסעיף	נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	זמינים למכירה	הלוואות וחייבים	סה"כ
		אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	ב	705,424	3,613,137	-	4,318,561
נכסי חוב שאינם סחירים	ג	-	-	10,140,388	10,140,388
מניות	ה	37,396	228,509	-	265,905
אחרות	ו	233,351	345,446	-	578,797
סה"כ		976,171	4,187,092	10,140,388	15,303,651

		ליום 31 בדצמבר, 2011			
	פירוט בסעיף	נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	זמינים למכירה	הלוואות וחייבים	סה"כ
		אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	ב	959,998	3,194,823	-	4,154,821
נכסי חוב שאינם סחירים	ג	-	-	9,758,210	9,758,210
מניות	ה	41,384	239,708	-	281,092
אחרות	ו	337,377	187,041	-	524,418
סה"כ		1,338,759	3,621,572	9,758,210	14,718,541

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ב. נכסי חוב סחירים

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	390,124	594,953
זמינות למכירה	1,764,553	1,523,517
סך הכל אגרות חוב ממשלתיות	2,154,677	2,118,470
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	304,417	357,991
זמינים למכירה	1,848,584	1,671,306
סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה	2,153,001	2,029,297
נכסי חוב אחרים הניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	10,883	7,054
סך הכל נכסי חוב סחירים	4,318,561	4,154,821
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	57,524	83,509

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ג. נכסי חוב שאינם סחירים

	ליום 31 בדצמבר, 2012	
	ערך בספרים	שווי הוגן *)
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
מוצגות כהלוואות וחייבים:		
אג"ח ח"ץ ופקדונות חשכ"ל	6,406,946	8,093,461
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
מוצגים כהלוואות וחייבים, לרבות פקדונות בבנקים	3,733,216	4,088,619
ניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	226	226
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים	10,140,388	12,182,306
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	114,626	

	ליום 31 בדצמבר, 2011	
	ערך בספרים	שווי הוגן *)
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
מוצגות כהלוואות וחייבים:		
אג"ח ח"ץ ופקדונות חשכ"ל	6,300,858	7,571,166
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
מוצגים כהלוואות וחייבים, לרבות פקדונות בבנקים	3,457,352	3,461,702
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים	9,758,210	11,032,868
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	102,997	

*) לעניין שיעורי הריבית ששימשו לקביעת השווי ההוגן, ראה סעיף ז' להלן.

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ד. פרטים בדבר ריבית והצמדה בגין נכסי חוב

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אחוזים	
נכסי חוב סחירים		
בסיס הצמדה:		
צמוד מדד	2.81	4.15
שקלי	2.74	4.52
צמוד מט"ח	4.77	8.45
נכסי חוב שאינם סחירים		
בסיס הצמדה:		
צמוד מדד	5.12	4.95
שקלי	3.36	3.19
צמוד מט"ח	4.61	5.33

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ה. מניות

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	36,978	40,840
זמינות למכירה	213,189	229,629
סך הכל מניות סחירות	250,167	270,469
שאינן סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	418	544
זמינות למכירה	15,320	10,079
סך הכל מניות שאינן סחירות	15,738	10,623
סך הכל מניות	265,905	281,092
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	58,390	72,331

ו. אחרות

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	101,826	216,404
זמינות למכירה	218,598	69,315
מכשירים נגזרים *)	426	443
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות	320,850	286,162
שאינן סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	108,030	110,516
זמינות למכירה	126,848	117,726
מכשירים נגזרים *)	23,069	10,014
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות	257,947	238,256
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	578,797	524,418
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	26,916	27,615

השקעות פיננסיות המסווגות לאחרות כוללות בעיקר השקעות בתעודות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, נגזרים פיננסים, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים.

לעניין התחייבויות להשקעה בקרנות השקעה, ראה באור 39 ה' (2) להלן.

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ו. אחרות (המשך)

*) להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות הפיננסיות שנעשו לתאריך הדוח הכספי:

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
מניות	2	31
מטבע חוץ	(545,953)	(57,223)
ריבית	(145,728)	-
מדד מניות	21,288	-

ז. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

השווי ההוגן של נכסי חוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד וכן של נכסי חוב פיננסים שאינם סחירים אשר מידע לגבי השווי ההוגן שלהם ניתן לצרכי באור בלבד, נקבעים באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם. שיעורי ההיוון מתבססים בעיקרם על התשואות של אגרות חוב ממשלתיות והמרווחים של אגרות חוב קונצרניות, כפי שנמדדו בבורסה לני"ע בתל אביב.

ציטוטי המחירים ושיעורי הריבית ששימשו להיוון נקבעים על ידי חברה שזכתה במכרז, שפורסם על ידי משרד האוצר, להקמה ולתפעול של מאגר ציטוטי מחירים ושיעורי ריבית לגופים מוסדיים. החל מיום 20 במרס, 2011, מספקת קבוצת מרווח הוגן ציטוטי מחירים ושיעורי ריבית היוון לגופים מוסדיים לשערוך נכסי חוב לא סחירים (להלן - מודל מרווח הוגן). מאותו מועד הפסיקה קבוצת שערי ריבית לספק ציטוטים אלו לגופים המוסדיים. מודל מרווח הוגן בעיקרו אינו מתבסס על דירוג האשראי של הנכס אלא על חלוקת השוק הסחיר לעשירונים בהתאם לתשואה לפדיון של נכסי החוב וקביעת מיקום הנכס הלא סחיר באותם עשירונים וזאת בהתאם לפרמיית הסיכון הנגזרת ממחירי עסקאות/הנפקות בשוק הלא סחיר והמעבר למודל מרווח הוגן ייושם כשינוי אומדן. אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים כתוצאה מיישום המודל החדש לראשונה ביום המעבר.

בעקבות פסק דין של בית המשפט העליון אשר הורה על ביטול המכרז בו זכתה קבוצת מרווח הוגן פורסם מכרז חדש. ביום 15 באוקטובר, 2012 הודיע משרד האוצר שקבוצת "שערי ריבית" זכתה במכרז האמור. הקבוצה הזוכה תהיה אחראית על המתודולוגיה לקביעת מחירים ושיעורי ריבית להיוון תזרימי המזומנים של נכסי חוב לא סחירים. בשלב זה אין ביכולת הקבוצה להעריך את השפעת השינוי הצפוי במתודולוגיה על השווי ההוגן של נכסי חוב לא סחירים והאם תהיה השפעה כאמור.

בהתאם למכתב שפרסם משרד האוצר תמשיך מרווח הוגן בע"מ לספק שירותים אלו עד ליום 30 באפריל, 2013 והמעבר לשערוך המתבסס על ציטוטי שערי ריבית בע"מ יהיה ביום ה-22 באפריל, 2013 כאשר הציטוטים שתספק מרווח הוגן בע"מ החל מאותו יום ישמשו לצורכי בדיקות ובקרה.

להלן שיעורי הריבית עבור נכסי חוב שאינם סחירים:

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	באחוזים	
עבור נכסי חוב שאינם סחירים בארץ לפי דירוג *):		
AA ומעלה	0.9	1.9
BBB עד A+	3.6	6.3
נמוך מ- BBB	39.8	13.5
לא מדורג	10.8	14.1

*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות", "מדרוג" ודירוג פנימי. נתוני חברת מדרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד A+.

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ח. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

הטבלה שלהלן מציגה ניתוח מכשירים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

- רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.
- רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.
- רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

היתרה בדוחות הכספיים של מזומנים, פרמיות לגביה, לקוחות, חייבים ויתרות חובה ונכסי מיסים שוטפים, תואמת או קרובה לשווי ההוגן שלהם.

	ליום 31 בדצמבר, 2012			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	4,312,620	5,941	-	4,318,561
מניות	250,167	-	15,738	265,905
אחרות	320,850	22,635	235,312	578,797
סה"כ	4,883,637	28,576	251,050	5,163,263

	ליום 31 בדצמבר, 2011			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	4,154,821	-	-	4,154,821
מניות	268,263	-	12,829	281,092
אחרות	286,161	10,014	228,243	524,418
סה"כ	4,709,245	10,014	241,072	4,960,331

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ח. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות (המשך)

התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3

	מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
	נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה		
	מניות	אחרות	סה"כ
יתרה ליום 1 בינואר, 2012	12,829	228,243	241,072
סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח והפסד	(81)	10,682	10,601
סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח כולל אחר	1,391	(3,084)	(1,693)
רכישות	3,901	41,571	45,472
מכירות	(87)	(13,184)	(13,271)
פדיונות	(9)	(28,916)	(28,925)
העברות מתוך רמה 3	(2,206)	-	(2,206)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	15,738	235,312	251,050
סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2012	51	8,421	8,472

	מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
	נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה		
	מניות	אחרות	סה"כ
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	11,272	174,106	185,378
סך ההפסדים שהוכרו ברווח והפסד	(240)	(16,859)	(17,099)
סך הרווחים שהוכרו ברווח כולל אחר	2,178	11,320	13,498
רכישות	-	75,926	75,926
מכירות	(381)	(2,977)	(3,358)
פדיונות	-	(13,273)	(13,273)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	12,829	228,243	241,072
סך הרווחים (ההפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2011	2,294	(16,469)	(14,175)

באור 14: - מזומנים ושווי מזומנים

א. עבור חוזים תלויי תשואה:

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
מזומנים ופקדונות למשיכה מיידית	266,387	120,138
פקדונות לזמן קצר	352,709	415,177
מזומנים ושווי מזומנים	619,096	535,315

המזומנים בתאגידים הבנקאיים נושאים לתאריך הדיווח ריבית שוטפת המבוססת על שיעורי ריבית בגין הפקדות בנקאיות יומיות הנעה בין 1.75% ל- 1.83% (אשתקד - בין 2.29% ל- 2.54%).

פקדונות לזמן קצר המופקדים בתאגידים הבנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפקדונות נושאים ריבית בשיעור ממוצע של 2.1% (אשתקד - 2.91%).

באשר לתנאי הצמדה של המזומנים ופקדונות לזמן קצר, ראה באור 37(2)(ה').

ב. אחרים:

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
מזומנים ופקדונות למשיכה מיידית:		
בש"ח	227,277	121,748
בדולר	27,520	41,924
במט"ח אחר	18,194	7,634
	272,991	171,306
פקדונות לזמן קצר - בש"ח	122,699	130,288
מזומנים ושווי מזומנים	395,690	301,594

המזומנים בתאגידים הבנקאיים נושאים לתאריך הדיווח ריבית שוטפת המבוססת על שיעורי ריבית בגין הפקדות בנקאיות יומיות הנעה בין 1.75% ל- 1.83% (אשתקד - בין 2.29% ל- 2.54%).

פקדונות לזמן קצר המופקדים בתאגידים הבנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפקדונות נושאים ריבית בשיעור ממוצע של 2.1% (אשתקד - 2.91%).

באשר לתנאי הצמדה של המזומנים ופקדונות לזמן קצר, ראה באור 37(2)(ה').

באור 15: - הון ודרישות הון

א. הרכב הון המניות

	לימים 31 בדצמבר, 2012 ו- 2011	
	רשום	מונפק ונפרע
	מספר מניות (באלפים)	
מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.נ. כ"א	88,000	63,272

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ב. זכויות הנלוות למניות

1. זכויות הצבעה באסיפה הכללית, זכות לדיבידנד, זכויות בפירוק החברה וזכות למינוי הדירקטורים בחברה.

2. סחירות בבורסה לניירות ערך בתל-אביב.

ג. דיבידנד

בשנים 2010, 2011 ו- 2012 לא חולק דיבידנד.

ד. קרנות הון אחרות

ההרכב לימים 31 בדצמבר, 2012 ו- 2011- מיוחס לבעלי מניות החברה:

	אלפי ש"ח
קרן הערכה מחדש בגין שיערוך מקרקעין	7,036
הטבת מס בגין הענקת מניות למנכ"ל החברה (לשעבר- מנכ"ל מנורה ביטוח)	5,961
עסקה עם בעל שליטה	696
	13,693

קרן הערכה מחדש מקרקעין

קרן הערכה מחדש משמשת לרישום התאמות בשווי ההוגן (בניכוי השפעת המס) של רכוש קבוע וירידות ערך עד למידה שהן מתייחסות לעליית ערך שנרשמה בגין אותו נכס בקרנות הון.

קרן הון בגין עסקה עם בעל שליטה

קרן ההון מתייחסת לעסקה שבוצעה בין חברות מאוחדות של החברה. ההפרש בין השווי ההוגן לבין התמורה שנקבעה בעסקה נזקף לקרן ההון.

ה. זכויות שאינן מקנות שליטה

הרכב זכויות שאינן מקנות שליטה בדוחות המאוחדים על המצב הכספי:

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
החלק בשווי המאזני	10,001	8,351

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון

1. מדיניות ההנהלה היא להחזיק בסיס הון איתן במטרה לשמר את יכולת הקבוצה להמשיך את פעילותה על מנת שתוכל להניב תשואה לבעלי מניותיה, וכן על מנת לתמוך בפעילות עסקית עתידית. מנורה ביטוח ושומרה ביטוח כפופות לדרישות הון הנקבעות על-ידי המפקח.

כחלק מתהליך יישומה של הדירקטיבה Solvency II, נדרשת מנורה ביטוח לבצע תהליך הערכה עצמית של הסיכונים להם היא חשופה ולקבוע הון אשר לדעת מנורה ביטוח יהווה כרית ביטחון לסיכונים אלו (ראה גם סעיף 5 להלן). בתקופת הדוח, הגדירה מנורה ביטוח כהון עצמי נדרש ("הון יעד") את דרישת ההון כפי שנדרשה על ידי הדירקטיבה והוגשה למפקח בינואר 2013, ובלבד שלא יפחת מתקנות ההון העצמי. מובהר כי אין מדובר בהון מחייב, אלא בהון יעד שמנורה ביטוח תשאף לשמור עליו, וכי אין ודאות כי מנורה ביטוח תעמוד בהון יעד זה בכל נקודת זמן.

מנורה מבטחים פנסיה בע"מ (להלן - מבטחים פנסיה), מנורה מבטחים גמל בע"מ ומנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ מחויבות לעמוד בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשע"ב-2012 ותקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל) (תיקון מס' 2), התשע"ב-2012, ראה סעיף 9 להלן.

מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ מחויבת לעמוד בתקנות השקעות משותפות בנאמנות (הון עצמי וביטוח של מנהל קרן ונאמן ותנאי כשירות של דירקטורים וחברי ועדת השקעות), התשנ"ו-1995.

מנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ מחויבת לעמוד בתקנות הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות (הון עצמי וביטוח), (תיקון), התש"ס-2000.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של מנורה ביטוח ושומרה ביטוח בהתאם לתקנות ההון והנחיות המפקח:

	מנורה ביטוח	
	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
הסכום הנדרש על פי תקנות והנחיות המפקח (א1)	2,107,478	2,637,959
הסכום הקיים המחושב על פי תקנות ההון:		
הון ראשוני בסיסי	1,648,420	1,916,293
הון ראשוני מורכב (ב)	266,912	263,379
סך הכל הון ראשוני	1,915,332	2,179,672
הון משני מורכב (ג)	201,654	199,065
הון משני נחות (ד)	407,682	509,358
סך ההון הקיים המחושב על פי תקנות ההון	2,524,668	2,888,095
עודף (*)	417,190	250,136
פעולה הונית לאחר תאריך הדיווח:		
השקעה בחברת ביטוח מאוחדת שחולקה כדיבידנד בעין בניכוי דרישת ההון בגין השקעה זו (ראה סעיף 13)	(89,822)	
עודף בהתחשב בדיבידנד שחולק	327,368	
סכום ההשקעות שיש חובה להעמידן כנגד עודפי הון בהתאם להוראות המפקח, ולפיכך מהווה עודפים שאינם ניתנים לחלוקה (ראה סעיף 9)	18,317	19,388
(א1) הסכום הנדרש כולל דרישות הון בגין:		
פעילות בביטוח כללי	283,625	280,670
פעילות בביטוח סיעודי	7,712	7,036
סיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים	141,358	141,358
הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים ובביטוח מפני מחלות אישפוז	681,895	608,661
דרישות בגין תוכניות מבטיחות תשואה	3,822	3,537
נכסים בלתי מוכרים כהגדרתם בתקנות ההון	36,165	43,950
השקעה בחברת ביטוח ובחברה מנהלת (ראה סעיף 10)	262,904	855,873
נכסי השקעה ונכסים אחרים	392,368	392,125
סיכוני קטסטרופה בביטוח כללי	136,706	130,040
סיכונים תפעוליים	138,813	138,082
ערבויות	22,110	36,627
הסכום הנדרש על פי תקנות והנחיות המפקח	2,107,478	2,637,959

(*) מלבד הדרישות הכלליות בחוק החברות, חלוקת דיבידנד מעודפי הון בחברות ביטוח כפופה גם לדרישות נזילות ועמידה בכללי תקנות ההשקעה.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של מנורה ביטוח ושומרה ביטוח בהתאם לתקנות ההון והנחיות המפקח: (המשך)

	שומרה ביטוח	
	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
הסכום הנדרש על פי תקנות והנחיות המפקח (א2)	230,449	204,933
הסכום הקיים המחושב על פי תקנות ההון:		
הון ראשוני בסיסי	284,428	203,667
הון משני נחות (ד)	35,843	36,726
סך הכל הסכום הקיים המחושב על פי תקנות ההון	320,271	240,393
עודף (*)	89,822	35,460
סכום ההשקעות שיש חובה להעמידן כנגד עודפי הון בהתאם להוראות המפקח, ולפיכך מהווה עודפים שאינם ניתנים לחלוקה (ראה סעיף 9)	16,689	12,576
(א2) הסכום הנדרש כולל דרישות הון בגין:		
פעילות בביטוח כללי	138,080	126,837
נכסים בלתי מוכרים כהגדרתם בתקנות ההון	1,586	1,463
נכסי השקעה ונכסים אחרים	49,448	38,893
סיכוני קטסטרופה בביטוח כללי	15,961	15,087
סיכונים תפעוליים	25,374	22,653
הסכום הנדרש על פי תקנות והנחיות המפקח	230,449	204,933

(*) מלבד הדרישות הכלליות בחוק החברות, חלוקת דיבידנד מעודפי הון בחברות ביטוח כפופה גם לדרישות נזילות ועמידה בכללי תקנות ההשקעה.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של מנורה ביטוח ושומרה ביטוח בהתאם לתקנות ההון והנחיות המפקח. (המשך)

(ב) לפרטים בדבר הון ראשוני מורכב שהנפיקה מנורה ביטוח לחברה, ראה באור 25 ד' (2) להלן.

(ג) לפרטים בדבר הנפקת כתבי התחייבות נדחים המהווים הון משני מורכב במנורה ביטוח, ראה באור 25 ה' (5).

(ד) כולל שטרי הון בשומרה ביטוח שהונפקו למנורה ביטוח וכתבי התחייבות נדחים במנורה ביטוח, אשר הונפקו עד ליום 31 בדצמבר, 2009 ומהווים הון משני נחות.

3. הרכב ההון של מבטח

חוזר המפקח, מחודש אוגוסט 2011, קובע כללים למבנה הון עצמי מוכר של מבטח, וכן מסגרת עקרונות להכרה ברכיבי הון שונים ולסיווגם לרובדי ההון השונים, כדלהלן:

1) הון ראשוני - כולל הון ראשוני בסיסי (בגובה ההון המיוחס לבעלי המניות של החברה), שטרי הון צמיתים או מניות בכורה לא צוברות ומכשירי הון ראשוני מורכב. מכשירי ההון הראשוני המורכב כוללים מכשירים פיננסים שהינם זמינים לספוג את הפסדי המבטח באמצעות ביטול תשלומי ריבית ודחיית תשלומי קרן ופרעונם נדחה בפני כל התחייבויות המבטח ובנסיבות מסויימות (הון עצמי מוכר קיים נמוך מהנדרש) קרן המכשיר תמחק או תומר למניות רגילות. מועד הפרעון הראשון של מכשירים אלה יבוא לאחר פרעון ההתחייבויות הביטוחיות המאוחרות ביותר או 49 שנים, כמוקדם שביניהם, אך לא קודם לתום 10 שנים ממועד ההנפקה.

2) הון משני - כולל מכשירים פיננסיים שהינם זמינים לספוג את הפסדי המבטח באמצעות דחיית תשלומי קרן וריבית, ושפרעונם נדחה בפני כל חוב אחר למעט בפני הון ראשוני. מועד הפרעון הראשון של מכשירי ההון המשני יבוא לאחר תום תקופה המשקפת ממוצע משוקלל של התקופות לפרעון ההתחייבויות הביטוחיות בתוספת שנתיים, או 20 שנים כמוקדם שביניהם, אך לא קודם לתום 8 שנים ממועד ההנפקה.

3) הון שלישוני - כולל מכשירים פיננסיים שהינם זמינים לספוג את הפסדי המבטח באמצעות דחיית תשלומי קרן בלבד, ושפרעונם נדחה בפני כל חוב אחר למעט בפני הון ראשוני (אם כי ניתן לקבוע שלא יידחה גם בפני הון משני אחר או הון שלישוני). מועד הפרעון הראשון של מכשירי ההון השלישוני אינו מוקדם לתום 5 שנים מיום הנפקתו.

לעניין זה, התחייבויות ביטוחיות כוללות התחייבויות שאינן תלויות תשואה, ללא חלק ההתחייבויות המגובה במלואו באג"ח ח"ץ ובניכוי חלקם של מבטחי משנה.

ההון העצמי המוכר של המבטח הוא סכום הרכיבים ומכשירים הכלולים ברבדים השונים בשיעורים הבאים:

א. שיעורם הכולל של רכיבי ומכשירי הון הנכללים בהון הראשוני לא יפחת מ-60% מסך ההון העצמי של המבטח.
ב. שיעורם הכולל של רכיבי ומכשירי הון הנכללים בהון הראשוני הבסיסי לא יפחת מ-70% מסך ההון הראשוני.
ג. שיעורם הכולל של מכשירי הון ראשוני מורכב לא יעלה על 20% מסך ההון הראשוני.
ד. שיעורם הכולל של רכיבי ומכשירי הון הנכללים בהון השלישוני לא יעלה על 15% מסך ההון העצמי של מבטח.

החוזר כולל הוראת שעה לעניין הרכב ההון העצמי של מבטח בתקופה שמיום 30 בספטמבר, 2011 ועד למועד יישומה של הדירקטיבה, כהגדרתה בסעיף 5 להלן, בישראל במועד עליו יודיע המפקח לפיה הוראות החוזר יכנסו לתוקף בהדרגה.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

3. הרכב ההון של מבטח (המשך)

כמו כן נקבע בהוראת השעה כי שיעורם הכולל של מכשירי הון הנכללים ב"הון משני נחות" לא יעלה על 50% מההון הבסיסי. הון משני נחות מוגדר כסך הרכיבים הבאים:

(1) כתבי התחייבות נדחים, בין שניתנים להמרה במניות ובין שלא ניתנים להמרה במניות, שהונפקו לתקופה של 5 שנים לפחות, ותקופת פרעונם בעוד שנתיים לפחות לאחר תאריך הדוח, ובלבד שלא הוצאו לבעל שליטה;

(2) כתבי התחייבות נדחים שהונפקו לבעלי שליטה והם צמודים למדד המחירים לצרכן לכל היותר, אך אינם נושאים ריבית ושמועד הפרעון שלהם לא פחות משנתיים לאחר תאריך הדוח.

בנוסף להוראת השעה כולל החוזר הוראות מעבר כדלהלן:

א. הון משני נחות אשר הונפק עד ליום 31 בדצמבר, 2009 יוכר עד למועד פרעונו הסופי בתנאים בהם הוכר עד לפרסום חוזר זה.
ב. הון משני נחות אשר הונפק מיום 1 בינואר, 2010 ואילך לא יוכר עם יישומה של הדירקטיבה בישראל או מיום 31 בינואר 2013, לפי המוקדם.
ג. מכשירי הון ראשוני מורכב, משני מורכב ושלישוני מורכב אשר הונפקו מיום 1 בינואר, 2010 ואילך ואשר אושרו על-ידי המפקח, יוכרו עד למועד פירעונם הסופי בתנאים בהם הונפקו ובהתאם למגבלות השיעורים החלים על הרבדים השונים.
ד. מכשירי הון ראשוני מורכב, משני מורכב ושלישוני מורכב, אשר יונפקו ממועד תחילתו של החוזר בתנאים הקבועים בו, יוכרו במלואם עם יישומה של הדירקטיבה בישראל עד למועד פרעונם.

4. בחודש מרס 2010 פורסם מכתב הבהרה שענינו קריטריונים לאישור חלוקת דיבידנד על ידי מבטח (להלן - ההבהרה).

בהתאם להבהרה חברת ביטוח תהיה רשאית להגיש בקשה לקבלת אישור המפקח לחלוקת דיבידנד, החל מיום פרסום הדוחות התקופתיים לשנת 2009, בכפוף לקיום הון עצמי כמפורט בהבהרה וכן בהגשת תחזית רווח שנתית לשנים 2011 ו-2012, תוכנית שרות חוב מעודכנת ומאושרת בידי דירקטוריון חברת ההחזקות המחזיקה בחברת הביטוח, תוכנית פעולה אופרטיבית לגיוס הון שאושרה בידי דירקטוריון חברת הביטוח ופרוטוקול הדיון בדירקטוריון חברת הביטוח בו אושרה חלוקת הדיבידנד.

יחד עם זאת נאמר בהבהרה כי חברה אשר סך ההון העצמי שלה, לאחר חלוקת הדיבידנד, גבוה מ-110% מהסכום הנדרש בהבהרה, תהא רשאית לחלק דיבידנד ללא צורך בקבלת אישורו מראש של המפקח, ובלבד שמסרה למפקח הודעה על כך וכן את המסמכים הנדרשים טרם חלוקת הדיבידנד.

בחודש דצמבר 2011 פרסם המפקח מכתב (להלן - ההבהרה השניה) המאריך את תוקף ההגבלה על חלוקת דיבידנד, כולל את הקריטריונים המוזכרים בהבהרה בתוספת דרישה לאישור תוכנית שרות החוב גם על ידי דירקטוריון חברת הביטוח וכן דרישה לפיה לאחר אישור המפקח יעמוד היחס המינימלי שבין ההון העצמי הקיים לאחר חלוקת דיבידנד לבין הסכום הנדרש על שיעור של 105%. לגבי חלוקת דיבידנד ללא צורך בקבלת אישור מראש של המפקח עודכן היחס שבין סך ההון העצמי לאחר חלוקת הדיבידנד לבין הסכום הנדרש בהבהרה השנייה לשיעור של 115% (במקום 110%) .

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

5. ביום 10 ביולי, 2007 אימץ האיחוד האירופי נוסח מוצע לדירקטיבה Solvency II (להלן - "הדירקטיבה"). הדירקטיבה מהווה שינוי יסודי ומקיף של הרגולציה הנוגעת להבטחת כושר הפרעון והלימות ההון של חברות הביטוח במדינות האיחוד.

הדירקטיבה מבוססת על שלושה נדבכים: דרישות כמותיות, דרישות איכותיות ודרישות גילוי. הקבוצה החלה בתהליך יישום הדירקטיבה המוצעת בלוחות הזמנים שנקבעו.

בחודש ספטמבר 2012 פרסם אגף שוק ההון, הביטוח והחיסכון במשרד האוצר (להלן - "האגף") מכתב בעניין משטר כושר פירעון ישראלי (להלן - "המכתב"). בהתאם למכתב האגף מתכוון לפתח משטר כושר פרעון מבוסס סיכונים ברוח סולבנסי II וזאת עקב אי וודאות בנוגע ללוחות הזמנים ליישום הדירקטיבה באירופה.

המכתב נוקב ברשימת דיווחים שחברות הביטוח תידרשנה להגיש לאגף בשנים 2012 עד 2014 שבעקבותיהם הממונה יבחן את נאותות ההון הנדרש מכל חברת ביטוח ובמקרה הצורך יחליט, במהלך שנת 2015 ולאחר הסדרת סמכויותיו, על דרישות הון נוספת (תוספת הון). החלטות הממונה על תוספת הון יתבססו על דיווחי החברות ועל איכות הממשל התאגידי וניהול הסיכונים בחברה.

6. בחודש יוני 2008 פורסם חוזר בדבר אופן יישום כללי המדידה וההצגה לפי ה - IFRS לצורך חישוב ההון הנדרש וההון המוכר של חברות ביטוח. מטרת החוזר הייתה לקבוע הוראות לעניין אופן יישום תקנות ההון לגבי השקעות בחברות מוחזקות (לרבות חברות ביטוח וחברות מנהלות שבשליטת חברת הביטוח). על פי החוזר דרישות ההון לפי תקנות ההון יוסיפו להיות מבוססות על דוחות סולו. לצורך חישוב ההון המוכר לפי תקנות ההון, ההשקעה של חברת ביטוח בחברת ביטוח או בחברה מנהלת נשלטת וכן בחברות מוחזקות אחרות תחושב על בסיס אקוויטי בשרשור מלא.

7. בחודש יולי 2012, פרסם המפקח הבהרות לעניין חישוב דרישות הון של חברות הביטוח (להלן - "ההבהרות") שעיקרן: הבהרות בנוגע להון נדרש בגין השקעות, דרישות הון בגין סיכון תפעולי, גירעון או עודף שנוצר בפוליסות משתתפות ברווחים, סיווג מכשירים פיננסים נגזרים, דיווח אודות התחייבויות להשקעה בקרנות השקעה, דירוג חיצוני ועודף/גרעון ההון של חברות ביטוח בשל פעולות שבין תאריך הדוח לתאריך הפרסום. ליום 31 בדצמבר, 2012 מנורה ביטוח ושומרה ביטוח מיישמות בחישוב דרישות ההון את הסעיפים בהבהרות.

8. בחודש יולי 2012 נכנסו לתוקפן תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012 (להלן - "תקנות ההשקעה") וכן פורסם הנוסח הסופי של חוזר "כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים" (להלן - "חוזר ההשקעה") (תקנות ההשקעה וחוזר ההשקעה יקראו "כללי ההשקעה החדשים").

כללי ההשקעה החדשים כוללים, בין היתר, שינויים לעומת מגבלות ההשקעה הקיימות, לגבי שינויים אלו קיימות הוראות מעבר.

9. בחודש פברואר 2012 פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשע"ב-2012 ותקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל)(תיקון מס' 2), התשע"ב-2012 (להלן - "התקנות החדשות").

בהתאם לתקנות החדשות הורחבו דרישות ההון מחברות מנהלות והן כוללות דרישות ההון בהתאם להיקף הנכסים המנוהלים ולהוצאות השנתיות, אך לא פחות מהון עצמי התחלתי בסך 10 מיליון ש"ח.

הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון (להלן - "הממונה") רשאי להורות על הפחתת דרישות ההון או הגדלתן בהתחשב, בין היתר, בסיכונים המאפיינים את פעילותה של החברה המנהלת, ובלבד שהגדלת דרישות ההון תהיה לתקופה קצובה.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

9. (המשך)

בהתאם לסמכותו פרסם הממונה בחודש פברואר 2012, חוזר שעיקריו מתן הקלות בדרישות ההון לחברות מנהלות מסוימות.

כללי ההשקעה החדשים כוללים, בנוסף לאמור בסעיף 8 לעיל, הוראות בקשר לדרכי השקעת ההון העצמי המזערי הנדרש מחברה מנהלת, אשר קודם לכן נכללו בתקנות החדשות, לרבות הקביעה כי חברה מנהלת לא תחזיק נכסים בלתי מוחשיים כנגד ההון העצמי המזערי הנדרש, ודרישה להחזקת נכסים נזילים בשיעור של 50% לפחות מההון העצמי המזערי הנדרש.

חברה מנהלת נדרשת להעמיד הון נוסף בגין סכום הנכסים המוחזקים בניגוד להוראות דרכי השקעת ההון העצמי הכלולות בתקנות החדשות. עוד נקבע כי חברה מנהלת לא תחזיק נכסים בלתי מוחשיים כנגד ההון העצמי המזערי הנדרש.

חברה מנהלת רשאית לחלק דיבידנד רק אם הונה העצמי הוא לפחות בגובה ההון העצמי הנדרש ממנה לפי תקנות אלה, ללא התייחסות להוראות המעבר כאמור להלן.

התקנות החדשות כוללות הוראות מעבר להשלמת ההפרש שבין ההון שהיה נדרש ממנה במועדים הנקובים להלן לבין ההון שהיה נדרש ממנה ערב פרסום התקנות החדשות (להלן - "הפרש") עד פרסום הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר, 2014 כדלהלן:

עד מועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 במרס, 2012 לפחות 30% מההפרש;
עד מועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר, 2012 לפחות 60% מההפרש;
עד מועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר, 2013 לפחות 80% מההפרש;
עד מועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר, 2014 יושלם מלוא הפרש.

על פי התקנות החדשות, ביישום מלוא דרישות ההון, דרישת ההון במבטחים פנסיה ליום 31 בדצמבר, 2012 עומדת על סך של כ- 91 מיליוני ש"ח. בהתחשב בהון הקיים של מבטחים פנסיה ליום 31 בדצמבר, 2012, למבטחים פנסיה עודפי הון בסך של כ- 81 מיליוני ש"ח.

ביישום מלוא דרישות ההון במנורה מבטחים גמל בע"מ (להלן - מבטחים גמל) דרישת ההון עומדת על סך של כ- 26 מיליוני ש"ח. ליום 31 בדצמבר, 2012, ההון המוכר של מבטחים גמל מסתכם בכ- 38 מיליוני ש"ח ועודפי הון מסתכמים בכ- 12 מיליוני ש"ח.

ביישום מלוא דרישות ההון במנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ (להלן - מנורה מהנדסים) דרישת ההון עומדת על סך של כ- 10 מיליוני ש"ח. ליום 31 בדצמבר, 2012, ההון העצמי של מנורה מהנדסים מסתכם בכ- 8 מיליוני ש"ח וביישום מלוא דרישות ההון תידרש מנורה מהנדסים להגדיל את הונה בכ- 2 מיליוני ש"ח. ביחס להוראות המעבר, למנורה מהנדסים עודפי הון בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר, 2012.

10. ביום 15 בפברואר, 2012, חילקה מנורה ביטוח את מלוא מניות מבטחים פנסיה כדיבידנד בעין לחברה. הערך בספרי מנורה ביטוח של ההשקעה במבטחים פנסיה ליום חלוקת הדיבידנד הינו כ- 621 מיליוני ש"ח. לחלוקה הנ"ל לא היתה השפעה מהותית על עודף ההון של מנורה ביטוח.

11. בחודש אוגוסט 2012 הנפיקה מנורה ביטוח לחברה 1,251 מניות רגילות בנות 1 ש"ח כל אחת תמורת 8.8 מיליוני ש"ח.

12. לעניין יישום מודל דירוג פנימי מאושר בקבוצה, ראה באור 37 4(ג) להלן. באישור שניתן נקבע כי דרישות ההון בגין נכסים ליום 31 בדצמבר, 2012 תחושבנה ללא התחשבות בדירוג על בסיס המודל הפנימי.

13. לאחר תאריך הדיווח, ביום 31 בינואר, 2013, חילקה מנורה ביטוח את מלוא השקעתה במניות שומרה ביטוח בצירוף שטרי ההון שהנפיקה לה שומרה ביטוח, כדיבידנד בעין לחברה.
הערך בספרי מנורה ביטוח של ההשקעה בשומרה ליום 31 בדצמבר, 2012 הינו כ- 353 מיליוני ש"ח, ובהתאם לכך חלוקת הדיבידנד כאמור הקטינה את עודף ההון של מנורה ביטוח בכ- 90 מיליוני ש"ח.

באור 16: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה

	31 בדצמבר					
	2012	2011	2012	2011	2012	2011
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	אלפי ש"ח					
ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח:						
חוזי ביטוח	4,945,174	4,786,657	129,627	118,434	4,815,547	4,668,223
חוזי השקעה	4,606,214	4,517,522	-	-	4,606,214	4,517,522
	9,551,388	9,304,179	129,627	118,434	9,421,761	9,185,745
בניכוי סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה	(15,644)	(17,418)	-	-	(15,644)	(17,418)
סך הכל ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	9,535,744	9,286,761	129,627	118,434	9,406,117	9,168,327
חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח בריאות	806,469	610,332	422,065	286,872	384,404	323,460
חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי	4,726,188	4,504,355	1,006,775	966,204	3,719,413	3,538,151
סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	15,068,401	14,401,448	1,558,467	1,371,510	13,509,934	13,029,938

באור 17: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

	31 בדצמבר					
	2012	2011	2012	2011	2012	2011
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	באלפי ש"ח					
ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח:						
חוזי ביטוח	12,382,790	10,631,622	-	-	12,382,790	10,631,622
חוזי השקעה	1,345,360	1,177,355	-	-	1,345,360	1,177,355
	13,728,150	11,808,977	-	-	13,728,150	11,808,977
בניכוי סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה	(66,637)	(64,524)	-	-	(66,637)	(64,524)
סך הכל ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	13,661,513	11,744,453	-	-	13,661,513	11,744,453
חוזי ביטוח הכלולים במגזר בריאות	58,877	45,811	-	-	58,877	45,811
סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	13,720,390	11,790,264	-	-	13,720,390	11,790,264

בחוזי ביטוח תלויי תשואה תגמולי הביטוח שלהם זכאי המוטב תלויים או צמודים לתשואה שמניבות השקעות מסויימות של מנורה ביטוח בניכוי דמי ניהול. חוזים אלה כוללים, בין היתר, תוכניות ביטוח המזכות/מחייבות את המבוטח בבונוס/מאלוס לפי תוצאות ההשקעות של תיק הפוליסות המשתתפות ברווחי השקעה של מנורה ביטוח. בחוזי ביטוח שאינם תלויי תשואה תגמולי הביטוח שלהם זכאי המבוטח אינם תלויים ברווח או ההפסד מההשקעות שביצעה מנורה ביטוח.

ההבחנה בין חוזים תלויי תשואה לבין חוזים שאינם תלויי תשואה נעשית ברמת הכיסוי הבודד, כך שישנן פוליסות ביטוח עם מספר כיסויים אשר חלקם תלויי תשואה וחלקם אינם תלויי תשואה.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי:

א'1. ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי לפי סוגים:

	31 בדצמבר					
	2012	2011	2012	2011	2012	2011
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	אלפי ש"ח					
ענף רכב חובה						
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה	297,436	280,670	-	-	297,436	280,670
עודף הכנסות על הוצאות (צבירה)	228,857	199,971	11,118	10,113	217,739	189,858
תביעות תלויות	2,055,964	1,980,351	176,573	182,537	1,879,391	1,797,814
סך ענף רכב חובה (ראה ג'3 ו- ג'4 להלן)	2,582,257	2,460,992	187,691	192,650	2,394,566	2,268,342
ענפי חבויות						
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה	121,413	94,552	49,219	44,826	72,194	49,726
עודף הכנסות על הוצאות (צבירה)	255,226	269,505	154,659	144,571	100,567	124,934
הפרשה לפרמיה בחסר	1,863	1,688	-	-	1,863	1,688
תביעות תלויות	682,951	639,467	189,589	156,360	493,362	483,107
סך ענפי חבויות	1,061,453	1,005,212	393,467	345,757	667,986	659,455
סך ענפי רכב חובה וחבויות (ראה ג'1 ו- ג'2 להלן)	3,643,710	3,466,204	581,158	538,407	3,062,552	2,927,797
ענפי רכוש ואחרים						
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה	638,013	591,100	210,519	190,187	427,494	400,913
הפרשה לפרמיה בחסר	25,984	28,240	3,308	5,412	22,676	22,828
תביעות תלויות	418,481	422,958	211,790	232,198	206,691	190,760
סך ענפי רכוש ואחרים (ראה ב' להלן)	1,082,478	1,042,298	425,617	427,797	656,861	614,501
יתרה בגין צרוף עסקים						
ענפי חבויות	-	(4,147)	-	-	-	(4,147)
סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי	4,726,188	4,504,355	1,006,775	966,204	3,719,413	3,538,151
הוצאות רכישה נדחות:						
ענפי רכב חובה	27,884	26,060	-	-	27,884	26,060
ענפי חבויות	26,596	20,961	10,577	9,732	16,019	11,229
ענפי רכוש ואחרים	158,994	148,554	52,012	47,252	106,982	101,302
	213,474	195,575	62,589	56,984	150,885	138,591
יתרה בגין צרוף עסקים						
ענפי חבויות	-	(946)	-	-	-	(946)
סך-הכל הוצאות רכישה נדחות	213,474	194,629	62,589	56,984	150,885	137,645
התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי בניכוי הוצאות רכישה נדחות:						
ענפי רכב חובה	2,554,373	2,434,932	187,691	192,650	2,366,682	2,242,282
ענפי חבויות	1,034,857	981,050	382,890	336,025	651,967	645,025
ענפי רכוש ואחרים	923,484	893,744	373,605	380,545	549,879	513,199
	4,512,714	4,309,726	944,186	909,220	3,568,528	3,400,506

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

א'2. התחייבויות ביטוחיות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי לפי שיטות חישובן:

	31 בדצמבר					
	2012	2011	2012	2011	2012	2011
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	אלפי ש"ח					
הערכות אקטואריות:						
דר' אברהם לוונגליק	2,946,167	2,872,173	494,724	508,473	2,451,443	2,363,700
מר ניר הרמתי	110,192	97,877	16,343	16,050	93,849	81,827
סה"כ הערכות אקטואריות	3,056,359	2,970,050	511,067	524,523	2,545,292	2,445,527
הפרשות על בסיס הערכות אחרות:						
הערכת מחלקת תביעות בגין התביעות התלויות הידועות	127,904	94,639	69,334	46,904	58,570	47,735
תוספת לתביעות התלויות בגין תביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR)	-	6,093	-	3,940	-	2,153
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה	1,056,862	966,322	259,738	235,013	797,124	731,309
הערכות אחרות	980	1,922	859	1,140	121	782
עודף הכנסות על הוצאות (צבירה)	484,083	469,476	165,777	154,684	318,306	314,792
	4,726,188	4,508,502	1,006,775	966,204	3,719,413	3,542,298
יתרה בגין צרוף עסקים	-	(4,147)	-	-	-	(4,147)
סה"כ ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי	4,726,188	4,504,355	1,006,775	966,204	3,719,413	3,538,151

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ב'. תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזרי ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות:

1. ענפי רכב חובה וחבויות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2012	2011	2012	2011	2012	2011
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	אלפי ש"ח					
יתרה לתחילת השנה	3,415,982	3,302,865	528,675	526,726	2,887,307	2,776,139
עלות התביעות המצטברת בגין שנת חיתום שוטפת	729,484	675,090	71,817	69,786	657,667	605,304
שינוי ביתרות לתחילת שנה כתוצאה מהצמדה למדד	49,293	78,030	7,672	12,299	41,621	65,731
שינוי באומדן עלות התביעות המצטברת בגין שנות חיתום קודמות	(76,108)	(131,242)	(4,641)	(48,041)	(71,467)	(83,201)
סך השינוי בעלות התביעות המצטברת	702,669	621,878	74,848	34,044	627,821	587,834
תשלומים לישוב תביעות במהלך השנה:						
בגין שנת חיתום שוטפת	9,244	9,542	1,660	2,848	7,584	6,694
בגין שנות חיתום קודמות	537,986	534,479	42,374	36,730	495,612	497,749
סך תשלומים לתקופה	547,230	544,021	44,034	39,578	503,196	504,443
צבירה בגין שנת חיתום שוטפת	118,242	88,873	43,820	22,294	74,422	66,579
צבירה שנזקפה לרווח בגין שנת החיתום ששוחררה	(203,288)	(171,188)	(47,450)	(55,845)	(155,838)	(115,343)
יתרת השינוי בצבירה	99,654	116,709	14,722	41,034	84,932	75,675
סך שינוי בצבירה לתקופה	14,608	34,394	11,092	7,483	3,516	26,911
שינוי עקב צירוף עסקים	3,201	866	-	-	3,201	866
יתרה לסוף השנה	3,589,230	3,415,982	570,581	528,675	3,018,649	2,887,307

1. יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות, הפרשה לפרמיה בחסר, צבירה, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.

2. עלות התביעות המצטברת (Ultimate) הינה: יתרת תביעות תלויות (ללא צבירה), הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות בתוספת סך תשלומי התביעות כולל הוצאות ישירות ועקיפות לישוב תביעות.

3. התשלומים כוללים הוצאות עקיפות לישוב תביעות (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות החיתום.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ב'. תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזרי ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך):

2. ענפי רכוש ואחרים

	31 בדצמבר					
	2012	2011	2012	2011	2012	2011
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	אלפי ש"ח					
יתרה לתחילת השנה	893,744	821,057	380,545	375,355	513,199	445,702
עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח	997,678	931,560	313,822	312,381	683,856	619,179
שינוי בעלות התביעות המצטברות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח	23,754	5,726	(3,263)	(4,239)	27,017	9,965
	1,021,432	937,286	310,559	308,142	710,873	629,144
תשלומים לישוב תביעות במהלך השנה:						
בגין אירועים של שנת הדוח	731,537	653,069	211,304	183,253	520,233	469,816
בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח	294,375	260,285	120,579	115,263	173,796	145,022
סך תשלומים	1,025,912	913,354	331,883	298,516	694,029	614,838
שינוי בהפרשה לפרמיה שטרם הורווחה, נטו מהוצאות רכישה נדחות	36,476	25,173	15,574	(9,848)	20,902	35,021
שינוי בהפרשה לפרמיה בחסר	(2,256)	23,582	(1,190)	5,412	(1,066)	18,170
יתרה לסוף השנה	923,484	893,744	373,605	380,545	549,879	513,199

1. יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות בתוספת הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.

2. עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח כוללת את יתרת תביעות תלויות לסוף שנת הדוח בתוספת סך תשלומי התביעות בתקופת הדוח לרבות הוצאות ישירות ועקיפות לישוב תביעות.

3. תשלומים לישוב תביעות במהלך השנה כוללים תשלומים בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח ובתוספת השינוי ביתרת תביעות תלויות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח.

4. התשלומים ליישוב תביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישובן (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות הנזק.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'1. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ברוטו, בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות ליום 31 בדצמבר, 2012

שנת חיתום	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2012 *)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	9,081	11,244	14,889	16,033	16,303	16,081	14,792	10,085	9,708	9,245	
לאחר שנתיים	59,128	78,677	95,993	105,175	191,277	97,450	78,218	62,988	62,338		
לאחר שלוש שנים	117,075	166,692	187,830	195,154	286,464	194,839	176,466	157,484			
לאחר ארבע שנים	176,707	237,020	276,723	278,792	376,163	278,042	256,391				
לאחר חמש שנים	229,187	296,341	357,436	371,623	463,425	349,353					
לאחר שש שנים	283,197	352,448	425,147	435,436	544,617						
לאחר שבע שנים	312,304	388,989	488,500	488,959							
לאחר שמונה שנים	335,206	424,182	530,660								
לאחר תשע שנים	360,481	444,199									
לאחר עשר שנים	373,191										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	509,426	658,283	703,301	695,900	714,214	707,159	706,373	666,414	674,289	847,726	
לאחר שנתיים	547,998	716,039	780,705	774,364	812,814	802,146	820,473	771,530	788,273		
לאחר שלוש שנים	578,146	745,959	799,776	779,502	849,931	817,587	835,626	792,539			
לאחר ארבע שנים	413,068	510,538	639,038	680,237	792,866	650,399	646,146				
לאחר חמש שנים	418,585	527,801	635,140	694,164	796,418	655,415					
לאחר שש שנים	421,595	524,662	642,882	672,109	773,173						
לאחר שבע שנים	417,917	522,599	634,385	667,243							
לאחר שמונה שנים	425,842	517,187	635,614								
לאחר תשע שנים	422,717	509,410									
לאחר עשר שנים	425,036										
עודף (חוסר) לאחר שחרור הצבירה **)	(11,968)	1,128	3,424	12,994	19,693	(5,016)					20,255
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	(2.90%)	0.22%	0.54%	1.91%	2.48%	(0.77%)					0.55%
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2012	425,036	509,410	635,614	667,243	773,173	655,415	646,146	792,539	788,273	847,726	6,740,575
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2012	373,191	444,199	530,660	488,959	544,617	349,353	256,391	157,484	62,338	9,245	3,216,437
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	51,845	65,211	104,954	178,284	228,556	306,062	389,755	635,055	725,935	838,481	3,524,138
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2002											65,092
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2012											3,589,230

*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'2. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, בשייר עצמי, בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות ליום 31 בדצמבר, 2012:

שנת חיתום	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2012 *)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	8,478	10,045	13,283	15,116	15,664	15,369	13,170	6,278	6,812	7,979	
לאחר שנתיים	55,601	74,719	91,569	102,306	111,707	93,355	73,623	48,031	55,368		
לאחר שלוש שנים	107,219	160,079	182,617	191,519	205,524	186,759	163,750	126,792			
לאחר ארבע שנים	160,480	230,037	269,548	274,722	293,855	269,377	239,461				
לאחר חמש שנים	210,121	286,684	348,284	367,302	377,532	339,988					
לאחר שש שנים	261,598	337,246	414,112	429,474	451,127						
לאחר שבע שנים	289,159	372,694	475,789	482,350							
לאחר שמונה שנים	311,692	406,441	519,308								
לאחר תשע שנים	336,644	426,119									
לאחר עשר שנים	349,027										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	444,716	608,958	640,200	620,984	628,894	629,522	603,473	472,838	576,808	732,483	
לאחר שנתיים	476,761	659,209	703,364	694,412	688,007	705,440	707,108	567,899	683,047		
לאחר שלוש שנים	498,128	688,249	721,620	701,663	710,140	720,491	722,313	586,610			
לאחר ארבע שנים	373,953	488,851	619,681	642,728	657,624	615,710	578,739				
לאחר חמש שנים	387,043	505,348	613,030	647,151	664,898	613,156					
לאחר שש שנים	391,688	501,393	621,995	628,721	653,049						
לאחר שבע שנים	389,247	499,398	612,639	625,141							
לאחר שמונה שנים	386,260	494,501	616,388								
לאחר תשע שנים	385,410	489,279									
לאחר עשר שנים	387,259										
עודף (חוסר) לאחר שחרור הצבירה **)	(13,306)	(428)	3,293	17,587	4,575	2,554					14,275
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	(3.56%)	(0.09%)	0.53%	2.74%	0.70%	0.41%					0.42%
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2012	387,259	489,279	616,388	625,141	653,049	613,156	578,739	586,610	683,047	732,483	5,965,151
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2012	349,027	426,119	519,308	482,350	451,127	339,988	239,461	126,792	55,368	7,979	2,997,519
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	38,232	63,160	97,080	142,791	201,922	273,168	339,278	459,818	627,679	724,504	2,967,632
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2002											51,017
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2012											3,018,649

*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'3. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ברוטו, בענפי ביטוח רכב חובה ליום 31 בדצמבר, 2012:

שנת חיתום	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2012 *)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	6,771	8,804	11,958	12,018	13,362	12,817	11,309	4,872	4,293	4,766	
לאחר שנתיים	49,452	69,190	85,673	88,101	88,271	81,021	64,566	48,998	44,735		
לאחר שלוש שנים	101,003	146,189	167,632	167,843	171,218	157,991	145,666	132,102			
לאחר ארבע שנים	153,347	206,785	246,603	235,464	243,445	224,995	208,510				
לאחר חמש שנים	198,237	255,725	315,496	315,729	308,901	276,646					
לאחר שש שנים	242,447	297,995	369,467	365,485	370,800						
לאחר שבע שנים	266,259	328,385	416,236	402,417							
לאחר שמונה שנים	284,163	356,354	449,127								
לאחר תשע שנים	304,526	372,461									
לאחר עשר שנים	314,018										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	341,399	478,361	500,879	473,771	481,407	481,225	500,373	465,310	476,487	621,032	
לאחר שנתיים	389,462	532,457	565,746	545,040	562,023	568,798	613,328	565,524	588,085		
לאחר שלוש שנים	415,776	554,636	574,468	538,598	574,853	577,862	626,312	582,665			
לאחר ארבע שנים	340,905	424,261	526,346	515,044	544,814	495,419	516,228				
לאחר חמש שנים	339,640	433,225	518,368	527,893	539,196	473,289					
לאחר שש שנים	345,445	434,675	532,109	511,056	514,162						
לאחר שבע שנים	345,336	434,074	516,987	510,141							
לאחר שמונה שנים	343,629	428,059	519,873								
לאחר תשע שנים	340,772	421,635									
לאחר עשר שנים	342,961										
עודף (חוסר) לאחר שחרור הצבירה **)	(2,056)	2,626	6,473	4,903	30,652	22,130					64,728
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	(0.60%)	0.62%	1.23%	0.95%	5.63%	4.47%					2.29%
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2012	342,961	421,635	519,873	510,141	514,162	473,289	516,228	582,665	588,085	621,032	5,090,071
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2012	314,018	372,461	449,127	402,417	370,800	276,646	208,510	132,102	44,735	4,766	2,575,582
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	28,943	49,174	70,746	107,724	143,362	196,643	307,718	450,563	543,350	616,266	2,514,489
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2002											39,884
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2012											2,554,373

*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'4. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, בשייר עצמי, בענפי ביטוח רכב חובה ליום 31 בדצמבר, 2012:

שנת חיתום	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2012 *)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	6,771	8,804	11,958	12,018	13,362	12,817	11,308	4,115	4,293	4,766	
לאחר שנתיים	49,452	69,190	85,673	88,101	88,271	81,021	64,566	40,895	44,735		
לאחר שלוש שנים	95,035	146,189	167,632	167,843	171,218	157,991	143,881	109,056			
לאחר ארבע שנים	142,139	206,785	246,233	235,464	243,350	224,995	206,707				
לאחר חמש שנים	184,325	254,427	313,644	315,695	305,852	276,646					
לאחר שש שנים	226,794	296,304	366,145	364,660	360,529						
לאחר שבע שנים	249,437	325,751	411,814	401,592							
לאחר שמונה שנים	267,108	353,047	444,622								
לאחר תשע שנים	287,485	369,128									
לאחר עשר שנים	296,771										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	338,072	470,152	492,188	465,726	470,600	469,130	486,784	370,038	461,472	606,580	
לאחר שנתיים	382,268	521,557	551,917	533,157	539,336	545,450	588,785	462,908	567,016		
לאחר שלוש שנים	395,913	543,703	561,017	527,224	548,942	555,032	602,277	473,578			
לאחר ארבע שנים	311,676	417,693	520,193	507,547	510,483	482,434	492,904				
לאחר חמש שנים	319,276	426,736	512,200	514,492	508,661	462,311					
לאחר שש שנים	325,303	428,085	525,160	499,703	493,516						
לאחר שבע שנים	325,685	427,617	511,105	498,320							
לאחר שמונה שנים	324,422	421,978	514,019								
לאחר תשע שנים	322,660	417,357									
לאחר עשר שנים	324,469										
עודף (חוסר) לאחר שחרור הצבירה **)	(12,793)	336	6,174	9,227	16,967	20,123					40,034
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	(4.10%)	0.08%	1.19%	1.82%	3.32%	4.17%					1.46%
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2012	324,469	417,357	514,019	498,320	493,516	462,311	492,904	473,578	567,016	606,580	4,850,070
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2012	296,771	369,128	444,622	401,592	360,529	276,646	206,707	109,056	44,735	4,766	2,514,552
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	27,698	48,229	69,397	96,728	132,987	185,665	286,197	364,522	522,281	601,814	2,335,518
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2002											31,164
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2012											2,366,682

*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2012	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				פוליסות ללא מרכיב חסכון סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		התחייבויות לעמיתי מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה	
			משנת 2004					
	עד שנת 1990 *)	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	תשואה	סה"כ
	באלפי ש"ח							
(א) לפי חשיפה ביטוחית:								
התחייבויות בגין חוזי ביטוח:								
קצבה ללא מקדמים מובטחים	-	-	-	-	-	-	-	-
קצבה עם מקדמים מובטחים:								
עד חודש מאי 2001	1,696,763	4,473,209	-	-	-	-	-	6,169,972
מחודש יוני 2001	-	813,900	-	2,294,783	-	-	-	3,108,683
קצבה בתשלום	134,379	127,518	190,343	14,135	-	-	-	466,375
הוני (ללא אופציה לקצבה)	2,092,367	3,710,862	-	626,135	-	-	-	6,429,364
מרכיבי סיכון אחרים	78,469	373,421	-	277,912	311,715	30,114	-	1,071,631
סה"כ בגין חוזי ביטוח	4,001,978	9,498,910	190,343	3,212,965	311,715	30,114	-	17,246,025
התחייבויות בגין חוזי השקעה:								
בביטוח חיים	5,328	5,535	752	1,339,483	-	-	-	1,351,098
לעמיתי מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה	-	-	-	-	-	-	4,600,134	4,600,134
סה"כ בגין חוזי השקעה	5,328	5,535	752	1,339,483	-	-	4,600,134	5,951,232
סה"כ	4,007,306	9,504,445	191,095	4,552,448	311,715	30,114	4,600,134	23,197,257
(ב) לפי חשיפה פיננסית:								
שאינו תלוי תשואה	3,948,489	202,152	191,095	277,680	286,080	30,114	4,600,134	9,535,744
תלוי תשואה	58,817	9,302,293	-	4,274,768	25,635	-	-	13,661,513
סה"כ	4,007,306	9,504,445	191,095	4,552,448	311,715	30,114	4,600,134	23,197,257

*) המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות (המשך)

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2011	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				פוליסות ללא מרכיב חסכון		התחייבויות לעמיתי מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה	
			משנת 2004		סיכון הנמכר כפוליסה בודדת			
	עד שנת 1990 *)	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	תשואה	סה"כ
	באלפי ש"ח							
(א) לפי חשיפה ביטוחית:								
התחייבויות בגין חוזי ביטוח:								
קצבה ללא מקדמים מובטחים	-	-	-	-	-	-	-	-
קצבה עם מקדמים מובטחים:								
עד חודש מאי 2001	1,561,778	3,855,501	-	-	-	-	-	5,417,279
מחודש יוני 2001	-	660,870	-	1,640,987	-	-	-	2,301,857
קצבה בתשלום	107,810	98,734	174,949	5,171	-	-	-	386,664
הוני (ללא אופציה לקצבה)	2,155,250	3,480,879	-	588,844	-	-	-	6,224,973
מרכיבי סיכון אחרים	80,196	361,308	-	261,030	271,428	31,602	-	1,005,564
סה"כ בגין חוזי ביטוח	3,905,034	8,457,292	174,949	2,496,032	271,428	31,602	-	15,336,337
התחייבויות בגין חוזי השקעה:								
בביטוח חיים	3,898	2,843	1,840	1,174,512	-	-	-	1,183,093
לעמיתי מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה	-	-	-	-	-	-	4,511,784	4,511,784
סה"כ בגין חוזי השקעה	3,898	2,843	1,840	1,174,512	-	-	4,511,784	5,694,877
סה"כ	3,908,932	8,460,135	176,789	3,670,544	271,428	31,602	4,511,784	21,031,214
(ב) לפי חשיפה פיננסית:								
שאינו תלוי תשואה	3,857,831	199,717	176,789	260,796	248,242	31,602	4,511,784	9,286,761
תלוי תשואה	51,101	8,260,418	-	3,409,748	23,186	-	-	11,744,453
סה"כ	3,908,932	8,460,135	176,789	3,670,544	271,428	31,602	4,511,784	21,031,214

*) המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				פוליסות ללא מרכיב חסכון		
			משנת 2004		סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		
	עד שנת 1990 (1)	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	סה"כ
	אלפי ש"ח						
פרמיות ברוטו:							
מסורתי/מעורב	47,486	49,794	-	-	-	-	97,280
מרכיב החיסכון	29,802	364,268	-	695,396	-	-	1,089,466
אחר	18,931	186,056	-	79,121	310,190	19,025	613,323
סה"כ	96,219	600,118	-	774,517	310,190	19,025	1,800,069
תקבולים בגין חוזי השקעה שנזקפו ישירות לעתודות ביטוח	19	84	6	351,568	-	-	351,677
מרווח פיננסי כולל דמי ניהול (3)	89,101	69,761	(8,754)	47,646	-	-	197,754
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים	13,496	(48,103)	(14,789)	(43,640)	13,798	8,083	(71,155)
קיזוזים והתאמות	-	(3,171)	-	-	-	-	(3,171)
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים לאחר קיזוזים והתאמות	13,496	(51,274)	(14,789)	(43,640)	13,798	8,083	(74,326)
רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים	47,779	5,808	4,298	8,151	5,046	848	71,930
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים	61,275	(45,466)	(10,491)	(35,489)	18,844	8,931	(2,396)
רווח מפנסיה וגמל							133,983
סה"כ רווח מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח							131,587
פרמיה משונתת בגין חוזי ביטוח – עסק חדש (2)	98	1,528	-	193,094	61,957	-	256,577
פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח	512	4,702	-	119,613	-	-	124,827
פרמיה משונתת בגין חוזי השקעה – עסק חדש	-	-	-	12,976	-	-	12,976
פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה	-	-	-	292,775	-	-	292,775
העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	-	-	-	70,194	-	-	70,194
העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	1,734	29,512	-	59,571	-	-	90,817

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				פוליסות ללא מרכיב חסכון		
			משנת 2004		סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		
	עד שנת 1990 (1)	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	סה"כ
	אלפי ש"ח						
פרמיות ברוטו:							
מסורתי/מעורב	50,394	59,120	-	-	-	-	109,514
מרכיב החיסכון	28,507	363,329	55	582,417	-	-	974,308
אחר	21,739	197,857	-	78,383	289,333	9,768	597,080
סה"כ	100,640	620,306	55	660,800	289,333	9,768	1,680,902
תקבולים בגין חוזי השקעה שנזקפו ישירות לעתודות ביטוח	3	56	6	407,629	-	-	407,694
מרווח פיננסי כולל דמי ניהול (3)	14,463	52,220	(4,279)	42,012	-	-	104,416
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים	29,668	(25,702)	(4,054)	(112,300)	1,177	(114)	(111,325)
קיזוזים והתאמות	-	(2,415)	-	-	-	-	(2,415)
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים לאחר קיזוזים והתאמות	29,668	(28,117)	(4,054)	(112,300)	1,177	(114)	(113,740)
רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים	(8,689)	(1,106)	(659)	(1,397)	(745)	(157)	(12,753)
סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים	20,979	(29,223)	(4,713)	(113,697)	432	(271)	(126,493)
רווח מפנסיה וגמל							86,077
סה"כ רווח מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח							(40,416)
פרמיה משונתת בגין חוזי ביטוח – עסק חדש (2)	201	1,337	-	144,545	48,130	-	194,213
פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח	611	6,157	55	86,932	-	-	93,755
פרמיה משונתת בגין חוזי השקעה – עסק חדש	-	-	-	17,707	-	-	17,707
פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה	-	-	-	351,379	-	-	351,379
העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	-	-	-	25,682	-	-	25,682
העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	40	25,246	-	37,377	-	-	62,663

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				פוליסות ללא מרכיב חסכון		
			משנת 2004		סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		
	עד שנת 1990 (1)	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	סה"כ
	אלפי ש"ח						
פרמיות ברוטו:							
מסורתי/מעורב	50,490	61,759	-	-	-	-	112,249
מרכיב החיסכון	35,049	364,261	124,738	462,705	-	-	986,753
אחר	6,100	205,493	-	103,126	268,973	18,051	601,743
סה"כ	91,639	631,513	124,738	565,831	268,973	18,051	1,700,745
תקבולים בגין חוזי השקעה שנזקפו ישירות לעתודות ביטוח	3	111	9	399,511	-	-	399,634
מרווח פיננסי כולל דמי ניהול (3)	71,006	159,455	(13,290)	33,870	-	-	251,041
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים	57,026	57,534	(13,832)	(84,519)	47,259	2,047	65,515
קיזוזים והתאמות	-	(2,183)	-	-	-	-	(2,183)
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים לאחר קיזוזים והתאמות	57,026	55,351	(13,832)	(84,519)	47,259	2,047	63,332
רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים	16,030	874	-	982	663	116	18,665
סך כל רווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים	73,056	56,225	(13,832)	(83,537)	47,922	2,163	81,997
רווח מפנסיה וגמל							148,758
סה"כ רווח מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח							230,755
פרמיה משונתת בגין חוזי ביטוח – עסק חדש (2)	195	1,786	-	125,400	50,258	-	177,639
פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח	51	4,993	124,738	62,818	-	-	192,600
פרמיה משונתת בגין חוזי השקעה – עסק חדש	-	-	-	28,996	-	-	28,996
פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה	-	-	-	352,578	-	-	352,578

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

הערות:
(1) המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.
(2) הגדלות בפוליסות קיימות אינן נכללות במסגרת הפרמיה המשונתת בגין עסק חדש, אלא במסגרת תוצאות הפעילות של הפוליסה המקורית.
(3) המרווח הפיננסי אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות.
המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל (לרבות רווח כולל אחר) לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת לשנה בקרנות הביטוח השונות.
בחוזים תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים המחושבים על בסיס התשואה והיתרה הממוצעת של עתודות הביטוח.

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ג. מידע נוסף אודות התחייבויות תלויות תשואה

	ליום 31 בדצמבר 2012	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2012		
	התחייבויות תלויות תשואה	פרמיות/ תקבולים	גמלאות תביעות ותום תקופה	פדיונות
	אלפי ש"ח			
בגין פוליסות שהונפקו בין 1991-2003:				
קרן ט'	439,381	18,076	12,903	15,352
קרן י'	8,941,828	882,333	256,008	294,297
בגין פוליסות שהונפקו החל משנת 2004	2,935,286	775,914	57,965	199,394
חוזי השקעה	1,345,018	351,652	-	279,268
סך הכל	13,661,513	2,027,975	326,876	788,311

	ליום 31 בדצמבר 2011	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2011		
	התחייבויות תלויות תשואה	פרמיות/ תקבולים	גמלאות תביעות ותום תקופה	פדיונות
	אלפי ש"ח			
בגין פוליסות שהונפקו בין 1991-2003:				
קרן ט'	405,859	18,789	14,445	15,848
קרן י'	7,926,004	888,011	250,605	294,960
בגין פוליסות שהונפקו החל משנת 2004	2,235,235	660,624	68,486	151,548
חוזי השקעה	1,177,355	407,685	-	280,768
סך הכל	11,744,453	1,975,109	333,536	743,124

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ד. מידע אודות תשואה ודמי ניהול בגין התחייבויות תלויות תשואה

	תשואה שנתית נומינלית ברוטו					תשואה שנתית ממוצעת נומינלית 5 שנים		דמי ניהול לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010	2009	2008	לפני דמי ניהול	אחרי דמי ניהול	2012	2011	2010
	באחוזים							באלפי ש"ח		
קרן י'	12.39	(5.67)	11.63	40.53	(23.12)	5.04	4.11	69,761	52,220	159,455
מסלול כללי בפוליסות החל משנת 2004	12.39	(5.57)	11.50	40.53	(23.12)	5.03	3.70	34,651	30,824	25,196
אחר								12,995	11,188	8,674
סך הכל								117,407	94,232	193,325

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ה. מידע אודות העברות כספים

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
העברות לחברה מגופים אחרים:		
העברות מחברות ביטוח אחרות	46,927	19,337
העברות מקרנות פנסיה	12,632	1,511
העברות מקופות גמל	10,635	4,834
סך הכל העברות לחברה	70,194	25,682
העברות מהחברה לגופים אחרים:		
העברות לחברות ביטוח אחרות	54,707	39,131
העברות לקרנות פנסיה	17,020	11,335
העברות לקופות גמל	19,090	12,197
סך הכל העברות מהחברה	90,817	62,663
העברות נטו	(20,623)	(36,981)

ההעברות מתייחסות לביטוח חיים ואינן מתייחסות לנכסי קופות גמל וקרנות פנסיה אשר אינם כלולים בדוחות הכספיים המאוחדים.

באור 20: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות

א. פירוט ההתחייבויות ברוטו בגין חוזי ביטוח לפי חשיפה פיננסית

הנתונים הכלולים בכל אחד מהטורים בטבלאות שלהלן הינם בגין הפוליסה העיקרית והכיסויים הנוספים המצורפים אליה.

	נתונים ליום 31 בדצמבר, 2012			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר (*)	סה"כ
	אלפי ש"ח			
תלוי תשואה	58,877	-	-	58,877
אינו תלוי תשואה	554,859	2,303	249,307	806,469
סה"כ	613,736	2,303	249,307	865,346

	נתונים ליום 31 בדצמבר, 2011			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר *)	סה"כ
	אלפי ש"ח			
תלוי תשואה	45,811	-	-	45,811
אינו תלוי תשואה	388,552	3,711	218,069	610,332
סה"כ	434,363	3,711	218,069	656,143

*) החלק המהותי ביותר בביטוח בריאות אחר הינו לזמן ארוך והכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח בריאות אחר הינו הוצאות רפואיות.

באור 20: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות (המשך)

ב. פירוט ההתחייבויות ברוטו בגין חוזי ביטוח לפי חשיפה ביטוחית

	נתונים ליום 31 בדצמבר, 2012			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר *)	סה"כ
	אלפי ש"ח			
קצבה בתשלום	51,631	961	220,565	273,157
מרכיבי סיכון אחרים	562,105	1,342	28,742	592,189
סה"כ	613,736	2,303	249,307	865,346

	נתונים ליום 31 בדצמבר, 2011			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר *)	סה"כ
	אלפי ש"ח			
קצבה בתשלום	44,679	1,872	189,175	235,726
מרכיבי סיכון אחרים	389,684	1,839	28,894	420,417
סה"כ	434,363	3,711	218,069	656,143

*) החלק המהותי ביותר בביטוח בריאות אחר הינו לזמן ארוך והכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח בריאות אחר הינו הוצאות רפואיות.

ג. פירוט התוצאות לפי פוליסות

	נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות ברוטו	62,211	1,206	371,425 *)	434,842
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות	(1,482)	1,719	62,959	63,196
רווח כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות	14,882	55	4,460	19,397
סך כל הרווח הכולל מעסקי ביטוח בריאות	13,400	1,774	67,419	82,593
פרמיה משונתת - עסק חדש	5,958	-	38,918	44,876

*) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 327,677 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 43,749 אלפי ש"ח.

באור 20: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות (המשך)

ג. פירוט התוצאות לפי פוליסות (המשך)

	נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות ברוטו	56,896	724	312,564 *)	370,184
רווח מעסקי ביטוח בריאות	20,909	1,402	30,381	52,692
הפסד כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות	(2,245)	(16)	(2,355)	(4,616)
סך כל הרווח הכולל מעסקי ביטוח בריאות	18,664	1,386	28,026	48,076
פרמיה משונתת - עסק חדש	4,524	-	31,663	36,187

*) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 275,921 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 36,643 אלפי ש"ח.

	נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות ברוטו	49,548	859	297,448 *)	347,855
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות	(6,813)	(972)	21,911	14,126
רווח כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות	1,605	19	221	1,845
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות	(5,208)	(953)	22,132	15,971
פרמיה משונתת - עסק חדש	5,584	-	25,128	30,712

*) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 256,380 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 41,068 אלפי ש"ח.

באור 21: - תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, חוזי השקעה וחוזי ביטוח בריאות, ברוטו

	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (*)			ביטוח
	חוזי ביטוח	חוזי השקעה	סה"כ	בריאות
	אלפי ש"ח			
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	15,318,035	5,476,971	20,795,006	604,476
ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה (1)	(409,802)	262,022	(147,780)	12,304
גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות (2)	1,178,966	425,950	1,604,916	32,711
קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה	(836,001)	(448,392)	(1,284,393)	-
שינויים בגין שינוי בהנחות	10,245	-	10,245	(7,308)
סיווג מחדש של תוכניות השקעה	21,674	(21,674)	-	-
שינויים אחרים (3)	53,220	-	53,220	13,960
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	15,336,337	5,694,877	21,031,214	656,143
ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה (1)	1,356,814	371,490	1,728,304	12,459
גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות (2)	1,186,556	367,759	1,554,315	41,673
קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה	(821,333)	(484,482)	(1,305,815)	-
שינויים בגין שינוי בהנחות (4)	99,545	-	99,545	146,393
סיווג מחדש של תוכניות השקעה	(1,588)	1,588	-	-
שינויים אחרים (3)	89,694	-	89,694	8,678
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	17,246,025	5,951,232	23,197,257	865,346

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
(*) הרכב (ברוטו):	אלפי ש"ח	
חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	9,535,744	9,286,761
חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	13,661,513	11,744,453
	23,197,257	21,031,214

1. ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות - סעיף זה כולל ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי (הפסדי) השקעות בגין היתרה לתחילת השנה, בתוספת ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי (הפסדי) השקעות בגין הפרמיות לחסכון בלבד שנרשמו בתקופת הדוח.

2. גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות - פרמיה זו איננה כוללת את כל הפרמיה שנרשמה כהכנסה. הפרמיה כוללת את הפרמיה לחסכון וחלק מהפרמיה במוצרים בעלי פרמיה קבועה.

3. שינויים אחרים - הסעיף כולל שינויים בעתודה בגין תביעות תלויות, רזרבה לתביעות עיתיות, IBNR, קצבאות בתשלום וכדומה (על פי ההנחות שהיו בשימוש בסוף השנה הקודמת). בנוסף הסעיף כולל גם את השפעת הריבית, הפרשי ההצמדה ורווחי ההשקעה שלא נכללו בסעיף "ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות", כגון: ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה על תשלומי תביעות ועל פרמיות שאינן חסכון. בביטוח בריאות, עיקר הסכום הנכלל בסעיף זה מהווה שינוי אומדן אקטוארי, הנובע מההפרש בין התוצאות בפועל ובין הערכה לתחילת השנה.

4. לעניין ההנחות העיקריות המשמשות בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות, ראה באור 37 (5) להלן.

התנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח אינה כוללת התייחסות לפוליסות שהונפקו ובוטלו בשנת הדוח.

באור 22: - מסים על ההכנסה

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה

1. כללי

חברות מאוחדות מנורה ביטוח, שומרה ביטוח, מבטחים פנסיה, מבטחים גמל, קרנות נאמנות, מנורה מהנדסים וגיוס הון הינן "מוסד כספי" כהגדרתו בחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975. המס החל על הכנסות של מוסדות כספיים מורכב ממס חברות וממס רווח.

על הכנסות החברה ויתר החברות המוחזקות חל מס חברות בלבד.

2. חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985

על החברה והחברות המוחזקות שאינן חברות מוחזקות בחו"ל חל, עד לתום שנת 2007, חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985 (להלן - החוק). על-פי החוק, נמדדו התוצאות לצורכי מס כשהן מותאמות לשינויים במדד.

בחודש פברואר 2008 התקבל בכנסת תיקון לחוק שקבע כי תחולתו של חוק התיאומים תסתיים בשנת המס 2007, ומשנת המס 2008 לא יחולו עוד הוראות החוק, למעט הוראות המעבר שמטרתן למנוע עיוותים בחישובי המס. החל משנת 2008, נמדדות התוצאות לצורכי מס בערכים נומינליים למעט תיאומים מסוימים בגין שינויים במדד בתקופה שעד ליום 31 בדצמבר, 2007. התיקון לחוק כולל בין היתר את ביטול תיאום התוספת והניכוי בשל אינפלציה והניכוי הנוסף בשל פחת לנכסים בני פחת שנרכשו לאחר שנת המס 2007.

3. הסדרי מס ייחודיים לענף הביטוח

א. הסכם עם שלטונות המס

בין התאחדות חברות הביטוח בישראל לבין שלטונות המס קיים הסכם (להלן - הסכם המס) המתחדש ומתעדכן מדי שנה, המסדיר סוגיות מס ייחודיות לענף בגין שנות המס עד וכולל שנת המס 2011. ההסכם מתייחס בין היתר לנושאים הבאים:

- הוצאות רכישה נדחות (DAC) - הוצאות ישירות של חברות ביטוח לרכישת חוזי ביטוח חיים יותרו בניכוי לצורכי מס בחלקים שווים בפריסה על פני ארבע שנים. הוצאות רכישה נדחות בביטוח מפני מחלות ואשפוז מופחתות על פני תקופה של 6 שנים, בדומה לשיעור ההפחתה בספרים.

- ייחוס הוצאות להכנסות מועדפות - להכנסות החייבות בשיעורי מס מופחתים ולהכנסות הפטורות ממס המתקבלות בחברות הביטוח ("הכנסות מועדפות") יתבצע ייחוס הוצאות שמשמעותו הפיכת חלק מההכנסות המועדפות להכנסות חייבות במס מלא, בהתאם לשיעור הייחוס. שיעור הייחוס שנקבע בהסכם תלוי במקור הכספים המניבים את ההכנסות המועדפות.

- מיסוי הכנסות מנכסים המוחזקים כהשקעות חופפות להתחייבויות תלויות תשואה.

- השפעת המעבר לתקינה בינלאומית - הוסכם כי ההשפעה החד פעמית ביום המעבר לתקינה הבינלאומית תופחת לצורכי מס בפריסה ל-3 שנים החל משנת 2008 ועד וכולל שנת 2010. יחד עם זאת, סוכם כי אם וכאשר רשות המסים תגבש את עמדתה בנושא באופן הסותר את עקרונות ההסכם, ידונו הצדדים בהשלכות המס הנובעות מכך.

- ביטול חוק התיאומים - הוסכם כי השפעת הוראת המעבר בחוק התיאומים בכל הנוגע לניירות ערך סחירים תופחת לצורכי מס בפריסה ל- 3 שנים החל משנת 2008 ועד וכולל שנת 2010.

טרם נחתם הסכם לשנת המס 2012. הדוחות הכספיים נערכו בהתאם לעקרונות ההסכם האמור.

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה (המשך)

3. הסדרי מס ייחודיים לענף הביטוח (המשך)

ב. המס החל על ביטול העתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים

בחוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2007), התשס"ז-2007 מיום 11 בינואר, 2007, נקבעו כללים לגבי המס החל על ביטול העתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים שנכללה בדוחות הכספיים עד ליום 31 בדצמבר, 2006. על פי הכללים, חלק העתודה המחושב בגובה 0.17% מסכום הביטוח בסיכון, בשייר עצמי, הקיים בביטוח חיים ואשר בגינו הוגדרה דרישת הון, יהיה פטור ממס. בהסכם המיסוי הענפי צוין כי בבסיס הפטור עומדת דרישת ההון, שבאה לידי ביטוי כאמור לעיל, ובמידה ותתבטל או תקטן דרישת ההון ידונו הצדדים בהשלכות המס הנובעות מכך, ככל שישנן.

ליום 31 בדצמבר, 2006 יתרת העתודה הקיימת במנורה ביטוח היוותה 0.17% מסכום הביטוח בסיכון בשייר העצמי.

ב. שיעורי המס החלים על ההכנסות של חברות הקבוצה

1. המס הסטטוטורי החל על מוסדות כספיים, המהווים את עיקר פעילות הקבוצה, מורכב ממס חברות וממס רווח.

2. בהתאם לצו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (הוראת שעה), התשס"ט-2009 שאישרה הכנסת בחודש דצמבר 2010 יעמוד שיעור מס הרווח החל על מוסדות כספיים בשנים 2010-2012 על 16%.

בחודש אוגוסט 2012 פורסם צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (תיקון), התשע"ב-2012, אשר קבע כי שיעור מס הרווח החל על מוסדות כספיים יעמוד על 17% מהרווח שהופק. ההוראה לגבי מס הרווח בשנת המס 2012 תחול לגבי שליש מהרווח בשנה זו. הצו האמור ביטל את הוראת השעה האמורה.

3. ביום 5 בדצמבר, 2011 התקבל בכנסת החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב – 2011 (להלן – החוק). במסגרת החוק בוטל, בין היתר, החל משנת 2012, מתווה ההפחתה של שיעורי מס החברות. במסגרת החוק גם הועלה מס החברות לשיעור של 25% החל משנת 2012. לאור העלאת שיעור מס החברות ל- 25% כאמור לעיל, הועלו בהתאמה גם שיעור המס על רווח הון ריאלי ושיעור המס על השבח הריאלי.

להלן שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על מוסדות כספיים:

שנה	שעור מס חברות	שעור מס רווח	שעור מס כולל במוסדות כספיים
		%	
2010	25	16.00	35.34
2011	24	16.00	34.48
2012	25	16.33 *)	35.53
2013 ואילך	25	17.00	35.90

*) שיעור מס משוקלל.

השפעת השינויים כאמור על יתרות המסים הנדחים, הביאה לקיטון ברווח הכולל בשנת 2011 בסך של כ-20,937 אלפי ש"ח. מתוך הסכום האמור סך של כ- 18,898 אלפי ש"ח שמקורו בהגדלת התחייבויות בגין מסים נדחים נזקף לסעיף מסים על ההכנסה וסך של כ- 2,039 אלפי ש"ח נזקף להון .

לשינוי בשיעור מס הרווח בשנת 2012 אין השפעה מהותית על הרווח הכולל.

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ג. שומות מס

1. שומות מס סופיות

לחברה הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2005. השומות לשנות המס 2008- 2006 נחשבות כסופיות. למנורה ביטוח ולמבטחים גמל הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2008. למבטחים פנסיה הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2001 והשומות לשנות המס 2007-2002 נחשבות כסופיות. לשומרה ביטוח, למנורה קרנות נאמנות ולמנורה ניהול תיקים הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2009. לשומרה נדל"ן הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2010. למנורה נדל"ן שומות הנחשבות לסופיות עד וכולל שנת המס 2007. השומות של חברות מאוחדות אחרות לשנות המס עד וכולל שנת המס 2008 נחשבות כסופיות.

2. הסכם פשרה עם רשות המסים

בחודש פברואר 2012 נחתם הסכם פשרה בין רשות המסים לבין מנורה ביטוח ומבטחים פנסיה, אשר במסגרתו הוסכם כי עלות הרכישה בגין מבטחים פנסיה לא תופחת לצרכי מס והשומה החלופית שהוצאה למבטחים פנסיה בגין שנת המס 2004 תבוטל. להסכם ניתן תוקף של פסק דין. לפיכך, נחשבת השומה לשנת מס זו כסופית. להסכם הפשרה לא הייתה השפעה מהותית על הרווח הכולל של הקבוצה.

ד. הפסדים מועברים לצורכי מס והפרשים זמניים אחרים

לחברות מאוחדות הפסדים עסקיים לצורכי מס המועברים לשנים הבאות ומסתכמים ליום 31 בדצמבר, 2012 לסך של כ- 382,475 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2011 – 8,413 אלפי ש"ח). בגין יתרות אלה ובגין הפרשים זמניים אחרים הניתנים לניכוי נרשמו בדוחות הכספיים נכסי מסים נדחים כמפורט בסעיף ט' להלן.

לא הוכר נכס מס נדחה בגין הפסדים עסקיים להעברה בסך של כ- 38,530 אלפי ש"ח ובגין הפסד הון בסך 15,417 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2011 - הפסדים עסקיים בסך 13,614 אלפי ש"ח והפסד הון בסך 3,161 אלפי ש"ח), בהיעדר צפי לניצולו בעתיד הנראה לעין.

ה. החלטות מיסוי

1. בחודש נובמבר 2011 נחתמה החלטת מיסוי, אשר על פיה, אישרו שלטונות המס כי העברת מלוא מניות מבטחים פנסיה ממנורה ביטוח לחברה לא תתחייב במס, וזאת בהתאם להוראות סעיף 104ג לפקודת מס הכנסה. כמו כן נקבע כי לצורך חישוב רווח ההון בעת מכירת מניות מבטחים פנסיה ומניות מנורה ביטוח על ידי החברה, יוקצה המחיר המקורי של מנורה ביטוח כפי שהיה בידי החברה ערב שינוי המבנה, על פי יחס שווי השוק של מבטחים פנסיה ומנורה ביטוח במועד שינוי המבנה.

2. לעניין החלטת המיסוי בהתייחס לרכישת מניות החברה לפיתוח התעשיה בע"מ, ראה באור 4 לעיל.

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ו. מסים על ההכנסה הכלולים בדוחות רווח והפסד

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
מסים שוטפים	100,029	74,486	148,940
מסים נדחים המתייחסים ליצירה והיפוך של הפרשים זמניים, ראה גם סעיף ט' להלן	(24,578)	(34,743)	317
מסים (הטבת מס) בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)	(100)	(5,956)	3,511
התאמת יתרות המסים הנדחים בעקבות שינוי בשיעורי המס	-	18,898	-
	75,351	52,685	152,768

ז. מסים על ההכנסה (הטבת מס) המתייחסים לסעיפי רווח (הפסד) כולל אחר

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
נכסים פיננסיים זמינים למכירה	83,332	(47,450)	8,041
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילות חוץ	(593)	3,162	(604)
	82,739	(44,288)	7,437

ח. הטבת מס המתייחסת לסעיפי הון

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
הטבת מס בגין תשלום מבוסס מניות	7	18	25

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ט. מסים נדחים

ההרכב:

	הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים	הפסדים לצרכי מס	רכוש קבוע ונדל"ן להשקעה	מכשירים פיננסיים	הפרשות לחובות מסופקים	הטבות לעובדים	אחרים	סה"כ
	אלפי ש"ח							
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 1 בינואר, 2011	(114,426)	11,041	(42,395)	(54,028)	31,727	17,734	(18,189)	(168,536)
שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד	726	9,041	(12,714)	38,762	(1,983)	5,430	(5,649)	33,613
שינויים אשר נזקפו לרווח הכולל ולהון	-	-	-	47,450	-	-	(3,143)	44,307
השפעת השינוי בשיעורי המס	(14,746)	324	(9,955)	922	2,586	2,579	(608)	(18,898)
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר, 2011	(128,446)	20,406	(65,064)	33,106	32,330	25,743	(27,589)	(109,514)
שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד	(8,561)	49,340	(10,879)	(13,819)	6,815	4,354	(1,567)	25,683
שינויים אשר נזקפו לרווח הכולל ולהון	-	-	-	(83,332)	-	-	600	(82,732)
תוספת בגין מיזוג	-	32,477	-	-	-	-	-	32,477
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר, 2012	(137,007)	102,223	(75,943)	(64,045)	39,145	30,097	(28,556)	(134,086)

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ט. מסים נדחים (המשך)

המסים הנדחים מוצגים בדוחות המאוחדים על המצב הכספי כדלקמן:

	31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
נכסי מסים נדחים	822	8,274
התחייבויות בגין מסים נדחים	(134,908)	(117,788)
	(134,086)	(109,514)

י. מס תאורטי

להלן מובאת התאמה בין סכום המס, שהיה חל אילו כל ההכנסות וההוצאות, הרווחים וההפסדים בדוח רווח והפסד היו מתחייבים במס לפי שיעור המס הסטטוטורי, לבין סכום מסים על ההכנסה שנזקף בדוח רווח והפסד:

	לשנה שהסתיימה ליום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
רווח לפני מסים על ההכנסה	345,578	90,985	434,715
שיעור המס הסטטוטורי הכולל החל על מוסדות כספיים (ראה סעיף ב' לעיל)	35.53%	34.48%	35.34%
מס מחושב לפי שיעור המס הסטטוטורי הכולל			
הפחתה בגין אי החלת מס רווח על חברות שאינן מוסד כספי	120,155	32,656	153,750
עלייה במסים על ההכנסה הנובעת מהגורמים הבאים:			
הוצאות שאינן מותרות בניכוי לצורכי מס	5,144	5,300	10,582
הכנסות פטורות	(3,545)	(2,222)	(5,492)
חלק הקבוצה ברווחי חברות כלולות	208	(263)	1,562
הפרשים בבסיס המדידה	1,114	(445)	(2,914)
הפרשים זמניים בגינם לא נזקפו מסים נדחים	1,818	1,851	1,176
גידול (קיטון) בהפסדים לצורכי מס בגינם לא נזקפו מסים נדחים	1,766	(17)	93
ניצול הפסדים לצורכי מס משנים קודמות, בגינם לא נזקפו מסים נדחים בעבר	(50)	(2,949)	(3,624)
עדכון מסים נדחים בגין שינויי חקיקה	-	18,898	-
עדכונים שוטפים של יתרות מסים נדחים בגין שינויים בשיעורי המס	840	4,503	(6,140)
מסים בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)	(100)	(5,956)	3,511
הטבת מס שנוצרה במיזוג (ראה ביאור 4 לעיל)	(53,561)	-	-
אחרים	1,562	1,329	264
מסים על ההכנסה	75,351	52,685	152,768
שיעור מס אפקטיבי ממוצע	21.80%	57.91%	35.14%

באור 23: - התחייבויות בשל הטבות לעובדים

הטבות לעובדים כוללות הטבות לטווח קצר, הטבות לאחר סיום העסקה, הטבות אחרות לטווח ארוך והטבות בגין פיטורין.

הטבות לאחר סיום העסקה

דיני העבודה וחוק פיצויי פיטורין בישראל מחייבים את הקבוצה לשלם פיצויים לעובד בעת פיטורין או פרישה או לבצע הפקדות שוטפות בתוכנית הפקדה מוגדרת, לפי סעיף 14 כמתואר להלן. התחייבויות הקבוצה בשל כך מטופלות כהטבות לאחר סיום העסקה.
חישוב התחייבות הקבוצה בשל הטבות לעובדים מתבצע על פי הסכם העסקה בתוקף ומבוסס על משכורת העובד אשר, לדעת ההנהלה, יוצרת את הזכות לקבלת הפיצויים.

ההטבות לעובדים לאחר סיום העסקה, ממומנות, בדרך כלל, על ידי הפקדות המסווגות כתוכנית הטבה מוגדרת או כתוכנית הפקדה מוגדרת כמפורט להלן:

תוכניות הפקדה מוגדרת

לגבי חלק מתשלומי הפיצויים, חלים תנאי סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, התשכ"ג-1963, על-פיו הפקדותיה השוטפות של הקבוצה בקרנות פנסיה ו/או בפוליסות בחברות ביטוח, פוטרות אותה מכל התחייבות נוספת לעובדים, בגינם הופקדו הסכומים כאמור לעיל. הפקדות אלו וכן הפקדות בגין תגמולים מהוות תוכניות הפקדה מוגדרת. ההוצאות בגין תוכניות ההפקדה המוגדרת הסתכמו בשנים 2012, 2011 ו- 2010 לסך של 29,647 ש"ח, לסך של 22,638 אלפי ש"ח וסך של 15,783 אלפי ש"ח בהתאמה ונכללו במסגרת הוצאות הנהלה וכלליות.

תוכנית הטבה מוגדרת

החלק של תשלומי הפיצויים שאינו מכוסה על ידי הפקדות בתוכניות הפקדה מוגדרת, כאמור לעיל, מטופל על ידי הקבוצה כתוכנית הטבה מוגדרת לפיה נרשמת התחייבות בגין הטבות עובדים ומנגד קיימים סכומים בקופות מרכזיות לפיצויים ובפוליסות ביטוח מתאימות.

א. הרכב ההתחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו

	31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
התחייבויות בגין תוכנית הטבה מוגדרת שאיננה ממומנת	44,147	39,123
התחייבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת ממומנת	143,719	138,103
	187,866	177,226
שווי הוגן של נכסי התוכנית	45,326	46,317
סה"כ התחייבות, נטו בגין תוכניות הטבה מוגדרות	142,540	130,909

באור 23: - התחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

ב. מידע באשר לתוכניות הטבה מוגדרות

1. השינויים בערך הנוכחי של ההתחייבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת

	2012	2011
	אלפי ש"ח	
יתרה ליום 1 בינואר	177,226	161,645
עלות הריבית	6,276	7,670
עלות שירות שוטף	16,769	19,013
הטבות ששולמו	(15,479)	(8,929)
הפסד (רווח) אקטוארי, נטו	8,252	(956)
התאמות אחרות	(5,178)	(1,217)
יתרה ליום 31 בדצמבר	187,866	177,226

2. נכסי התוכנית

א) נכסי התוכנית

נכסי התוכנית כוללים נכסים המוחזקים על ידי קרן הטבות לעובד לזמן ארוך (קופ"ג לשכירים וקרנות פנסיה) וכן פוליסות ביטוח מתאימות.

ב) התנועה בשווי ההוגן של נכסי התוכנית

	2012	2011
	אלפי ש"ח	
יתרה ליום 1 בינואר	46,317	43,023
תשואה צפויה	1,966	2,360
הפסד אקטוארי, נטו	(362)	(2,766)
הפקדות לתוכנית על-ידי המעביד	7,238	9,490
הטבות ששולמו	(5,848)	(4,182)
התאמות אחרות	(3,985)	(1,608)
יתרה ליום 31 בדצמבר	45,326	46,317

באור 23: - התחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

ב. מידע באשר לתוכניות הטבה מוגדרות (המשך)

3. ההנחות האקטואריות העיקריות בקביעת ההתחייבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת (נומינלי)

	31 בדצמבר	
	2012	2011
	%	
שיעור ההיוון	4.57	4.94
שיעור התשואה הצפויה על נכסי התוכנית	4.63	5.48
שיעור עליית שכר צפויה	5.09	4.94

4. הסכומים לגבי השנה השוטפת ושנים קודמות

	31 בדצמבר				
	2012	2011	2010	2009	2008
	אלפי ש"ח				
ערך נוכחי של ההתחייבות בגין ההטבה המוגדרת	187,866	177,226	161,645	136,773	112,521
שווי הוגן של נכסי התוכנית	45,326	46,317	43,023	33,699	25,910
גרעון בתוכנית	(142,540)	(130,909)	(118,622)	(103,074)	(86,611)
התאמות הנובעות מניסיון העבר לגבי:					
התחייבויות התוכנית	8,252	(956)	7,487	11,210	3,953
נכסי התוכנית	(362)	(2,766)	412	3,200	(2,480)

5. הוצאות שנזקפו לרווח והפסד

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
עלות שירות שוטף	16,769	19,013	17,479
ריבית בגין ההתחייבות להטבות	6,276	7,670	7,033
תשואה צפויה על נכסי התוכנית	(1,966)	(2,360)	(1,952)
הפסד אקטוארי, נטו שהוכר השנה	8,614	1,810	7,075
סך הוצאות בגין הטבות לעובדים *)	29,693	26,133	29,635
תשואה בפועל על נכסי התוכנית	2,570	(529)	2,968

*) ההוצאות נכללו בסעיף שכר עבודה ונלוות במסגרת הוצאות הנהלה וכלליות, ראה באור 33 להלן.

באור 24: - זכאים ויתרות זכות

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
עובדים והתחייבויות אחרות בשל שכר ומשכורת	96,996	81,995
הוצאות לשלם	39,792	34,444
ספקים ונותני שירותים	105,718	117,230
זכאים בגין רכוש קבוע ונכסים בלתי מוחשיים	19,509	48,722
מוסדות ורשויות ממשלתיות	21,735	19,148
הוצאות רכישה נדחות בגין ביטוח משנה	65,173	59,813
חברות ביטוח ותווכני ביטוח:		
פקדונות של מבטחי משנה	382,259	381,588
חשבונות אחרים	87,505	86,577
סך כל חברות ביטוח ותווכני ביטוח	469,764	468,165
סוכני ביטוח	211,746	173,761
מבוטחים ועמיתים	175,127	183,899
הפרשה להשתתפות מבוטחים ברווחים	11,965	12,577
פרמיה מראש	42,466	31,981
קרנות פנסיה	15,683	14,744
התחייבות בשל רכישת פעילות (ראה באור 39.ה.3.)	7,299	7,027
אחרים	16,215	3,819
סך הכל זכאים ויתרות זכות	1,299,188	1,257,325

ראה פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה במסגרת באור 37(2)(ה').

באור 25: - התחייבויות פיננסיות

באור זה מספק מידע בדבר התנאים החוזיים של התחייבויות פיננסיות. מידע נוסף בדבר החשיפה של הקבוצה לסיכוני ריבית, מטבע חוץ ונזילות, ניתן בבאור 37 בדבר ניהול סיכונים.

א. פרוט התחייבויות פיננסיות

	31 בדצמבר			
	2012	2011	2012	2011
	ערך בספרים		שווי הוגן **)	
	אלפי ש"ח			
1. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת:				
אשראי לזמן קצר מתאגידים בנקאיים	-	2,498	-	2,498
הלוואות מתאגידים בנקאיים - ראה סעיף ג' להלן	21,875	31,250	22,831	32,332
אגרות חוב - ראה סעיף ד' להלן	879,272	952,537	943,480	961,761
כתבי התחייבויות נדחים *) - ראה סעיף ה' להלן	857,031	965,627	958,147	1,012,982
פיקדון צובר ריבית - ראה סעיף ו' להלן	15,540	-	37,742	-
הלוואה מחברה כלולה - ראה סעיף ז' להלן	416	418	409	387
	1,774,134	1,952,330	1,962,609	2,009,960
2. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:				
נגזרים (ראה סעיף ט' להלן)	31,951	110,790	31,951	110,790
סך התחייבויות פיננסיות	1,806,085	2,063,120	1,994,560	2,120,750
*) מזה כתבי התחייבות נדחים המהווים הון משני	609,336	708,423	704,916	759,498

**) השווי ההוגן של תעודות ההתחייבות הנסחרות בבורסה בתל-אביב מבוסס על מחירן בבורסה לתאריך הדיווח, השווי ההוגן של תעודות ההתחייבות שאינן נסחרות מבוסס על היוון תזרים מזומנים צפוי מתעודות ההתחייבות.

ב. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת - פרטים בדבר ריבית והצמדה

	31 בדצמבר	
	2012	2011
	ריבית אפקטיבית	
	אחוזים	
בסיס הצמדה:		
צמוד מדד	4.61	4.55
שקלי	6.60	6.60
דולר	2.42	2.42

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ג. הלוואות מתאגידים בנקאיים - פרטים נוספים

		% ריבית שנתית נקובה לתאריך הדוח	ערך בספרים ליום 31 בדצמבר	
			2012	2011
	בסיס הצמדה		אלפי ש"ח	
	שקלי	6.60	21,875	31,250

הלוואה מבנק למנורה מבטחים קרנות נאמנות שהתקבלה בחודש יולי 2007. ההלוואה נפרעת בששה עשר תשלומים חצי שנתיים שווים החל מיום 31 בדצמבר, 2008.

ד. אגרות חוב - פרטים נוספים

			% ריבית שנתית נקובה לתאריך הדוח	ערך בספרים ליום 31 בדצמבר	
				2012	2011
	פירוט	בסיס הצמדה		אלפי ש"ח	
(1)		מדד	4.28	604,982	681,668
(2)		מדד	4.50	274,290	270,869
				879,272	952,537

(1) אגרות חוב הונפקו על-ידי החברה למשקיעים מוסדיים ביום 12 ביולי, 2007 ודורגו על-ידי חברת מידרוג בדירוג Aa2. אגרות החוב הינן צמודות מדד, נושאות ריבית שנתית בשיעור של 4.28% ונפרעות בתשעה תשלומים שנתיים שווים החל מחודש יולי, 2011. אגרות החוב נרשמו למסחר ביום 6 במרס, 2008.

בחודש אוקטובר 2011 גייסה החברה חוב בסך 100 מיליוני ש"ח באמצעות הנפקה פרטית של אגרות חוב לגופים מוסדיים על דרך של הרחבת הסדרה כאמור. לקראת ההנפקה, פרסמה חברת מדרוג דוח דירוג אשר קבע כי דירוג אגרות החוב של החברה עומד על דירוג של Aa3 באופק יציב. דוח הדירוג התבסס, בין היתר, על כך שיתבצע שינוי מבני הכולל את העברת מניות מבטחים פנסיה ממנורה ביטוח לחברה תוך שנה ממועד הדירוג. במידה והשינוי המבני האמור לא יתבצע, ייבחן הדירוג מחדש.

(2) בחודש יולי 2010, השלימה החברה גיוס פרטי של חוב ממשקיעים מוסדיים בהיקף כספי של 170 מיליוני ש"ח. במסגרת הגיוס הקצתה החברה למשקיעים המוסדיים 170 מיליוני ש"ח ע.נ. אג"ח (סדרה ב'), הנושאות ריבית שנתית בשיעור של 4.5%, המשולמת אחת לשנה ב- 30 ביוני, החל משנת 2011 ועד לשנת 2022. קרן אגרות החוב תיפרע בחמישה תשלומים שווים החל מחודש יוני 2018 ועד לחודש יוני 2022. הקרן והריבית צמודים למדד. החברה התחייבה שלא לשעבד את נכסיה ללא הסכמת הנאמן מראש ובכתב, למעט שעבוד על נכס שיירכש על ידי החברה לטובת הגורם שיממן את רכישתו. באגרות החוב נקבעו מקרים נהוגים בהם קיימת הזכות לפרעון מיידי כדוגמת מינוי כונס נכסים, צו הקפאת הליכים וכו'. בנוסף, נקבעה זכות להעמדה לפרעון מיידי, במקרה והחברה תמכור את מרבית נכסיה או את מרבית פעילותה. אגרות החוב דורגו בדירוג של Aa3 על ידי חברת מידרוג בע"מ. הדירוג ניתן לסדרה ו/או להלוואות מתאגידים בנקאיים בהיקף כולל של 250 מיליוני ש"ח. החברה השקיעה את מלוא כספי ההנפקה במנורה ביטוח כהון ראשוני מורכב (הון היברידי).

החברה הצהירה על כוונתה לשמור נכסים נזילים וקווי אשראי בשיעור של 125% מהחזרי החוב (קרן + ריבית) שנה מראש, בהתאם ללוח הסילוקין של אגרות של החברה.

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ד. אגרות חוב - פרטים נוספים (המשך)

(2) (המשך)

בחודש ספטמבר 2010 הנפיקה החברה למשקיע מוסדי סך של 80 מיליוני ש"ח ע.נ. אג"ח (סדרה ב') נוספים. תמורת ההנפקה עמדה על סך של כ- 84.6 מיליוני ש"ח, המגלמת פרמיה בסך של כ- 3.98% מעל הפארי. הנפקה זו משלימה גיוס של אג"ח סדרה ב' בסך כולל של 250 מיליוני ש"ח ע.נ. אג"ח, שתנאיה פורטו לעיל. 83 מיליוני ש"ח מתמורת ההנפקה הושקעו במנורה ביטוח כהון ראשוני מורכב (הון היברידי), בדרך של הנפקת שטר הון נדחה בסך 80 מיליוני ש"ח ע.נ., שתנאיו זהים לתנאי שטר ההון שהונפק בחודש יולי 2010.

ה. כתבי התחייבות נדחים - פרטים נוספים

	ערך בספרים ליום			
	31 בדצמבר		% ריבית	
	2012	2011	שנתית	
צמודים למדד:	אלפי ש"ח		נקובה	פירוט
	9,682	19,088	6.60	(1)
	23,901	31,416	5.84	(2)
	183,726	241,502	5.45	(3)
	435,481	471,745	4.05	(4)
	204,241	201,876	4.65	(5)
	857,031	965,627		

(1) כתב התחייבות נדחה שהנפיקה מנורה ביטוח לבנק ביום 20 בינואר, 2000. כתב ההתחייבות נפרע בעשרה תשלומים שנתיים שווים החל מיום 20 בינואר, 2004. זכויות הבנק לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של מנורה ביטוח.

(2) כתבי התחייבויות נדחים שהנפיקה מנורה ביטוח למשקיעים מוסדיים ביום 8 ביולי, 2001 ושאינם סחירים בבורסה. כתבי ההתחייבות נפרעים בעשרה תשלומים שנתיים שווים, החל מיום 8 ביולי, 2006. זכויות המשקיעים לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של מנורה ביטוח.

(3) כתבי התחייבות נדחים שהנפיקה מנורה ביטוח למשקיעים מוסדיים בחודשים מאי וספטמבר 2004 ושאינם סחירים בבורסה. כתבי התחייבות דורגו על-ידי חברת מידרוג בע"מ בדירוג Aa2. בחודש דצמבר 2012 הורידה מדרוג את דירוג כתבי ההתחייבות ל- Aa3 עם אופק יציב.

כתבי ההתחייבות נפרעים בששה תשלומים שנתיים שווים החל מיום 6 במאי, 2010.
זכויות המשקיעים לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של מנורה ביטוח.

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ה. כתבי התחייבות נדחים - פרטים נוספים (המשך)

(4) כתבי התחייבות בסך של 200 מיליון ש"ח ע.נ. שהונפקו על-ידי מנורה גיוס הון למשקיעים מוסדיים ולציבור בחודש מאי, 2007. תמורת הנפקת כתבי ההתחייבות הופקדה במנורה ביטוח, לשימושה, על-פי שיקוליה ועל אחריותה. מנורה ביטוח התחייבה לשלם לבעלי כתבי ההתחייבות את הקרן, ההצמדה והריבית על-פי תנאי כתבי ההתחייבות. כתבי ההתחייבות דורגו על-ידי חברת מידרוג בדירוג Aa2 והינם סחירים בבורסה. כתבי ההתחייבות ייפרעו באחד עשר תשלומים שנתיים שווים החל מיום 1 ביולי, 2012.

בחודש מאי 2008 הנפיקה מנורה גיוס הון על-פי תשקיף 200,000,000 ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות (סדרה א'), רשומים על שם, בני 1 ש"ח ע.נ. כ"א, של מנורה גיוס הון בדרך של הרחבת סדרה שנרשמה לראשונה בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ, על-פי תשקיף שפרסמה מנורה גיוס הון ביום 3 במאי, 2007 (להלן - סדרה א'). כתבי ההתחייבות הונפקו בניכיון בשיעור של 2.57%. זכויות המשקיעים לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של מנורה ביטוח.

בחודש דצמבר 2012 הודיעה חברת מדרוג בע"מ כי היא מורידה את דירוג כתבי ההתחייבות (סדרה א') שהונפקו על ידי מנורה גיוס הון לדירוג Aa3 עם אופק יציב.

(5) ביום 6 באוקטובר, 2011 גייסה מנורה גיוס הון חוב בהיקף של 200 מיליוני ש"ח בהנפקה פרטית מגופים מוסדיים. כספי הגיוס משמשים כהון משני מורכב במנורה ביטוח. לקראת ההנפקה פרסמה חברת מדרוג דוח דירוג אשר קבע כי דירוג כתבי ההתחייבות האמורים הינו Aa3 באופק שלילי.

כתבי ההתחייבות (סדרה ב') בני 1 ש"ח ערך נקוב כל אחד, נושאים ריבית שנתית בשיעור של 4.65%, צמודים למדד שפורסם בחודש אוגוסט 2011 ועומדים לפירעון בתשלום אחד ביום 14 באוקטובר, 2024. הריבית על כתבי ההתחייבות (סדרה ב') תשולם בתשלומים שנתיים ביום 14 באוקטובר של כל שנה קלנדרית החל משנת 2012 ועד מועד פירעונן הסופי בשנת 2024. עם זאת, למנורה גיוס הון אפשרות לפידיון מוקדם בשנת 2021, בהתקיים אחד מהתנאים הבאים: (1) במקביל לפידיון המוקדם של כתבי ההתחייבות (סדרה ב'), תנפיק מנורה גיוס הון מכשיר הון בעל איכות זהה או עדיפה; או (2) באישור מראש של המפקח ובתנאים שיקבע.

ככל שמנורה גיוס הון לא תנצל את זכותה לפירעון מוקדם, תשולם תוספת ריבית למחזיקי כתבי ההתחייבות על הריבית אותה נושאים כתבי ההתחייבות באותה עת, בגין יתרת התקופה (ממועד הפידיון המוקדם שלא נוצל כאמור ועד למועד הפירעון בפועל), שתהא בשיעור של 50% ממרווח הסיכון המקורי שנקבע בהנפקה ("הריבית המעודכנת"). תוספת הריבית כאמור תעמוד על שיעור של 1.235%.

כמו כן, בגין כתבי ההתחייבות (סדרה ב'), יידחו תשלומי קרן ו/או ריבית, אשר במועד הקובע לתשלומם תתקיימנה "נסיבות משהות", כהגדרתן בשטר הנאמנות. תשלומים אלו יידחו עד שתחדלנה להתקיים "הנסיבות המשהות" וזאת לא יותר משלוש שנים ממועד פירעון הריבית ו/או הקרן. תשלומי קרן וריבית אשר נדחו כאמור, ימשיכו לצבור הפרשי הצמדה וריבית בשיעור הריבית הנקובה בגין כתבי ההתחייבות כמפורט בשטר הנאמנות.

תמורת ההנפקה הסתכמה לסך של 200 מיליוני ש"ח והופקדה במנורה ביטוח בפיקדון נדחה בתנאי פירעון וריבית זהים לתנאי כתבי ההתחייבות. הפיקדון האמור הינו בדרגה שווה לכתבי ההתחייבות הנדחים שהנפיקה ו/או תנפיק מנורה ביטוח, ובעל מעמד נדחה לעומת שאר התחייבויותיה של מנורה ביטוח כלפי נושיה.

בחודש דצמבר 2012 דורגו כתבי ההתחייבויות על ידי מידרוג בדרוג A1, עם אופק יציב.

ו. פיקדון צובר ריבית

הפיקדון התקבל ממוכרת החברה לפיתוח התעשיה בישראל בע"מ (לשעבר הבנק לפיתוח תעשיה בע"מ) (להלן - הבנק) להבטחת גביית האשראי מלקוחות הבנק, ראה באור 4 לעיל. הפיקדון הינו צמוד מדד ונושא ריבית בשיעור של 4.5%.

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ז. הלוואה מחברה כלולה

בחודש ינואר 2010 נתנה חברה כלולה לחברה מאוחדת הלוואה בסך של 125 אלפי דולרים. ההלוואה נושאת ריבית שנתית בשיעור יוריבור לשנתיים + 1.5% וצפויה להיפרע בחודש ינואר 2014 עם אופציה לפרעון מיידי לפי דרישתה של החברה הכלולה.

ח. הוצאות הנפקה שטרם הופחתו

יתרת הוצאות ההנפקה הנדחות שטרם הופחתו ליום 31 בדצמבר, 2012 הינה בסך של 2,272 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2011 – 2,835 אלפי ש"ח). הוצאות ההנפקה הנדחות מופחתות לפי שיטת הריבית האפקטיבית.

ט. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן

שווי הוגן של התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך דוח רווח והפסד בחלוקה לרמות:

הטבלה שלהלן מציגה ניתוח התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

- רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.
- רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.
- רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

	31 בדצמבר, 2012			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
נגזרים *)	3,986	27,965	-	31,951

	31 בדצמבר, 2011			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
נגזרים *)	-	110,790	-	110,790

*) להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של ההתחייבויות הפיננסיות לתאריך הדוח הכספי:

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
מטבע חוץ	112,746	(477,610)
מדד מניות	-	18,784
ריבית	(57,822)	(203,738)

באור 26: - פרמיות שהורווחו בשייר

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012		
	ברוטו	ביטוח משנה	שייר
	אלפי ש"ח		
פרמיות בביטוח חיים	1,800,069	115,769	1,684,300
פרמיות בביטוח בריאות	434,842	103,292	331,550
פרמיות בביטוח כללי	2,535,931	667,662	1,868,269
סה"כ פרמיות	4,770,842	886,723	3,884,119
שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה *)	(97,800)	(24,699)	(73,101)
סה"כ פרמיות שהורווחו	4,673,042	862,024	3,811,018

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011		
	ברוטו	ביטוח משנה	שייר
	אלפי ש"ח		
פרמיות בביטוח חיים	1,680,902	118,579	1,562,323
פרמיות בביטוח בריאות	370,184	101,854	268,330
פרמיות בביטוח כללי	2,310,637	590,958	1,719,679
סה"כ פרמיות	4,361,723	811,391	3,550,332
שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה *)	(43,029)	67,042	(110,071)
סה"כ פרמיות שהורווחו	4,318,694	878,433	3,440,261

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010		
	ברוטו	ביטוח משנה	שייר
	אלפי ש"ח		
פרמיות בביטוח חיים	1,700,745	113,191	1,587,554
פרמיות בביטוח בריאות	347,855	95,590	252,265
פרמיות בביטוח כללי	2,243,760	756,148	1,487,612
סה"כ פרמיות	4,292,360	964,929	3,327,431
שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה *)	(22,098)	(60,111)	38,013
סה"כ פרמיות שהורווחו	4,270,262	904,818	3,365,444

*) עיקר השינוי נובע מפרמיות בענפי ביטוח כללי.

באור 27: - רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה			
השקעות פיננסיות:			
נכסי חוב סחירים	520,758	97,075	320,655
נכסי חוב שאינם סחירים	389,529	56,961	276,464
מניות	279,153	(681,745)	430,336
אחרות	221,247	(116,646)	146,565
מזומנים ושווי מזומנים	6,348	3,742	626
סך הכל רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה, נטו	1,417,035	(640,613)	1,174,646
רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה, הון ואחרים			
הכנסות מנדל"ן להשקעה:			
שערוך נדל"ן להשקעה	9,934	16,806	20,548
הכנסות שוטפות בגין נדל"ן להשקעה	6,875	6,372	5,702
סך הכל הכנסות מנדל"ן להשקעה	16,809	23,178	26,250
רווחים (הפסדים) מהשקעות פיננסיות, למעט ריבית הפרשי הצמדה הפרשי שער ודיבידנד בגין:			
נכסים פיננסיים זמינים למכירה (א)	65,214	(7,064)	158,172
נכסים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד (ב)	52,204	(92,401)	88,464
נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים (ג)	47,296	19,948	16,878
	164,714	(79,517)	263,514
הכנסות ריבית *) והפרשי הצמדה מנכסים פיננסים שאינם נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	766,943	831,688	835,158
הכנסות ריבית והפרשי הצמדה מנכסים פיננסים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	28,926	65,996	41,549
רווח (הפסד) מהפרשי שער בגין השקעות שאינן נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד ומנכסים אחרים	(2,491)	46,114	(46,384)
הכנסות מדיבידנד	9,637	19,247	14,652
סך הכל רווחים מהשקעות נטו והכנסות מימון	2,401,573	266,093	2,309,385
*) בהכנסות הנ"ל כלולה ריבית בגין נכסים פיננסים אשר אינם מוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד שערכם נפגם	4,189	6,424	6,030

באור 27: - רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון (המשך)

א. רווחים (הפסדים) נטו מהשקעות בגין נכסים זמינים למכירה

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
רווחים נטו מניירות ערך שמומשו	24,589	78,218	117,694
ביטול ירידות ערך (ירידות ערך) נטו שנזקפו לרווח והפסד	40,625	(85,282)	40,478
סך הכל רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים זמינים למכירה	65,214	(7,064)	158,172

ב. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
שינויים בשווי ההוגן נטו, לרבות רווח ממימוש:			
בגין נכסים שיועדו בעת ההכרה הראשונית	52,204	(92,401)	88,464

ג. רווחים מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
רווחים נטו ממימוש נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים	58,925	22,079	15,950
ביטול ירידות ערך (ירידות ערך) נטו שנזקפו לרווח והפסד	(11,629)	(2,131)	928
סך הכל רווחים מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות ויתרות חובה	47,296	19,948	16,878

באור 28: - הכנסות מדמי ניהול

א. ההרכב

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
דמי ניהול בענפי הפנסיה והגמל	441,130	408,109	355,706
דמי ניהול משתנים בגין חוזי ביטוח חיים	15,673 *)	-	108,082
דמי ניהול קבועים בגין חוזי ביטוח חיים	85,676	78,167	68,350
דמי ניהול בגין חוזי השקעה	16,058	16,065	16,893
דמי ניהול בגין ניהול קרנות נאמנות, תיקי השקעות ואחרים	59,872	81,873	86,840
סה"כ הכנסות מדמי ניהול	618,409	584,214	635,871

*) ראה ביאור 37 (2)ב'.

ב. הפחתת דמי ניהול

בחודש יוני 2012 פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דמי ניהול), התשע"ב-2012, תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (ביטוח) (תנאים בחוזי ביטוח) (תיקון), התשע"ב-2012 ותקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל) (תיקון מס' 4), התשע"ב-2012 שעניינן תיקון לדמי הניהול במוצרי החיסכון הפנסיוני (להלן - "התקנות").

בהתאם לתקנות, דמי הניהול המרבים שייגבו במוצרי ביטוח חיים שיימכרו החל מיום 1 בינואר, 2013, יהיו עד 1.1% מהצבירה ועד 4% מההפקדות והחל מיום 1 בינואר, 2014 יהיו עד 1.05% מהצבירה ועד 4% מההפקדות. כמו כן, דמי הניהול המרביים שיגבו בקופות גמל ובקרנות פנסיה חדשות כלליות החל מאותו מועד יהיו עד 1.05% מהצבירה ו- 4% מההפקדות.

התקנות לא שינו את דמי הניהול המרביים בקרנות פנסיה אחרות ובקרנות השתלמות. כמו כן אושר כי דמי הניהול המרביים בקופה משלמת לקצבה שניתן לגבות מקצבאות לא יעלה על שיעור של 0.6% מהצבירה וכן כי דמי הניהול המרביים שתהיה רשאית קופה לגבות בגין מנותקי קשר כהגדרתם על פי חוזר המפקח לא יעלה על 0.3% מהצבירה, תוך קביעה כי במידה והקופה הצליחה ליצור קשר עם עמית שהקשר עימו נותק, היא תהיה רשאית לחזור ולגבות מחשבון העמית, החל ממועד זה ואילך, את שיעור דמי הניהול שגבתה במועד ניתוק הקשר, ולגבי תקופת ניתוק הקשר, תהיה רשאית לגבות שיעור של 0.5% דמי ניהול לשנה בלבד.

כניסת התקנות לתוקף ושינוי תקרת דמי הניהול, צפויים להקטין את דמי הניהול שיגבו על ידי החברה וזאת כתוצאה מהפחתת דמי הניהול שיגבו בגין מוצרי ביטוח שימכרו החל מיום 1 בינואר, 2013 ומהפחתת דמי הניהול בגין עמיתים מנותקי קשר. כמו כן, כניסת התקנות לתוקף עלולה להעלות את שיעור ביטולי פוליסות עם דמי ניהול גבוהים יותר שמכרה החברה בעבר והחלפתן או ניודן לפוליסות חדשות עם דמי ניהול נמוכים.

להערכת הקבוצה, הפסקת שיווק תכניות ביטוח חיים משולבות בחסכון הכוללות מקדמי קצבה מובטחים, כאמור בבאור 37(5)(ב)(3)(5) להלן, עשויה למתן תופעה זו.

הקבוצה בוחנת את ההשפעה הכוללת של התקנות על הכנסותיה ועל רווחיותה, אשר בשלב זה איננה ניתנת להערכה במיוחד לאור רפורמות נוספות בתחום החיסכון הפנסיוני שנכנסו לתוקף בשנים האחרונות ו/או שנמצאות בהליכי חקיקה ואשר נועדו להגביר את התחרות, השקיפות והניידות בתחום החיסכון הפנסיוני.

באור 29: - הכנסות מעמלות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
עמלת סוכנויות ביטוח	12,048	12,868	9,110
עמלת ביטוח משנה, בניכוי שינוי בהוצאות רכישה נדחות בגין מבטחי משנה	190,021	188,028	208,157
עמלות אחרות	6,483	5,496	12,864
סה"כ הכנסות מעמלות	208,552	206,392	230,131

באור 30: - הכנסות אחרות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
הכנסות מתמלוגים	-	650	-
רווח (הפסד) הון ממכירת רכוש קבוע	(147)	(106)	427
הכנסות משכירות	332	311	-
אחרות	333	580	-
סה"כ הכנסות אחרות	518	1,435	427

באור 31: - תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
בגין חוזי ביטוח חיים:			
תביעות ששולמו ותלויות			
מקרי מוות, נכות ואחרים	319,372	299,626	292,827
בניכוי ביטוח משנה	(61,274)	(53,782)	(69,160)
	258,098	245,844	223,667
פוליסות שנפדו	561,839	521,345	549,146
פוליסות שמועדן תם	198,234	209,866	136,897
גמלאות	25,954	22,059	15,234
סך כל התביעות	1,044,125	999,114	924,944
גידול בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים (למעט שינוי בתלויות) בשייר	1,989,012	48,737	1,812,024
גידול בהתחייבויות בגין חוזי השקעה בשל מרכיב התשואה	389,137	278,087	368,335
סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר בגין חוזי ביטוח חיים	3,422,274	1,325,938	3,105,303
סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי:			
ברוטו	1,704,438	1,603,531	1,706,223
ביטוח משנה	(391,761)	(400,736)	(507,954)
בשייר	1,312,677	1,202,795	1,198,269
סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות:			
ברוטו	416,977	239,487	271,406
ביטוח משנה	(265,293)	(99,093)	(97,359)
בשייר	151,684	140,394	174,047
סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	4,886,635	2,669,127	4,477,619

באור 32: - עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
הוצאות רכישה:			
עמלות רכישה	533,234	500,463	505,913
הוצאות רכישה אחרות	254,930	200,821	207,682
שינוי בהוצאות רכישה נדחות	(114,785)	(56,215)	(70,961)
סה"כ הוצאות רכישה	673,379	645,069	642,634
עמלות שוטפות אחרות	310,495	250,349	247,890
הוצאות שיווק אחרות	39,251	33,916	24,313
סה"כ עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	1,023,125	929,334	914,837

באור 33: - הוצאות הנהלה וכלליות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
שכר עבודה ונלוות	545,115	515,379	456,254
פחת והפחתות	128,078	102,192	81,574
אחזקת משרדים ותקשורת	71,165	68,598	54,151
ייעוץ משפטי ומקצועי	58,639	56,029	45,086
מיכון (ללא פחת ושכר)	104,353	99,258	89,544
קנסות	825	348	14,262
בנק	28,755	30,088	28,959
אחזקת רכב	24,053	19,521	16,784
אחרות	56,125	53,175	55,257
סה"כ (*)	1,017,108	944,588	841,871
בניכוי:			
סכומים שסווגו בסעיף שינוי בהתחייבויות ותשלומים בגין חוזי ביטוח	(88,913)	(71,012)	(58,909)
סכומים שסווגו בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	(289,090)	(223,059)	(222,084)
הוצאות הנהלה וכלליות	639,105	650,517	560,878
(*) הוצאות הנהלה וכלליות כוללות הוצאות בגין מיכון בסך	265,684	232,114	181,759
לאחר השתתפות של חברות אחרות בהוצאות הנהלה וכלליות בסך	1,698	1,703	2,131

באור 34: - תשלום מבוסס מניות

א. הוצאה שהוכרה בדוחות הכספיים

להלן ההוצאה שהוכרה בדוחות הכספיים בגין תוכניות תשלום מבוסס מניות:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
סך ההוצאה שהוכרה מעסקת תשלום מבוסס מניות המסולקת במכשירים הוניים (ראה סעיף ב' להלן)	773	1,310	1,921
סך ההוצאה שהוכרה מתוכנית תשלום מבוסס מניות המסולקת במזומן (ראה סעיף ג' להלן)	404	1,869	5
	1,177	3,179	1,926

באור 34: - תשלום מבוסס מניות (המשך)

ב. תוכנית להקצאת מניות למנכ"ל החברה (לשעבר - מנכ"ל מנורה ביטוח)

1. פרטי התוכנית

ביום 27 באוגוסט, 2003 אישרו דירקטוריון מנורה ביטוח ולאחר מכן האסיפה הכללית שלה וכן ועדת הביקורת והדירקטוריון של החברה תוכנית להקצאת מניות למנכ"ל החברה (במועד אישור התוכנית - מנכ"ל מנורה ביטוח) (להלן - התוכנית), כמפורט להלן:

במסגרת התוכנית הקצתה מנורה ביטוח לנאמן עבור המנכ"ל מניות המהוות 4% מהונה המונפק של מנורה ביטוח לאחר ההקצאה. המניות הוקצו ללא תמורה והינן זכאיות לכל דיבידנד או הטבה אחרת, שתחלק מנורה ביטוח ממועד אישור התוכנית. מניות אלה אינן ניתנות להעברה, מכירה או שעבוד.

הנאמן יעביר את המניות למנכ"ל בעשר מנות שנתיות שוות, החל מתום שנה ממועד חתימת התוכנית. כמו כן, ממועד הזכאות, תהיה למנכ"ל הזכות להמיר את מניות מנורה ביטוח למניות החברה, המהוות 4% מהונה של החברה לאחר ההמרה, כפוף להתאמות. לחברה הזכות לחייב את המנכ"ל להמיר את המניות כאמור לעיל.

שוויין ההוגן של המניות כאמור במועד הקצאתן הינו כ-44.7 מיליוני ש"ח. השווי ההוגן נמדד על-פי השווי בו נסחרו מניות החברה בבורסה לניירות ערך בתל-אביב במועד הקצאת המניות כאמור.

מנורה ביטוח והחברה קיבלו משלטונות המס אישור לתכנית בהתאם להוראות סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, במסלול הכנסת עבודה.

תוכנית הקצאת המניות כוללת תנאים אשר בקרות אחד מהם יהיה המנכ"ל זכאי לכל המניות והפירות מהן באופן מיידי וכן ניתנה ליו"ר הדירקטוריון הסמכות להקדים את זכאות המנכ"ל בגין המניות בכמות שלא תעלה על 20% מהמניות.

התכנית להקצאת המניות אושרה באסיפה הכללית של החברה ביום 19 בנובמבר, 2003 וקיבלה את כל האישורים הנדרשים לפי החוק.

בשנת 2005 המיר המנכ"ל שתי מנות (מתוך עשר) של מניות מנורה ביטוח שהוענקו לו למניות החברה.

2. שינוי בתוכנית

ביום 31 ביולי, 2008 אישרו ועדות הביקורת והדירקטוריונים של מנורה ביטוח והחברה שינוי בתכנית להקצאת מניות למנכ"ל, שאושרה לראשונה ביום 27 באוגוסט, 2003 (להלן - התכנית המקורית) כמפורט להלן.

בוצעה המרה מיידית של מלוא מניות מנורה ביטוח, שהוחזקו אצל הנאמן עבור המנכ"ל, למניות החברה, המוחזקות גם הן על-ידי הנאמן לטובתו, וזאת בהתאם ליחס ההמרה הקבוע בתכנית המקורית, כשהוא מחושב נכון לערב אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון כאמור, דהיינו נכון לתום יום המסחר של ה-30 ביולי, 2008 (להלן - ההמרה המיידית). מובהר בזאת, כי כתוצאה מההמרה המיידית לא חל כל שינוי במועדי ההבשלה של מנות המניות להן זכאי המנכ"ל על-פי התכנית המקורית.

בנוסף, שונה מסלול המיסוי החל על המניות להן זכאי המנכ"ל, ממסלול פירותי למסלול הוני על-פי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, דהיינו: במקום מסלול ההקצאה הפירותי (מסלול הכנסת עבודה), כפי שנקבע בתכנית המקורית, ימוסה המנכ"ל במועד המימוש (כהגדרתו בסעיף 102 לפקודת מס הכנסה) על-פי המסלול ההוני. מובהר, כי תכנית המניות על-פי המסלול ההוני כאמור מחליפה את התכנית המקורית בתחולה לגבי שש המנות שטרם הבשילו על-פי התכנית המקורית בלבד, למעט השינויים הנ"ל ימשיכו לחול תנאי התכנית המקורית.

בהמשך לאמור לעיל, ביום 24 באוגוסט, 2008 הנפיקה החברה סך של 1,696,518 מניות בנות 1 ש"ח ע.נ. כ"א, כנגד קבלת מלוא יתרת מניות מנורה ביטוח שהוחזקו בנאמנות עבור המנכ"ל על-פי התכנית המקורית וכתוצאה מכך עלה שיעור החזקות החברה במנורה ביטוח ל-100%.

באור 34: - תשלום מבוסס מניות (המשך)

ג. תוכנית להקצאת יחידות תגמול למנכ"ל מנורה ביטוח ולנושאי משרה בכירה

1. פרטי התוכנית

במסגרת תוכנית תגמול כוללת כמפורט בבאור 38 ג' להלן, הוקצו על ידי מנורה ביטוח, לנושאי משרה בחברה ובמנורה ביטוח וכן למנכ"ל מבטחים פנסיה, יחידות תגמול בתנאים המפורטים להלן. לא הוקצו יחידות תגמול לדירקטורים בחברה ובמנורה ביטוח ולנושאי משרה אשר הינם צד קשור לבעל השליטה או שאינם חברי הנהלה. דירקטוריון מנורה ביטוח יהיה מופקד על ניהול תוכנית הענקת יחידות התגמול במסגרת תוכנית התגמול הכוללת, ועל כל הפעולות שתהיינה נדרשות לשם כך, לרבות קביעת זהות הניצעים, הענקת יחידות תגמול נוספות לניצעים נוספים בהתאם להוראות תוכנית יחידות התגמול או בשונה מהוראותיה לגבי ניצעים ספציפיים, וכן על כל עניין אחר הדרוש לשם הסדרת ההענקות לניצעים, וכן ניהול, הבהרה ויישום תוכנית הענקת יחידות התגמול.

יחידות התגמול הינן יחידות לצורך חישוב התגמול הכספי (ברוטו) המגיע לניצע במועד מימוש יחידות התגמול בלבד, ואינן מהוות אופציות ו/או זכות כלשהיא לרכוש ניירות ערך כלשהם של מי מחברות הקבוצה ו/או אילו מהזכויות הצמודות למי ממניות חברות הקבוצה.

הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש איזו מבין יחידות התגמול, יחושב על פי ההפרש בין מחיר המימוש של כל יחידת תגמול לבין מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול, כשהוא מוכפל במספר יחידות התגמול הממומשות (להלן - סכום התגמול). מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול הינו ממוצע מחיר מניית החברה בבורסה 90 יום לפני מועד אישור הדירקטוריון את ההקצאה לכל ניצע. מחיר המימוש יהא מחיר הנעילה של מנית החברה בבורסה, ביום המימוש (ואם יום המימוש אינו יום מסחר, אזי ביום המסחר הראשון שלאחר יום המימוש). הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש יחידות התגמול הינו סכום "ברוטו", וכל מס מכל מין וסוג שהוא אשר יחול על התשלום בגין יחידות התגמול, ו/או שהחברה תהיה חייבת לנכות על פי כל דין, יחול על הניצע.

יחידות התגמול יבשילו במספר מנות, על פני ארבע שנים ממועד אישור דירקטוריון מנורה ביטוח את הענקת יחידות התגמול, כאשר המנה הראשונה בשיעור של 50% תובשל בחלוף שנתיים, 25% בחלוף שלוש שנים ו - 25% הנותרים בחלוף ארבע שנים. כל מנה תהא ניתנת למימוש בתוך שנה ממועד הבשלתה, כאשר לאחר חלוף המועד האחרון למימוש יחידות התגמול ביחס לכל מנה, לא יהיה הניצע זכאי לממש את יחידות התגמול מכוח אותה מנה, או לזכות כלשהי מכוחן.

בתכנית נקבעו הוראות בדבר מימוש יחידות התגמול במקרה של התפטרות, פיטורין, פרישה, סיום יחסי עובד מעביד מחמת נכות/מוות, וכן התאמות של יחידות התגמול עקב חלוקת מניות הטבה, חלוקת דיבידנד והצעת זכויות בחברה וכן בשל אירועים נוספים אשר הדירקטוריון יקבע, אם יקבע לפי ישקול דעתו, מנגנוני התאמה, לפי העניין.

2. יתרת ההתחייבות בגין זכויות העובדים שהבשילה עד לתאריך הדיווח

31 בדצמבר	
2012	2011
אלפי ש"ח	
1,093	-

3. השווי ההוגן של יחידות התגמול הוערך ביום ההענקה תוך שימוש במודל הבינומי. סך שווי ההטבה לנושאי המשרה בקבוצה, בגין הענקת יחידות התגמול כאמור הינו כ- 2,999 אלפי ש"ח, על פני ארבע שנים, המוכר על פני תקופת ההבשלה הצפויה.
עד למועד סילוק ההתחייבות, מודדת הקבוצה מחדש את השווי ההוגן של ההתחייבות בכל מועד דיווח, כאשר השינויים בשווי ההוגן מוכרים בדוח רווח והפסד.

באור 34: - תשלום מבוסס מניות (המשך)

ג. תוכנית להקצאת יחידות תגמול למנכ"ל מנורה ביטוח ולנושאי משרה בכירה (המשך)

3. (המשך)

להלן טבלה המציגה את הנתונים אשר שימשו במדידת השווי ההוגן של האופציות:

תשואת דיבידנד (%)	-
תנודתיות צפויה במחיר המניה (%)	37% - 36%
שיעור ריבית חסרת סיכון (%)	1.83% - 1.76%
משך החיים החזוי של האופציות למניות (שנים)	1 - 3.7
מחיר מניה (ש"ח)	34.56

4. תנועה במהלך השנה

	2012	2011
	יחידות	
יתרה ליום 1 בינואר	1,137,995	1,052,337
יחידות תגמול שחולטו	(22,482)	(40,334)
יחידות תגמול שהוענקו	-	125,992
יתרה ליום 31 בדצמבר	1,115,513	1,137,995

5. הממוצע המשוקלל של יתרת אורך החיים החזוי של יחידות התגמול ליום 31 בדצמבר, 2012, הינו 1.8 שנים (ליום 31 בדצמבר, 2011 - 2.8 שנים).

באור 35: - הוצאות מימון

	ליום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
הוצאות ריבית, הפרשי הצמדה והפרשי שער בגין:			
התחייבויות לבנקים	1,786	2,454	3,096
כתבי התחייבויות נדחים	53,248	58,713	57,025
אגרות חוב	52,264	60,993	51,070
מבטחי משנה	11,174	13,275	9,063
אחרות	8,968	8,470	1,620
סך הכל הוצאות מימון	127,440	143,905	121,874

באור 36: - רווח למניה

חישוב הרווח הבסיסי למניה לשנת 2012 התבסס על הרווח המיוחס לבעלי המניות הרגילות בסך של 268,577 אלפי ש"ח (בשנת 2011 - רווח בסך 37,816 אלפי ש"ח, בשנת 2010 - רווח בסך 281,616 אלפי ש"ח) מחולק בממוצע המשוקלל של מספר המניות הרגילות שבמחזור בסך של 63,272 אלפי מניות.

באור 37: - ניהול סיכונים

1. כללי

א. מגזרי פעילות

הקבוצה פועלת בתחומי הפעילות העיקריים הבאים: ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (ביטוח חיים, פנסיה וגמל), ביטוח בריאות וביטוח כללי. בנוסף, פועלת הקבוצה בענפי שירותים פיננסיים (קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות וחיתום) ונדל"ן. בפעילותה חשופה הקבוצה לסיכונים הבאים:

- סיכונים פיננסיים.
- סיכונים ביטוחיים.
- סיכונים תפעוליים.

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים

מדיניות ניהול הסיכונים של הקבוצה מכוונת להבטיח חשיפה מבוקרת לסיכונים אלה, תוך עמידה בדרישות הרגולטוריות ומגבלות סיכון שנקבעו מראש ושמירה על יעדיה העסקיים של הקבוצה ועל איתנותה הפיננסית. בקבוצה מכהן מנהל סיכונים ראשי שתפקידו לנהל את מערך ניהול הסיכונים וליישם שיטות מקובלות לניהול סיכונים המתאימות לצרכיה העסקיים של הקבוצה ובהתאמה גם לדרישות המפקח.

ניהול הסיכונים הינו פעילות חוצת-ארגון המבוססת על אחריות הגורמים העסקיים באורגנים השונים בקבוצה לסיכונים הנלקחים על ידם, יחידות תומכות הכוללות אקטואריה, ביטוח משנה חשבות, ותחום ניהול סיכונים העוסק בזיהוי, מדידה, בקרה ודיווח. הדירקטוריונים השונים בקבוצה מתווים עקרונות לניהול הסיכונים ומאשרים מדיניות בתחומי הפעילות השונים תוך התייחסות לפעילות ניהול הסיכונים. בקבוצה פועלות ועדות לניהול סיכונים, אחת עבור פעילות הביטוח כספי נוסטרו ואחת עבור עמיתי הפנסיה והגמל, בראשות המנכ"לים השונים אשר תפקידן להגדיר, לכוון ולתמוך בפעילויותיו של מערך ניהול הסיכונים בקבוצה, תוך התחשבות בהיבטים עסקיים ורגולטורים.

בחברות המאוחדות מנורה מבטחים ביטוח, שומרה, מנורה מבטחים פנסיה ומנורה מבטחים גמל נערך מדי שנה סקר זיהוי סיכונים בשיתוף מנהליה הבכירים של הקבוצה במהלך הסקר מזוהים סיכונים חדשים, מוערכים מחדש סיכונים קיימים ונבחנים הצעדים שננקטו לטיפול בסיכונים שהתממשו במהלך השנה. תהליך השקת מוצרים חדשים כולל זיהוי ובחינה מקיפה של הסיכונים הכרוכים במוצר וקביעת הדרכים לניהולם ולבקרה עליהם.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

1. ניהול סיכונים פיננסיים (שוק, נזילות ואשראי)

סיכון שוק מתייחס לאי הוודאות לגבי ערך הנכסים העתידי אשר עלול לעלות או לרדת כתוצאה מחשיפתם לשינויים בגורמי שוק שונים, כגון שיעורי ריבית, שערי חליפין, מחירי המניות ומרווחי אשראי.

סיכון אשראי מתייחס לאי הוודאות ביכולתו של לווה, מנפיק, או מבטח משנה לעמוד בהתחייבויותיו לקבוצה. סיכון זה בא לידי ביטוי בשתי צורות:

א. במחיר השוק של נכס החוב - המחיר מבטא את הערכת השוק לגבי יכולתה של החברה המנפיקה לעמוד בהתחייבויותיה ולכן סיכון האשראי בא לידי ביטוי במרווח הריבית בהשוואה לנכס חוב זהה שהונפק ע"י הממשלה ומוגדר, לעניין זה, כחסר סיכון. ככל שהשוק מעריך כי סיכון האשראי עולה, המרווח שבו נסחר נכס החוב בשוק מתרחב וערכו יורד, ולהפך.

ב. בהפסד ההשקעה שייגרם במקרה של חדלות פירעון - כתוצאה מחוסר יכולתו של המנפיק לעמוד בהתחייבויותיו לתשלום קרן ו/או ריבית.

סיכון נזילות נובע מ: (א) פדיונות מואצים של פוליסות ביטוח חיים (הסתברותו של תרחיש זה גברה עם פרסומן של תקנות לניוד כספי ההשקעות לטווח ארוך). (ב) אי וודאות לגבי העוצמה והעיתוי של תביעות במסגרת הביטוח הכללי.

אחריות ניהול הסיכונים הפיננסיים מתחלקת בין בעלי תפקידים ופונקציות בארגון. החל בדירקטוריון, דרך ועדות השקעה, ועדות אשראי, אגף השקעות, מחלקת ניהול סיכונים, מחלקת המערך האחורי (בק אופיס) ומחלקת דיווח ובקרה (מידל אופיס).

החברות בקבוצה נוקטות במדיניות של ניהול סיכונים פיננסיים על ידי פיזור החשיפות באמצעות קביעת טווחי השקעה מותרים לסוגי הנכסים השונים, תוך התייחסות לפיזור בין השאר, על פני איזורים גיאוגרפיים, מנפיקים, מטבעות וענפי משק. כמו כן קיימות מגבלות המתייחסות לגורמי סיכון ספציפיים, כגון: ריבית, מניות, אשראי ושערי חליפין.

בחברות הביטוח, הפנסיה והגמל הדירקטוריונים קובעים את מדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים, מאשרים טווחי ההשקעה בסוגי נכסים עיקריים ומאשרים מגבלות חשיפה וסיכון עבור התיקים המנוהלים (בהם הסיכונים הפיננסיים מושתים על המבוטח או העמית), מאשרים הדירקטוריונים את הקצאת הנכסים בכל תיק וקובעים מגבלת סיכון כולל עבור כל אחד מהתיקים המנוהלים בהתאם להרכב תיק הייחוס. הדירקטוריונים מקבלים דיווח שוטף לגבי עמידה במגבלות סטטוטוריות ומגבלות ניהול סיכונים שאושרו על ידם.
הנהלות החברות הבנות בקבוצה מיישמות את מדיניות ההשקעות, מדיניות האשראי ומדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים (בחברות הביטוח והפנסיה) אשר אושרו בדירקטוריונים השונים.

מחלקת דיווח ובקרה באגף השקעות (מידל אופיס) מנטרת באופן שוטף את המגבלות, מתריעה על חריגות, ומדווחת, ע"פ העניין, לועדות ההשקעה. מחלקת ניהול סיכונים מבקרת את התהליך. חישוב ומעקב אחר מדדי סיכון, בתיק הנוסטרו ובתיקים המנוהלים, מתבצעת ע"י מחלקת ניהול הסיכונים מדי רבעון ומדווח לועדות השקעה ולדירקטוריונים של החברות השונות בהתאם להוראות הדין. ראה פירוט לגבי סוגי הסיכונים הפיננסיים, החשיפות אליהם ומבחני רגישות לשינויים בגורמי סיכון בסעיפים 2 ו-3 להלן.

עקרונות ניהול סיכוני שוק בנוסטרו של חברות הביטוח (נכסים כנגד עתודות ביטוח כללי וביטוח חיים שאינם תלויי תשואה והון עצמי) מבוססים על ניהול נכסים מול התחייבויות (ALM): הקצאת הנכסים נגזרת מהתאמת בסיסי ההצמדה, כמו גם, מעיתוי התקבולים והתשלומים הצפויים של הנכסים וההתחייבויות בהתאמה. ניהול אפקטיבי של הנכסים מול ההתחייבויות מתבצע ע"י הגבלת החשיפה לסיכון ריבית (פער מחמ"מ), מדידת סיכון השוק באמצעות מדד ה"ערך בסיכון" (VaR), מעקב אחר התאמת נכסים להתחייבויות בתקופות פירעון שונות וביצוע תרחישי קיצון.

בתיקים המנוהלים (ביטוח חיים תלוי תשואה, פנסיה וגמל) מתבצע ניהול סיכונים אקטיבי: בחינה של הקצאת נכסים אסטרטגית לכל תיק מנוהל כנגד תיק סמן, מדידת סיכונים אבסולוטיים ויחסיים (יחסית לתיק סמן), חישוב מדדי ביצוע מתואמי סיכון וניתוח השפעת תרחישי קיצון.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

1. ניהול סיכונים פיננסיים (שוק, נזילות ואשראי)

עקרונות ניהול סיכוני אשראי בתיק הנכסים כוללים פיזור סיכון האשראי על פני ענפי משק, אזורים גיאוגרפיים, לווים (קבוצות ובודדים) ודירוגם. הערכת סיכון הלוואות ואשראי לא סחיר מתבצעים על פי מדיניות האשראי הלא סחיר שאושרה בדירקטוריונים של הגופים המוסדיים. כל עסקת אשראי מעבר לסכום מינימלי מועברת לאישור וועדת אשראי. עסקאות אשראי בסכומים גדולים יאושרו עפ"י מדרג סמכויות שבנהלי אגף השקעות ו/או בנסיבות מיוחדות בהמלצת ועדת אשראי ו/או אגף השקעות, יובאו לאישור גם וועדות השקעה. כל עסקה מדורגת בדרוג חיצוני, או בדרוג פנימי על פי מודל דרוג פנימי (אושר ע"י הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים והמפקח בחודש דצמבר 2012) או בהסתמך על דרוג בנק או מבטח אחר (למעט אשראי מוחרג ו/או הלוואות בסכומים לא מהותיים כמוגדר בנהלי החברה ובכפוף לתקנות המפקח). ועדות ההשקעות של הגופים המוסדיים מפקחות על רמת פיזור נאותה בתיק נכסי החוב כולל שמירה על מגבלות חשיפה הנגזרות מתקנות השקעה ו/או המדיניות המאושרת. במסגרת פעילות ניהול סיכוני אשראי מתבצעת הערכה שוטפת של הסיכונים תוך מאמץ לאיתור מוקדם של חובות בעייתיים לטיפול.

עקרונות מדיניות ניהול סיכון האשראי הנובע מחשיפה למבטחי משנה, המבוססים על שמירה על איכות התיק ופיזורו, מפורטים בסעיף 4 (ו) להלן.

עקרונות מדיניות ניהול סיכון הנזילות מבוססים בעיקרם על שמירה על רמה מינימאלית של שיעור נכסים סחירים ומזומנים בתיקי הנכסים. בנוסף, נקבע משקל מינימאלי להשקעה בנכסים נזילים בחו"ל, בהתחשב בהסתברות להתממשות אירוע קטסטרופלי בישראל שיחייב העמדת סכומי מזומנים גדולים בפרק זמן קצר.

2. ניהול סיכונים ביטוחיים

הסיכון הביטוחי (הנובע מחיתום הפוליסות - Underwriting Risk) מתייחס לחשיפה להפסדים כספיים כתוצאה מבחירה של סיכונים אותם הקבוצה מבטחת ומתבטא באי הוודאות לגבי מספר התביעות וסכום התביעות שעלול להיות גבוה מהצפוי בגלל אירועים בלתי צפויים (למשל: אסון טבע, משבר פוליטי-חברתי, שינויים רגולטורים, פריצת דרך רפואית שתביא להארכה של תוחלת החיים, מגיפה וכו').

הסיכונים הביטוחיים מנוהלים על ידי הגורמים העסקיים של תחומי הביטוח השונים, תוך תמיכה של יחידות אקטואריה, חשבות וניהול סיכונים.

גורמים אלה מקיימים דיונים מקצועיים/ביטוחיים בנושא ניהול סיכונים, ובכלל זה ניתוחי חשיפות, רווחיות ענפית, ובדיקות תקופתיות של גורמי הסיכון, ובהתאם לכך מתקבלות החלטות ניהוליות. החשיפה לסיכונים ביטוחיים ממותנת על ידי פיזור של חוזי הביטוח וע"י העברת החשיפה (חלקית) למבטחי משנה. הסיכונים מוקטנים גם על ידי בחירה ויישום של אסטרטגיות חיתום ויצירת פיזור על פני ענפים, סוגי הסיכון, גובה הכיסוי וכדו'. הדירקטוריון בוחן ומאשר מדי שנה את מדיניות העברת הסיכון באמצעות חוזי ביטוח משנה בכל ענפי הביטוח. ראה פירוט לגבי סוגי הסיכונים הביטוחיים, החשיפות אליהם, כלים ושיטות המשמשים באומדנם ומבחני רגישות בגינם בסעיף 5 להלן.

במנורה ביטוח ובשומרה ביטוח קיימת מדיניות ניהול סיכונים ביטוחיים שאושרה על ידי הדירקטוריונים של אותן חברות.

עקרונות מדיניות ניהול הסיכונים הביטוחיים הינם:

גישה כללית: תעריף הביטוח מותאם לתת מענה לכלל ההתחייבויות הביטוחיות העתידיות שייווצרו כתוצאה מהתממשות הסיכונים הביטוחיים (המזוהים ברמת הסתברות גבוהה) המגולמים בכל פוליסה, כולל הוצאות ושיעורי רווח רצויים. משך ואופי הכיסוי הביטוחי קובע את אופי תזרים ההתחייבויות העתידיות ("זנב קצר" לעומת "זנב ארוך").

מגבלות חשיפה בשייר: בכל ענף וענף נקבעת מגבלת חשיפה מכסימלית בשייר ברמת התיק, הפוליסה או האירוע. המגבלה מבטאת את החשיפה לסיכון הביטוחי שהקבוצה מוכנה לקחת על עצמה. כל סיכון מעבר לכך מועבר למבטחי משנה בחו"ל. בביטוח רכב חובה, חבות המבטח, לפי חוק, הינה בלתי מוגבלת. הקבוצה רוכשת הגנת ביטוח משנה מוגבלת, כך שלהערכתה ההסתברות כי תיווצר חשיפה מעל לגבול ההגנה שנרכש הינה זניחה. חשיפה לסוג סיכון חדש מתבצעת בהדרגתיות, תוך איסוף נתונים על התפתחות התביעות, כאשר בתחילה חלק גדול מהסיכון מועבר למבטחי משנה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

2. ניהול סיכונים ביטוחיים (המשך)

תהליך עיצוב המוצר הביטוחי: בתהליך זה הקבוצה מגדירה את מהות הכיסוי הביטוחי שהיא מעוניינת למכור. מטרת התהליך הינה להגביל, כבר בשלב עיצוב המוצר, חשיפה לסיכונים שהקבוצה אינה מעוניינת לקחת. במסגרת תהליך עיצוב מוצר חדש מתבצע, בין היתר, תהליך של זיהוי ובחינה מקיפה של הסיכונים הכרוכים במוצר וקביעת הדרכים לניהולם ולבקרה עליהם. הקבוצה שואפת לבצע הערכה מדויקת ככל האפשר לגבי ההון הדרוש (מותאם סיכון) להשקת המוצר החדש על מנת לכלול בתמחור המוצר את עלות ההון הנדרש. במהלך מחזור החיים של המוצר, כאשר מתעורר חשש כי קיימת הרעה בתוצאות החיתומיות, שמקורה אינו בתנודות אקראיות, נערכות בדיקות מעמיקות, בין השאר, להערכת הסיכון הגלום, ובמידת הצורך מותאמת הערכת הרזרבות.

חיתום: מערכת כללי החיתום כוללת מגבלות אשר מטרתן כפולה: א) ליצור היררכיה בקבלת ההחלטות לגבי לקיחת הסיכון (מרמת הסוכן, דרך מנהל המחוז, החתם ועד מנהל האגף) ב) להגביל את החשיפה לסיכונים הביטוחיים. כללי החיתום נאכפים בצורה ממוכנת (למשל, חתם אוטומטי בביטוח חיים או חסימות לרמת הכיסוי בביטוח כללי) או ידנית ע"י איש מקצוע.

עקרונות ניהול סיכונים של אירועים בהסתברות נמוכה ובעלי עצימות גבוהה:

הקבוצה נוקטת במדיניות של הגבלת החשיפה לקטסטרופות על ידי קביעת סכומי כיסוי מרביים בחוזים מסוימים וכן על ידי רכישת כיסוי ביטוח משנה מתאים. מטרת מדיניות החיתום וביטוח המשנה הינה להתאים את ההפסד המרבי הנגזר מהחשיפה לקטסטרופות לסיכון שתומחר בתעריף. ההפסד המרבי נקבע מראש בהתאם לטעמי הסיכון של הקבוצה כפי שאושרו על ידי הדירקטוריון.

(א) **ניהול סיכון רעידת אדמה:** סיכון זה הוא סיכון ביטוחי מהותי בו הקבוצה מתייחסת להשפעה הפוטנציאלית של אירוע קיצון בלתי צפוי. מדיניות ניהול הסיכון המובאת לאישור דירקטוריון הקבוצה, מדי שנה, מושתתת על שלושה עקרונות:

- רוב הפוליסות המכסות רעידת אדמה כוללות מרכיב של השתתפות עצמית.
- העברת סיכון רעידת האדמה למבטחי משנה באמצעות חוזה יחסי.
- קניית הגנה על החשיפה בשייר, על פי הסתברות לאירוע גדול ונדיר (MPL), באמצעות חוזה קטסטרופה (Cat Cover).

העקרונות הנ"ל מבוססים על הנחות ואומדנים לגבי אופי אירוע רעידת האדמה והנזק בעטיו. אירוע נדיר מאוד שיתרחש בשונה מההנחות והאומדנים הנ"ל, עלול לחשוף את הקבוצה לנזק בסכום גבוה מאוד.

(ב) **ניהול סיכון מלחמה:** סיכון זה הוא סיכון ביטוחי מהותי בתחום ביטוח חיים בו הקבוצה מתייחסת להשפעה פוטנציאלית של אירוע קיצון בלתי צפוי. בגין סיכון מעין זה אין הקבוצה שומרת עתודות ביטוח ולכן מדיניות ניהול הסיכון מבוססת בעיקרה על קניית הגנה לפי שיקול דעת ההנהלה על החשיפה בשייר. יצוין, כי בתחילת שנת 2011 רכשה הקבוצה הגנה נוספת על החשיפה בשייר כנגד כיסויי ריסק מוות, נכות מוחלטת ואובדן כושר עבודה, באמצעות חוזה Cat Cover המכסה גם רעידת אדמה וגם אירועים מסוג מלחמה גרעינית/ביולוגית/כימית עד לגבול כיסוי מסוים.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

2. ניהול סיכונים ביטוחיים (המשך)

תהליך ניטור הסיכון:

התהליך כולל את הפעילויות הבאות:

- בקרה על תהליך נטילת הסיכון וניהולו (מגבלות חשיפה, חיתום, טיפול בתביעות) המתבצעת על ידי יחידות ייעודיות באגפים העסקיים.
- הערכת הסיכון והעברתו למבטחי משנה מתבצעת ע"י מנהל אגף, אקטואר או יחידה יעודית על פי המדיניות המאושרת בדירקטוריונים של חברות הביטוח (המבצעים גם מעקב אחר יישום המדיניות בפועל).
- הערכה כמותית של הסיכונים על ידי ביצוע מבחני רגישות לגורמי הסיכון העיקריים מתבצעת על ידי מחלקת אקטואריה, כמו גם מחקרים סטטיסטיים של גורמי סיכון באופן כללי ועל בסיס ניסיון הקבוצה.
- בחברות הביטוח מבצעת מחלקת ניהול סיכונים חישוב של הון מותאם סיכון המדווח ישירות למנכ"לי החברות ולדירקטוריונים של החברות.

3. ניהול סיכונים תפעוליים

לפי הגדרה מקובלת הסיכון התפעולי מתייחס להפסד שנובע מכשל או אי התאמה של תהליכים, אנשים או מערכות פנימיות או כתוצאה מאירוע חיצוני לארגון. דירקטוריון חברת הבת מנורה ביטוח אישר מתודולוגיה לניהול הסיכונים התפעוליים והחברה החלה בביצוע סקר מקיף של סיכונים תפעוליים שימופו לתהליכים העסקיים, במטרה לזהות את הסיכונים המהותיים ולקבוע תוכנית אפקטיבית להגברת הבקרות התפעוליות והפחתת הסיכונים התפעוליים.

הקבוצה נקטה בפעולות שונות בתחום ניהול הסיכונים התפעוליים: ערכה תכנית DRP (Disaster Recovery Plan) להקמה מחדש של המערכות המיכוניות במקרה של אירוע חיצוני קטסטרופאלי שיפגע במשרדיה; הקימה, כמתחייב, בין היתר מהוראות המפקח, יחידות אבטחת מידע לטיפול בסיכוני אבטחת מידע בחברות הבנות השונות; ביצעה סקרי סיכוני מעילות והונאות במטרה לגבש תכנית ביקורת רב שנתית, ממוקדת סיכונים, מתוך הכרה כי קיומם והאפקטיביות של תהליכי ביקורת ובקרה פנימית עשויים להפחית את הסיכונים התפעוליים. בשנת 2012 הוגדרה תוכנית לניהול סיכוני IT (מערכות מידע) עפ"י דרישות חוזר ניהול טכנולוגיות. נבנתה מתודולוגיה לניהול סיכוני IT והוצפו סיכונים וליקויים מהותיים, כמו כן הוכנה תוכנית לטיפול בסיכונים וליקויים שנמצאו.

במסגרת תקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים) (תיקון מס' 3), התש"ע-2009 ("תיקון ה- ISOX"), ובמסגרת יישום הוראות סעיף 404 לחוק "Sarbanes-Oxley" ע"י הגופים המוסדיים בקבוצה בהתאם להנחיות המפקח, בוצע תהליך של הערכת הסיכונים הקשורים לדיווח הכספי ולגילוי נאות, נקבעו הבקרות שמטרתן למנוע או לצמצם את אותם סיכונים ונותחו פערי בקרה. במסגרת זאת, אימצה החברה את מודול הבקרה הפנימית של ה-COSO, המהווה מסגרת מוגדרת ומוכרת להערכת הבקרה הפנימית.

בכוונת הקבוצה להמשיך ולנתח ולאחד את ממצאי סקרי הסיכונים התפעוליים השונים במטרה לזהות את הסיכונים המהותיים ולקבוע תוכניות אפקטיביות להגברת הבקרות התפעוליות והפחתת הסיכונים התפעוליים.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי שיטות וניהול סיכונים (המשך)

4. ניהול סיכונים כולל

חברות הביטוח בקבוצה מיישמות תהליך היערכות ליישום הוראות הדירקטיבה האירופאית Solvency II. בחודש ספטמבר 2012, פרסם המפקח מכתב "משטר כושר פירעון ישראלי" (שה. 31381-2012) ובו הודיע על כוונתו ליישם בישראל משטר כושר פירעון מבוסס סיכונים ברוח הדירקטיבה, זאת על רקע אי הוודאות בנוגע ללוחות הזמנים ליישום הדירקטיבה באירופה. המכתב מתייחס, בין היתר, להיבטים הבאים: ביצוע סקר הערכה כמותי נוסף (IQIS – Israeli QIS) על בסיס מאזני 2011 אשר בוצע ע"י חברות הביטוח המאוחדות והוגש למפקח ביום 31 בינואר, 2013. הנעת תהליך הערכה עצמית של סיכונים וכושר פירעון (ORSA) ומתווה למדרג התערבות פיקוחי ולהחלת דרישות ההון במתכונתן החדשה.

הדירקטוריונים של חברות הביטוח דנים מעת לעת בהשלכות של אימוץ משטר Solvency II בישראל על ניהול ההון מותאם סיכון בחברות ומוודא היערכותה הארגונית והמיכונית של אותן חברות לקראת יישום הדירקטיבה. לעניין זה, מונו בחברות הביטוח בקבוצה ועדות דירקטוריון המפקחות על ההיערכות לאימוץ Solvency II. בכוונת חברות הביטוח המאוחדות לגבש עקרונות לניהול סיכונים כולל, לאחר פרסום הנחיות מהמפקח בדבר יישום הנדבך השני בישראל.

ג. דרישות חוקיות

תהליך ניהול הסיכונים בקבוצה מונחה על ידי דרישות רגולטוריות הרלוונטיות לתחומי הפעילות השונים שפורסמו בשנים האחרונות, הכוללות, חובת מינוי מנהל סיכונים שתפקידיו העיקריים:

- זיהוי הסיכונים הביטוחיים והפיננסיים המהותיים לחוסנו של המבטח או העומדים בפני המבוטחים העשויים להשפיע על החבות כלפי המבוטחים, ו/או הכרוכים בנכסים המוחזקים כנגד ההתחייבויות הביטוחיות או כנגד התחייבויות תלויות תשואה.
- כימות החשיפה והערכת ההשפעה הפוטנציאלית של הסיכונים המהותיים שזוהו לפי אמות מידה שיוגדרו ע"י המבטח ולתקופות עתידיות שיקבעו.
- תיאור אמצעי הבקרה והערכת הבקרות, ההיערכות והביצוע.
- המלצות לשיפור אופן ניהול הסיכונים המהותיים שזוהו.
- הערכת ההון העצמי הנדרש (ההון הכלכלי) מחברת הביטוח לצורך נשיאה בסיכונים המהותיים תוך התייחסות למידת המתאם בין הסיכונים השונים.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק

א. הגדרת סיכוני שוק

סיכון שוק הוא הסיכון שהשווי ההוגן או תזרימי המזומנים העתידיים של נכסים פיננסיים, התחייבויות פיננסיות או התחייבויות ביטוחיות ישתנו כתוצאה משינויים בגורמי סיכון השוק. גורמי סיכון השוק כוללים, בין היתר, שינויים בעקומי הריבית, בשערי מניות, בשערי מטבע חוץ ובמרווחי האשראי.

בנוסף, ריכוזיות של תיק ההשקעות בנכסים בארץ חושף את שווי תיק הנכסים לשינויים פוליטיים וביטחוניים בישראל.

סיכון ריבית: תיק הנכסים חשוף לשינויים בעקומי הריבית (בעיקר לעקום הריבית הריאלי) ובעקבות כך לשינויים באפיק נכסי החוב הסחירים. אין התאמה מלאה בין משך חיים ממוצע ("מח"מ") של הנכסים למח"מ ההתחייבויות, בפרט בעסקי ביטוח חיים בהם מח"מ ההתחייבויות ארוך ממח"מ הנכסים.

סיכון אקוויטי: סיכון של ירידות חדות בשווקי המניות בארץ ובעולם עלול לפגוע בשווי מכשירים הוניים (כדוגמת: מניות, קרנות השקעה, קרנות נאמנות, אופציות) בתיק הנכסים.

סיכון מטבע: שינוי בשער חליפין של מטבעות זרים מול השקל עלול לגרום לשינוי בשווי הנכסים הצמודים למטבע חוץ. הקבוצה מגדרת חלקית את החשיפה למט"ח באמצעות חוזי אקדמה.

סיכון בסיס: סיכון של שינויים בבסיס ההצמדה של הנכסים וההתחייבויות. אי התאמה בין נכסים להתחייבויות בבסיסי הצמדה עלול להביא למצב ששינוי בבסיס הצמדה ישפיע על הנכסים ועל ההתחייבויות בצורה שונה ולגרום לפגיעה בהון הקבוצה.

סיכון נדל"ן: סיכון של ירידה במחירי הנדל"ן עלול לפגוע בערכם של נכסי נדל"ן בהם משקיעה הקבוצה ישירות, דרך פעילותה של מנורה נדל"ן או באמצעות קרנות השקעה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ב. הסיכונים הגלומים בנכסים ובהתחייבויות עבור חוזים תלויי תשואה (במנורה ביטוח בלבד)

התחייבויות תלויות תשואה הינן התחייבויות בגין חוזים בהם תגמולי הביטוח שלהם זכאי המבוטח תלויים בתשואה שמניבות השקעות מסוימות של הקבוצה, בניכוי דמי ניהול כמפורט להלן:

- לגבי פוליסות שהונפקו עד שנת 2004 דמי ניהול קבועים וכן דמי ניהול משתנים בשיעור 15% מהתשואה הריאלית לאחר ניכוי דמי הניהול הקבועים.
- בפוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך - דמי ניהול קבועים בלבד.

לגבי הנכסים וההתחייבויות בגין מוצרים אלו לא קיימת לקבוצה חשיפה ישירה בגין שינויים בגורמי שוק. השפעת התוצאות הכספיות על רווחי חברת הביטוח מצטמצמת לחשיפה הנגזרת מדמי הניהול המשתנים בהתאם לתנודתיות בתשואה הנזקפת למבוטחים, וזאת רק לגבי פוליסות שהונפקו עד 2004, ומן ההיקף הכולל של ההתחייבות ממנה נגזרים דמי הניהול הקבועים של המבטח לגבי כלל המוצרים תלויי התשואה.

לאור האמור, מבחני הרגישות ומועדי הפירעון של ההתחייבויות המפורטים בסעיפים הבאים אינם כוללים חוזים תלויי תשואה.

להלן מבחן רגישות לגבי חוזים תלויי תשואה והאופן בו הרווח (הפסד) מושפע מכל שינוי בתשואה:

כל שינוי של 1% בתשואה הריאלית על ההשקעות לאחר ניכוי דמי ניהול הקבועים במסגרת חוזים תלויי תשואה בגין פוליסות שהונפקו עד שנת 2004, שהיקף ההתחייבויות בגינם ליום 31 בדצמבר, 2012 כ- 9.3 מיליארד ש"ח, משפיע על ההכנסות מדמי הניהול בסך של כ- 14.1 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2011 כ- 8.3 מיליארד ש"ח, משפיע על ההכנסות מדמי הניהול בסך של כ- 12.7 מיליון ש"ח). השפעת שינוי כאמור על פוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך אינה מהותית. בפוליסות שהונפקו עד שנת 2004, כאשר התשואה בחוזים אלה הינה שלילית החברה אינה רשאית לגבות דמי ניהול משתנים כל עוד לא תושג תשואה חיובית שתכסה את סך ההפסדים שנצברו בתיק ההשקעות בשל התשואה השלילית. החל מחודש נובמבר 2012 כיסתה החברה את סך ההפסדים שנצברו בשנת 2011 והחלה לגבות דמי ניהול משתנים.

ג. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק

להלן מבחני רגישות ביחס להשפעת השינויים בשיעורי ריבית, בשווי של השקעות במכשירים הוניים, במדד ובשע"ח על הרווח (הפסד) וההכנסה הכוללת (הון עצמי) עבור הנכסים הפיננסיים, ההתחייבויות הפיננסיות וההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי ההשקעה בגין משתנה הסיכון הרלבנטי נכון לכל מועד דיווח, ובהנחה שכל שאר המשתנים האחרים קבועים. כך, למשל, השינוי בריבית הינו בהנחה שכל הפרמטרים האחרים לא השתנו.

תוצאות מבחני הרגישות מבוססות על ההנחות הבאות:

- מבחני רגישות אלו אינם כוללים כאמור את השפעתם של חוזים תלויי תשואה.
- השינויים במשתנים הינם ביחס לערך הפנקסני של הנכסים וההתחייבויות.
- כמו כן, הונח שהשינויים האמורים אינם משקפים ירידת ערך פרמננטית של נכסים המוצגים בעלות מופחתת או של נכסים זמינים למכירה ולפיכך, במבחני הרגישות שלהלן, לא נכללו בגין נכסים אלו הפסדים מירידת ערך.
- מבחני הרגישות, מביאים לידי ביטוי השפעות ישירות בלבד ללא השפעות משניות.
- יצוין גם כי הרגישויות אינן ליניאריות, כך ששינויים גדולים או קטנים יותר ביחס לשינויים שמתוארים להלן אינם בהכרח אקסטרפולציה פשוטה של השפעת אותם שינויים.
- תוצאות מבחני הרגישות מוצגות נטו לאחר ניכוי השפעת המס.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ג. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2012:

	שיעורי הריבית *)		השקעות במכשירים הוניים **)		שיעור השינוי במדד ****)		שיעור השינוי בשע"ח של מטבע חוץ ****)	
	+1%	-1%	+10%	-10%	+1%	-1%	+10%	-10%
	אלפי ש"ח							
רווח (הפסד)	(5,782)	6,034	12,071	(12,067)	(6,606)	6,606	15,722	(15,722)
רווח (הפסד) כולל ***)	(116,968)	130,693	49,073	(49,069)	(6,606)	6,606	39,808	(39,808)

ליום 31 בדצמבר, 2011:

	שיעורי הריבית *)		השקעות במכשירים הוניים **)		שיעור השינוי במדד ****)		שיעור השינוי בשע"ח של מטבע חוץ ****)	
	+1%	-1%	+10%	-10%	+1%	-1%	+10%	-10%
	אלפי ש"ח							
רווח (הפסד)	(4,913)	5,091	13,097	(13,094)	(8,229)	8,229	14,917	(14,917)
רווח (הפסד) כולל ***)	(93,515)	105,027	39,826	(39,824)	(8,229)	8,229	35,309	(35,309)

*) ניתוח הרגישות ביחס לשינוי בריבית הינו גם ביחס למכשירים בריבית קבועה וגם ביחס למכשירים בריבית משתנה. בגין מכשירים בריבית קבועה ניתוח הרגישות נעשה ביחס לשוויו ההוגן של המכשיר שערכו הפנקסני מוצג ע"פ שוויו ההוגן. בגין מכשירים בריבית משתנה החשיפה הינה ביחס לתזרים המזומנים מהמכשיר הפיננסי (ההשפעה מחושבת על הריבית הצבורה). במבחני הרגישות לא נלקחו בחשבון, מתוך הנכסים וההתחייבויות המוצגים בטבלה בסעיף ד' שלהלן כנכסים או התחייבויות "עם סיכון ריבית ישיר", נכסי חוב שאינם סחירים המטופלים כהלוואות וחייבים, מזומנים ושווי מזומנים, נכסי ביטוח משנה, התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, התחייבויות פיננסיות ופיקדונות ויתרות ביטוח משנה. לצורך חישוב ניתוח הרגישות נלקח בחשבון שינוי בריבית מתחילת השנה גם לגבי נכסים שנרכשו במהלך השנה. סכום הנכסים המושפעים מסיכון ריבית ישיר הינו 4,401 מיליוני ש"ח (שנה קודמת 4,342 מיליוני ש"ח), ומתוכו 787 מיליוני ש"ח עובר דרך רווח והפסד (שנה קודמת 1,149 מיליוני ש"ח).

**) השקעות במכשירים שאין להם תזרים קבוע, או שלחילופין, לקבוצה אין מידע ביחס לתזרים זה. בהתאם להגדרות ב- IFRS 7 אינן כוללות השקעות בחברות כלולות.

***) ניתוחי הרגישות ביחס להכנסה הכוללת מביאים לידי ביטוי גם את ההשפעה על הרווח (הפסד) לתקופה.

****) במסגרת מבחני הרגישות למדד ולשע"ח נלקחו גם מכשירים פיננסיים שאינם פריטים כספיים.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ד. סיכון ריבית ישיר

סיכון ריבית ישיר הינו הסיכון ששינוי בריבית השוק יגרום לשינוי בשווי ההוגן או בתזרים המזומנים הנובע מהנכס או ההתחייבות. סיכון זה מתייחס לנכסים שהסליקה שלהם נעשית במזומן.
יש לציין כי קיימים נכסים עם סיכון ריבית ישיר אשר שוויים ההוגן מושפע משינוי הריבית בשוק אך הקבוצה אינה רושמת אותם בשווי הוגן בדוח הכספי ולכן אינם כלולים במבחני הרגישות המתוארים בסעיף הקודם. ראה סכום נכסים אלה להלן.
תוספת המילה "ישיר" מבליטה את העובדה ששינוי הריבית יכול להשפיע גם על סוגי נכסים אחרים אבל לא באופן ישיר, כדוגמת השפעת שינוי הריבית על שערי המניות.

	ליום 31 בדצמבר, 2012		
	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	סך הכל
	אלפי ש"ח		
נכסים עם סיכון ריבית ישיר:			
נכסי חוב סחירים	4,318,561	4,408,305	8,726,866
נכסי חוב שאינם סחירים:			
אג"ח ח"ץ ופקדונות חשכ"ל	6,406,946	175,594	6,582,540
אחר	3,733,442	3,291,151	7,024,593
השקעות פיננסיות אחרות	91,412	121,346	212,758
מזומנים ושווי מזומנים	395,690	619,096	1,014,786
נכסי ביטוח משנה	1,558,467	-	1,558,467
סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר	16,504,518	8,615,492	25,120,010
נכסים ללא סיכון ריבית ישיר *)	4,537,859	5,157,090	9,694,949
סך הכל נכסים	21,042,377	13,772,582	34,814,959
התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר:			
התחייבויות פיננסיות	1,782,450	23,635	1,806,085
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	15,068,401	13,720,390	28,788,791
אחרים	386,740	-	386,740
סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר	17,237,591	13,744,025	30,981,616
התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר **)	1,038,280	168,204	1,206,484
הון	2,626,859	-	2,626,859
סך הכל הון והתחייבויות	20,902,730	13,912,229	34,814,959
סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות	139,647	(139,647)	-

*) נכסים ללא סיכון ריבית ישיר כוללים: מניות, רכוש קבוע, מקרקעין להשכרה, הוצאות רכישה נדחות, רכוש אחר וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים שמשך החיים הממוצע (מח"מ) שלהם עד חצי שנה ולפיכך סיכון הריבית נמוך יחסית (חייבים ויתרות חובה, פרמיות לגבייה, ויתרות שוטפות).

**) ההתחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר כוללות התחייבות בגין מיסים נדחים, יתרות חו"ז למיניהן, וכו'.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ד. סיכון ריבית ישיר (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2011		
	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	סך הכל
	אלפי ש"ח		
נכסים עם סיכון ריבית ישיר:			
נכסי חוב סחירים	4,154,821	4,001,963	8,156,784
נכסי חוב שאינם סחירים:			
אג"ח ח"ץ ופקדונות חשכ"ל	6,300,858	168,466	6,469,324
אחר	3,457,352	2,914,462	6,371,814
השקעות פיננסיות אחרות	212,147	157,862	370,009
מזומנים ושווי מזומנים	301,594	535,315	836,909
נכסי ביטוח משנה	1,371,510	-	1,371,510
סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר	15,798,282	7,778,068	23,576,350
נכסים ללא סיכון ריבית ישיר *)	4,058,450	4,346,684	8,405,134
סך הכל נכסים	19,856,732	12,124,752	31,981,484
התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר:			
התחייבויות פיננסיות	1,983,345	79,775	2,063,120
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	14,401,448	11,790,264	26,191,712
אחרים	381,588	-	381,588
סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר	16,766,381	11,870,039	28,636,420
התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר **)	1,002,578	133,844	1,136,422
הון	2,208,642	-	2,208,642
סך הכל הון והתחייבויות	19,977,601	12,003,883	31,981,484
סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות	(120,869)	120,869	-

*) נכסים ללא סיכון ריבית ישיר כוללים: מניות, רכוש קבוע, מקרקעין להשכרה, הוצאות רכישה נדחות, רכוש אחר וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים שמשך החיים הממוצע (מח"מ) שלהם עד חצי שנה ולפיכך סיכון הריבית נמוך יחסית (חייבים ויתרות חובה, פרמיות לגבייה, ויתרות שוטפות).

**)ההתחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר כוללות התחייבויות בגין מיסים נדחים, יתרות חו"ז למיניהן, וכו'.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ד. סיכון ריבית ישיר (המשך)

הערות:

ביטוח חיים שאינו תלוי תשואה- עיקרו של תיק ביטוח החיים הינו בגין פוליסות מבטיחות תשואה המגובות בעיקרן באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי בנק ישראל לכל אורך תקופת הפוליסה. לפיכך קיים לחברה כיסוי פיננסי חופף על עיקר ההתחייבויות מבחינת ריבית והצמדה למשך חיי הפוליסות. ליום 31 בדצמבר, 2012 כיסו אגרות החוב המיועדות כ- 62% מכלל ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח חיים בתוכניות אלו (ללא שינוי משנה קודמת).
בגין יתר השקעות החברה במסגרת עסקי ביטוח חיים קיימת חשיפה לשערי הריבית שישררו בעת מיחזור ההשקעות אשר משך החיים שלהן עשוי להיות נמוך מאורך החיים הממוצע של ההתחייבויות הביטוחיות.
בגין מוצרים אלה וכן בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אי-כושר עבודה, מבוסס חישוב ההתחייבות הביטוחית על שיעור הריבית התעריפית שבפוליסה (ראה פירוט בסעיף 5 (ב) (4)).
בגין מוצרים במסגרת עסקי ביטוח כללי, מבוסס חישוב ההתחייבויות הביטוחיות על תזרים תביעות עתידי ריאלי בלתי מהוון ולכן ערכם המאזני אינו מושפע משינויים בריבית מעבר לאינפלציה.
חלק מההתחייבויות בגין חוזי השקעה כולל התחייבויות בגין מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה המגובות ברובן בפיקדונות חשכ"ל המונפקות על ידי החשב הכללי, לפיכך קיים לחברה כיסוי פיננסי חופף על עיקר ההתחייבויות מבחינת ריבית והצמדה. ליום 31 בדצמבר 2012, כיסו פיקדונות החשכ"ל כ- 87.1% (ליום 31 בדצמבר, 2011 כ- 87.2%) מכלל ההתחייבויות במסלולי קופות גמל אלה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה

	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו *)	פריטים לא פיננסים ואחרים	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ
	אלפי ש"ח					
נכסים בלתי מוחשיים	-	-	-	1,172,375	-	1,172,375
נכסי מסים נדחים	-	-	-	822	-	822
הוצאות רכישה נדחות	-	-	-	1,048,108	6,389	1,054,497
רכוש קבוע	-	-	-	420,684	-	420,684
השקעות בחברות כלולות	-	-	187,079	-	-	187,079
נדל"ן להשקעה	-	-	-	194,797	-	194,797
נכסי ביטוח משנה	419,378	953,762	185,327	-	-	1,558,467
נכסי מסים שוטפים	-	150,091	-	-	-	150,091
חייבים ויתרות חובה	39,854	5,825	19,089	32,496	11,738	109,002
פרמיות לגבייה	-	487,981	25,368	-	59,713	573,062
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	13,075,646	13,075,646
השקעות פיננסיות אחרות:						
נכסי חוב סחירים	828,458	3,180,008	310,095	-	-	4,318,561
נכסי חוב שאינם סחירים	390,338	9,394,274	355,776	-	-	10,140,388
מניות **)	192,308	-	73,597	-	-	265,905
אחרות	119,694	192,738	266,365	-	-	578,797
סך כל השקעות פיננסיות אחרות	1,530,798	12,767,020	1,005,833	-	-	15,303,651
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	619,096	619,096
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	349,976	-	45,714	-	-	395,690
סך כל הנכסים	2,340,006	14,364,679	1,468,410	2,869,282	13,772,582	34,814,959

*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

**) המטבע הרלוונטי לצורך החשיפה של מניות נקבע בהתאם למטבע הרשום.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2012					
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו *)	פריטים לא פיננסים ואחרים	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ
	אלפי ש"ח					
סך הכל ההון	-	-	-	2,626,859	-	2,626,859
התחייבויות						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	1,402,632	13,399,934	265,835	-	-	15,068,401
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	-	-	-	-	13,720,390	13,720,390
התחייבויות בגין מסים נדחים	-	-	-	134,908	-	134,908
התחייבויות בשל הטבות לעובדים	142,540	-	-	-	-	142,540
התחייבויות בגין מסים שוטפים	-	8,016	-	-	-	8,016
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות	-	-	8,572	-	-	8,572
זכאים ויתרות זכות	699,062	287,322	121,648	22,952	168,204	1,299,188
התחייבויות פיננסיות	21,875	1,751,843	8,732	-	23,635	1,806,085
סך כל ההתחייבויות	2,266,109	15,447,115	404,787	157,860	13,912,229	32,188,100
סך כל ההון וההתחייבויות	2,266,109	15,447,115	404,787	2,784,719	13,912,229	34,814,959
סך הכל חשיפה מאזנית	73,897	(1,082,436)	1,063,623	84,563	(139,647)	-
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	388,359	57,801	(446,160)	-	-	-
סך הכל חשיפה	462,256	(1,024,635)	617,463	84,563	(139,647)	-

*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2011				
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו *)	פריטים לא פיננסים ואחרים	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ
	אלפי ש"ח					
נכסים בלתי מוחשיים	-	-	-	1,159,440	-	1,159,440
נכסי מסים נדחים	-	-	-	8,274	-	8,274
הוצאות רכישה נדחות	-	-	-	931,255	8,457	939,712
רכוש קבוע	-	-	-	365,207	-	365,207
השקעות בחברות כלולות	-	-	120,613	-	-	120,613
נדל"ן להשקעה	-	-	-	187,610	-	187,610
נכסי ביטוח משנה	389,723	792,392	189,395	-	-	1,371,510
נכסי מסים שוטפים	-	108,611	-	-	-	108,611
חייבים ויתרות חובה	18,999	14,446	38,473	31,904	47,392	151,214
פרמיות לגבייה	-	460,290	19,965	-	67,347	547,602
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	11,466,241	11,466,241
השקעות פיננסיות אחרות:						
נכסי חוב סחירים	656,385	3,058,029	440,407	-	-	4,154,821
נכסי חוב שאינם סחירים	351,701	9,049,419	357,090	-	-	9,758,210
מניות **)	217,301	-	63,791	-	-	281,092
אחרות	128,395	187,847	208,176	-	-	524,418
סך כל השקעות פיננסיות אחרות	1,353,782	12,295,295	1,069,464	-	-	14,718,541
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	535,315	535,315
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	252,036	-	49,558	-	-	301,594
סך כל הנכסים	2,014,540	13,671,034	1,487,468	2,683,690	12,124,752	31,981,484

*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

**) המטבע הרלוונטי לצורך החשיפה של מניות נקבע בהתאם למטבע הרשום.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2011				
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו *)	פריטים לא פיננסים ואחרים	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ
	אלפי ש"ח					
סך כל ההון	-	-	-	2,208,642	-	2,208,642
התחייבויות						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	1,451,354	12,690,170	259,924	-	-	14,401,448
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	-	-	-	-	11,790,264	11,790,264
התחייבויות בגין מסים נדחים	-	-	-	117,788	-	117,788
התחייבויות בשל הטבות לעובדים	130,909	-	-	-	-	130,909
התחייבויות בגין מסים שוטפים	-	6,821	-	-	-	6,821
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות	-	-	5,167	-	-	5,167
זכאים ויתרות זכות	652,168	334,306	120,770	16,237	133,844	1,257,325
התחייבויות פיננסיות	33,748	1,918,164	31,433	-	79,775	2,063,120
סך כל ההתחייבויות	2,268,179	14,949,461	417,294	134,025	12,003,883	29,772,842
סך כל ההון וההתחייבויות	2,268,179	14,949,461	417,294	2,342,667	12,003,883	31,981,484
סך הכל חשיפה מאזנית	(253,639)	(1,278,427)	1,070,174	341,023	120,869	-
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	474,974	56,711	(531,685)	-	-	-
סך הכל חשיפה	221,335	(1,221,716)	538,489	341,023	120,869	-

*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ו. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות במכשירים הוניים

	ליום 31 בדצמבר, 2012					
	נסחרות במדד ת"א 100	נסחרות במדד מניות היתר	לא סחיר	נסחר בחו"ל	סה"כ	%
	אלפי ש"ח					
ענף משק						
תעשיה	32,323	3,520	-	9,742	45,585	17.14%
נדל"ן ובינוי	22,000	12,178	8,311	5,166	47,655	17.92%
מסחר ושירותים	9,807	16,460	2,879	574	29,720	11.18%
השקעה ואחזקות	14,599	2,826	-	-	17,425	6.55%
טכנולוגיה	13,327	612	815	9,547	24,301	9.14%
בנקים	34,388	280	-	30,524	65,192	24.52%
ביטוח	9,003	-	-	3,162	12,165	4.58%
ביומד	1,744	210	3,733	2,064	7,751	2.91%
חיפושי נפט וגז	14,717	1,394	-	-	16,111	6.06%
סה"כ	151,908	37,480	15,738	60,779	265,905	100.00%

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ו. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות במכשירים הוניים (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2011					
	נסחרות במדד ת"א 100	נסחרות במדד מניות היתר	לא סחיר	נסחר בחו"ל	סה"כ	%
	אלפי ש"ח					
ענף משק						
תעשיה	36,480	3,830	58	14,367	54,735	19.47%
נדל"ן ובינוי	22,290	8,774	6,592	3,624	41,280	14.69%
מסחר ושירותים	25,519	16,477	3,168	2,575	47,739	16.99%
השקעה ואחזקות	17,509	4,676	-	-	22,185	7.89%
טכנולוגיה	11,534	893	805	9,795	23,027	8.19%
בנקים	45,134	245	-	21,434	66,813	23.77%
ביטוח	7,279	-	-	1,545	8,824	3.14%
ביומד	754	447	-	2,995	4,196	1.49%
חיפושי נפט וגז	10,954	1,339	-	-	12,293	4.37%
סה"כ	177,453	36,681	10,623	56,335	281,092	100.00%

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות

א. סיכוני נזילות

סיכון נזילות הינו הסיכון שהקבוצה תידרש לממש את נכסיה במחיר נחות על מנת לעמוד בהתחייבויותיה.

הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי הוודאות לגבי המועד בו תידרש הקבוצה לשלם תביעות והטבות אחרות למבוטחים ביחס להיקף הכספים שיהיו זמינים לכך באותו מועד.

יצוין כי צורך אפשרי לגיוס מקורות באופן בלתי צפוי ובזמן קצר - כתוצאה מהתממשותו של אירוע קטסטרופה בביטוח כללי או אירוע אשר יפגע בו זמנית גם בביטוח חיים ואשר יגרום לעלייה חדה, בלתי צפויה, בתביעות - עלול לחייב מימוש נכסים משמעותי באופן מהיר ומכירתם במחירים שלא בהכרח ישקפו את שווי השוק שלהם. בפרט, הקבוצה עלולה להדרש לשלם תביעות טרם קבלת ההשתתפות ממבטח המשנה.

בחלק ניכר מהתחייבויותיה הביטוחיות במגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, הסיכון מושת על המבוטחים או שהסיכון נמוך וזאת בשל אופיים של חוזי הביטוח כמתואר להלן:

- **חוזים תלויי תשואה, בביטוח חיים** - על פי תנאי החוזים זכאים בעליהם לקבל תשואה בהתאם לתוצאות ההשקעות בניכוי דמי ניהול . לפיכך ירידה בערך ההשקעות מכל סיבה שהיא תלווה במקביל בירידה זהה בגובה התחייבויות הקבוצה.
- **חוזים שאינם תלויי תשואה, בביטוח חיים** - על פי תנאי החוזים, זכאים בעליהם לקבל תשואה מובטחת. ההתחייבות בגין חוזים אלה ליום 31 בדצמבר, 2012 הינה בסך של 4,092 מיליוני ש"ח המהווה 22% מתיק ביטוח החיים. (שנה קודמת 3,992 מיליוני ש"ח המהווה 24% מתיק ביטוח החיים). חוזים אלו לפני שנת 1991 מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי מדינת ישראל. מנורה ביטוח זכאית לממש אג"ח אלו בעת שנדרש פדיון הפוליסות האמורות. וכן בעת תשלום קצבה המשולמת מתוך ערכי הפוליסות ולפי תנאי הפוליסות.
- **מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה** - על פי תנאי הקופה, זכאים העמיתים לקבל תשואה מוסכמת. ההתחייבות בגין מסלולים אלה ליום 31 בדצמבר, 2012 הינה בסך של 4,600 מיליוני ש"ח (שנה קודמת 4,512 מיליוני ש"ח). התחייבויות אלה מגובות בעיקרן בפיקדונות החשב הכללי. הקבוצה זכאית לממש פיקדונות אלו כאשר מתבצע פדיון כספים ע"י העמיתים.

סיכון הנזילות של הקבוצה נובע, אפוא, בעיקר מיתרת הנכסים שאינם אגרות חוב מיועדות או פיקדונות החשב הכללי ואינם כנגד חוזים תלויי תשואה. יתרת הנכסים הללו ליום 31 בדצמבר, 2012 הינה בסך 8.9 מיליארד ש"ח (שנה קודמת 8.4 מיליארד ש"ח).

מתוך יתרת הנכסים האמורה, ליום 31 בדצמבר, 2012 סך של כ- 4.9 מיליארד ש"ח הינם נכסים סחירים (ליום 31 בדצמבר, 2011 4.7 מיליארד ש"ח), הניתנים למימוש בזמן קצר יחסית, בהתאם לתנאי הנזילות של שוקי ההון.

על פי תקנות כללי ההשקעה, על חברת הביטוח להחזיק בנכסים נזילים, כפי שהוגדרו בתקנות כללי ההשקעה, בשיעור שלא יפחת מ-30% מההון הנדרש בניכוי ההון הנדרש בשל נכסים שעל החברה להעמיד בגינם הון עצמי נוסף על פי תקנות כללי השקעה. ליום 31 בדצמבר, 2012 ו- 2011, חברות הביטוח המאוחדות עמדו בדרישת התקנות.

ועדת השקעות דנה מדי רבעון בהתאמת הנכסים מול ההתחייבויות ומפקחת על קיומם של נכסים נזילים למימוש צרכי הנזילות של הקבוצה הנובעים מהפריסה הצפויה של התחייבויותיה.

ב. ניהול נכסים והתחייבויות

הקבוצה מנהלת את נכסי והתחייבויות חברות הביטוח בהתאם לדרישות חוק הפיקוח על תקנותיו.

הטבלאות להלן מרכזות את מועדי הפירעון המשוערים של סכומי ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות הבלתי מהוונות של הקבוצה. היות ומדובר בסכומים בלתי מהוונים הרי שאין התאמה בינם לבין יתרות ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות בדוח על המצב הכספי.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ב. ניהול נכסים והתחייבויות (המשך)

מועדי הפירעון המשוערים של ההתחייבויות בביטוח חיים ובריאות נכללו בטבלאות כדלקמן:

- כספי חסכון - מועדי פירעון חוזיים, דהיינו גיל הפרישה, ללא הנחות ביטולים, בהנחה שכל החיסכון יימשך כהוני ולא כקצבה.
- גמלאות בתשלום, אכ"ע בתשלום וסיעודי בתשלום - על בסיס אומדן אקטוארי.
- תביעות תלויות ואחר - נכללו תחת העמודה "ללא מועד פירעון מוגדר".

מועדי הפירעון המשוערים של ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי נכללו בטבלאות כדלקמן:

- התחייבויות ביטוחיות שהוערכו ע"י האקטואר - על בסיס אומדן אקטוארי.
- הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה - נפרסה על בסיס אומדן אקטוארי.
- עודף הכנסות על הוצאות (צבירה) ופרמיה בחסר בגין מוצרי בריאות - נכלל בעמודת "ללא מועד פירעון מוגדר".

מועדי הפירעון של התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה נכללו על בסיס מועדי הפירעון החוזיים. בחוזים בהם הצד שכנגד רשאי לבחור את עיתוי התשלום של סכום, ההתחייבות נכללת על בסיס המועד המוקדם ביותר שבו הקבוצה יכולה להידרש לשלם את ההתחייבות.

ג. ניתוח של מועדי פרעון של סכומי ההתחייבויות הפיננסיות והביטוחיות

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות (*)

	עד שנה	מעל שנה ועד 5 שנים	מעל 5 שנים ועד 10 שנים	מעל 10 שנים ועד 15 שנים	מעל 15 שנים	ללא מועד פירעון מוגדר	סה"כ
	אלפי ש"ח						
ליום 31 בדצמבר, 2012	823,191	1,537,735	1,386,394	1,112,497	954,688	1,328,527	7,143,032
ליום 31 בדצמבר, 2011	753,933	1,401,164	1,395,957	1,132,543	1,098,557	1,117,639	6,899,793

*) לא כולל חוזים תלויי תשואה.

התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי

	עד שנה	מעל שנה ועד 3 שנים	מעל 3 שנים ועד 5 שנים	מעל 5 שנים	ללא מועד פרעון מוגדר	סה"כ
	אלפי ש"ח					
ליום 31 בדצמבר, 2012	1,837,868	1,112,897	657,297	634,043	484,083	4,726,188
ליום 31 בדצמבר, 2011	1,749,186	1,088,778	614,715	586,347	465,329	4,504,355

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ג. ניתוח של מועדי פרעון של סכומי ההתחייבויות הפיננסיות והביטוחיות (המשך)

התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה

	עד שנה	מעל שנה ועד 5 שנים	מעל 5 שנים ועד 10 שנים	מעל 10 שנים ועד 15 שנים	מעל 15 שנים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
ליום 31 בדצמבר, 2012						
התחייבויות פיננסיות **)	294,044	950,391	907,816	-	-	2,152,251
התחייבויות בגין חוזי השקעה *)	4,606,214	-	-	-	-	4,606,214
התחייבויות בגין חוזי השקעה תלויי תשואה *)	1,345,360	-	-	-	-	1,345,360
ליום 31 בדצמבר, 2011						
התחייבויות פיננסיות **)	291,796	972,685	1,048,127	98,741	-	2,411,349
התחייבויות בגין חוזי השקעה *)	4,517,516	-	-	-	-	4,517,516
התחייבויות בגין חוזי השקעה תלויי תשואה *)	1,177,361	-	-	-	-	1,177,361

*) ההתחייבויות סווגו כעומדות לפרעון עד שנה למרות שמועדי פרעונן בפועל עשויים להיות בשנים מאוחרות יותר.

**) במקרים שבהן יש אופציה לפרעון מוקדם, הונח כי ההתחייבות תשולם במועד המוקדם ביותר.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ד. ניתוח מועדי מימוש חזויים

ליום 31 בדצמבר, 2012

	עד שנה	משנה עד שנתיים	משנתיים עד 3 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מעל 5 שנים	חברת ביטוח מאוחדת	סה"כ
	אלפי ש"ח							
נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:								
נכסי חוב סחירים	53,406	36,657	57,569	67,444	46,430	139,045	304,873	705,424
מניות	7,115	14,233	-	-	-	-	16,048	37,396
אחרות	36,296	38,648	983	25,839	-	27,187	104,398	233,351
נכסים פיננסיים זמינים למכירה:								
נכסי חוב סחירים	9,226	9,059	7,504	4,913	4,324	1,367	3,576,744	3,613,137
מניות	-	-	-	-	-	-	228,509	228,509
אחרות	-	-	-	-	-	-	345,446	345,446
הלוואות וחייבים:								
נכסי חוב שאינם סחירים	388,265	367,506	360,439	384,902	402,927	2,735,603	5,500,746	10,140,388
	494,308	466,103	426,495	483,098	453,681	2,903,202	10,076,764	15,303,651

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ד. ניתוח מועדי מימוש חזויים (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2011

	עד שנה	משנה עד שנתיים	משנתיים עד 3 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מעל 5 שנים	חברת ביטוח מאוחדת	סה"כ
	אלפי ש"ח							
נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:								
נכסי חוב סחירים	111,005	46,357	49,108	51,722	27,627	144,125	530,054	959,998
מניות	6,307	12,615	-	-	-	-	22,462	41,384
אחרות	33,861	25,919	836	525	28,845	42,379	205,012	337,377
נכסים פיננסיים זמינים למכירה:								
נכסי חוב סחירים	12,708	8,445	8,445	6,863	4,070	4,833	3,149,459	3,194,823
מניות	-	-	-	-	-	-	239,708	239,708
אחרות	-	-	-	-	-	-	187,041	187,041
הלוואות וחייבים:								
נכסי חוב שאינם סחירים	407,092	378,716	423,133	408,233	399,848	2,492,436	5,248,752	9,758,210
	570,973	472,052	481,522	467,343	460,390	2,683,773	9,582,488	14,718,541

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי

א. חלוקת נכסי חוב על פי מיקומם

	ליום 31 בדצמבר, 2012		
	סחירים *)	שאינם סחירים	סה"כ
		אלפי ש"ח	
בארץ	4,018,867	9,887,131	13,905,998
בחו"ל	299,694	253,257	552,951
סך הכל נכסי חוב	4,318,561	10,140,388	14,458,949

	ליום 31 בדצמבר, 2011		
	סחירים *)	שאינם סחירים	סה"כ
		אלפי ש"ח	
בארץ	3,767,162	9,506,858	13,274,020
בחו"ל	387,659	251,352	639,011
סך הכל נכסי חוב	4,154,821	9,758,210	13,913,031

*) נכסי חוב סחירים מסווגים בעיקר לקטגורית זמינים למכירה ונמדדים בשווי הוגן.
ראה גם פירוט הנכסים בחלוקה לדירוגים להלן.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדרוגים

1. נכסי חוב

	דירוג מקומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בארץ					
נכסי חוב סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	2,132,266	-	-	-	2,132,266
אגרות חוב קונצרניות	611,708	1,090,666	55,796	128,431	1,886,601
סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ	2,743,974	1,090,666	55,796	128,431	4,018,867
נכסי חוב שאינם סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	6,406,946	-	-	-	6,406,946
אגרות חוב קונצרניות	849,544	402,321	3,242	8,498	1,263,605
פיקדונות בבנקים פיננסיים ובמוסדות פיננסים	1,117,842	69,799	-	-	1,187,641
נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:					
משכנתאות	39,450	100,470	592	2,180	142,692
הלוואות על פוליסות	27,009	115	471	7,790	35,385
הלוואות בשעבוד נדל"ן	27,184	37,927	-	-	65,111
בטחונות אחרים	285,020	369,466	1,721	48,999	705,206
לא מובטחים	5,935	54,908	1,241	18,461	80,545
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ	8,758,930	1,035,006	7,267	85,928	9,887,131
סך הכל נכסי חוב בארץ	11,502,904	2,125,672	63,063	214,359	13,905,998
מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי **)	201,434	371,096	4,025	-	576,555

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדרוגים (המשך)

1. נכסי חוב (המשך)

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בחו"ל					
נכסי חוב סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	22,411	-	-	-	22,411
אגרות חוב קונצרניות	23,768	208,377	45,138	-	277,283
סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל	46,179	208,377	45,138	-	299,694
נכסי חוב שאינם סחירים					
בטחונות אחרים	-	45,470	-	207,787	253,257
סך הכל נכסי חוב בחו"ל	46,179	253,847	45,138	207,787	552,951
מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי **)	-	45,470	-	-	45,470

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ידורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדרוגים (המשך)

1. נכסי חוב (המשך)

	דירוג מקומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2011				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בארץ					
נכסי חוב סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	2,117,206	-	-	-	2,117,206
אגרות חוב קונצרניות	618,324	862,662	30,637	138,333	1,649,956
סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ	2,735,530	862,662	30,637	138,333	3,767,162
נכסי חוב שאינם סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	6,300,858	-	-	-	6,300,858
אגרות חוב קונצרניות	794,286	327,472	31,657	46	1,153,461
פיקדונות בבנקים פיננסיים ובמוסדות פיננסים	1,050,133	124,747	306	2,260	1,177,446
נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:					
משכנתאות	34,110	121,515	2,142	1,705	159,472
הלוואות על פוליסות	31,705	1,638	-	19,594	52,937
הלוואות בשעבוד נדל"ן	27,482	-	-	-	27,482
בטחונות אחרים	303,984	241,914	12,224	18,396	576,518
לא מובטחים	5,062	17,233	1,828	34,561	58,684
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ	8,547,620	834,519	48,157	76,562	9,506,858
סך הכל נכסי חוב בארץ	11,283,150	1,697,181	78,794	214,895	13,274,020
מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי **)	225,982	326,907	43,641	-	596,530

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ידורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדרוגים (המשך)

1. נכסי חוב (המשך)

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2011				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בחו"ל					
נכסי חוב סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	1,264	-	-	-	1,264
אגרות חוב קונצרניות	123,465	225,095	36,419	1,416	386,395
סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל	124,729	225,095	36,419	1,416	387,659
נכסי חוב שאינם סחירים					
בטחונות אחרים	-	45,539	-	205,813	251,352
סך הכל נכסי חוב בחו"ל	124,729	270,634	36,419	207,229	639,011
מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי **)	-	45,539	-	-	45,539

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ידורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדרוגים (המשך)

2. סיכוני אשראי בגין נכסים אחרים (בארץ)

	דירוג מקומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
חייבים ויתרות חובה, למעט יתרות מבטחי משנה **)	-	-	-	77,190	77,190
נכסי מסים נדחים	822	-	-	-	822
השקעות פיננסיות אחרות	25,026	1,673	28,793	432	55,924
מזומנים ושווי מזומנים	395,690	-	-	-	395,690
סה"כ	421,538	1,673	28,793	77,622	529,626

	דירוג מקומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2011				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
חייבים ויתרות חובה, למעט יתרות מבטחי משנה **)	-	-	-	123,099	123,099
נכסי מסים נדחים	8,274	-	-	-	8,274
השקעות פיננסיות אחרות	136,412	1,387	35,776	-	173,575
מזומנים ושווי מזומנים	301,594	-	-	-	301,594
סה"כ חשיפת אשראי לנכסים אחרים	446,280	1,387	35,776	123,099	606,542

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

**) ראה פירוט מבטחי משנה בסעיף 11 להלן.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)

2. סיכוני אשראי בגין נכסים אחרים (בחו"ל)

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
השקעות פיננסיות אחרות	34,498	-	-	6	34,504

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2011				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
השקעות פיננסיות אחרות	29,927	-	16	8,186	38,129

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ג. מידע נוסף בדבר סיכוני אשראי

1) הקבוצה מבצעת דרוג אשראי לנכסי חוב לא סחירים שאינם מדורגים על ידי חברות דירוג חיצוניות ע"פ מודל שגובש ואושר ע"י הדירקטוריונים השונים בקבוצה וע"י המפקח בחודש דצמבר 2012. מודל זה משמש את מנורה ביטוח ואת יתר הגופים המוסדיים בקבוצה. הקבוצה ביצעה תיקוף למודל אל מול דרוגים שבוצעו על ידי חברות דירוג חיצוניות. בדיקות אלו הראו מתאם טוב של הדרוג הפנימי לחיצוני.
2) קיים שוני בסולמות דרוג בין נכסי חוב בארץ לבין נכסי חוב בחו"ל. בדוח כספי זה מדווחים הדירוגים המקומיים והדירוגים הבינלאומיים כפי שהם, ללא המרה לסולם אחיד. יצוין, כי בהתאם לחוזר שוק ההון 1-6-2008, בדבר פרסום סולם המרה בין סולם הדירוג הישראלי לסולם הדירוג הבינלאומי, הורה המפקח כי עד ליום 1 בינואר, 2009 על חברות הדירוג שקיבלו אישור מהממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון לפעול כחברה מדרגת בהתאם לחוזר שוק ההון 2004/1 לפרסם סולם המרה בין הדירוג המקומי לבין סולם הדירוג הבינלאומי.
3) מידע בדבר סיכוני אשראי בסעיף זה אינו כולל את הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה המוצגים בסעיף 6 להלן.
4) לעניין חשיפה למבטחי משנה ליום 31 בדצמבר, 2012 בסך 1,116 מיליון ש"ח (שנה קודמת 935 מיליוני ש"ח) ראה סעיף 4 ו' להלן.
5) לעניין יתרות פרמיה לגבייה ליום 31 בדצמבר, 2012 בסך 573 מיליון ש"ח (שנה קודמת 548 מיליוני ש"ח) ראה באור 11.

ד. גיול השקעות בנכסי חוב פיננסים לא סחירים:

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
נכסי חוב שערכם לא נפגם:		
ללא פיגור	10,088,646	9,647,275
בפיגור (*):		
מתחת ל- 90 ימים	13,870	11,463
בין 90 ל- 180 ימים	2,847	1,028
מעל 180 ימים	3,579	20,382
סך הכל נכסי חוב שערכם לא נפגם	10,108,942	9,680,148
נכסי חוב שערכם נפגם:		
נכסים שערכם נפגם, ברוטו	146,072	181,059
הפרשה להפסד	(114,626)	(102,997)
סך הכל נכסי חוב שערכם נפגם, נטו	31,446	78,062
סך הכל נכסי חוב לא סחירים	10,140,388	9,758,210

*) בעיקר הלוואות על פוליסות שכנגדן קיימים ערכי פידיון מלאים ו/או הלוואות משכנתא.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ה. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות בנכסי חוב פיננסים סחירים ושאינם סחירים

	ליום 31 בדצמבר, 2012		
	סיכון אשראי מאזני		סיכון חוץ מאזני
	אלפי ש"ח	% מסה"כ	אלפי ש"ח
ענף משק			
תעשיה	226,331	1.57	-
נדל"ן ובינוי	1,440,394	9.96	132,887
מסחר ושירותים	1,075,378	7.44	37,160
השקעה ואחזקות	470,944	3.26	-
טכנולוגיה	58,776	0.41	179,090
בנקים	2,035,231	14.08	-
ביטוח	188,408	1.30	-
חיפושי נפט וגז	104,816	0.72	-
אנשים פרטיים	297,048	2.05	-
	5,897,326	40.79	349,137
אג"ח מדינה / פקדונות חשכ"ל	8,561,623	59.21	-
סך הכל	14,458,949	100.00	349,137

	ליום 31 בדצמבר, 2011		
	סיכון אשראי מאזני		סיכון חוץ מאזני
	אלפי ש"ח	% מסה"כ	אלפי ש"ח
ענף משק			
תעשיה	221,268	1.59	-
נדל"ן ובינוי	1,110,251	7.98	299,591
מסחר ושירותים	1,037,530	7.46	41,447
השקעה ואחזקות	444,797	3.20	-
טכנולוגיה	117,900	0.85	182,002
בנקים	2,088,297	15.01	-
ביטוח	125,303	0.90	-
חיפושי נפט וגז	40,203	0.29	-
אנשים פרטיים	308,154	2.21	-
	5,493,703	39.49	523,040
אג"ח מדינה / פקדונות חשכ"ל	8,419,328	60.51	-
סך הכל	13,913,031	100.00	523,040

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ו. מידע בדבר סיכוני אשראי בביטוח משנה

1. תיאור אופן ניהול סיכוני אשראי הנובעים מהחשיפה למבטחי משנה

הקבוצה מבטחת חלק מעסקיה בביטוח משנה, שרובו נעשה באמצעות מבטחי משנה בחו"ל. עם זאת, ביטוח המשנה אינו משחרר את הקבוצה מחובתה כלפי מבוטחיה על פי פוליסות הביטוח.

הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי וודאות לגבי יכולת מבטחי המשנה לשלם את חלקם בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח (נכסי ביטוח המשנה) ואת חובותיהם בגין תביעות ששולמו.

הקבוצה חשופה לריכוז סיכון אשראי למבטח משנה בודד, עקב מבנה שוק ביטוח המשנה והכמות המוגבלת של מבטחי משנה בעלי דירוג מספק.

בהתאם להנחיית המפקח קובע דירקטוריון הקבוצה, אחת לשנה, מסגרות חשיפה מירביות למבטחי המשנה, עימם התקשרה ו/או תתקשר הקבוצה, המבוססות על דירוגם הבינלאומי. מסגרות החשיפה מנוהלות ברמת סוג חוזה ביטוח המשנה. כלומר לכל סוג חוזה נקבעת מגבלת חשיפה מקסימאלית למבטח משנה בודד ובנוסף נקבעת חשיפה מקסימאלית לקבוצות דירוג.

הקבוצה מבצעת מעקב שוטף אחר מצבו של מבטח המשנה בשוק העולמי, שינויים בדירוג האשראי שלו, וקיום התחייבויותיו הכספיות השוטפות.

כמו כן, חשיפות הקבוצה מפוזרות בין מבטחי משנה שונים, והעיקריות שבהן הינן למבטחי משנה המדורגים בדרוגים בינה"ל גבוהים.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ו. מידע בדבר סיכוני אשראי בביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה

ליום 31 בדצמבר, 2012:

קבוצת דירוג *)	סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2012	יתרות בחובה (זכות) נטו (ב)	נכסי ביטוח משנה: בביטוח חיים	בביטוח בריאות	בביטוח רכוש	ביטוח כללי: בביטוחי חבויות	פקדונות מבטחי משנה	סכום כתבי אשראי שנתקבלו ממבטחי משנה	סה"כ חשיפה (א)	חובות בפיגור: בין חצי שנה לשנה	מעל לשנה
	באלפי ש"ח										
AA ומעלה											
Swiss Reinsurance	433,284	(22,734)	67,487	175,194	149,053	241,797	223,572	452	386,773	-	-
MUNICH RE	41,862	(9,804)	32,153	146,885	5,160	30,340	38,846	-	165,888	-	-
אחרים	87,095	(11,364)	27,405	89,230	72,684	55,462	38,005	-	195,412	310	668
	562,241	(43,902)	127,045	411,309	226,897	327,599	300,423	452	748,073	310	668
A	266,333	(12,387)	2,041	10,756	64,000	237,487	65,544	-	336,353	444	1,524
BBB	15,698	(687)	-	-	11,995	1,645	5,525	-	7,428	-	-
נמוך מ-BBB- או לא מדורגות	42,451	3,072	541	-	22,721	14,430	10,767	-	23,853	88	209
סה"כ	886,723	(53,904)	129,627	422,065	425,613	581,161	382,259	452	1,115,707	842	2,401

*) כל קבוצת דירוג כוללת בתוכה את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ו. מידע בדבר סיכוני אשראי בביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2011:

קבוצת דירוג (*)	סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2011	יתרות בחובה (זכות) נטו (ב)	נכסי ביטוח משנה: ביטוח חיים	נכסי ביטוח משנה: ביטוח בריאות	נכסי ביטוח משנה: ביטוח כללי: ביטוח רכוש	נכסי ביטוח משנה: ביטוח כללי: ביטוח חבויות	פקדונות מבטחי משנה	סכום כתבי אשראי שנתקבלו ממבטחי משנה	סה"כ חשיפה (א)	חובות בפיגור: בין חצי שנה לשנה	חובות בפיגור: מעל לשנה
	באלפי ש"ח										
AA ומעלה											
Swiss Reinsurance	386,175	(23,654)	29,229	174,600	133,462	242,433	221,474	-	334,596	-	-
אחרים	161,267	(15,068)	82,157	112,272	106,721	101,222	81,197	-	306,107	328	67
	547,442	(38,722)	111,386	286,872	240,183	343,655	302,671	-	640,703	328	67
A	253,193	(9,281)	6,583	-	183,644	190,872	75,343	935	295,540	1,457	349
BBB	1,009	(264)	-	-	27	1,463	-	-	1,226	-	-
נמוך מ-BBB- או לא מדורגות	9,747	(5,701)	465	-	3,941	2,419	3,574	-	(2,450)	76	171
סה"כ	811,391	(53,968)	118,434	286,872	427,795	538,409	381,588	935	935,019	1,861	587

(*) כל קבוצת דירוג כוללת בתוכה את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ו. מידע בדבר סיכוני אשראי בביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה (המשך)

(א) סה"כ החשיפה למבטחי המשנה הינה: יתרות בחובה (זכות) נטו, נכסי ביטוח משנה, בניכוי פיקדונות וכתבי האשראי שנתקבלו ממבטחי המשנה כערבות להתחייבויותיהם ובתוספת (בניכוי) היתרות בחובה (בזכות) נטו.

(ב) בשנת 2012 בוצעה הפחתה בשל הפרשה לחובות מסופקים בסך 4,761 אלפי ש"ח (בשנה קודמת בוצעה הפחתה של 547 אלפי ש"ח).

(ג) היתרות אינן כוללות יתרות של חברות ביטוח בגין ביטוח משותף.

(ד) הדירוג של מבטחי המשנה נקבע על סמך דירוגים של חברות הדירוג S&P ו- AM Best.

(ה) סך-כל החשיפה של מבטחי המשנה לאירוע רעידת אדמה בשכיחות נזק של 1:500 שנה (שיעור נזק מירבי (MPL) 1.75%-2.60%) הינה 3,904 מיליוני ש"ח (לעומת 3,727 מיליוני ש"ח בשנה קודמת), מתוכה חלקו של מבטח המשנה המשמעותי ביותר הינו 840 מיליוני ש"ח, של חברת Swiss Reinsurance Co, המדורגת AA- (לעומת 538 מיליוני ש"ח בשנה קודמת).

(ו) בשנת 2012, לא קיימים מבטחי משנה נוספים על אלו אשר פורטו לעיל אשר החשיפה בגינם עולה על 10% מהחשיפה הכוללת של מבטחי משנה או שהפרמיה בגינם עולה על 10% מסך הפרמיות לביטוח משנה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים

א. תיאור סיכונים ביטוחיים העיקריים

סיכוני חיתום: הסיכון לשימוש בתמחיר שגוי כתוצאה מליקויים בתהליך החיתום ומהפער בין הסיכון שהוערך בעת התמחור וקביעת הפרמיה, לבין ההתרחשות בפועל, כך שהפרמיות הנגבות אינן מספיקות לכיסוי תביעות עתידיות והוצאות. הפערים עשויים לנבוע משינויים מקריים בתוצאות העסקיות ומשינויים בעלות התביעה הממוצעת ו/או בשכיחות התביעות כתוצאה מגורמים שונים.

הקבוצה מנהלת סיכון זה בעיקר על ידי: (א) הגבלתו של הסיכון באמצעות תהליכי חיתום המותאמים לכל סוג מוצר ביטוחי (ב) העברתו של הסיכון לצד שלישי באמצעות חוזי ביטוח משנה.

סיכוני רזרבה: הסיכון להערכה לא נכונה של התחייבויות הביטוחיות אשר עלולה לגרום לכך שהרזרבות האקטואריות אינן מספיקות לכיסוי ההתחייבויות והתביעות. המודלים האקטוארים על פיהם, בין היתר, מעריכה הקבוצה את התחייבויותיה הביטוחיות, מבוססים על כך שדפוס ההתנהגות בעבר מייצג את העתיד לקרות. חשיפת הקבוצה מורכבת מהסיכונים הבאים:

א) סיכון מודל - הסיכון לבחירת מודל שגוי לתמחור ו/או להערכת ההתחייבויות הביטוחיות.

ב) סיכון פרמטר - הסיכון לשימוש בפרמטרים שגויים וביניהם הסיכון שהסכום שישולם עבור סילוק ההתחייבויות הביטוחיות של הקבוצה, או שמועד סילוק ההתחייבויות הביטוחיות, יהיה שונה מזה הצפוי.

ג) סיכון התהליך - סיכון שגם אם המודלים והפרמטרים מתאימים, ייתכנו סטיות מקריות בפועל לעומת הערך הצפוי בשנה מסויימת.

הקבוצה מנהלת את שני הסיכונים הראשונים באמצעות עריכת סקירה מדוקדקת של דוחות האקטוארים ע"י ועדת המאזן שמטרתה היא הפחתת הסיכון של שימוש בהנחות או שיטות שגויות. בנוסף נערכות ביקורות של מבקר הפנים. הסיכון השלישי מנוהל על ידי מרכיב שמרנות בתהליך הערכת העתודות.

סיכון עיצוב המוצר: הסיכון שבתהליך עיצוב מוצרים חדשים או שינוי מוצרים קיימים, הקבוצה תיחשף לסיכונים שבתהליך העיצוב או השינוי לא נלקחו בחשבון.

הקבוצה מנהלת סיכון זה באמצעות קיום תהליך מוסדר של אפיון ופיתוח מוצר חדש, הכולל סקירה של הסיכונים ואופן הטיפול בהם וניסוח חוזה הביטוח באופן המשקף בצורה מדויקת את הסיכונים שהקבוצה מוכנה לקחת על עצמה מול המבוטח.

סיכון קטסטרופה: חשיפה לסיכון שאירוע בודד בעל השפעה רבה (קטסטרופה) כגון אסון טבע, מלחמה, טרור, יביא להצטברות נזקים בהיקף גבוה. אירועי הקטסטרופה המהותיים אליהם חשופה הקבוצה בארץ הם מלחמה ורעידת אדמה.

הקבוצה מנהלת את סיכון הקטסטרופה בביטוח חיים באמצעות העברתו למבטח משנה בחו"ל במסגרת חוזה Cat Cover אשר מכסה גם ריסק מוות, נכות מוחלטת ואובדן כושר עבודה כתוצאה מאירוע קטסטרופלי.

גודל ההפסד המרבי הצפוי בעסקי ביטוח כללי, כתוצאה מהחשיפה לנזק בודד גדול או הצטברות נזקים בגין אירוע רעידת אדמה בשכיחות נזק של 1:500 שנה (שיעור נזק מירבי (MPL) 1.75% - 2.60%), הוא כ- 3,998 מיליון ש"ח ברוטו וכ- 94 מיליון ש"ח בשייר עצמי (בשנה קודמת 3,822 מיליון ש"ח חשיפה ברוטו ו- 95 מיליון ש"ח בשייר עצמי).

הקבוצה מנהלת סיכון זה באמצעות העברתו למבטחי משנה בחו"ל במסגרת חוזים יחסיים ו- חוזה Cat Cover המחודשים מדי שנה ע"פ רמת ה- MPL הרצויה בהינתן היקף והרכב תיק הפוליסות המכסות סיכון זה. הקבוצה מבצעת הערכה מחדש של הסיכון מדי שנה ע"פ הרכב תיק הפוליסות בפועל.

לעניין נתונים בדבר מוצרי הביטוח השונים אשר בגינם נוצרת למבטח חשיפה לסיכונים הביטוחיים המתוארים לעיל - ראה פירוט ההתחייבויות הביטוחיות לפי סוגי סיכונים ביטוחיים בסעיפים ב' ו-ג' להלן.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם

א) תכנית ביטוח מסוג עדיף ומסוג מסלולי השקעה - במוצר זה קיים מרכיב חיסכון מזוהה. עבור פוליסות שהופקו לפני שנת 2004, הסיכונים הגלומים כוללים סיכונים פיננסיים והשפעתם על דמי הניהול שמנורה ביטוח גובה על פוליסות משתתפות ברווחים תלויות תשואה, כמו גם סיכונים ביטוחים כגון תמותה, תחלואה, קטסטרופה וסיכונים אחרים כתוצאה מכיסויים המצורפים לפוליסה (מוות, א.כ.ע., מחלות קשות וסיעודי). רכיב החיסכון ורכיב הריסק מושפעים מסיכון הוצאות וסיכון ביטולים.
עבור פוליסות לפני שנת 1991 שהינן מבטיחות תשואה, חלק מפוליסות אלו מגובות באגרת חוב ממשלתית מיועדות אבל לגבי החלק שלא מגובה, יש סיכון שהרווח ההשקעתי לא יספיק לכסות את הריבית שהובטחה.

ב) תכנית ביטוח מסוג מעורב - במוצר זה מרכיב החיסכון משולב במרכיב הביטוחי של סיכון המוות. במוצר זה גלומים אותם סיכונים המתוארים בפסקה (א) לעיל.

ג) תכנית המבטיחה קצבה מובטחת - הסיכונים הגלומים במוצר זה הם: סיכון אריכות חיים וסיכון הוצאות.

ד) תוכניות ביטוח חיים ובריאות אחרות - כוללות מוצרי סיכון טהור (אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי, מחלות קשות, נכויות וכו') נמכרות כפוליסות עצמאיות או שהן מצורפות לפוליסות אחרות. הסיכונים הגלומים בתוכניות אלו זהים לסיכונים המתוארים בפסקה (א) לעיל, ללא השפעה מהותית על דמי ניהול.

ה) תוכניות ביטוח הוצאות רפואיות - תכניות אלו כוללות בעיקר כיסויים של ניתוחים בארץ וגם השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל, בחירת מנתח פרטי בבתי חולים פרטיים, תרופות שאינן בסל וכיסויים אמבולטוריים נוספים כגון התייעצות עם רופא מומחה. הסיכונים העיקריים הגלומים במוצר זה הם גידול בהוצאות הרפואיות כתוצאה מהתקדמות טכנולוגיות, הכנסת שר"פ (שירות רפואי פרטי) לבתי החולים הציבוריים או שינוי בסל הבריאות הממלכתי והשב"נים (שירותי בריאות הניתנים מחוץ למסגרת סל הבריאות הממלכתי באמצעות קופות החולים תמורת תשלום נוסף).

ו) ביטוח דמי מחלה - כיסוי חבותו של המבוטח (המעסיק) כלפי עובדיו לתשלום ימי מחלה. חבות המעביד לתשלום כפופה להוראות הדין (חקיקה, תקנות, הסכמים קיבוצים וצווי הרחבה) לעניין זכויות עובדים.

סיכונים נוספים אשר גלומים במוצרים אלה באופן גנרי (משותף לכולם) הם: שינויים בכללי חיתום אשר עלולים להביא לאי התאמה בין פרופיל הסיכון לבין התעריף, שינויים באקלים שיפוטי אשר עלולים להביא לעלייה בלתי צפויה בתדירות של תביעות או בעלות של תביעה ממוצעת, שינויים רגולטורים, סיכון מודל אשר מתייחס לשימוש במודל לא מתאים לתמחור או לחישוב רזרבה או שימוש בפרמטרים לא נכונים וסיכון ריכוז החשיפה.

2. אופן מדידת הסיכון הביטוחי

הקבוצה מודדת את הסיכונים הביטוחיים לשתי מטרות עיקריות:

(1) תמחור המוצרים הביטוחיים.

(2) חישוב תרומת הסיכון הביטוחי לחישוב ההון הכולל הנדרש.

מדידת הסיכונים לכל מוצר נעשית ע"י האקטואר אשר מנתח את התביעות (ע"פ נתונים שהצטברו בקבוצה ובהסתמך על מידע שמתקבל ממבטח המשנה או ממקורות רלוונטיים אחרים), מעריך את צפי התביעות ויתר העלויות כגון הוצאות ועמלות וגוזר את התעריף המתאים למוצר ולאוכלוסיות השונות של המבוטחים הפוטנציאליים.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

2. אופן מדידת הסיכון הביטוחי (המשך)

מדידת הסיכון הכולל (לכל הפוליסות יחד) נעשית ע"פ מודל סטנדרטי למוצרי ביטוח בישראל. המודל מבוסס על ביצוע שינויים בגורמי הסיכון המשפיעים על ערכם ההוגן (ע"פ הערכה מיטבית) של ההתחייבויות הביטוחיות. לדוגמא, שינוי קיצוני בשיעורי התמותה שהונחו או שינוי פתאומי בשיעורי הביטולים שהונחו לצורך חישוב ההתחייבויות הביטוחיות. כמו כן, המודל מניח השפעה של אירוע קיצון (קטסטרופה) על גובה התחייבויות לפי פרמטרים שנקבעו מראש (גידול בתמותה ובתחלואה). יצוין, כי מדידת הסיכון מתחשבת בכך שלא כל הסיכונים מתממשים בו זמנית ולכן קיימות קורלציות בין הסיכונים השונים אשר מקטינות את הסיכון הכולל.

3. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

(1) תוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה":
בתוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה" קיים מרכיב חיסכון מזוהה. העתודה הבסיסית והעיקרית היא בגובה החיסכון שנצבר בתוספת תשואה בהתאם לתנאי הפוליסה כדלקמן:
- קרן צמודה לתשואת תיק השקעות (חוזים תלויי תשואה).
- קרן צמודה למדד בתוספת ריבית קבועה מובטחת או מזוכה בתשואה מובטחת כנגד נכסים מותאמים (חוזים מבטיחי תשואה).
בחלק לא מהותי של המקרים יש הבטחה למתן הטבה לפוליסות מעל ותק מסוים לפי תנאי הפוליסה. רוב פוליסות אלו כוללות גם התחייבויות בגין קצבאות כמתואר בסעיף (4) להלן.
בגין מרכיבים ביטוחיים המצורפים לפוליסות אלו (אי כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי וכו') מחושבת התחייבות ביטוחית בנפרד כאמור להלן.

(2) תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה ("מסורתי"):
תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה משלבות מרכיב של סכום חסכון במקרה שהמבוטח נשאר בחיים בתום תקופת התוכנית עם מרכיב ביטוחי של סיכון מוות במשך תקופת התוכנית. בגין מוצרים אלה מחושבת התחייבות ביטוחית לכל כיסוי כהיוון של תזרים המזומנים בגין התביעות הצפויות, כולל תשלום בתום התקופה, בניכוי הפרמיות העתידיות הצפויות. חישוב זה מבוסס על ההנחות לפיהן תומחרו המוצרים ו/או על הנחות שהופקו מניסיון התביעות, כולל שיעורי הריבית (להלן - ריבית תעריפית), לוח התמותה או התחלואה. החישוב נעשה בשיטה הידועה בשם "Net Premium Reserve", אשר אינה כוללת בזרם התקבולים הצפוי את המרכיב שהועמס בתעריף הפרמיות לכיסוי העמלות וההוצאות, ומנגד אינה מנכה את ההוצאות והעמלות הצפויות. בגין מוצרים מסורתיים תלויי תשואה מחושבת העתודה בהתאם לתשואה שהושגה בפועל בניכוי דמי ניהול.

(3) התחייבויות לקצבאות בתשלום מחושבות בהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה עדכניים אשר פורסמו על-ידי אקטואר האוצר בחוזר המפקח.

לעניין עדכון לוחות התמותה שעל פיהן מחושבות העתודות ראה סעיף 5 ב.5. להלן.

(4) התחייבויות בגין קצבאות המשולמות לכל החיים בגין פוליסות בתוקף (משולמות ומסולקות) שטרם הגיעו לשלב מימוש הגמלא או הגיעו לגיל פרישה וטרם התחיל התשלום בפועל, מחושבות בהתאם לחוזרי המפקח ולהסתברות למשיכת הגמלא ובהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה עדכניים. בעת עדכון לוחות התמותה נעשית הגדלה הדרגתית של ההתחייבויות לגמלא בהתחשב ברווחים הצפויים מהפוליסות עד הגיע המבוטחים למועד הפרישה. ככל שמקדמי הקצבה המובטחים בפוליסות טובים יותר למבוטח, ההגדלה הנדרשת גבוהה יותר.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

3. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

(4) (המשך)

ההגדלה ההדרגתית נעשית ע"י שימוש בפקטור היוון K, המייצג את שיעור ההכנסות העתידיות הצפויות מדמי ניהול או ממרווח פיננסי, הנובעים מההשקעות המוחזקות כנגד עתודות הביטוח בשל הפוליסה או מתשלומי פרמיה עבור הפוליסה. חברת הביטוח קובעת מעת לעת, לפי שיקול דעתו המקצועי של אקטואר החברה, את ערך ה K, על בסיס הנחות פיננסיות שמרניות, באופן שיובטח כי דמי הניהול או המרווח הפיננסי הנובעים מההשקעות המוחזקות כנגד העתודה בשל הפוליסה ותשלומי הפרמיה עבור הפוליסה, יספיקו לכיסוי ההוצאות, לרבות ההשלמה לקצבה עד למועד הפרישה.
ערך ה K שיבחר יהיה זה שיביא לפריסה נאותה של העתודה לקצבה כאמור.
שיעור המבוטחים הצפויים לממש את זכאותם לקצבה, נקבע על פי מחקרים שעורכת מנורה ביטוח מעת לעת. שיעורי המימוש מותאמים לתוכניות הביטוח וסוגי החיסכון השונים.

(5) בחודש נובמבר 2012 פורסם חוזר "מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים". על-פי החוזר נקבע, בין היתר, כי החל ביום 1 בינואר, 2013, חברת ביטוח לא תשווק תכנית ביטוח החיים משולבת בחיסכון הכוללת מקדמי קצבה מובטחים, למעט: 1. מי שמלאו לו לפחות 60 שנה במועד המכירה 2. מי שיש לו חוזה ביטוח חיים הכולל מקדמי קצבה מובטחים ומבקש לבטלו כליל ולנייד את הכספים לחוזה ביטוח חדש עם מקדמי קצבה מובטחים והכל בכפוף לכללים נוספים שנקבעו לעניין זה בחוזר שפורסם.

(6) תוכניות ביטוח חיים אחרות כוללות מוצרי סיכון טהור (אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי, מחלות קשות, נכויות וכו') הנמכרות כפוליסות עצמאיות או שהן מצורפות לפוליסות עם תוכנית יסודית מסוג "עדיף", "מסלולי השקעה" "מסורתי" או סיכון טהור. בגין תוכניות אלו מחושבת התחייבות אקטוארית.
באובדן כושר עבודה וסיעודי עם פרמיה קבועה החישוב נעשה על בסיס Net Premium Reserve. באובדן כושר עבודה השיטה לוקחת בחשבון שיעורי ביטולים שמרניים ואילו בסיעודי נלקח בחשבון ללא ביטולים, ושניהם על בסיס הנחה מעודכנת לניסיון תביעות צפויות.

(7) בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי, בביטוח אובדן כושר עבודה ורצף הכנסה, מחושבת התחייבות ביטוחית בהתאם למשך תקופת התשלום הצפויה.

(8) ההתחייבות הביטוחית בגין ביטוח קבוצתי מורכבת מהתחייבות בגין עתודה לתביעות תלויות ו-IBNR (תביעות אשר אירעו אך טרם דווחו) והוצאות עקיפות לסילוק תביעות, עתודה להמשכיות, הפרשה והפרשה להפסדים עתידיים, ככל שנדרשת.

(9) עתודת IBNR לתביעות אובדן כושר עבודה וסיעוד שקרו אך טרם דווחו, שמחושבת על בסיס ניסיון תביעות קודם במנורה ביטוח.

(10) עתודה להוצאות עקיפות לסילוק תביעות מחושבת על בסיס נתוני הוצאות בהתאם לתחשיב שבוצע במנורה ביטוח.

(11) ההתחייבות בגין תביעות תלויות בביטוח חיים כוללות הפרשות לתביעות שטרם שולמו, כולל IBNR, בכל הענפים חוץ מסיעודי, אובדן כושר עבודה ורצף הכנסה, אשר נכללים בסעיף עתודות.

(12) התחייבויות בגין פוליסות בריאות הינן ממספר סוגים, לקולקטיבים ולפוליסות פרט בנפרד:

- הפרשה לפרמיה בחסר שמחושבת כעודף (אם גבוה מאפס) של הערך הנוכחי של כל העלויות העתידיות פחות הערך הנוכחי של כל ההכנסות העתידיות, לפי סוג הכיסוי .
- תביעות תלויות, כולל הפרשה ל-IBNR והוצאות עקיפות לסילוק תביעות.
- עלות סעיף ההמשכיות בפוליסות קולקטיביות.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

4. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

(1) שיעור ההיוון

בגין תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה ("מסורתי") (ראה סעיף 3(2) לעיל) ומוצרי סיכון טהור (ראה סעיף 3(6) לעיל) עם פרמיה קבועה הריבית המשמשת להיוון הינה כדלקמן:

(א) בתוכניות ביטוח המגובות בעיקרן באגרות חוב מיועדות - בריבית בשיעורים של בין 2.5% ל-4.8% צמודה למדד; בחישוב של השלמת עתודה לתשלום קיצבה, החלק שאינו מגובה באגרות חוב מיועדות - בריבית חסרת סיכון.

(ב) בתוכניות מבטיחות תשואה ומבטיחות מקדם קצבה שאינן מגובות באגרות חוב מיועדות (אשר הושקו אחרי 2005) - ריבית של 2.5%, ובחישוב של השלמת עתודה לתשלום קיצבה - ריבית חסרת סיכון.

(ג) בפוליסות המשלמות תשלומי סיעוד ואובדן כושר עבודה, הריבית המשמשת להיוון הינה כדלקמן:

- במידה והפיצוי אינו תלוי תשואה השיעור הוא 2.5%.
- פיצויים תלויי תשואה מהוונים בשיעור 3.1% ברמה של הברוטו ו- 2.5% בחלקם של מבטחי המשנה.

ירידה בשיעור הריבית לטווח הארוך עלולה להגדיל את עתודות הביטוח כתוצאה מהצורך בהעמדת עתודה נוספת במסגרת בדיקת נאותות העתודות (LAT). מנורה ביטוח בדקה את נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח (LAT) ומצאה כי בהתחשב בגובה העתודות הקיימות, אין צורך בהשלמה הנובעת מ-LAT.

(2) שיעורי תמותה ותחלואה

- שיעורי התמותה ששימשו לחישוב התחייבויות ביטוחיות בפוליסות מסוג מעורב ("קלאסי") בגין תמותה של מבוטחים לפני הגיעם לגיל פרישה (לא כולל תמותה של מבוטחים מקבלי קצבאות זקנה ומקבלי פיצוי חודשי, אי כושר עבודה או סיעוד) מבוססים בעיקר על טבלאות AM49/52.

- ההתחייבות לקצבאות המשולמות לכל החיים מחושבת בהתאם ללוחות תמותה עדכניים.

  בהנחה שתהיה עליה בשיעור התמותה, עקב עלייה בשיעור התמותה בפועל לרמה העולה על ההנחה הקיימת, תביא לקיטון ההתחייבות לקצבאות המשולמות לכל החיים.

  יצוין, כי קיימת מגמה של גידול בתוחלת החיים וקיטון בשיעור התמותה אשר נלקחת בחשבון לצורך קביעת הנחת התמותה המשמשת לחישוב ההתחייבות לקצבה שתשולם בעתיד.

- שיעורי התחלואה מתייחסים לשכיחות של מקרי תביעה בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז, נכות מתאונה וכיוצ"ב. שיעורים אלה ותקופת תשלום הקצבאות (לעניין ביטוח סיעוד ואי כושר עבודה) נקבעו על בסיס ניסיון מנורה ביטוח או מחקרים של מבטחי משנה.

  ככל שההנחה לגבי שיעור התחלואה תעלה כך תגדל ההתחייבות הביטוחית בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז ונכות מתאונה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

4. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

(3) שיעורי נטילת גמלא

חוזי ביטוח חיים הכוללים מרכיב חיסכון, התנהלו, בגין כספים שהופקדו משנת 2000 עד לסוף שנת 2007 בשני מסלולים אפשריים: מסלול הוני או מסלול קצבתי. לעניין פרמיות שהופקדו עד חודש מאי 2000 רשאי המבוטח לבחור, במועד הפרישה, את המסלול המועדף עליו. היות וסכום ההתחייבות הביטוחית שונה בכל אחד משני המסלולים, נדרשת החברה להעריך את שיעור הפוליסות בהן יבחרו המבוטחים במסלול הקצבתי בשל ההשלכה לעניין העתודה הנדרשת בגין התחייבויות מסוג זה. שיעור זה נקבע על פי הנחיות הפיקוח, תוך התאמה לניסיון שנצבר במנורה ביטוח. יצוין, כי החל משנת 2008 כמעט כל התוכניות הן לקצבה.

לעניין עדכון לוחות התמותה שעל פיהן מחושבות העתודות ראה סעיף 5 ב.6. להלן.

(4) שיעורי ביטולים

שיעור הביטולים משפיע על ההתחייבויות הביטוחיות בגין חלק מביטוחי הבריאות וביטוחי אובדן כושר עבודה וכן על קצבאות המשולמות לכל החיים בתקופה שלפני התחלת התשלומים. ביטולי חוזי ביטוח יכולים לנבוע מביטול פוליסות היזום על ידי מנורה ביטוח עקב הפסקת תשלומי הפרמיות או פדיונות פוליסות לבקשת בעליהן. ההנחות לגבי שיעורי הביטולים מבוססות על ניסיון החברה לגבי משך החיים של המוצר. שיעור הביטולים משפיע גם על בדיקת נאותות העתודה בכל הענפים, וגם על בדיקת ברות ההשבה של הוצאות הרכישה הנדחות.

(5) שיעורי המשכיות

בחלק מביטוחי הבריאות וביטוחי ריסק קבוצתיים (מעל סכום ביטוח מסויים) בהם זכאים המבוטחים להמשיך ולהיות מבוטחים באותם תנאים ביטוחיים (אבל לאו דווקא באותו תעריף) במקרה בו החוזה הקולקטיבי לא יחודש או שהמבוטח פורש מהקבוצה. מאחר שמבוטחים אשר מפעילים את אופציית ההמשכיות יהיו במצב בריאותי פחות טוב, קיימת לחברה התחייבות המבוססת על הנחות לגבי שיעורי ההמשכיות של הביטוחים הקולקטיבים ושיעורי ההמשכיות של החוזים עם המבוטחים לאחר סיום החוזה הקולקטיבי ומצב בריאותם של מפעילי ההמשכיות.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

5. מבחני רגישות בביטוח חיים ובריאות *)

ליום 31 בדצמבר, 2012:

	שיעור הביטולים (פידיונות, סילוקים והקטנות)		שיעור תחלואה		שיעור תמותה	
	+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	-10%
	אלפי ש"ח					
רווח (הפסד)	14,270	(15,953)	(94,347)	47,640	60,335	(68,079)

ליום 31 בדצמבר, 2011:

	שיעור הביטולים (פידיונות, סילוקים והקטנות)		שיעור תחלואה		שיעור תמותה	
	+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	-10%
	אלפי ש"ח					
רווח (הפסד)	13,130	(14,391)	(43,763)	37,770	46,567	(54,076)

*) ניתוחי הרגישות מבוססים על הערך בספרים ולא על שווי כלכלי. לפיכך, כאשר יש שיפור בתמותה או בתחלואה והתוצאה הכלכלית המתקבלת בניתוח הרגישות מביאה להקטנת העתודה המחושבת ביחס לתמחור הכיסוי המקורי, אזי מטעמי שמרנות, הרווח שנוצר בגובה הפרש העתודה אינו נלקח בחשבון.

6. מידע לגבי שינוי מהותי שנעשה בהנחות האקטואריות

א. בחודש יולי 2012, פרסם המפקח טיוטת נייר עמדה ומכתב הבהרה בקשר לעדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בקרנות הפנסיה וביטוח חיים (להלן: "הטיוטה") ובעקבותם פורסמה בחודש מרס 2013 חוזר בעניין חישוב עתודות לתשלום קצבה בפוליסות ביטוח חיים המחליף חוזר שהתפרסם בשנת 2007 (להלן: "החוזר החדש").

להלן עיקרי הדברים:

הטיוטה והחוזר החדש כוללים הנחיות עדכניות לחישוב הפרשות לעתודות לגמלאות בפוליסות ביטוח חיים, הכוללות מקדמי קצבה מובטחים. הטיוטה מתייחסת, בין היתר, ללוח תמותת גמלאים חדש, שיעורי שיפור תמותה עתידיים, ולשיעור מימוש הגמלה ולהשלכות הנובעות מכך על גובה העתודות ואופן בנייתן.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

6. מידע לגבי שינוי מהותי שנעשה בהנחות האקטואריות (המשך)

א. (המשך)

בדוחות הכספיים לשנת 2012 עדכנה החברה את הערכותיה בדבר ההתחייבויות לגמלה על בסיס האומדנים המעודכנים של תוחלת החיים והשיפורים העתידיים הכלולים בטיוטת חוזר הקצבה וזאת, בין היתר, לאור המגמות העולות מטיוטת חוזר הקצבה הנצפות גם בנתוני החברה.
בעקבות כך, רשמה החברה ברבעון השני של שנת 2012 הפרשה מידית לעתודה משלימה לגמלאות והקטינה את הרווח הכולל בסך של כ-52 מיליוני ש"ח לפני מס ושל כ 34 מיליוני ש"ח אחרי מס.

החוזר החדש קובע, בין היתר, כי חברת הביטוח תקבע באופן זהיר שני ערכי K. אחד בגין פוליסות שמרכיב החיסכון בהן תלוי תשואה ("פוליסות תלויות תשואה") ושני בגין פוליסות שמרכיב החיסכון בהן כולל תשואה מובטחת ("פוליסות מבטיחות תשואה") לעומת החישוב הקודם שהתבסס על ערך יחיד של K.
חישוב שני ערכי K לעומת ערך K יחיד לכלל התיק מאפשר ייחוס מדויק יותר של העתודה המשלימה לגמלא לחוזי הביטוח השונים.
בהתאם להוראות המעבר, השימוש בשני ערכי K יהיה לא מאוחר מיום 31 במרס, 2013.

החברה לא יישמה שני ערכי K לשנת 2012 וההשפעה, במידה ותחול, תבוא לידי ביטוי בתקופה של שלושה חודשים שתסתיים ביום 31 במרס, 2013.

ב. העתודה המשלימה לגמלאות, הכלולה בספרי החברה, מסתכמת לימים 31 בדצמבר, 2012 ו- 2011, לסך של כ- 305 מיליון ש"ח וכ- 180 מיליון ש"ח בהתאמה, ללא גמלאות בתשלום.
יתרת ההפרשות אשר תיזקף לרווח והפסד על ידי שימוש בפקטורי היוון K כאמור לעיל, בצורה הדרגתית עד הגעת המבוטחים לגיל פרישה מסתכמת ליום 31 בדצמבר, 2012 לסך של כ- 85 מיליון ש"ח.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם

הסיכונים הגלומים במוצרי הביטוח הכללי באופן גנרי (משותף לכל הענפים) הם: תנודתיות בחומרת התביעה ובשכיחותה (מספר גורמים משפיעים על אי וודאות זו - אקלים שיפוטי, שינויי חקיקה). כמו כן קיימים סיכון מודל וסיכון ריכוז חשיפה.

(א) רכב חובה

ביטוח רכב חובה הינו ביטוח סטטוטורי אשר מהווה תנאי מוקדם הכרחי לשימוש ברכב מנועי. פוליסת ביטוח חובה, בהתאם לפקודת ביטוח רכב מנועי, מעניקה כיסוי לבעל הרכב והנוהג בו, מפני כל חבות שהם עלולים לחוב לפי חוק הפיצויים ומפני חבות אחרת שהם עלולים לחוב בשל נזק גוף שנגרם לנהג הרכב, לנוסעים בו או להולכי הרגל שנפגעו כתוצאה מהשימוש ברכב מנועי. הכיסוי הביטוחי בתחום רכב חובה קבוע ואחיד בין חברות הביטוח. תביעות ברכב חובה מתאפיינות ב "זנב ארוך" LONG TAIL דהיינו לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה. על פי תיקון לחוק ההסדרים משנת 2010 ואילך חלק גדול מההוצאות הרפואיות הוצאו מכיסוי פוליסת חובה ומשולמות על ידי קופות החולים.

(ב) רכב רכוש

פוליסת ביטוח רכב רכוש כוללת כיסויים בגין נזק עצמי הנגרם לרכב המבוטח, גניבה, וכן נזק רכוש הנגרם על ידי הרכב המבוטח לצד שלישי. ניתן לרכוש פוליסה לנזק לצד ג' בלבד או בשילוב עם כיסויים נוספים. הפוליסה התקנית קובעת נוסח ותנאים מינימליים לביטוח מקיף לרכב אשר חברת ביטוח יכולה לשנותם רק אם השינוי הוא לטובת המבוטח. התעריף לביטוח רכב רכוש אינו אחיד ותלוי במספר משתנים, כגון: סוג וערך הרכב המבוטח, ניסיון התביעה המצטבר של בעל הפוליסה, גילו של הנהג הצעיר שמורשה לנהוג ברכב והגבלת מספר הנהגים הרשאים לנהוג ברכב. ע"פ רוב, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח.

1) רכב מקיף (פרטי ומסחרי לרבות משאיות) - כיסוי בגין נזק לרכב כתוצאה מתאונה, נזק לרכב כתוצאה מאש, גניבת הרכב, נזק שנגרם תוך כדי גניבת הרכב, נזק שנגרם כתוצאה מנזקי טבע (שיטפון, סערה, שלג וברד), נזק לרכב כתוצאה ממעשה זדון (למעט על ידי המבוטח או מי מטעמו), נזק שגרם הרכב לרכוש של צד שלישי.

2) ביטוח מקיף ללא כיסוי נזק עצמי - כיסוי ביטוחי של כל הסיכונים המפורטים בס"ק 1 לעיל, למעט סעיף נזק עצמי כתוצאה מתאונה.

3) ביטוח מקיף ללא כיסוי גניבה - כיסוי ביטוחי של כל הסיכונים המפורטים בס"ק 1' לעיל, למעט גניבת הרכב.

4) ביטוח אחריות כלפי צד שלישי - הגנה על המבוטח מפני אחריותו לנזקים שנגרמו לרכוש של צד שלישי כתוצאה משימוש ברכבו.

5) ביטוח אופנועים.

6) בנוסף לכיסויים הבסיסיים הנ"ל, מנורה ביטוח ושומרה ביטוח מאפשרות למבוטח להרחיב את הכיסוי כדלקמן: כיסוי לנזקי רעידת אדמה, רכב חדש תמורת הישן שנגנב (לרכבים משנות דגם אחרונות בלבד ולמקרה ביטוח של אובדן גמור), ביטוח רדיו טייפ או רדיו דיסק חליפי, ביטוח שבר שמשות, שירותי גרירה ומתן רכב חליפי. בנוסף, קיים מסלול ייחודי לכלי רכב פרטיים בלבד, המאפשר סל רחב יותר של שירותים והטבות למבוטח, עם אפשרות לפרמיה מוזלת.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם (המשך)

(ג) חבויות אחרות

תביעות בחבויות מתאפיינות ב "זנב ארוך" LONG TAIL.

1) ביטוח חבות מעבידים - כיסוי למבוטח בגין אחריותו לנזקי גוף הנגרמים לעובד עקב ותוך כדי עבודתו אצל המבוטח. החבות המכוסה היא חבות לפי פקודת הנזיקין, התש"ם-1980, והביטוח הינו שיורי, מעל הכיסוי לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995. הביטוח נערך בדרך כלל על בסיס אירוע. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - מספר העובדים המועסקים או היקף שכר העבודה השנתי שמשלם המעסיק, סוג פעילות המעסיק, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה. הגשת התביעה יכולה להיעשות לאחר תקופת הביטוח בתוך תקופת ההתיישנות.

2) ביטוח צד שלישי - הפוליסה לביטוח אחריות כלפי צד שלישי מכסה את חבותו של המבוטח על פי כל דין, בגין נזקי גוף או רכוש שנגרמו לצד שלישי שאינו עובד המבוטח בשל נזק שנגרם מאירוע תאונתי אשר התרחש במהלך תקופת הביטוח בקשר עם הפעילות בגינה רכש המבוטח את הכיסוי הביטוחי. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - עיסוק המבוטח, היקף פעילות המבוטח, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, חשיפה למפגעים או סיכונים סביבתיים, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה.

3) ביטוח אחריות מקצועית - ביטוח המכסה את חבותו של בעל מקצוע בגין כשל בביצוע חובתו המקצועית שתוצאתו נזק לצד שלישי, בין אם הינו לקוח של המבוטח ובין אם לאו. ביטוח אחריות מקצועית נערך על בסיס הגשת תביעה. הכיסוי בפוליסה מוגבל לאירועים בלתי צפויים ואינו מכסה מעשים מכוונים של המבוטח. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, גבול האחריות הרצוי, ותק במקצוע, מספר העובדים, מחזור ההכנסות, ניסיון התביעות של המבוטח והתחום הטריטוריאלי של הכיסוי והשיפוט השפעה ניכרת על תעריף דמי הביטוח.

4) ביטוח אחריות המוצר - ביטוח המכסה את חבותו של המבוטח בגין נזק שנגרם על ידי מוצרים שיוצרו/שווקו/ סופקו או הופצו על ידו, לאחר שפסקו מלהיות בחזקתו. ביטוח זה נערך על בסיס מועד הגשת תביעה. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, קיום פעילות ייצוא, התקופה הרטרואקטיבית הנדרשת, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח והתחולה הטריטוריאלית של הכיסוי השפעה על תעריף דמי הביטוח.

5) ביטוח דירקטורים ונושאי משרה - ביטוח המכסה דירקטורים ונושאי משרה בשל הפרת חבותם הניהולית שהופרה על ידי הדירקטורים ונושאי המשרה. הביטוח נערך על בסיס מועד הגשת התביעה. החבות המכוסה היא בעיקרה מתוקף חוק החברות, המטיל חבות אישית על נושאי המשרה בחברה, וככל שהחוק מאפשר לתת שיפוי לנושאי המשרה. בעלת הפוליסה בביטוח זה הינה החברה, הרוכשת את הכיסוי עבור נושאי המשרה והדירקטורים המכהנים ו/או שכיהנו בעבר והם המוגדרים כמבוטחים. דמי הביטוח בענף זה מתבססים על מספר משתנים, בהתאם לסוג הכיסוי, כאשר המרכזיים מביניהם: גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, תחום העיסוק של הקבוצה, הרכב בעלי המניות, המבנה והחוסן הפיננסיים של הקבוצה והיות הקבוצה ציבורית או פרטית.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם (המשך)

(ג) חבויות אחרים (המשך)

6) כלי טיס וכלי שיט - ביטוח המכסה נזק או אבדן הקשורים לסיכוני תעופה או שיט. ביטוח כלי שיט מכסה גופי אניות; ביטוח כלי טיס כולל ביטוח גופי מטוסים וביטוח תאונות נסיעה.

7) ביטוח ערבות חוק המכר: הקבוצה משווקת ביטוח המכסה את השקעתם של רוכשי יחידות דיור כנגזר מחוק המכר (דירות), תשל"ג 1973 וחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות רוכשי דירות), התשל"ה - 1974. ביטוח זה תואם את ההנחיות בחוק המכר ולרוב תקופת הביטוח שלו ארוכה (מעל שנה). הסיכון בפוליסות אלו הולך ופוחת עם הזמן כתוצאה מהתקדמות הבנייה וקבלת החזקה בנכס. בהתאם להוראות הפיקוח, ההכרה ברווח מהכנסות הקבוצה מענף זה נדחות לתקופה של 5 שנים. הקבוצה מנפיקה פוליסות אלו לקבלנים, בין אם באמצעות שיווק ישיר לקבלן או באמצעות בנקים המספקים מימון לפרוייקט הבנייה.

(ד) ביטוח רכוש

1) ביטוח דירות (מקיף דירות) - ביטוח מבנה דירה וביטוח תכולת דירה למגורים. תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), התשמ"ו-1986 (להלן לצורך סעיף זה: "התקנות") מגדירות את סוג הכיסוי הביטוחי המינימלי למבנה דירה ותכולתה, כהגדרתן בתקנות (להלן: "הפוליסה התקנית דירה"). על פי התקנות, ביטוח דירות כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכוני אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע, רעידת אדמה ונזקי צנרת. חברת הביטוח יכולה לשנות את הפוליסה התקנית דירה רק אם השינוי הינו לטובת המבוטח. למבוטח ניתנת אפשרות לוותר בכתב על כיסוי לרעידת אדמה. במרבית המקרים, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח.

2) אובדן רכוש ומקיף בתי עסק - ביטוחים המכסים אבדן רכוש שאינו דירת מגורים ותכולתה או רכב מנועי (למשל סחורות, מכונות, ציוד, מפעלים וכו'). ביטוח בתי עסק כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכוני אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע ורעידת אדמה. ניתן לרכוש בביטוחים אלה כיסוי לנזק תוצאתי של אובדן רווחים. כמו כן, פוליסת מקיף בתי עסק כוללת גם כיסויים לסיכוני צד שלישי וחבות מעבידים שתוארו בסעיף חבויות אחרות בתת סעיף 1 ו-2.

3) ביטוח משכנתאות - כולל ביטוח מבנה עבור לווים הנוטלים משכנתא למימון רכישת דירות. פוליסות אלו משועבדות לטובת המלווה. ביטוח זה נמכר בדרך כלל בשילוב עם ביטוח חיים (ריסק) לכיסוי יתרת ההלוואה במקרה של מות המבוטח.

4) ביטוח ימי - ביטוח ימי מכסה הובלת מטענים בים ובאוויר.

5) מטענים בהובלה - ביטוח המכסה אובדן או נזק למטען הנגרם במסגרת הובלה יבשתית.

6) ביטוח הנדסי (ביטוח שבר מכני) - ביטוח המכסה נזקים לציוד הנובעים מהפעלתו, בניגוד לנזקים הנגרמים על ידי גורמים חיצוניים בלתי תלויים.

7) ביטוח ערבויות ביצוע וערבויות פיננסיות: הקבוצה משווקת ערבויות ביצוע שמהותן התחייבויות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות המבוטח כלפיו. הפוליסות מונפקות לטובת מזמיני עבודה בפרויקטים ומיועדות להבטיח עמידה בהתחייבויותיהם של קבלנים, יזמים וגופים גדולים נוספים בביצוע פרויקטים, כפי שסוכמו בין הצדדים. בנוסף, הקבוצה משווקת ערבויות פיננסיות שמהותן התחייבות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות פיננסית של המבוטח כלפיו.

באור 37 - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם (המשך)

(ד) ביטוח רכוש (המשך)

8) ביטוח הנדסי (עבודות קבלניות) - כיסוי לעבודות קבלניות, ציודן וחומרים, מפני נזק תאונתי.

9) ביטוח הנדסי (עבודות הקמה) - כיסוי לעבודות הקמה של מערכות מכניות, ציודן וחומרים, מפני נזק תאונתי.

10) ביטוח ציוד אלקטרוני - כיסוי לנזק תאונתי, למערכות מתח נמוך ולכיסוי הוצאות שחזור מידע מחשבים ושכירת ציוד חלופי.

11) ביטוח סיכוני טרור - ביטוח שיורי (מעל תקבולי מס רכוש) המכסה נזק פיזי לרכוש ואובדן רווח גולמי בשל מעשה טרור.

2. אופן מדידת הסיכון הביטוחי

החברה מודדת את הסיכונים הביטוחיים לשלוש מטרות עיקריות:

- תמחור המוצרים הביטוחיים.
- הסיכון שהעתודה לתביעות תלויות לא מספקת.
- תרומת הסיכון הביטוחי לחישוב ההון הכולל הנדרש.

מדידת הסיכונים הביטוחיים לכל מוצר ומוצר נעשית ע"י האקטואר או מבטח משנה או חתם אשר מנתחים את התביעות, מעריכים את צפי התביעות, הסטייה מהצפי וגוזר את התעריף המתאים למוצר ולאוכלוסיות השונות של המבוטחים הפוטנציאליים.

מדידת הסיכון הכולל (לכל הפוליסות יחד) נעשית ע"פ מודל סטנדרטי שפותח באירופה עבור חברות ביטוח והותאם למוצרים של ענף הביטוח בישראל. המודל מבוסס על פרמטרים של היקף פרמיות, היקף רזרבות (המחושבות על בסיס הנחות מיטביות - לא שמרניות), שיעורי הפסד (Loss Ratios), סטיות תקן של קבוצות מוצרים בעלי מאפיינים דומים. כמו כן המודל מניח השפעה של אירוע קיצון (רעידת אדמה) או מעשה ידי אדם על הון החברה לפי פרמטרים שנקבעו מראש. לבסוף מדידת הסיכון מתחשבת בכך שלא כל הסיכונים מתממשים בו זמנית בכל הענפים ולכן קיימות קורלציות בין ענפי הביטוח השונים אשר מקטינות את הסיכון הכולל.

3. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי כוללות את המרכיבים העיקריים הבאים:

- הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה.
- תביעות תלויות כולל הפרשה להוצאות עקיפות.
- הפרשה לפרמיה בחסר.

ההפרשה לפרמיה שטרם הורווחה והוצאות הרכישה הנדחות מחושבות באופן אריתמטי יחסי לתקופה שמעבר לתאריך הדוח ולכן אינן מושפעת מגורמי סיכון כלשהן. ראה גם באור 2(ו)(2) - מדיניות חשבונאית.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

3. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

בהתאם להוראות המפקח התביעות התלויות מחושבות על ידי אקטואר על-פי שיטות אקטואריות מקובלות המתבססות בעיקרן על ניסיון העבר של קבוצת הסיכונים הנבדקת, ומתחשבות בהתפתחות של תשלומי התביעות וכן בהתפתחות של עלות התביעות (תשלומי תביעות וההערכות הפרטניות של התביעות התלויות). הערכת התביעות התלויות נעשתה ברמת הברוטו וברמת ביטוח המשנה בנפרד. השיבובים וכן ההשתתפות העצמית שתיגבה מהמבוטחים, מחושבים על בסיס ניסיון העבר המשתקף בנתוני המודל האקטוארי.

כמו-כן, נכללות הערכות איכותיות באשר לשינוי מגמות בעתיד לגבי גורמי סיכון שונים. גורמי סיכון פנימיים לדוגמא: שינויים בתמהיל התיק, שינויים במדיניות החיתום ושינויים בנהלי הטיפול בתביעות. גורמי סיכון חיצוניים לדוגמא: פסיקה משפטית, חקיקה וכדו'. כאשר שינויים כאמור לעיל, לא באו לידי ביטוי באופן מלא בניסיון העבר, האקטואר מעדכן את המודלים ו/או מבצע הפרשות ספציפיות על סמך הערכות סטטיסטיות ו/או משפטיות לפי העניין.

בענפים בהם אין מודל סטטיסטי מתאים, ההתחייבות הביטוחית נקבעת ברמת הברוטו על סמך חוות דעת מומחי הקבוצה, ובהתאם להמלצות יועציהם המשפטיים.

חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות נאמד בהתחשב בסוג ההסכם (יחסי/בלתי יחסי) ונתוני התביעות בפועל.

הערכת התביעות התלויות עבור חלק הקבוצה במאגר הישראלי לביטוחי רכב חובה (להלן - הפול) התבססה על חישוב שבוצע על ידי הפול.

לצורך הערכת התביעות התלויות נעשה שימוש במודלים האקטוארים המפורטים להלן, בשילוב ההנחות השונות. בחירת השיטה האקטוארית המתאימה לכל ענף ביטוח, סוג אירוע ולכל שנת אירוע/פתיחה, נעשית על פי שיקול דעת בהתאם למידת ההתאמה של השיטה למקרה ולעיתים נעשה שילוב בין השיטות השונות. במקרים מסוימים האקטואר מעדכן את המודלים בגין מגמות, פסיקה, שינויי חקיקה או גורמים אחרים שעשויים להשפיע על התביעות בעתיד, באופן שונה מאשר התפתחות בעבר.

בכדי להעריך את ההתפתחות הצפויה לתביעות הידועות התביעות התלויות חושבו על בסיס שיטות אקטואריות מקובלות כמפורט להלן:

שיטת chain ladder: המתבססת על התפתחות התביעות ההיסטוריות בהיבטים שונים (התפתחות התשלומים ו/או התפתחות עלות התביעות, התפתחות כמות התביעות ועוד). ברוב הכיסויים, ההתפתחות של עלות התביעות משוקללת עם חומרה צפויה על פי ניסיון העבר במסגרת שיטת Bornhuetter-Ferguson. שיטה זו בעצם משקללת בין הערכה אי-פריאורי של עלות התביעות הסופית לבין ניבוי ה- chain ladder לעלות הסופית כאשר המשקלות הינן פונקציה של גורמי ההתפתחות. ככל שגורם ההתפתחות גדולה יותר כך השיטה משקללת יותר את העלות אי-פריאורי. העתודה תהיה שווה לעלות הסופית פחות העלות הנוכחית של התביעות לפי קבוצת סיכון ושנת פתיחה.

הערכת התביעות שאירעו וטרם דווחו (IBNR) מחושבת לפי סוג הכיסוי על פי מודל שמנתח את קצב כמות התביעות הצפויות להיפתח בעתיד מוכפל בחומרה הצפויה לתביעות בסוג הכיסוי.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

4. הנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

החישובים האקטואריים אינם כוללים הפחתה בשל היוון תשלומי התביעות העתידיות. בנוסף מטעמי שמרנות בענפי אחריות המוצר, אחריות מקצועית, רכב חובה, חבות מעבידים וצד שלישי נזקי גוף הרזרבות מוערכות כגבוה מבין ההערכה האקטוארית להערכת מומחי התביעות, לכל שנת חיתום. לא נכללה תוספת אחרת בעד מרווח לסיכון (כגון סטיית תקן).

5. מידע לגבי שינוי מהותי שנעשה בהנחות האקטואריות

החל משנת 2012 מחושבים ענפי החובה והביטוח ההנדסי לפי שיטת ה -Bornhuetter-Ferguson. בנוסף לענפים שחושבו לפי שיטה זו כבר בשנת 2011. למעבר בין השיטות לא היה השפעה מהותית על תוצאות החברה. ענף כלי שיט וחלק מענף רכוש אחר מחושבים עדיין לפי שיטת Chain Ladder ולא לפי שיטת ה-Bornhuetter-Ferguson.

בחודש ינואר 2013 פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי), התשע"ג - 2013 (להלן: "התקנות החדשות") וחוזר (להלן, ביחד: "התיקון"), שעניינם עדכון הוראות הדין הקיימות בנושא חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי.

התיקון ביטל את תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984, כאשר במקומן תבואנה התקנות החדשות. השינוי המרכזי שיחול עם כניסת התיקון לתוקף הינו ביטול, החל מהדוחות הכספיים ליום 31 במרס, 2014, של עתודת עודף הכנסות על הוצאות (להלן: "העתודה"). במנורה ביטוח העתודה מחושבת כיום לתקופות של 3 עד 5 שנים בענפי ביטוח כללי עם זנב תביעות ארוך (בעיקר רכב חובה וחבויות), אשר מחושבת לגביהם הערכה אקטוארית. בנוסף בחודש יולי 2012 פורסמה טיוטת עמדת המפקח (להלן: "עמדת המפקח") לעניין נוהג מיטבי לאקטוארים בבואם לחשב עתודת ביטוח בביטוח כללי לצורך הדוחות הכספיים כך שישקפו באופן נאות והולם את ההתחייבויות הביטוחיות. עמדת המפקח כוללת, בין היתר, את הקביעות הבאות:

1. "רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח" פירושה כי קיים סיכוי סביר למדי ("fairly likely") - קרי, הסתברות של 75% לפחות כי ההתחייבויות הביטוחית שנקבעה תספיק לכיסוי התחייבויות המבטח.
2. ככל שקיימת וודאות רבה יותר בהתאמת הנחות ומודלים, על האקטואר לבחור את ההנחות והמודלים המתארים באופן הטוב ביותר ("Best Estimate") את צפי ההתחייבויות הביטוחיות. לכך יש להוסיף, באופן נפרד, מרווח בגין חוסר וודאות.
3. שיעור היוון תזרים התחייבויות (מוצרים עם זנב התחייבויות ארוך).
4. קיבוץ - לצורך חישוב מרווחים בגין חוסר הוודאות בענפים סטטיסטיים (כהגדרתם בחוזר), יש להתייחס לכל ענף בנפרד, אך ניתן לקבץ את הסיכונים מכל שנות החיתום (או נזק) בענף. בענפים שאינם סטטיסטיים, ניתן להתייחס לכולם כמקשה אחת.
5. קביעת גובה התחייבות ביטוחיות בגין פוליסות שנמכרו בפרקי זמן הסמוכים ליום הדיווח ולסיכונים לאחר יום הדיווח.

הקבוצה בוחנת את ההשפעה הכוללת על הדוחות הכספיים של התיקון, יחד עם עמדת המפקח. בשלב זה לא ניתן להעריך את ההשפעה, שכן עמדת המפקח נמצאת בדיונים והבהרות בין חברות הביטוח לבין המפקח.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

1. פירוט הרכב ההשקעות לפי בסיסי הצמדה

	ליום 31 בדצמבר, 2012			
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו	סה"כ
	אלפי ש"ח			
מזומנים ושווי מזומנים	619,096	-	-	619,096
נכסים סחירים	3,703,156	2,129,293	2,698,950	8,531,399
נכסים בלתי סחירים	288,753	3,110,954	1,144,540	4,544,247
סך הכל הנכסים	4,611,005	5,240,247	3,843,490	13,694,742

	ליום 31 בדצמבר, 2011			
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו	סה"כ
	אלפי ש"ח			
מזומנים ושווי מזומנים	535,315	-	-	535,315
נכסים סחירים	3,261,338	1,867,275	2,321,700	7,450,313
נכסים בלתי סחירים	292,232	2,775,772	947,924	4,015,928
סך הכל הנכסים	4,088,885	4,643,047	3,269,624	12,001,556

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

2. סיכון אשראי עבור נכסים בארץ

	דירוג מקומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ **)
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בארץ:					
אגרות חוב ממשלתיות	2,039,780	-	-	-	2,039,780
נכסי חוב אחרים – סחירים	895,761	937,486	33,796	87,241	1,954,284
נכסי חוב אחרים – בלתי סחירים	2,028,825	1,085,888	4,867	30,323	3,149,903
סך הכל נכסי חוב בארץ	4,964,366	2,023,374	38,663	117,564	7,143,967
מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי ***)	346,655	334,050	-	-	680,705

*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות" ו"מדרוג". נתוני חברת מדרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד A+.

**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המירבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מירבי.

***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

2. סיכון אשראי עבור נכסים בארץ (המשך)

	דירוג מקומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2011				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ **)
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בארץ:					
אגרות חוב ממשלתיות	1,713,795	-	-	-	1,713,795
נכסי חוב אחרים – סחירים	834,089	787,330	20,805	95,500	1,737,724
נכסי חוב אחרים – בלתי סחירים	2,040,581	635,284	80,742	42,432	2,799,039
סך הכל נכסי חוב בארץ	4,588,465	1,422,614	101,547	137,932	6,250,558
מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי ***)	407,382	232,185	59,393	-	698,960

*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות" ו"מדרוג". נתוני חברת מדרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד A+.

**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המירבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מירבי.

***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

3. סיכון אשראי עבור נכסים בחו"ל

	דירוג בינלאומי (*)				
	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ **)
	אלפי ש"ח				
סך הכל נכסי חוב בחו"ל	15,570	484,097	181,169	50,247	731,083
מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי ***)	-	115,248	-	-	115,248

*) המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי המפקח S&P, Moody's ו- Fitch.

**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המירבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מירבי.

***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

3. סיכון אשראי עבור נכסים בחו"ל (המשך)

	דירוג בינלאומי (*)				
	ליום 31 בדצמבר, 2011				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ **)
	אלפי ש"ח				
סך הכל נכסי חוב בחו"ל	196,527	480,929	138,165	18,712	834,333
מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי ***)	-	115,424	-	-	115,424

*) המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי המפקח S&P, Moody's ו- Fitch.

**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מרבי.

***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

א. יתרות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

ההרכב:

ליום 31 בדצמבר, 2012	חברות כלולות (*)	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח	
נכסי חוב בלתי סחירים	253,257	-
זכאים ויתרות זכות	-	6,878
התחייבויות פיננסיות	416	-

ליום 31 בדצמבר, 2011	חברות כלולות (*)	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח	
נכסי חוב בלתי סחירים	251,352	-
זכאים ויתרות זכות	-	4,452
התחייבויות פיננסיות	418	-

(*) להלן הרכב ההלוואות לחברות כלולות:

החברה	מטבע ההלוואה	% ריבית שנתית נקובה	ליום 31 בדצמבר 2012	ליום 31 בדצמבר 2011
			אלפי ש"ח	
Solangia LTD	יורו	יוריבור + 8%	3,435	12,875
Solangia LTD	יורו	יוריבור + 4.5%	53,714	50,858
Belltrend Menora Enterprises LTD	יורו	3%	7,658	13,963
Yatelsis River Development LTD	יורו	יוריבור + 3%	72,647	69,449
Yatelsis Development LTD	דולר	6%	60,075	58,668
Surrey Street Limited Partnership	ליש"ט	5.423%	45,470	45,539
Surrey Street Limited Partnership	ליש"ט	12%	10,258	-
			253,257	251,352

ההלוואות צפויות להיפרע בטווח של בין שנה לשמונה שנים מתאריך הדיווח.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. עסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012

	חברות כלולות	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח	
רווחים מהשקעות והכנסות מימון	5,732	-
הכנסות ממתן שירותי ייעוץ	301	-
	6,033	-

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011

	חברות כלולות	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח	
רווחים מהשקעות והכנסות מימון	27,172	-
הכנסות ממתן שירותי ייעוץ	272	-
	27,444	-

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010

	חברות כלולות	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח	
הפסדים מהשקעות והכנסות מימון	7,356	-

נושאי משרה בחברה עשויים לרכוש, מידי פעם, חוזי ביטוח, חוזי השקעה או מוצרים פיננסיים אחרים שהונפקו על ידי הקבוצה וזאת בתנאי שוק ובמהלך העסקים הרגיל.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2012		2011		2010	
	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום
		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח
הטבות לטווח קצר	8	22,412	8	20,677	8	18,681
תשלומים מבוססי מניות (ראה באור 34 לעיל)	4	1,030	4	2,488	3	1,926
		23,442		23,165		20,607

1) הסכם העסקת יו"ר דירקטוריון החברה

ביום 22 בינואר, 2007 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ואישור הדירקטוריון) את חידוש הסכם ההעסקה של יו"ר הדירקטוריון בהתאם לתנאים שבהסכם הקודם עימו בהצמדה למדד בלבד ללא תוספת ריאלית. לפי ההסכם המחודש דאז, זכאי היו"ר לשכר שנתי (לרבות תמריץ, במסגרת השכר השנתי) שעלותו לחברה לא תעלה על סך של כ- 1,383 אלפי ש"ח (צמוד למדד שפורסם בחודש ינואר 2007) ("השכר השנתי") בתוספת תנאים נלווים כפי שנהוג למנהלים בדרגת משרתו. כל אחד מהצדדים להסכם רשאי להביא לסיומו בהודעה מוקדמת בכתב של 60 ימים. ההסכם חודש בתוקף מיום 1 בינואר, 2007 לתקופה של חמש שנים. בהמשך להחלטת הדירקטוריון וועדת הביקורת, אישרה האסיפה הכללית של החברה, ביום 28 באוקטובר, 2010, להתקשר עם היו"ר בתיקון להסכם העסקתו שעניינו עדכון הגדרת תפקידו כיו"ר דירקטוריון החברה והפסקת כהונתו כמנכ"ל, וכן הארכת תוקפו של הסכם ההעסקה האמור כך שיסתיים בחלוף חמש שנים ממועד אישור האסיפה הכללית כאמור.
יצויין כי תוקף העסקה מוגבל לשלוש שנים בהתאם להוראות תיקון 16 וסעיף 275(א)(1) לחוק החברות.

2) הסכם העסקת מנכ"ל החברה המכהן גם כיו"ר דירקטוריון מנורה ביטוח

הסכם ההעסקה עם מנכ"ל החברה הינו לתקופה של 15 שנים החל מאוגוסט 2003 עם הודעה מוקדמת של 12 חודשים. לאחר המועד האמור, יחודש ההסכם לשנה בכל פעם אלא אם כן הודיע מי מהצדדים על אי חידושו. שכרו של המנכ"ל צמוד למדד בתוספת ריאלית של 1% לשנה. במקביל ובנוסף להסכם ההעסקה אושרה תכנית מניות שעיקרה הקצאה של 4% ממניות מנורה ביטוח הניתנים להמרה למניות החברה (ראה באור 34(ב)). בחודש יולי 2011 אושרה על ידי האורגנים המוסמכים של החברה ושל מנורה ביטוח השתתפות בחבות המס הנוספת של מנכ"ל החברה בגין הדיבידנד שחולק בשנים 2003 ו- 2004 וזאת בגובה סכום החיסכון במס בלבד של מנורה ביטוח ותוך התחייבות כלפי רשות המסים כי החברה ו/או מנורה ביטוח לא דרשו ולא תדרושנה בעתיד, לנכות את תשלומי הדיבידנד הנ"ל כהוצאה.

על פי הסכם ההעסקה זכאי מנכ"ל החברה, מעבר לשכר השוטף, למענק שנתי קבוע בסך של 561 אלפי ש"ח (צמוד למדד יוני 2003) ולתנאים נלווים כפי שנהוג למנהלים בדרגת משרתו. בנוסף, במקרה של סיום יחסי עובד מעביד (שלא בנסיבות פוטרות) יהיה זכאי מנכ"ל החברה לתוספת של 50% על מרכיב פיצויי הפיטורין שנצברו לזכותו בפוליסות ביטוחי המנהלים שלו וכן למענק בסכום השווה לסכום הדיבידנד שנצבר בגין מניות שזכאותו לגביהם טרם הבשילה על פי תנאי התכנית, בניכוי כל מס שיחול.

בנוסף, במקרה של סיום יחסי עובד מעביד עקב פיטורים יהיה זכאי המנכ"ל להמשך תשלום השכר והתנאים הנלווים בתמורה להתחייבותו לאי תחרות בתקופה של שנתיים.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (המשך)

3) מדיניות תגמול לנושאי משרה בכירה בחברה, במנורה ביטוח ובמבטחים פנסיה

בחודש דצמבר, 2010 אישרו הדירקטוריונים של מנורה ביטוח ומבטחים פנסיה, תוכנית תגמול לנושאי משרה בחברה, במנורה ביטוח ובמבטחים פנסיה, וזאת לאחר קבלת המלצות מועדת התגמול ומועדת הביקורת, לפי העניין. תכנית התגמול כוללת ארבעה רבדים של תגמול: (1) שכר בסיס; (2) תנאים נלווים; (3) בונוס; ו- (4) תגמול טווח ארוך (יחידות תגמול) (להלן - מדיניות התגמול הכוללת) (לפרטים נוספים ראה באור 34 לעיל). מדיניות התגמול תחול לגבי נושאי משרה אשר הוגדרו על ידי דירקטוריון החברה והדירקטוריונים של מנורה ביטוח ומבטחים פנסיה, ואינה כוללת את מנכ"ל החברה, דירקטורים בחברה או נושאי משרה שהינם צד קשור לבעל השליטה בחברה.

מודל הבונוס כולל שני שלבים, אשר הראשון שבהם הינו קביעת סכום הבונוס הכולל אשר יחולק בשנה מסויימת (להלן - תקציב הבונוס), והשלב השני הינו חלוקת תקציב הבונוס בין נושאי המשרה.

א) שלב א' - קביעת תקציב הבונוס

בכל שנה, ייקבע יעד רווח ממוצע של החברה לפני מס (להלן - יעד הרווח). מדידת השגת יעד הרווח תתבצע על ידי חישוב ממוצע משוקלל של רווחי החברה (על בסיס מאוחד, לפני מס), על פני שלוש שנים, כאשר לכל שנה יינתן שיעור אחר במשקל חישוב יעד הרווח.

תנאי הסף לחלוקת בונוס בשנה מסויימת הינו עמידה ביעד הרווח בשיעור של 75% לפחות. מובהר כי עד 75% מיעד הרווח, לא ישולם בונוס (למעט בונוס אשר יוחלט על ידי המנכ"ל למצטיינים בשיעור של עד 20% מתקציב הבונוס), כאשר מעל 75% מיעד הרווח יוקצב לצורך חלוקת בונוס סך השווה לשיעור שייקבע מיעד הרווח ועד לתקרה של 150% מיעד הרווח.

ב) שלב ב' - חלוקת הבונוס לנושאי המשרה

על מנת לחלק את סל הבונוס בין נושאי המשרה, ייקבע לכל נושא משרה פוטנציאל בונוס (להלן - בונוס מטרה) עבור עמידה מדוייקת (100%) ביעדים ביחס לאותו נושא משרה כמפורט להלן, ובונוס מקסימלי, והכל כנגזרת של מספר משכורות.

נושאי המשרה יימדדו על ביצועיהם ברמות מידה שונות - החברה, האגף, היחידה וביצועים אישיים על פי הערכת מנהל.

לכל נושא משרה ייקבעו רמות המדידה, הרכיבים הרלוונטיים והמשקל לכל רכיב. יצויין כי לא ייקבעו יותר מחמישה רכיבים לנושא משרה ולא יינתן משקל נמוך מ- 10% לרכיב. בין היתר חלוקת המשקולות בין רמת החברה, רמת היחידה (עסקית/מקצועית) והערכת מנהל, ייקבעו בהתאם למידת החשיבות וההשפעה של נושא המשרה על פעילות מנורה ביטוח ומבטחים פנסיה.

הבונוס יחושב עבור כל רכיב בנפרד, כאשר לכל רכיב ייקבע סולם ציונים לפיו יחושב הבונוס. סך הבונוסים שיחושבו בגין כל אחד מהרכיבים יהווה את הבונוס הכולל.

סכומי הבונוס לא ייחשבו כחלק מהשכר ולא תבוצענה בגינם הפרשות סוציאליות.

דירקטוריוני מנורה ביטוח ומבטחים פנסיה יהיו אמונים על תהליכי הפיקוח והבקרה של מדיניות התגמול, כאשר הבונוס יחושב בהתאם לעקרונות אשר אושרו כאמור ויובא לאישור המנכ"ל, ועדת התגמול והדירקטוריונים. בעת אישור הבונוס על ידי הדירקטוריון כאמור, יוצג מידע מפורט בנוגע לאופן חישוב תקציב הבונוס וחלוקתו לנושאי המשרה השונים.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ד. הטבות לצדדים קשורים ולבעלי עניין אחרים

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2012		2011		2010	
	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום
		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח
דמי ניהול לשאינם מועסקים בחברה או מטעמה	8	2,100	8	1,986	7	1,653

ה. הכנסות והוצאות מצדדים קשורים ומבעלי עניין

תנאי העסקאות עם צדדים קשורים

חלק מפעילותה הכספית והביטוחית של החברה נעשה עם צדדים קשורים ובעלי עניין במהלך העסקים הרגיל ובמחירי שוק. יתרות שטרם נפרעו לתום השנה אינן מובטחות, אינן נושאות ריבית ויישובן יעשה במזומן. לא התקבלו או ניתנו כל ערבויות בגין סכומים לקבל או לשלם. לשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2012, 2011 ו-2010 החברה לא רשמה כל הפרשה לחובות מסופקים בגין סכומים לקבל מצדדים קשורים.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ו. ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

ביום 10 באוקטובר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 25 וביום 28 באוגוסט 2011, בהתאמה) חידוש פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי המשרה בחברה ובחברות הבנות, בגבול אחריות של 15 מיליוני דולר לכל אחת מהחטיבות העסקיות בקבוצה, בתוספת כיסוי משותף בפוליסת מטריה ראשונה לכלל החטיבות העסקיות בקבוצה בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר ובתוספת כיסוי משותף בפוליסת מטריה נוספת, לכלל החטיבות בקבוצה, בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר נוספים. בנוסף, אושרה עסקת מסגרת לפיה ניתן אישור מראש להתקשרות החברה לשם חידוש הפוליסות האמורות לעיל, עבור החברה והחטיבות העסקיות הנוספות בקבוצה, אשר יחולו לגבי נושאי המשרה והדירקטורים, כפי שיכהנו בחברה ובחברות השונות מעת לעת, לרבות דירקטורים ונושאי משרה שהינם בעלי השליטה או קרוביהם (בתנאים זהים לתנאי הפוליסה של כלל נושאי המשרה). חידוש הפוליסות כאמור יעשה מדי שנה, במשך תקופה של שלוש שנים ממועד תחילת "שנת הבסיס" (שנת 2011-2012) ובכפוף לכך כי הפרמיה השנתית הכוללת, בכל שנה בה תחודשנה פוליסת הבסיס ופוליסת המטריה הראשונה והשנייה תהיה הפרמיה המצרפית בתוספת שנתית של עד 20% לכל שנה מהפרמיה הכוללת לכלל החטיבות בקבוצה, וכן כי ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה אישרו עבור כל שנה בה תחודשנה פוליסות הביטוח כאמור, כי החידוש תואם התנאי האמור.

ז. התחייבות לשיפוי נושאי משרה ודירקטורים

ביום 24 בנובמבר, 2005 וביום 22 בינואר, 2007 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ואישור הדירקטוריון) מתן כתב פטור והתחייבות לשיפוי לדירקטורים ונושאי משרה בחברה ובכללם יו"ר הדירקטוריון וקרוביו המועסקים בחברות הקבוצה. כתב הפטור שהעניקה החברה הינו בהתאם למגבלות הקבועות לעניין זה בחוק החברות ואילו ההתחייבות לשיפוי מוגבלת לסך של 25 מיליוני דולר לנושא משרה ול- 30 מיליוני דולר לכלל מקבלי השיפוי באירוע בודד ובכל מקרה, לא יעלה השיפוי על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדוח הכספי שלה ערב מתן השיפוי.
ביום 5 בינואר, 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר, 2011 ואישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר, 2011 ו- 29 בדצמבר, 2011) להעניק כתב התחייבות לשיפוי חדש ליו"ר דירקטוריון החברה ובעל השליטה בחברה (להלן: "כתב השיפוי החדש"). בהתאם לכתב השיפוי החדש, סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום מכוח כתב שיפוי שבו תחוב מי מהחברות הקבוצה, בגין אותו אירוע לכלל נושאי המשרה, לא יעלה על 30 מיליון דולר. כמו כן, סכום השיפוי אשר בו תחוב החברה כלפי נושא משרה אחד בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום שהינו זכאי לקבל ממי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה מבטחים מכוח כתב שיפוי, בגין אותו אירוע, לא יעלה על 25 מיליון דולר. בכל מקרה, סכום השיפוי (נטו) לאחר הפחתות של תגמולי ביטוח ששולמו בגין אותו אירוע על פי פוליסות ביטוח נושאי משרה שרכשה החברה, לפי שיקול דעתה, אם רכשה, או בשל סכום השיפוי ששולם על ידי החברה בגין אותו אירוע מכוח כתבי שיפוי קודמים שהוענקו ליו"ר הדירקטוריון ו/או לקרוביו, לא יעלה, בכל מקרה, על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדוח הכספי שלה, ערב מתן השיפוי. יצויין, כי כתב השיפוי החדש בא להוסיף על כל כתב שיפוי קודם, אם וככל שהוענק, ובלבד שסך השיפוי לא יעלה על המגבלות המפורטות לעיל.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות

בשנים האחרונות ניכר גידול בהיקף הבקשות לאישור תובענות ייצוגיות המוגשות נגד הקבוצה. זאת, כחלק מגידול כללי של בקשות לאישור תובענות כייצוגיות בכלל, לרבות כנגד חברות העוסקות בתחומי העיסוק של הקבוצה, אשר נובע בעיקרו מחקיקת חוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006 ("חוק תובענות ייצוגיות"). מגמה זו מגדילה באופן מהותי את פוטנציאל החשיפה של הקבוצה להפסדים במקרה של אישור תביעה ייצוגית כנגדה.

תובענה ייצוגית ניתן להגיש בתביעה כמפורט בחוק האמור או בעניין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בגינה תובענה ייצוגית. יצוין, כי החל משנת 2006, ההגדרה של תביעה שבגינה ניתן להגיש בקשה לאישורה כייצוגית כלפי חברות הקבוצה, הינה הגדרה רחבה הכוללת כל עניין שבין חברה ללקוח, בין אם הצדדים התקשרו בעסקה ובין אם לאו. על מנת שבקשה לאישור תובענה ייצוגית תאושר על התובע הייצוגי להוכיח, בין היתר: (1) קיומה של עילת תביעה אישית (2) כי העילה מבוססת דיה כדי כך שמתקיים סיכוי לכאורה לזכיית התובע בתביעתו (3) כי עילת התביעה מעוררת שאלה מהותית של עובדה או משפט המשותפות לכלל הקבוצה המיוצגת וקיימת אפשרות סבירה שהשאלות המשותפות יוכרעו לטובת הקבוצה (4) התובענה הייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת לבירור המחלוקת (5) התאמת התובע ובא כוחו לייצג את הקבוצה המיוצגת.

בקשות לאישור תובענות כייצוגיות מוגשות באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות. ההליך הדיוני בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות נחלק לשני שלבים עיקריים: ראשית, שלב הדיון בבקשה לאישור התובענה כייצוגית ("בקשת האישור" ו- "שלב האישור", בהתאמה). במידה ובקשת האישור נדחית באופן חלוט - תם שלב הדיון ברמה הייצוגית. על החלטה בשלב האישור ניתן להגיש בקשת רשות ערעור לערכאות הערעור. בשלב השני, במידה ובקשת האישור מתקבלת, תתברר התובענה הייצוגית לגופה ("שלב התובענה כייצוגית").

על פסק דין בשלב התובענה כייצוגית ניתן להגיש ערעור לערכאות הערעור. במסגרת המנגנון לפי חוק תובענות ייצוגיות קיימים, בין היתר, הסדרים ספציפיים לעניין הסכמי פשרה, הן בשלב האישור והן בשלב התובענה כייצוגית, וכן הסדרים לעניין הסתלקות התובע מבקשת האישור או מהתובענה הייצוגית.

בגין התובענות הייצוגיות והבקשות לאישור תובענות כייצוגיות המפורטות בסעיפים 1-19, ו- 23 להלן, אשר בהן, להערכת הנהלות החברה, מנורה ביטוח, מבטחים פנסיה ושומרה ביטוח (לפי המקרה והעניין) המתבססת בין היתר, על חוות דעת משפטיות שקיבלו, יותר סביר מאשר לא ("More likely than not") כי טענות ההגנה של החברה, מנורה ביטוח, מבטחים פנסיה ושומרה ביטוח תתקבלנה והבקשות לאישור התובענות כייצוגיות תידחנה, לא נכללה הפרשה בדוחות הכספיים. בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות בהן, ביחס לתביעה, כולה או חלקה, יותר סביר כי טענות ההגנה של החברות תידחנה, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות לכיסוי החשיפה המוערכת על-ידי חברות אלו.

להערכת הנהלת החברות, המתבססת בין היתר על חוות דעת משפטיות שקיבלו, במקום בו נדרשו הפרשות, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות לכיסוי החשיפה המוערכת על-ידן.

בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות, ובכלל זה כנגד מבטחים פנסיה וחברות בנות נוספות, המפורטות בסעיפים 20 עד 22, 24 ו- 25 להלן, לא ניתן בשלב ראשוני זה להעריך את סיכויי הבקשות, ולפיכך לא נכללה בדוחות הכספיים הפרשה בגין תובענות אלו.
יצוין, כי לעניין באור זה, תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית תיחשב כמהותית אם הסכום הנתבע בה, עולה על סך של 15 מיליוני ש"ח.

להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות מהותיות:

1. ביום 21 בנובמבר, 2005 הוגשה כנגד מנורה ביטוח תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("בקשת האישור"). עניינה של התובענה הוא בפרשנות נספח לפוליסות ביטוח חיים המתייחס לכיסוי ביטוחי בגין נכות תאונתית ("נספח נכות תאונתית"). הטענה המרכזית בתובענה הינה כי מנורה ביטוח מסייגת את חבותה בכל הקשור לכיסוי ביטוחי בגין נכות תאונתית הכלול בנספח נכות תאונתית, וזאת דרך חישוב תגמולי הביטוח שלא בהתאם להוראות הנספח, ולפיכך מפרה מנורה ביטוח את הסכם הביטוח ואת חובת הגילוי הקבועה בחוק הפיקוח והתקנות שהותקנו מכוחו, פעולה שהינה, לפי הטענה, גם בבחינת הטעיה.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

1. (המשך)

הסעד המבוקש על-ידי התובע הינו תשלום הפער בין סכום הפיצוי המגיע לו לטענתו לפי פרשנותו את הפוליסה ובין סכום הפיצוי ששולם לו בפועל לפי פרשנות מנורה ביטוח, וזאת לגבי כלל המבוטחים חברי הקבוצה המיוצגת. סכום התביעה האישית של התובע הועמד על סך של 17,599 ש"ח, בעוד שלגבי כלל חברי הקבוצה אין בידי התובע נתונים המאפשרים עריכת אומדן של הנזק הכולל. התלונה בעניין העולה בתובענה שהגיש המבקש למפקח נמצאה מוצדקת, ובהחלטת סגנית המפקח מיום 17 במאי, 2006 ("ההכרעה") נקבע, כי על מנורה ביטוח לחשב ממועד ההכרעה ואילך, את תגמולי הביטוח על-פי הפוליסה בדרך שנקבעה בהכרעה ולא בדרך בה נהגה מנורה ביטוח לחשב את תגמולי הביטוח. על הכרעה זו שיושמה על ידי מנורה ביטוח הגישה מנורה ביטוח ערעור ביום 30 באוקטובר, 2006. ביום 22 באוקטובר, 2012, הוחלט על מחיקת הערעור על הכרעת המפקח בהסכמה, ללא צו להוצאות.

ביום 11 בינואר, 2009 ניתנה החלטה המאשרת את בקשת האישור בהתאם לעילות ולסעדים כמפורט בהחלטה. ביום 5 ביולי, 2012, במסגרת בקשת רשות הערעור הנ"ל, קבע בית המשפט העליון כי התובענה תאושר כייצוגית בכל עילות התביעה שנקבע בהחלטת בית המשפט המחוזי, למעט עילת "ההטעיה" כאשר הסעד היחיד שידון בשלב בירור התובענה הייצוגית הינו השלמת תגמולי הביטוח ששולמו לסכום שטוען לו התובע.

2. ביום 3 בינואר, 2008 הוגשה כנגד מנורה ביטוח, כמו-גם כנגד חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בדרישה להחזר סכומים שנטען כי נגבו ביתר ושלא כדין בגין מרכיב תשלום בפוליסות המכונה "תת שנתיות". על-פי הטענה, הגביה ביתר נובעת הן מגביה בשיעור העולה על השיעור המותר, הן בשל גביית מרכיב התת-שנתיות בגין חלקים או תשלומים בפוליסה שהתשלום אינו אמור לחול עליהם (כגון בגין חלק החיסכון בפוליסה או בגין תשלום המכונה "גורם פוליסה") וכן בשל גביית המרכיב האמור בפוליסות שאינן פוליסות ביטוח חיים, והכל בניגוד להנחיות המפקח. עילות התביעה העיקריות הנטענות הן: הפרת הוראות הדין הרלבנטיות, חוסר תום לב ועשיית עושר ולא במשפט.

הסעד המבוקש על-ידי התובעים הינו החזר סכום התת שנתיות שנגבה שלא כדין, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן כמתואר לעיל. הנזק האישי של כל התובעים ביחד הוערך בסך כולל של כ- 1,683 ש"ח (בגין שנת ביטוח אחת) בעוד שסכום התביעה הכולל כנגד כל הנתבעות (בגין תקופה של 7 השנים האחרונות) חושב והוערך על-ידי התובעים בסך של כ- 2.3 מיליארד ש"ח, מתוכם יוחס למנורה ביטוח סך נזק כולל של כ- 229 מיליון ש"ח, והכל בהתבסס על הערכות והנחות שהניחו התובעים לענין זה. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה.

3. ביום 14 באפריל, 2008 הוגשה כנגד מנורה ביטוח בבית הדין לעבודה ("הנתבעת") תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית ("התובענה" ו/או "הבקשה"). עניינה של התובענה הוא, לפי הטענה, בהפליה לרעה של נשים במסגרת פוליסות המכונות "ביטוחי מנהלים", שהופקו לפני שנת 2001. על-פי הטענה, הנתבעת נוהגת לזכות נשים מבוטחות, בהגיען לגיל הפרישה, בגמלא חודשית נמוכה מזו שמקבל מבוטח גבר בעל נתונים זהים, בנימוק כי תוחלת החיים של נשים גבוהה יותר. לעומת זאת, לפי הטענה, הנתבעת גובה מנשים פרמיית "ריסק" בשיעור זהה לזה שהיא גובה מגברים, על אף ששיעורי התמותה של נשים הינם נמוכים בהרבה. בכך, לטענת התובעת, יש משום הפליה אסורה מאחר והנתבעת מבחינה בין המגדרים כאשר ההבחנה פועלת לטובתה.

התובעת איננה מציינת את הנזק האישי שנגרם לה, לטענתה. התובעת טוענת כי לאור היקף הקבוצה (המוערך על ידה בעשרות אלפי נשים) הנזק שנגרם לכלל חברות הקבוצה מוערך במאות מיליוני ש"ח. עילות התביעה הן, בין היתר, הפליה בניגוד לחוק איסור הפליה; הפרת הוראות חוק הפיקוח; עשיית עושר ולא במשפט; הפרת חוק הגנת הצרכן וקביעת "תנאי מקפח" בחוזה אחיד. הסעדים העיקריים המבוקשים על-ידי התובעת הינם כי בית הדין יקבע ו/או יורה כי: א) ההפליה בה נוהגת הנתבעת, לפי הטענה, מנוגדת לדין, וכל הוראה בפוליסה ו/או כל פעולה מכוחה של הפליה זו - בטלות ומבוטלות; ב) בידי התובעת ויתר חברות הקבוצה הזכות לבחור בין החלופות הבאות: 1) להשוות את מקדמי הגמלא למבוטחת אישה לאלה הנוהגים למבוטח גבר באותו גיל. 2) הפחתה רטרואקטיבית ופרוספקטיבית של סכומי הריסק שנגבו מהתובעת בפוליסה נשוא התובענה ויתר המבוטחות בפוליסה מסוג זה, והעמדתם על סכומי הריסק הראויים למבוטחת אישה, כאשר הסכומים שיופחתו יצורפו לסכומי הצבירה לחיסכון של התובעת. כמו כן, התובעת מבקשת מבית הדין להתיר פיצול סעדים כך שניתן יהיה לתבוע בנפרד את הפיצוי ללא הוכחת נזק כקבוע בחוק איסור הפליה. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 3 בינואר, 2012 הגישו הנתבעות בקשה לסילוק התובענה על הסף מחמת התיישנות. ביום 12 ביולי, 2012 ניתנה החלטה הדוחה את הבקשה לסילוק על הסף (ללא צו להוצאות).

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

4. ביום 3 באוגוסט, 2008 הוגשה כנגד מנורה ביטוח ("הנתבעת"), תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("התובענה"). עניינה של התובענה, לפי הטענה, באי תשלום שיפוי למבוטחי הנתבעת בביטוחי רכב, בגין הנזק שנגרם לאמצעי המיגון שהותקן ברכב על-פי דרישתה תוך הפרת הוראות סעיף 1 לתוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 ("הפוליסה התקנית"). הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה כל מבוטח אשר קיבל ממנורה ביטוח, החל מיום 1 באפריל, 2004, תגמולי ביטוח בשל נזק לרכב פרטי או מסחרי עד 4 טון, לרבות בשל אובדן גמור, אובדן להלכה או גניבה ולא קיבל את כל ו/או חלק מתגמולי הביטוח בגין אובדן או נזק שנגרם לאמצעי המיגון כאמור.

התובע העמיד את נזקו האישי על סך של 550 ש"ח ובהסתמך על נתונים מדוחותיה הכספיים של מנורה ביטוח ועל חישובים שביצע לעניין זה, העריך את הנזק הכולל לקבוצה כהגדרתה לעיל בכ- 23 מיליון ש"ח. עילות התביעה הנטענות הינן הפרת חובה חקוקה ועשיית עושר ולא במשפט. ביום 2 ביולי, 2012 נחתם והוגש לאישור בית המשפט, הסדר פשרה בין התובע הייצוגי לבין הנתבעת וחברות ביטוח נוספות שנתבעו בתביעות דומות.

5. ביום 2 בנובמבר, 2008 הוגשה כנגד מנורה ביטוח, תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 ("התובענה" ו/או "הבקשה"). עניינה של התובענה הינה, לפי הטענה, בהפרה לכאורה של סעיפים 65, 67, 56(א) ו- 56(ג) לחוק חוזה ביטוח, התשמ"א-1981, סעיף 12(א) לתוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 והוראה של המפקח, המורים כי מקום בו מוגשת תביעת צד ג' לתגמולי ביטוח, על המבטח לשלם לידי צד ג' את מלוא הסכומים שהמבוטח צריך היה לשלמם בשל מקרה הביטוח, לרבות את שכר טרחת השמאי. לטענת התובע, מנורה ביטוח נמנעת מלשלם ו/או להשיב לצד ג' את מלוא שכר טרחת השמאי. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג הינה כל אדם אשר היה זכאי לקבל ממנורה ביטוח, כצד ג', כספים ו/או תגמולי ביטוח בשל נזק לרכב במהלך שבע השנים האחרונות, ומנורה ביטוח לא השיבה ו/או שילמה לידיו, את מלוא הסכום ששילם בגין שכר טרחת השמאי ו/או חלק ממנו. התובע מעמיד את נזקו האישי על סך של 1,350 ש"ח, ומעריך את סך הנזק לקבוצה כולה בכ- 20 מיליוני ש"ח. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 8 בדצמבר, 2011 הוגשה בתיק עמדת המפקח, המאמצת את עיקרי טענות הנתבעות. ביום 21 בפברואר 2013 אישר בית המשפט המחוזי (ת"א) את בקשת התובע להסתלק מהבקשה לאישור תוך דחיית תביעתו האישית, ובכך הסתיימה התובענה.

6. ביום 1 באפריל, 2009 הוגשה כנגד מנורה ביטוח, תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("התובענה" או "הבקשה לאישור"). עניינה של התובענה הינו פוליסות ביטוח בריאות הכוללות זכות לקבלת מחצית ערכו של "טופס 17" מטעם קופת החולים במקרים בהם המבטח לא השתתף במימון ניתוח המכוסה על-פי הפוליסה. הטענה המרכזית בתובענה הינה כי בכל הקשור לכיסוי הנ"ל הנתבעת מחשבת את תגמולי הביטוח באופן המפחית את סכום התגמולים המגיע לתובעת ולחברי הקבוצה לפי הבנתה וזאת תוך הטעיה של המבוטחים והפרת חוזה הביטוח בניגוד לדין. התובעת מעמידה את נזקה האישי על סך של 2,420 ש"ח ומעריכה את סך הנזק לקבוצה כולה בסך העולה על 10 מיליון ש"ח. ביום 16 באוגוסט, 2012 אישר בית המשפט את הבקשה לאישור בעילה של הפרת חוזה וקבע כי הסעדים שיתבררו הם סעד של השבת תגמולי ביטוח למבוטחים שעברו ניתוח פרטי שלא מומן על ידי הנתבעת, וצו המחייב את מנורה ביטוח לפעול מעתה ואילך בהתאם לפרשנות התובעת את הפוליסה ("החלטת האישור"). ביום 4 בפברואר, 2013 ניתנה החלטת ביהמ"ש העליון הדוחה את בקשת רשות הערעור שהגישה מנורה ביטוח על החלטת האישור, תוך שהוא מציין כי למנורה ביטוח שמורות כל טענותיה היה ויוגש ערעור על פסק הדין הסופי בתובענה זאת מבלי להתייחס לסיכויי הערעור.

7. ביום 13 בפברואר, 2011 התקבלה במשרדי החברה ומנורה ביטוח, בקשה לאישור הגשת תובענה נגזרת ("הבקשה לאישור") וכן עותק מהתובענה הנגזרת אשר הוגשה על ידי בעל מניות בחברה. עניינה של הבקשה, כנטען בה, במעשיהם ו/או במחדליהם של נושאי משרה בכירים במנורה ביטוח ביחס להלוואות שהעניקה מנורה ביטוח ללא בטחונות כביכול. ביום 19 בפברואר, 2012, הגישו הצדדים לבית המשפט הודעה מוסכמת ובקשה למתן תוקף של פסק דין להסכמות אליהם הגיעו הצדדים, בין היתר, על בסיס המלצות בית המשפט לפיה, יועבר סך של 13.8 מליון ש"ח למנורה ביטוח, לצורך הטבת נזקיה הנטענים (והמוכחשים) וכי סכום הפשרה ימומן ממקורותיה של החברה וממקורות מבטחי נושאי המשרה כנגדם מכוונת התובענה הנגזרת בשיעור שיוסכם ביניהם ("הסדר הפשרה"). ביום 29 במאי, 2012 ניתן פסק דין המאשר את הסדר הפשרה ומעניק לו תוקף של פסק דין. לצורך יישומו של הסדר הפשרה, אישר דירקטוריון החברה, העברת סך של 8.8 מיליוני ש"ח, במזומן, למנורה ביטוח, כהשקעה, וזאת כנגד הקצאת 1,251 מניות רגילות 1 ש"ח ע.נ. של מנורה ביטוח. ההקצאה בוצעה בפועל במהלך חודש אוגוסט 2012. לפרטים נוספים, ראה גם באור 15 לדוח הכספי.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

8. ביום 24 בינואר, 2010 הוגשה כנגד שומרה ביטוח תובענה דומה לזו המפורטת בסעיף 6 לעיל. התובע מעמיד את נזקו האישי על סך של 6,500 ש"ח, ומעריך את סך הנזק לקבוצה כולה בכ- 29 מיליוני ש"ח. שומרה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 2 ביולי, 2012 נחתם והוגש לאישור בית המשפט, הסדר פשרה בין התובע הייצוגי לבין הנתבעת וחברות ביטוח נוספות שנתבעו בתביעות דומות.

9. ביום 11 באפריל, 2010 הוגשה כנגד מנורה ביטוח כמו-גם כנגד שלוש חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית ("הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בטענה לפיה הנתבעות המחזיקות כספים שלא נדרשו על ידי בעלי זכויות בהם (מבוטחים, מוטבים ו/או יורשים), מפרות לכאורה חובות המוטלות עליהן לאיתור אותם בעלי זכויות ואף לא מעבירות את הכספים בהגיע המועד לכך לידי האפוטרופוס הכללי, זאת תוך התעשרות שלא כדין בשל גביית דמי ניהול בשיעור העולה על המותר או מתשואה שמניבים הכספים שלא נדרשו. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה - כל בעלי הזכויות בנכסים המצויים בידי הנתבעות, באחריותן או בשליטתן, ואשר הנתבעות לא הביאו לידיעתם את דבר היותם בעלי נכסים כאמור. עילות התביעה הנטענות הן, בין היתר, הפרת חובה חקוקה, הפרת הוראות המפקח, הטעיה, חוסר תום לב, הפרת חוזה, רשלנות, הפרת חובת נאמנות ועשיית עושר ולא במשפט. הסעד המבוקש על ידי התובעים הינו מתן צווים מתאימים שיחייבו את הנתבעות לקיים את הוראות המפקח בעניין איתור בעלי הזכויות הנ"ל, השבה של כספים שנגבו שלא כדין ומינוי בעל תפקיד לצורך אכיפת הצווים שנתבקשו כאמור או מתן סעד אחר לטובת הקבוצה. סכום התביעה על פי התובענה לא ניתן להערכה. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 23 בספטמבר, 2012 הגיש היועץ המשפטי לממשלה הודעה בקשר לתיק שבנדון תוך פירוט עיקרי ההסדרה החדשה בנושא איתור מוטבים שנועדה להחליף ההסדרה הקיימת נשוא התובענה הייצוגית, ותוך ציון העובדה כי אינו מביע עמדה בכל הנוגע לבקשה גופה.

10. ביום 19 באפריל, 2010 הוגשה כנגד מנורה ביטוח, כמו-גם כנגד ארבע חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בטענה לפיה כאשר מפסיק ביטוח, מסיבה כלשהי, הדבר קורה לרוב לאחר שנגבתה כבר פרמיה בגין החודש השוטף ולמרות שהמבוטח זכאי, לפי הטענה, לקבל החזר בגין החלק היחסי של החודש אין הנתבעות משיבות למבוטחים את החלק היחסי של הפרמיה החודשית או שהן משיבות אותו בערכים נומינליים. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה - כל מי שהוא ו/או שהיה מבוטח אצל מי מבין הנתבעות בפוליסת ביטוח כלשהיא (למעט פוליסת ביטוח רכוש) או יורשו של מבוטח כאמור ופוליסת הביטוח הופסקה מסיבה כלשהיא בין אם עקב ביטולה ע"י המבוטח ובין אם עקב קרות אירוע ביטוח. להערכת התובעים הקבוצה מונה כ- 2 מיליון מבוטחים. עילות התביעה הנטענות הן, בין היתר, הפרות חוק הפיקוח וחוק חוזה הביטוח, חוסר תום לב, הטעיה, מצג שווא, ועשיית עושר ולא במשפט.
הסעד המבוקש על ידי התובעים הינו החזר סכום הפרמיות העודפות שנגבו שלא כדין ו/או שלא הוחזרו שלא כדין ו/או של הפרשי שערוך שלא שולמו לכאורה לחברי הקבוצה, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן כמתואר בתובענה. הנזק האישי של התובעים ביחס לכל הנתבעות הועמד על סך של כ- 3,047 ש"ח בעוד שסכום התביעה הכולל כנגד כל הנתבעות חושב והוערך לסך של כ- 225 מיליון ש"ח. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה.

11. ביום 18 באוגוסט, 2010 התקבלה במשרדי החברה, תביעה כנגד החברה וכנגד מנורה ביטוח, וכן בקשה לאישורה כייצוגית ("התביעה"). על פי הנטען בתביעה, מנורה ביטוח הפחיתה, שלא כדין, כספים מפוליסת ביטוח מנהלים של התובעת, בדרך של השמטת הפקדות שהועברו למנורה ביטוח. הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג, כמפורט בתביעה, הינה כלל המבוטחים ו/או בעלי פוליסות ביטוח חיים אותן מנהלת ו/או מפעילה מנורה ביטוח, אשר, לפי הטענה, הופחתו, שלא כדין, מיתרתם בפוליסה כספים שהופקדו במנורה ביטוח ("חברי הקבוצה"). להערכת התובעת, הקבוצה מונה כ- 75,000 מבוטחים. עילות התביעה העיקריות הנטענות הן הפרת הסכם התקשרות, הפרת חובת נאמנות, עוולת הגזל, עוולת הרשלנות וחוסר תום לב. הסכום הנתבע על ידי התובעת באופן אישי עומד על סך של 5,784 ש"ח והנזק הנטען לקבוצה, על פי הערכת התובעת, עומד על סך של כ- 110 מיליון ש"ח. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 20 ביוני, 2012 החליט בית המשפט המחוזי להעביר את הדיון בתביעה ובבקשה לאישורה כייצוגית לבית הדין לענייני עבודה.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

12. ביום 6 במרס, 2011, התקבלה במשרדי מנורה ביטוח, תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה"). על פי הנטען בבקשה, נמצאה טעות בחישוב סך הצבירה בפוליסת ביטוח מנהלים ("קרן י") של התובע הייצוגי ("התובע") שנדמה כי אירעה (לפי הטענה) גם לגבי מבוטחים נוספים בפוליסות כאמור. הנזק האישי של התובע הוערך על ידו בסך כולל של כ- 70 אלף ש"ח, בעוד שהנזק המצרפי הנטען לכלל הקבוצה המיוצגת הוערך על ידי התובע בסך של כ- 50 מיליון ש"ח. ביום 16 באוקטובר, 2012, אישר בית המשפט את הסתלקותו של התובע הייצוגי מהבקשה לאישור התובענה כייצוגית והורה על דחיית תביעתו האישית ובכך הסתיימה התובענה.

13. ביום 21 באפריל, 2011, הוגשה כנגד מנורה ביטוח כמו גם כנגד שלוש חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות") תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה לגבייה, ללא כל עיגון בהסכם בין הצדדים, של סכומי כסף העולים, לטענת התובעים, כדי שיעור נכבד מן הפרמיה המשולמת על ידי המבוטח והמכונים "גורם פוליסה" ו/או "דמי ניהול אחרים". כרקע לדברים, מבהירים התובעים כי לחברות הביטוח הותר, כעקרון, לגבות בתנאים מסוימים תשלום הקרוי "גורם פוליסה" וזאת על פי חוזרים של המפקח על הביטוח, ואולם, לטענת התובעים, גביית עמלה זו מעולם לא סוכמה עמם ואף לא נאמר להם כי הם יחויבו בסכום כלשהו בגין דמי ניהול אחרים ו/או גורם פוליסה. עוד צוין, כי במסגרת תשובתן של הנתבעות לתובענה קודמת שעניינה אופן חישוב גורם הפוליסה, הודו, לטענת התובעים, הנתבעות בכך שגבו את גורם הפוליסה. עוד ציינו התובעים כי ביום 12 באפריל, 2011 קיבל בית המשפט המחוזי (מרכז) בקשה לאישור תביעה ייצוגית שהגישו כנגד חברת ביטוח נוספת ואשר הינה זהה לתביעה נשוא דיווח זה. על החלטה זו הוגשה בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג, כמפורט בבקשה, הינה כל מי שהוא ו/או היה מבוטח של הנתבעות או של מי מהן ושנגבה ממנו סכום כלשהו כ"גורם פוליסה" ו/או כ"דמי ניהול אחרים" ("הקבוצה המיוצגת").

עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הטעיית לקוחות הן בשלב הטרום חוזי והן בשלב החוזי; הפרה של הוראות הדין ובפרט של חוק הפיקוח על הביטוח והתקנות מכוחו; חוסר תום לב; התעשרות שלא כדין; הפרת הסכם; הפרת חובת חקוקה; וכי הסתמכות על הוראות ההסכמים, ככל שתהיה, הינה הסתמכות על תנאי מקפח בחוזה אחיד.

הנזק האישי של כלל התובעים אשר חושב לצרכי נוחות ביחס לשנה ספציפית אחת הוערך בסך של 1,522 ש"ח בערך נומינלי כאשר הנזק הכולל של כלל חברי הקבוצה המיוצגת, לתקופה של 7 שנים, הוערך בהתבסס על הנחות שונות ביחס לגביית גורם פוליסה והתשואות השנתיות הרלבנטיות, בסך כולל של כ- 2.3 מיליארד ש"ח, מתוכם מייחס התובע למנורה ביטוח סך של כ- 253 מיליוני ש"ח.

הסעדים המבוקשים על ידי התובע הינם: תשלום סכום פיצוי/השבה השווה לסכום גורם הפוליסה שנגבה מחברי הקבוצה המיוצגת בפועל, בצירוף 85% מהתשואה שנמנעה מהם ביחס לסכום זה בשל כך שנוכה מן הפרמיה ולא הושקע בעבורם ולאור זכאותה של חברת הביטוח ל- 15% מהתשואה. בנוסף, נתבקש סעד של מתן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את הדרך בה הן נוהגות בכל הקשור בגביית "דמי ניהול אחרים" ו/או "גורם פוליסה". מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 19 בנובמבר, 2012 הודיע היועץ המשפטי לממשלה על התייצבותו בתיק תוך פירוט עמדתו בנוגע לגביית "גורם פוליסה".

14. ביום 1 ביוני, 2011, הוגשה כנגד מנורה ביטוח כמו גם נגד תשע חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות") תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות, משלמות תגמולי הביטוח, אשר תשלומם עוכב בשל עיקול או צווי כינוס או זכויות אחרות כלשהן של צדדים שלישיים, בערכים נומינליים ללא שיערוך וללא שהן משיבות למבוטחים הזכאים לתגמולי ביטוח את הפירות שנצמחו על אותם כספים. הנזק האישי שנגרם לפי הטענה לתובע אחד כנגד מנורה ביטוח עומד על סך של כ- 4,598 ש"ח ואילו הנזק שנגרם, לפי הערכה, לכלל התובעים עומד של סך של כ- 350 מיליון ש"ח, כאשר הנזק הקבוצתי הנטען כנגד מנורה ביטוח הוערך על סך של כ- 43 מיליון ש"ח. ביום 12 בדצמבר 2012, אישר בית המשפט המחוזי (מרכז) את הבקשה כתובענה ייצוגית תוך שהוא קובע כי יש להגביל את הקבוצה הרלבנטית לתובענה כך שתתייחס רק לזכאים שעילת תביעתם קמה שלוש שנים לפני מועד הגשת התובענה כנ"ל. עילות התביעה בגינן אושרה התובענה היא זכותם של חברי הקבוצה לקבלת הפרשי הצמדה וריבית המייצגים את טובת ההנאה שהפיקו הנתבעות בתקופת העיכוב בשל העיקול.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

15. ביום 7 ביולי, 2011 הוגשה כנגד מנורה ביטוח ("הנתבעת") תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה לגביית דמי אשראי ממבוטחי מנורה ביטוח, בביטוח כללי, בשיעור גבוה מתקרת הריבית השנתית המקסימלית שמנורה ביטוח רשאית לגבות או בשיעור ריבית גבוה מזה שהיא מציגה למבוטח. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג, כמפורט בבקשה, הינם כל בעלי הפוליסות ו/או המוטבים ו/או המבוטחים שבוטחו על ידי הנתבעת בפוליסות ביטוח בענפי הביטוח הכללי, ואשר שילמו לנתבעת דמי אשראי ו/או דמי גבייה ו/או דמי הסדר תשלומים תוך חריגה מהוראות הדין ו/או תוך חריגה משיעורי הריבית אשר הוצגו למבוטחים בפוליסות, החל מיום 1 במאי, 1984 ("חברי הקבוצה").

עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הטעייה, הפרה של הוראות הדין ובכלל זה, הוראות חוק הפיקוח על הביטוח ותקנות מכוחו; הפרת חובה חקוקה, הפרת חוזה, הפרה של חובת הגילוי המוגברת וחוסר תום לב במו"מ ובקיום החוזה, רשלנות, התעשרות שלא כדין והפרת הוראות המפקח. נזקו האישי של המבקש, כשהוא משוערך ליום הגשת הבקשה, הועמד על סך של 18.16 ש"ח, בעוד שאומדן הנזק לכלל חברי הקבוצה, החל מחודש מאי 1984, כשהוא משוערך ליום הגשת הבקשה, נע בין סך של כ- 162 מיליון ש"ח לבין סך של כ- 266 מיליון ש"ח. הסעדים העיקריים להם עותר המבקש הינם: השבה של הכספים שנגבו ביתר שלא כדין בתוספת הפרשי הצמדה וריבית, ולרבות תוספת ריבית מיוחדת כמשמעותה בחוק חוזה הביטוח החל ממועד כל תשלום ועד השבת הסכומים בפועל; פיצוי בגין הפירות שנצברו מהכספים שנגבו שלא כדין וסעד של מתן צו עשה בכל הקשור בגביית דמי אשראי ו/או דמי גבייה ו/או דמי הסדר תשלומים בכל פוליסה קיימת. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה.

16. ביום 14 באוגוסט, 2011 הוגשה כנגד החברה וכנגד מנורה מבטחים פיננסים בע"מ, מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ (חברות בנות של החברה) וכן כנגד מנכ"ל מנורה קרנות נאמנות ומנורה פיננסים לשעבר ("הנתבעים") תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה" ו/או "התובענה"). עניינה של התובענה והבקשה בטענה כי מעשיו החמורים והפליליים לכאורה של מנכ"ל מנורה קרנות נאמנות ואופן פעולתם של הנתבעים האחרים בקשר אליהם, גרמו, לפי הטענה לירידת ערך מניית החברה ולהפסד ונזק כספי לתובעים. נזקם האישי של התובעים הוערך על ידם בסך של 2,243 ש"ח כאשר הנזק המצרפי לכלל חברי הקבוצה הועמד על ידם על סך של 217 מיליוני ש"ח. הסעדים העיקריים להם עותרים התובעים הינם פיצוי לחברי הקבוצה בסך הנזק הנ"ל וכן פסיקת גמול ושכר טרחת עו"ד לטובת התובעים ובאי כוחם. החברה הגישה תגובתה לבקשה. ביום 4 ביולי, 2012 אישר בית המשפט את הסתלקותו של התובע הייצוגי מהבקשה לאישור התובענה כייצוגית ומתביעתו האישית ובכך נסתיימה התובענה.

17. ביום 19 בדצמבר, 2011 הוגשה בבית המשפט המחוזי (ת"א) כנגד מנורה מבטחים פנסיה בע"מ (חברה בת של החברה) ("הנתבעת"), תובענה ובקשה לאשרה כייצוגית ("התובענה" או "הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בטענה לפיה הנתבעת גבתה, לכאורה שלא כדין, תשלומים בגין כיסויים ביטוחיים לשאירים, מעמיתים רווקים ואלמנים ללא שאירים, אשר צורפו למסלול ברירת המחדל של קרן הפנסיה שבניהולה, מבלי שהכיסוי הביטוחי הזה רלבנטי להם ומבלי שהובהרה להם משמעות הדבר. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג היא כל עמיתי הקרן שהינם (i) רווקים ללא ילדים או (ii) אלמנים (ללא ילדים מתחת לגיל 21), אשר נגבו מהם בשבע השנים האחרונות תשלומים עבור כיסויים ביטוחיים לשאירים, על אף שבפועל אין להם שאירים (להלן: "חברי הקבוצה"). התובע מעריך את מספר חברי הקבוצה בכ- 85 אלף. עילות התביעה הנטענות הן, בין היתר, הפרת חובה חקוקה, איסור הטעיה ועשיית עושר ולא במשפט. הנזק הנטען המוערך על ידי התובע הוא תשלום יתר של כ- 300 ש"ח לשנה ע"י כל אחד מחברי הקבוצה כאשר הנזק לכלל חברי הקבוצה מסתכם על פי הערכת התובע לסך של כ- 178.5 מיליון ש"ח. ביום 19 בפברואר, 2013 הוגשה לביהמ"ש בקשה מטעם התובעים לאשר הסדר הסתלקות מהבקשה ומהתובענה, זאת בכפוף לכך שהנתבעת תוודא כי המלל בנוסח טופס ההצטרפות לקרן הפנסיה או לחילופין בדיווח השנתי לעמיתים, יכלול גילוי בהיר אודות ביטוח השאירים ומסלול ברירת המחדל.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

18. ביום 24 בינואר, 2012 הוגשה בבית המשפט המחוזי בירושלים כנגד מדינת ישראל וכנגד חברת מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ (חברה נכדה של החברה) (להלן: "הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("התובענה" או "הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בטענה לפיה יש לראות בתמורה שמדינת ישראל קיבלה ממנורה מבטחים פיננסים בע"מ (חברה בת של החברה) ("מנורה פיננסים") בגין 50% ממניות הנתבעת, כפירות שנכסי קרן ההשתלמות שבניהול הנתבעת הצמיחו ועל כן היא שייכת לעמיתי קרן ההשתלמות שבניהול הנתבעת. התובעים הינם עמיתים של קרן ההשתלמות "אומגה" (לשעבר - קרן ההשתלמות למהנדסים) (להלן: "קרן ההשתלמות") בתקופה הרלבנטית למכירה שהיתה עד למועד המכירה קופה ענפית. ביום 25 בספטמבר, 2008 רכשה כאמור מנורה פיננסים 50% מהון המניות של הנתבעת מידי מדינת ישראל ועוד 10% מהון המניות של הנתבעת מהסתדרות המהנדסים, בתמורה לסך של כ- 20 מיליוני ש"ח למדינת ישראל וכ- 4 מיליוני ש"ח להסתדרות המהנדסים ("תמורת המכירה"), ובאותו המועד וכחלק מהמכירה הוסרו הוראות מתקנוני הנתבעת וקרן ההשתלמות, וקרן ההשתלמות חדלה להיות קופה ענפית והחלה להיות קרן השתלמות רגילה.

לטענת התובעים, תמורת המכירה מגיעה לעמיתי הקופה כפיצוי, בין היתר, בגין העלייה שהייתה צפויה בדמי הניהול. התובעים מסתמכים, בין היתר, גם על עמדתו של הממונה על שוק ההון ביטוח וחיסכון לעניין זה. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה כל מי שהיה עמית של קרן ההשתלמות במועד ההתקשרות עם מנורה פיננסים (לטענת התובעים - 30 ביוני, 2008), המוערכים על ידם בכ-24,790 עמיתים (להלן: "חברי הקבוצה"). עילות התביעה הנטענות כנגד מדינת ישראל הן, בין היתר, עשיית עושר ולא במשפט, חוסר תום לב, רשלנות, גזל ותרמית, וכנגד הנתבעת הן, בין היתר, הפרת חובת אמונים והפרת חובה חקוקה. הנזק הנטען על ידי התובע הוא סכום כספי תמורה המכירה. הסעדים המבוקשים על ידי התובע הם, בין היתר, תשלום תמורת המכירה לידי חברי הקבוצה ו/או פיצוי חברי הקבוצה בסכום השווה לסכום תמורת המכירה. יצוין, כי כאמור לעיל תביעת ההשבה של תמורת המכירה הינה כנגד מדינת ישראל ולא כנגד מנורה מבטחים פיננסים. ביום 17 בפברואר, 2013 הוגשה לבית המשפט המחוזי (י-ם) בקשה לאישור הסדר פשרה בקשר לתובענה, שעיקרו כי מדינת ישראל תשלם לחברי הקבוצה סך כולל של כ- 24 מיליוני ש"ח, תוך ויתור הדדי על כל טענה ו/או תביעה בכל הקשור לטענות שפורטו בבקשה.

19. ביום 22 בפברואר, 2012, הוגשה כנגד מנורה ביטוח ("הנתבעת"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית ("התובענה" או "הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעת מכרה פוליסת ביטוח מבנה חסרה שאינה מכסה את מלוא ערך הדירה (לרבות שווי הקרקע) כך שבמקרה של הרס-נזק נרחב לבניין לא ניתן יהיה לכונן מחדש את הבניין ללא הסכמה של כל בעלי הדירות בבית המשותף. נזקו האישי של המבקש אשר הוגדר כמלוא תשלומי פרמיית ביטוח המבנה ששולמו על ידו - לא כומת, בעוד שאומדן הנזק לכלל חברי הקבוצה הוערך על יד המבקש (כאומדן בלבד) לסך של כ- 20 מיליוני ש"ח. ביום 31 בדצמבר, 2012, אישר בית המשפט המחוזי (ת"א) את הסתלקותו של התובע הייצוגי מהבקשה לאישור התובענה כייצוגית והורה על דחיית תביעתו האישית של התובע, ובכך הסתיימה התובענה.

20. ביום 6 באוגוסט, 2012, הוגשה כנגד מנורה ביטוח ("הנתבעת"), וכן כנגד ארבע חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות") תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה" ו/או "התובענה"). עניינה של הבקשה בדמי ניהול עודפים שגובות הנתבעות (לפי הטענה) ממבוטחיהן בפוליסות ביטוח חיים משולבות בחסכון, שהונפקו החל מתחילת שנת 2004 ("פוליסות ביטוח חיים") הן לעצמאיים ולשכירים ("קופות ביטוח") והן לפרטיים ("פרט") ("פוליסות מסוג ביטוח חיים"). לטענת התובעים, המפקח חרג מסמכותו על פי תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(תנאים בחוזי ביטוח), תשמ"ב-1981 ("תקנות הפיקוח") בעת אישור מודלים לגביית דמי ניהול בפוליסות מסוג ביטוח חיים ("המודלים") החלים על חברות ביטוח, אשר מנורה ביטוח נמנית עליהן. מעבר לאמור, טוענים המבקשים, כי הנתבעות חרגו אף מתנאי המודלים הנ"ל, כלהלן - (1) בגביית דמי הניהול מפרמיה ביחס לסך הכולל המשולם על ידי המבוטח, לרבות דמי הניהול עצמם (כלומר, לפי הטענה, גובות דמי ניהול גם ממרכיב דמי הניהול) (להלן, בהתאם ללשון הבקשה: "חישוב פרמיה מלמעלה"). (2) בגביית דמי הניהול מרכיב הפרמיה שנועד לרכישת כיסוי מפני סיכוני ביטוח (ריסק) שונים ושאינו מיועד לחיסכון. (3) המשך גביית דמי ניהול מפרמיה גם כאשר מפסיק המבוטח את ההפרשה לחיסכון והפוליסה הפכה למעשה לפוליסת ריסק בלבד. בהתאם, טענות המבקשים, בתמצית, הן: כי כל גביה של דמי ניהול מפרמיה, הינה חסרת כל תוקף ויש להשיב דמי ניהול אלה למבוטחים, לחילופין - דמי הניהול המקסימאליים המותרים הינם 2% משווי תיק ההשקעות וכל דמי ניהול החורגים משיעור זה יש להשיב למבוטחים. לחילופי חילופין - אף אם שתי הטענות הנ"ל ייסתרו, לטענת המבקשים התובעים, הרי שעדיין יש להשיב למבוטחים את הפרמיה העודפת שנגבתה על פי "חישוב פרמיה מלמעלה", כהגדרתה לעיל.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

20. (המשך)

הקבוצה, אותה מבקשים התובעים לייצג, כמפורט בבקשה, הינה כל מי שהיה או הינו מבוטח של אחת או יותר מן הנתבעות, בפוליסת ביטוח חיים משולבת בחסכון שהופקה החל מתחילת שנת 2004, והכל הן ביחס לפוליסות פעילות והן ביחס לפוליסות מסולקות או פדויות ("חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות, על פי הבקשה, הן: הפרה של הוראות הדין, בעיקר חוק הפיקוח על הביטוח ותקנותיו והוראות חוק חוזים אחידים; הטעייה; הפרת חובה חקוקה; חוסר תום לב; התעשרות שלא כדין ועשיית עושר ולא במשפט; וכן הפרת הסכם. נזקה האישי הנטען של מבקשת מס' 6 כלפי מנורה ביטוח (לפי הטענות החילופיות הנ"ל), מסתכם בסך של 196.7 ש"ח, ולחילופין - 10 ש"ח ולחילופי חילופין - 42.1 ש"ח. נזקו האישי הנטען של מבקש מס' 7 כלפי מנורה ביטוח (לפי הטענות החילופיות הנ"ל) מסתכם בסך של 680.4 ש"ח, ולחילופין - 42.2 ש"ח ולחילופי חילופין - 41.1 ש"ח. הנזק לכלל חברי הקבוצה, על בסיס התחשיב האמור, הועמד על סך נומינלי של כ- 570 מיליוני ש"ח או לחילופין כ- 65 מיליוני ש"ח ולחילופי חילופין 132 מיליוני ש"ח. חלקה של מנורה ביטוח, על פי התובעים, יחושב על פי חלקה בענף הביטוח, לשנים 2004 עד 2006 - 8.7%, 8.6% ו- 8.8%, מהסכומים הנדרשים (לחילופין), בהתאמה. הסעדים העיקריים להם עותרים התובעים הינם השבה של הכספים שנגבו (לפי הטענה) ביתר וכן מתן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את הדרך בה הן נוהגות בכל הקשור בגביית דמי ניהול בקשר עם הפוליסות. כמו כן, מבקשים התובעים מביהמ"ש לפסוק שכר טרחת עורכי דין לטובת התובעים. מנורה ביטוח טרם השיבה לבקשה.

21. ביום 11 בספטמבר 2012, הוגשה כנגד שומרה ביטוח ("הנתבעת") תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה" ו/או "התובענה"). עניינה של הבקשה באופן פיצוי מבוטחי הנתבעת בקרות אירוע ביטוח של אובדן או גניבת תכשיט במסגרת פוליסת ביטוח דירה ותכולתה. על פי תנאי הפוליסה וסעיף 9(ג) לתקנות הפיקוח (דרכי הפיצוי האפשריות למבטחות המנפיקות פוליסת ביטוח לדירה ותכולתה), התשמ"ו-1986, במידה ותיקון תכולת דירה אינו אפשרי רשאית הנתבעת, לפי שיקול דעתה, לבחור בין תשלום כסף מזומן בגובה ערך האובדן או הנזק או החלפת התכשיט בתכשיט אחר מאותו סוג ואיכות. לטענת התובעת, הנתבעת, המעניקה שוברים לרכישת תכשיט חלופי באחת מהחנויות המופיעות ברשימה סגורה עמן הגיעה להסדר, איננה עומדת בתנאי הפוליסה על פיהם החלפת פריט שנגנב או ניזוק יהיה "מאותו סוג ואיכות של אלו שאבדו או ניזוקו". הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג הינה: כל המבוטחים המחזיקים בפוליסת ביטוח דירה ותכולתה המונפקת על ידי הנתבעת, שנגרם להם נזק בדמות אובדן או גניבה של תכשיט בשבע השנים האחרונות, ושפוצו על ידי הנתבעות בדרך של מתן שובר לקניית תכשיט באחת מחנויות ההסדר של הנתבעת ("חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות, לכאורה, על פי הבקשה, הן: הפרת הוראות פוליסת ביטוח דירה ותכולתה; הפרת חובת הגילוי לפי סעיף 55 לחוק הפיקוח על הביטוח כאשר על פי הטענה אי-עיגון שיטת הפיצוי בה נוקטת הנתבעת באופן מפורש בפוליסה מהווה הטעיה אסורה והפרת חובת הגילוי המוטלת על הנתבעת כלפי מבוטחיה. הסעדים העיקריים להם עותרת התובעת הינם: פיצוי חברי הקבוצה בסך הנזק להלן, וקבלת צו מניעה קבוע אשר יאסור על הנתבעת לתת למבוטחיה שובר קנייה לתכשיט חליפי באחת מחנויות ההסדר, באופן המנוגד, לפי הטענה, לתנאי הפוליסה. נזקה האישי של המבקשת הועמד על סך כולל של 2,450 ש"ח, ואילו הנזק הכולל לחברי הקבוצה הוערך על סמך הנחות התובעת בלבד, לסך של כ- 16 מיליוני ש"ח. שומרה ביטוח טרם השיבה לבקשה.

22. ביום 6 בדצמבר 2012, הוגשה כנגד מנורה ביטוח ("הנתבעת") וכנגד 6 חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית ("התובענה" או "הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות מסווגות, לכאורה בניגוד להוראות הדין, כלי רכב מסוג הפנאי-שטח והמיני-וואנים אשר יוצרו עד שנת 2007 ("כלי הרכב"), מועד כניסתה לתוקף של הרפורמה בענף רישוי הרכב, כרכבים מסחריים מסוג N-1 ולא כרכבים פרטיים מסוג M-1. בנוסף נטען, כי ביחס לרכבים שייוצרו לאחר כניסת הרפורמה לתוקף, כלומר החל משנת 2008 ואילך, שינו הנתבעות את התנהלותן וכלי רכב אלו מבוטחים על ידן ככלי רכב פרטיים, ובזאת, כביכול, הנתבעות יוצרות הפליה. לטענת התובעים, באמצעות סיווג כלי הרכב על ידי הנתבעות ככלי רכב מסחריים, הנתבעות גובות, לכאורה, פרמיות ביטוח הגבוהות מפרמיות הביטוח המקבילות לכלי רכב פרטיים. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה, כל לקוחות הנתבעות אשר התקשרו בחוזה לביטוח רכב בביטוח חובה ו/או רכוש, מיום 9.1.2007, אשר ברישיון הרכב שברשותם ו/או היה ברשותם במועד הרלוונטי, מופיע הסיווג M -1, ואשר נגבתה מהם פרמיית ביטוח בהתאם לסיווג רכבם ככלי רכב מסחרי. נזקו האישי של המבקש 1

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

22. (המשך)

הנובע מחיוב ביתר, על פי הטענה, בעת רכישת פוליסת ביטוח רכב חובה בלבד, הוערך על ידו בסך של 1,846 ש"ח. הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה ביחס למנורה ביטוח, מסתכם, להערכת התובעים, בסכום של כ- 72 מיליוני ש"ח. יצוין, כי התובעים עצמם מודים כי הנתבעות פועלות בהתאם להוראות הפיקוח על הביטוח, אלא שהם סבורים, כי היה על המפקח להורות לחברות הביטוח לפעול לפי ההגדרות שנקבעו על ידי משרד התחבורה בתקנות התעבורה. עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: עילת ההשבה; עשיית עושר ולא במשפט; הפרת חובות חקוקות לפי חוק הפיקוח על הביטוח וחוזר ביטוח בעניין נושא התובענה דנן; חוסר תום לב ואי גילוי נאות; הטעיה; דוקטרינת הציפיות הסבירות; עוולת הרשלנות הכללית; התנהלות קרטליסטית. הסעדים העיקריים להם עותרים התובעים הינם: להצהיר כי הסכומים שנגבו מחברי הקבוצה בגין פוליסות ביטוח בהן סווגו רכבים פרטיים כרכבים מסחריים נגבו שלא כדין ולהורות לנתבעות להשיבם בתוספת הפרשי הצמדה וריבית; מתן כל סעד אחר כפי שנראה לבית המשפט לנכון לעשות בנסיבות העניין; ותשלום גמול לתובעים בשיעור של 5% מסכום ההשבה ושכ"ט לבאי כוחם בשיעור של 15% מהסכום האמור. מנורה ביטוח טרם השיבה לבקשה.

23. ביום 13 בינואר, 2013, הוגשה, בבית המשפט המחוזי (מרכז) נגד מנורה ביטוח ונגד שומרה ביטוח, תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה", "התובענה") אשר הוגשה במקביל כנגד המאגר הישראלי לביטוחי רכב ("הפול") וכנגד 12 חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה כי "הפול" ובאמצעותו יתר הנתבעות, גבה ביתר סכום מתוך פרמיית ביטוח חובה לרכב. על פי הנטען בתובענה, במקרה בו שילם מבוטח את מלוא הפרמיה לאחר חלוף המועד הנקוב בתעודה, "הפול" גובה פרמיה עבור פרק הזמן שתחילתו במועד הנקוב בתעודה וסופו במועד תשלום התעודה בפועל, מבלי ליתן כל כיסוי ביטוחי עבור פרק זמן זה. הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג, כמפורט בבקשה, הינה כל המבוטחים שבוטחו על ידי הנתבעת בפוליסות ביטוח רכב חובה (ולחילופין בלבד, כקבוצת מבוטחי "הפול" בלבד), ואשר שילמו את הפרמיה באיחור כאמור, וזאת בשבע השנים שקדמו להגשת התובענה. עילות התביעה העיקריות, על פי הבקשה, הן, בין היתר, עשיית עושר ולא במשפט, הפרת חובה חקוקה, הטעיה, אי גילוי, הפרת חובת תום הלב ורשלנות. נזקה האישי של התובעת, כשהוא משוערך ליום הגשת הבקשה, הועמד על סך של 46 ש"ח, בעוד שאומדן הנזק לכלל חברי הקבוצה (בהתאם להנחות התובעת לגבי גודל הקבוצה), הועמד על סך של כ- 45 מיליוני ש"ח, כאשר מסכום זה מיוחס סך של כ- 3.3 מיליוני ש"ח ל"פול" בלבד, וזאת לאחר צירוף הפרשי הצמדה וריבית מאמצע שנת 2008. הסעדים העיקריים להם עותרת התובעת הינם: לקבוע, כי המועד ממנו היה רשאי "הפול" לגבות פרמיה מהתובעת, הינו המועד בו משולמים בבנק דמי הביטוח על ידי התובעת בפועל, ולא מן המועד הנקוב בתעודת החובה; ליתן פסק דין המחייב את הנתבעות בסכום התביעה ולהצהיר כי על הנתבעות להשיב לכל חברי הקבוצה את דמי הפרמיה שגבו ביתר ושלא כדין, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית; לפסוק גמול לתובעת ושכ"ט לב"כ התובעת וכן לחייב את הנתבעות בכל הוצאות המשפט של התובעת. מנורה ביטוח ושומרה ביטוח טרם השיבו לבקשה.

24. ביום 13 בפברואר, 2013, הוגשה כנגד מנורה ביטוח וכן כנגד רשת חינוך ושתי רשויות מקומיות (להלן:"הנתבעות") תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית (להלן:"הבקשה" או "התובענה"). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות ביטחו את התובע בביטוח תאונות אישיות לתלמידים, שתנאיו פחותים מתנאי הביטוח המינימאליים אשר נקבעו בחוק לימוד חובה ובחוזר מנכ"ל משרד החינוך מספטמבר 2003. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג, כמפורט בבקשה, כוללת כל תלמיד שלומד ולמד במהלך 7 שנים האחרונות, במוסדות החינוך של רשת החינוך הנתבעת 1 (לרבות הוריו הזכאים), ואשר במהלך 7 השנים נגרמה לו (או להוריו) נכות שבגינה נקבעה לו דרגת נכות צמיתה ו/או אי כושר ו/או הוצאות רפואיות ואשר הגיש תביעה לקבלת פיצוי מנתבעת 2, מנורה ביטוח (להלן: "חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן, בין היתר, הפרת חובה חקוקה, עשיית עושר ולא במשפט, הפרת חובת תום הלב, פעולות בניגוד לחוק הגנת הצרכן, הפרת חובת גילוי, הפרת חובת אמון. נזקו האישי של התובע הועמד על סך של 80 אלף ש"ח, בעוד שאומדן הנזק לכלל חברי הקבוצה הוערך על ידו לסך של 20 מיליוני ש"ח. הסעדים העיקריים להם עותר התובע הינם: השבה ופיצוי לחברי הקבוצה בגין הנזק שנגרם להם, שהינו לפי הטענה, ההפרש בין מה ששולם להם בפועל לבין הסכום שהיה צריך להיות משולם על פי דין, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כחוק עד למועד התשלום בפועל. בנוסף, לקבוע גמול לתובע המייצג ושכ"ט לב"כ התובע וכן לחייב את הנתבעות בכל הוצאות המשפט של התובע. מנורה ביטוח טרם השיבה לבקשה.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

25. ביום 19 בפברואר 2013, הוגשה כנגד שומרה ביטוח (להלן: "הנתבעת"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן: "הבקשה" ו/או "התובענה") שעילותיה וסעדיה דומים בעיקרם לעילות והסעדים בתובענה שהוגשה כנגד מנורה ביטוח כמפורט בסעיף 22 לעיל. נזקו האישי של המבקש הועמד על סך כולל של כ- 724 ש"ח, ואילו הנזק לחברי הקבוצה הוערך, על סמך הנחות המבקש בלבד, לסך כולל של כ- 33 מיליוני ש"ח. שומרה ביטוח טרם השיבה לבקשה.

בנוסף לתובענות ולבקשות לאישור כייצוגיות, המהותיות, המתוארות לעיל שאושרו או שטרם אושרו, קיימות תובענות ובקשות לאישור כייצוגית כאמור, שסכום התביעה בכל אחת מהן אינו מהותי ולפיכך לא נכלל לגביהן תיאור מפורט בדוחות הכספיים:

1. תובענה מחודש אפריל 2006, כנגד מנורה ביטוח, על סך של 5.4 מיליוני ש"ח, שאושרה כייצוגית.

2. תובענה מחודש יולי, 2008, כנגד שומרה ביטוח, על סך של 6.8 מיליוני ש"ח, תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית אשר הסתיימה בהסתלקות התובע באישור בית המשפט המחוזי (ת"א) בחודש פברואר 2013.

3. תובענה ובקשה לאישור כייצוגית מחודש יולי 2012, כנגד שומרה ביטוח על סך של 4.5 מיליוני ש"ח.

טבלה מסכמת:

	כמות תביעות	הסכום הנתבע
		אלפי ש"ח
תובענות שאושרו כתביעה ייצוגית:		
צוין סכום המתייחס לקבוצה	3	58,400
התביעה מתייחסת למספר חברות ולא יוחס סכום ספציפי לקבוצה	-	-
לא צוין סכום התביעה	1	-
בקשות תלויות לאישור תובענות כייצוגיות:		
צוין סכום המתייחס לקבוצה *)	18	963,238
התביעה מתייחסת למספר חברות ולא יוחס סכום ספציפי לקבוצה **)	3	267,000
לא צוין סכום התביעה	2	-
תביעות מהותיות אחרות *)**	1	-

לתאריך הדיווח, סכום ההפרשה המצטבר של התביעות שהוגשו כנגד הקבוצה כמפורט לעיל, מסתכם בכ- 19 מיליוני ש"ח.

*) בגין בקשות לאישור שהסתיימו בדחייה ו/או בהסתלקות במהלך תקופת הדוח, הופחת סכום התביעה לכאורה המיוחס לחברה.

**) אחת התובענות הוערכה בסך של מאות מיליוני ש"ח ללא נקיבה בסכום כלשהוא.

***) תובענה נגזרת (ראה סעיף 7 לעיל).

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

בנוסף על התובענות הייצוגיות והבקשות לאישור תובענות כייצוגיות שהוגשו כנגד הקבוצה וההליכים המשפטיים ואחרים, קיימת חשיפה כללית, אשר לא ניתן להעריכה ו/או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הקבוצה למבוטחיה. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות פרשנות ואחרות בין הקבוצה לבין הצדדים השלישיים לחוזי הביטוח הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטורים. חשיפה זו מוגברת בתחומי החיסכון הפנסיוני והביטוח ארוך טווח, לרבות ביטוח בריאות, בהם פועלת הקבוצה. בתחומים אלו המדובר בפוליסות אשר נבחנות על פני שנים בהן מתרחשים שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. על כן בתחומים אלו קבלת פרשנות חדשה לאמור בפוליסות ביטוח ובמוצרים פנסיונים ארוכי טווח, יש לעיתים בכדי להשפיע על הרווחיות העתידית של הקבוצה בגין התיק הקיים, זאת בנוסף לחשיפה הגלומה בדרישות לפיצוי לקוחות בגין פעילות העבר. לא ניתן לצפות מראש את סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם חוזי הביטוח, המועלות, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה, אשר בשלב זה לא ניתן להעריכה או לכמתה, לתקלות באופן תפעול המוצרים בתחום החיסכון ארוך הטווח ובתחום הבריאות המאופיינים כאמור באורך חיים ממושך וכפופים לשינויים רגולטוריים ואחרים, תכופים ומורכבים, לשינויים ותוספות לנוסח המוצרים ולשינויים רבים אחרים המבוצעים לאורך חיי המוצר, לרבות על ידי המבוטחים ו/או המעסיקים ו/או מי מטעמם, ביחס לכיסויים הביטוחיים ו/או ביחס להפקדות למרכיב החיסכון. מורכבות ושינויים אילו נוגעים, בין היתר, להיקפי ההפקדות ושיעורן, לרכיבי המוצר השונים, לאופן שיוך הכספים למבוטחים ו/או למרכיבים השונים של המוצרים, למועד זקיפתם, לזיהוי פיגורים בהפקדות ולטיפול בהם. מורכבות זו מועצמת לאור ריבוי הגורמים המעורבים בניהול המוצרים ותפעולם ולעתים תוך מתן הנחיות סותרות מצדם או מטעמם.

הגופים המוסדיים בקבוצה, עוסקים באופן שוטף בלימוד, איתור, ניטור וטיפול בסוגיות העולות עקב המורכבויות האמורות, לרבות אגב פניות ציבור, מעסיקים ויועצים פנסיוניים, ישירות או באמצעות המפקח, הן ביחס למקרים פרטניים והן ביחס לסוגי מוצרים ו/או לקוחות. כמו-כן, ובהמשך להוראת החוזר בעניין טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים שפרסם המפקח בחודש דצמבר 2011 (מס' 2011-9-10) ואשר עניינו חובת גוף מוסדי לבצע פעולות טיוב שונות ביחס לנתונים וזכויות הלקוחות, הגופים המוסדיים בקבוצה נערכים לביצוע הליך יסודי של בדיקה וטיוב של הנתונים במערכות בתחום החסכון ארוך הטווח להשגת יעדי החוזר. בשלב זה, הגופים המוסדיים בקבוצה אינם יכולים להעריך את היקף ועלות הליכי הטיפול והטיוב האמורים ואת ההשלכות האפשריות שלהן, לרבות בגין מוצרים שנמכרו בעבר. כמו-כן, לא ניתן לצפות מראש את סוגי הטענות שיועלו בהקשר זה ו/או את החשיפה הנובעת מהן אשר יכול ויועלו, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני של תובענות ייצוגיות.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ב. תביעות

בהמשך להליכי גבייה שנקטה מנורה ביטוח כנגד סוכן בגין חוב מקדמות על חשבון עמלות עודפות ששולמו לו בסך של כ- 6.5 מיליוני ש"ח, הגיש הסוכן (להלן – התובע) בחודש נובמבר 2012, תביעה נגדית למוסד הישראלי לבוררות עסקית (להלן - התביעה) בסך כ- 22 מיליוני ש"ח. עניינה של התביעה הוא הטענה לפיה החליטה מנורה ביטוח בשנת 2005, באופן חד-צדדי, על שינוי שיטת העבודה עימו במה שמכונה לטענת התובע כ"מיזם משותף" לו ולמנורה ביטוח. לטענת התובע השינוי בשיטת העבודה היווה פגיעה משמעותית בבסיס ההסכמה להפעלת המיזם. שינוי שיטת העבודה גרמה, לטענת התובע, לקריסתו של המיזם וכתוצאה מכך נגרמו לתובע, לטענתו, נזקים בסך של כ- 22 מיליוני ש"ח. להערכת הנהלת מנורה ביטוח, בהסתמך על חוות דעת יועציה המשפטיים, היקף הנזקים הנתבע על-ידי התובע הינו ללא ביסוס, ובהתאם מנורה ביטוח לא ביצעה הפרשה בגין התביעה.

ג. בחודש ינואר 2013 פרסם המפקח טיוטת הכרעה עקרונית שניה בנושא העלאת דמי ניהול ללא הודעה מוקדמת. על פי ההכרעה, המפקח בדעה כי תקנה 53ב לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופת גמל), התשכ"ד-1964 (להלן -"ההוראה"), המחייבת חברות מנהלות להודיע לעמית על העלאה צפויה בדמי הניהול חודשיים לפני ההעלאה הצפויה, לא טופלה כראוי על ידי חברות מנהלות, שלא נתנו לעמיתיהם הודעה על הכוונה להעלות דמי ניהול כנדרש בהוראה. לפיכך מתעתד המפקח להוציא הכרעה עקרונית, במסגרתה יורה לחברות מנהלות של קרנות פנסיה וקופות גמל להשיב דמי ניהול שנגבו ביתר בניגוד להנחיות שנקבעו בהוראה.

להלן עיקרי טיוטת ההכרעה: תבוצע השבה של דמי ניהול שנגבו בניגוד להוראה בתקופה המתחילה ביום 1 בינואר, 2006, ומסתיימת ביום 31 בדצמבר, 2009 ("תקופת ההשבה"); הסכומים שיושבו יהיו בצירוף הפרשי הצמדה וריבית מהמועד בו הועלו דמי הניהול בניגוד להוראה ועד להשבתם בפועל; נקבעו מקרים בהם הנחיות ההשבה לא יחולו; על חברה מנהלת להכין תכנית עבודה מפורטת ליישום הנחיות ההשבה בתוך חצי שנה ממועד פרסום ההכרעה; חברה מנהלת תשלח למפקח דוח מסכם מטעם מבקר הפנים של החברה ביחס לתהליך ההשבה שקיימה החברה.

לאור העובדה כי מדובר בטיוטת חוזר, אשר פורסמה רק לאחרונה, אין, בשלב זה, אפשרות לאמוד את השלכותיה על תוצאות פעילותה של הקבוצה.

ד. ערבויות שניתנו

1. מנורה ביטוח העמידה ערבויות לטובת עמיתי קופות הגמל "יתר" ו"אמיר" (המנוהלות על-ידי מנורה מבטחים גמל) להבטחת התחייבות הקופה כלפיהם לשיעור תשואה מובטח. היקף הערבויות מתייחס, נכון לתאריך הדוח הכספי, לצבירה בסך כולל של כ-4,600 מיליון ש"ח. יצוין, כי החשב הכללי במשרד האוצר התחייב כלפי הקופות לקבל את מרבית הפקדונות של כספי העמיתים כאמור בתשואה מובטחת העולה על שיעור התשואה המובטח לעמיתים. בנוסף לאמור, נתנה מנורה ביטוח ערבויות דומות להבטחת קרן ההשקעות של העמיתים במסלול שאינו מבטיח תשואה וזאת לטובת עמיתים שהצטרפו לקופה עד לשנת 1994 ולגבי הפקדותיהם הנומינליות עד לחודש ינואר, 2009. היקף הערבויות מתייחס, נכון לתאריך הדוח הכספי, לצבירה בסך כולל של כ- 119 מיליוני ש"ח.

2. קיימות ערבויות בסך כולל של כ- 8,183 אלפי ש"ח, אשר הועברו לקבוצה, כתוצאה מעסקת החברה לפיתוח התעשייה כאמור בביאור 4 לעיל.

ה. התקשרויות

1. בשנת 2003 התקשרה הקבוצה עם חברת סאפיינס ישראל מערכות תוכנה בע"מ (להלן: "סאפיינס") בפרויקט לפיתוח מערכת כוללת לניהול מערך ביטוח חיים ("טופז חיים"). על רקע רכישתה של מבטחים פנסיה בשנת 2004 ושינויים רגולטוריים בתחום הפעילות כמו גם התפתחות עסקית של הקבוצה, התקשרה הקבוצה בשנים 2004 ו-2005, עם הספק הנ"ל בפרויקט נוסף לפיתוח מערכת לניהול מערכי הפנסיה והגמל ("טופז פנסיה וגמל") (טופז חיים וטופז פנסיה וגמל יחד - להלן: "מערכת טופז"). מערכת טופז חיים נמצאת בשלב המאפשר הפקה ותפעול של הפוליסות החדשות הנמכרות על ידי מנורה ביטוח. מערכת טופז פנסיה וגמל נמצא בשלב תפעולי מלא. בנוסף, מבוצעת פעילות תחזוקה שוטפת של המערכות, לרבות עדכונים הנדרשים מעת לעת.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ה. התקשרויות (המשך)

1. (המשך)

בהמשך לאמור לעיל, התקשרה הקבוצה בחודש אוקטובר, 2011 בהסכם המעגן ומסדיר את ההתקשרות רבת שנים עם סאפיינס בקשר למערכת טופז ומערכות תוכנה נוספות שסופקו לקבוצה, בין היתר, בתחום ביטוח חיים, פנסיה, ביטוח משנה ובריאות (להלן: "המערכות") ולשירותים שסופקו לקבוצת מנורה בקשר עם אותן מערכות (להלן בפסקה זו: "ההסכם").

ההסכם מעגן את רישיונות השימוש של קבוצת מנורה במערכות ואת זכויות השימוש של קבוצת מנורה בתוכניות המקור של המערכות וכן את הקניין הרוחני ברכיבים ייחודיים מסוימים במערכות שפותחו בעבר וככל שיפותחו בעתיד על ידי סאפיינס עבור קבוצת מנורה. לאור שיתוף הידע המקצועי של עובדי הקבוצה במסגרת הליך הפיתוח של המערכות עוגנו בהסכם גם זכויות לתמלוגים על מכירת טופז וביטוח משנה לצדדים שלישיים ללא מגבלת זמן ועד לתקרה של ההשקעה במוצרים.

בנוסף, ההסכם יוצר מסגרת להמשך אספקת שירותים שונים לקבוצה בקשר למערכות הנ"ל, לרבות שירותי פיתוח, בדיקות, תיקון תקלות, תמיכה, אספקת גרסאות ומהדורות ושירותי תחזוקה למערכות, בהתאם לתכניות עבודה שנתיות מוסכמות.

ההסכם הינו לתקופה של 48 חודשים החל מיום 1 בינואר, 2011 ועד ליום 31 בדצמבר, 2014 והיקף העסקה המינימלי לתקופה זו עומד על סך של כ- 110 מיליוני ש"ח. הקבוצה שילמה לסאפיינס בשנת 2012 סך של כ- 55.2 מיליוני ש"ח וסך של כ- 46.7 מיליוני ש"ח בשנת 2011. לאחר תום התקופה הנ"ל, תוקף ההסכם יוארך באופן אוטומטי לתקופות נוספות של 12 חודשים בכל פעם, כל עוד לא הודיע צד למשנהו על אי הארכת ו/או סיום ההסכם בהתאם למנגנונים הקבועים בו.

2. לקבוצה קיימות התחייבויות עתידיות כחלק מפעילויות ההשקעה כמפורט להלן:

א. התחייבויות להשקעה בקרנות השקעה שסכומן הכולל ליום 31 בדצמבר, 2012 הינו סך של 256,503 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 165,607 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה (ליום 31 בדצמבר, 2011 - 341,246 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 230,144 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה).

ב. התחייבויות להעמדת הלוואות לחברות שונות שסכומן הכולל ליום 31 בדצמבר, 2012 הינו 296,574 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 167,163 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה (ליום 31 בדצמבר, 2011 - 99,153 אלפי ש"ח מתוכם סך של 57,060 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה).

3. ביום 27 ביולי, 2010 חתמה חברה נכדה מנורה מבטחים גמל בע"מ - חברה מנהלת (להלן - מבטחים גמל) על הסכם עם להבה חברה לניהול קרן השתלמות בע"מ ולהב לשכת ארגוני העצמאיים והעסקים בישראל (להלן - המוכרות), לרכישת זכויות הניהול בקרן ההשתלמות "להבה קרן השתלמות לעצמאים ולשכירים" (להלן - להבה).

למבטחים גמל התחייבות לשלם סכום המותנה בהיקף נכסי להבה. החל מהשנה השישית ממועד העברת זכויות הניהול ועד לשנה העשירית, תשלם מבטחים גמל למוכרת תשלום בגובה 0.075% מסך נכסי הקופה במועד התשלום. במידה ותגדל עמלת ההפצה ו/או התפעול עבור הקופה במהלך התקופה האמורה, יפחת שיעור התשלום במחצית מהגידול בעמלת ההפצה ו/או התפעול כאמור, ואולם, מהשנה השישית ועד השנה העשירית לא יפחת התשלום האמור מ- 1.3 מיליוני ש"ח לשנה.

בתום השנה העשירית ממועד העברת זכויות הניהול, תשלם מבטחים גמל למוכרת סכום חד פעמי בגובה 0.3% מתוך נכסי להבה במועד התשלום, המהוון בריבית שנתית בשיעור של 7% עבור תקופה של שש וחצי שנים.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ו. חכירות

חכירות בהן הקבוצה היא החוכרת בחכירה תפעולית

הקבוצה קשורה בהסכמי חכירה מסחריים ביחס לנדל"ן שברשותה, אשר כולל חלק ממשרדי הקבוצה.

חכירות אלו לא ניתנות לביטול ובעלות אורך חיים של 1-5 שנים.

חברה מאוחדת - מבטחים פנסיה קשורה בהסכמי חכירה תפעוליים ביחס לכלי הרכב שברשותה.
הסכם החכירה הינו לתקופה של 3 שנים, מבלי שקיימת אופציית הארכה בחוזה.

להלן דמי החכירה המינימליים העתידיים להיות משולמים בגין חוזי חכירה תפעולית שאינם ניתנים לביטול ליום 31 בדצמבר:

	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
שנה ראשונה	18,264	16,370	13,743
שנה שנייה עד חמש שנים	20,294	23,774	22,794
	38,558	40,144	36,537

הסכומים שנזקפו לדוח רווח והפסד:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 לדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
דמי חכירה מינימליים	21,141	18,065	12,610

חכירות בהן הקבוצה היא המחכירה בחכירה תפעולית

הקבוצה מחכירה מספר מבנים (נכסי נדל"ן להשקעה) לגופים חיצוניים.
הסכמי החכירה הם לתקופה שבין שנה לחמש שנים ואינם ניתנים לביטול.
חידוש החוזים בתום התקופה כפוף להסכמת שני הצדדים.

להלן דמי החכירה המינימליים העתידים להתקבל בגין חוזי חכירה שאינם ניתנים לביטול ליום 31 בדצמבר:

	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
שנה ראשונה	5,472	5,859	4,105
שנה שנייה עד חמש שנים	3,103	6,809	3,304
	8,575	12,668	7,409

לפרטים נוספים בדבר הכנסות שהוכרו בגין נדל"ן להשקעה, ראה באור 27.

באור 40: - אירוע מהותי בתקופת הדיווח

בחודש ספטמבר 2012, פרסמה החברה דיווח על פניית מבטח משנה למנורה ביטוח, בדבר רצונו להפסיק חבותו כמבטח משנה בשיעור של כ- 15%, בחלק מפוליסות ביטוח הבריאות של מנורה ביטוח, וזאת בתוקף מיום 1 בינואר, 2012. בהמשך לאמור, נחתם ביום 19 בספטמבר, 2012 הסכם מחייב בין הצדדים להפסקת ההתקשרות כאמור (להלן: "הסכם Cut-off ") . במקביל, ולאור הסכמתו של מבטח משנה אחר, אשר הינו כיום מבטח משנה של מנורה ביטוח בתחום ביטוחי הבריאות, לקבל לאחריותו כמבטח משנה גם את עסקי הביטוח אשר נכללו בהסכם ה- Cut- off, בתוקף מיום ה- 1 בינואר, 2012 ואילך, נחתם עימו הסכם ביטוח משנה חליפי ביום 24 בספטמבר, 2012, הכולל קבלת אחריות מלאה ורציפה לעסקי הביטוח בתחום הבריאות, אשר ביטוח המשנה בגינם הופסק מכוח הסכם ה- Cut- off, ובשיעור זהה (למעט לגבי כמות מוגבלת ושולית של פוליסות פיצוי), וזאת בנוסף לחלקו כיום בביטוח המשנה האמור (להלן: "ההסכם החליפי"). יצויין, כי ההסכם החליפי כולל גם הסדר לגבי העברת עסקי ביטוח משנה חדשים לשנים 2012 עד 2014, בשיעור של עד 25% במרבית פעילות ביטוחי הבריאות של מנורה ביטוח. כתוצאה מהחתימה על שני ההסכמים כאמור, רשמה מנורה ביטוח בשנת 2012 רווח חד פעמי בסך של כ- 50 מיליוני ש"ח לפני מס וכ- 32 מיליוני ש"ח לאחר מס.

באור 41: - אירועים מהותיים לאחר תאריך הדיווח

א. לאחר תאריך הדיווח, ביום 28 בינואר, 2013 החליט דירקטוריון מנורה ביטוח על חלוקה של מלוא מניות שומרה ביטוח, בצירוף שטרי ההון שהנפיקה שומרה ביטוח למנורה ביטוח, כדיבידנד בעין לחברה. ביום 31 בינואר, 2013 בוצעה החלוקה.

ב. לעניין חתימה על הסכם לרכישת שני קניונים, ראה באור 9 ד' לעיל.

א. נכסי חוב סחירים

	ליום 31 בדצמבר, 2012	
	הערך בספרים	עלות מופחתת
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	218,154	216,578
זמינות למכירה	1,764,553	1,647,901
סך הכל אגרות חוב ממשלתיות	1,982,707	1,864,479
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	84,972	78,183
זמינים למכירה	1,812,191	1,709,141
סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה	1,897,163	1,787,324
נכסי חוב אחרים הניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	1,747	1,931
סך הכל נכסי חוב סחירים	3,881,617	3,653,734
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	46,289	

	ליום 31 בדצמבר, 2011	
	הערך בספרים	עלות מופחתת
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	410,126	403,959
זמינות למכירה	1,523,517	1,466,446
סך הכל אגרות חוב ממשלתיות	1,933,643	1,870,405
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	116,257	115,968
זמינים למכירה	1,625,942	1,679,685
סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה	1,742,199	1,795,653
נכסי חוב אחרים הניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	3,671	4,393
סך הכל נכסי חוב סחירים	3,679,513	3,670,451
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	67,050	

ב. מניות

	ליום 31 בדצמבר, 2012	
	הערך בספרים	עלות
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	16,048	15,367
זמינות למכירה	213,189	220,090
סך הכל מניות סחירות	229,237	235,457
שאינן סחירות		
זמינות למכירה	15,320	10,530
סך הכל מניות	244,557	245,987
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	58,390	

	ליום 31 בדצמבר, 2011	
	הערך בספרים	עלות
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	22,462	25,662
זמינות למכירה	229,629	271,536
סך הכל מניות סחירות	252,091	297,198
שאינן סחירות		
זמינות למכירה	10,079	6,803
סך הכל מניות	262,170	304,001
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	72,331	

ג. השקעות פיננסיות אחרות

	ליום 31 בדצמבר, 2012	
	הערך בספרים	עלות
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	47,110	44,869
זמינות למכירה	218,598	203,960
מכשירים נגזרים	394	-
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות	266,102	248,829
שאינן סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	36,844	34,552
זמינות למכירה	126,848	124,829
מכשירים נגזרים	20,050	1,667
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות	183,742	161,048
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	449,844	409,877
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	26,916	

	ליום 31 בדצמבר, 2011	
	הערך בספרים	עלות
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	156,740	158,386
זמינות למכירה	69,315	69,029
מכשירים נגזרים	428	-
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות	226,483	227,415
שאינן סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	40,001	51,553
זמינות למכירה	117,726	118,093
מכשירים נגזרים	7,843	-
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות	165,570	169,646
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	392,053	397,061
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	27,615	

מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

פרק ד':
הצגת נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים המיוחסים לחברה

ליום 31 בדצמבר, 2012

תקנה 9ג'

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים המיוחסים לחברה ליום 31 בדצמבר, 2012

תקנה 9ג'

תוכן העניינים

	דף
דוח מיוחד של רואה החשבון המבקר על מידע כספי נפרד לפי תקנה 9ג' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידים), התש"ל-1970	2
נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על המצב הכספי	3
נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על רווח או הפסד	4
נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על הרווח הכולל	5
נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על תזרימי המזומנים	6-7
מידע נוסף	8-20

- - - - - - - - - -

קוסט פורר גבאי את קסירר
רח' עמינדב 3,
תל-אביב 67067
טל. 03-6232525
פקס 03-5622555
www.ey.com/il

לכבוד
בעלי המניות של מנורה מבטחים החזקות בע"מ

א.נ.,

הנדון: דוח מיוחד של רואי החשבון המבקרים
על מידע כספי נפרד לפי תקנה 9ג' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970

ביקרנו את המידע הכספי הנפרד המובא לפי תקנה 9ג' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל - 1970 של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן - החברה) לימים 31 בדצמבר, 2012 ו- 2011 ולכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2012, 2011 ו- 2010 ואשר נכלל בדוח התקופתי של החברה. המידע הכספי הנפרד הינו באחריות הדירקטוריון וההנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דיעה על המידע הכספי הנפרד בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל. על פי תקנים אלה, נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין במידע הכספי הנפרד הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובפרטים הכלולים במידע הכספי הנפרד. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו בעריכת המידע הכספי הנפרד ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון וההנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה של המידע הכספי הנפרד. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, המידע הכספי הנפרד ערוך, מכל הבחינות המהותיות, בהתאם להוראות תקנה 9ג' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל- 1970 .

תל אביב,
24 במרס, 2013

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על המצב הכספי

	מידע נוסף	ליום 31 בדצמבר 2012	2011
		אלפי ש"ח	
נכסים שוטפים			
מזומנים ושווי מזומנים	ב	20,422	16,786
השקעות פיננסיות	ג	270,107	358,791
מסים שוטפים לקבל		4,148	3,281
חייבים ויתרות חובה		544	467
יתרה שוטפת עם חברה מוחזקת	ו (1)	11,209	12,033
סה"כ נכסים שוטפים		306,430	391,358
נכסים לא שוטפים			
הלוואות וחייבים	ג	24,975	16,005
השקעות בחברות מוחזקות		2,376,035	1,970,285
הלוואות לחברות מוחזקות	ו (1)	695,184	682,258
נכסים בשל הטבות לעובדים	ו (4)	10,024	-
רכוש קבוע		711	-
נדל"ן להשקעה		127,309	118,842
סה"כ נכסים לא שוטפים		3,234,238	2,787,390
		3,540,668	3,178,748
התחייבויות שוטפות			
חלויות שוטפות של אגרות חוב	ד	84,656	83,453
חוזים עתידיים		-	2,640
זכאים ויתרות זכות	ד (1)	23,411	20,576
סה"כ התחייבויות שוטפות		108,067	106,669
התחייבויות לא שוטפות			
אגרות חוב	ד	775,821	848,671
התחייבויות בשל הטבות לעובדים	ו (4)	15,252	906
מסים נדחים	ה	24,670	22,211
סה"כ התחייבויות לא שוטפות		815,743	871,788
הון המיוחס לבעלי מניות החברה			
הון מניות		99,429	99,429
פרמיה על מניות		332,985	332,985
קרנות הון		250,332	102,342
יתרת עודפים		1,934,112	1,665,535
סה"כ הון		2,616,858	2,200,291
		3,540,668	3,178,748

24 במרס, 2013			
תאריך אישור הדוחות הכספיים	מנחם גורביץ יו"ר הדירקטוריון	ארי קלמן מנהל כללי	שי קומפל מנהל כספים

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

	מידע נוסף	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
		2012	2011	2010
		אלפי ש"ח		
הכנסות				
רווח מחברות מוחזקות		250,831	57,637	257,428
הכנסות (הפסדים) מהשקעות ומימון		40,304	(16,301)	56,067
הכנסות מימון בגין הלוואות לחברות מוחזקות	ו (3)	29,039	45,204	10,896
עליית ערך נדל"ן להשקעה		8,419	15,986	14,167
הכנסות מהשכרת נכסים		943	852	669
הכנסות מדמי ניהול ואחרות		-	-	(283)
הכנסות מדמי ניהול מחברה מוחזקת	ו (2)	11,162	2,390	2,083
סך-הכל הכנסות		340,698	105,768	341,027
הוצאות				
הוצאות מימון		52,402	61,707	51,617
הוצאות הנהלה וכלליות		15,929	4,837	3,404
סך-הכל הוצאות		68,331	66,544	55,021
רווח לפני מסים על ההכנסה		272,367	39,224	286,006
מסים על ההכנסה	ה	3,790	1,408	4,390
רווח נקי		268,577	37,816	281,616

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על הרווח הכולל

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
רווח נקי המיוחס לחברה	268,577	37,816	281,616
רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לחברות המוחזקות, נטו	147,210	(91,492)	19,109
סך-הכל רווח (הפסד) כולל המיוחס לחברה	415,787	(53,676)	300,725

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת			
רווח נקי	268,577	37,816	281,616
התאמות הדרושות להצגת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת:			
התאמות לסעיפי רווח והפסד:			
הוצאות (הכנסות) מימון, נטו	13,483	78,427	(10,049)
פחת	120	-	-
עלות תשלום מבוסס מניות	773	-	-
עליה בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה	(8,419)	(15,986)	(14,167)
הפסד ממימוש רכוש קבוע	7	-	-
רווחים בגין חברות מוחזקות	(250,831)	(57,637)	(257,428)
מסים על ההכנסה	3,790	1,408	4,390
	(241,077)	6,212	(277,254)
שינויים בסעיפי נכסים והתחייבויות:			
שינוי בהתחייבויות בשל הטבות לעובדים	4,322	108	134
ירידה (עלייה) בחייבים ויתרות חובה	(77)	248	3,509
עלייה (ירידה) בזכאים ויתרות זכות	4,253	(796)	7,487
	8,498	(440)	11,130
מזומנים ששולמו והתקבלו במהלך השנה:			
ריבית ששולמה	(40,833)	(39,269)	(26,671)
ריבית שהתקבלה	14,963	15,202	17,988
מסים ששולמו	(4,826)	(5,404)	(7,617)
מסים שהתקבלו	3,951	2,090	1,830
דיבידנד שהתקבל	33,140	100,027	376
	6,395	72,646	(14,094)
מזומנים נטו שנבעו מפעילות שוטפת המיוחסים לחברה כחברה אם	42,393	116,234	1,398
מזומנים נטו ששימשו לפעילות שוטפת בגין עסקאות עם חברות מוחזקות	(15,302)	(31,129)	(10,309)
מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) שוטפת	27,091	85,105	(8,911)

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
תזרימי מזומנים מפעילות השקעה			
רכישת נדל"ן להשקעה	(48)	-	(270)
רכישת רכוש קבוע	(876)	-	-
תמורה ממימוש רכוש קבוע	38	-	-
תמורה ממימוש (רכישת) ניירות ערך הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, נטו	109,193	(106,582)	(18,097)
החזר הלוואות לזמן ארוך	(8,158)	(8,298)	(2,055)
מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) השקעה המיוחסים לחברה כחברה אם	100,149	(114,880)	(20,422)
מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) השקעה בגין עסקאות עם חברות מוחזקות	(38,973)	14,011	(259,104)
מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) השקעה	61,176	(100,869)	(279,526)
תזרימי מזומנים מפעילות מימון			
הנפקת אגרות חוב (בניכוי הוצאות הנפקה)	-	99,507	253,820
פרעון אגרות חוב	(84,495)	(71,025)	-
פרעון הלוואה לזמן ארוך מתאגיד בנקאי	-	(4,073)	(3,957)
מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) מימון	(84,495)	24,409	249,863
הפרשי שער בגין יתרות מזומנים ושווי מזומנים	(136)	(410)	(18)
עלייה (ירידה) במזומנים ושווי מזומנים	3,636	8,235	(38,592)
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה	16,786	8,551	47,143
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה	20,422	16,786	8,551
פעילות מהותית שלא במזומן			
השקעה במניות חברה מוחזקת שהתקבלה בדרך של דיבידנד בעין	621,354	-	-

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

א. אופן עריכת הנתונים הכספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לשנת 2012

1. הגדרות

החברה	-	מנורה מבטחים החזקות בע"מ.
חברות מוחזקות	-	חברות מאוחדות וחברות שהשקעת החברה בהן כלולה, במישרין או בעקיפין, במידע הכספי הנפרד על בסיס שווי מאזני.
תקנה 9ג'	-	תקנה 9ג' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל – 1970.
מדד	-	מדד המחירים לצרכן כפי שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
דולר	-	דולר ארה"ב.

2. אופן עריכת הנתונים הכספיים

המידע הכספי הנפרד, נערך בהתאם לתקנה 9ג', לרבות הפרטים האמורים בתוספת העשירית לתקנות האמורות (להלן – התוספת), ובכפוף להבהרות האמורות ב- "הבהרה בקשר עם דוח כספי נפרד של התאגיד" שפורסמה באתר רשות ניירות ערך ביום 24 בינואר, 2010, המתייחסת לאופן יישום התקנה והתוספת האמורות (להלן – הבהרת סגל הרשות).

המידע הכספי הנפרד אינו מהווה דוחות כספיים, לרבות דוחות כספיים נפרדים, הערוכים והמוצגים בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (להלן – תקני ה- IFRS) בכלל, והוראות תקן חשבונאות בינלאומי 27 – "דוחות כספיים מאוחדים ונפרדים" בפרט. עם זאת, המדיניות החשבונאית שפורטה בבאור 2 לדוחות הכספיים המאוחדים, יושמה לצורך הצגת המידע הכספי הנפרד, וזאת בשינויים המתחייבים מהאמור להלן.

במסגרת המידע הנוסף שיובא להלן, נכללים גילויים בנוגע למידע מהותי נוסף, בהתאם לדרישות הגילוי האמורות בתקנה 9ג', וכמפורט בתוספת ובכפוף להבהרת סגל הרשות, ככל שמידע כאמור לא נכלל בדוחות הכספיים המאוחדים באופן המתייחס במפורש לחברה.

א. הצגת הנתונים הכספיים

1) נכסים והתחייבויות הכלולים בדוחות המאוחדים על המצב הכספי המיוחסים לחברה

מוצגים סכומי הנכסים וההתחייבויות הכלולים בדוחות הכספיים המאוחדים, המיוחסים לחברה ומפורטים לפי סוגי הנכסים וההתחייבויות. נתונים אלו סווגו בהתאם לתקנה 9ג'. כמו כן, מוצג מידע בדבר הנכסים בניכוי ההתחייבויות המיוחסים לחברות מוחזקות, לרבות מוניטין. ההצגה כאמור מביאה לכך שההון המיוחס לבעלים של החברה בדוחות המאוחדים, הינו זהה להון של החברה כפי שנגזר מהמידע הכספי הנפרד.

2) הכנסות והוצאות הכלולות בדוחות המאוחדים על רווח והפסד והרווח הכולל המיוחסות לחברה

מוצגים סכומי ההכנסות וההוצאות הכלולים בדוחות המאוחדים, המיוחסים לחברה. נתונים אלו סווגו בהתאם לתקנה 9ג'. כמו כן, מוצג מידע בדבר חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות. ההצגה כאמור מביאה לכך שסך כל הרווח לשנה המיוחס לבעלים של החברה וסך כל הרווח הכולל לשנה המיוחס לבעלים של החברה בדוחות המאוחדים, הינו זהה לסך כל הרווח לשנה המיוחס לבעלים של החברה וסך כל הרווח הכולל לשנה המיוחס לבעלים של החברה, כפי שנגזרים מהמידע הכספי הנפרד.

3) תזרימי מזומנים הכלולים בדוחות המאוחדים על תזרימי המזומנים המיוחסים לחברה

מוצגים סכומי תזרימי המזומנים הכלולים בדוחות הכספיים המאוחדים, המיוחסים לחברה, כשהם לקוחים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים על תזרימי המזומנים, בפילוח לפי תזרים מזומנים מפעילות שוטפת, מפעילות השקעה ומפעילות מימון, תוך פירוט מרכיביהם. נתונים אלו סווגו בהתאם לתקנה 9ג'.

א. אופן עריכת הנתונים הכספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לשנת 2012 (המשך)

2. אופן עריכת הנתונים הכספיים (המשך)

ב. עסקאות בין החברה לחברות מוחזקות

1) הצגה

יתרות הדדיות בקבוצה והכנסות והוצאות הנובעות מעסקאות הדדיות, אשר בוטלו במסגרת הדוחות המאוחדים, הוצגו בנפרד מהיתרה בגין חברות מוחזקות והרווח בגין חברות מוחזקות, יחד עם יתרות דומות מול צדדים שלישיים.

רווחים והפסדים שטרם מומשו, הנובעים מעסקאות בין החברה לחברות מוחזקות שלה, הוצגו במסגרת היתרה בגין חברות מוחזקות ובמסגרת הרווח בגין חברות מוחזקות.

2) מדידה

עסקאות שבוצעו בין החברה לחברות מאוחדות שלה נמדדו בהתאם לעקרונות ההכרה והמדידה, הקבועים בתקני דיווח כספי בינלאומיים, המתווים את הטיפול החשבונאי בעסקאות מעין אלו המבוצעות מול צדדים שלישיים.

ב. מזומנים ושווי מזומנים

ליום 31 בדצמבר, 2012

	במטבע חוץ או בהצמדה לו		ללא הצמדה	סה"כ
	דולר	אירו		
	אלפי ש"ח			
מזומנים ושווי מזומנים	1,148	5,464	13,810	20,422

ליום 31 בדצמבר, 2011

	במטבע חוץ או בהצמדה לו		ללא הצמדה	סה"כ
	דולר	אירו		
	אלפי ש"ח			
מזומנים ושווי מזומנים	1,201	6,684	8,901	16,786

ג. נכסים פיננסיים

1. פירוט ההשקעות בקבוצות הנכסים הפיננסיים בהתאם לתקן IAS 39:

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
מניות	13,336	11,089
אגרות חוב	250,414	327,621
נגזרים ומוצרים מובנים	6,357	20,081
	270,107	358,791
הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת	24,975	16,005
	295,082	374,796

ג. נכסים פיננסיים (המשך)

2. מועדי המימוש החזויים של ההשקעות לפי קבוצות המכשירים הפיננסיים בהתאם לתקן IAS 39:

ליום 31 בדצמבר, 2012

	עד שנה	משנה עד שנתיים	משנתיים עד 3 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מעל 5 שנים	סה"כ
				אלפי ש"ח			
נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:							
מניות	4,445	8,891	-	-	-	-	13,336
אגרות חוב	30,771	30,543	33,061	57,632	28,188	70,219	250,414
נגזרים ומוצרים מובנים	3,776	2,581	-	-	-	-	6,357
הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת	6,468	5,952	5,727	3,337	1,743	1,748	24,975
	45,460	47,967	38,788	60,969	29,931	71,967	295,082

ליום 31 בדצמבר, 2011

	עד שנה	משנה עד שנתיים	משנתיים עד 3 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מעל 5 שנים	סה"כ
				אלפי ש"ח			
נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:							
מניות	3,696	7,393	-	-	-	-	11,089
אגרות חוב	110,793	39,706	45,510	45,809	19,344	66,459	327,621
נגזרים	20,081	-	-	-	-	-	20,081
הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת	3,641	3,138	2,869	2,769	1,517	2,071	16,005
	138,211	50,237	48,379	48,578	20,861	68,530	374,796

ג. נכסים פיננסיים (המשך)

3. תנאי הצמדה של הנכסים הפיננסיים לפי קבוצות המכשירים הפיננסיים בהתאם לתקן IAS 39 :

ליום 31 בדצמבר, 2012

	במטבע חוץ או בהצמדה לו		בהצמדה	ללא	
	דולר	אירו	למדד	הצמדה	סה"כ
			אלפי ש"ח		
נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	7,497	1,211	160,248	101,151	270,107
הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת	-	-	16,336	8,639	24,975
	7,497	1,211	176,584	109,790	295,082

ליום 31 בדצמבר, 2011

	במטבע חוץ או בהצמדה לו		בהצמדה	ללא	
	דולר	אירו	למדד	הצמדה	סה"כ
			אלפי ש"ח		
נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	5,302	2,171	252,807	98,511	358,791
הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת	-	-	6,730	9,275	16,005
	5,302	2,171	259,537	107,786	374,796

ד. התחייבויות פיננסיות

1. זכאים ויתרות זכות *)

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
הוצאות לשלם (כולל ריבית לשלם בגין אגרות חוב)	18,269	20,232
התחייבויות לעובדים והתחייבויות אחרות בגין שכר ומשכורת **)	4,216	129
מוסדות	628	98
אחרים	298	117
	23,411	20,576

*) יתרות הזכאים אינן צמודות פרט לריבית לשלם בגין אגרות חוב.

**) ראה ביאור ו'(4) להלן.

ד. התחייבויות פיננסיות (המשך)

2. סיכון נזילות

הטבלה להלן מציגה את זמני הפרעון של ההתחייבויות הפיננסיות של החברה על פי התנאים החוזיים בסכומים לא מהוונים (כולל תשלומים בגין ריבית):

ליום 31 בדצמבר, 2012

	עד שנה	משנה עד שנתיים	משנתיים עד 3 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מעל 5 שנים	סה"כ
				אלפי ש"ח			
זכאים ויתרות זכות	5,484	-	-	-	-	-	5,484
אגרות חוב	121,944	118,321	114,698	111,074	107,451	480,956	1,054,444
	127,428	118,321	114,698	111,074	107,451	480,956	1,059,928

ליום 31 בדצמבר, 2011

	עד שנה	משנה עד שנתיים	משנתיים עד 3 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מעל 5 שנים	סה"כ
				אלפי ש"ח			
זכאים ויתרות זכות	1,231	-	-	-	-	-	1,231
חוזים עתידיים	2,574	66	-	-	-	-	2,640
אגרות חוב	123,782	120,210	116,639	113,067	109,495	580,041	1,163,234
	127,587	120,276	116,639	113,067	109,495	580,041	1,167,105

ד. התחייבויות פיננסיות (המשך)

3. תנאי הצמדה של התחייבויות פיננסיות לפי קבוצות המכשירים הפיננסיים בהתאם לתקן IAS 39

ליום 31 בדצמבר, 2012

	בהצמדה למדד	ללא הצמדה	סה"כ
	אלפי ש"ח		
התחייבויות פיננסיות הנמדדות בעלות מופחתת	878,404	5,484	883,888

ליום 31 בדצמבר, 2011

	במטבע חוץ או בהצמדה לו		בהצמדה	ללא הצמדה	סה"כ
	דולר	יורו	למדד		
	אלפי ש"ח				
התחייבויות פיננסיות הנמדדות בעלות מופחתת	-	-	951,469	1,231	952,700
התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד	2,601	39	-	-	2,640
	2,601	39	951,469	1,231	955,340

4. הנפקת אגרות חוב

בחודש אוקטובר 2011 גייסה החברה חוב בסך של 100 מיליוני ש"ח באמצעות הנפקה פרטית של אגרות חוב לגופים מוסדיים בדרך של הרחבת סדרה א' הנסחרת בבורסה. לקראת ההנפקה, פרסמה חברת מדרוג דוח דירוג אשר קבע כי דירוג אגרות החוב של החברה עומד על דירוג של Aa3 באופק יציב. דוח הדירוג התבסס, בין היתר, על כך שיתבצע שינוי מבני הכולל את העברת מניות מבטחים פנסיה בע"מ – חברה מנהלת (להלן – מבטחים פנסיה) ממנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן – מנורה ביטוח) לחברה, תוך שנה ממועד הדירוג (ראה סעיף ז'1 להלן).

5. החברה הצהירה על כוונתה לשמור נכסים נזילים וקווי אשראי בשיעור של 125% מהחזרי החוב (קרן+ריבית), שנה מראש, בהתאם ללוח הסילוקין של אגרות החוב.

ה. יתרות נכסי מסים נדחים והתחייבויות מסים נדחים והכנסות מסים או הוצאות מסים

מסים על ההכנסה

1. חוקי המס החלים על החברה

חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985 (להלן – החוק)

על-פי החוק, עד לתום שנת 2007 נמדדו התוצאות לצורכי מס בישראל כשהן מותאמות לשינויים במדד.

בחודש פברואר 2008 התקבל בכנסת תיקון לחוק המגביל את תחולתו של חוק התיאומים משנת 2008 ואילך. החל משנת 2008, נמדדות התוצאות לצורכי מס בערכים נומינליים למעט תיאומים מסוימים בגין שינויים במדד בתקופה שעד ליום 31 בדצמבר, 2007. תיאומים המתייחסים לרווחי הון, כגון בגין מימוש נדל"ן (שבח) וניירות ערך, ממשיכים לחול עד למועד המימוש. התיקון לחוק כולל, בין היתר, את ביטול תיאום התוספת והניכוי בשל אינפלציה והניכוי הנוסף בשל פחת בגין רכישות החל משנת 2008.

2. שיעורי המס החלים על החברה

ביום 5 בדצמבר, 2011 התקבל בכנסת החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב – 2011 (להלן – החוק). במסגרת החוק בוטל, בין היתר, החל משנת 2012, מתווה ההפחתה של שיעורי מס החברות. בנוסף, הועלה מס החברות לשיעור של 25% החל משנת 2012. לאור העלאת שיעור מס החברות כאמור לעיל, הועלו בהתאמה גם שיעור המס על רווח הון ריאלי ושיעור המס על השבח הריאלי.

להלן שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על החברה:

שנה	שיעור מס חברות
2010	25
2011	24
2012 ואילך	25

השפעת השינוי כאמור על יתרות המסים הנדחים הביאה לגידול ביתרות ההתחייבויות בגין מסים נדחים ולקיטון ברווח הנקי בשנת 2011 בסך של כ- 6,122 אלפי ש"ח.

3. שומות מס

לחברה שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2005. השומות לשנות המס 2008 – 2006 נחשבות כסופיות.

4. הפסד מועבר לצורכי מס

לחברה הפסד עסקי לצורכי מס המועבר לשנים הבאות ומסתכם ליום 31 בדצמבר, 2012 לסך של כ- 593 אלפי ש"ח. בגין הפסד זה רשמה החברה בדוח הכספי נכס מס נדחה כמפורט בסעיף 5 להלן.

ה. יתרות נכסי מסים נדחים והתחייבויות מסים נדחים והכנסות מסים או הוצאות מסים (המשך)

5. מסים נדחים

ההרכב

	נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על המצב הכספי		נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על רווח והפסד לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	ליום 31 בדצמבר				
	2012	2011	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח				
התחייבויות מסים נדחים					
נדל"ן להשקעה הנמדד בשווי הוגן	25,636	23,527	(2,109)	(10,663)	(2,531)
ניירות ערך הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	3,413	1,081	(2,332)	9,784	8,642
	29,049	24,608			
נכסי מסים נדחים					
הפסדים מועברים לצורכי מס	149	-	149	-	(2,289)
הפרשה לחובות מסופקים	2,087	2,148	(61)	940	58
תשלום מבוסס מניות	200	-	200	-	-
הטבות לעובדים	1,943	249	1,694	97	26
	4,379	2,397			
התחייבויות מסים נדחים	(24,670)	(22,211)			
שינוי במהלך השנה			(2,459)		
יתרת מס נדחה בגין הטבות לעובדים שהועברה מחברת בת			(1,324)		
מס נדחה בגין תשלום מבוסס מניות שנזקף לקרן הון			(7)		
הכנסות (הוצאות) מסים נדחים			(3,790)	158	3,906

המסים הנדחים מוצגים בנתונים הכספיים מתוך הדוחות המאוחדים על המצב הכספי כדלקמן:

	31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
התחייבויות לא שוטפות	24,670	22,211

המסים הנדחים מחושבים לפי שיעור מס של 25% בהתבסס על שיעורי המס הצפויים לחול בעת המימוש.

ה. יתרות נכסי מסים נדחים והתחייבויות מסים נדחים והכנסות מסים או הוצאות מסים (המשך)

6. מסים על ההכנסה הכלולים בנתונים הכספיים מתוך הדוחות המאוחדים על רווח והפסד

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
מסים שוטפים	-	3,460	8,296
מסים נדחים	3,790	(7,376)	(3,906)
מסים בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)	-	133	-
התאמת יתרות המסים הנדחים בעקבות שינוי בשיעורי המס	-	5,191	-
	3,790	1,408	4,390

7. מס תיאורטי

להלן מובאת התאמה בין סכום המס, שהיה חל אילו כל ההכנסות וההוצאות, הרווחים וההפסדים בדוח רווח והפסד היו מתחייבים במס לפי שיעור המס הסטטוטורי, לבין סכום מסים על ההכנסה שנזקף בנתונים הכספיים מתוך הדוחות המאוחדים על רווח והפסד:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
רווח לפני מסים על ההכנסה	272,367	39,224	286,006
רווח מחברות מוחזקות	250,831	57,637	257,428
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה (הטבת מס) ללא תוצאות חברות מוחזקות	21,536	(18,413)	28,578
שיעור המס הסטטוטורי	25%	24%	25%
מס (חסכון במס) מחושב לפי שיעור המס הסטטוטורי	5,384	(4,419)	7,145
עלייה (ירידה) במסים על ההכנסה הנובעת מהגורמים הבאים:			
הוצאות שאינן מותרות בניכוי לצורכי מס	37	119	-
הכנסות פטורות	(95)	(46)	(82)
הפרשים בבסיס המדידה	(1,487)	(790)	(2,158)
הפרשים זמניים בגינם לא נזקפו מסים נדחים	(49)	289	86
עדכון מסים נדחים בגין שינויי חקיקה	-	5,191	-
עדכונים שוטפים של יתרות מסים נדחים בגין שינויים בשיעורי המס	-	931	(601)
מסים בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)	-	133	-
מסים על ההכנסה	3,790	1,408	4,390
שיעור מס אפקטיבי ממוצע	17.60%	-	15.36%

ו. הלוואות, יתרות והתקשרויות מהותיות עם חברות מוחזקות

1. יתרות עם חברות מוחזקות

	ליום 31 בדצמבר	
	2012	2011
	אלפי ש"ח	
נכסים שוטפים		
יתרה שוטפת עם חברה מוחזקת	11,209	12,033
נכסים לא שוטפים		
הלוואות ושטרי הון לחברות מוחזקות - ראה סעיף 5 להלן	695,184	682,258

2. עסקאות עם חברות מוחזקות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
הכנסות דמי ניהול מחברה מוחזקת (ראה סעיף 4 להלן)	11,162	2,390	2,083

3. הכנסות מימון מחברות מוחזקות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2012	2011	2010
	אלפי ש"ח		
הכנסות מימון	29,039	45,204	10,896

4. התקשרויות

החברה התקשרה בהסכם עם חברה מאוחדת - מנורה ביטוח, על פיו סיפקה החברה למנורה ביטוח, עד יום 31 לדצמבר, 2011, שרותי ניהול ומיחשוב לצורך מתן הלוואות ומשכנתאות על ידי מנורה ביטוח ללקוחותיה.

תמורת השירותים שסיפקה החברה כאמור, שילמה מנורה ביטוח לחברה דמי ניהול רבעוניים בשיעור של 0.175% מיתרת תיק ההלוואות כפי שהייתה בסוף החודש שקדם למועד התשלום.

החל מיום 1 בינואר, 2012, הועברה פעילות מתן ההלוואות למנורה ביטוח ולפיכך הופסקה ההתקשרות האמורה לעיל. בנוסף לכך הועברו לחברה מנהלים בכירים, בהם יו"ר הדירקטוריון ומנכ"ל החברה, אשר הועסקו במנורה ביטוח. בתמורה לשירותים הניתנים על ידי אותם מנהלים בכירים למנורה ביטוח, משלמת מנורה ביטוח דמי ניהול בהתאם לעלות בתוספת מרווח של 10%.

ו. הלוואות, יתרות והתקשרויות מהותיות עם חברות מוחזקות (המשך)

5. הלוואות ושטרי הון

א. שטרי הון נדחים - מנורה ביטוח

בחודש יולי 2010, הנפיקה מנורה ביטוח לחברה שטר הון נדחה בסך של 170 מיליוני ש"ח ע.נ. תמורת ערכו הנקוב. שטר ההון הונפק לתקופה של ארבעים ותשע שנים, כאשר למנורה ביטוח קיימת אופציה לפירעון מוקדם לאחר עשר שנים ולאחר מכן, מידי חמש שנים. הריבית המשולמת על השטר הינה בשיעור של 5.3%, צמודה למדד. כחלק מתנאי השטר, קיימים מנגנונים לביטול הריבית, ובתנאים מסוימים, להמרת הקרן להון מניות. בחודש ספטמבר 2010, הנפיקה מנורה ביטוח לחברה שטר הון נדחה נוסף בסך 80 מיליוני ש"ח ע.נ.. שטר ההון הונפק בפרמיה של כ- 3 מיליוני ש"ח, בתנאים זהים לשטר ההון שהונפק בחודש יולי 2010. שטרי ההון הנדחים אושרו על ידי המפקח על הביטוח כהון ראשוני מורכב (הון היברידי) במנורה ביטוח.

ב. הלוואות לחברה מאוחדת - מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ

	שיעור הריבית	ליום 31 בדצמבר	
		2012	2011
	%	אלפי ש"ח	
דולר	ליבור ל-3 חודשים+2%	83,480	83,644
יורו	יוריבור ל-3 חודשים+2%	129,504	126,916
שקלית לא צמודה	4.68% (אשתקד - 3.8%)	7,169	13,946
		220,153	224,506

ההלוואות שלעיל צפויות להיפרע בטווח של בין 3 ל- 8 שנים מתאריך הדוחות הכספיים.

ג. הלוואות ושטרי הון לחברה מאוחדת - מנורה מבטחים פיננסים בע"מ

	שיעור הריבית	ליום 31 בדצמבר	
		2012	2011
	%	אלפי ש"ח	
הלוואות:			
צמודות מדד	4.30%	58,286	54,689
ללא הצמדה	P - 0.10	3,827	3,700
ללא הצמדה	P - 0.75	3,506	4,673
ללא הצמדה	P + 0.25	130,512	119,542
		196,131	182,604
שטרי הון:			
ללא הצמדה	-	10,629	10,470
		206,760	193,074

לא נקבע מועד לפרעונן של ההלוואות.

מועדי פרעון שטרי ההון יהיו לא לפני 31 בדצמבר, 2013. לאחר המועד האמור, יחודשו שטרי הון באופן אוטומטי לתקופה של שנה בכל פעם.

ז. <u>אירועים מהותיים בתקופת הדוח</u>

1. ביום 14 בפברואר, 2012 החליט דירקטוריון מנורה ביטוח על חלוקת מלוא (100%) מניות מבטחים פנסיה כדיבידנד בעין לחברה. ביום 15 בפברואר, 2012 בוצעה החלוקה.

2. בחודש אוגוסט 2012 הנפיקה מנורה ביטוח לחברה 1,251 מניות רגילות בנות 1 ש"ח כל אחת תמורת 8.8 מיליוני ש"ח.

3. בחודש דצמבר 2012 החליטה מנורה פיננסים להעביר את מלוא החזקותיה במבטחים גמל למנורה מבטחים פנסיה, כחלק מהליך שינוי מבני, אשר במסגרתו תתמזג מבטחים גמל לתוך מבטחים פנסיה, באופן שמבטחים פנסיה תהפוך להיות החברה המנהלת של קופות הגמל שבניהול מבטחים גמל ומבטחים גמל תתחסל ללא פירוק. הליך שינוי מבני זה אושר גם על ידי דירקטוריוני החברות הרלוונטיות לו. הליך השינוי המבני הנ"ל כפוף לקבלת אישורים שונים, ובכלל זה אישור רשות המסים, אישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר, רשם החברות ואישור בית המשפט להפחתת הון שתיווצר כתוצאה מהמיזוג במנורה פיננסים.

ח. <u>אירוע מהותי לאחר תאריך הדיווח</u>

ביום 28 בינואר, 2013, החליט דירקטוריון מנורה ביטוח על חלוקת מלוא (100%) מניות שומרה ביטוח, בצירוף שטרי ההון שהנפיקה שומרה ביטוח למנורה ביטוח, כדיבידנד בעין לחברה. ביום 31 בינואר, 2013 בוצעה החלוקה.

- - - - - - - - - - - - - - - - - - -

מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

פרק ה':
פרטים נוספים על התאגיד

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

תוכן עניינים

1.	תמצית דוחות על הרווח הכולל של התאגיד לכל אחד מהרבעונים בשנת 2012 (תקנה 10א)	1
2.	השקעות בחברות-בת ובחברות מהותיות קשורות לתאריך המאזן (תקנה 11)	3
2.1	חברות בנות וקשורות של החברה	3
2.2	חברות בנות וקשורות מהותיות של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	5
2.3	חברות בנות וקשורות מהותיות של שומרה חב' לביטוח בע"מ	8
2.4	חברות בנות וקשורות מהותיות של מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	9
2.5	חברות בנות וקשורות מהותיות של מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ	10
3.	שינויים בהשקעות בחברות-בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח (תקנה 12)	11
4.	הכנסות של חברות בת וחברות קשורות מהותיות והכנסות מהן (תקנה 13)	11
5.	רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך הדוח על המצב הכספי, אם מתן הלוואות היה אחד מעיסוקיו העיקריים של התאגיד (תקנה 14)	12
6.	תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (תקנה 21(א))	12
7.	בעל השליטה בתאגיד (תקנה 21א)	18
8.	עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22)	18
8.1	עסקאות המנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות, תשנ"ט- 1999	18
8.2	עסקאות אחרות אשר אינן מנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות, תשנ"ט- 1999	22
9.	מניות וני"ע המוחזקים ע"י בעל עניין בתאגיד, בחברה מוחזקת (תקנה 24)	23
10.	הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים של התאגיד (תקנה 24א)	23
11.	מרשם בעלי המניות של התאגיד (תקנה 24ב)	23
12.	מען רשום (תקנה 25א)	23
13.	הדירקטורים של התאגיד (תקנה 26)	24
14.	נושאי משרה בכירה של התאגיד (תקנה 26א)	28
15.	מורשה חתימה של התאגיד (תקנה 26ב)	32
16.	רואה החשבון של התאגיד (תקנה 27)	32
17.	שינוי בתזכיר או בתקנון של התאגיד (תקנה 28)	32
18.	המלצות והחלטות הדירקטורים (תקנה 29)	32
19.	החלטות החברה (תקנה 29א)	34

1. תמצית דוחות על הרווח הכולל של התאגיד לכל אחד מהרבעונים בשנת 2012 (תקנה 10א)

תמצית דוחות על הרווח הכולל של התאגיד לכל אחד מהרבעונים לשנת 2012 (באלפי ש"ח):

	ינואר-מרס	אפריל-יוני	יולי-ספטמבר	אוקטובר-דצמבר	שנת 2012
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,123,591	1,159,534	1,170,048	1,219,869	4,673,042
פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה	202,712	216,586	224,118	218,608	862,024
פרמיות שהורווחו בשייר	920,879	942,948	945,930	1,001,261	3,811,018
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	800,569	25,937	894,265	680,802	2,401,573
הכנסות מדמי ניהול	141,631	150,049	153,735	172,994	618,409
הכנסות מעמלות	49,547	54,362	52,364	52,279	208,552
הכנסות אחרות	40	313	149	16	518
סך כל ההכנסות	**1,912,666**	**1,173,609**	**2,046,443**	**1,907,352**	**7,040,070**
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	1,503,814	930,338	1,563,084	1,615,658	5,612,894
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(138,134)	(165,347)	(181,623)	(241,155)	(726,259)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	1,365,680	764,991	1,381,461	1,374,503	4,886,635
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	244,751	251,834	266,835	259,705	1,023,125
הוצאות הנהלה וכלליות	155,749	155,774	160,087	167,495	639,105
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	7,556	21,337	7,588	5,451	41,932
הוצאות מימון	24,273	48,785	39,499	14,883	127,440
סך כל ההוצאות	**1,798,009**	**1,242,721**	**1,855,470**	**1,822,037**	**6,718,237**
חלק ברווחי חברות כלולות	947	2,297	2,347	18,154	23,745
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	115,604	(66,815)	193,320	103,469	345,578
מסים על ההכנסה (הטבת מס)	(10,958)	(14,870)	72,077	29,102	75,351
רווח (הפסד) נקי	**126,562**	**(51,945)**	**121,243**	**74,367**	**270,227**

מיוחס ל:				-	-
בעלי המניות של החברה	126,182	(52,377)	120,864	73,908	268,577
זכויות שאינן מקנות שליטה	380	432	379	459	1,650
רווח (הפסד) נקי	**126,562**	**(51,945)**	**121,243**	**74,367**	**270,227**

	ינואר-מרס	אפריל-יוני	יולי-ספטמבר	אוקטובר-דצמבר	שנת 2012
רווח (הפסד) נקי	126,562	(51,945)	121,243	74,367	270,227
רווח (הפסד) כולל אחר:				-	
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילות חוץ	307	3,160	2,365	(6,599)	(767)
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	111,727	(84,608)	98,749	130,467	256,335
רווחים (הפסדים) נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	(15,506)	2,166	(11,148)	(27,698)	(52,186)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	2,562	15,313	657	8,035	26,567
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	99,090	(63,969)	90,623	104,205	229,949
מסים על הכנסה (הטבת מס) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר	34,353	(21,884)	32,891	37,379	82,739
רווח (הפסד) כולל אחר, נטו	64,737	(42,085)	57,732	66,826	147,210
סך הכל רווח (הפסד) כולל	**191,299**	**(94,030)**	**178,975**	**141,193**	**417,437**
מיוחס ל:					
בעלי המניות של החברה	190,919	(94,462)	178,596	140,734	415,787
זכויות שאינן מקנות שליטה	380	432	379	459	1,650
רווח (הפסד) כולל לתקופה	**191,299**	**(94,030)**	**178,975**	**141,194**	**417,437**

2. השקעות בחברות-בת ובחברות מהותיות קשורות לתאריך המאזן (תקנה 11)

2.1 חברות בנות וקשורות של החברה (הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי):

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב				
						יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	רגילה	230,869,539	230,869,539	1,648,421	100	273,993	2059[1]	5.30%	מדד המחירים לצרכן	
מנורה מבטחים פנסיה בע"מ[2]	רגילה	328,000	328,000	171,633	100					
מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	רגילה	1,000	1,000	45,776	100	130,512	ללא מועד פירעון	פריים + 0.25%	ללא הצמדה	הלוואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים
						3,827	ללא מועד פירעון	פריים- 0.1%	ללא הצמדה	הלוואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים
						3,506	ללא מועד פירעון	פריים- 0.75%	ללא הצמדה	הלוואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים
						58,286	ללא מועד פירעון	4.3%	מדד המחירים לצרכן	הלוואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים
						10,629	ללא מועד פירעון	ללא ריבית	ללא הצמדה	שטר הון המתחדש אחת לשנה בהסכמת הצדדים
מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ	רגילה	1,000	1,000	2,086	100	129,504	ללא מועד פירעון	יוריבור + 2.00%	אירו	----

[1] קיימת אפשרות לפירעון מוקדם בשנת 2020 באישור המפקח על הביטוח.

2 ביום 15 בפברואר 2012, חילקה מנורה ביטוח את מלוא (100%) מניות מנורה מבטחים פנסיה, כדיבידנד בעין, לחברה.

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב				
						יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
						83,480	ללא מועד פירעון	ליבור+ 2.00%	דולר	---
						7,169	ללא מועד פירעון	4.68%	ללא הצמדה	---
מנורה מבטחים משלמת רגילה בע"מ[3]		1,000	1,000	(1,316)	100	1,359	ללא מועד פירעון	4.68%	ללא הצמדה	הגבוה מבין הריבית הנקובה (פריים-0.5%) ובין שיעור הריבית שנקבע בתקנות מס הכנסה

[3] מחזיקה ב- Menora Mivtachim Investments US LLC ב- 100% שהינה השותף הכללי.

2.2 חברות בנות וקשורות מהותיות של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי:

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב					
						יתרה ליום הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות	
מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ	רגילה	1,000	1,000	1	100	---	---	---	---	---	
אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ	רגילה	1,000	1,000	6,951	80	---	---	---	---	---	
שומרה חב' לביטוח בע"מ[4]	רגילה	73,941,016	73,941,016	284,428	100	5,347	1.2014	---	ללא הצמדה	שטר הון	
						10,218	9.2013	---	ללא הצמדה	שטר הון	
						4,935	10.2013	---	ללא הצמדה	שטר הון	
						5,093	1.2014	---	ללא הצמדה	שטר הון	
						10,250	4.2014	---	ללא הצמדה	שטר הון	
מנורה נכסים והשקעות בע"מ	רגילה	14,001	14,001	27,019	100	142,400	מועד אחרון לפירעון - אוקטובר 2031	4.68%	ללא הצמדה	הגבוה מבין הריבית הנקובה (2%+מדד) ובין שיעור הריבית שנקבע בתקנות מס הכנסה	
Menorah surrey street company 1 ltd.	רגילה	100	604	6,512	50.38	---	---	---	---	---	

4 ביום 31 בינואר 2013, לאחר תאריך המאזן, חילקה מנורה ביטוח את מלוא (100%) מניות שומרה, כדיבידנד בעין, לחברה.

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב: יתרה ליום הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	הלוואות ואגרות חוב: תאריך פירעון	הלוואות ואגרות חוב: שיעור ריבית	הלוואות ואגרות חוב: בסיס הצמדה	הערות
Menorah surrey street company (nostro) ltd.	רגילה	100	604	1,411	100	25,452	2016	5.423%	ליש"ט	---
						5,742	2016	12.00%	ליש"ט	
Menorah surrey street company 2 ltd.	רגילה	100	604	1,115	100	20,018	2016	5.423%	ליש"ט	---
						4,516	2016	12.00%	ליש"ט	
Sienna Bay Finance LP	שותפות זרה*	---	---	3,779	39	---	---	---	---	---
Treybrooke Equity LP	שותפות זרה*	---	---	3,979	39	---	---	---	---	---
Landmark at Maple Glen LP	שותפות זרה*	---	---	8,301	39	---	---	---	---	---
Gaia Jurnal Square LLC	שותפות זרה*	---	---	35,773	38.33	---	---	---	---	---
Sunshen Properties LP	שותפות זרה*	---	---	13,464	34.1	---	---	---	---	---
Boulder Texas Holdings LLC	שותפות זרה*	---	---	6,236	30.10	---	---	---	---	---
Baltimore Portfolio Finance LP	שותפות זרה*	---	---	26,759	23.20	---	---	---	---	---
Peachtree 180 Holdings LLC	שותפות זרה*			22,273	37.29	---	---	---	---	---
Wall 021 Street Holdings LLC	שותפות זרה*			20,168	20.10	---	---	---	---	---

החברה	סוג המניה מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב				
					יתרה ליום הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
Wichford VBG Holding S.à r.l.	שותפות זרה*		18,736	29					
RI Menora German Holdings S.à r.l.	שותפות זרה*		5,705	38					

*) מלבד השותפויות הזרות המנויות לעיל, במסגרת מדיניות ההשקעה של החברה, כמפורט בסעיף 9.3.3 לפרק תיאור עסקי התאגיד, החברה משקיעה את כספי העמיתים בנדל"ן באמצעות השקעה בשותפויות בבעלות חברות בקבוצה.

2.3 חברות בנות וקשורות מהותיות של שומרה חב' לביטוח בע"מ[5]

הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי:

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב				
						יתרה ליום הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
שומרה נדל"ן בע"מ	רגילה	204	204	31,369	100	23,901	---	---	---	---
סיני סוכנות לביטוח בע"מ	רגילה א	4,000	4[6]	16,689	100	---	---	---	---	---
	רגילה	990	0.99		100					
	הנהלה	10	0.01		100					
ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ	רגילה	11,600	11,600	(6,728)	100	10,210	ללא מועד פירעון	פריים+0.25%	בלתי צמודה	הלוואה עם גרייס ללא מועד פירעון (ניתנה ממנורה ביטוח)
						18,317	26/01/2026	4%	מדד	פירעונות כל ינואר ויולי עד שנת 2026.

5 ביום 31 בינואר 2013, לאחר תאריך המאזן, חילקה מנורה מבטחים ביטוח את מלוא (100%) מניות שומרה, בצירוף שטרי ההון שהנפיקה למנורה מבטחים ביטוח (שבתוקף במועד החלוקה), כדיבידנד בעין, לחברה

6 ערכן הנקוב של מניות החברה הוא 0.001 שקל חדש (ישן).

2.4 חברות בנות וקשורות מהותיות של מנורה מבטחים פיננסים בע"מ

הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי:

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב				
						יתרה ליום הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
מנורה מבטחים גמל בע"מ[7]	רגילה	26,550,001	26,550,001	38,250	100	49,007	---	פריים + 0.5%	ללא הצמדה	לשנה
מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ	רגילה	30,400,000	30,400,000	13,085	100	88,808	ללא מועד פירעון	5%	מדד המחירים לצרכן	הלוואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים
						5,000	ללא פירעון	ללא ריבית	ללא הצמדה	שטר הון צמית ללא מועד פירעון
						19,149	ללא מועד פירעון	פריים+ 1%	ללא הצמדה	הלוואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים
מנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ	רגילה	2,750,000	2,750,000	309	100	4,119	ללא מועד פירעון	פריים+ 0.5%	ללא הצמדה	הלוואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים
מנורה מבטחים חיתום וניהול בע"מ	רגילה	1,000	1,000	12,247	100	2,300	ללא פירעון	ללא ריבית	ללא הצמדה	שטר הון צמית ללא מועד פירעון
מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ	הנהלה	120	[8]0.011	8,458	60	---	---	---	---	---
	רגילות	5	0.0005		0					
	נדחית	1	0.0001		0					

[7] מנורה מבטחים גמל נמצאת בהליכים למיזוגה למנורה מבטחים פנסיה.

[8] ערכן הנקוב של מניות החברה הוא 0.0001 שקל חדש (ישן).

2.5 חברות בנות וקשורות מהותיות של מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב				
						יתרה ליום הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
Belltrend Menora Enterprises LTD.	רגילה	1,000	8,414	(7,658)	50	7,658	ללא מועד פירעון	3%	יורו	
Yatelsis Development LTD.	רגילה	2,000	10,452	4,356	60	60,075	בטווח של 3-5 שנים	6%	דולר	---
Yatelsis River Development LTD.	רגילה	2,000	9,841	(914)	60	72,647	בטווח של 3-5 שנים	יוריבור ל-6 חודשים+3%	יורו	---
						---	---	---	---	
Mxr Development LTD.	רגילה	2,000	10,311	218	50					---
Solangia LTD	רגילה	4,166	20,499	2,399	42	53,714	בטווח של 6-8 שנים	יוריבור ל-6 חודשים+4.5%	יורו	---
						3,435	תוך שנה	יוריבור ל-6 חודשים+8%	יורו	
						---	---	---	---	
Bruseco Holding LTD	רגילה	2,084	10,255	2,354	42					---
						---	---	---	---	
Pellariway Holdings LTD	רגילה	12,498	61,498	8	42					---

מקרא סימונים בסעיף 2:
* שיעור ההחזקה בנייר הערך, בהון, בזכויות הצבעה ובסמכות למנות דירקטורים.

3. שינויים בהשקעות בחברות-בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח (תקנה 12)

תאריך השינוי	מהות השינוי	שם החברה	סוג המניה	סה"כ ערך נקוב בש"ח קניה	עלות במיליוני ש"ח
21.08.12	השקעה	מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	רגילה	1,251	8.8
15.02.12	דיבידנד	מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	---	---	621
27.12.12	השקעה	מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	---	---	33
27.12.12	דיבידנד	מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	---	---	33
במהלך שנת 2012	הלוואות בעלים שניתנו	מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	---	---	4
במהלך 2012	פירעון הלוואות בעלים	מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ	---	---	7.3

4. הכנסות של חברות בת וחברות קשורות מהותיות והכנסות מהן (תקנה 13) (באלפי ש"ח):

חברות בנות	רווח (הפסד) נקי לתקופה	רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה	רווח (הפסד) כולל לתקופה	דיבידנד עד תאריך הדוח	דיבידנד לאחר תאריך הדוח	ריבית שנתקבלה עבור שנת הדיווח	ריבית שנתקבלה עבור התקופה שלאחר שנת הדיווח ומועד התשלום	דמי ניהול שנתקבלו עד תאריך הדוח על המצב הכספי	דמי ניהול שנתקבלו לאחר תאריך הדוח על המצב הכספי ומועד התשלום
מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (*)	199,860	144,822	344,682	621,354	352,726 -		-	11,161	-
מנורה מבטחים פנסיה בע"מ (**)	58,915	-	58,915	-	-		-		-
מנורה מבטחים פיננסים בע"מ (*)	9,124	-	9,124	33,140	-	7,485	-	-	-
מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ (*)	(8,237)	1,870	(6,367)	-	-	2,935	-	-	-

(*) כולל חלק החברה בתוצאות נטו של חברות מוחזקות ולעניין מנורה מבטחים פנסיה עד למועד חלוקתה לחברה, כדיבידנד בעין, ביום 15.02.2012.

(**) ממועד חלוקתה לחברה, כדיבידנד בעין, כנ"ל.

5. רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך הדוח על המצב הכספי, אם מתן הלוואות היה אחד מעיסוקיו העיקריים של התאגיד (תקנה 14)

	סכום בש"ח			מספר הלווים
מ	0	עד	50,000	2
מ	50,001	עד	100,000	1
מ	100,001	עד	250,000	2
מ	250,001	עד	500,000	0
מ	500,001	עד	750,000	0
מ	750,001	עד	1,000,000	0
מ	1,000,001	עד	1,500,000	0
מ	1,500,001	עד	2,000,000	2
מ	2,000,001	עד	3,000,000	1
מ	3,000,001	עד	9,000,000	1
מ	9,000,001	עד	10,000,000	0
מ	10,000,001	עד	15,000,000	1
מ	15,000,001	עד	40,000,000	0
מ	40,000,001	עד	70,000,000	0
מ	70,000,001	עד	150,000,000	0
מ	150,000,001	עד	999,999,999	3
סה"כ				**13**

6. תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (תקנה 21(א))

<u>מדיניות תגמול</u>:

התגמולים המפורטים להלן הוענקו מכוח תכנית תגמול אשר אושרה לראשונה בשנת 2010 בפרט בהתאם לחוזר הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון בעניין "**מדיניות תגמול של נושאי משרה בכירים בגופים המוסדיים**" (24-9-2009) (להלן: "**חוזר התגמול**") ובנוגע לשנת 2012, אושרה ביום 29 במרס 2012, על ידי דירקטוריון מנורה ביטוח ודירקטוריון החברה (לעניין נושאי משרה משותפים) לאחר קבלת המלצת ועדות הביקורת (להלן: "**האורגנים המוסמכים**"), ואשר עיקריה הינם כלהלן: תכנית התגמול כוללת ברמה העקרונית ארבעה רבדים של תגמול: (1) שכר בסיס; (2) תנאים נלווים; (3) תגמול תלוי ביצועים - בונוס; ו- (4) תגמול טווח ארוך (יחידות תגמול) (להלן: "**מדיניות התגמול הכוללת**"). מדיניות התגמול הכוללת חלה לגבי נושאי משרה אשר הוגדרו על ידי הדירקטוריונים של החברה ושל הגופים המוסדיים בקבוצה, לפי העניין. בין נושאי משרה אלו לא נכללים מנכ"ל החברה. בנוסף, לא נכללו בתכנית מנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן ונושא משרה במנורה מבטחים ביטוח הקשורים לבעל השליטה בחברה. יצוין, כי מבלי לגרוע מהעקרונות דלעיל ולהלן, קיימת שונות מדיניות התגמול שנקבעה בכל גוף מוסדי בקבוצה. מדיניות התגמול הכוללת לנושאי משרה כהגדרתם בחוזר התגמול נקבעה באופן שנועד לעודד שיפור ההתנהלות העסקית בקבוצה בהתאם לאסטרטגיה ותוך הגדלת רווחיותה לאורך זמן, ובאופן שיתמרץ את נושאי המשרה לקדם יעדי הקבוצה תוך הגברת תחושת ההזדהות שלהם עם הקבוצה ופעילותה ותוך שימור נושאי המשרה האיכותיים לאורך זמן.

מודל הבונוס תלוי הביצועים כולל שני שלבים, אשר הראשון הינו קביעת סכום הבונוס הכולל אשר יחולק בשנה מסוימת (להלן: "**תקציב הבונוס**"), והשלב השני הינו חלוקת תקציב הבונוס בין נושאי המשרה.

<u>שלב א' - קביעת סל הבונוס (תקציב הבונוס)</u>

בכל שנה, ייקבע יעד רווח ממוצע לפני מס של החברה (רווח כולל) בנטרול אירועים חריגים, אשר יקבע על ידי חישוב ממוצע משוקלל של יעדי הרווח על פני 3 שנים אחרונות, כאשר בכל שנה יינתן שיעור שונה למשקל חישוב יעד הרווח (להלן: "**יעד הרווח**").

מדידת השגת יעד הרווח תתבצע על ידי חישוב ממוצע משוקלל של רווחי הקבוצה, על פני שלוש שנים, למול יעד הרווח.

תנאי הסף לחלוקת בונוס בשנה מסוימת הינו עמידה ביעד הרווח בשיעור של 75% לפחות. מובהר כי עד 75% מיעד הרווח לא ישולם בונוס (למעט בונוס למצטיינים בסכום מכסימלי שנקבע לעניין זה בכפוף לאישור האורגנים המוסמכים), כאשר מעל 75% מיעד הרווח ועד 150% ממנו, יוקצב לצורך חלוקת בונוס סך השווה לשיעור אשר ייקבע על ידי כל אחד מהגופים מהרווח לפני מס בפועל, ועד לתקרה של 150% מיעד הרווח. בנוסף, החל מ- 100% עמידה ביעד הרווח, ייגזר תקציב בונוס נוסף (להלן: "**תוספת הבונוס**") בשיעור שנקבע כאמור מהרווח לפני מס בפועל, אשר יחולק לנושאי משרה לפי המלצת המנכ"ל ו/או יו"ר הדירקטוריון (לפי העניין) באישור האורגנים המוסכמים.

<u>שלב ב' - חלוקת הבונוס לנושאי המשרה</u>

על מנת לחלק את תקציב הבונוס בין נושאי המשרה, יקבע לכל נושא משרה פוטנציאל בונוס ("**בונוס מטרה**") עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים ביחס לאותו נושא משרה כמפורט להלן, ובונוס מקסימלי לעמידה עודפת (עד 150%) ביעדים (להלן: "**טווח בונוס**"), והכל כנגזרת של מספר משכורות. נושאי המשרה ימדדו על ביצועים ברמות מדידה שונות - החברה, האגף או היחידה וביצועים אישיים על פי הערכת מנהל, בהתאם למשקלות שנקבעו, תוך אבחנה בין מנהל עסקי לבין מנהל יחידת מטה. לכל נושא משרה נקבעו רמות המדידה, הרכיבים הרלוונטיים והמשקל לכל רכיב. יצוין, כי לא נקבעו יותר מ- 5 רכיבים לנושא משרה ולא ניתן משקל נמוך מ- 10% לרכיב. הבונוס יחושב עבור כל רכיב בנפרד, כאשר לכל רכיב ייקבע סולם ציונים לפיו יחושב הבונוס. סך הבונוסים שיחושבו בגין כל אחד מהרכיבים יהווה את הבונוס הכולל. סכומי הבונוס לא ייחשבו כחלק מן השכר ולא יבוצעו הפרשות סוציאליות בגינם. הדירקטוריון של כל גוף מוסדי יהיה אמון על תהליכי הפיקוח והבקרה של מדיניות התגמול, כאשר הבונוס יחושב בהתאם לעקרונות אשר אושרו כאמור ויובא לאישור המנכ"ל והדירקטוריונים. מבלי לגרוע מהאמור, מנכ"ל ו/או יו"ר הדירקטוריון (לפי העניין) יהיו רשאים להמליץ על מענק בגין פעילות מיוחדת וחריגה ו/או משיקולים ארוכי טווח (כגון; שימור נושא משרה) ו/או בגין פעילות שאינה פעילות שוטפת (להלן "**מענק מיוחד**"), אשר לגביהם לא יחולו הוראות תכנית הבונוס תלוי הביצועים. מתן מענק מיוחד כפוף לאישור האורגנים המוסמכים. מובהר, כי מענק מיוחד ו/או תוספת הבונוס אינם מוגבלים במספר משכורות מכסימלי שנקבע לכל מנהל.

<u>תגמול ארוך טווח - יחידות התגמול (אופציות פאנטום)</u>

במסגרת תוכנית התגמול הכוללת, הוקצו בחודש דצמבר 2010, לחלק מחברי ההנהלה במנורה מבטחים ביטוח (אשר חלקם מכהנים גם כנושאי משרה בחברה) ולמנכ"ל מנורה מבטחים פנסיה, יחידות תגמול בתנאים המפורטים להלן. דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח יהיה מופקד על ניהול תכנית הענקת יחידות התגמול במסגרת תכנית התגמול הכוללת, ועל כל הפעולות שתהיינה נדרשות לשם כך, לרבות קביעת זהות הניצעים, הענקת יחידות תגמול נוספות לניצעים נוספים בהתאם להוראות תכנית יחידות התגמול או בשונה מהוראותיה לגבי ניצעים ספציפיים, וכן על כל עניין אחר הדרוש לשם הסדרת ההענקות לניצעים, וכן ניהול, הבהרה ויישום תכנית הענקת יחידות התגמול. יחידות התגמול הינן יחידות לצורך חישוב התגמול הכספי (ברוטו) המגיע לניצע במועד מימוש יחידות התגמול, בלבד, ואינן מהוות אופציות ו/או זכות כלשהי לרכוש ניירות ערך כלשהם של מי מחברות הקבוצה ו/או איזה מהזכויות הצמודות למי ממניות חברות הקבוצה.

הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש איזו מבין יחידות התגמול, יחושב על פי ההפרש בין מחיר המימוש של כל יחידת תגמול לבין מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול, כשהוא מוכפל במספר יחידות התגמול הממומשות (להלן: "**סכום התגמול**"). מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול יהיה ממוצע מחיר מנית החברה בבורסה 90 יום לפני מועד אישור הדירקטוריון את ההקצאה לכל ניצע. מחיר המימוש יהא מחיר הנעילה של מנית החברה בבורסה, ביום המימוש (ואם יום המימוש אינו יום מסחר, אזי ביום המסחר הראשון שלאחר יום המימוש). הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש יחידות התגמול הינו סכום "ברוטו", וכל מס מכל מין וסוג שהוא אשר יחול על התשלום בגין יחידות התגמול, ו/או שהחברה תהיה חייבת לנכות על פי כל דין, יחול על הניצע. יחידות התגמול יבשילו בשלוש מנות, על פני ארבע שנים ממועד אישור הדירקטוריון את הענקת יחידות התגמול, כאשר המנה הראשונה בשיעור של 50% תובשל בחלוף שנתיים, 25% בחלוף שלוש שנים ו- 25% הנותרים בחלוף ארבע שנים. כל מנה תהא ניתנת למימוש בתוך שנה ממועד הבשלתה, כאשר לאחר חלוף המועד האחרון למימוש יחידות התגמול ביחס לכל מנה, לא יהיה הניצע זכאי לממש את יחידות התגמול מכוח אותה מנה, או לזכות כלשהי מכוחן.

בתכנית נקבעו הוראות בדבר מימוש יחידות התגמול במקרה של התפטרות, פיטורין, פרישה, סיום יחסי עובד מעביד מחמת נכות/מוות, וכן התאמות של יחידות התגמול עקב חלוקת מניות הטבה,

חלוקת דיבידנד והצעת זכויות בחברה וכן בשל אירועים נוספים אשר הדירקטוריון יקבע, אם יקבע לפי ישקול דעתו, מנגנוני התאמה, לפי העניין.

יצוין, כי החברה טרם אימצה מדיניות תגמול לגבי נושאי משרה המכהנים בה, בהתאם לתיקון 20 לחוק החברות ("תיקון 20").

להלן פרוט התגמולים ששולמו לנושאי משרה בכירה בחברה ובתאגידים בשליטתה בשנת 2012 כפי שהוכרו בדוחות הכספיים לשנת 2012 (באלפי ש"ח):

פרטי מקבל התגמולים				תגמולים* בעבור שירותים							תגמולים* אחרים			
שם	תפקיד	היקף משרה	שיעור החזקה בהון התאגיד	שכר**	מענק***	תשלום מבוסס מניות****	דמי ניהול	דמי ייעוץ	עמלה	אחר	ריבית	דמי שכירות	אחר	סה"כ
מנחם גורביץ	יו"ר דירקטוריון	מלאה	61.86%	1,769	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,769
ארי קלמן	מנכ"ל	מלאה	2.72%	2,599	680	773	-	-	-	-	-	-	-	4,052
מוטי רוזן	מנכ"ל חברה בת	מלאה	אין	-	3,410	151	3,168	-	-	-	-	-	-	6,729
יהודה בן אסאייג	מנכ"ל חברה בת	מלאה	אין	1,751	624	95	-	-	-	-	-	-	-	2,470
מנחם הרפז	משנה למנכ"ל חברה בת	מלאה	אין	2,964	721	-	-	-	-	-	-	-	-	3,685
יוני טל	מנהל השקעות ראשי	מלאה	אין	1,753	507	28	-	-	-	200	-	-	-	2,488
שי קומפל	מנהל הכספים	מלאה	אין	1,694	500	19	-	-	-	-	-	-	-	2,213

* סכומי התגמול במונחי עלות לתאגיד. הסכומים הנ"ל אינם כוללים מס שכר ו/או מע"מ, לפי העניין.

** רכיב השכר המפורט לעיל כולל את הרכיבים הבאים (לפי המקרה והעניין): שכר חודשי ברוטו צמוד למדד (כולל משכורת 13), הפרשות סוציאליות (לרבות הפרשות בשל סיום יחסי עובד-מעביד), קרן השתלמות ואי כושר עבודה כמקובל, רכב, החזר הוצאות שונות ובכלל זה הוצאות אש"ל, טלפון נייח ונייד וכן ימי חופשה, מחלה והבראה.

*** שווי הטבה הגלומה ביחידות הפאנטום אשר הוקצו בשנת 2010 למעט לעניין מנכ"ל החברה שקיבל הקצאה בפועל של מניות התאגיד (במובחן מיחידות הפאנטום הנ"ל).

(1) מר גורביץ מכהן כיו"ר הדירקטוריון של החברה. הסכם ההעסקה עמו חודש בחודש אוקטובר 2010 ל- 5 שנים (ראה פירוט נוסף בסעיף 11 להלן (תקנה 22)). שכרו של מר גורביץ שולם החל משנת הדוח בידי החברה. ההחזקה במניות החברה בשיעור המצוין לעיל הינה על ידי תאגידים זרים המוחזקים בנאמנות עבורו כנהנה יחיד.

(2) מר קלמן מכהן כמנכ"ל החברה וכיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח. הסכם ההעסקה עימו שבתוקף הינו לתקופה של 15 שנים החל מאוגוסט 2003. לאחר המועד האמור, יחודש ההסכם לשנה בכל פעם, אא"כ הודיע מי מהצדדים על אי חידושו. שכרו של מר קלמן שולם החל משנת הדוח בידי החברה. שכרו של מר קלמן צמוד למדד בתוספת ריאלית של 1% לשנה. במקביל ובנוסף להסכם ההעסקה אושרה למר קלמן תכנית מניות שעיקרה הקצאה של 4% ממניות מנורה מבטחים ביטוח הניתנות להמרה למניות החברה במהלך 10 שנים במנות שנתיות שוות. לפרטים נוספים בדבר הסכם ההעסקה ותכנית המניות לרבות התיקון לתכנית המניות שאושר בחודש אוגוסט 2008 שעיקרו שינוי בחבות המס בשל מעבר מתכנית פירותית לתכנית הונית והמרת מלוא המניות של מנורה ביטוח למניות החברה, ראה ביאור (34 (ב) (2) לדוחות הכספיים וכן דוח מיידי שפרסמה החברה ביום 03.08.2008 (אסמכתא: 2008-01-222483). התשלום מבוסס מניות שנרשם בטבלה לעיל כהוצאה בשנת הדיווח מבטאת את החלק היחסי של המניות שהבשילו בשנה זו. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר קלמן, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי קבוע בסך של 561 אלפי ש"ח (צמוד למדד יוני 2003), להחזר הוצאות שהייה בתפקיד בחו"ל וכן לסך של 6,000 דולר בשנה (מגולם) לנסיעות פרטיות ולעניין ימי החופשה גם לפדיון ימי החופשה הצבורים בתום העסקתו. החברה רשאית להביא את העסקת העובד לידי סיום על פי שיקול דעתה בהודעה מוקדמת של 12 חודשים לפחות בהם יהיה זכאי למלוא זכויותיו על פי ההסכם לרבות תנאים נלווים. בנוסף, במקרה של סיום יחסי עובד מעביד (שלא בנסיבות פוטרות) יהיה זכאי מר קלמן לתוספת של 50% על מרכיב פיצויי הפיטורין שנצברו לזכותו בפוליסות ביטוחי המנהלים שלו וכן למענק בסכום השווה לסכום הדיבידנד שנצבר בגין מניות שזכאותו לגביהם טרם הבשילה על פי תנאי התכנית, בניכוי כל מס שיחול. בנוסף, ובמקרה של סיום יחסי עובד מעביד עקב פיטורים יהיה זכאי מר קלמן להמשך תשלום סכום השווה למשכורתו החודשית לרבות ההפרשות הסוציאליות וההטבות הנלוות לרבות המשך העמדת רכב החברה, וזאת למשך תקופה של 24 חודשים (כולל תקופת ההודעה המוקדמת כאמור) בתמורה להתחייבות לאי-תחרות בתקופה זו ("תקופת הצינון"), אא"כ מתקיימים בין העובד לצד ג' כלשהו יחסי עובד-מעביד, ובכל מקרה תמשיך לחול מגבלת אי התחרות בתקופת הצינון.

(3) מר רוזן מכהן ממחצית אוקטובר 2010 כמנכ"ל מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (חברה בת של החברה) ומועסק באמצעות חברה בשליטתו (להלן: "נותנת השירותים"). הסכם מתן השירותים הינו לתקופה בלתי קצובה כאשר הפסקת ההתקשרות כפופה להודעה מוקדמת של 6 (שישה) חודשים ותקופת הסתגלות (החופפת להודעה המוקדמת) של 12 (שנים עשר) חודשים (למעט בהתקיים נסיבות פוטרות) תוך התחייבות של מר רוזן שלא לעסוק בתקופה זו ב"עיסוק נוגד" כהגדרתו בהסכם. תמורת שירותיו שולמה על ידי מנורה מבטחים ביטוח כדמי ניהול לחברה האמורה וכללה גם את מרכיב ההפרשות הסוציאליות וזכאות ל- 24 ימי חופשה ו- 30 ימי מחלה בתשלום. מנורה מבטחים ביטוח העמידה לרשות המנכ"ל רכב כנהוג למנהלים בדרגת משרתו. בנוסף, זכאי מר רוזן להחזר הוצאות בארץ ובחו"ל כמקובל וכן לקו טלפון בבית, מחשב וטלפון נייד. נותנת השירותים זכאית בגינו של מר רוזן, לבונוס שנע בין סך של 720 אלפי ש"ח (בונוס מטרה) לבין סך של 1,080 אלפי ש"ח (בונוס מכסימלי), בהתאם למדיניות התגמול הכוללת הנ"ל (להלן: "**תכנית התגמול**") ול- 621,404 יחידות תגמול (אופציות פאנטום) שהוקצו לו במסגרת התכנית האמורה, כתגמול ארוך טווח, בפריסה ל- 4 שנים ובהתאם לתנאי התכנית והמימוש הקבועים בה. ראה הרחבה לגבי תכנית התגמול במבוא לסעיף זה לעיל. המענק לשנת 2012 כמפורט בטבלה כולל סך של 2,575 אלפי ש"ח כמענק מיוחד (מעבר למסגרת המענקים הנ"ל) בגין פעילות שאיננה שוטפת, אשר הוענק למר רוזן בשל תרומתו המרכזית להשלמת שתי עסקאות חד-פעמיות אשר הניבו לקבוצה רווח כולל (אחרי מס) בסך של כ- 86 מיליוני ש"ח. יצוין, כי בהתאם לתכנית התגמול, נוטרלו רווחים אילו מחישוב הרווח לצורך חישוב המענקים השנתיים של נושאי המשרה. מר רוזן והחברה שבבעלותו התחייבו במסגרת הסכם השירותים לסודיות (לזמן בלתי מוגבל) ומגבלת תחרות (לתקופה של שנה) כמקובל.

(4) מר בן אסאייג מכהן כמנכ"ל מנורה מבטחים פנסיה (חברה בת של החברה) החל מחודש ינואר 2011. שכרו משולם על ידי מנורה מבטחים פנסיה בע"מ. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר בן אסאייג, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי בטווח שבין 5.5 ל- 8.25 משכורות חודשיות ול- 100,823 יחידות תגמול ארוך טווח (אופציות פאנטום), במסגרת ובכפוף לתנאי "תכנית התגמול" שאישר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה. מר בן אסאייג זכאי להודעה מוקדמת בת 60 יום במקרה של פיטורים (שלא בנסיבות פוטרות) ולתקופת הסתגלות של 6 חודשים.

(5) מר הרפז מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי במנורה מבטחים ביטוח וכן כיו"ר דירקטוריון שומרה חברה לביטוח בע"מ (חברות בנות של החברה). הסכם ההעסקה עימו הינו בתוקף מחודש פברואר 2002 לתקופה בלתי קצובה. שכרו של מר הרפז משולם על ידי מנורה מבטחים ביטוח. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר הרפז, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי בטווח שבין 4 ל- 6 משכורות חודשיות, במסגרת ובכפוף לתנאי "תכנית התגמול". מר הרפז זכאי למענק הסתגלות של 6 חודשים במקרה של פיטורים.

(6) מר טל מכהן כמנהל השקעות ראשי בחברה ומשנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות במנורה מבטחים ביטוח. הסכם ההעסקה עימו הינו בתוקף מחודש מאי 2002 לתקופה בלתי קצובה. שכרו של מר טל משולם, החל משנת הדוח, בידי החברה. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר טל, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי בטווח שבין 6 ל- 9 משכורות חודשיות, ול- 117,650 יחידות תגמול ארוך טווח (אופציות פאנטום) במסגרת ובהתאם לתכנית התגמול וכן למענק שימור בסך של 1 מיליון ש"ח לתקופה של 5 שנים, החל משנת 2011. במקרה של פיטורים (שלא בנסיבות פוטרות) זכאי מר טל ל- 5 חודשי הסתגלות.

(7) מר קומפל מכהן כמנהל הכספים בחברה ומשנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבות וכספים במנורה מבטחים ביטוח. הסכם ההעסקה עימו הינו בתוקף מחודש דצמבר 2006 לתקופה בלתי קצובה. שכרו של מר קומפל משולם, החל משנת הדוח, בידי החברה. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר קומפל לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי בטווח שבין 4 ל- 6 משכורות חודשיות, ול- 79,698 יחידות תגמול ארוך טווח (אופציות פאנטום), במסגרת ובכפוף לתנאי "תכנית התגמול". במקרה של פיטורים (שלא בנסיבות פוטרות) זכאי מר קומפל ל- 6 חודשי הודעה מקודמת ו/או ל- 3 חודשים במקרה של התפטרות. המענק לשנת 2012 כמפורט בטבלה כולל סך של 175 אלפי ש"ח כמענק מיוחד בגין פעילות שאיננה שוטפת בשל המאמץ המיוחד שהשקיע בגיבוש עסקה אשר הניבה רווח נקי בסך של כ- 54 מיליון ש"ח לקבוצה. יצוין, כי בהתאם לתכנית התגמול, נוטרלו רווחים אילו מחישוב הרווח לצורך חישוב המענקים השנתיים של נושאי המשרה.

(8) המענק ששולם למר קלמן, בגין שנת 2012, הינו מענק הסכמי מובטח מכוח הסכם ההעסקה משנת 2003 כמפורט לעיל. לעניין נושאי המשרה בחברה (ה"ה יוני טל ושי קומפל), המענקים בגין שנת 2012 מבוססים כאמור על תכנית תגמול, שאושרה בחודש מרס 2012, טרם כניסת תיקון 20 לתוקף. בהתאם, ועדת התגמול והדירקטוריון של החברה בישיבותיהם ביום 20 במרס 2013 וביום 24 במרס 2013, בהתאמה, אישרו את המענקים המפורטים לעיל. בפני הוועדה והדירקטוריון הוצגו חישובי המענק בהתאם לעקרונות ולמדדים שנקבעו בתכנית התגמול. המענקים ששולמו לנושאי המשרה הנוספים הנזכרים לעיל, בגין שנת 2012, אושרו בידי האורגנים המוסמכים של החברות בהן הם מכהנים בהתאם לתכנית התגמול התקיפה בהן.

(9) לפירוט בעניין השיקולים לקביעת התגמול לנושאי המשרה הבכירה (לרבות המענקים) והקשר בין תרומת נושאי המשרה לבין תגמולם, בשנת הדיווח, ראה סעיף 6.8 לדוח הדירקטוריון.

(10) בנוסף לאמור לעיל, סך הגמול וההוצאות הנלוות שקיבלו כל הדירקטורים בחברה (למעט היו"ר מר גורביץ, עימו נחתם הסכם העסקה כמפורט בסעיף 8.1.1 להלן) עמד בשנת 2012 על סך של כ- 1,226 אלפי ש"ח. ביום 30 בדצמבר 2012, אישרה האסיפה הכללית של החברה חידוש מינויים של הדירקטורים המכהנים (למעט הדח"צים אשר ימשיכו לכהן עד תום תקופת

כהונתם לפי דין) לרבות המשך תגמולם בהתאם לתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס-2000 ("תקנות הגמול"), קרי- גמול שנתי וגמול עבור ישיבות, בסכום "המרבי" הקבוע לחברה מדרגה ה' על-פי תקנות הגמול וכן לדירקטורים המכהנים בחברות בנות בהתאם למגבלות שבתקנות החברות (ענינים שאינם מהווים זיקה), התשס"ז-2006, וכן התגמול למר גדליה דורון כמפורט להלן: גמול שנתי בסך של 125 אלפי ש"ח (צמוד למדד ידוע ינואר 2010 ואילך), וכן גמול חודשי בסך של כ- 11,050 ש"ח בחודש, המהווה בחלקו גילום שווי שימוש רכב בגין רכב חברה שהועמד לרשותו וטלפון נייד. מר דורון איננו זכאי לגמול עבור השתתפות בישיבות.

ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

הקבוצה מבטחת את אחריותם של הדירקטורים ונושאי המשרה בחברה בפוליסת ביטוח, כמפורט בסעיפים 8.1.10, 8.1.11 להלן.

שיפוי ופטור

הקבוצה מוציאה לנושאי משרה בה כתבי שיפוי ופטור, בהתאם לתקנון החברה והחלטותיה, ובכפוף להוראות הדין, כמפורט בסעיפים 8.1.4-8.1.9 להלן.

7. בעל השליטה בתאגיד (תקנה 21א)

בעלי השליטה בחברה הינם ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט, תאגידים זרים המוחזקים בנאמנות עבור מר מנחם גורביץ כנהנה יחיד, והמחזיקים בשיעור של 61.86% ממניות החברה.

8. עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22)

להלן למיטב ידיעת החברה, פירוט עסקאות בין החברה לבעל השליטה בה או שלבעל השליטה בה היה עניין אישי באישורן, אשר החברה התקשרה בהן בשנת הדיווח ו/או עד למועד הגשת הדוח ו/או עסקאות אשר הינן בתוקף למועד דוח זה:

8.1 עסקאות המנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות, תשנ"ט- 1999

8.1.1 ביום 22 בינואר 2007 אישרה האסיפה הכללית של החברה, לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ואישור הדירקטוריון (מיום 29 בנובמבר 2006), את חידוש הסכם ההעסקה של מר מנחם גורביץ, בעל השליטה בחברה כאמור בסעיף 8 לעיל, כמנכ"ל החברה וכיו"ר הדירקטוריון, בהתאם לתנאים שבהסכם הקודם עימו בהצמדה למדד בלבד, ללא תוספת ריאלית. לפי ההסכם המחודש דאז, זכאי מר גורביץ לשכר שנתי (לרבות תמריץ, במסגרת השכר השנתי) שעלותו לחברה לא תעלה על סך של כ- 1,383 אלפי ש"ח (צמוד למדד שפורסם בחודש ינואר 2007) ("**השכר השנתי**") בתוספת רכב והוצאות החזקתו, החזר הוצאות אש"ל, אירוח, אחזקת פלאפון וטלפון מעבר לשכר השנתי. כל אחד מהצדדים להסכם רשאי להביא לסיומו בהודעה מוקדמת בכתב של 60 ימים. ההסכם חודש, בתוקף מיום 1 בינואר 2007 לתקופה של 5 שנים. בהמשך להחלטת הדירקטוריון וועדת הביקורת (מיום 19.09.2010), אישרה האסיפה הכללית של החברה, ביום 28 באוקטובר 2010, להתקשר עם מר מנחם גורביץ בתיקון להסכם העסקתו שעניינו עדכון הגדרת תפקידו של מר מנחם גורביץ כיו"ר דירקטוריון החברה והפסקת כהונתנו כמנכ"ל, וכן הארכת תוקפו של הסכם ההעסקה האמור, כך שיסתיים בחלוף 5 שנים ממועד אישור האסיפה הכללית כאמור. יצויין, כי תוקף העסקה מוגבל לשלוש שנים, בהתאם להוראות תיקון 16 וסעיף 275(א)(1) לחוק החברות. עלות השכר של מר גורביץ בשנת 2012 הינה 1,769 אלפי ש"ח. למר מנחם גורביץ עניין אישי בעסקה בשל כך שהינו צד לעסקה. לפרטים נוספים, ראו דיווחים מיידיים של החברה מימים 20 בספטמבר 2010 ו- 28 באוקטובר 2010 (אסמכתאות: 2010-01-627204 ו- 2010-01-661629, בהתאמה).

8.1.2 מר גרשון גורביץ, שהינו אחיו של בעל השליטה בחברה - מר מנחם גורביץ, מועסק על ידי החברה הבת - מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (לעיל ולהלן: "**מנורה מבטחים ביטוח**") מאז שנת 1994, והחל מיום 1 בינואר 2005 משמש כסמנכ"ל לוגיסטיקה ונכסים בה, בהתאם להסכם העסקה ממועד זה, אשר אושר בידי מנכ"ל מנורה מבטחים ביטוח. במסגרת תפקידו, אחראי מר גרשון גורביץ על תחום הלוגיסטיקה והנכסים במנורה ביטוח ובמרבית החברות הבנות שלה. על פי הסכם ההעסקה משנת 2005, זכאי מר גורביץ לשכר חודשי (13 משכורות) ומענק שנתי בגובה של 3 משכורות, להפרשות סוציאליות כמקובל, רכב, החזקת טלפון, אש"ל, ימי מחלה, הבראה וחופשה שנתית. בנוסף, זכאי להודעה מוקדמת של 3 חודשים.

בשנת 2010 עודכנו תנאי העסקתו של מר גרשון גורביץ, באופן ששכרו עודכן לסך של 40,000 ש"ח ברוטו (צמוד למדד) (חלף כ- 29,000 ש"ח עובר לכך) וכן לתנאים נלווים כמקובל לגבי סמנכ"לים במנורה מבטחים ביטוח. העדכון האמור, אושר על ידי האסיפה הכללית של החברה ביום 16 במאי 2010, בתוקף מיום 1 בינואר 2010, לאחר אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון מיום 25 במרס, 2010, בהתאמה, וזאת לתקופה בלתי קצובה (להלן: "**הסכם העסקה הקודם**"). עלות השכר של מר ג. גורביץ בשנת 2012 עמדה על סך של 1,059 אלפי ש"ח. לעניין זה, ראו דוחות מיידים של החברה מיום 5 במאי 2010 ומיום 16 במאי 2012 (אסמכתאות: 2010-01-470796 ו- 2010-01-482148, בהתאמה).

בהמשך לאמור, ביום 31 בינואר 2013, לאחר תאריך המאזן, אישרה האסיפה הכללית של החברה, לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון של החברה, מימים 23 ו- 26 בדצמבר, 2012, בהתאמה, את חידוש הסכם ההעסקה עם מר גרשון גורביץ,

לתקופה של 3 שנים, החל מיום 1 בינואר 2013. תנאי העסקתו של מר גרשון גורביץ תחת הסכם ההעסקה החדש הינם ללא שינוי מתנאי הסכם העסקה הקודם, מלבד השינויים המפורטים להלן: מר גרשון גורביץ יהיה זכאי למשכורת חודשית בסך של 53,500 ש"ח ברוטו (במקום סך של כ- 43,000 ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2012 לפי הסכם ההעסקה הקודם). המשכורת החודשית תהיה צמודה למדד מדי חודש (חלף הצמדה שנתית למדד לפי הסכם ההעסקה הקודם). בגין תוספת זו יהיה זכאי מר גורביץ להפרשות סוציאליות וכן להשלמת פיצויים כפי שנקבע בהסכם ההעסקה הקודם. מר גרשון גורביץ לא יהיה זכאי עוד למענק שנתי מובטח בגובה שלוש (3) משכורות חודשיות כפי שנקבע בהסכם ההעסקה הקודם. חלף העמדת רכב חברה עבורו על פי הסכם ההעסקה הקודם, יהיה מר גורביץ זכאי לקבלת החזר הוצאות רכב בסך של 5,500 ש"ח לחודש (צמוד למדד מדי שנה). יתר תנאי הסכם ההעסקה החדש יישארו ללא שינוי ובהתאם להסכם ההעסקה הקודם, כמפורט לעיל.

לפרטים נוספים ראה דיווחים מיידים של החברה מימים 26 בדצמבר, 2012 ו- 2 בפברואר 2013 (אסמכתאות: 2012-01-321390 ו- 2013-01-027594, בהתאמה)

לבעל השליטה מר מ. גורביץ, עניין אישי בעסקה בשל עניינו האישי של קרובו מר ג. גורביץ שהינו צד לעסקה.

8.1.3 ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון, בימים 21 ו- 24 בנובמבר 2011, בהתאמה) לחדש את הסכם ההעסקה של החברה עם מר ערן גריפל, קרובו של מר מנחם גורביץ, בעל השליטה בחברה, כמנכ"ל מנורה נדל"ן (חברה בת של החברה), לתקופה של 3 שנים מיום 15 בנובמבר 2011. עיקר תנאי ההעסקה, אשר אושרו כאמור הינם: שכר חודשי בסך של כ- 72 אלפי ש"ח לחודש (צמוד למדד)[9] בתוספת משכורת 13; הודעה מוקדמת של 180 יום; הפרשות סוציאליות, קרן השתלמות ואי כושר עבודה כמקובל[10]; החזר הוצאות שונות[11] ובכלל זה - רכב[12], הוצאות אש"ל, טלפון נייד ושני קווים נייחים וכן ימי חופשה (24 ימים בשנה), מחלה (30 ימים בשנה), והבראה (14 ימים בשנה). כמו כן, מר גריפל יהא זכאי למענק שנתי, בסכום השווה ל-5% מהרווח השנתי[13] לפני מס של מנורה נדל"ן - בניכוי הפסד משנה קודמת אחרונה (LCF), ובלבד שהרווח האמור הינו בשיעור המבטא תשואה של 10% לפחות על ההון העצמי (ללא הלוואות בעלים), וזאת עד לתקרה של 4 משכורות חודשיות (להלן: "**המענק השנתי**"). המענק השנתי האמור לעיל חל לראשונה בשנת 2012[14]. לבעל השליטה, מר מנחם גורביץ, עניין אישי בעסקה בשל עניינו האישי של קרובו מר גריפל שהינו צד לעסקה. עלות השכר של מר גריפל בשנת 2012 הינה 1,273 אלפי ש"ח. לפרטים נוספים אודות חידוש תנאי ההעסקה של מר גריפל ראו דיווח מיידי של החברה מיום 29 בדצמבר 2011 (אסמכתא: 2011-01-381351).

8.1.4 ביום 24 בנובמבר 2005 וביום 22 בינואר 2007 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ואישור הדירקטוריון) מתן כתב פטור והתחייבות לשיפוי לדירקטורים ונושאי משרה בחברה ובכללם מר גורביץ וקרוביו וכן מתן כתב פטור ושיפוי כאמור במנורה מבטחים ביטוח ובמנורה מבטחים פיננסים, חברות בנות של החברה, בהם הם מכהנים כנושאי משרה. כתב הפטור שהעניקה החברה הינו בהתאם למגבלות הקבועות לעניין זה בחוק החברות ואילו ההתחייבות לשיפוי מוגבלת לסך של 25 מיליוני דולר לנושא משרה ול- 30 מיליוני דולר לכלל מקבלי השיפוי באירוע בודד ובכל מקרה, לא יעלה השיפוי על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה ערב מתן השיפוי. לפרטים נוספים בדבר תנאי כתבי הפטור וההתחייבות

---

[9] העומד כיום על סך של 73 אלפי ש"ח.

[10] מר גריפל יהיה רשאי להודיע לחברה, בכתב, כי סכומי ההפרשות לדמי גמולים ולקרן ההשתלמות העולים על התקרה הפטורה ממס לפי הוראות פקודת מס הכנסה, לפי העניין, ישולמו לו למשכורתו (ללא ניכוי מצידו) במקום שיופקדו בביטוח המנהלים או בקרן ההשתלמות.

[11] ספרות מקצועית, עיתון יומי ובדיקת בריאות תקופתית.

[12] החברה תישא בהוצאות הפעלת והחזקת הרכב שהינו בבעלות מר גריפל (לרבות גילום המס המתחייב מתשלום הוצאות אלו על ידי החברה). החברה לא תישא בהוצאות המימון ו/או הפחת של מר גריפל בגין רכבו.

[13] לרבות רווחים עקב פעילויות או חברות שיירכשו בעתיד על ידי מנורה נדל"ן, ככל שיירכשו.

[14] במסגרת אישור האסיפה הכללית האמורה לעיל שונו תנאי המענק לו זכאי מר גריפל, כאשר ביחס לשנת 2011 היה זכאי מר גריפל למענק שנתי על פי התנאים עובר לתיקון האמור אשר הינם: מענק שנתי בשיעור 5% מרווחי מנורה נדל"ן לפני מס (בניכוי ההפסד המצטבר משנים קודמות) ולא פחות מ-4 משכורות חודשיות, בכפוף לכך שמנורה נדל"ן הייתה רווחית באותה שנה, על פי הדוח התקופתי שלה.

לשיפוי הנ"ל ראה דוחות מיידיים שפרסמה החברה ביום 1 בנובמבר 2005 וביום 12 בדצמבר 2006, בהתאמה (אסמכתאות: 2005-01-061983 ו- 2007-01-016606, בהתאמה).

8.1.5 ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר 2011 ואישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר 2011 ו-29 בדצמבר 2011) להעניק כתב התחייבות לשיפוי חדש ליו"ר דירקטוריון החברה ובעל השליטה בחברה, מר מנחם גורביץ (להלן בסעיף זה: "**כתב השיפוי החדש**"). בהתאם לכתב השיפוי החדש, סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום מכוח כתב שיפוי שבו תחוב מי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה, בגין אותו אירוע לכלל נושאי המשרה, לא יעלה על 30 מיליון דולר. כמו כן, סכום השיפוי אשר בו תחוב החברה כלפי נושא משרה אחד בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום שהינו זכאי לקבל ממי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה מכוח כתב שיפוי, בגין אותו אירוע, לא יעלה על 25 מיליון דולר. בכל מקרה, סכום השיפוי (נטו) לאחר הפחתות של תגמולי ביטוח ששולמו בגין אותו אירוע על פי פוליסות ביטוח נושאי משרה שרכשה החברה, לפי שיקול דעתה, אם רכשה, או בשל סכום השיפוי ששולם על ידי החברה בגין אותו אירוע מכוח כתבי שיפוי קודמים שהוענקו למר גורביץ, לא יעלה, בכל מקרה, על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה, ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק למר מנחם גורביץ והכל בהתאם למותר על פי דין ואולם סך התחייבויות החברה לשיפוי לא יעלה בסכומו על האמור בכתב השיפוי החדש. לבעל השליטה מר מ. גורביץ, עניין אישי בהחלטה בשל טיבו של כתב השיפוי החדש ולאור העובדה שהוא מעניק לו הטבה (שיפוי). לפרטים נוספים אודות כתב השיפוי החדש ראו דיווח מיידי של החברה מיום 29 בדצמבר, 2011 (אסמכתא: 2011-01-381351).

8.1.6 ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר 2011, אישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר 2011 ו-29 בדצמבר 2011, וכן אישור האורגנים המוסמכים של מנורה מבטחים ביטוח) לאשר הענקת כתב התחייבות לשיפוי חדש, על ידי מנורה ביטוח, חברה בת בבעלות מלאה של החברה, לה"ה ערן גריפל וגרשון גורביץ, קרוביו של בעל השליטה בחברה מר מנחם גורביץ בגין כהונתם כדירקטור וסמנכ"ל במנורה מבטחים ביטוח, בהתאמה (להלן בסעיף זה: "**כתב השיפוי החדש**"). בהתאם לכתב השיפוי החדש, ההתחייבות לשיפוי מוגבלת לסך של 25 מיליון דולר לנושא משרה ול- 30 מיליון דולר לכלל מקבלי השיפוי באירוע בודד, ובכל מקרה, במצטבר לאירועים שונים, לא יעלה השיפוי על 25% מההון העצמי של מנורה מבטחים ביטוח לפי הדוח הכספי שלה ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק (ככל שהוענק) לה"ה ערן גריפל וגרשון גורביץ והכל בהתאם למותר על פי דין ואולם סך התחייבויות מנורה ביטוח לשיפוי לא תעלינה בסכומם על האמור בכתב השיפוי החדש. לבעל השליטה עניין אישי בהתקשרות האמורה בשל טיבם של כתבי השיפוי ולאור העובדה שהם מעניקים לקרוביו של בעל השליטה. לפרטים נוספים אודות כתב השיפוי החדש ראו דיווח מיידי של החברה מיום 29 בדצמבר 2011 (אסמכתא: 2011-01-381351).

8.1.7 ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר 2011 ואישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר 2011 ו-29 בדצמבר 2011) לאשר הענקת כתב שיפוי למר ערן גריפל, קרובו של בעל השליטה בחברה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, בגין כהונתו כמנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ (להלן: "**מנורה נדל"ן**"), חברה בת בבעלות מלאה של החברה (להלן בסעיף זה: "**כתב השיפוי החדש**"). על פי כתב השיפוי החדש סכום השיפוי שבו תחוב החברה כלפי מר גריפל בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום שהינו זכאי לקבל ממי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה מכוח כתב שיפוי, בגין אותו אירוע, לא יעלה על 3 מיליון דולר. כמו כן, סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה לכלל מקבלי השיפוי לאחר הפחתת תגמולי ביטוח ו/או סכומי שיפוי מצד ג' ששולמו למר גריפל ו/או לכלל מקבלי השיפוי ו/או עשויים היו להשתלם למר גריפל ו/או לכלל מקבלי השיפוי, לא יעלה בכל מקרה, לאירוע בודד ו/או במצטבר לאירועים שונים, על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק (ככל שהוענק) למר גריפל והכל בהתאם למותר על פי דין ואולם סך התחייבויות החברה לשיפוי לא תעלינה בסכומם על האמור בכתב השיפוי החדש. לבעל השליטה עניין אישי בהתקשרות האמורה בשל טיבו של כתב השיפוי החדש ולאור העובדה שהוא מעניק לקרובו של בעל השליטה (ה"ה ערן גריפל,

חתנו של בעל השליטה) הטבה (שיפוי). לפרטים נוספים אודות כתב השיפוי החדש ראו דיווח מיידי של החברה מיום 29 בדצמבר 2011 (אסמכתא: 2011-01-381351).

8.1.8 ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר 2011 ואישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר 2011 ו-29 בדצמבר 2011) לאשר הענקת כתב שיפוי למר ערן גריפל, קרובו של בעל השליטה בחברה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, בגין כהונתו כדירקטור במנורה מבטחים פיננסים בע"מ, חברה בת בבעלות מלאה של החברה (להלן בסעיף זה: **"כתב השיפוי החדש"**). על פי כתב השיפוי החדש סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום מכוח כתב שיפוי שבו תחוב מי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה, בגין אותו אירוע לכלל נושאי המשרה, לא יעלה על 30 מיליון דולר. סכום השיפוי שבו תחוב החברה כלפי מר גריפל בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום שהינו זכאי לקבל ממי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה מכוח כתב שיפוי, בגין אותו אירוע, לא יעלה על 3 מיליון דולר. כמו כן, סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה לכלל מקבלי השיפוי לאחר הפחתת תגמולי ביטוח ו/או סכומי שיפוי מצד ג' ששולמו למר גריפל ו/או לכלל מקבלי השיפוי ו/או עשויים היו להשתלם למר גריפל ו/או לכלל מקבלי השיפוי, לא יעלה בכל מקרה, לאירוע בודד ו/או במצטבר לאירועים שונים, על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק (ככל שהוענק) למר גריפל והכל בהתאם למותר על פי דין ואולם סך התחייבויות החברה לשיפוי לא תעלינה בסכומם על האמור בכתב השיפוי החדש. לבעל השליטה עניין אישי בהתקשרות האמורה בשל טיבו של כתב השיפוי החדש ולאור העובדה שהוא מעניק לקרובו של בעל השליטה (ה"ה ערן גריפל, חתנו של בעל השליטה) הטבה (שיפוי). לפרטים נוספים אודות כתב השיפוי החדש ראו דיווח מיידי של החברה מיום 29 בדצמבר 2011 (אסמכתא: 2011-01-381351).

8.1.9 ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר 2011, אישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר 2011 ו-29 בדצמבר 2011, וכן אישור האורגנים המוסמכים של מנורה ביטוח ושל מנורה פנסיה) לאשר הענקת כתב התחייבות לשיפוי על ידי מנורה מבטחים פנסיה בע"מ (להלן: **"מנורה פנסיה"**) למר ערן גריפל, קרובו של בעל השליטה בחברה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, בגין כהונתו כיו"ר דירקטוריון מנורה פנסיה (להלן בסעיף זה: **"כתב השיפוי החדש"**). על פי כתב השיפוי החדש, השיפוי אשר יינתן לכל נושאי המשרה במנורה פנסיה לא יעלה על 20 מיליון דולר, ובכל מקרה לא יעלה על 25% מההון העצמי של מנורה פנסיה ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש מבטל כל התחייבות לשיפוי, קודמת או אחרת, שניתנה על ידי מנורה פנסיה למר גריפל. לבעל השליטה עניין אישי בהתקשרות האמורה בשל טיבו של כתב השיפוי החדש ולאור העובדה שהוא מעניק לקרובו של בעל השליטה (ה"ה ערן גריפל, חתנו של בעל השליטה) הטבה (שיפוי). לפרטים נוספים אודות כתב השיפוי החדש ראו דיווח מיידי של החברה מיום 29 בדצמבר 2011 (אסמכתא: 2011-01-381351).

8.1.10 ביום 10 באוקטובר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 25 וביום 28 באוגוסט 2011, בהתאמה) חידוש פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי המשרה בחברה ובחברות הבנות, לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו, לתקופה שבין 1 באוגוסט 2011 ועד ליום 31 ביולי 2012 (להלן: **"שנת הבסיס"**) בגבול אחריות של 15 מיליוני דולר (להלן: **"פוליסת הבסיס"**) בתוספת כיסוי משותף בפוליסת מטריה ראשונה לכלל החטיבות בקבוצה בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר בתמורה לפרמיה שנתית בסך כולל של כ- 100 אלף דולר לכלל החטיבות בקבוצה (להלן: **"פוליסת המטריה הראשונה"**) ובתוספת כיסוי משותף בפוליסת מטריה נוספת, לכלל החטיבות בקבוצה, בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר ארה"ב, בתמורה לפרמיה שנתית בסך כולל של כ- 50 אלף דולר, לכלל החטיבות בקבוצה (להלן: **"פוליסת המטרייה השנייה"**). בנוסף, אושרה עסקת מסגרת לפיה ניתן אישור מראש להתקשרות החברה לשם חידוש הפוליסות האמורות לעיל עבור החברה וחברות הבנות שלה לאחר תום שנת הבסיס, אשר יחולו לגבי נושאי המשרה והדירקטורים, כפי שיכהנו בחברה ובחברות השונות מעת לעת, לרבות דירקטורים ונושאי משרה שהינם בעלי השליטה או קרוביהם. חידוש הפוליסות יעשה מדי שנה, במשך תקופה של 3 שנים ממועד תחילת שנת הבסיס ובכפוף לכך כי הפרמיה השנתית הכוללת בכל שנה בה תחודשנה פוליסת הבסיס ופוליסת המטריה הראשונה והשנייה תהיה הפרמיה המצרפית של שנת

הבסיס, העומדת על סך של כ- 422 אלפי דולר, בתוספת שנתית של עד 20% לכל שנה מהפרמיה הכוללת בשנת הבסיס וכן כי ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה אישרו עבור כל שנה בה תחודשנה פוליסות הביטוח כי הן תואמות את התנאים לעיל (להלן: "**עסקת המסגרת**"). לבעל השליטה עניין אישי בחידוש ביטוח דירקטורים ונושאי משרה עבור בעל השליטה וקרוביו לשנת הבסיס וכן בעסקת המסגרת שכן כיו"ר דירקטוריון החברה הוא יהיה זכאי לכיסוי הביטוחי. לבעל השליטה בחברה עניין אישי גם בשל עניינם האישי של קרוביו, ה"ה ערן גריפל וגרשון גורביץ, שכנושאי משרה בחברה וחברות בנות, יהיו זכאים לכיסוי הביטוחי. לפרטים נוספים ראו דיווחים מיידיים של החברה מימים 4 באוקטובר 2011 ו- 11 באוקטובר 2011 (אסמכתאות: 2011-01-292152 ו- 2011-01-299676, בהתאמה).

8.1.11 בהמשך להחלטת ועדת הביקורת של החברה מיום 26 ביולי 2012, אישר דירקטוריון החברה, ביום 30 ביולי 2012, חידוש פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה לשנת 2012-2013 (31.7.2013-1.8.2012) בחברה ובחברות בנות שלה שאינן חטיבות בפני עצמן (להלן: "**חטיבת מנורה מבטחים החזקות**"), לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו ה"ה מנחם גורביץ, ערן גריפל וגרשון גורביץ, של שנת הבסיס, בהתאם לעסקת המסגרת המפורטת לעיל. בנוסף, אישרו ועדת הביקורת והדירקטוריון חידוש עסקת המסגרת כאמור עבור בעל השליטה וקרוביו, בחטיבות השונות של חברות בנות - חטיבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, חטיבת מנורה מבטחים פיננסים בע"מ וחטיבת מנורה מבטחים פנסיה בע"מ - בגבולות אחריות כמפורט לגבי חטיבת מנורה החזקות. תנאי הביטוח לבעל השליטה וקרוביו הינם זהים לתנאי הביטוח של יתר נושאי המשרה בקבוצה. ועדת הביקורת והדירקטוריון קבעו כי חידוש הפוליסות כאמור נעשה בתנאי החידוש של עסקת המסגרת, כפי שנקבעו בהחלטת האסיפה הכללית של החברה מיום 10 באוקטובר 2011. לפרטים ראו דיווח מיידי של החברה מיום 31 ביולי 2012 (אסמכתא: 2012-01-197718).

8.2 עסקאות אחרות אשר אינן מנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות, תשנ"ט- 1999

8.2.1 במהלך שנת 2012, נערכו עסקאות ביטוח שונות במנורה ביטוח עבור נושאי משרה ובכלל זה עבור מר גורביץ וקרוביו. כל העסקאות הנ"ל נעשו במהלך העסקים הרגיל ובתנאי שוק המקובלים לגבי עובדי הקבוצה והינן גם בגדר "עסקאות זניחות" בהתאם לקריטריונים שקבע הדירקטוריון לעניין זה, וכמפורט בסעיף 6.9 ("עסקאות זניחות") לדוח הדירקטוריון המצורף לדוחות הכספיים. יצוין, כי ביום 20 ביולי 2012, בהתאם להוראות סעיפים 117(1א) לחוק החברות, התשנ"ט-1999 ובהתאם לתקנון החברה, אישרה ועדת הביקורת של מנורה ביטוח, וביום 28 בינואר 2013 אישרה ועדת הביקורת של החברה, כי עסקאות כנ"ל בהיותן עסקאות במהלך העסקים הרגיל ובתנאי "ישירים" (תנאים הניתנים באופן כללי לעובדי מנורה ביטוח) הינן בגדר סוג של עסקאות שאינן חריגות ואשר הטיפול בהן יעשה בהתאם לנהלי עסקאות בעלי עניין, ללא צורך באישור פרטני.

8.2.2 ביום 30 בדצמבר 2012, אישרה האסיפה הכללית של החברה את מינויים מחדש של הדירקטורים המכהנים בחברה (וביניהם מר מנחם גורביץ, בעל השליטה), שאינם דירקטורים חיצוניים ואת חידוש תגמולם, כפי המצב הקיים. לפרטים ראו דיווחים מידיים של החברה מימים 6 בדצמבר 2012 (אסמכתא: 2012-01-303210) ו- 30 בדצמבר 2012 (אסמכתא: 2012-01-324399). לפרטים בדבר השכר המשולם למר גורביץ בעבור כהונתו והגמול המשולם לדירקטורים, ראו סעיפים 8.1.1 ו- 6 לעיל, בהתאמה.

8.2.3 ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 21 וביום 24 בנובמבר 2011, בהתאמה) לתקן את תקנון החברה לשם התאמתו להוראות חוק החברות (תיקון מספר 16), התשע"א-2011, בקשר עם הוראות ממשל תאגידי שונות וכן בקשר עם הרחבת החבויות ו/או ההוצאות בגינן תהיה החברה רשאית להעניק שיפוי ו/או ביטוח לדירקטורים ונושאי משרה בנוגע להליכים מנהליים שונים בהתאם להוראות חוק ייעול הליכי אכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א- 2011 וחוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011. עניינו האישי של בעל השליטה בתיקון התקנון הינו שמכוח תיקון זה יורחבו החבויות ו/או ההוצאות בגינן תהיה החברה רשאית להעניק לו שיפוי ו/או ביטוח. לבעל השליטה עניין אישי גם בשל עניינו של קרובו, ה"ה ערן גריפל שבעקבות התיקון זכאי הוא לכתב שיפוי חדש מהחברה בשל תפקידו כדירקטור במנורה מבטחים

פיננסים בע"מ. בהתאם לאמור, הוענק כתב שיפוי לבעל השליטה, כמפורט בסעיף 8.1.5 לעיל. לפרטים נוספים אודות תיקון התקנון ראו דיווחים מיידיים של החברה מימים 29 בדצמבר 2011 ו- 5 בינואר, 2012 (אסמכתאות: 2011-01-381351 ו- 2012-01-008763, בהתאמה).

9. מניות וני"ע המוחזקים ע"י בעל עניין בתאגיד, בחברה מוחזקת (תקנה 24)

לרשימת בעלי העניין ונושאי המשרה הבכירה, אשר למיטב ידיעת החברה מחזיקים במניות ובניירות הערך האחרים של החברה, ראו דיווח מיידי שפרסמה החברה ביום 1 ביוני 2009 (אסמכתא: 2009-01-129780). המידע המובא בדוח האמור, מובא כאן על דרך ההפניה.

10. הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים של התאגיד (תקנה 24א)

לפרטים בדבר הונה הרשום והמונפק של החברה, נכון ליום 31.12.2012, ראה באור 15 לדוח הכספי.

לחברה אין ניירות ערך המירים.

11. מרשם בעלי המניות של התאגיד (תקנה 24ב)

שם בעל המניות הרשום	סוג ומספר זיהוי	מען	סוג מניה	כמות מניות
דוד הירשפלד	דרכון-701878806	יפה נוף 2, ת"א	מ.ר. 1 ₪ ע.נ.	740
דוד ריינר	ת.ז - 50521467	ניצנים 18ד', חיפה 34354	מ.ר. 1 ₪ ע.נ.	560
רות גבעוני	דרכון - 70118880	המעגל 32, סביון	מ.ר. 1 ₪ ע.נ.	290
יהודה בר-לב	ת.ז - 64837123	ברגסון 18, ת"א	מ.ר. 1 ₪ ע.נ.	34
שומרון השקעות וביטוח בע"מ	ח.פ.- 510050362	אלנבי 115, ת"א	מ.ר. 1 ₪ ע.נ.	12
יהודה רוטנברג	---	לא ידוע	מ.ר. 1 ₪ ע.נ.	468
אחרים (לא ידוע)	---	---	מ.ר. 1 ₪ ע.נ.	114
חברה לרישומים של בנק לאומי לישראל בע"מ	ח.פ. 510098064	לילינבלום 4, ת"א	מ.ר. 1 ₪ ע.נ.	63,269,713
סה"כ לפי ספר בעלי מניות				**63,271,931**

12. מען רשום (תקנה 25א)

המען הרשום של התאגיד: רחוב אלנבי 115, תל-אביב.

כתובת דואר אלקטרוני: shimoni@menora.co.il

מספר טלפון: 03-7107801

מספר פקס: 03-7107633

13. הדירקטורים של התאגיד (תקנה 26)

שם	מנחם גורביץ, יו"ר דירקטוריון
מספר ת.ז.	7969504
תאריך לידה	2.12.1942
מען	פנקס 62, תל אביב.
נתינות	ישראלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	לא.
דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	לא.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה	לא.
או של בעל עניין	
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	28.3.1985
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	השכלה תיכונית. מכהן כיו"ר הדירקטוריון של החברה החל מיום 19.9.2010. כיהן כמנכ"ל החברה משנת 1998 עד ליום 19.9.2010 וכן כיהן כיו"ר דירקטוריון בחברות - מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ וכדירקטור במנורה נכסים והשקעות בע"מ.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית לצורך עמידה במספר המזערי שקבע הדירקטוריון לפי סעיף 92(א)(12) לחוק החברות	לא.

שם	גדליה דורון
מספר ת.ז.	7751100
תאריך לידה	14.11.1929
מען	אורי 4, תל אביב.
נתינות	ישראלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	לא.
דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה	לא.
או של בעל עניין	
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	24.10.1989.
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	MBA-Harvard Business School. מכהן כדירקטור בחברה. כיהן כיו"ר דירקטוריון החברה[15] וכן כדירקטור בחברות הבנות מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, ומנורה מבטחים פיננסים בע"מ.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית לצורך עמידה במספר המזערי שקבע הדירקטוריון לפי סעיף 92(א)(12) לחוק החברות	כן.

שם	בר כוכבא בן-גרא
מספר ת.ז.	1577220
תאריך לידה	4.5.1942
מען	קרן היסוד 16, ראשון לציון.
נתינות	ישראלית.

[15] בין המועדים 1.1.2009 עד ליום 19.9.2010.

חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת ביקורת (יו"ר), ועדת מאזן (יו"ר), ועדת תגמול (יו"ר)[16]
דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	דח"צ, בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה	לא.
או של בעל עניין	
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	10.7.2007.
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	תואר ראשון במדעי המדינה בצירוף לימודים בין חוגים מהאוניברסיטה העברית, ירושלים וכן לימודי הכשרה בניהול - תל"מ - המגמה לביטוח, אוניברסיטת תל-אביב. מכהן כדירקטור (דח"צ) בחברה, וכן כדח"צ במנורה מבטחים ביטוח בע"מ ובשומרה חברה לביטוח בע"מ. כיהן כמנכ"ל חברת הביטוח "הפניקס" וכמנכ"ל ויו"ר מבטחים אחרים בקבוצת "הפניקס", וכן כיהן כדירקטור בחברת "מהדרין" בע"מ, עד לחודש דצמבר 2009.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית לצורך עמידה במספר המזערי שקבע הדירקטוריון לפי סעיף 92(א)(12) לחוק החברות	כן.

שם	שלמה מילוא
מספר ת.ז.	07559669
תאריך לידה	29.8.1942
מען	צמרות 14, הרצליה.
נתינות	ישראלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת ביקורת[17] וועדת תגמול[18].
דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה	לא.
או של בעל עניין	
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	26.6.1995
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	MBA בהנדסת תעשיה וניהול מהטכניון. מכהן כדירקטור בחברה וכן כדירקטור בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. משמש כמנכ"ל קבוצת TailWind. בעבר כיהן כמנכ"ל חברת דלק תשתיות בע"מ, כמנכ"ל התעשייה הצבאית, כיו"ר I.D.E. טכנולוגיות (הנדסת התפלה), כיו"ר עשות אשקלון בע"מ (ציבורית) וכמנכ"ל חברת כבלי ציון בע"מ (ציבורית).
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית לצורך עמידה במספר המזערי שקבע הדירקטוריון לפי סעיף 92(א)(12) לחוק החברות	כן.

שם	אורלי ירקוני
מספר ת.ז.	53664595
תאריך לידה	18.1.1956
מען	דוב הוז 2, תל אביב.
נתינות	ישראלית.

[16] ה"ה בר כוכבא בן-גרא מונה לוועדת התגמול של החברה ביום 16.12.2012. הוועדה הוקמה בהתאם לתיקון 20 לחוק החברות.

[17] ה"ה שלמה מילא סיים כהונתו (פרש) בוועדת הביקורת ביום 26.12.2012.

[18] ה"ה שלמה מילוא מונה לוועדת התגמול של החברה ביום 16.12.2012. הוועדה הוקמה בהתאם לתיקון 20 לחוק החברות.

חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת מאזן.
דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	דירקטורית בלתי תלויה, בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה	לא.
או של בעל עניין	
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	23.5.2010
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	לימודי תעודה באקטואריה באוניברסיטת חיפה, לימודי תואר שני (M.Sc.) בחקר ביצועים בביה"ס למתמטיקה באוניברסיטת תל-אביב, תואר ראשון (B.Sc.) במתמטיקה מהאוניברסיטה העברית בירושלים. מכהנת כדירקטורית בחברה וכן כדירקטורית בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. מכהנת כדירקטורית בפנינסולה פיננסים בע"מ, מעיינות עדן בע"מ (דח"צ), פלסטו שק בע"מ (דח"צ), אמות השקעות בע"מ וביוקנסל טרפויטיקס אינק בע"מ (דח"צ). כיהנה כמנכ"לית ישיר איי.די.איי חברה לביטוח ("ביטוח ישיר"), לשעבר משנה למנכ"ל וראש תחום ביטוח כללי ובריאות בקבוצת מגדל.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית לצורך עמידה במספר המזערי שקבע הדירקטוריון לפי סעיף 92(א)(12) לחוק החברות	כן.

שם	חיים אהרון
מספר ת.ז.	069716157
תאריך לידה	16.1.1943
מען	בר יוחאי 18, ראשון לציון.
נתינות	ישראלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת ביקורת, ועדת מאזן, ועדת תגמול[19].
דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	דח"צ, בעל כשירות מקצועית.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה	לא.
או של בעל עניין	
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	7.11.2011
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	תואר ראשון במשפטים (LL.B), האוניברסיטה העברית בירושלים. בעל משרד פרטי לעריכת דין; מכהן כדירקטור (דח"צ) בחברה וכן כדח"צ במנורה מבטחים ביטוח בע"מ. משמש כנשיא כבוד המועדון התעשייתי מסחרי תל אביב; יו"ר כבוד לשכת המסחר ישראל אמריקה הלטינית; יו"ר הנהלת ארגון הגג של לשכות המסחר הדו לאומיות; קונסול כבוד של קולומביה בישראל; הנספח האזרחי בשגרירות צ'ילה בישראל; חבר בחוג ידידי קשת איילון; חבר ועדת פרס אמ"ת. שימש כדירקטור בתעשייה האווירית וחבר ועדות דירקטוריון (יו"ר ועדת כספים, חבר ועדת כוח אדם, ועדת אסטרטגיה, ועדת תשקיף, ועדת מו"פ). מכהן כדירקטור בלטין קונקשיון בע"מ, ארגון הגג של לשכות המסחר הדו לאומיות (קולטל ישראל בע"מ וקולטל ישראל השקעות בע"מ שאינן פעילות).
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.

[19] ה"ה חיים אהרון מונה לוועדת התגמול של החברה ביום 16.12.2012. הוועדה הוקמה בהתאם לתיקון 20 לחוק החברות.

האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית לצורך עמידה במספר המזערי שקבע הדירקטוריון לפי סעיף 92(א)(12) לחוק החברות	כן.

שם	אלה רובינק
מספר ת.ז.	008089310
תאריך לידה	31.7.1947
מען	הרב פרידמן 53 ת"א.
נתינות	ישראלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת ביקורת[20].
דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	דירקטורית בלתי תלויה.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה	לא.
או של בעל עניין	
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	1.6.2012.
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	תואר ראשון במשפטים (LL.B), אוניברסיטת תל אביב. לשעבר פרקליטת מחוז מיסוי וכלכלה במשרד המשפטים. מכהנת כדירקטורית חיצונית במבטח שמיר החזקות בע"מ.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית לצורך עמידה במספר המזערי שקבע הדירקטוריון לפי סעיף 92(א)(12) לחוק החברות	לא

שם	יחזקאל (חזי) צאיג
מספר ת.ז.	056599996
תאריך לידה	28.9.1960
מען	שדרות העם הצרפתי 28, רמת גן.
נתינות	ישראלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת ביקורת, ועדת מאזן, ועדת תגמול.
דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	דח"צ, בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה	לא.
או של בעל עניין	
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	31.1.2013.
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	רו"ח מוסמך, תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת בן גוריון והנגב. מכהן כדירקטור במנורה מבטחים פנסיה, כיו"ר הנהלת רשות נחל הירקון וכן מכהן כדירקטור בלתי תלוי בקבוצת א. דורי וסגן יו"ר הדירקטוריון בחברה לפיתוח יפו העתיקה. בעבר כיהן כמנהל מרכז השקעות במשרד התעשייה המסחר והתעסוקה.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית לצורך עמידה במספר המזערי שקבע הדירקטוריון לפי סעיף 92(א)(12) לחוק החברות	כן

[20] ה"ה אלה רובינק מכהנת בוועדת הביקורת של החברה, החל מיום 26.12.2012.

14. נושאי משרה בכירה של התאגיד (תקנה 26א)

שם	ארי קלמן
מספר ת.ז.	50898501
תאריך לידה	21.10.1951
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	מכהן כמנכ"ל החברה החל מיום 19.9.2010, יו"ר דירקטוריון חברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ודירקטור בחברות בנות וקשורות.
השכלתו	על תיכונית.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	יו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח בע"מ[21], כיהן כמשנה למנכ"ל החברה מיום 7.1.2008 עד ליום 18.9.2010, כיהן כמנכ"ל ודירקטור בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ עד ליום 16.10.2010. מכהן כיו"ר דירקטוריון בחברות מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ ומנורה מבטחים פיננסים בע"מ וכדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	כן[22].
תאריך תחילת הכהונה	7.1.2008

שם	שי קומפל
מספר ת.ז.	059696443
תאריך לידה	28.7.1965
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	מנהל כספים בחברה ומנהל אגף חשבות וכספים במנורה מבטחים ביטוח, וכן דירקטור בחברות בנות וקשורות.
השכלתו	רו"ח מוסמך. תואר ראשון בחשבונאות וכלכלה מהאוניברסיטה העברית, תואר שני בכלכלה מהאוניברסיטה העברית.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבות וכספים בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. משמש כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה. כיהן כמנהל כספים בכלל פיננסים בע"מ וכסמנכ"ל בכלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת הכהונה	1.12.2006

שם	יוני טל
מספר ת.ז.	53343331
תאריך לידה	18.6.1955
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	מנהל השקעות ראשי ומנהל אגף השקעות במנורה מבטחים ביטוח וכן דירקטור בחברות בנות וקשורות.
השכלתו	תואר ראשון בכלכלה ומנהל עסקים מאוניברסיטת בר אילן, תואר שני בכלכלה מאוניברסיטת בר אילן.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות בחברת הבת, מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. דירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.

21 מכהן כיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח בע"מ החל מיום 17.10.2010.

22 החל ממועד מינויו למנכ"ל.

תאריך תחילת הכהונה	1.4.2000
שם	**שמואל שורץ[23]**
מספר ת.ז.	030767032
תאריך לידה	1.1.1950
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	אין.
השכלתו	רו"ח מוסמך. תואר ראשון בכלכלה סוציולוגיה וחשבונאות מאוניברסיטת חיפה, תואר שני במנהל עסקים (MBA) מאוניברסיטת תל-אביב.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	שימש כמבקר פנים בחברה ומבקר פנימי ראשי בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ובחברות בנות וקשורות. כיהן כסמנכ"ל וכמבקר פנימי ראשי במנורה מבטחים ביטוח בע"מ וכמבקר פנימי בחברה ובכל בחברות הבנות בקבוצה (למעט במנורה מבטחים פנסיה בע"מ, מנורה מבטחים גמל בע"מ ושומרה חברה לביטוח בע"מ). לשעבר חשב החברה ומנהל הסיכונים שלה ומשנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבות וכספים בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ודירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת הכהונה	8.1.2007
שם	**מנחם הרפז***
מספר ת.ז.	008396673
תאריך לידה	29.8.1948
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	משנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. כמו כן מכהן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה וכיו"ר דירקטוריון שומרה חברה לביטוח בע"מ וחברות בנות של חברה זו.
השכלתו	תואר ראשון (B.S.C) בהנדסת תעשיה ומנהל מהטכניון בחיפה, תואר שני (MBA) במנהל עסקים מאוניברסיטת תל-אביב.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ויו"ר דירקטוריון בשומרה ביטוח.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת הכהונה	30.3.2009
שם	**יהודה בן אסאייג***
מספר ת.ז.	057455081
תאריך לידה	20.3.1962
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	מנכ"ל מנורה מבטחים פנסיה בע"מ. כמו כן מכהן כיו"ר דירקטוריון בחברות מנורה מבטחים גמל בע"מ ומנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ וכדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
השכלתו	תואר ראשון בכלכלה ומדע המדינה מאוניברסיטת תל-אביב, תואר שני במנהל עסקים (MBA) מאוניברסיטת תל-אביב, בוגר תכנית המנהלים AMP (אוניברסיטת הארוורד).

[23] ה"ה שמואל שורץ סיים כהונתו כמבקר הפנים של החברה ביום 1 במאי 2012.

ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	ראה לעיל. כמו כן, כיהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח חיים בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ מיום 1.5.2009 ועד ליום 31.12.2010. יו"ר דירקטוריון בחברות מנורה מבטחים גמל בע"מ ומנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ ודירקטור בחברות אחרות בקבוצה. דירקטור בדן- חברה לתחבורה ציבורית בע"מ, דירקטור ב-י.ב.א פיננסים והשקעות. כמו כן, לשעבר מנכ"ל מנורה מבטחים פיננסים בע"מ, לשעבר יו"ר דירקטוריון בחברות מנורה מבטחים פיננסים בע"מ ומנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת הכהונה	30.3.2009
שם	**שמעון עיר-שי**
מספר ת.ז.	055922918
תאריך לידה	24.6.1959
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	יועץ משפטי ומזכיר החברה וחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ.
השכלתו	עו"ד. תואר ראשון במשפטים מהאוניברסיטה העברית.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	מכהן כיועץ משפטי ומזכיר החברה, סמנכ"ל בכיר, בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת הכהונה**	1.7.2002
שם	**מוטי רוזן***
מספר ת.ז.	054664271
תאריך לידה	26.11.1956
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	מנכ"ל חברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. כמו כן מכהן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
השכלתו	תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת תל אביב.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	ראה לעיל. כמו כן, כיהן כמנכ"ל הראל חברה לביטוח בע"מ ומשנה למנכ"ל הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסים בע"מ.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת הכהונה	17.10.2010
שם	**ערן גריפל***
מספר ת.ז.	0058447137
תאריך לידה	20.11.1963
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	יו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה בע"מ[24], דירקטור במנורה מבטחים ביטוח בע"מ, דירקטור במנורה מבטחים פיננסים בע"מ ומנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ.
השכלתו	תואר ראשון במדעי המדינה ובמשפטים מאוניברסיטת תל אביב.

ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	מנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ, יו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, דירקטור במנורה מבטחים ביטוח בע"מ ובמנורה מבטחים פיננסים בע"מ. כמו כן, כיהן כדירקטור של החברה עד ליום 15.11.2008 וכסגן יו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה בע"מ עד ליום 6.11.2010.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	כן, חתנו של בעל השליטה בחברה.
תאריך תחילת הכהונה	4.1.2011
שם	**איליה מאיר[25]**
מספר ת.ז.	024664633
תאריך לידה	16.3.1970
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	אין.
השכלתו	רו"ח מוסמך, תואר ראשון במנהל עסקים וחשבונאות מהמכללה למנהל, תואר שני במשפטים (LL.M) מאוניברסיטת בר אילן. תואר שני במנהל עסקים (MBA) מהמכללה למנהל.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	מבקר פנים בחברה ומבקר פנימי ראשי בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ובחברות בנות וקשורות. מבקר פנימי ראשי בחברה ובחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ וכן חברות בנות וקשורות. שותף במשרד רו"ח רוזבלום הולצמן.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת הכהונה	1.8.2012
שם	**אתי הירשמן[26]**
מספר ת.ז.	22904288
תאריך לידה	1.2.1967
התפקיד שהיא ממלאת בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	מבקרת פנים בחברה ומבקר פנימית ראשית בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ובחברות בנות וקשורות.
השכלתה	רו"ח, תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת בר-אילן.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	מבקרת פנים בחברת אקסלנס גמל ופנסיה בע"מ, אקסלנס קרנות נאמנות בע"מ ואקסלנס ניהול השקעות בע"מ וקסם תעודות סל בע"מ, סמנכ"ל כספים בחברת סיגמא פי.סי.אם. בית השקעות בע"מ ובחברות הקבוצה, סמנכ"ל כספים בחברת פריזמה קופות גמל בע"מ.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת הכהונה	1.3.2013
שם	**רונה לרר**
מספר ת.ז.	033727256
תאריך לידה	12.2.1977
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	ממונה על האכיפה הפנימית והציות בחברה. ממלאת תפקידים נוספים בקבוצה, כמפורט להלן.
השכלתו	תואר ראשון במשפטים (LL.B), אוניברסיטת תל אביב.

[25] סיים כהונתו, לאחר תאריך המאזן, ביום 28.02.2013, לאור מינוי מבקרת פנים קבועה, עובדת החברה.
[26] ה"ה אתי הירשמן החלה כהונתה, לאחר תאריך המאזן, ביום 1.3.2013.

ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	ממונה על האכיפה הפנימית והציות בחברה ובחברה הבת, מנורה מבטחים ביטוח בע"מ וכן קצינת הציות בחברות הבנות מנורה מבטחים גמל בע"מ ומנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים בע"מ ("**אומגה**"). שימשה כבקרית הסיכונים של מנורה מבטחים פיננסים.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת הכהונה	27.8.2012

* נושא משרה בכירה בתאגיד נשלט בעל השפעה מהותית על התאגיד.
** מוגדר כנושא משרה בכירה בתאגיד החל מיום 30.3.2009.

15. מורשה חתימה של התאגיד (תקנה 26ב)

לחברה אין מורשי חתימה עצמאיים.

16. רואה החשבון של התאגיד (תקנה 27)

קוסט פורר גבאי את קסירר רואי חשבון, עמינדב 3 תל-אביב.

17. שינוי בתזכיר או בתקנון של התאגיד (תקנה 28)

ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 21 וביום 24 בנובמבר 2011, בהתאמה) לתקן את תקנון החברה. לפרטים ראו סעיף 8.2.3 לעיל.

18. המלצות והחלטות הדירקטורים (תקנה 29)

(א) **המלצות הדירקטורים בפני האסיפה הכללית והחלטותיהם שאינן טעונות אישור האסיפה הכללית בדבר:**

1. **שינוי תזכיר או תקנון של התאגיד:** ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 21 וביום 24 בנובמבר 2011, בהתאמה) לתקן את תקנון החברה. לפרטים ראו סעיף 8.2.3 לעיל.

(ב) **החלטות אסיפה כללית מיוחדת:**

1. **ביום 31 בינואר 2013, אישרה האסיפה הכללית של החברה את הנושאים הבאים:**

א. מינויו של מר חזי צאיג (רו"ח), כדירקטור חיצוני (דח"צ) בחברה, לתקופה של שלוש שנים, שתחילתה במועד אישור מינויו על ידי האסיפה.

ב. חידוש הסכם ההעסקה של החברה הבת - מנורה מבטחים ביטוח בע"מ עם מר גרשון גורביץ, סמנכ"ל לוגיסטיקה ונכסים במנורה מבטחים ביטוח, ואחיו של בעל השליטה בחברה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, וזאת לתקופה של 3 שנים החל מיום 1 בינואר 2013.

לפרטים נוספים ראה דיווחים מיידים של החברה מימים 26 בדצמבר, 2012 ו- 2 בפברואר 2013 (אסמכתאות: 2012-01-321390 ו- 2013-01-027594, בהתאמה.

2. **ביום 5 בינואר 2012, אישרה האסיפה הכללית של החברה את הנושאים הבאים:**

א. תיקון תקנון החברה, כמפורט בסעיף 8.2.3 לעיל.

ב. הענקת כתבי התחייבות לשיפוי חדשים, לדירקטורים ונושאי משרה אשר כיהנו, או מכהנים או יכהנו בחברה, בעבר, בהווה ובעתיד, למעט למר מנחם גורביץ, יו"ר דירקטוריון החברה ובעל השליטה בה, ולמעט לדירקטורים ונושאי משרה מבעלי השליטה או קרוביהם של בעלי השליטה (להלן: "**כתב השיפוי החדש**"). בהתאם

לכתב השיפוי החדש, סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום מכוח כתב שיפוי שבו תחוב מי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה, בגין אותו אירוע לכלל נושאי המשרה, לא יעלה על 30 מיליון דולר. כמו כן, סכום השיפוי אשר בו תחוב החברה כלפי נושא משרה אחד בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום שהינו זכאי לקבל ממי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה מכוח כתב שיפוי, בגין אותו אירוע, לא יעלה על 25 מיליון דולר. בכל מקרה, סכום השיפוי (נטו) לאחר הפחתות של תגמולי ביטוח ששולמו בגין אותו אירוע על פי פוליסות ביטוח נושאי משרה שרכשה החברה, לפי שיקול דעתה, אם רכשה, או בשל סכום השיפוי ששולם על ידי החברה בגין אותו אירוע מכוח כתבי שיפוי קודמים, לא יעלה, בכל מקרה, על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה, ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק לנושא משרה (ככל שהוענק) והכל בהתאם למותר על פי דין ואולם סך התחייבויות החברה לשיפוי לא תעלינה בסכומם על האמור בכתב השיפוי החדש.

ג. הענקת כתב התחייבות לשיפוי חדש ליו"ר דירקטוריון החברה ובעל השליטה בה, מר מנחם גורביץ, כמפורט בסעיף 8.1.5 לעיל.

ד. הענקת כתב התחייבות לשיפוי חדש, על ידי מנורה ביטוח, חברה בת בבעלות מלאה של החברה, לה"ה ערן גריפל וגרשון גורביץ, קרוביו של בעל השליטה בחברה ויו"ר הדירקטוריון מר מנחם גורביץ, בגין כהונתם כדירקטור וסמנכ"ל במנורה ביטוח, כמפורט בסעיף 8.1.6 לעיל.

ה. הענקת כתב שיפוי למר ערן גריפל, קרוב של בעל השליטה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, בגין כהונתו כמנכ"ל מנורה נדל"ן, כמפורט בסעיף 8.1.7 לעיל.

ו. הענקת כתב שיפוי למר ערן גריפל, קרוב של בעל השליטה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, בגין כהונתו כדירקטור במנורה מבטחים פיננסים בע"מ, חברה בת בבעלות מלאה של החברה, כמפורט בסעיף 8.1.8 לעיל.

ז. הענקת כתב התחייבות לשיפוי על ידי מנורה פנסיה למר ערן גריפל, קרוב של בעל השליטה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, בגין כהונתו כיו"ר דירקטוריון מנורה פנסיה, כמפורט בסעיף 8.1.9 לעיל.

ח. חידוש הסכם ההעסקה של החברה עם מר ערן גריפל, קרוב של בעל השליטה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, כמנכ"ל מנורה נדל"ן, לתקופה של 3 שנים מיום 15 בנובמבר 2011, כמפורט בסעיף 8.1.3 לעיל.

19. החלטות החברה (תקנה 29א)

פטור, ביטוח או התחייבות לשיפוי לנושא משרה שבתוקף בתאריך הדוח:

א. לפרטים בדבר כתבי פטור והתחייבות לשיפוי ראה סעיף 8.1.4 ודיווחים מיידים מימים 1 בנובמבר 2005 ו- 12 בדצמבר, 2006 (אסמכתאות: 2005-01-061983 ו- 2007-01-016606, בהתאמה) וכן סעיפים 8.1.5-8.1.9 לעיל ודיווחים מיידים מיום 29 בדצמבר, 2011 (אסמכתא: 2011-01-381351).

ב. לפרטים בדבר ביטוח הניתן לנושאי משרה, ראה פירוט במסגרת סעיף 8.1.10 ודיווחים מידיים מימים 4 באוקטובר, 2011 (אסמכתא: 2011-01-292152) ו- 11 באוקטובר 2010 (אסמכתא: 2011-01-299676) וכן סעיף 8.1.11 ודיווח מיידי מיום 31 ביולי 2012 (אסמכתא: 2012-01-197718).

מנחם גורביץ יו"ר דירקטוריון	ארי קלמן מנהל כללי

תל אביב, 24 במרס, 2013

שאלון ממשל תאגידי

במסגרת שאלון זה תשומת לב כי -

(1) השאלון ערוך במתכונת שבה תשובה "נכון" לגבי כל אחת מן השאלות מהווה אינדיקציה חיובית לקיומו של ממשל תאגידי תקין, ולהיפך. תשובה "נכון" תסומן במשבצת הרלוונטית באמצעות –√ ותשובה "לא נכון" תסומן באמצעות- X; למען הסר ספק יובהר כי השאלון אינו בא למצות את כל היבטי הממשל התאגידי הרלוונטיים לתאגיד, אלא עוסק במספר היבטים בלבד; לצורך קבלת מידע נוסף (ולפי העניין), יש לעיין בדיווחים השוטפים של התאגיד.

(2) "שנת הדיווח" משמעה מיום 1.1.2012 ועד ליום 31.12.2012. שקדמו למועד פרסום הדוח התקופתי;

(3) לצד כל שאלה מצוינת המסגרת הנורמטיבית. במקרה שהשאלה מתייחסת להוראת חובה מצוין הדבר במפורש;

(4) במקרה שתאגיד מבקש להוסיף מידע העשוי להיות חשוב למשקיע סביר בקשר עם תשובותיו בשאלון, יוכל לעשות כן במסגרת הערות סיום לשאלון, תוך הפניה מן השאלה הרלוונטית.

	עצמאות הדירקטוריון				
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.1		בכל שנת הדיווח כיהנו *בתאגיד* שני דירקטורים חיצוניים או יותר. *בשאלה זו ניתן לענות "נכון" אם תקופת הזמן בה לא כיהנו שני דירקטורים חיצוניים אינה עולה על 90 ימים, כאמור בסעיף 363א.(ב)(10) לחוק החברות, ואולם בכל תשובה שהיא (נכון/לא נכון) תצוין תקופת הזמן (בימים) בה לא כיהנו בתאגיד שני דירקטורים חיצוניים או יותר בשנת הדיווח (ובכלל זה גם תקופת כהונה שאושרה בדיעבד, תוך הפרדה בין הדירקטורים החיצונים השונים):* דירקטור א': בר-כוכבא (כוכי) בן-גרא. דירקטור ב': חיים אהרון. דירקטור ג': יחזקאל צאיג[1]. מספר הדירקטורים החיצוניים המכהנים בתאגיד נכון למועד פרסום שאלון זה: 3.	✓		**הוראת חובה** סעיף 239 לחוק החברות
.2		מספר הדירקטורים הבלתי תלויים המכהנים בתאגיד נכון למועד פרסום שאלון זה: 5.	____	____	חוק החברות - סעיף 1 לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות), ותקנה 10(ב)(9א) ו-48(ג)(9א) לתקנות הדוחות
		נכון למועד פרסום שאלון זה- ✓ בתאגיד שיש בו בעל שליטה או מי שמחזיק בדבוקת שליטה (בסעיף זה - **בעל שליטה**) - שליש מבין חברי הדירקטוריון, לפחות, בלתי תלויים. – בתאגיד שאין בו בעל שליטה- רוב חברי הדירקטוריון בלתי תלויים.	✓	____	

[1] ה"ה יחזקאל צאיג מונה לאחר תאריך המאזן, ביום 31 בינואר 2013.

עצמאות הדירקטוריון					
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
			התאגיד קבע בתקנון כי יכהן בו שיעור[2] /מספר מינימאלי של דירקטורים בלתי תלויים[1]. אם תשובתכם הינה "נכון" יצוין- שיעור/מספר הדירקטורים הבלתי תלויים שנקבע בתקנון: _____. התאגיד עמד בפועל בהוראת התקנון בשנת הדיווח (לענין כהונת דירקטורים בלתי תלויים): ☐ כן ☐ לא *(יש לסמן x במשבצת המתאימה).*		×	
.3			בשנת הדיווח נערכה בדיקה עם הדירקטורים החיצוניים (והדירקטורים הבלתי תלויים) ונמצא כי הם קיימו בשנת הדיווח את הוראת סעיף 240(ב) ו-(ו) לחוק החברות לעניין היעדר זיקה של הדירקטורים החיצוניים (והבלתי תלויים) המכהנים בתאגיד וכן מתקיימים בהם התנאים הנדרשים לכהונה כדירקטור חיצוני (או בלתי תלוי). אם תשובתכם הינה "נכון" - יצוין הגורם שערך את הבדיקה האמורה: מזכירות החברה, באמצעות שאלון מובנה.	✓		סעיפים 240(ב), 241, 245א. ו-246 לחוק החברות
.4			כל הדירקטורים אשר כיהנו בתאגיד במהלך שנת הדיווח, אינם כפופים[3] למנהל הכללי, במישרין או בעקיפין (למעט דירקטור שהוא נציג עובדים, אם קיימת בתאגיד נציגות לעובדים). אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, הדירקטור כפוף למנהל הכללי כאמור) - יצוין מספר הדירקטורים שלא עמדו במגבלה האמורה: -----.	✓		חוק החברות - סעיף 3 לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות)

[2] בשאלון זה "**שיעור**"- מספר מסוים מתוך כל הדירקטורים. כך, לדוגמה, בתאגיד בו נקבע שיעור של שליש דירקטורים בלתי תלויים יצוין 1/3.
[3] עצם כהונה כדירקטור בתאגיד מוחזק, לא ייחשב כ"כפיפות" לעניין שאלה זו.

עצמאות הדירקטוריון				
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.5		טרם התחלת כל ישיבת דירקטוריון ביקש התאגיד מכל הדירקטורים המשתתפים בדיון ו/או בהצבעה כאמור, גילוי לגבי קיומו של עניין אישי ו/או ניגוד עניינים שלהם בנושא שעל סדר יומה של הישיבה, לפי העניין.[4] בנוסף, יצוין האם דירקטורים שהודיעו על קיומו של ענין אישי ו/או ניגוד עניינים, השתתפו בדיון ו/או בהצבעה כאמור (למעט דיון ו/או הצבעה שלרוב הדירקטוריון היה עניין אישי כאמור בסעיף 278(ב) לחוק החברות): ☐ כן. שיעור הדירקטורים כאמור שהשתתפו בדיון ו/או בהצבעה: _____. *(יש להוסיף שורות נוספות לפי מספר הדיונים/הצבעות שהיו בשנת הדיווח).* ☐ לא.	_____	_____	סעיפים 255, 269 ו- 278 לחוק החברות
.6	א.	בשנת הדיווח, <u>לא סירב</u> הדירקטוריון להעמיד שירותי ייעוץ מקצועי על חשבון התאגיד, בהתאם לבקשת דירקטור לפי סעיף 266(א) לחוק החברות, ככל שנתבקש לכך. אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, הדירקטוריון סירב כאמור) – יפורטו נימוקי הדירקטוריון לבקשה ונימוקי הדירקטוריון לאי-היענות לבקשה, או לחלופין תינתן הפנייה לדיווח המיידי בו ניתן גילוי לאמור: _____. ✓ *לא דלוונטי (הדירקטוריון לא נתבקש כאמור).*	_____	_____	סעיף 266(א) לחוק החברות

[4] בשנת היישום לראשונה, תאגיד רשאי שלא לענות על שאלה זו.

		עצמאות הדירקטוריון			
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
7.	ב.	בעל השליטה (לרבות קרובו ו/או מי מטעמו), שאינו דירקטור או נושא משרה בכירה אחר בתאגיד, לא נכח בישיבות הדירקטוריון שהתקיימו בשנת הדיווח. אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, בעל שליטה ו/או קרובו ו/או מי מטעמו שאינו חבר דירקטוריון ו/או נושא משרה בכירה בתאגיד נכח בישיבות הדירקטוריון כאמור) – יצוינו הפרטים הבאים לגבי נוכחות האדם הנוסף בישיבות הדירקטוריון כאמור: זהות: _____. תפקיד: _____. פירוט הזיקה לבעל השליטה (אם מי שנכח אינו בעל השליטה עצמו): _____. האם היה זה לשם הצגת נושא מסוים: ☐ כן ☐ לא *(יש לסמן x במשבצת המתאימה)* שיעור נוכחותו בישיבות הדירקטוריון שהתקיימו בשנת הדיווח: _____. ☐ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).	✓		סעיף 106 לחוק החברות

			כשירות וכישורי הדירקטורים		
				נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.8			בתקנון התאגיד לא קיימת הוראה המגבילה את האפשרות לסיים מיידית את כהונתם של כלל הדירקטורים בתאגיד, שאינם דירקטורים חיצוניים *(לעניין זה – קביעה ברוב רגיל **אינה** נחשבת מגבלה).* אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, קיימת מגבלה כאמור) יצוין –	✓		סעיפים 85 ו- 222 לחוק החברות, סעיף 246ב. לחוק ניירות ערך
			פרק הזמן שנקבע בתקנון לכהונת דירקטור: _____.			
			הרוב הדרוש שנקבע בתקנון לסיום כהונתם של הדירקטורים: _____.			
			מנין חוקי שנקבע בתקנון באסיפה הכללית לשם סיום כהונתם של הדירקטורים: _____.			
			הרוב הדרוש לשינוי הוראות אלו בתקנון: _____.			
.9			כל הדירקטורים שכיהנו בתאגיד במהלך שנת הדיווח הצהירו עובר למועד זימון האסיפה הכללית שעל סדר יומה היה מינוים, כי יש להם הכישורים הדרושים (תוך פירוטם) והיכולת להקדיש את הזמן הראוי לשם ביצוע תפקידם וכי לא מתקיימות לגביהם ההגבלות האמורות בסעיפים 226 ו- 227 לחוק החברות, ולעניין דירקטור בלתי תלוי מתקיים בהם גם האמור בפסקאות (1) ו-(2) להגדרה "דירקטור בלתי תלוי" שבסעיף 1 לחוק החברות. אם תשובתכם הינה "לא נכון" - יצוינו שמות הדירקטורים שלא התקיים האמור לגביהם: -----_.	✓		**הוראת חובה** סעיפים 224א.ו- 224ב. לחוק החברות
.10			לתאגיד יש תוכנית הכשרה לדירקטורים חדשים, בתחום עסקי התאגיד ובתחום הדין החל על התאגיד והדירקטורים, וכן תכנית המשך להכשרת דירקטורים מכהנים, המותאמת, בין השאר, לתפקיד שהדירקטור ממלא בתאגיד. אם תשובתכם הינה "נכון"- יצוין האם התוכנית הופעלה בשנת הדיווח:	✓		חוק החברות - סעיף 4 (א) לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות)

		כשירות וכישורי הדירקטורים			
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
		☒ כן [ii] ☐ לא *(יש לסמן x במשבצת המתאימה)*			
.11		יו"ר הדירקטוריון (או אדם אחר שמינה הדירקטוריון) אחראי על הטמעת הוראות הממשל התאגידי החלות על התאגיד, ופעל לעדכון הדירקטורים בנושאים הקשורים בממשל תאגידי במהלך שנת הדיווח[iii]. אם הדירקטוריון מינה אדם אחר לתפקיד האחראי (חלף יו"ר הדירקטוריון), נא ציינו את שמו ותפקידו: שמעון עיר-שי, עו"ד, היועץ המשפטי ומזכיר החברה.	✓		חוק החברות - סעיף 4 (ב) לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות)
.12	א.	בתאגיד נקבע מספר מזערי נדרש של דירקטורים בדירקטוריון שעליהם להיות בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית. אם תשובתכם הינה "נכון" - יצוין המספר המזערי שנקבע: 3.	✓		**הוראת חובה** סעיף 92(א)(12) לחוק החברות
	ב.	בכל שנת הדיווח כיהנו בתאגיד, בנוסף לדירקטור החיצוני בעל המומחיות החשבונאית ופיננסית, דירקטורים נוספים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית במספר שאותו קבע הדירקטוריון. *בשאלה זו ניתן לענות "נכון" אם תקופת הזמן בה לא כיהנו דירקטורים נוספים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית אינה עולה על 60 ימים, ואולם בכל תשובה שהיא (נכון/לא נכון) תצוין תקופת הזמן (בימים) בה לא כיהנו בתאגיד דירקטורים כאמור: _____.*	✓		**הוראת חובה** סעיף 219(ד) לחוק החברות
	ג.	מספר הדירקטורים שכיהנו בתאגיד במהלך שנת הדיווח: בעלי כשירות חשבונאית ופיננסית: 4. בעלי כשירות מקצועית: 1. *במקרה שהיו שינויים במספר הדירקטורים כאמור בשנת הדיווח, יינתן הנתון של המספר הנמוך ביותר (למעט בתקופת זמן של 60 ימים מקרות השינוי) של דירקטורים מכל סוג שכיהנו בשנת הדיווח.*	_____	_____	סעיפים 92(א)(12), 219(ד), 240(א1) לחוק החברות, תקנה 10(ב)(9)(א) ו-48(ג)(9) לתקנות הדוחות

		כשירות וכישורי הדירקטורים			
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
13.		א. במועד מינוי דירקטור חיצוני בשנת הדיווח, קוימה הוראת סעיף 239(ד) לחוק החברות לענין גיוון הרכב הדירקטוריון משני המינים. ☒ *לא רלוונטי (לא מונה דירקטור חיצוני בשנת הדיווח)*	_____	_____	**הוראת חובה** סעיף 239(ד) לחוק החברות
		ב. בכל שנת הדיווח כלל הרכב הדירקטוריון חברים משני המינים. אם תשובתכם הינה "לא נכון" - יצוין פרק הזמן (בימים) בו לא התקיים האמור: _____. *בשאלה זו ניתן לענות "נכון" אם תקופת הזמן בה לא כיהנו דירקטורים משני המינים אינה עולה על 60 ימים, ואולם בכל תשובה שהיא (נכון/לא נכון) תצוין תקופת הזמן (בימים) בה לא כיהנו בתאגיד דירקטורים משני המינים: _____.*	✓		חוק החברות - סעיף 2 לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות)
		ג. מספר הדירקטורים מכל מין המכהנים בדירקטוריון התאגיד נכון למועד פרסום שאלון זה: גברים: 6, נשים: 2.	_____	_____	

											ישיבות הדירקטוריון (וכינוס אסיפה כללית)
									נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.14								מספר ישיבות הדירקטוריון שהתקיימו במהלך כל רבעון בשנת הדיוח: רבעון ראשון (שנת 2012): 3 רבעון שני: 1 רבעון שלישי: 2 רבעון רביעי: 3	———	———	סעיפים 97 , 98 ו- 224א. לחוק החברות
								לצד כל אחד משמות הדירקטורים שכיהנו בתאגיד במהלך שנת הדיוח, יצוין שיעור השתתפותו בישיבות *הדירקטוריון* (בס"ק זה - לרבות ישיבות ועדות הדירקטוריון בהן הוא חבר, וכמצוין להלן) שהתקיימו במהלך שנת הדיוח (ובהתייחס לתקופת כהונתו): *(יש להוסיף שורות נוספות לפי מספר הדירקטורים).*	———	———	
						שם *הדירקטור*	*שיעור* השתתפותו בישיבות הדירקטוריון	שיעור *השתתפותו* בישיבות ועדת ביקורת (לגבי דירקטור החבר	שיעור *השתתפותו* בישיבות הועדה לבחינת הדוחות	שיעור השתתפותו בישיבות ועדות דירקטוריון נוספות בהן הוא חבר (תוך ציון שם הועדה)	

ישיבות הדירקטוריון (וכינוס אסיפה כללית)									
							נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
					בוועדה זו)	כספיים (לגבי דירקטור החבר בוועדה זו)			
				1. מנחם גורביץ, יו"ר	כ- 88.89%	———	———	———	
				2. גדליה דורון	כ- 100%	———	———	———	
				3. שלמה מילוא	כ- 88.89%	כ- 88.89%	———	ועדת תגמול - 100%	
				4. בר כוכבא בן-גרא	כ- 88.89%	100%	100%	ועדת תגמול - 100%	
				5. אורלי ירקוני	כ- 100%	———	100%	———	
				6. חיים אהרון	כ- 100%	100%	100%	ועדת תגמול - 100%	

									ישיבות הדירקטוריון (וכינוס אסיפה כללית)
							נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
			7. אלה רובינק[iv]	80%	____	____	____		
.15			בשנת הדיווח קיים הדירקטוריון דיון אחד לפחות לעניין ניהול עסקי התאגיד בידי המנהל הכללי ונושאי המשרה הכפופים לו, בלא נוכחותם, לאחר שניתנה להם הזדמנות להביע את עמדתם.				✓		חוק החברות - סעיף 5 לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות)
.16			בשנת הדיווח כונסה אסיפה שנתית (ולא יאוחר מתום חמישה עשר חודשים לאחר האסיפה השנתית האחרונה).				✓		**הוראת חובה** סעיף 60 לחוק החברות

			הפרדה בין תפקידי המנהל הכללי ויושב ראש הדירקטוריון		
				נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.17			בכל *שנת* הדיווח *כיהן* בתאגיד יו"ר דירקטוריון. *בשאלה זו ניתן לענות "נכון" אם תקופת הזמן בה לא כיהן בתאגיד יו"ר דירקטוריון אינה עולה על 60 ימים כאמור בסעיף 363א.(2) לחוק החברות), ואולם בכל תשובה שהיא (נכון/לא נכון) תצוין תקופת הזמן (בימים) בה לא כיהן בתאגיד יו"ר דירקטוריון כאמור: _____.*	✓		**הוראת חובה** סעיף 94(א) לחוק החברות
.18			בכל *שנת* הדיווח כיהן בתאגיד מנהל כללי. *בשאלה זו ניתן לענות "נכון" אם תקופת הזמן בה לא כיהן בתאגיד מנכ"ל אינה עולה על 90 ימים כאמור בסעיף 363א.(6) לחוק החברות, ואולם בכל תשובה שהיא (נכון/לא נכון) תצוין תקופת הזמן (בימים) בה לא כיהן בתאגיד מנכ"ל כאמור: _____.*	✓		**הוראת חובה**

	הפרדה בין תפקידי המנהל הכללי ויושב ראש הדירקטוריון				
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
					סעיף 119 לחוק החברות
.19		בתאגיד בו מכהן יו"ר הדירקטוריון גם כמנכ"ל התאגיד ו/או מפעיל את סמכויותיו, כפל הכהונה אושר בהתאם *להוראות* סעיף 121(ג) לחוק החברות. אם תשובתכם הינה "נכון" - נא הפנו לדיווח המיידי אודות האסיפה הכללית אשר אישרה את כפל הכהונה ו/או הפעלת *הסמכויות* כאמור: _____. ☒ לא רלוונטי (ככל שלא מתקיים בתאגיד כפל כהונה כאמור).	_____	_____	**הוראת חובה** סעיפים 95 ו- 121 לחוק החברות
.20		*המנכ"ל* אינו קרוב של יו"ר הדירקטוריון. אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, המנכ"ל הנו קרוב של יו"ר הדירקטוריון) –	✓		סעיפים 95 ו- 121 לחוק החברות
		תצוין הקרבה המשפחתית בין הצדדים: _____.	_____	_____	
		הכהונה אושרה בהתאם לסעיף 121(ג) לחוק החברות: ☐ כן ☐ לא *(יש לסמן x במשבצת המתאימה)*	_____	_____	
.21		בעל שליטה או קרובו אינו מכהן כמנכ"ל או כנושא משרה בכירה בתאגיד, למעט כדירקטור[7]. ☐ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).	✓		סעיף 106 לחוק החברות

		ועדת הביקורת			
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.22		כל *הדירקטורים* החיצוניים היו חברים בועדת הביקורת במהלך שנת הדיווח.	✓		**הוראת חובה** סעיף 115 לחוק החברות
.23		יו"ר ועדת הביקורת הוא דירקטור חיצוני.	✓		**הוראת חובה** סעיף 115 לחוק החברות
.24		בועדת *הביקורת* לא כיהן בשנת הדיווח -	———	———	**הוראת חובה** סעיף 115 לחוק החברות
	א.	בעל *השליטה* או קרובו. ☐ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).	✓		
	ב.	יו"ר *הדירקטוריון*.	✓		
	ג.	דירקטור *המועסק* על ידי התאגיד או על ידי בעל השליטה בתאגיד או בידי תאגיד בשליטתו.	✓		
	ד.	דירקטור הנותן לתאגיד או לבעל השליטה בתאגיד או תאגיד בשליטתו שירותים דרך קבע.	✓		
	ה.	דירקטור שעיקר פרנסתו על בעל השליטה. ☐ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).	✓		

	ועדת הביקורת			
		נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.25	מי שאינו *רשאי* להיות חבר בוועדת ביקורת, ובכלל זה בעל שליטה או קרובו, לא נכח בשנת הדיווח בישיבות ועדת הביקורת, למעט בהתאם להוראות סעיף 115(ה) לחוק החברות.	✓		**הוראת חובה** סעיף 115 (ה) לחוק החברות
.26	מנין חוקי לדיון ולקבלת החלטות בכל ישיבות ועדת הביקורת שהתקיימו בשנת הדיווח היה רוב של חברי *הועדה*, כאשר רוב הנוכחים היו דירקטורים בלתי תלויים ואחד מהם לפחות היה דירקטור חיצוני. אם תשובתכם הינה "לא נכון" - יצוין שיעור הישיבות בהן לא התקיימה הדרישה כאמור : _____.	✓		**הוראת חובה** סעיף 116א. לחוק החברות
.27	ועדת הביקורת קיימה בשנת הדיווח ישיבה אחת לפחות בנוכחות המבקר הפנימי ורואה החשבון המבקר, לפי העניין, ובלא נוכחות של נושאי משרה בתאגיד שאינם חברי הוועדה, לעניין ליקויים בניהול העסקי של התאגיד.	✓		**הוראת חובה** סעיף 117(1) לחוק החברות, חוק החברות - סעיף 6 לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות)
.28	בכל ישיבות ועדת הביקורת בה נכח מי שאינו רשאי להיות חבר הועדה, היה זה באישור יו"ר הועדה ו/או לבקשת הועדה (לגבי היועץ המשפטי ומזכיר התאגיד שאינו בעל שליטה או קרובו).	✓		**הוראת חובה** סעיף 115 (ה) לחוק החברות
.29	בשנת הדיווח היו *בתוקף* הסדרים שקבעה ועדת הביקורת לגבי אופן הטיפול בתלונות של עובדי התאגיד בקשר לליקויים בניהול עסקיו ולגבי ההגנה שתינתן לעובדים שהתלוננו כאמור[vi].		×	**הוראת חובה** סעיף 117(6) לחוק החברות

	תפקידי הועדה לבחינת הדוחות הכספיים (להלן - הועדה) בעבודתה המקדימה לאישור הדוחות הכספיים			
		נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.30	א. המלצותיה של הועדה בנוגע לדוחות הכספיים שהוגשו בשנת הדיווח הובאו בפני הדירקטוריון זמן סביר לפני הדיון בדירקטוריון, ודיווחה לו על כל ליקוי או בעיה שהתגלו במהלך הבחינה.	✓		**הוראת חובה** תקנה 2(3) לתקנות אישור הדוחות הכספיים, והנחיית גילוי בעניין הליך אישור הדוחות הכספיים.
	ב. יצוין פרק הזמן (בימים) אותו קבע הדירקטוריון כזמן סביר להעברת המלצות לקראת ישיבת *הדירקטוריון* בה יאושרו הדוחות התקופתיים או הרבעוניים[vii]: 1.	_____	_____	
	ג. מספר *הימים* שחלפו בפועל בין מועד העברת ההמלצות לדירקטוריון למועד אישור הדוחות הכספיים: דוח רבעון ראשון (שנת 2012): 2 ימים דוח רבעון שני: 5 ימים דוח רבעון שלישי: 3 ימים דוח שנתי: 3 ימים.	_____	_____	
.31	רואה החשבון המבקר של התאגיד הוזמן לכל ישיבות הועדה והדירקטוריון, והמבקר הפנימי קיבל הודעות על קיום הישיבות כאמור, בה נדונו הדוחות הכספיים של התאגיד המתייחסים לתקופות הנכללות בשנת הדיווח.	✓		**הוראת חובה** סעיף 168 לחוק החברות, תקנה 2(2) לתקנות אישור הדוחות הכספיים.
.32	בוועדה התקיימו בכל שנת הדיווח, כל התנאים המפורטים להלן:	_____	_____	**הוראת חובה**

		תפקידי הועדה לבחינת הדוחות הכספיים (להלן - הועדה) בעבודתה המקדימה לאישור הדוחות הכספיים		
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
	א.	מספר חבריה לא פחת משלושה (במועד הדיון בועדה ואישור הדוחות כאמור).	✓		תקנה 3 לתקנות אישור הדוחות הכספיים.
	ב.	התקיימו בה כל התנאים הקבועים בסעיף 115(ב) ו-(ג) לחוק החברות (לענין כהונת חברי ועדת ביקורת).	✓		
	ג.	יו"ר הועדה הוא דירקטור חיצוני.	✓		
	ד.	כל חבריה דירקטורים ורוב חבריה דירקטורים בלתי תלויים.	✓		
	ה.	לכל חבריה היכולת לקרוא ולהבין דוחות כספיים ולפחות אחד מהדירקטורים הבלתי תלויים הוא בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.	✓		
	ו.	חברי הוועדה נתנו הצהרה עובר למינוים.	✓		
	ז.	המניין החוקי לדיון ולקבלת החלטות בוועדה היה רוב חבריה ובלבד שרוב הנוכחים היו דירקטורים בלתי תלויים ובהם דירקטור חיצוני אחד לפחות.	✓		
		אם תשובתכם הנה "לא נכון" לגבי אחד או יותר מסעיפי המשנה של שאלה זו, יפורט אילו מהתנאים כאמור לא התקיים: _____.	_____	_____	

	רואה חשבון מבקר			
		נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.33	ועדת הביקורת (ו/או הועדה לבחינת הדוחות הכספיים) הניחה את דעתה כי היקף עבודתו של רואה החשבון המבקר בגין שירותי ביקורת בשנת הדיווח ושכר טרחתו ביחס להיקף שעות הביקורת בשנת הדיווח, הינם נאותים לשם ביצוע עבודת ביקורת ראויה.	✓		סעיף 117(5) לחוק החברות
.34	טרם מינויו של רואה החשבון המבקר, העבירה ועדת הביקורת (ו/או הועדה לבחינת הדוחות הכספיים) את המלצותיה לאורגן הרלוונטי בתאגיד, בקשר עם היקף עבודתו ושכרו של רואה החשבון המבקר[viii]. ☐ לא רלוונטי (בשנת הדיווח לא מונה רואה חשבון מבקר). אם תשובתכם הינה "נכון" - יצוין האם האורגן הרלוונטי בתאגיד פעל על פי המלצות ועדת הביקורת (ו/או הועדה לבחינת הדוחות הכספיים): ☒ כן ☐ לא *(במקרה שהתשובה היא "לא", נא פרטו בהערות סיום לשאלון זה כיצד האורגן הרלוונטי (תוך ציון זהותו) הניח דעתו בקשר עם היקף עבודתו ושכרו של רואה החשבון המבקר).* *(יש לסמן x במשבצת המתאימה).*	✓		סעיף 117(5) לחוק החברות
.35	ועדת הביקורת (ו/או הועדה לבחינת הדוחות הכספיים) בחנה בשנת הדיווח כי לא היתה מגבלה על עבודת רואה החשבון המבקר.	✓		חוק ניירות ערך ותקנותיו (לעניין "**דוחות מבוקרים כדין**")

	רואה חשבון מבקר			
		נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
36.	ועדת הביקורת (ו/או הועדה לבחינת הדוחות הכספיים) דנה בשנת הדיווח עם רואה החשבון המבקר בממצאי הביקורת והשלכותיהם.	✓		תקנה 2 לתקנות אישור הדוחות הכספיים, חוק החברות - סעיף 6 לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות)
37.	ועדת הביקורת (ו/או הועדה לבחינת הדוחות הכספיים) הניחה את דעתה, טרם מינויו של רואה החשבון המבקר, בדבר התאמת כשירותו לביצוע ביקורת בתאגיד וזאת לאור אופי פעילות התאגיד ומורכבותו[ix]. ☐ לא רלוונטי (בשנת הדיווח לא מונה רואה חשבון מבקר).	✓		חוק ניירות ערך ותקנותיו (לעניין "דוחות מבוקרים כדין")
38.	נא פרטו; את מספר השנים בהם מכהן השותף המטפל במשרד רואה החשבון המבקר בתפקידו (כרואה חשבון מבקר בתאגיד): 2.	_____	_____	חוק ניירות ערך ותקנותיו (לעניין "דוחות מבוקרים כדין")
39.	רואה החשבון המבקר השתתף בשנת הדיווח בכל ישיבות הועדה לבחינת הדוחות הכספיים אליהן הוזמן.	✓		סעיף 168 (ב) לחוק החברות, תקנה 2 לתקנות אישור הדוחות הכספיים

	עסקאות עם בעלי עניין			
		נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.40	התאגיד אימץ נוהל, שאושר בידי ועדת ביקורת, שעניינו עסקאות בעלי עניין על מנת להבטיח כי עסקאות כאמור יאושרו כדין.	✓		סעיפים 117, 253, 255, 270-278 לחוק החברות
.41	בעל השליטה או קרובו (לרבות חברה שבשליטתו) אינו מועסק על-ידי התאגיד או נותן לו שירותי ניהול. אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, בעל השליטה או קרובו מועסק על ידי התאגיד או נותן לו שירותי ניהול) יצוין – - מספר המועסקים על-ידי התאגיד מקרב בעל השליטה בו ו/או קרובו (לרבות חברות שבשליטתם): 3. - האם הסכמי העסקה ו/או שירותי הניהול כאמור אושרו בידי האורגים הקבועים בדין: ☒ כן ☐ לא *(יש לסמן x במשבצת המתאימה)* ☐ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה). _____.		✕	סעיף 270(4) לחוק החברות
.42	למיטב ידיעת התאגיד, לבעל השליטה אין עסקים נוספים בתחום פעילותו של התאגיד (בתחום אחד או יותר). אם תשובתכם הינה " לא נכון" – יצוין האם נקבע הסדר לתיחום פעילויות בין התאגיד ובעל השליטה בו: ☐ כן ☐ לא *(יש לסמן x במשבצת המתאימה)* ☐ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).	✓		סעיף 254 לחוק החברות, סעיף 36 לחוק ניירות ערך (פרט חשוב למשקיע הסביר)

יו"ר הדירקטוריון:

מנחם גורביץ

יו"ר ועדת הביקורת והוועדה לבחינת הדוחות הכספיים:

בר-כוכבא (כוכי) בן-גרא

תאריך החתימה: 24 במרס, 2013.

הערות סיום ביחס למידע הכלול בתשובות לשאלון לעיל:

[i] **לעניין שאלה 2(ג)**: הגם שהוראה בדבר שיעור מינימאלי של דירקטורים בלתי תלויים איננה נכללת בתקנון החברה, בפועל, בשנת הדיווח כיהנו בדירקטוריון החברה 4 דירקטורים בלתי תלויים (מתוך 7 דירקטורים). יצוין, כי נכון למועד פרסום שאלון זה מכהנים בתאגיד 5 דירקטורים בלתי תלויים מתוך 8.

[ii] **לעניין שאלה 10**: הכשרה ראשונית לדירקטור חדש מתבצעת באמצעות מתן ערכה הכוללת את הוראות החקיקה, הרגולציה והנהלים הרלבנטיים לפעילות החברה. יצוין, כי הקבוצה עורכת, מעת לעת, השתלמויות מקצועיות שונות הקשורות לתחום פעילות הגופים המוסדיים בקבוצה הכוללים לעתים נושאים הנוגעים לממשל תאגידי ואליהן מוזמנים גם הדירקטורים של התאגיד.

[iii] **לעניין שאלה 11**: יצוין, כי המינוי כאמור בוצע במהלך הרבעון האחרון בשנת הדיווח.

[iv] **לעניין שאלה 14(ב)(7)**: יצוין, כי ה"ה אלה רובינק מונתה לדירקטורית בלתי תלויה, החל מיום 1 ביוני 2012, והשתתפה ב- 4 מתוך 5 ישיבות דירקטוריון שהתקיימו, ממועד מינויה.

[v] **לעניין שאלה 21**: יצוין, כי קרובו של בעל השליטה, מר ערן גריפל, מכהן כנושא משרה בכירה בתאגיד נשלט בעל השפעה מהותית על התאגיד, כהגדרתו בסעיף 37(ד) סיפא לחוק ניירות ערך, וכמפורט בסעיף 17 לפרק פרטים נוספים.

[vi] **לעניין שאלה 29**: החברה הינה חברת החזקות בה מכהנים נושאי משרה בלבד ועל כן לא נמצא מקום לאימוץ הסדרים מפורטים לעניין זה. יצוין, כי החברה אימצה קוד אתי הכולל, בין היתר, התייחסות לחשיבות הציות להוראות הדין תוך מתן הגנה למתלוננים ו/או חושפי שחיתות.

[vii] **לעניין שאלה 30ב**: בהתחשב בכך שחברי הדירקטוריון מקבלים את טיוטת הדוחות הכספיים מספר ימים לפני מועד הדיון ועל רקע אופי פעילותה של החברה כתאגיד החזקות, המאחד בעיקר דוחות כספיים של הגופים המוסדיים בקבוצה, קבע הדירקטוריון כי פרק הזמן הסביר להעברת המלצות ועדת המאזן הינו יום עסקים אחד לפני ישיבת הדירקטוריון שזומנה לאישור הדוחות. יצוין, כי בפועל (כמפורט בשאלה 30ג) העברת המלצות הוועדה מתבצעת קודם לזמן המינימלי שנקבע כאמור.

[viii] **לעניין שאלה 34**: בשנת הדוח לא חל שינוי בזהות משרד רואה החשבון המבקר. יצויין, כי הוועדה לבחינת הדוחות הכספיים של החברה, העבירה המלצותיה לדירקטוריון, שהינו האורגן המוסמך בתאגיד לקביעת שכר טרחת רואה החשבון, בהתאם לסעיף 117(5) לחוק החברות, התשנ"ט-1999, ולאחר בחינת היקף עבודת רואה החשבון המבקר והלימות השכר להיקף הביקורת הנדרש בחברה.

[ix] **לעניין שאלה 37**: בשנת הדוח לא חל שינוי בזהות משרד רואה החשבון המבקר. טרם אישור שכר טרחת רואה החשבון המבקר, וידא הדירקטוריון את כשירות רואה החשבון המבקר, לרבות אי-תלותו.

מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

פרק ו':
דוח בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

דוח שנתי בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

לפי תקנה 9ב(א)

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: "**התאגיד**"), אחראית לקביעתה והתקיימותה של בקרה פנימית נאותה על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד.

לעניין זה, חברי ההנהלה הם:

1. ארי קלמן, מנהל כללי;
2. שאר חברי ההנהלה:

שי קומפל, מנהל כספים

יוני טל, מנהל השקעות ראשי

בקרה פנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי כוללת בקרות ונהלים הקיימים בתאגיד, אשר תוכננו בידי המנהל הכללי ונושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים או תחת פיקוחם, או בידי מי שמבצע בפועל את התפקידים האמורים, בפיקוח דירקטוריון התאגיד אשר נועדו לספק מידה סבירה של ביטחון בהתייחס למהימנות הדיווח הכספי ולהכנת הדוחות בהתאם להוראות הדין, ולהבטיח כי מידע שהתאגיד נדרש לגלות בדוחות שהוא מפרסם על פי הוראות הדין נאסף, מעובד, מסוכם ומדווח במועד ובמתכונת הקבועים בדין.

הבקרה הפנימית כוללת, בין השאר, בקרות ונהלים שתוכננו להבטיח כי מידע שהתאגיד נדרש לגלותו כאמור, נצבר ומועבר להנהלת התאגיד, לרבות למנהל הכללי ולנושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים או למי שמבצע בפועל את התפקידים האמורים, וזאת כדי לאפשר קבלת החלטות במועד המתאים, בהתייחס לדרישות הגילוי.

בשל המגבלות המבניות שלה, בקרה פנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי אינה מיועדת לספק ביטחון מוחלט שהצגה מוטעית או השמטת מידע בדוחות תימנע או תתגלה.

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, ביצעה בדיקה והערכה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד והאפקטיביות שלה; הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי והגילוי שביצעה ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון כללה את רכיבי הבקרה הבאים: בקרות ברמת הארגון (Entity Level Controls); בקרות על תהליך עריכת הדוחות וסגירתם; בקרות כלליות על מערכות המידע (ITGC) ובקרות על תהליכים מהותיים מאוד לדיווח הכספי ולגילוי המבוצעים בעיקרם ע"י הגופים המוסדיים בקבוצה והמרכזים את עיקר פעילותה העסקית, כמפורט להלן:

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, מנורה מבטחים פנסיה בע"מ ומנורה מבטחים גמל בע"מ, חברות בנות של התאגיד, הינן גופים מוסדיים, שחלות עליהם הוראות הממונה על אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר, בדבר הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי.

בהתייחס לבקרה הפנימית בחברות הבנות האמורות, מיישם התאגיד את הוראות הממונה שלהלן: חוזר גופים מוסדיים 2009-9-10 בנושא "אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי" וחוזר גופים מוסדיים 2010-9-7 בנושא "בקרה פנימית על דיווח כספי - הצהרות, דוחות וגילויים", לרבות התיקונים לחוזרים האמורים (חוזר גופים מוסדיים 2010-9-6 ו- 2012-9-5).

בהתבסס על הערכה זו, הדירקטוריונים והנהלות התאגידים הגיעו למסקנה, כי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי, בהתייחס לבקרה הפנימית בגופים המוסדיים ליום 31 בדצמבר 2012 היא אפקטיבית.

בהתבסס על הערכת האפקטיביות שביצעה ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון כמפורט לעיל, הדירקטוריון והנהלת התאגיד הגיעו למסקנה, כי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד ליום 31 בדצמבר 2012 היא אפקטיבית.

הצהרת מנהלים

הצהרת מנהל כללי

אני, ארי קלמן, מצהיר כי:

(1) בחנתי את הדוח התקופתי של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: "**התאגיד**") לשנת 2012 (להלן: "**הדוחות**");

(2) לפי ידיעתי, הדוחות אינם כוללים כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בהם מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בהם, לאור הנסיבות שבהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופת הדוחות;

(3) לפי ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוחות משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות ותזרימי המזומנים של התאגיד לתאריכים ולתקופות שאליהם מתייחסים הדוחות;

(4) גיליתי לרואה החשבון המבקר של התאגיד, לדירקטוריון ולוועדה לבחינת הדוחות הכספיים של דירקטוריון התאגיד, בהתבסס על הערכתי העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי:

(א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי העלולים באופן סביר להשפיע לרעה על יכולתו של התאגיד לאסוף, לעבד, לסכם או לדווח על מידע כספי באופן שיש בו להטיל ספק במהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין; וכן -

(ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, שבה מעורב המנהל הכללי או מי שכפוף לו במישרין או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי;

(5) אני, לבד או יחד עם אחרים בתאגיד:

(א) קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם של בקרות ונהלים תחת פיקוחי,, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לתאגיד, לרבות חברות מאוחדות שלו כהגדרתן בתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, מובא לידיעתי על ידי אחרים בתאגיד ובחברות המאוחדות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוחות; וכן -

(ב) קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם של בקרות ונהלים תחת פיקוחי, המיועדים להבטיח באופן סביר את מהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין, לרבות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים;

(ג) הערכתי את האפקטיביות של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי, והצגתי בדוח זה את מסקנות הדירקטוריון וההנהלה לגבי האפקטיביות של הבקרה הפנימית כאמור למועד הדוחות.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

תל אביב, 24 במרס, 2013

ארי קלמן, מנהל כללי

הצהרת מנהלים

הצהרת נושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים

אני, שי קומפל, מצהיר כי:

(1) בחנתי את הדוחות הכספיים ומידע הכספי האחר הכלול בדוחות של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: "**התאגיד**") לשנת 2012 (להלן: "**הדוחות**");

(2) לפי ידיעתי, הדוחות הכספיים והמידע הכספי האחר הכלול בדוחות אינם כוללים כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בהם מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בהם, לאור הנסיבות שבהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופת הדוחות;

(3) לפי ידיעתי, הדוחות הכספיים והמידע הכספי האחר הכלול בדוחות משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות ותזרימי המזומנים של התאגיד לתאריכים ולתקופות שאליהם מתייחסים הדוחות;

(4) גיליתי לרואה החשבון המבקר של התאגיד, לדירקטוריון ולוועדה לבחינת הדוחות הכספיים של דירקטוריון התאגיד, בהתבסס על הערכתי העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי:

(א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי ככל שהיא מתייחסת לדוחות הכספיים ולמידע הכספי האחר הכלול בדוחות, העלולים באופן סביר להשפיע לרעה על יכולתו של התאגיד לאסוף, לעבד, לסכם או לדווח על מידע כספי באופן שיש בו להטיל ספק במהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין; וכן -

(ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, שבה מעורב המנהל הכללי או מי שכפוף לו במישרין או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי;

(5) אני, לבד או יחד עם אחרים בתאגיד:

(א) קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם של בקרות ונהלים תחת פיקוחי, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לתאגיד, לרבות חברות מאוחדות שלו כהגדרתן בתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, ככל שהוא רלוונטי לדוחות הכספיים ולמידע כספי אחר הכלול בדוחות, מובא לידיעתי על ידי אחרים בתאגיד ובחברות המאוחדות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוחות; וכן -

(ב) קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם של בקרות ונהלים תחת פיקוחנו, המיועדים להבטיח באופן סביר את מהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין, לרבות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים;

(ג) הערכתי את האפקטיביות של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי, ככל שהיא מתייחסת לדוחות הכספיים ולמידע הכספי האחר הכלול בדוחות למועד הדוחות, מסקנותיי לגבי הערכתי כאמור הובאו לפני הדירקטוריון וההנהלה ומשולבות בדוח זה.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

תל אביב, 24 במרס, 2013

שי קומפל, מנהל כספים

מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

פרק ז':
נספחים

הצהרת אקטואר ביטוח חיים

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח חיים עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) מנורה מבטחים חברה לביטוח ליום 31 דצמבר 2012 כפי שמפורט להלן.

אני משמשת אקטוארית ממונה בביטוח חיים של המבטח ממרץ 2009. אינני בעלת עניין במבטח או בן משפחה של בעל עניין במבטח.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניין הבא:

ההפרשה שחושבה בגין ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מובילה, חושבה כחלק היחסי של מנורה מבטחים בהפרשה שחושבה על ידי המבטחים המובילים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. בנספח ב' (טופס 12א' ו12ב') מפורטים סכומי ההפרשות, באלפי ₪, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר.

1. הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו, למעט תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אכ"ע והכנסה למשפחה) וההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח) –
Reserve for Unpaid Losses (Incurred but Unpaid Claims) and Unpaid Allocated and Unallocated Loss Adjustment Expenses (Including IBNR)

2. הפרשה (עתודה) הנובעת מתנאי חוזה הביטוח בביטוח חיים בנפרד, לרבות –

   א. עתודה לתכנית עם צבירה;

ב. הפרשה הנדרשת כאשר חלק מהפרמיה הנגבית בשנים המוקדמות של החוזה מיועדת למתן כיסוי עתידי במועד מאוחר יותר, כגון: הפרשה בגין פרמיה קבועה, ברות ביטוח והמשכיות;

3. חלק העתודה בגין תביעות בתשלום, לרבות תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אכ"ע והכנסה למשפחה.

4. הפרשה בגין השתתפות ברווחים.

5. השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה.

6. אחר - הפרשות נוספות לפי הוראות המפקח, כגון: הפרשה בגין עתודה להשלמה (DAC), השלמת העתודה לפוליסות גמלא.

ב. השפעת השינויים המפורטים בהמשך על ההפרשות, באלפי ₪, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר.

א. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון – סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס ההפרשה.

ב. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים.

<u>פרק ג' – חוות הדעת</u>

אני מצהירה ומאשרת כי בענף ביטוח חיים:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;

ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;

ג. כללים אקטוארים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח חיים, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – הערות והבהרות

1. הערות

פירוט סוגי עתודות הביטוח והשיטות לקביעתן מופיעים בביאור ניהול סיכונים לדוחות הכספיים.

הטבלאות בנספחים להלן נערכו עפ"י הנחיות המפקח על הביטוח, והרכב הנתונים בהם אינו בהכרח תואם להרכב הנתונים המופיע בדוחות הכספיים ובביאורים של החברה .

סעיף הפרשה בגין השתתפות ברווחים מתייחסת לפוליסות קולקטיביות. הפרשה זאת נרשמת במאזן בסעיף זכאים ולא בעתודות ביטוח חיים.

בעתודה המיוחדת להשלמה בפוליסות קצבה שיעורי הריבית השונים עודכנו לפי שיעורי ריבית חסרות סיכון שפורסמו, נכון לסוף שנת 2012.

כבכל שנה, אנחנו בודקים את מידת התאמת התביעות התלויות (כולל תביעות בתשלום ו-IBNR) מול ההתפתחות בפועל ועדכנו את גורמי הכפלה.

2. שינויים והתאמות מהותיים

החברה מחשבת את העתודה לפוליסות עם קצבה ובודקת את נאותות העתודות ברמת ברוטו ושייר לפי ריבית חסרת סיכון והנחות ביטולים והוצאות שמתעדכנות מפעם לפעם. בנוסף לנ"ל עדכנו את שיעורי התמותה הצפויים בהתאם לחוזר 2-1-2013 ושיעורי לקיחת קצבאות בהתאם לניסיון החברה וחוזר 2-1-2013. השינוי בהנחת ההוצאות השפיע גם על העתודה להוצאות עקיפות, ועדכון תקופתי של ניסיון התחלואה השפיע על עתודת אובדן כושר עבודה. השינויים בריביות חסרות סיכון, ביטולים והוצאות גרמו לחסר בבדיקת נאותות העתודה ברמת הברוטו בלבד בענף הסיעודי.

24 מרץ 2013	רגינה חייקין	
תאריך	שם האקטואר	חתימה

טופס 12א' תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - ברוטו

שם החברה :מנורה חב' לבטוח בע"מ

ליום: 31/12/2012

(באלפי ₪)

		סה"כ	חסכון וסיכון מוות (קלאסי, מסורתי)		חסכון טהור או מרכיב החיסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)		סיכון מוות טהור או מרכיב סיכון מוות בפוליסה		אכ"ע	סיעודי		כיסויים אחרים 1)
			מבטיח תשואה	משתתף	מבטיח תשואה	משתתף	פרט	קבוצתי		פרט	קבוצתי	
			1א	1ב	2א	2ב	3א	3ב	4	5א	5ב	6
			1100	1200	2100	2200	3100	3200	4000	5100	5200	6000
1	תביעות תלויות	163,654	7,013	4,590	2,336	9,965	55,282	3,966	0	0	0	80,502
2	עתודה (סה"כ שורות 1א2 עד 6)	19,088,312	2,304,107	1,380,389	1,775,159	12,152,175	29,590	6,172	816,834	621,334	2,303	248
1א2	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה: פוליסות שהונפקו עד שנת 1990	3,709,830	2,038,753	50	1,597,093	54,744	1,671	0	17,018	500	0	1
2א2	פוליסות שהונפקו בין השנים 1991-2003	8,936,727	0	1,324,978	0	7,540,122	2,485	0	63,627	5,514	0	0
3א2	פוליסות שהונפקו לאחר שנת 2004	4,486,392	0	0	776	4,283,562	15,530	0	186,523	0	0	1
4א2	סה"כ (1א2 עד 3א2)	17,132,950	2,038,753	1,325,029	1,597,868	11,878,428	19,686	0	267,169	6,014	0	3
2ב	פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון	508,675	0	0	0	0	9,903	4,784	52,511	439,890	1,341	246
3	חלק העתודה בגין תביעות בתשלום	1,008,076	244,002	46,906	80,720	94,748	0	0	487,524	53,215	961	0
4	השתתפות ברווחים	11,019	0	0	0	0	0	1,388	9,631	0	0	0
5	השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה	122,215	0	0	0	0	0	0	0	122,215	0	0
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	אחר	305,377	21,353	8,455	96,571	178,999	0	0	0	0	0	0
7	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

1) כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'

8א	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1ב8	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים קיימים: שינויים בהנחות	225,164	33,304	4,088	32,488	42,049	0	0	-13,649	126,883	0	0
2ב8	שינויים בשיטות	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3ב8	הבדלים בגובה הפרמיה	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4ב8	שינויים אחרים	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

תאריך : 24/03/2013 תפקיד 1: אקטוארית ממונה שם האקטואר 1 : רגינה חייקין

חזרה

טופס 12ב' תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - בשייר

שם החברה :מנורה חב' לבטוח בע"מ

ליום: 31/12/2012

(באלפי ₪)

			סה"כ	חסכון וסיכון מוות (קלאסי, מסורתי)		חסכון טהור או מרכיב החיסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)		סיכון מוות טהור או מרכיב סיכון מוות בפוליסה		אכ"ע	סיעודי		כיסויים אחרים 1)
				מבטיח תשואה	משתתף	מבטיח תשואה	משתתף	פרט	קבוצתי		פרט	קבוצתי	
				1א	1ב	2א	2ב	3א	3ב	4	5א	5ב	6
1	תביעות תלויות		135,441	6,045	3,906	2,336	9,965	45,223	3,848	0	0	0	64,120
2	עתודה (סה"כ שורות 2א1 עד 6)		18,683,306	2,303,964	1,380,296	1,775,047	12,151,642	29,590	6,172	727,117	306,927	2,303	248
2א1	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה:	פוליסות שהונפקו עד שנת 1990	3,708,973	2,038,609	50	1,596,981	54,740	1,671	0	16,638	282	0	1
2א2		פוליסות שהונפקו בין השנים 1991-2003	8,927,379	0	1,324,885	0	7,539,593	2,485	0	58,122	2,293	0	0
2א3		פוליסות שהונפקו לאחר שנת 2004	4,482,542	0	0	776	4,283,562	15,530	0	182,674	0	0	1
2א4		סה"כ (2א1 עד 2א3)	17,118,894	2,038,609	1,324,935	1,597,756	11,877,895	19,686	0	257,434	2,575	0	3
2ב	פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון		348,945	0	0	0	0	9,903	4,784	47,039	285,632	1,341	246
3	חלק העתודה בגין תביעות בתשלום		899,071	244,002	46,906	80,720	94,748	0	0	413,013	18,721	961	0
4	השתתפות ברווחים		11,019	0	0	0	0	0	1,388	9,631	0	0	0
5	השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	אחר		305,377	21,353	8,455	96,571	178,999	0	0	0	0	0	0
7	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

1) כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'

8א	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8ב1	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים קיימים	שינויים בהנחות	97,808	31,928	3,919	31,146	40,312	0	0	-14,778	5,280	0	0
8ב2		שינויים בשיטות	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8ב3		הבדלים בגובה הפרמיה	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8ב4		שינויים אחרים	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים ביטוח בע"מ להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח כללי עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ליום 31 דצמבר 2012 כפי שמפורט להלן.

הריני שכיר של חברת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ומשמש כאקטואר הראשי משנת 2001. למיטב ידיעתי אין לי קשרים עסקיים אחרים עם המבטח ולא עם בן משפחה של בעל עניין במבטח, ולא עם חברה הקשורה למבטח או גורם אחר המספק שירותים למבטח.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. היקף חוות הדעת האקטוארית

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

1) ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי ("הפול"), נעשתה תוך התבססות על חישוב שנעשה ע"י ה"פול".

2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל בוצעה על ידי, לפי ניסיון של חלקנו בעסקים אלה.

3) אין הפחתה בגין העדר מתאם בין הענפים השונים בהפרשה.

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

2 . נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. הסכומים באלפי ש"ח

	ליום 31 דצמבר 2012	
1) הפרשה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות הנובעות מהן	**ברוטו**	**שייר**
א) ענפים סטטיסטיים		
אובדן רכוש למעט יהלומים	8,646	1,628
מקיף דירות	28,307	12,809
בנקים למשכנתאות	1,939	1,299
בתי עסק	9,088	6,274
רכב רכוש	136,125	90,811
ביטוח הנדסי	74,816	16,199
רכב חובה	1,260,248	1,153,572
אחריות מעבידים	227,045	189,861
צד שלישי	128,074	109,260
אחריות מקצועית למעט אחריות נושאי משרה ודירקטורים	67,514	50,733
אחריות המוצר	33,730	26,294
כלי שייט ומטענים בהובלה	44,275	1,035
סה"כ ענפים סטטיסטיים	**2,019,807**	**1,659,775**
ב) ענפים שאינם סטטיסטיים (1)	**184,666**	**60,454**
סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאינם סטטיסטיים	**2,204,473**	**1,720,229**
2) הוצאות עקיפות (2)	**84,186**	**84,186**
3) הפרשה לפרמיה בחסר:		
רכב חובה	0	0
רכב רכוש	24,301	21,973
מקיף דירות	0	0
סה"כ הפרשה לפרמיה בחסר	**24,301**	**21,973**
סה"כ כללי	**2,312,960**	**1,826,388**

(1) ענפים שאינם סטטיסטיים: יהלומים, אחריות נושאי משרה ודירקטורים, כלי טייס, סיכונים מיוחדים, הוצאות משפטיות ודמי מחלה.
(2) למעט יהלומים, כלי שייט וכלי טייס; התביעות בענפים הללו לא מסולקות בחברה.

פרק ג' – חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בכל הענפים:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
   א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;
   ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
   ג. כללים אקטוארים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.1)א), בגין הענפים הסטטיסטיים (אובדן רכוש למעט יהלומים, מקיף דירות, בנקים למשכנתאות, בתי עסק, רכב רכוש, ביטוח הנדסי, רכב חובה, אחריות מעבידים, אחריות צד שלישי, אחריות מקצועית למעט אחריות נושאי משרה ודירקטורים, אחריות המוצר, כלי שיט ומטענים בהובלה) מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות, המוגדרות לעיל, בכל ענף סטטיסטי שפורט בנפרד, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

5. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.1)ב), מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים הסטטיסטיים והלא סטטיסטיים במקובץ, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

6. ההפרשה המפורטת בפרק ב' סעיף 2.א.2, מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב התביעות עבור כל שנות החיתום, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

7. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.3, מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין פרמיה בחסר (ככל שקיימת פרמיה בחסר) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

<u>פרק ד' – הערות והבהרות</u>

1. אומדנים אקטואריים מטבעם הינם לא וודאיים מאחר והם תלויים באירועים עתידיים מותנים. יתר על כן, אומדנים בגין עתודות עבור תביעות תלויות והוצאות יישובן נגזרים, בדרך כלל, מניתוח נתונים היסטוריים, בעוד אירועים או סביבות עתידיים שונים לעיתים קרובות מהעבר. גם כאשר טכניקות והנחות אקטואריות מתאימות מצביעות על כך שסכום העתודה הנקוב הינו סביר, הרי הסכום הממשי שיידרש ליישוב התביעות התלויות עשוי להיות שונה באופן משמעותי מסכום העתודה הנקוב. לאחרונה פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.

2. בענפים לא סטטיסטיים יהלומים, כלי טייס, וסיכונים מיוחדים ההפרשות בגין ה-IBNR חושבו על ידי.

3. מאחר שכל הפוליסות בענפים אחריות מקצועית, אחריות נושאי משרה ודירקטורים ואחריות המוצר הינן על בסיס CLAIMS MADE, לא הופרשה IBNR בגינן.

<u>24 מרץ 2013</u>	<u>אקטואר ראשי</u>	<u>אברהם לוונגליק</u>	<u>_____</u>
תאריך	תפקיד	שם האקטואר	חתימה

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

הצהרת אקטואר ביטוח בריאות

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) מנורה מבטחים חברה לביטוח ליום 31 בדצמבר 2012 כפי שמפורט להלן.

הנני שכיר של חברת מנורה מבטחים ומשמש כאקטואר הראשי משנת 2001. למיטב ידיעתי אין לי קשרים עסקיים אחרים עם המבטח ולא עם בן משפחה של בעל עניין במבטח, ולא עם חברה הקשורה למבטח או גורם אחר המספק שירותים למבטח.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. נוסח פסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

1) הפרשות בגין עסקים נכנסים מישיר איי.די.איי. חברה לביטוח בע"מ, אשר הוערכו על ידי אקטואר חברה זו. לעניין זה, "עסקים נכנסים" כהגדרתם בתקנות הפיקוח על עסקי הביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה- 1984.

2) ביטוחים משותפים בהם אין החברה מובילה - אין ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטחת מובילה בענפים שהוערכו.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית באלפי ₪

תת הענף:	פוליסות פרט		פוליסות קבוצתיות	
	ברוטו	שייר	ברוטו	שייר
א.1. הפרשה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות הנובעות מהן				
עסקים המדווחים בביטוח חיים:				
הוצאות רפואיות	332	142	0	0
מחלות קשות	23,499	8,827	276	276
תאונות אישיות	528	396	0	0
סה"כ	24,359	9,365	276	276
עסקים המדווחים בביטוח כללי:				
הוצאות רפואיות	33,806	12,871	6,055	5,787
שיניים	84	84	3,055	3,055
תאונות אישיות	6,335	741	כלול בפרט	כלול בפרט
נסיעות לחו"ל	384	186	כלול בפרט	כלול בפרט
סה"כ	**40,609**	**13,882**	**9,110**	**8,842**

א.2. ההפרשה להוצאות עקיפות לישוב התביעות

עסקים המדווחים בביטוח חיים:				
הוצאות רפואיות	17	17	0	0
מחלות קשות	297	297	3	3
תאונות אישיות	50	50	0	0
סה"כ	364	364	3	3
עסקים המדווחים בביטוח כללי:				
הוצאות רפואיות	1,077	1,077	241	241
שיניים	2	2	101	101
תאונות אישיות	181	181	כלול בפרט	כלול בפרט
נסיעות לחו"ל	12	12	כלול בפרט	כלול בפרט
סה"כ	1,272	1,272	342	342

א.3. ההפרשה הנובעת מתנאי חוזה הביטוח (Contract Reserve)

עסקים המדווחים בביטוח חיים:				
הוצאות רפואיות	35,885	35,886	0	0
מחלות קשות	19,530	19,530	46	46
תאונות אישיות	3,055	3,055	0	0
סה"כ	58,470	58,470	46	46
עסקים המדווחים בביטוח כללי:				
הוצאות רפואיות	123,169	41,086	1,778	1,778
שיניים	0	0	2,861	2,861
תאונות אישיות	0	210	כלול בפרט	כלול בפרט
נסיעות לחו"ל	0	0	כלול בפרט	כלול בפרט
סה"כ	**123,169**	**41,296**	**4,639**	**4,639**

א.4. ההפרשה בגין השתתפות ברווחים .

עסקים המדווחים בביטוח חיים:				
מחלות קשות	0	0	204	204
סה"כ	**0**	**0**	**204**	**204**
עסקים המדווחים בביטוח כללי:	0	0	0	0
הוצאות רפואיות	0	0	0	0
שיניים	0	0	8	8
תאונות אישיות	0	0	כלול בפרט	כלול בפרט
נסיעות לחו"ל	0	0	כלול בפרט	כלול בפרט
סה"כ	**0**	**0**	**8**	**8**

פירוט השפעת השינויים המפורטים להלן על סכומי ההפרשות:

<u>פרק ג' – חוות הדעת</u>

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענפי הבריאות הבאים :

א. הוצאות רפואיות .
ב. מחלות קשות .
ג. שיניים .
ד. תאונות אישיות.
ה. נסיעות לחו"ל.

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכלים המפורטים להלן, והכל כתוקפם ביום הדו"ח הכספי :
א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א- 1981 והתקנות לפיו ;
ב. הוראות המפקח על הביטוח ;
ג. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתת ענפי הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

<u>פרק ד' – הערות והבהרות</u>

1. הערות

1. אומדנים אקטואריים מטבעם הינם לא וודאיים מאחר והם תלויים באירועים עתידיים מותנים. גם כאשר טכניקות והנחות אקטואריות מתאימות מצביעות על כך שסכום העתודה הנקוב הינו סביר, הרי הסכום הממשי שיידרש למלא את ההתחייבויות עלול להיות שונה באופן משמעותי מסכום העתודה הנקוב.

2. בענף עובדים זרים קיים הסדר קפטיציה ולכן אין הערכה אקטוארית.

3. בענף נסיעות לחו"ל נעשתה הפרשה אקטוארית ל-IBNR בלבד.

4. לא ניתן היה להפריד בין הקולקטיבים לפוליסות הפרט בענפי תאונות אישיות ונסיעות לחו"ל, ולפיכך הנתונים נכללו בעמודת פוליסות הפרט.

5. למרות שהחברה מדווחת על מגזר בריאות בנפרד, דו"ח זה מתייחס לענפי הביטוח בהתאם להנחיות הפיקוח בחוזר הערכה אקטוארית בביטוח בריאות, מספר 2005-10.

6. עודכנה העתודה לפרמיה בחסר בענף הוצאות רפואיות המדווח בביטוח כללי. עיקרי השינויים נבעו מעדכון שיעורי הביטולים, הנחות התחלואה והוצאות התחזוקה, קיזוז ריידרים הפסדיים על ידי רווחי הכיסוי היסודי, ועדכון אומדן השלכות מצב שמבטחי המשנה יבקשו להעלות תעריפים בגין פוליסות הפסדיות. השינויים גרמו לעלייה של 20.6 מל"ש ברמת הברוטו ושל 5.8 מל"ש ברמת השייר.

<u>24 מרץ 2013</u>	<u>אקטואר ראשי</u>	<u>אברהם לוונגליק</u>	_____
תאריך	תפקיד	שם האקטואר	חתימה

הצהרות אקטוארים

הצהרת אקטואר - ענפי ביטוח כללי (למעט ענף רכב חובה)

הצהרת אקטואר - ענף רכב חובה

הצהרת אקטואר - ביטוח בריאות

הצהרת אקטואר בענפי ביטוח כללי (למעט ענף רכב חובה)

מצ"ב הצהרת אקטואר הכוללת חוות דעת בדבר הערכת ההפרשות לתביעות תלויות.

הצהרה זו אינה כוללת את ענף רכב חובה, עבורו קיימת הצהרה נפרדת.

פרק א' – (הצהרת אקטואר) זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח כללי (למעט ענף רכב חובה) עבור הדוחות הכספיים של שומרה (להלן: "ההפרשות") ליום 31.12.2012, כפי שמפורט להלן:

הנני עובד שומרה. בחודש יולי 2007 מוניתי לאקטואר ממונה בתחום ביטוח כללי (למעט ענף ביטוח חובה). למיטב ידיעתי, אינני בעל עניין ואינני מחזיק באמצעי שליטה בשומרה. אין לי קשר עסקי עם בעל עניין בשומרה או עם בן משפחה של בעל עניין בשומרה, לרבות קשרים עסקיים עם חברה בת של שומרה או עם חברה הקשורה לשומרה.

פרק ב' – (הצהרת אקטואר) היקף חוות הדעת האקטוארית

1. נוסח פסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה בשומרה מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

1) ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי ("הפול") או בגין עסקים נכנסים – **לא רלוונטי**.

2) ההפרשה שחושבה עבור כל הביטוחים המשותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל (היו כאלה עד שנת חיתום 2001 בלבד), חושבה על ידי המבטחים המובילים והועברה לידיי.

3) לא בוצעה הפחתה בעתודות בגין האפשרות של העדר מתאם בין הענפים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

	ליום 31 דצמבר 2012	
	ברוטו (אלפי ₪)	שייר (אלפי ₪)
א.1. הפרשה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח)		
א). ענפים סטטיסטיים:		
ביטוח רכב מנועי – רכוש (עצמי וצד שלישי)	59,511	59,350
ביטוח מקיף לדירות	4,585	1,829
ביטוח מפני אחריות מעבידים	15,183	13,690
ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי	19,543	13,406
ביטוח מקיף לבתי עסק	6,372	3,391
סה"כ ענפים סטטיסטיים	**105,194**	**91,666**
ב). ענפים שאינם סטטיסטיים (1)	**1,122**	**160**
סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאינם סטטיסטיים	**106,316**	**91,826**
א.2. הוצאות עקיפות (2)		
סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאינם סטטיסטים	**1,539**	**1,539**
א.3. הפרשה לפרמיה בחסר:		
ביטוח רכב מנועי – רכוש (עצמי וצד שלישי)	לא נדרש להצהיר	0
ביטוח מקיף לדירות	לא נדרש להצהיר	0
סה"כ תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר		
המחושבות לפי הערכה אקטוארית	**107,855**	**93,365**

(1) ענפים שאינם סטטיסטיים: ביטוח הנדסי, ביטוח קבלנים, ביטוח יהלומים, הגנה משפטית.
(2) ההפרשה להוצאות עקיפות הינה עבור כל שנות החיתום.

פרק ג' – (הצהרת אקטואר) חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בענפים הבאים (כהגדרתם בהודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), התשמ"ה - 1985):

- ביטוח רכב מנועי - רכוש (עצמי וצד שלישי) - סעיף 1(א)(9).
- ביטוח מקיף לדירות - סעיף 1(א)(12).
- ביטוח מפני אחריות מעבידים - סעיף 1(א)(7).
- ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי - סעיף 1(א)(14).
- ביטוח מקיף לבתי עסק - סעיף 1(א)(12).

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

   א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;

   ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;

   ג. כללים אקטוארים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.1)א) בגין הענפים הסטטיסטים: ביטוח רכב מנועי - רכוש, ביטוח מקיף לדירות, ביטוח מפני אחריות מעבידים, ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי, ביטוח מקיף לבתי עסק - מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות, המוגדרות לעיל, בכל ענף סטטיסטי שפורט בנפרד, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

5. סך ההפרשות המפורט בפרק ב' סעיף 2.א.1)ב) מהווה, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים הסטטיסטים והלא סטטיסטים במקובץ, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

6. ההפרשה המפורטת בפרק ב' סעיף 2.א.2) מהווה, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב התביעות עבור פוליסות שהונפקו בכל שנות החיתום, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

7. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.3) מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה, הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין פרמיה בחסר ברמת השייר (ככל שקיימת פרמיה בחסר) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – (הצהרת אקטואר) הערות והבהרות

1. בשנת 2010 פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.

2. בענפים הבאים לא בוצעה הערכה אקטוארית בשל העדר מובהקות סטטיסטית:

ביטוח הנדסי, ביטוח קבלנים, ביטוח יהלומים, הגנה משפטית - בענפים אלו העתודה התבססה על פי הערכת מחלקת התביעות בחברה.

3. לגבי תביעות מפוליסות "ביטוח משותף", עד שנת 2001 בלבד, התקבלו נתונים כספיים מהחברות המובילות שהינן מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, הדר חברה לביטוח בע"מ, אריה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברות המובילות").

19/03/2013	אקטואר ביטוח כללי	ניר הרמתי	
תאריך	תפקיד	שם האקטואר	חתימה

סוף הצהרת אקטואר - ביטוח כללי (למעט ביטוח רכב חובה)

הצהרת האקטואר - ענף רכב חובה

מצ"ב הצהרת אקטואר בענף רכב חובה בלבד הכוללת חוות דעת בדבר הערכת ההפרשות לתביעות תלויות.

פרק א' – (הצהרת אקטואר) זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן, בענף ביטוח רכב חובה עבור הדוחות הכספיים של שומרה (להלן: "ההפרשות") ליום 31.12.2012, כפי שמפורט להלן.

הריני עובד של חברת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ומשמש כאקטואר ראשי בחברה זו החל מינואר 2001.
החל מאוגוסט 2010 מוניתי לתפקיד אקטואר ממונה בענף רכב חובה בשומרה.
למיטב ידיעתי אין לי קשרים עסקיים אחרים עם אף אחד מהמבטחים הנ"ל ולא עם בן משפחה של בעל עניין אצל המבטחים הנ"ל, ולא עם חברה הקשורה למבטחים הנ"ל או גורם אחר המספק שירותים למבטחים הנ"ל.

פרק ב' – (הצהרת אקטואר) היקף חוות הדעת האקטוארית

1. נוסח פסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

1. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
2. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
3. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
4. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
5. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:
   א. ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי (להלן - "הפול"), נעשתה תוך התבססות על חישוב שנעשה ע"י אקטואר ה"פול".
   ב. אין לחברה ביטוחים משותפים עם חברות אחרות בענף רכב חובה.
   ג. לא בוצעה הפחתה בעתודות בגין האפשרות של העדר מתאם בין הענפים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

	ליום 31 דצמבר 2012	
	ברוטו (אלפי ₪)	שייר (אלפי ₪)
א.1. הפרשה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח)		
ענפים סטטיסטיים:		
רכב חובה	738,509	662,467
סה"כ ענפים סטטיסטיים	738,509	662,467
ענפים שאינם סטטיסטיים		
סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאינם סטטיסטיים	738,509	662,467
א.2. הוצאות עקיפות		
רכב חובה	20,054	20,054
א.3. הפרשה לפרמיה בחסר:		
רכב חובה		0
סה"כ תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר		
המחושבות לפי הערכה אקטוארית	758,563	682,521

פרק ג' – (הצהרת אקטואר) חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בענף רכב חובה:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
   א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;
   ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
   ג. כללים אקטוארים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 1.א.2, בגין הענף הסטטיסטי (רכב חובה) מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות המוגדרות לעיל, בענף הסטטיסטי, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
5. סך ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 1.א.2 מהווה, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים הסטטיסטים והלא סטטיסטים במקובץ, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
6. ההפרשה המפורטת בפרק ב' סעיף 2.א.2 מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב תביעות עבור כל שנות החיתום, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
7. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 3.א.2 מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין פרמיה בחסר ברמת השייר (ככל שקיימת פרמיה בחסר) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – (הצהרת אקטואר) הערות והבהרות

1. בשנת 2010 פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.

2. החל מהמאזן השנתי של שנת 2009 נעשה שימוש במודל BF (Bornhuetter-Ferguson) לחישוב העתודה ברכב חובה, לפיו העתודה, עבור שנות החיתום המאוחרות יותר, מחושבת על ידי שקלול של העלות הסופית המחושבת על סמך ניסיון החברה בלבד עם העלות המתקבלת על ידי שימוש בפרמיית הסיכון עליה המליץ ה-ISO. החל משנת 2010, לאחר החלפת ה – ISO על ידי חברת רון בינה הסתמכנו גם על פרמיית הסיכון שחישבה חברת רון בינה. המשקל של ניסיון החברה גודל ככל שצפויה פחות התפתחות בעתיד, בהתאם לשיטת ה- BF. מאחר שתיק החברה גדל והפך ליותר אמין, המשקולות שונו השנה לתת יותר משקל לניסיון החברה מבעבר.

19/03/2013	אקטואר ממונה רכב חובה	ד"ר לוונגליק אברהם	אברהם לוונגליק
תאריך	תפקיד	שם האקטואר	חתימה

סוף הצהרת אקטואר - ביטוח רכב חובה

הצהרת אקטואר - ביטוח בריאות

מצ"ב הצהרת אקטואר הכוללת חוות דעת בדבר הערכת ההפרשות לתביעות תלויות.

פרק א' - (הצהרת אקטואר) זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של שומרה (להלן: "ההפרשות") ליום 31.12.2012, כפי שמפורט להלן.

הנני עובד שומרה. בחודש מרץ 2005 מוניתי לאקטואר ממונה בתחום ביטוח כללי (למעט ענף ביטוח חובה). למיטב ידיעתי, אינני בעל עניין ואינני מחזיק באמצעי שליטה בשומרה. אין לי קשר עסקי עם בעל עניין בשומרה או עם בן משפחה של בעל עניין בשומרה, לרבות קשרים עסקיים עם חברה בת של שומרה או עם חברה הקשורה לשומרה.

פרק ב' - (הצהרת אקטואר) היקף חוות הדעת האקטוארית

1. היקף חוות הדעת האקטוארית

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות בענפים המפורטים להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

1) הפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים – אין לחברה עסקים נכנסים.

2) הפרשה שחושבה עבור תת ענף תאונות אישיות, תת ענף בו לחברה פוליסות משותפות שמקורן בביטוחים קבוצתיים (שנערכו עד שנת 2000 בלבד), הוערכה על ידי המבטחים המובילים והועברה לידיי.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

	ליום 31 דצמבר 2012	
	אלפי ש"ח	
	ברוטו	שייר
א.1. הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו) וההוצאות הישירות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח)		
א). תת ענף הבריאות תאונות אישיות:		
ביטוחי פרט	2,219	366
ביטוח קבוצתי	78	78
סה"כ תת ענף הבריאות תאונות אישיות	**2,297**	**444**
א.2. הפרשה להוצאות עקיפות ליישוב התביעות (1)		
ביטוחי פרט	40	40
ביטוח קבוצתי (2)	0	0
א.3 הפרשה הנובעת מתנאי חוזה הביטוח		
הפרשה בגין פרמיה בחסר	לא נדרש להצהיר	0
סה"כ תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר המחושבות לפי הערכה אקטוארית	**2,337**	**484**

(1) ההפרשה להוצאות עקיפות הינה עבור כל שנות החיתום.
(2) ללא הפרשה להוצאות עקיפות מכיוון וניהול התביעות אינו מתבצע בחברה.

א.4. לא בוצעה הפרשה בגין השתתפות ברווחים - הנ"ל לא נמצא בתנאי הפוליסות.

פרק ג' (הצהרת אקטואר) - חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענף הביטוח תאונות אישיות:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

   א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א - 1981 והתקנות לפיו;

   ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;

   ג. כללים אקטוארים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתתי ענפי הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' (הצהרת אקטואר) - הערות והבהרות

2. בשנת 2010 פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.

3. לגבי תביעות מפוליסות בתת הענף תאונות אישיות - ביטוחים קבוצתיים ("ביטוח משותף", עד שנת 2000 בלבד) התקבלו נתונים כספיים מהחברות המובילות שהינן מגדל חברה לביטוח בע"מ ודקלה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברות המובילות").

19/03/2013	אקטואר ביטוח בריאות	ניר הרמתי	
תאריך	תפקיד	שם האקטואר	חתימה

סוף הצהרת אקטואר בריאות

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

הקצאת עלות הרכישה בגין החברה לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ
ליום ה- 4 במרץ 2012

BDO Consulting Group
בית אמות ביטוח
דרך מנחם בגין 46-48
תל אביב-יפו 66184
טלפון: 03-6374391
פקס:03-6382511
Website: www.bdo.co.il

שלום רב,

נתבקשנו על ידי חברת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן: "**מנורה מבטחים**" או "**הרוכשת**") לבצע הקצאת מחיר רכישה (PPA) לחברה לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ (להלן: "**החברה**" או "**הנרכשת**") ליום 4 במרץ 2012 (להלן: "יום ההערכה"). כפי שנמסר לנו על-ידכם, הקצאה זו היא פועל יוצא של הסכם רכישת החברה.

לפיכך, בהתאם לדרישות הדיווחיות החלות על מנורה מבטחים (לרבות תקני ה-IFRS), נדרשת מנורה מבטחים לבצע הקצאת מחיר רכישה בגין רכישת הנכסים וההתחייבויות של החברה.

עבודתנו התבססה על נתונים, מסמכים ומצגים כמפורט להלן:

1. דוחות כספיים מבוקרים של הנרכשת הערוכים בהתאם לתקני חשבונאות Israeli GAAP
2. דוח כספי ליום העסקה.
3. פירוט מספרי ואיכותי אודות תיק האשראי של הנרכשת.
4. תחזית תזרימי מזומנים בגין הלוואות ואשראי שוטף
5. תחזיות עתידיות של החברה באשר לאשראי נדחה.
6. הסברים, מסמכים ומצגים שונים.

במסגרת עבודתנו ביצענו את הפעולות הבאות:

1. קראנו את המסמכים, הנתונים והמצגים שנמסרו לנו על-ידי החברה.
2. ניהלנו שיחות עם הנהלת חברת מנורה מבטחים ועם הנהלת החברה וחברת Barinboim Group Investments.
3. ערכנו חישובים שונים כמפורט בהמשך עבודה זו.

כל הסכומים בעבודה זו הם באלפי ש"ח, אלא אם צוין אחרת.
לצורך ביצוע החישובים בעבודה זו השתמשנו בגיליון אלקטרוני, לפיכך יתכנו הפרשי עיגול.

בעבודה זו קיימת הסתמכות על נתונים פיננסיים ונתונים אחרים שנמסרו ע"י החברה, אין לנו סיבה להניח שהנתונים הפיננסיים ונתונים אחרים עליהם התבססנו אינם מדויקים, שלמים או הוגנים ומשום כך לא אימתנו אותם באופן בלתי תלוי. אם יתברר שהנתונים והמצגים אינם מדויקים, שלמים או הוגנים תשתנה הערכת השווי בהתאם.

עוד נציין, כי לא נקבעו התניות לקבלת שכר הטרחה בקשר עם תוצאות חוות דעת זו.

בנוסף, מוסכם בין זיו האפט ייעוץ וניהול ומזמין העבודה כי פרט למקרה בו ייקבע ע"י בית משפט כי זיו האפט ייעוץ וניהול פעלה בזדון, לא תישא זיו האפט ייעוץ וניהול בכל אחריות כלפי מזמין העבודה, מכל מקור שהוא ועל פי כל עילה שהיא, לרבות בנזיקין, בכל הקשור לביצוע שירותים על פי הצעה זו, ולא תהיה למזמין העבודה או למי מטעמה כל טענה ו/או תביעה כלפי זיו האפט ייעוץ וניהול, לרבות בדרך של הודעת צד שלישי, בכל הקשור לשירותים הניתנים בהתקשרות ובשירותים המוענקים על ידי זיו האפט ייעוץ וניהול למזמין העבודה.

מבלי לגרוע מהאמור לעיל, אחריותה של זיו האפט ייעוץ וניהול לפצות את מזמין העבודה במקרה של נזקים שייגרמו לו כתוצאה ישירה מפעולת זיו האפט ייעוץ וניהול, במידה שייקבע ע"י בית המשפט בהתאם לאמור לעיל, לא תעלה על התמורה ששולמה לזיו האפט ייעוץ וניהול ע"י מזמין העבודה עם התקשרות זו.

מבלי לגרוע מהאמור לעיל, החתומים מטה מקבלים על עצמם שלא לנקוט הליכים משפטיים בקשר עם התקשרות זו, כנגד מי מהשותפים, המנהלים או העובדים בזיו האפט ייעוץ וניהול, באופן אישי .

מקובל ומוסכם עליכם שכל צעדים משפטיים הקשורים בעבודתנו חייבים להתבצע לא יאוחר משנתיים מהיום שבו באו לידיעתכם, או שסביר שבאו לידיעתכם, עובדות שנותנות עילה לחובתה לכאורה של זיו האפט ייעוץ וניהול, ובכל מקרה לא ינקטו צעדים משפטיים לאחר שלוש שנים מהיום שבו לכאורה הופר הסכם או התקיים אקט של זדון או ברשלנות.

במהלך עבודתנו נקבל מידע, הסברים ומצגים ממזמין העבודה ומנציגיה. האחריות למידע, למצגים ולהסברים הנ"ל הינה על ספקי מידע זה. מסגרת עבודתנו אינה כוללת בדיקה ו/או אימות של הנתונים שנקבל כאמור. לאור זאת, עבודתנו לא תחשב ולא תהווה אישור לנכונותם, שלמותם או דיוקם של הנתונים המועברים אלינו. בשום מקרה לא נהיה אחראים לכל הפסד, נזק עלות או הוצאה אשר יגרמו בכל אופן ודרך ממעשי הונאה, מצג שווא, הטעיה, מסירת מידע שאינו נכון ואינו מלא או מניעת מידע מצד מזמין העבודה ו/או מי מטעמם, או כל התבססות אחרת על מידע כאמור, בכפוף לאמור לעיל.

אם ניתבע בהליך משפטי או בהליך אחר לשלם סכום כלשהו לצד שלישי בקשר עם ביצוע השירותים המפורטים במכתב זה, מתחייב מזמין העבודה לשאת בכל ההוצאות הסבירות שנוציא או שנידרש שלם עבור ייעוץ וייצוג משפטי, חוות דעת מומחים, התגוננות מפני הליכים משפטיים, משא ומתן וכיו"ב בקשר לכל תביעה, דרישה או הליכים אחרים בשל השירותים על פי מכתב זה (להלן: "הוצאות התגוננות") תוך 30 יום, למעט אם ייקבע ע"י בית משפט כי זיו האפט ייעוץ וניהול פעלה בזדון.

בנוסף ומבלי לפגוע בכלליות האמור לעיל, באם נחויב לשלם סכום כלשהו לצד שלישי בקשר עם ביצוע השירותים המפורטים במכתב זה, בהליך משפטי או בהליך מחייב אחר, מתחייב מזמין העבודה לשפותנו בגין כל סכום כאמור שישולם על ידינו, מייד תוך 30 יום, למעט אם ייקבע ע"י בית משפט כי זיו האפט ייעוץ וניהול פעלה בזדון. במקרה בו יתברר בדיעבד על פי פס"ד חלוט כי לא הייתה עילה חוקית נגדנו, תחול חובת השיפוי האמורה לעיל החל מהדולר הראשון.

להלן תמצית הממצאים של הקצאת מחיר הרכישה בהתאם לשווי הוגן של הנכסים נטו שנרכשו (באלפי ש"ח):

עלות הרכישה	אלפי ₪
תמורת הרכישה	323,537
בניכוי פקדון	(47,645)
תמורת רכישה, נטו	**275,892**
נכסים מזוהים נטו	
מזומן	230,000
פיקדונות בבנקים	11,556
נכסים אחרים	166
פקדונות הציבור	(2,327)
זכאים ויתרות זכות	(394)
תיק אשראי	
תיק אשראי שוטף	53,648
פקדון צובר ריבית שהתקבל	(47,645)
זכות למענק גבייה ראשון 10%	1,146
זכות למענק גבייה שני 15%	2,487
נכס מס בגין הפסדים להעברה	70,893
סה"כ נכסים מזוהים נטו	**319,529**
הפרש להקצאה נוספת	**(43,637)**

על פי הקצאת מחיר הרכישה שערכנו, מצאנו כי קיים הפרש בסך של כ- 43.64 מיליוני ש"ח בין תמורת הרכישה לשוויים הכלכלי של הנכסים המזוהים נטו שנרכשו. בין היתר, ניתן לייחס הפרש זה להפסדים המועברים שנרכשו בעסקה ואשר משקפים לרוכשת נכס מס בשווי של כ- 70.9 מיליוני ש"ח, זאת בעוד שהנרכשת לא יצרה נכס מס בגינם מאחר והיא לא צפתה שתוכל לנצלם, וכמו-כן, ליתרונה של הרוכשת בהפעלת מערך גביה יעיל מזה של החברה הנרכשת.

בהתאם לתקן החשבונאי IFRS3R כאשר עסקת הרכישה לא עולה לכדי צירוף עסקים, הרוכש צריך להקצאות את עלות הרכישה בהתאם ליחס שוויהם ההוגן של הנכסים נטו, זאת מאחר והרוכש לא יכול להכיר במוניטין ובהתאם לפרשנות המקובלת (ראה נספח א) גם לא ברווח הזדמנותי.

להלן ההקצאה החשבונאית של עודף השווי של הנכסים על התמורה בהתאם לשוויהם ההוגן של הנכסים שנרכשו:

אלפי ₪	שווי הוגן	הפרש להקצאה	סכום לאחר הקצאה
תיק אשראי שוטף	53,648	(29,071)	24,577
פקדון צובר ריבית שהתקבל	(47,645)	25,818	(21,827)
זכות למענק גבייה ראשון 10%	1,146	(621)	525
זכות למענק גבייה שני 15%	2,487	(1,347)	1,139
נכס מס בגין הפסדים להעברה	70,893	(38,416)	32,477
סה"כ	**80,528**	**(43,637)**	**36,891**

מאחר ו-IAS12 הדן במיסים על הכנסה אוסר על יישות לרשום נכס מס בגין הפסדים להעברה בהתאם לערכו ההוגן (כלומר הטבת המס המהוונת כתוצאה מחסכון בנטל המס) אלא בהתאם לערכו כפי שנקבע באותו התקן, נדרשת מנורה לבצע התאמה לערכו של נכס המס בסך של 53.6 מיליון ש"ח המהווה הפרש שיוכר כרווח. להלן תחשיב ההתאמה של נכס המס:

פירוט	אלפי ש"ח
נכס מס בשווי הוגן (לאחר הקצאה)	32,477
נכס מס בהתאם לרישום החשבונאי	86,038
הפרש שיוכר כרווח	**53,561**

פרטי החברה המעריכה ומבצע העבודה

זיו האפט יעוץ וניהול בע"מ הוקמה על ידי שותפי פירמת BDO זיו האפט רואי חשבון. זיו האפט ייעוץ וניהול בע"מ היא חלק מרשת BDO העולמית ומספקת שירותי יעוץ וניהול במגוון רחב של נושאים לחברות הפועלות בתחומים שונים. לחברה ניסיון עשיר בתחומים הבאים: הערכות שווי, בדיקות נאותות (Due Diligence - כלכליות וחשבונאיות), הערכות שווי של מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים, ביצוע אנליזות כלכליות, ניתוחים שוטפים של חברות ישראליות ציבוריות בתחום ההיי-טק והתקשורת, תוכניות עסקיות, הכנת מצגות למשקיעים פוטנציאלים, ניהול וניתוח פיננסי של פרויקטים בתחום ה- BOT ו- PFI, כינוס נכסים, פירוק ומינוי כמנהל מיוחד, טיפול בחברות במצוקה, גיבוש תוכניות הבראה, ניהול עסקים וחברות, ליווי מיזוגים ופיצולים תכנון עסקאות ועוד.

מבצע העבודה: פיני שמואלי ניסן.

להלן פרטי השכלתי האקדמית:

- תואר ראשון בכלכלה, אוניברסיטת בן גוריון בנגב;
- תואר שני בכלכלה, בית הספר לכלכלה על שם איתן ברגלס באוניברסיטת תל אביב.

תפקידים בהם החזקתי:

- שותף בכיר, מנהל תחום מימון חברות בחברת BDO זיו האפט, ייעוץ וניהול בע"מ;
- ניהול מחלקת המחקר והייעוץ של פורסייט;
- ניהול מחלקת הייעוץ של Ernst & Young.

פרטי החברה המעריכה ומבצע העבודה

בין הפעילויות בהן עסקתי נכללים:

- ביצוע אומדנים כלכליים והערכות שווי;
- עבודות תמחור וניתוח סוגיות כלכליות עבור גופים ממשלתיים ופרטיים;
- ליווי הנפקת מניות ויעוץ בתהליכי מיזוג.

בברכה,

פיני שמואלי ניסן, שותף בכיר

_____

זיו האפט – ייעוץ וניהול בע"מ

תוכן עניינים

עסקת הרכישה 1

החברה הנרכשת ופעילותה 4

מתודולוגיה 7

דוחות כספיים ותיאור תיק האשראי של הנרכשת 10

הקצאת התמורה בעסקה לנכסים ולהתחייבויות שנרכשו 15

הקצאה חוזרת של יתרת עודף שווי הנכסים שנרכשו על-פני עלות הרכישה של הנכסים נטו 20

פרק 1
עסקת הרכישה

עסקת הרכישה

תיאור עסקת הרכישה –

- ביום ה-29 במרץ 2011 התקשרו החברות: בי.ג'י אלפא בע"מ, ניבה פיננסיים בע"מ, ובי.ג'י.איי השקעות (1961) בע"מ (להלן: "**המוכרת**") עם חברת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן: "**מנורה מבטחים**" או "**הרוכשת**") למכירת אחזקותיהן (100%) בחברה לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ (להלן:" **הנרכשת**" או ה"**חברה**"). כך שלאחר ביצוע עסקת המכר של המניות הנרכשות תהיה מנורה מבטחים הבעלים והמחזיקה הבלעדית של מלוא (100%) הון המניות המונפק והנפרע של החברה .

- ביום ה-4 במרץ 2012 (להלן: "יום ההערכה") הודיעה חברת בי.ג'י.איי כי הצדדים להסכם השלימו את העסקה באותו יום וזאת לאחר שביום 28 בפברואר 2012 הושלם אחרון התנאים המתלים בהסכם הרכישה.

- המוכרת רכשה מהנרכשת ביום ה-28 פברואר 2012 מספר נכסים תמורת סך של 65 מיליון ש"ח ומנורה מבטחים רכשה מהמוכרת את מלוא הון המניות המונפק והנפרע של החברה. בין הנכסים שנרכשו נכללו אשראים, הפסדים להעברה וזכויות אחרות.

- בהתאם להודעה המיידית התמורה ששולמה על-ידי מנורה מבטחים כנגד מניות החברה הינה בסך של כ-323 מיליון ש"ח כאשר מתוך סכום זה סך של כ-238 מיליון ש"ח שולם כנגד סכום המזומן שהיה בקופת החברה במועד השלמת העסקה בניכוי סכום כל התחייבויותיה של הנרכשת לאותו מועד וכנגד סכום של 85 מיליון ש"ח בגין תיק האשראי של החברה ומגן המס בגין ההפסדים הצבורים. נציין כי נכון ל-31 בדצמבר 2011 סך תיק האשראי לציבור בחברה עמד על כ-116 מיליון ש"ח לעומת 151 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ו-375 מיליוני ש"ח בשנת 2009. כמו-כן, תיק האשראי לציבור ליום ההערכה מופיע בספרי החברה בסכום של 53.65 מיליון ש"ח.

- כפי שהוסכם, מנורה מבטחים תהא זכאית להשבת סכומים ששולמו מתוך התמורה אם וכל שבחלוף תקופה בת 5 שנים (תקופת הגבייה), החל ממועד ההשלמה (4 במרץ 2012) החברה לא תגבה את מלוא היתרה המאזנית של תיק האשראי בחברה כפי שהוא במועד ההשלמה וזאת עד סך מצטבר של 47.6 מיליון ש"ח (הנושא ריבית והצמדה כקבוע בהסכם המכירה). להבטחת הסכום, המוכרת הפקידה אצל הרוכשת פקדון בסך של 47.6 מיליון ש"ח (הנושא גם הוא ריבית והצמדה).

תיאור עסקת הרכישה –

- במהלך תקופת הגבייה [תקופה בת חמש שנים החל ממועד הסגירה – 30 בספטמבר 2011] ייפרעו וישוחררו סכומים לטובת המוכרת מתוך כספי הפקדון כנגד סכומי גביה שיתקבלו בפועל בנרכשת בגין תיק האשראי שלה.

- מכוח הסכם בין הצדדים להסכם, המוכרת תמשיך לפעול למימוש חלק מנכסי האשראי של הנרכשת ותנהל את הליכי הגבייה של תיק האשראי עד ליום 31 בדצמבר 2012. שירותי ניהול הגבייה יעשו באופן בלעדי ועל אחריותה של המוכרת אשר תהא זכאית לקבל מתוך תקבולי הגביה הוצאות גביה שיהיו לה עקב תשלומים לצדדים שלישים בלבד. עוד הוסכם, כי הרוכשת תהא רשאית לסיים את שירותי ניהול הגבייה לפני תום תקופת ניהול הגביה ביחס לכל תיק האשראי של הנרכשת או חלקו בכפוף למתן הודעה בכתב למוכרת.

- הרוכשת תהא זכאית לקבל מהמוכרת מענק מיוחד של 10% מסכומי הגבייה שיגבו בפועל ויהוו את שכבת הגבייה השנייה של תיק האשראי [המוגדרת כסכומי הגבייה שישולמו לנרכשת בפועל ואשר יעלו במצטבר על סכום שכבת הגביה הראשונה של תיק האשראי ועד לסכום נוסף של 47.645 מיליון ש"ח]. סכומי מענק הגבייה של הרוכשת יקוזזו מתשלומי פירעון הפיקדון שישולמו על-ידי הרוכשת למוכרים. בהתאם להסכם, הרוכשת תהא זכאית למענק הגבייה לרבות במקרים שסכומי הגבייה שייגבו ויהוו את שכבת הגבייה השנייה של תיק האשראי יגבו בפועל על-ידי המוכרת [במהלך תקופת ניהול הגביה וכן לאחר תקופת הגבייה המוסכמת אם וכלל שיתרת תיק האשראי תימכר ותועבר למוכרת].

- הרוכשת תהיה זכאית לקבל 15% מהמוכרת מסכומי הגבייה שיגבו בפועל בגין תיק האשראי של הנרכשת ואשר יעלו במצטבר על סכום שכבת הגבייה הראשונה [הפחתת סכום של 47.645 מיליון ש"ח מיתרת תיק האשראי של הנרכשת נכון למועד הסגירה] ושכבת הגבייה השנייה של תיק האשראי. תיק האשראי של הנרכשת הינו כל האשראים בניכוי הפרשות לחובות אבודים ומסופקים של החברה.

עסקת הרכישה

תיאור עסקת הרכישה –

- להלן חישוב שכבת הגבייה הראשונה בהתאם למאזן הנרכשת ליום ההשלמה*:

חישוב שכבת הגבייה הראשונה	אלפי ₪
תיק האשראי של הבנק ליום ההשלמה	53,648
הפחתה	(47,645)
שכבת הגבייה הראשונה	**6,003**

- כאמור שכבת הגבייה הראשונה מהווה את החשיפה המקסימאלית של מנורה מבטחים באשר לתיק האשראי של הנרכשת.
- להלן חישוב שכבת הגבייה השנייה ומענק הגבייה הראשון המקסימאלי של הרוכשת*:

חישוב שכבת הגבייה השנייה	אלפי ₪
נקודת התחלה	6,003
מקסימום שכבת הגבייה השנייה	**47,645**
שיעור המענק המיוחד	10%
מענק הגבייה l המקסימלי של הרוכשת	**4,765**

- תקרת מענק הגבייה הראשון המקסימאלי של מנורה מבטחים הינו 4,765 אלפי ש"ח.
- להלן חישוב שכבת הגבייה השלישית ומענק הגבייה השני המקסימאלי של הרוכשת*:

חישוב שכבת הגבייה השלישית	אלפי ₪
תיק האשראי הכולל לפני הפרשות	128,914
שכבת הגבייה הראשונה והשנייה	(53,648)
מקסימום שכבת הגבייה השלישית	**75,266**
שיעור המענק המיוחד	15%
מקסימום מענק הגבייה של הרוכשת	**11,290**

- תקרת מענק הגבייה השני המקסימאלי של מנורה מבטחים הינה 11.3 מיליוני ש"ח.

*הסכומים ללא ריבית והצמדה

פרק 2

החברה הנרכשת ופעילותה

החברה הנרכשת ופעילותה

רקע

הבנק לפיתוח התעשייה בע"מ (להלן: "הבנק") היתה חברה פרטית המוגבלת בערבות אשר התאגדה בשנת 1957 כחברה בעירבון מוגבל, בשיתוף שלושת הבנקים הגדולים וגורמים ציבוריים-כלכליים במטרה לקדם את ההשקעות בתעשייה במדינת ישראל.

בשנת 1989 ניתן לבנק רישיון בנק מסחרי ומאז הוא הרחיב את פעילותו בהדרגה, כך שבסוף שנות ה-90 הוא סיפק ללקוחותיו חלק גדול מספקטרום השירותים של בנקאות מסחרית. בשנת 2001 היה הבנק לפיתוח התעשייה הבנק השביעי בגודלו במערכת הבנקאות הישראלית.

בשנת 2002, נקלע הבנק לקשיי נזילות חמורים וביום 27.2.03, לאחר שלא עלה בידי הבנק למכור את תיק הנכסים וההתחייבויות שלו כמקשה אחת ותוך זמן קצר, החליט דירקטוריון הבנק לאמץ את עקרונותיה של תכנית ה-RUN-OFF שבמרכזה עמד תהליך מימוש מבוקר של נכסי האשראי של הבנק, תוך צמצום כוח אדם ופעילויות.

ביום 10.10.05 אישרה ועדת השרים לענייני חברה וכלכלה (הקבינט החברתי הכלכלי) את הארכת תכנית ה RUN-OFF-של הבנק עד ל-31.7.08.

במכתב מיום 29.1.06 נמסרה לבנק הודעת נגיד בנק ישראל, לפיה בין השאר, רישיון הבנק של הבנק יבוטל החל מיום 1.8.08. ביום 1.8.08 פקע "רישיון הבנק" של הבנק וזאת בהתאם לאמור במכתב הנ"ל של נגיד בנק ישראל מיום 29.1.06, והבנק חדל מלהיות תאגיד בנקאי. הבנק רשאי עם זאת להמשיך ולעשות שימוש במילה "בנק" כחלק משמו לתקופה של שלוש שנים מאז פקיעת הרישיון.

ביום 24 בנובמבר 2008 אישר ביהמ"ש המחוזי בת"א יפו תכנית פשרה והסדר, לפי סעיף 350 לחוק החברות התשנ"ט-1999 בין הבנק לבעלי מניותיו, אשר במרכזה עמד מתווה למכירת מרבית מניות הבנק ופדיון יתרתן ("תכנית הסדר"). בהתאם למתווה הנכלל בתכנית ההסדר, הוחלט כי על רשות החברות הממשלתיות לפעול, בעקבות אישור תכנית ההסדר, לאיתור רוכש למניות הבנק אשר יקבע באמצעות הליך המכירה שינוהל ע"י רשות החברות הממשלתיות.

רקע

בעקבות אישור תכנית ההסדר ע"י ביהמ"ש פרעה המדינה לבנק ב-31.12.08 סך של 857.5 מיליוני ש"ח מתוך הפקדונות הצמיתים של הבנק באוצר. באותו מועד פרע הבנק מתוך הסכום האמור את יתרת קו האשראי לבנק ישראל בסך של 304.5 מיליוני ש"ח.

במסגרת זאת, פרסמה ביום 6.4.09 רשות החברות הממשלתיות הודעה בעיתונות מטעם ממשלת ישראל, לפיה המעוניינים ברכישת מלוא ההון המונפק של הבנק רשאים לפנות לרשות. המועד שנקבע בהודעה להגשת הפניות ע"י המתעניינים הוא 21.5.09 .

ביום 22 בדצמבר 2009 השלימה חברת בי.ג'י.אי באמצעות בי.ג'י.אי אלפא בע"מ (חברה נכדה של החברה) את רכישת מלוא הון המניות המונפק והנפרע של הבנק בתמורה לסך של 573.1 מיליון ש"ח.

הן בתקופתה של תוכנית ה-Run-Off שהסתיימה ביום 31 ביולי 2008 והן לאחריה, למעט במקרים חריגים ובודדים, נמנע הבנק מהעמדת אשראים חדשים אך המשיך במימוש תיק האשראי של הבנק וזאת בין על-ידי מכירה של תיק האשראי של הבנק או חלקים ממנו ובין על-ידי המשך גבייה של האשראים הקיימים.

נכון למועד השלמת העסקה עיקר פעילותה של הנרכשת מתמצה במימוש תיק האשראי של הבנק הקיים תוך צמצום העלויות התפעוליות של הבנק. בהתאם לדוחות הכספיים של חברת בי.ג'י.אי במהלך שנת 2011 מומש כ-18% מתיק האשראי של הבנק ביחס ליום 31 בדצמבר 2010 וממועד רכישת הבנק מומש כ-65% מתיק האשראי של הבנק.

בשולי הדברים נציין כי לאחר חלוף 3 שנים ממועד פקיעת רישיון הבנק, שונה במהלך הרבעון השלישי של 2011, שמו של הבנק ל-בל"ת – החברה לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ.

החברה הנרכשת ופעילותה

רקע

נכון ל-31 בדצמבר 2011 סך תיק האשראי לציבור בנרכשת עמד על כ-116 מיליון ש"ח לעומת 151 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ו-375 מיליוני ש"ח בשנת 2009 ואילו ליום ההערכה תיק האשראי הינו 53.65 מיליון ש"ח.

להלן מאמצי הגבייה המרכזיים שבוצעו על-ידי הנרכשת והמוכרת בשנים 2010-2011:

- ביום 15 בפברואר 2010 התקשרה החברה בהסכם עם לווה לפירעון בסך של כ-79 מיליון ש"ח (הלוואה היוותה כ-23% מתיק האשראי של החברה לאותו מועד) אשר נפרע בפועל בסוף חודש פברואר 2010.

- ביום ה-30 ביוני 2010 התקשרה החברה בהסכם עם צד ג' לפיו המחתה הנרכשת לצד ג' הלוואות אשר הועמדו על-ידו ללווה מסוים וזאת בתמורה השווה לסך היתרה הבלתי מסולקת של ההלוואות הנמחות ליום השלמת העסקה. יתרת ההלוואות הנמחות ליום החתימה על ההסכם הייתה כ-81 מיליון ש"ח. העסקה הושלמה ביום 24 באוגוסט 2010.

פרק 3
מתודולוגיה

מתודולוגיה

כללי

הקצאת עלות הרכישה נעשתה בהתאם להנחיות תקן בינלאומי מספר IFRS 3R העוסק בצירופי עסקים וכן על תקן בינלאומי מספר IAS 12 העוסק במיסים על ההכנסה ותקן בינלאומי IAS39 הדן במדידת מכשירים פיננסיים.

בהתאם לפרשנות שאומצה על-ידי הרוכשת והן על-ידי המוכרת עסקה זו אינה עולה להגדרה של צירוף עסקים בהתאם ל-IFRS3R זאת מאחר ומרבית הסיכון ומרבית ההטבות לא עברו לרוכשת ומאחר שהנכסים שרכשה מנורה מבטחים והתחייבות שנטלה בהתאם להסכם אינם מהווים עסק[1].

בהתאם לתקן **עסק** (**Business**) הינו מערכת משולבת של פעילויות ונכסים שניתן להפעילה ולנהל אותה במטרה לספק תשואה בצורת דיבידנדים, עלויות מוזלות או הטבות כלכליות אחרות באופן ישיר למשקיעים או לבעלים אחרים, חברים או משתתפים.

כמו-כן, **צירוף עסקים** (**Business Combination**) הינו עסקה או אירוע אחר, שבהם הרוכש משיג שליטה על **עסק** אחד, או על מספר עסקים.

בהתאם לתקן IFRS3R כאשר הרכישה של נכס או קבוצה של נכסים לא מהווים עסק על הרוכש לזהות את הנכסים והתחייבויות האינדיבידואליים הניתנים לזיהוי שנרכשו (כולל אותם נכסים שמקיימים את ההגדרה של נכסים בלתי מוחשיים, ואת הקריטריונים להכרה בהם, שנקבעו בתקן חשבונות בינלאומי 38 נכסים בלתי מוחשיים) ואת ההתחייבויות שניטלו, ויכיר בהם. **העלות של הקבוצה תוקצה לנכסים האינדיווידואליים הניתנים לזיהוי ולהתחייבויות על-בסיס ערכי השווי ההוגן היחסיים שלהם במועד הרכישה. עסקה או אירוע מסוג זה לא יוצרים מוניטין.**

הגדרות

שווי הוגן של נכס – הסכום שבו ניתן להחליף את הנכס בעסקה שבתום לב בין קונה מרצון לבין מוכר מרצון, הפועלים באופן מושכל.

הפחתה – ההקצאה השיטתית של הסכום בר-פחת של נכס בלתי מוחשי על פני אורך חייו השימושיים.

אורך חיים שימושיים – (א) תקופת הזמן שלאורכה הנכס חזוי להיות זמין לשימוש הישות
או (ב) מספר יחידות תפוקה או יחידות דומות, החזויות לנבוע לישות מהנכס.

ייחוס עלות הרכישה

מנורה מבטחים רכשה 100% מהון המניות של הנרכשת לאחר שהמוכרים רכשו חלק מנכסי הנרכשת ונטלו חלק מהתחייבויותיה של הנרכשת ליום השלמת העסקה. כאמור, לא התרחש צירוף עסקים ולפיכך העלות של קבוצת הנכסים תוקצה לנכסים האינדיווידואליים הניתנים לזיהוי ולהתחייבויות על-בסיס ערכי השווי ההוגן היחסיים שלהם במועד הרכישה. עסקה או אירוע מסוג זה לא יוצרים מוניטין.

במסגרת הנכסים שנרכשו נכללו הרכיבים הבאים:

1. מזומן נטו בספרי בבנק הנרכשת..
2. תיק האשראי של הנרכשת
3. הפסדים הפירותיים להעברה של הנרכשת.
4. פוטנציאל לרווח נוסף הנובע מגבייה של תיק האשראי, כפי שהוזכר לעיל.
5. סעיפי הון חוזר (חייבים וזכאים) ליום ההשלמה.

במסגרת התחייבות שניטלו נכלל הפיקדון שניתן למנורה מבטחים על-יד המוכרת.

[1] כך למשל קובע IFRS10 (דוחות כספיים מאוחדים) כי ישות מוגדר כשולטת בישות אחרת כאשר היא חשופה או שהינה בעלת הזכויות לתשואות משתנות כתוצאה ממערבותה במוחזקת, כך שיש לה את היכולת להשפיע על תשואות/החזרים אלו באמצעות כוח על המוחזקת. לפיכך מאחר ומנורה מבטחים אינה חשופה לעיקר התשואות המשתנות כתוצאה ממערבותה היא אינה שולטת.

מתודולוגיה

חישוב נכס המס בגין הפסדים הפירותיים להעברה שנרכשו של הנרכשת

כאמור בהתאם ל-IFRS3R החל על צירופי עסקים ולא על עסקה מעין זו, כאשר קיימת בנרכשת הפסדי מס הניתנים להעברה, הרוכש יטפל בהשפעות המס הפוטנציאליות של הפרשים זמניים ושל זיכויים לצורך מס שהועברו קדימה (carry forwards) של הנרכשת, שקיימים במועד הרכישה או שנוצרים כתוצאה מהרכישה בהתאם ל-IAS12 הדן במיסים על הכנסה.

בהתאם ל-IAS12 נכס מסים נדחים יוכר בגין ההעברה קדימה של הפסדים לצורכי מס שטרם נוצלו וזיכויי מס שטרם נוצלו, במידה שצפוי שתהיה הכנסה חייבת עתידית שכנגדה ניתן יהיה לנצל את ההפסדים לצורכי מס שטרם נוצלו ואת זיכויי המס שטרם נוצלו.

כמו-כן, נכסי מסים נדחים והתחייבויות מסים נדחים ימדדו לפי שיעורי המס החזויים לחול במהלך התקופה שבה ימומש הנכס או תסולק ההתחייבות, בהתבסס על שיעורי המס (ועל חוקי המס) אשר נחקקו או אשר חקיקתם הושלמה למעשה, עד לסוף תקופת הדיווח. עוד קובע תקן זה כי **אין להוון נכסי מסים נדחים והתחייבויות מסים נדחים.**

בהתאם למידע שקיבלנו מהנהלת מנורה מבטחים וכפי שמצויין במסגרת ההסכם, כחלק מהתנאים המתלים החוזה, עסקת הרכישה היתה מותנת בקבלת אישור בכתב של רשות המיסים הכולל אפשרות לקזז את כל ההפסדים לצורכי של מס של הנרכשת עם ההכנסות של הרוכשת. לפיכך, במסגרת עסקת הרכישה נוצר לרוכשת נכס מס בגין הפסדים אלו. יחד עם זאת, הרוכשת תוכל לנצל את הפסדים הללו בהתאם לפקודת מס הכנסה (לכל הפחות במשך 5 שנים) ולפיכך שוויו ההוגן של נכס המס נמוך מערכו החשבונאי (שכאמור אינו מהוון). בהתאם לפרקטיקה המקובלת שאימצה הרוכשת (התואמת את הפרשנות של EY לתקן IFRS3R – ראה נספח א) בשלב ההקצאה הראשוני יוצג נכס המס לפי ערכו המהוון (שוויו ההוגן) ולאחר מכן מנורה תבוצע הקצאה נוספת לערכו החשבונאי ותיצור רווח בגין התאמה זו.

לצורך חישוב השווי ההוגן של נכס המס יהוון החיסכון בנטל המס במהלך תקופת הניצול בהתאם לשיעור היוון של החוב משתתף שוק (בתי השקעות וחברות ביטוח הפועלות בענף זה מאחר ומנורה יכולה לקזז את ההפסדים להעברה עם ההכנסות החייבות מהפעילות העסקית שלה).

חישוב שוויו ההוגן של תיק האשראי של הבנק הנרכשת והפקדון שכנגדו

כפי שיתואר בפרק הבא, תיק האשראי השוטף של הנרכשת מורכב מאשראי ללקוחות משני סוגים: האחד הוא קיבוצים ואגודות שיתופיות חקלאיות, ואילו הסוג השני הינו חייבים אחרים, ובעיקר בעלי מקצועות חופשיים, ואשר ניתן לצורך רכישת משרדים או נכסי נדל"ן אחרים.

כנגד תיק האשראי העמידה המוכרת פקדון נושא ריבית, אשר צפוי להיפרע עם קצב גביית האשראי מלקוחות החברה על ידי הרוכשת.

שני רכיבים אלו נושאים ריבית בשיעור זהה, אשר למיטב הערכתנו אף משקפת ריבית בתנאי שוק לסוג הלוואות זה. לפיכך, הותרנו את תיק האשראי של הנרכשת בהתאם לערכו בספרי הנרכשת ליום הסגירה לשערכו ואילו את הפקדון שכנגד רשמנו בהתאם לערכו בהסכם הרכישה.

חישוב שווים ההוגן של זכויות למענקי גבייה

כפי שיתואר בפרק 5, בהתאם להסכם המכירה נקבע כי מנורה מבטחים תהא זכאית לקבל מהמוכרת מענק מיוחד בשיעור של 10% מסכומי הגביה שיגבו בפועל ויהוו את שכבת הגביה השניה של תיק האשראי (להלן – מענק גביה ראשון). כן נקבע כי מנורה מבטחים תישא בעלויות הגבייה לתקופה של כ-5 שנים. התזרימים שהוונו על ידנו חושבו בהתאם למענק החודשי הצפוי בגין גביית האשראי השוטף, בניכוי עלויות הגביה החזויות. שיעור ההיוון שנעשה בו שימוש משקף לדעתנו שיעור ריבית מתאים להלוואות מסוג זה (ראה פירוט בפרק 5).

עוד בהתאם להסכם המכירה נקבע כי מנורה מבטחים תהיה זכאית לקבל 15% מסכומי הגביה שיגבו בפועל בגין תיק האשראי השוטף של הנרכשת ואשר יעלו במצטבר על סכום שכבות הגביה הראשונה והשנייה של תיק האשראי, לרבות סכומים שיגבו בגין תיק החובות הנדחים של הנרכשת (להלן – מענק גביה שני). התזרימים שהוונו על ידנו חושבו בהתאם למענק החודשי הצפוי בגין גביית האשראי השוטף ועל המענקים החזויים בגין גביית החובות הנדחים. שיעורי ההיוון שנעשה בהם שימוש משקפים לדעתנו שיעורי ריבית מתאימים להלוואות מסוג זה (ראה פירוט בפרק 5).

פרק 4

דוחות כספיים ותיאור תיק האשראי של הנרכשת

דוחות כספיים ותיאור תיק האשראי שבידי הנרכשת

דוח על המצב הכספי

להלן מאזניה המאוחדים של הנרכשת ליום 31 בדצמבר 2010 ו- 2011 וליום ההערכה (באלפי ש"ח) :

אלפי ₪	31.12.2010	31.12.2011	04.03.2012
מזומן			230,000
פיקדונות בבנקים	172,159	174,986	11,556
ניירות ערך	3,833	7,664	-
אשראי לציבור נטו	154,563	120,509	53,648
חייבים ונכסים אחרים	9,604	6,511	166
סה"כ נכסים	**340,159**	**309,670**	**65,370**
פקדונות לפי דרישה	3,451	1,164	492
פקדונות לזמן קצוב ואחרים	2,327	1,953	1,835
פיקדונות בתוכניות חיסכון	1,260		
סה"כ פיקדונות הציבור	**7,038**	**3,117**	**2,327**
עודף עתודה לפנסיה ופיצויי פרישה על הייעודה	6,473	-	-
הפרשה לחופשה ולימי מחלה שלא נוצלו	2,656	-	-
יתרות זכות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים	101	80	-
צד קשור	-	-	44
זכאים ויתרות זכות	4,693	8,632	350
סה"כ התחייבויות	**20,961**	**11,829**	**2,721**
הון עצמי	**319,198**	**297,841**	**292,649**
סה"כ התחייבויות והון עצמי	**340,159**	**309,670**	**295,370**

ניתן להבחין כי יתרת האשראי, שעמדה בשנת 2010 על כ- 154.5 מיליוני ש"ח פחתה בכ-34 מיליוני ש"ח בשנת 2011, שהם כ- 22% מיתרת סעיף זה, וזאת בהתאם להתקדמות הגבייה מהלקוחות.

לפירוט נוסף אודות נכסי והתחייבויות המאזן, נא ראה פרק 5 – הקצאת התמורה בעסקה לנכסים ולהתחייבויות שנרכשו.

דוח רווח והפסד

להלן דו"ח רווח והפסד של החברה המאוחדים לשנים 2009,2010 ו-2011 ולתקופה שנסתיימה ברביעי במרץ 2012 (באלפי ש"ח) :

אלפי ₪	FY2009	FY2010	FY2011	1-2/2012
רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחומ"ס	40,100	43,784	29,775	99
קיטון (גידול) בהפרשה לחומ"ס	26,200	21,918	(7,817)	(24)
רווח מפעולות מימון לאחר הפרשה לחומ"ס	**66,300**	**65,702**	**21,958**	**75**
שיעור רווח גולמי	*165.3%*	*150.1%*	*73.7%*	*75.8%*
עמלות תפעוליות	500	423	303	9
רווחים מהשקעות במניות	11,800	2,109	937	128
הכנסות אחרות	1,900	288	-	-
סה"כ הכנסות תפעוליות ואחרות	**14,200**	**2,820**	**1,240**	**137**
אחזקה ופחת בניינים וציוד	(2,300)	(1,399)	(233)	(73)
פרישת עובדים	(2,000)	(1,364)	(97)	-
משכורות והוצאות נלוות	(16,100)	(7,344)	(1,340)	
הוצאות אחרות	(10,500)	(10,899)	(17,893)	(1,729)
סה"כ הוצאות תפעוליות ואחרות	**(30,900)**	**(21,006)**	**(19,563)**	**(1,802)**
רווח מפעולות רגילות לפני מיסים	**49,600**	**47,516**	**3,635**	**(1,590)**
הכנסות (הוצאות) מיסים	4,500	3,260	(998)	(3,602)
רווח מפעולות רגילות לאחר מיסים	**54,100**	**50,776**	**2,637**	**(5,192)**
הכנסה בגין הפרשי שער על מב"כ המסווגות חשבונאית כהתחייבות	3,000	2,106	-	-
רווח הון נטו	-	34	14	
רווח נקי	**57,100**	**52,916**	**2,651**	**(5,192)**

רווח מפעולות מימון לשנת 2011 היה כ- 29.78 מיליון ש"ח, מתוכו כ- 11.5 מיליוני ש"ח מאשראי לציבור, כ- 4.8 מיליוני ש"ח מפקדונות בבנקים וכ- 14.5 מיליוני ש"ח מריבית שנגבתה בגין חובות בעייתיים.

הוצאות אחרות נובעות בעיקר מדמי ניהול לחברה האם בסך 13.6 מיליוני ש"ח, משכר חברי דירקטוריון בסך כ- 1.7 מיליוני ש"ח, משירותים מקצועיים בך כ- 1.9 מיליוני ש"ח

דוחות כספיים ותיאור תיק האשראי שבידי הנרכשת

תיאור תיק האשראי של הנרכשת

להלן תיק האשראי של החברה ליום השלמת העסקה (אלפי ש"ח):

פירוט תיק האשראי של הבנק	אלפי ₪
תיק אשראי שוטף	55,823
חובות נדחים והפרשות נוספות של קיבוצים	73,090
הפרשה לחובות מסופקים	(75,265)
תיק אשראי נטו 4.3.2012	**53,648**

את תיק האשראי של הנרכשת ניתן לחלק לשתי קבוצות עיקריות: אשראי לקיבוצים ואגודות שיתופיות (אגש"חים) ואשראי לאחרים.

אלפי ₪	אשראי ברוטו	הפרשה	אשראי נטו	% אשראי ברוטו	% הפרשה	% אשראי נטו
קיבוצים ואגש"חים	98,610	(73,090)	25,519	*76%*	*97%*	*48%*
אחרים	30,304	(2,175)	28,129	*24%*	*3%*	*52%*
סה"כ	**128,914**	**(75,265)**	**53,648**	***100%***	***100%***	***100%***

מהטבלה ניתן לראות כי רוב האשראי הינו לקיבוצים ואגש"חים (כ-76% מאשראי ברוטו של הנרכשת) ואילו האשראי לאחרים (הכולל בין היתר אשראי לבעלי מקצוע חופשיים אשר הנרכשת העניקה להם הלוואות לצורך רכישת נכסי נדל"ן) מהווה את יתרת 24 האחוזים.

באשר לאשראי לקיבוצים ולאגש"חים – כאמור לעיל הסקטור העיקרי מבין לקוחות החברה הינם הקיבוצים. חלק מאלו נקלעו לקשיים ובמסגרת הסדר החובות מול כלל הבנקים, נדחו חלק מחובותיהם ללא מועד פירעון וללא תשלומי קרן או ריבית. החוב הנדחה נכון למועד השלמת העסקה לקיבוצים הינו 71.8 מיליון ש"ח.

מדיניות החברה הייתה להפריש 100% מכלל החובות הנדחים של הקיבוצים, מתוך תפיסה כי חובות אלה הינם בעלי סיכוי גבייה נמוך (בד"כ בתלות במאורע זה או אחר).

תיאור תיק האשראי של הנרכשת

להלן פירוט האשראי לאחרים באלפי ₪ בהתאם לסוג ההצמדה:

פירוט	אלפי ₪	תמהיל
ש"ח צמוד רגיל	15,399	*55%*
רגיל $	113	*0%*
יין + ריבית 5%	11,158	*40%*
ש"ח ל.צ רגיל	1,459	*5%*
סה"כ	**28,129**	***100%***

להלן פירוט האשראי לאחרים באלפי ₪ בהתאם לגובה האשראי (באלפי ₪):

אלפי ₪	סך החוב	חוב מצטבר	מספר לווים	אחוז מסך הלוואות	אחוז מצטבר
עד 1 מיליון ₪	6,527	6,527	18	23%	23%
עד2 מיליון ₪	7,206	13,733	5	26%	49%
עד 5 מיליון ₪	3,238	16,971	1	12%	60%
עד 12 מיליון ₪	11,158	28,129	1	40%	100%
סה"כ	**28,129**		**25**	**100%**	

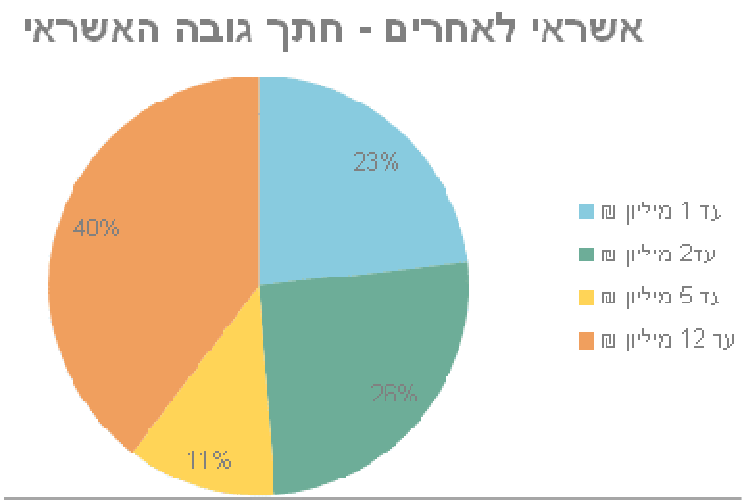

פרק 4 :לפירוט נוסף אודות נכסי והתחייבויות המאזן, נא ראה פרק 5 – הקצאת התמורה בעסקה לנכסים ולהתחייבויות שנרכשו .
31.12.2011
מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

BDO זיו האפט Consulting Group

דוחות כספיים ותיאור תיק האשראי שבידי הנרכשת

תיאור תיק האשראי של הנרכשת

להלן פירוט האשראי השוטף לקיבוצים ולאגש"חים בהתאם לגובה האשראי (באלפי ₪):

אלפי ₪	סך החוב	חוב מצטבר	מספר לווים	אחוז מסך הלוואות	אחוז מצטבר
עד 1 מיליון ₪	11,478	11,478	29	45%	45%
עד2 מיליון ₪	9,242	20,720	6	36%	81%
עד 5 מיליון ₪	4,765	25,485	2	19%	100%
סה"כ	**25,485**		**37**	**100%**	

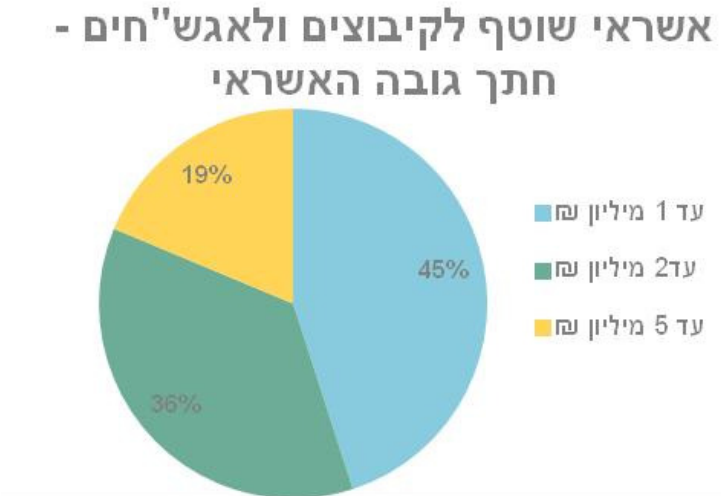

תיאור תיק האשראי של הנרכשת

להלן פירוט האשראי השוטף לקיבוצים ולאגש"חים בהתאם למועד סיום הלוואה (באלפי ₪):

שנה	מספר הלוואות	סכום הלוואות	%
2012	1	2	0%
2013	22	14,471	57%
2017	1	777	3%
2019	2	1,687	7%
2020	9	7,403	29%
2023	1	772	3%
2027	1	372	1%
סה"כ	**37**	**25,484**	**100%**

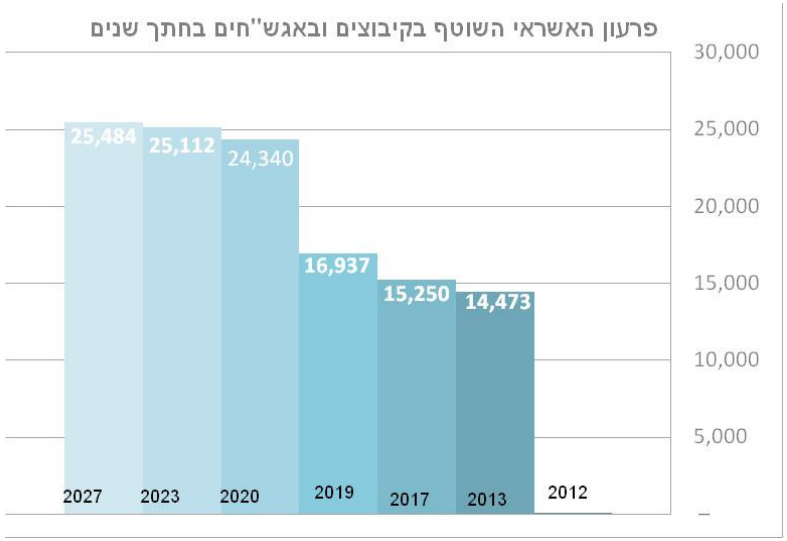

פרק 4 :לפירוט נוסף אודות נכסי והתחייבויות המאזן, נא ראה פרק 5 – הקצאת התמורה בעסקה לנכסים ולהתחייבויות שנרכשו .
31.12.2011
מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

BDO זיו האפט Consulting Group

תיאור תיק האשראי של הנרכשת

להלן ניתוח החוב הנדחה של הנרכשת ליום הרכישה באלפי ₪:

אלפי ₪	סך החוב	חוב מצטבר	מספר הלוואות	אחוז מסך הלוואות	אחוז מצטבר
עד 5 מיליון ₪	11,772	11,772	11	16%	16%
עד 10 מיליון ₪	11,248	23,020	2	16%	32%
עד 15מיליון ₪	13,777	36,797	1	19%	51%
עד 20 מיליון ₪	35,016	71,813	2	49%	100%
סה"כ	**71,813**		**16**	**100%**	

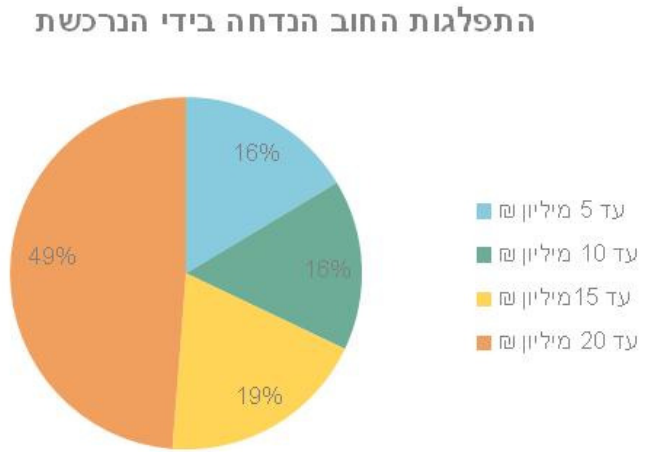

פרק 4 :לפירוט נוסף אודות נכסי והתחייבויות המאזן, נא ראה פרק 5 – הקצאת התמורה בעסקה לנכסים ולהתחייבויות שנרכשו .
31.12.2011
מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

BDO זיו האפט Consulting Group

פרק 5

הקצאת התמורה בעסקה לנכסים ולהתחייבויות שנרכשו

הקצאת התמורה בעסקה לנכסים ולהתחייבויות שנרכשו

מודל הרכישה

להלן מודל הרכישה, המתאר את התמורה ואת הנכסים והתחייבויות שנרכשו באלפי ש"ח :

עלות הרכישה	אלפי ₪	ביאור
תמורת הרכישה	323,537	1
בניכוי פקדון	(47,645)	1
תמורת רכישה, נטו	**275,892**	
נכסים מזוהים נטו		
מזומן	230,000	2
פיקדונות בבנקים	11,556	2
נכסים אחרים	166	3
פקדונות הציבור	(2,327)	4
זכאים ויתרות זכות	(394)	5
תיק אשראי		
תיק אשראי שוטף	53,648	6
פקדון צובר ריבית שהתקבל	(47,645)	6
זכות למענק גבייה ראשון 10%	1,146	7
זכות למענק גבייה שני 15%	2,487	8
נכס מס בגין הפסדים להעברה	70,893	9
סה"כ נכסים מזוהים נטו	**319,529**	
הפרש להקצאה נוספת	**(43,637)**	

1. תמורת הרכישה - בהתאם להודעה המיידית של המוכרת, ביום 4 במרץ [וזאת לאחר קבלת האישור מרשות המס לרולינג שהוגש בין היתר לצורך אישור רשות המס למיזוג בין מנורה מבטחים לנרכשת, לאישור שומות סופיות לנרכשת עד שנת 2010 וניצול ההפסדים] מנורה מבטחים שילמה למוכרת סכום של 323.54 מיליון ש"ח כנגד מניות החברה. וכנגדם קיבלה מהמוכרת מזומן שמהווה פקדון בסך 47.65 מיליון ש"ח להבטחת גביית האשראי מלקוחות החברה; לפיכך, תמורת הרכישה נטו היא 275.89 מיליון ש"ח.

נכסים מזוהים נטו

2. **מזומן ופקדונות בבנקים** – יתרת המזומן ליום השלמת העסקה הינו 230 מיליון ש"ח. בהתאם למאזן ליום 4 במרץ 2012 סך הפקדונות בבנקים הינו 11,556 אלפי ש"ח, המורכב מ-3,809 אלפי ש"ח מזומן בש"ח, 122 אלפי ש"ח מזומן במט"ח ופקדונות בנקאיים בסך של 8,625 אלפי ש"ח. לרכיב זה לא בוצעה התאמה מאחר והוא מוצג בשווי הוגן.

3. **נכסים אחרים** – בספרי הנרכשת חייבים נוספים בסך של 166 אלפי ש"ח, להם לא בוצעה התאמה לשווי מאחר והם מוצגים בשווי הוגן.

4. **פקדונות הציבור** – ביום השלמת העסקה בספרי הנרכשת פקדונות בסך של 2,327 אלפי ש"ח, כאשר מתוכם 492 אלפי ש"ח הינם פקדונות לפי דרישה ו-1,835 אלפי ש"ח הינם פקדונות לזמן קצוב. לפקדונות אלו לא בוצעה התאמה לשווי מאחר והם מוצגים בשווי הוגן.

5. **זכאים אחרים** – יתרת הזכאים האחרים ליום השלמת העסקה הינה 394 אלפי ש"ח כאשר 44 הינו חוב של הנרכשת לצד קשור ו-350 אלפי ש"ח הינה יתרת זכאים אחרים. ליתרה זו לא בוצעה התאמה מאחר ולהערכתנו יתרה זו מוצגת בהתאם לערכה ההוגן.

הקצאת התמורה בעסקה לנכסים ולהתחייבויות שנרכשו

נכסים מזוהים נטו

6. שווי הוגן תיק האשראי ופקדון נושא ריבית

כפי שנמסר לנו מהנהלת מנורה מבטחים וכפי שתואר בפרק 4, תיק האשראי מורכב מאשראי לקיבוצים ולאגש"חים, ומאשראי לחייבים אחרים שניתן לבעלי מקצועות חופשיים לצורך רכישת משרדים או נכסי נדל"ן אחרים.

להערכת החברה מנורה מבטחים, אשראי זו אינו בעל סיכון מהותי בין היתר לאור העובדה שכנגדו קיימות משכנתאות וערבויות.

כנגד תיק האשראי הועמד כאמור פקדון נושא ריבית בסך 47,645 אלפי ש"ח על ידי המוכרת, אשר יפרע בהתאם להתקדמות גביית האשראי על ידי הרוכשת.

מאחר ותיק האשראי והפקדון נושאים שניהם ריבית בסך 4.5% המשקפת להערכתנו ריבית שוק, להערכתנו ערכם הכלכלי של רכיבים נכסים מזוהים אלה דומה לערכם בספרי החברה ובהסכם הרכישה ולפיכך לא ביצענו התאמה בגינם.

נכסים מזוהים נטו

7. שווי הזכות למענק גביה ראשון

בהתאם להסכם המכירה, נקבע כי מנורה מבטחים תהא זכאית לקבל מהמוכרת מענק מיוחד בשיעור של 10% מסכומי הגביה שיגבו בפועל ויהוו את שכבת הגביה השניה של תיק האשראי (ראה פרק 1 - תיאור עסקת הרכישה). לצורך קביעת התזרים הצפוי בגין מענקים אלו, הסתמכנו על תחזית הגביה של תיק האשראי השוטף כפי שנתקבל ממנורה מבטחים.

עוד בהתאם להסכם נקבע, כי מנורה מבטחים תישא בעלויות הגבייה החל מיום 31 בדצמבר 2012 ועד 5 שנים מיום הסגירה (כלומר ה-4 במרץ 2017). להלן פירוט אומדן עלויות הגביה החודשיות והשנתיות כפי שהתקבלה ממנורה מבטחים:

מרכיב (אלפי ₪)	עלויות חודשיות	עלויות שנתיות
ניהול תיק האשראי הסדיר	8.3	100.0
מזכירות ותפעול אשראי	6.7	80.0
כספים	12.5	150.0
שירותי ארכיב ותשלום למטה הסדר הקיבוצים	10.8	130.0
מחשוב	11.8	142.0
עלויות תקורה נוספות	20.0	240.0
סה"כ	**70.2**	**842.0**

התזרימים שהוונו על ידנו חושבו בהתאם למענק החודשי הצפוי בגין גביית האשראי השוטף, בניכוי עלויות הגביה.

לצורך היוון תזרים המזומנים החזוי בגין מענק הגביה עשינו שימוש בשיעור ריבית של 4.5%, שיעור זהה לזה שנושאים תיק האשראי והפקדון שהתקבל מהמוכרת, ואשר משקף לדעתנו שיעור ריבית מתאימה להלוואות מסוג זה.

הקצאת התמורה בעסקה לנכסים ולהתחייבויות שנרכשו

נכסים מזוהים נטו

8. שווי הזכות למענק גביה שני

בהתאם להסכם המכירה, נקבע כי מנורה מבטחים תהיה זכאית לקבל 15% מסכומי הגביה שיגבו בפועל בגין תיק האשראי השוטף של החברה ואשר יעלו במצטבר על סכום שכבות הגביה הראשונה והשנייה של תיק האשראי, לרבות סכומים שיגבו בגין תיק החובות הנדחים של הנרכשת. (ראה פרק 1 - תיאור עסקת הרכישה).

לצורך קביעת התזרים הצפוי בגין מענקים אלו, הסתמכנו על תחזית הגביה של תיק האשראי השוטף של החברה וכן על תחזית ההסתברות לגביית החובות הנדחים, כפי שנתקבלו מהבנק, מהנהלת הנרכשת ומנהלת ממנורה מבטחים.

לצורך היוון יתרת תזרים המזומנים החזויה בגין תיק האשראי השוטף (שלא נכללה בתזרים של המענק הראשון) עשינו שימוש בשיעור ריבית של 4.5%, שיעור זהה לזה שנושאים תיק האשראי והפקדון שהתקבל מהנרכשת, ואשר משקף לדעתנו את שיעור ריבית מתאים להלוואות מהסוג המדובר.

לצורך היוון תזרים המזומנים החזוי מגביה בגין תיק החובות הנדחים עשינו שימוש בשיעור ריבית של 10%, שהוא שיעור תשואה ממוצע של אג"ח קונצרניות בעלות מח"מ של 5-10 שנים ובדירוג Baa1/2, המשקף להערכתנו רמת סיכון הולמת של חובות הקיבוצים. הערכים שהוונו הם סך החוב הנדחה של כל לקוח, בשקלול ההסתברות למימוש החוב כפי שהתקבל מהנהלת מנורה מבטחים, ותקופת ההיוון היא פרק הזמן הממוצע שמנורה מבטחים צופה כי החוב ימומש. כמו-כן, בהתאם להערכות הנהלת מנורה מבטחים, הנחנו כי עלויות מימוש העודפות של החוב הנדחה (הנובעות בעיקר מהוצאות משפטיות) תהיינה כ-5% מסך הגבייה.

להלן הרכב מענק הגביה השני, בחלוקה לפי זכאות שנבעה מגביית החוב הנדחה, וזכאות שנבעה מגביית יתרת החוב השוטף:

מענק גביה שני	אלפי ₪
בגין חוב נדחה	1,616
בגין יתרת תיק אשראי	871
סה"כ מענק גביה שני	**2,487**

נכסים מזוהים נטו

9. נכס המס

במסגרת עסקת רכישת הנכסים רכשה מנורה מבטחים את הפסדים פירותיים הנצברים של הנרכשת לצרכי מס. להלן אופן חישוב נכס המס בגין הפסדים אלו:

נכס מס בגין הפסדים להעברה	אלפי ₪	ביאור
סך הפסדים פירותיים להעברה	344,299	1
שנות ניצול בהתאם לרולינג שאושר במ"ה	6	2
שיעור היוון מתאים	5.8%	3
שיעור המס	25%	4
שווי נכס המס	**70,893**	

1. סך ההפסדים הנצברים שנרכשו על ידי מנורה מבטחים הוא כ- 344.3 מיליוני ש"ח, אשר לא נוצר בגינם נכס בספרי הנרכשת, מפני שעד מועד הרכישה לא ניתן היה לצפות כי לחברה ינבעו רווחים מהם ניתן יהיה לקזזם.
2. ברולינג שקיבלה מנורה מבטחים מרשויות המס בעקבות עסקת הרכישה, נקבע כי יותר לה לקזז את ההפסדים האמורים מרווחיה, ובלבד שתעשה זאת על פני תקופה שלא תפחת מ-5 שנים ובהתאם לפקודת מס הכנסה סעיף 103ח, כדלקמן:

*(א) "הפסד כאמור בסעיף 28 שהיה ל**חברה מעבירה** או לחברה קולטת עד למועד המיזוג ושניתן להעברה לשנים הבאות, יותר לקיזוז כנגד הכנסתה של **החברה הקולטת** החל משנת המס שלאחר המיזוג, **ובלבד שבכל שנת מס לא יותר לקיזוז כאמור סכום העולה על 20% מסך כל ההפסדים של החברות** המעבירות והחברה הקולטת או **על 50% מהכנסתה החייבת של החברה הקולטת באותה שנת מס** לפני קיזוז ההפסד משנים קודמות, הכל לפי הנמוך שביניהם.*

(ג) (1) "על אף האמור בסעיף קטן (א), הפסד כאמור בו שלא ניתן היה לקזזו באותה שנה בשל ההגבלה לגבי 50% מההכנסה החייבת, יקוזז בשנות המס הבאות בזו אחר זו, ובלבד שלא יקוזז הפסד כאמור בפסקה זו בתוספת הפסד כאמור בסעיף קטן (א) העולה על 50% מההכנסה החייבת של החברה לפני קיזוז ההפסד משנים קודמות".

1. לצרוך חישוב השווי ההוגן של נכס המס, הנחו כי משתתף שוק (חברות הפועלות בתחום של מנורה מבטחים) יצליח לנצל את ההפסד להעברה תוך 6 שנים (באופן שווה בשנים הבאות).

הקצאת התמורה בעסקה לנכסים ולהתחייבויות שנרכשו

נכסים מזוהים נטו

3. שיעור היוון לחישוב נכס המס הינו שיעור החוב של חברות בענף וזאת מהסיבה כי להערכתנו רמת הסיכון בניצול נכס המס משקפת סיכון נמוך הדומה לסיכון בהחזרת החוב של חברות בענף.

אג"ח	מח"מ	דירוג מדרוג	דירוג מעלות	תשואה ברוטו
דש איפקס אגח ג	5.84	A1		5.2%
הראל הנפקות אגח א	4.77		AA	2.2%
הראל הנפקות אגח ד	7.01		AA-	3.4%
הראל הנפקות אגח ה	7.73		AA-	3.5%
כללביט אגח א	4.18	Aa2	AA	2.1%
כללביט אגח ב	4.55	Aa2		2.3%
כללביט אגח ג	7.92	Aa2	AA-	3.7%
מנורה הון אגח א	4.68	Aa2		2.5%
פניקס אגח 1	4.15	Aa3	A+	3.0%
פניקס הון אגח ב	6.65	Aa3	AA-	3.3%
פניקס הון התח א	4.89	Aa2	AA	2.4%
ממוצע				**3.1%**

מאחר ונכס המס אינו צמוד הוספנו לתשואה ברוטו (אשר האג"ח בגינה הינו צמוד) אינפלציה חזויה בשנות ניצול המס (בממוצע 2.7% שנתי) ולפיכך שיעור היוון שבו הוון נכס המס בינו 5.8%.

4. שיעור מס החברות הצפוי משנת 2013 ואילך הוא 25%.

BDO זיו האפט
Consulting Group

פרק 6

הקצאה חוזרת של יתרת עודף שווי הנכסים שנרכשו על-פני עלות הרכישה של הנכסים נטו

הקצאה חוזרת של יתרת עודף שווי הנכסים שנרכשו על-פני עלות הרכישה של הנכסים נטו

הדרישה החשבונאית

כפי שהוזכר קודם לכן, סעיף 2 בתקן דיווח חשבונאי בינלאומי מספר 3 (IFRS3R), הדן בצירופי עסקים קובע בסעיף 2 (סעיף התחולה) כי, *"תקן זה חל על עסקה או אירוע אחר שמקיים את ההגדרה של צירוף עסקים. תקן זה לא חל על:*

(א) היצירה של עסקה משותפת.

(ב) הרכישה של נכס או קבוצה של נכסים שלא מהווים עסק.

במקרים אלה הרוכש יזהה את הנכסים האינדיווידואליים הניתנים לזיהוי שנרכשו (כולל אותם נכסים שמקיימים את ההגדרה של נכסים בלתי מוחשיים, ואת הקריטריונים להכרה בהם, שנקבעו בתקן חשבונאות בינלאומי 38 נכסים בלתי מוחשיים), ואת ההתחייבויות שניטלו, ויכיר בהם. ***העלות של הקבוצה תוקצה לנכסים האינדיווידואליים הניתנים לזיהוי ולהתחייבויות על בסיס ערכי השווי ההוגן היחסיים שלהם במועד הרכישה. עסקה או אירוע מסוג זה לא יוצרים מוניטין"***.

כאמור, בהתאם לתקן, רוכשת נדרשת במסגרת רכישת נכסים שלא עולה לכדי עסק, להקצאות את עלות הרכישה בהתאם לשווי הנכסים ובמידה ועלות הרכישה שונה משווי הנכסים, תידרש הרוכשת להקצאות ביניהם בהתאם לפרופורציה השווי של הנכס מכלל שווי הנכסים המזוהים וזאת מאחר והתקן אוסר להכיר במוניטין או ברווח הזדמנותי מרכישה [ראה פרשנות בנספח א' של EY].

ההקצאה החשבונאית

להלן ההקצאה החשבונאית של עודף השווי של הנכסים על התמורה בהתאם לשוויהם ההוגן של הנכסים שנרכשו:

אלפי ₪	שווי הוגן	הפרש להקצאה	סכום לאחר הקצאה
תיק אשראי שוטף	53,648	(29,071)	24,577
פקדון צובר ריבית שהתקבל	(47,645)	25,818	(21,827)
זכות למענק גבייה ראשון 10%	1,146	(621)	525
זכות למענק גבייה שני 15%	2,487	(1,347)	1,139
נכס מס בגין הפסדים להעברה	70,893	(38,416)	32,477
סה"כ	**80,528**	**(43,637)**	**36,891**

ההקצאה החשבונאית

נציין כי לא הקצאנו עודף זה על המזומנים, פקודנות בבנקים ופקדונות של הציבור בבנקים מאחר ואלו לראייתנו מייצגים מזומנים ושווי מזומנים ולפיכך לא ניתן להקצאות עודף למזומנים.

מעבר משווי הוגן של נכס המס בגין הפסדים להעברה לערכו החשבונאי

כאמור בתאם לתקן חשבונאות בינלאומי IAS12 הדן במיסים על ההכנסה לא ניתן לרשום נכס מס בגין הפסדים להעברה בהתאם לשוויו ההוגן (כלומר בערכו המהוון ובהתאם למועד ניצולו) אלא נכס המס בגין הפסדים להעברה יירשם בהתאם לערכו הלא מהוון (כמכפלה של הפסדים להעברה שלהערכת הרוכשת יהיה ניתן לנצלם לשיעור המס במועד הניצול).

לפיכך, בהתאם לפרקטיקה המקובלת ובהתאם לגישת מנורה מבטחים, ההפרש בין השווי ההוגן של נכס המס (לאחר ההקצאה הנוספת) לבין ערכו החשבונאי (הלא מהוון) יירשם כרווח הנובע מהטיפול החשבונאי הנדרש בהתאם לתקן חשבונאות בינלאומי 12 (IAS12):

פירוט	אלפי ש"ח
נכס מס בשווי הוגן (לאחר הקצאה)	32,477
נכס מס בהתאם לרישום החשבונאי	86,038
הפרש שיוכר כרווח	**53,561**

BDO זיו האפט
Consulting Group

Acquisition of an asset or a group of assets that does not constitute a business

Although the acquisition of an asset or a group of assets is not within scope of IFRS 3, in such cases the acquirer is to identify and recognise the individual identifiable assets acquired (including intangible assets) and liabilities assumed. The cost of the group is to be allocated to the individual identifiable assets and liabilities on the basis of their relative fair values at the date of purchase. Such a transaction or event does not give rise to goodwill. [IFRS 3.2]. Thus, existing book values or values in the acquisition agreement may not be appropriate. If an entity acquires a controlling interest in an entity that is not a business, but obtains less than 100% of the entity, after it has allocated the cost to the individual assets acquired, it notionally grosses up those assets and recognises the difference as non-controlling interest. An example could be the acquisition of an incorporated entity that holds a single property, where this is assessed not to be a business (see Chapter 8 at 3.1.1).

It may be difficult to determine whether or not an acquired asset or a group of assets constitutes a business (see 3.2 below), yet this decision can have a considerable impact on an entity's reported results and the presentation of its financial statements; accounting for a business combination under IFRS 3 differs from accounting for an asset(s) acquisition in a number of important respects:

- **goodwill or a gain on bargain purchase only arise on business combinations;**
- **Assets acquired and liabilities assumed are generally accounted for at fair value in a business combination, while they are assigned a carrying amount based on their relative fair values in an asset acquisition;**

Acquisition of an asset or a group of assets that does not constitute a business

- Directly attributable acquisition-related costs are expensed if they relate to a business combination, but are generally capitalised as part of the cost of the asset in an asset acquisition;
- While deferred tax assets and liabilities must be recognised if the transaction is a business combination, they are not recognised under IAS 12 if it is an asset acquisition (see Chapter 31);
  where the consideration is in the form of shares, IFRS 2 – Share-based Payment – does not apply in a business combination, but will apply in an asset acquisition; and
- Disclosures are much more onerous for business combinations than for asset acquisitions.

The accounting differences above will not only affect the accounting as of the acquisition date, but will also impact future depreciation, possible impairment and other costs.

[2] **ההדגשה אינה במקור.**
פרק 6 :הקצאה חוזרת של יתרת עודף שווי הנכסים שנרכשו על-פני עלות הרכישה של הנכסים נטו31.12.2011
מנורה מבטחים ביטוח בע"מ